విజ్ఞప్తి

కర్మాభిమానాగ్రేసరులారా !

శ్లో॥ వేదాః ప్రమాణం స్మృతయః ప్రమాణం ధర్మార్థయుక్తం వచనం ప్రమాణమ్ । యస్యప్రమాణం నభవేత్ప్రమాణం కస్తస్యకుర్యాద్వచనం ప్రమాణమ్ ॥ వేదములు, శాస్త్రములు ధర్మార్థయుక్తమగు వచనములు, ప్రమాణములైయున్నవి. అట్టి వేదశాస్త్రములెవనికి ప్రమాణములు కావో, వాని వచనమెవనికి ప్రమాణమగును ? ఎవ్వనికిని ప్రమాణము కానేరదు. శ్లో॥ శ్రేయాన్ స్వధర్మోవిగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్ । స్వధర్మేనిధనం శ్రేయః పరధర్మోభయావహః ॥ అని భగవద్గీత ॥ తన వర్ణాశ్రమధర్మ వ్యతిరిక్తమైన ధర్మమును పూర్ణముగా నాచరించుటకంటె, స్వధర్మమును కొంతవరకైన నాచరించుట శ్రేయస్కరము. తన వర్ణాశ్రమ ధర్మమునందుండువానికి, మరణముయినను శ్రేష్ఠము. అన్యవర్ణాశ్రమ ధర్మమునాచరించుట పాపభయమును కలుగజేయును. గనుక నిఖిల భూమండల మండనాయమానంబగు, నిబ్భరత ఖండంబున, వివేచనశక్తిగల ఈమనుష్యజన్మము మనకు లభించినందుకు, శ్లో॥ ఉద్ధరేదాత్మనాత్మాన మన్నట్లు, ప్రతి మనుజుడు, తన యుద్ధారము కనిపెట్టుకొనుట తనకావశ్యకమయిన పనియైయున్నది. అందుకుగాను- శ్లో॥ వేదోదితం స్వకంకర్మనిత్యం కుర్యాదతన్ద్రితః । తద్ధికుర్వన్ యథాశక్తిప్రాప్నోతి పరమాఙ్గతిమ్ ॥ నాన్యో విముక్తయేపన్థాఃముక్త్వాఽఽశ్రమవిధిం స్వకమ్ । తస్మాత్కర్మాణి కుర్వీతతుష్టయే పరమేష్ఠినః ॥ పుణ్యోవై పుణ్యేన కర్మణాభవతి పాపఃపాపేన ॥ రమణీయ చరణా రమణీయాం యోనిమాపద్యన్తే- కపూయచరణాః కపూయాం యోనిమాప

ద్యన్తే ॥ ఉభాభ్యాం మనుష్యలోకః ॥ అని శ్రుతిస్మృతులలో చెప్ప బడియున్నది. కాబట్టి లోకమునందు ప్రతిమనుజుడును నీచోత్తమగతు లను గలిగించు ఫలకామ కర్మలను వదలి, నిష్కామ కర్మాచరణముచే సార్వాత్మ్యజ్ఞానమున భగవంతుని తృప్తిపరచుటయె, తమ యుద్ధారమని తెలియదగినది. అట్లు లేనిచో శ్లో॥ యశ్శాస్త్రవిధి ముత్సృజ్య వర్తతే కామకారతః । నససిద్ధి మవాప్నోతి నసుఖం నపరాంగతిమ్॥ అని భగవ ద్గీతయందు చెప్పబడినప్రకారము ఎవ్వఁడుశాస్త్రోక్తమైన విధినిషేధము లను విడిచిపెట్టి, తన యిష్టప్రకారము ప్రవర్తించుచుండునో, వాడు, తత్త్వజ్ఞానమును, ఇహలోక సుఖమును, ఉత్తమ మోక్షమును బొందజాల లేడుగనుక, వేదశాస్త్ర సిద్ధాంతము ననుసరించి, జగదారంభమునుండి ఏర్పడిన బ్రాహ్మణాది నాలుగువర్ణములలో బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య ద్వర్ణములవారు ద్విజులని చెప్పబడుదురు. ఈ ద్విజులందరు ఋగ్యజుస్సా మాథర్వణవేదములకు సంబంధించినవారలై యుందురు. అనగా కర్మణా జాయతే ద్విజః-అని చెప్పబడుటచే, ద్విజత్వ సిద్ధికొరకు శ్లో॥ గర్భాథా నం పుంసవనం సీమన్తోన్నయనం తతః । జాతనామాన్న చౌలాని మౌంజీ వ్రత చతుష్టయమ్ । గోదానస్నాతమున్వాహ ఇతి పఞ్చదశస్మృతాః ॥ అని చెప్పబడిన ప్రకారము, గర్భాథానాది వివాహాన్తముగాగల పఞ్చదశ కర్మలన్నియు, ఏ వేదమన్త్రముల ననుసరించి నెరవేర్చుకొందురో వారు ఆయా వేదమునకు సంబంధించినవారుగా చెప్పబడుదురు కాని ఒక్కొక్క వేదమునకు మరల సూత్రకర్తలు వేర్వేరుగనుందురు. ఎవరేసూత్ర కర్తచే చెప్పబడిన రీతిననుసరించి తమతమ గృహ్యసంస్కారముల నాచ రించుచుందురో, వారాయా సూత్రములకు సంబంధించిన వారలగుదురు ఈ వేదసూత్రములు ఆయావంశములకు నియతములై యున్నందున తమ తమ యిష్టానుసారముగా మధ్యమధ్యమార్చుకొన వీలులేదు. కృష్ణయజు ర్వేదమునకు సంబంధించిన తైత్తిరీయశాఖ, ఔఖ్యా, కాండకేయా యని రెండుభేదములుగా నున్నది. అందు రెండవదియగు కాండకేయ

మునకు...ఆపస్తమ్బీ, బోధాయినీ, సత్యాషాఢీ, హిరణ్యకేశీ, ఔఖే యీ యని ఐదుసూత్రములు ఐదుగురు మహర్షులచే జెప్పబడియున్నవి. అందు- శ్రీమదాపస్తమ్బులవారిచే జెప్పబడిన పఞ్చదశ కర్మలకు, ప్రయోగ విధానముతోపాటు కొంతవరకు, ధర్మశాస్త్రముకూడ ప్రయోగ గ్రంథములోనే యుండిన యెడల, ప్రతియాజ్ఞికులు సులభముగా, ప్రయోగ విధానములను తెలిసికొని, యాగములు చేయించుటకు బహు సౌకర్యముగా నుండునని తలంచి, శ్రీ సుదర్శనాచార్య కృత గృహ్యసూత్ర భాష్యాదిప్రయోగ ధర్మశాస్త్రముల ననుసరించి, బహు విమర్శన పూర్వకముగను, పూర్వాచారముల కనుగుణముగను, స్వర సహితముగను, ధర్మశాస్త్రప్రయుక్తముగను, భట్టీయ ప్రయోగముగ వ్రాయబడి, ఆపస్తమ్బులకు మాత్రము ఉపయోగించుటచే, ఆపస్తమ్బీయ పఞ్చదశ కర్మానుక్రమణిక యను పేరిడి, వ్యాకరణ వేదాన్త శాస్త్రవేత్తయగు శతావధాని బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి నృసింహశాస్త్రిలగారిచే ప్రయోగ ధర్మ శాస్త్రములందును, ప్రయోగఖండల యందును, ఏవిధమైన స్ఖాలిత్యదోషములు లేకుండునట్లు సవరణచేయించి, సహస్రప్రతులు మాత్రమే ముద్రింపించి ప్రకటింపజేసితిని గనుక స్వధర్మానుష్ఠాన పరులగు ఆపస్తమ్బీయులందరు ఈగ్రంథమును స్వానుభవములోనుంచుకొని, ద్వితీయముద్రణమున కుత్సాహమును కలిగించుదురనియు, ప్రమాదో ధీమతామపి యన్నట్లు, ఇందు ప్రమాదాదిజనిత _ దోషములను గుణగ్రహణ పారీణులగువారు మన్నింతురుగాత యనియు, విజ్ఞాపించుచున్నాడను.

ఇట్లు,

పండితజన విధేయులు,

భారతుల శేషావధానులు.

ఆపస్తమ్బీయ పఞ్చదశ కర్మానుక్రమణికాస్థ విషయానుక్రమణికా

మల్లెర్లుల గోపాలకృష్ణమూర్తి లకణావరం.

పీఠిక

హిందూధర్మమునకే సనాతన ధర్మమని నామాంతరము. దీనికి శ్రుతి స్మృతి సూత్ర పురాణాదులు ప్రమాణములు. శ్రుతులు పరమ ప్రమాణములు; అనగా వానికి విరుద్ధములైనవెంత మహత్తర గ్రంథములైనను, ఎంత మహనీయులచే రచింపఁబడినవైనను ప్రమాణములు కాఁజాలవు. వేద చోదితమైన సనాతన ధర్మము ననుసరించు వారందఱికిని కొన్ని సంస్కారములు లేక కర్మలు విధింపఁబడినవి. "వ్రాత్యస్సంస్కార హీన స్స్యాత్" (సంస్కార హీనుఁడు వ్రాత్యుఁడగును) అని మనువు చెప్పియుండెను. బ్రాహ్మణత్వక్షత్రియత్వాదులాయా వర్ణములను జెందిన తల్లిదండ్రులకు జన్మించుటచే సిద్ధించినను శాస్త్రచోదితములైన సంస్కారములచే పరిపుష్టములగును. జన్మసిద్ధములైన వకార్య కరణము చేతను సంస్కార రాహిత్యము చేతను కలుషితములై అంతరించి పోవుట కవకాశము కలదు. అందుచే బ్రాహ్మణాదులాయా ప్రాయములందాయా సంస్కారములను శాస్త్రోక్త విధమున పొందవలయును.

"సంస్క్రియతే = జ్ఞానయోగ్యతా మాపాద్యతే పురుషస్యచిత్తమనేనేతి సంస్కారః" అని సంస్కార శబ్దమునకు వ్యుత్పత్తి చెప్పఁబడినది. మానవుని చిత్తము దీనిచే జ్ఞానయోగ్యతను పొందింపఁబడునని దీని యర్థము. కొన్ని సంస్కారములు దోషమును తొలగించును; కొన్ని గుణములను కలిగించును; కొన్ని యీరెండు కార్యములను చేయ సమర్థములై యుండును. కైవల్యప్రాప్తికి కారణమగు జ్ఞానము సంస్కారములచే ప్రాప్తించును కావున అవి అపరిహార్యములు. అవి బీజగర్భ సముద్భవములైన దోషములను శమింపఁజేయునని మనువును యాజ్ఞవల్క్యుఁడును చెప్పుచున్నారు. నిషిద్ధ కాలమైథునాదులచే కలుగు దోషము బీజసంబంధి (బైజికము), మాతృగర్భ కోశస్థితి సంజాతమగు దోషము గర్భసంబంధి

(గార్భికము). గర్భసంబంధములైన హోమాది క్రియలచేతను, జాత కర్మచౌలాది కర్మలచేతను శరీరమున కంటిన పాపములు తొలఁగిపోవును. వేదాధ్యయనము, మధుమాంస వర్జనాది నియమములు, సావిత్రచర్వాది హోమములు, ప్రాతస్సాయంకృతహోమములు, దేవర్షి పితృతర్పణ ములు, పుత్రోత్పాదనము, పంచబ్రహ్మయజ్ఞములు, జ్యోతిష్టోమాదులు మున్నగువానిచే జీవుఁడు బ్రహ్మప్రాప్తికి యోగ్యుఁడుగా చేయఁబడును.

కర్మలు రెండు విధములు - శ్రౌతములు, స్మార్తములు - ప్రత్యక్ష శ్రుతి చోదితములు శ్రౌతములు ; అనుమేయశ్రుతి మూలకములు స్మార్త ములు. ఈ రెండును వైదికమంత్ర సాధ్యములే యైనను శ్రౌతములు ప్రత్యక్ష వేదములందును, స్మార్తములు వేదమూలకములగు స్మృతుల యందును ఉపనిబద్ధములై యుండును. స్మృతి శబ్దముచే మనువు, యాజ్ఞ వల్క్యుఁడు, గౌతముఁడు మున్నగువారిచే రచింపఁబడిన స్మృతులనేకాక ఆపస్తంబ బోధాయనాశ్వలాయనాదులచే చెప్పఁబడిన గృహ్యధర్మ సూత్ర ములను కూడ గ్రహింపవలయును. ఇవి పౌరుషేయములే యైనను మూల మగు శ్రుతిని అన్యూనాతిరిక్తముగా అనుసరించునవగుటచే శ్రుతివలెనే ప్రమాణములగుచున్నవి. నాలుగు వర్ణముల వారికిని సాధారణములగు ధర్మములను బోధించునవి ధర్మసూత్రములు ; త్రైవర్ణికమాత్ర సామాన్య ములగు ధర్మములను బోధించునవి గృహ్యసూత్రములు. గృహ్యసూత్ర ప్రోక్తములగు సంస్కారముల స్వరూపములో భేదము లేకపోయినను శాఖా సూత్ర భేదమునుబట్టి కర్తవ్యతావిషయమున కొంత భేదము కని పించును. సంస్కారముల సంఖ్యలోఁగూడ నించుక భేదమున్నది. అందుచే ఏ సూత్రమునకు చెందిన వారా సూత్రములలో చెప్పఁబడిన విధముగనే కర్మల నాచరింపవలయునని అంగిరోవశిష్ఠాదులు చెప్పుచున్నారు. కాత్యా యనుఁడు

యన్నామ్నాతం స్వశాఖాయాం పరోక్తమవిరోధిచ
విద్వద్భి స్తదనుష్ఠేయ మగ్నిహోత్రాది కర్మవత్

వివాహానంతరము సప్తపాక యజ్ఞములు విధింపఁబడినవి. ఇందు స్థాలీపక్వములయిన కొన్ని పదార్థములు హోమము చేయఁబడును. అష్టకము, పార్వణము, శ్రాద్ధము, శ్రావణి ఆగ్రహాయణి, చైత్రి, ఆశ్వయుజి అనునవి సప్తపాక యజ్ఞములు. పూర్వోక్తములయిన సప్తహవిర్యజ్ఞములు త్రేతాగ్నులలో కావింపఁబడును. ఆహవనీయము, గార్హపత్యము దక్షిణాగ్ని అనునవి త్రేతాగ్నులు. ఇవికాక మహాతంత్రము తోడను, విస్తృత క్రియాకలాపముతోడను చాలదినములు నిర్వర్తించవలసిన శ్రౌత కర్మములు ఏడు కలవు. వీనినే సప్తసోమ సంస్థలందురు. నిష్కామముగా నొనరించినచో నివి చిత్తశుద్ధి కల్గించి మోక్షమునకు కారణము లగును. స్వర్గాదులను కోరి చేయు కర్మములు కామ్యకర్మములనఁబడును.

అంత్య కర్మము చివరి సంస్కారము. ఇది మరణించిన వారికి చేయు మంత్రపూర్వకమయిన దహనాది సంస్కారము.

ప్రస్తుత కాలమున ఈ షోడశ కర్మలలో కొన్ని మాత్రమే అనుసరింపఁబడుచున్నవి. పుంసవన సీమంతోన్నయనాది సంస్కారములు కొన్ని నామమాత్ర శేషములై ఉన్నవి. పుంసవన సీమంతోన్నయనములు కామ్య కర్మములని కొందఱి అభిప్రాయము. అవి ద్వితీయాది గర్భములలో కామ్యకర్మములైనను ప్రథమ గర్భమున గర్భాధానమువలె నియతములైనట్టివే. ఇవి శిశువు పురుషుఁడుగ నుండవలెనను అభిలాషకేకాక గర్భ రక్షణమునకును, గర్భిణీరక్షణమునకును ఆవశ్యకములైనట్టివి. బారసాల యనుపేర పుట్టిన తరువాత పదొకండవ దినముననో నెలలోపుగా మఱియే దినముననో చేయు సంప్రదాయమొకటి గోచరించుచున్నదిగాని, శిశువునకును, తల్లికిని పలువిధముల క్షేమము నాపాదించు జాతకర్మము పేక్షింపఁబడుచున్నది. ఉపనయన విషయమున జరుగుచున్న అశ్రద్ధ చాల శోచనీయమైనది. వివాహమునకు ముందు ఉపనయనము చేయవలెనను నియమ ముండుటచే దానినెప్పుడో ఒకప్పుడు - సాధారణముగ వెనుకటి దినముననే - చేయుచున్నారు. వివాహము చేయుటకు వధూవరుల పక్షముల వారిరువురును కొంత ప్రయత్నము చేయవలసిన అగత్యమున్నది. కాని ఉపనయన విషయమున నితరులపై నాధారపడవలసిన అక్కఱ లేదు. బంధుమిత్రాదుల నందఱిని పిలిచి, ఆడంబరోపేతముగా చేయలేక

పోయినను, ద్విజులు దానిని యథాకాలమున సమంత్రకముగా కావించి గాయత్రీదేవి అనుగ్రహమును పొందుట శ్రేయస్కరము. వివాహములో సైతము ప్రధాన హోమానంతరము వరుఁడు వధువుతోఁ గూడ, వైవాహికాగ్నితో స్వగృహమునకేగి ప్రవేశ హోమము మొదలు శేషహోమము వఱకును గల కార్యములను జరుపవలెనని గృహ్య సూత్రకారులు చెప్పుచున్నారు. నిజముగా నట్లుచేసినచో వధువు తండ్రికి కలుగు భారము కొంత తగ్గుటయు, వరునకు శాస్త్రీయానుష్ఠాన సాధ్యమగు ఫలము దక్కుటయు సంభవించును. సమావర్తన సంస్కారమున స్నానము మంత్రపూర్వకముగా చేయవలెనని సూత్రకారులు చెప్పుచున్నారు. ఆ సంస్కారమందలి ప్రధానాంశమదియే. అది ఇప్పుడు ఎందుచేతనో ఉపేక్షింపఁబడుచున్నది. భారతీయులందఱును తమతమకు విహితములైన సంస్కారములను సంక్షిప్తముగనైన చేసికొనుట మంచిది.

స్మార్త ప్రయోగమున పురోహితులే శ్రద్ధవహింపవలెనని పలువురు తలంతురు. కాని అప్పుడనుష్ఠింపవలసిన కర్మములన్నియు యజమానునకు సంబంధించినవే. పురోహితులు భ్రమ ప్రమాదాదులు జరుగకుండ ఉపద్రష్టలైచూచుచుందురు. అందుచే అర్హత గలవారందఱును స్మార్తప్రయోగ విజ్ఞానమును సంపాదించుకొనుట అవశ్య కర్తవ్యము.

కర్మములు నిత్యములని నైమిత్తికములని రెండు విధములు. పైని పేర్కొనఁబడిన సంస్కారములలో కొన్ని నైమిత్తికములు. నైమిత్తిక కర్మలలో తల్లిదండ్రులు మరణించినవారు చేయవలసిన శ్రాద్ధ కర్మము తప్పక చేయవలయును. చేయనిచో వారు పతితులగుదురని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. పితరులకు ఔర్ధ్వ దైహిక కర్మలను, ప్రత్యాబ్దికమును ఆచరింపనివారు వర్ణధర్మ భ్రష్టులగుదురు. అమావాస్యనాడు పితృదేవతలకు తిలతర్పణము తప్పక చేయవలెను. అట్లే సూర్యచంద్ర గ్రహణ సమయములందు స్నానములు, దానములు చేయుట మంచిది. అవియు నైమిత్తిక కర్మలే. పుష్కరములందు పితృదేవతల తృప్తికై పిండ ప్రదాన తర్పణాదులు చేయవలెను. కాశి, ప్రయాగ మున్నగు క్షేత్రములను సేవించుటవలన పాపము క్షయించుననియు నుత్తమ గతి గలుగుననియు చెప్పుదురు, సంస్కారము లన్నియు మానవుల కారోగ్యమును,

శ్రీ

ఆపస్తమ్బీయ పఞ్చదశ కర్మానుక్రమణికాయామ్ ఆదౌ విఘ్నేశ్వరపూజా ప్రారమ్భః

శ్రీ గురుభ్యోనమః-హరిః-ఓమ్-

ధ్రువన్తే రాజావరుణో ధ్రువన్దేవో బృహస్పతిః । ధ్రువన్త ఇన్ద్ర శ్చాగ్నిశ్చరాష్ట్రంధారయతాం ధ్రువమ్ ॥ దేవీం వాచమజనయన్తదేవా స్తాం విశ్వరూపాః పశవోవదన్తి । సానోమన్ద్రేషమూర్జందుహానాధేను-ర్వాగస్మానుపసుష్టుతైతు ॥ అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు ॥

శ్లో॥ యశ్శివోనామరూపాభ్యాంయాదేవీ సర్వమఙ్గళా। తయోస్సంస్మరణా త్పుంసాంసర్వతో జయమఙ్గళమ్॥ వాగీశాద్యాః సుమనసస్సర్వార్థా నాముపక్రమే। యంనత్వా కృతకృత్యాస్స్యుస్తం నమామి గజాననమ్॥ అచిన్త్యావ్యక్తరూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే। సమస్త జగదాధార మూర్తయే బ్రహ్మణేనమః ॥ శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భు జం । ప్రసన్నవదనం ధ్యాయే త్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥ తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలం చన్ద్రబలంతదేవ । విద్యాబలం దైవబలం తదే వ లక్ష్మీపతేతేఽంఘ్రియుగం స్మరామి॥ యత్రయోగేశ్వరఃకృష్ణోయ త్ర పార్థోధనుర్ధరః। తత్రశ్రీర్విజయో భూతిర్ధ్రువానీతిర్మతిర్మమ। స్మృ తే సకలకల్యాణభాజనం యత్రజాయతే । పురుషస్తమజం నిత్యం వ్రజా మి శరణంహరిం ॥ సర్వదా సర్వకార్యేషునాస్తితేషామమఙ్గళమ్ । యేషాం

హృదిస్థో భగవాన్మఙ్గళాయతనం హరిః ॥ లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః । యేషామిన్దీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః । ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసమ్పదాం । లోకాభిరామంశ్రీరామం భూయోభూయో నమామ్యహం। సర్వమఙ్గళమాఙ్గల్యే శివే సర్వార్థసాధకే । శరణ్యేత్ర్యమ్బకే దేవి నారాయణి నమోస్తుతే ॥ శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాంనమః । ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః । వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాంనమః । శచీపురన్దరాభ్యాంనమః । అరున్ధతీవసిష్ఠాభ్యాంనమః। సీతారామాభ్యాంనమః । సర్వేభ్యోమహాజనేభ్యోనమః ॥— ఆచమ్య, ఓంకేశవాయస్వాహా, ఓంనారాయణాయస్వాహా, ఓంమాధవాయస్వాహా। ఓంగోవిన్దాయనమః, ఓంవిష్ణవేనమః, ఓంమధుసూదనాయనమః, ఓం త్రివిక్రమాయనమః, ఓంవామనాయనమః, ఓంశ్రీధరాయనమః, ఓం హృషీకేశాయనమః, ఓంపద్మనాభాయనమః, ఓందామోదరాయనమః, ఓంసఙ్కర్షణాయనమః, ఓంవాసుదేవాయనమః, ఓంప్రద్యుమ్నాయనమః, ఓంఅనిరుద్ధాయనమః, ఓంపురుషోత్తమాయనమః, ఓంఅధోక్షజాయనమః, ఓంనారసింహాయనమః, ఓంఅచ్యుతాయనమః, ఓంజనార్దనాయనమః, ఓంఉపేన్ద్రాయనమః, ఓంహరయేనమః, ఓంశ్రీకృష్ణాయనమః॥

ఉత్తిష్ఠన్తు- భూతపిశాచాః- యేతేభూమిభారకాః। ఏతేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మసమారభే॥ ఓం- భూః- ఓంభువః-ఓగ్ం సువః। ఓం మహః। ఓంజనః। ఓం తపః। ఓగ్ం సత్యం। తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి । ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ । ఓమాపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్ ॥ మమోపాత్త - ధురితక్షయ ద్వారా - శ్రీపరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం - శుభే శోభనే ముహూర్తే - శ్రీ మహావిష్ణో రాజ్ఞయా - ప్రవర్తమానస్య - అద్య బ్రహ్మణః - ద్వితీయ పరార్ధే - శ్వేతవరాహకల్పే - వైవస్వత

మన్వన్తరే - కలియుగే - ప్రథమపాదే - జంబూద్వీపే - భారతవర్షే - భరతఖండే - మేరోర్దక్షిణ దిగ్భాగే - శ్రీశైలస్య ఈశాన్యప్రదేశే - కృష్ణా కావేర్యోర్మధ్యదేశే - శోభనగృహే - సమస్త దేవతా - బ్రాహ్మణ హరి హర సన్నిధౌ - అస్మిన్ - వర్తమానేన- వ్యావహారిక చాన్ద్రమానేన.........సంవత్సరే......అయనే......ఋతౌ......మాసే......పక్షే......తిథౌ......వాసరే......శుభనక్షత్రే ... శుభయోగే-శుభకరణే - ఏవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ - శ్రీమాన్ గోత్రః- నామధేయః- ధర్మపత్నీ సమేతః- శ్రీ మతః- గోత్రస్య- నామధేయస్య- ధర్మపత్నీ సమేతస్య। మమోపాత్త దురిత క్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ముద్దిశ్య- శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం- గృహ భూభాండ -ఆత్మద్రవ్య- స్థలపదార్థ శుద్ధ్యర్థంవృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ - మహాజనైస్సహస్వస్తిపుణ్యాహవాచనఙ్కరిష్యే ॥ ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం- శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాఙ్కరిష్యే। తదఙ్గ కలశారాధన ఙ్కరిష్యే॥ కలశం గంధ పుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య। కలశే ఉదకం పూరయిత్వా। కలశస్యోపరి హస్తం నిధాయ॥ ఆకలశేషు ధావతిపవిత్రే పరిషిచ్యతే। ఉక్థైర్యజ్ఞే షువర్ధతే ॥శ్లో॥ కలశస్యముఖే విష్ణుః కంఠే రుద్రస్సమాశ్రితః। మూలే తత్రస్థితో బ్రహ్మ మధ్యే మాతృగణాస్స్మృతాః। కుక్షౌతు సాగరాస్సర్వే సప్తద్వీపా వసున్ధరా। ఋగ్వేదోఽథ యజుర్వేద స్సామ వేదో హ్యథర్వణః । అఙ్గైశ్చసహితాస్సర్వే కలశాంబు సమాశ్రితాః॥

ఆపోవా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణావా ఆపః పశవ ఆపోన్నమాపో మృతమాపస్సం రాడాపో విరాడా పస్స్వరాడా పశ్ఛన్దాగ్ం

స్యాపోజ్యోతీగ్ష్యాపో యజూగ్ష్యాపస్సత్యమాపస్సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువస్సువరాప ఓమ్।

శ్లో॥ గంగేచయమునేకృష్ణే గోదావరి సరస్వతి। నర్మదే సిన్ధు కావేర్యౌ జలేఽస్మిన్ సన్నిధింకురు ॥ కావేరీ తుంగభద్రాచ కృష్ణవేణీచ గౌతమీ। భాగీరథీచ విఖ్యాతాః పంచగంగాః ప్రకీర్తితాః॥ ఆయాన్తు-శ్రీమహాగణాధిపతి పూజార్థం- మమదురితక్షయకారకాః- కలశోదకేనపూజా ద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య - దేవమాత్మానంచ సంప్రోక్ష్య । తదఙ్గ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥

ఓమ్-అసునీతేపునరస్మాసుచక్షుః పునఃప్రాణమిహనోధేహి భోగమ్ । జ్యోక్పశ్యేమసూర్యముచ్చరన్తమనుమతే మృళయానస్స్వస్తి ॥

అమృతం వైప్రాణా అమృతమాపః ప్రాణానేవయథాస్థానముపహ్వయతే। శ్రీమహాగణాధిపతే - స్థిరోభవ - వరదోభవ - సుముఖోభవ - సుప్రసన్నోభవ-స్థిరాసనంకురు॥ శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథయావత్పూజావసానకం। తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబేస్మిన్ సన్నిధిం కురు॥ అభీప్సితార్థ సిద్ధ్యర్థం పూజితో యస్సురైరపి। సర్వవిఘ్నచ్ఛిదేతస్మై గణాధిపతయేనమః॥ ఓం-గణానాం త్వాగణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనాముపమ శ్రవస్తమమ్। జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వన్నూతి భిస్సీదసాదనమ్ ॥ అస్మిన్బింబేభూర్భువస్సువః-గణపతిమావాహయామి ॥ శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః- ధ్యాయామి-ఆవాహయామి- సువర్ణ రత్నఖచిత సింహాసనం సమర్పయామి-పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి - హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి ముఖేఆచమనీయం సమర్పయామి॥ ఓంఆపోహిష్ఠామయోభువస్తాన ఊర్జే

దధాతన । మహేరణాయ చక్షసే । యోవశ్శివతమోరసస్తస్య భాజయతే హనః ఉశతీరివమాతరః । తస్మా అరఙ్గమామ వో యస్య క్షయాయజి న్వథ । ఆపోజన యథాచనః ॥

శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః శుద్ధోదకస్నానం సమర్పయామి॥ స్నానా నన్తర మాచమనీయం సమర్పయామి॥ అభివస్త్రా సువసనాన్య ర్షాభి ధేనూస్సుదుఘాః పూయమానః । అభిచన్ద్రాభర్తవేనో హిరణ్యాభ్యశ్వా న్రథినో దేవసోమ ॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః వస్త్రయుగ్మం సమ ర్పయామి ॥ వస్త్రయుగ్మధారణానన్తర మాచమనీయం సమర్పయామి॥ యజ్ఞోపవీతంపరమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజంపురస్తాత్ । ఆయుష్య మగ్రియం ప్రతిముఞ్చశుభ్రంయజ్ఞోపవీతం బలమస్తుతేజః ॥ శ్రీమహా గణాధిపతయేనమః యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి ॥ యజ్ఞోపవీత ధార ణానన్తర మాచమనీయం సమర్పయామి ॥ గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్య పుష్టాం కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీగ్ం సర్వ భూతానాం తామిహోప హ్వయేశ్రియమ్ ॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః శ్రీగన్ధం సమర్పయామి॥ ఆయనేతేపరాయణే దూర్వారోహన్తుపుష్పిణీః । హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్యగృహా ఇమే ॥ శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః గన్ధస్యోపరి అలఙ్కరణార్థం హరిద్రాక్షతాన్ సమర్పయామి ॥ పుష్పైః పూజ

యామి ॥ ఓం సుముఖాయనమః । ఓం ఏకదన్తాయనమః । ఓం కపి లాయనమః । ఓం గజకర్ణకాయనమః । ఓం లంబోదరాయనమః । ఓం వికటాయనమః । ఓం విఘ్నరాజాయనమః । ఓం గణాధిపాయనమః ॥ ఓం ధూమ కేతవేనమః । ఓం గణాధ్యక్షాయనమః । ఓం ఫాలచన్ద్రాయ నమః । ఓం గజాననాయనమః । ఓం వక్రతుండాయనమః । ఓం శూర్ప కర్ణాయనమః । ఓం హేరంబాయనమః । ఓం స్కన్దపూర్వజాయనమః ॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః నానావిధ పరిమళ పత్ర పుష్పాక్షత షోడశ నామపూజాం సమర్పయామి ॥ వనస్పత్యుద్భవైర్దివ్యైర్నానాగంధైస్సు సంయుతః । ఆఘ్రేయ స్సర్వదేవానాంధూపోఽయం ప్రతి గృహ్యతాం॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః ధూప మాఘ్రాపయామి ॥ సాజ్యంత్రివర్తి సంయుక్తం వహ్నినాయోజితం ప్రియం । గృహాణమఙ్గళం దీపం త్రైలో క్యతిమిరాపహ । భక్త్యాదీపం ప్రయచ్ఛామి దేవాయ పరమాత్మనే । త్రాహిమాం నరకాద్ఘోరాద్దివ్యజ్యోతిర్నమోస్తుతే ॥ శ్రీ మహాగణాధి పతయేనమః, దీపం దర్శయామి ॥ ధూపదీపానన్తర మాచమనీయం సమర్పయామి ॥ ఓం భూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ । భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ । సత్యంత్వర్తేనపరిషి ఞ్చామి । అమృతమస్తు । అమృతోపస్తరణమసి ॥ శ్రీ మహాగణాధిపత యేనమః-యథాభాగం గుడోపహార నైవేద్యం సమర్పయామి ।

ఓం ప్రాణాయస్వాహా॥ ఓం అపానాయస్వాహా। ఓం వ్యానాయస్వాహా। ఓం ఉదానాయస్వాహా । ఓం సమానాయస్వాహా ॥ మధ్యే మధ్యే

పానీయం సమర్పయామి ॥ అమృతాపిధానమసి । ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి । హస్తప్రక్షాళనం సమర్పయామి । పాదప్రక్షాళనం సమర్పయామి । శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి ॥ పూగీఫలైస్సకర్పూరైర్నాగవల్లీదళైర్యుతం । ముక్తాచూర్ణసమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః తాంబూలం సమర్పయామి॥ తాంబూల చర్వణానన్తర మాచమనీయం సమర్పయామి ॥ ఉత్తరనీరాజనం దర్శయామి ॥ నీరాజనానన్తర మాచమనీయం సమర్పయామి ॥ సుముఖశ్చైక దన్తశ్చకపిలో గజకర్ణకః । లంబోదరశ్చ వికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః । ధూమకేతు ర్గణాధ్యక్షః ఫాలచన్ద్రో గజాననః । వక్రతుండ శ్శూర్పకర్ణో హేరమ్బస్స్కన్దపూర్వజః ॥ షోడశైతాని నామానియః పఠేచ్ఛృణుయాదపి । విద్యారమ్భే వివాహేచ ప్రవేశే నిర్గమేతథా । సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్య నజాయతే ॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః సువర్ణమన్త్రపుష్పం సమర్పయామి ॥ యానికానిచ పాపాని జన్మాన్తరకృతానిచ । తానితాని ప్రణశ్యన్తి ప్రదక్షిణ పదేపదే । పాపోఽహం పాపకర్మాహం పాపాత్మా పాపసమ్భవః । త్రాహిమాంకృపయాదేవ శరణాగత వత్సల ॥ అన్యథాశరణం నాస్తిత్వమేవ శరణం మమ । తస్మాత్కారుణ్య భావేన రక్షరక్షగణాధిప ॥ శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః ఆత్మ ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి ॥ వక్రతుండ మహాకాయ సూర్యకోటి సమప్రభ । అవిఘ్నం కురుమే దేవ సర్వకార్యేషు సర్వదా ॥ ఇతిప్రార్థనాం సమర్పయామి ॥ యస్య

స్మృత్యాచనామోక్త్యా తపఃపూజాక్రియాదిషు । న్యూనంసమ్పూర్ణతాం యాతిసద్యోవన్దే గణాధిపమ్ । మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం గణాధిప । యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥ అనయా ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజయా భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమహాగణాధిపతి స్సుప్రీత స్సుప్రసన్నో వరదో భవతు ॥ ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్త్వితి భవన్తో బ్రువన్తు । ఉత్తరే శుభ కర్మణ్యవిఘ్నమస్తు ॥ శ్రీ మహాగణాధిపతి ప్రసాదం శిరసా గృహ్ణామి ॥

శతమానమ్భవతి శతాయుః పురుషశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతితిష్ఠతి ॥ యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్త దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ । తేహనాకం మహిమానస్సచన్తే యత్రపూర్వేసాధ్యాస్సన్తిదేవాః ॥ శ్రీ మహాగణాధిపతిం యథాస్థానం ప్రవేశయామి ॥ ఓం తత్పురుషాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి । తన్నో దన్తిః ప్రచోదయాత్ ॥ సహస్రపరమాదేవీ శతమూలా శతాఙ్కురా । సర్వగం హరతుమే పాపన్దూర్వా దుస్స్వప్ననాశనీ ॥ శోభనార్థం పునరాగమనాయచ ॥

X యద్గత్వా న నివర్తన్తే । తద్ధామ పరమం మమ ॥

ఓం తత్సత్

శ్లో॥ న తద్భాసయతే సూర్యో
న శశాంకో న పావకః
~~తమేవ భాన్తమనుభాతి సర్వమ్~~
~~తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి~~

శ్లో॥ న తత్ర సూర్యో భాతి
న చంద్ర తారకం ।
నేమా విద్యుతో భాంతి
కుతోయమగ్నిః ।
తమేవ భాంతమను
భాతి సర్వమ్ ।
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి ॥

శ్లో॥ కర్పూరగౌరం కరుణావతారం
సంసారసారం భుజగేంద్రహారం
సదావసంతం హృదయారవిందే
భవం భవానీసహితం నమామి॥

శ్లో॥ యదాదిత్యగతం తేజో
జగద్భాసయతే ఖిలం
యచ్చంద్రమసి యచ్చాగ్నౌ
తత్తేజో విద్ధి మామకమ్॥

పుణ్యాహవాచనమ్

ఓం ఇమం మే వరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచ మృడయ । త్వామ వస్యురాచకే । తత్త్వాయామి బ్రహ్మణావన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః । అహేడమానో వరుణేహబోధ్యురుశగ్ం సమానఆయుః ప్రమోషీః ॥ ప్రాక్కలశే-ఓం భూః-వరుణమావాహయామి । ఓంభువః-వరుణమావాహయామి । ఓగ్ం సువః వరుణమావాహయామి । ఓం భూర్భువస్సువః । వరుణమావాహయామి ॥ వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మాన్త్స్వావేశో అనమీవో భవానః । యత్త్వేమహే ప్రతితన్నో జుషస్వశం నవధి ద్విపదేశం చతుష్పదే ॥ ఇతి దక్షిణకలశే, వాస్తుపురుషమావాహయామి॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్విసీమతస్సురుచో వేనఆవః । సబుధ్నియా ఉపమా అస్యవిష్ఠాస్సతశ్చ యోనిమసతశ్చవివః ॥ ఇత్యుత్తరకలశే బ్రహ్మాణమావాహయామి ॥ వరుణాదికలశ దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ సర్వేషు కాలేషు సమస్త దేశేష్వశేషకార్యేషు తథేశ్వరేశ్వరః । సర్వస్వరూపీ భగవాన నాదిర్మమాస్తుమాఙ్గల్యవివృద్ధయే హరిః ॥ అనన్యాశ్చిన్తయన్తో మాంయే జనాః పర్యుపాసతే । తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమంవహామ్యహమ్ ॥ కలశేషు-శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాంనమః । ఉమామహే

శ్వరాభ్యాం నమః । వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాం నమః । శచీపురన్దరా భ్యాం నమః । అరున్ధతీవసిష్ఠాభ్యాం నమః । సీతారామాభ్యాం నమః । సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యోనమః ॥ ఓం పుణ్యాహం దీర్ఘమాయురస్తు- శిరోభిమృశేత్ । శివా ఆపస్సన్తు-కలశానభిమృశేత్ । సౌమనస్యమస్తు- హృదయమభిమృశేత్ ॥ అక్షతంచారిష్టంచాస్తు ॥ ఏవంత్రిః । ఓం అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత । అర్చన్తుపుత్రకా ఉతపురం నధృష్ణ్వర్చత ॥ గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ ॥ గన్ధాః పాన్తు-సౌమఙ్గల్యమస్తు ॥ ఆయనేతేపరాయణే దూర్వారోహన్తు పుష్పిణీః । హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహాఇమే ॥ అక్షతాః పాన్తు-ఆయుష్యమస్తు- పుష్పాణిపాన్తు సౌభాగ్యమస్తు । తామ్బూలానిపాన్తు-ఐశ్వర్యమస్తు । దక్షిణాః పాన్తు-బహుదేయంచాస్తు । శ్వశ్రియసమస్తు । ప్రజాపతిః ప్రియతామ్। శా న్తిరస్తు । యంకృత్వా సర్వవేద యజ్ఞక్రియాకరణ కర్మారమ్భాః శుభాశోభనాః ప్రవర్తన్తే తమహమోఙ్కారమాదిం కృత్వా । భవద్భిరనుజ్ఞాతః పుణ్యం పుణ్యాహంవాచయిష్యే । వాచ్యతామ్ ॥ ఓం భద్రంకర్ణేభిశ్శృణుయామదేవాః । భద్రంపశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః । స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః । వ్యశేమదేవహితం యదాయుః ॥ ద్రవిణోదాద్రవిణసస్తురస్య ద్రవిణోదాస్సనరస్య ప్రయంసత్ । ద్రవిణోదావీరవతీమిషంనో

ద్రవిణోదారాసతేవీషేణ్మాయుః ॥ సవితాపశ్చాత్తాత్సవితాపురస్తాత్స
వితోత్తరాత్తాత్సవితాధరాత్తాత్ । సవితానస్సువతు సర్వతాతింసవితా
నోరాసతాం దీర్ఘమాయుః ॥ —— —— నవోనవోభవతిజాయమానో
హ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రే । భాగందేవేభ్యోవిదధాత్యాయన్ప్రచన్ద్రమా
స్తిరతిదీర్ఘమాయుః ॥ ఉపత్తస్సుక్షీవసేదీర్ఘాయుత్వాయవర్చసే । యస్త్వా
హృదాకీరిణామన్యమానో మర్త్యం మర్త్యోజోహవీమి । జాతవేదోయశో
అస్మాసుధేహిప్రజాభిరగ్నే అమృతత్వమశ్యామ్ । యస్మైత్వగ్ంసుకృతే
జాతవేద ఉలోకమగ్నేకృణవస్స్యోనమ్ । అశ్వినగ్ం సపుత్రిణంవీరవన్తం
గోమన్తగ్ం రయింనశతేస్వస్తి । సంత్వాసించామి యజుషాప్రజామా
యుర్ధనంచ ॥ దక్షిణకలశమాదాయ, పాగ్రక్కలశే కించిత్కించి దుదకం
నినయతి। దీర్ఘమాయురస్తు మనస్సమాధీయతామ్॥ సమాహిత మనస
స్స్మః। ప్రసీదన్తు భవన్తః। ప్రసన్నాస్స్మః। శాన్తిరస్తు। పుష్టిరస్తు।
తుష్టిరస్తు। వృద్ధిరస్తు। అవిఘ్నమస్తు॥ ఆయుష్యమస్తు। ఆరోగ్యమస్తు
స్వస్తి శివంకర్మాస్తు। కర్మసమృద్ధిరస్తు। పుత్రసమృద్ధిరస్తు। వేదసమృ
ద్ధిరస్తు। శాస్త్రసమృద్ధిరస్తు। ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు। ఇష్టసమ్పదస్తు।
ఐశాన్యాం బహిర్దేశే అరిష్టనిరసనమస్తు। యత్పాపం తత్ప్రతిహతమస్తు
యచ్ఛ్రేయస్తదస్తు। శుక్రాఙ్గారక బుధ బృహస్పతి శనైశ్చరరాహుకేతు
సోమసహితాదిత్య పురోగాస్సర్వేగ్రహాః ప్రియన్తామ్। తిథికరణముహూ

ర్త జన్మనక్షత్ర దిగ్దేవతాః ప్రియన్తామ్। నిర్ఋతిదిశి। శామ్యన్తు ఘోరాణి। శామ్యన్తు పాపాని। శామ్యన్త్వీతయః॥ ప్రథమకలశే। శుభాని వర్ధన్తామ్ శివాఋతవస్సన్తు। శివా ఓషధయస్సన్తు । శివాపనస్పతయస్సన్తు। అహోరాత్రే శివేస్యాతామ్ఉత్తరే శుభకర్మణ్యవిఘ్నమస్తు। ఉత్తరోత్తర మహరహరభివృద్ధిరస్తు। ఉత్తరోత్తరాశ్శుభాఃక్రియాస్సమ్పద్యన్తామ్। అగ్నిపురోగా విశ్వేదేవాః ప్రియన్తామ్। మాహేశ్వరీపురోగామాతరః ప్రియన్తామ్ । ఇన్ద్రపురోగామరుద్గణాః ప్రియన్తామ్। వసిష్ఠపురోగాఋషిగణాః ప్రియన్తామ్। శ్రీవిష్ణుపురోగాస్సర్వేదేవాశ్చప్రియన్తామ్। ఆదిత్యపురోగాస్సర్వేగ్రహాః ప్రియన్తామ్। ఋషయశ్ఛన్దాగ్స్యాచార్యావేదాయజ్ఞా దక్షిణాశ్చ ప్రియన్తామ్। బ్రహ్మచ బ్రాహ్మణాశ్చ ప్రియన్తామ్। బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాశ్చ ప్రియన్తామ్। శ్రద్ధామేధే ప్రియేతామ్। ప్రియతాం భగవాన్నారాయణః। ప్రియతాం భగవాన్ పర్జన్యః। ప్రియతాం భగవాన్స్వామీ మహాసేనః। ప్రియతాం భగవాన్పితామహః। సత్యాఏతా ఆశిషస్సన్తు। పుణ్యాహకాలావాచ్యన్తామ్। ఉద్గాతేవశకునేసామగాయసి బ్రహ్మపుత్ర ఇవసవనేషుశంససి। వృషేవవాజీశిశుమతీరపీత్యాసర్వతో నశ్శకునే భద్రమావద విశ్వతో నశ్శకునే పుణ్యమావద॥ యాజ్యంయాయజతిపత్రిర్వైయాజ్యా పుణ్యేవలక్ష్మీః పుణ్యామేవతల్లక్ష్మీం సమ్భావయతి। పుణ్యాం లక్ష్మీంసంస్కురుతే॥ యత్పుణ్యం నక్షత్రమ్। తద్బట్కుర్వీతోపవ్యుషమ్। యదావై సూర్యఉదేతి।

అథనక్షత్రం నైతి । యావతితత్రసూర్యోగచ్ఛేత్ । యత్రజఘన్యంపశ్యే
త్ । తావతికుర్వీతయత్కారీస్యాత్ । పుణ్యాహఏవకురుతే ॥ తాని
ప్రతిలోమయమనక్షత్రాణి । యాన్యేవ దేవనక్షత్రాణి । తేషుకుర్వీతయ
త్కారీస్యాత్ । పుణ్యాహఏవకురుతే ॥ ఓం పుణ్యాహం భవన్తో బ్రువన్తు ।
ఓం పుణ్యాహమ్ ॥ ఏవంత్రిః ॥ స్వస్తయేవాయముపబ్రవామహై సో
మం స్వస్తిభువనస్యయస్పతిః । బృహస్పతింసర్వగణం స్వస్తయేస్వస్త
య ఆదిత్యాసోభవన్తునః ॥ ఆదిత్య ఉదయనీయః పథ్యయే వేతస్స్వస్త్యా
ప్రయన్తిపథ్యాం స్వస్తిమభ్యుదయన్తి స్వస్త్యైవేతః ప్రయన్తిస్వస్త్యుదయన్తి
స్వస్త్యుదయన్తి ॥ స్వస్తినఇన్ద్రోవృద్ధశ్రవా స్వస్తినః పూషావిశ్వవేదాః ।
స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిస్స్వస్తినోబృహస్పతిర్దధాతు । అష్టౌదేవావస
వస్సోమ్యాసః । చతస్రోదేవీరజరాశ్శ్రవిష్ఠాః । తేయజ్ఞంపాన్తురజసఃపుర
స్తాత్ । సంవత్సరీణ మమృతగ్గ్ స్వస్తి ॥ మహ్యం సహకుటుమ్బాయశుద్ధి
వృద్ధ్యభ్యుదయకర్మణే మహాజనాన్నమస్కార్వాణాయాశీర్వచనమపేక్ష
మాణాయాయుష్మతే స్వస్తిభవన్తో బ్రువన్తు ॥ ఆయుష్మతే స్వస్తి ॥ ఏవం
త్రిః ॥ ఓగ్ం స్వస్తి భవన్తో బ్రువన్తు । ఓగ్ంస్వస్తి ॥ ఏవంత్రిః । ఋధ్యా
మస్తోమం సనుయామ వాజమానోమన్త్రం సరథేహోపయాతమ్ । య
శోనపక్వం మధుగోష్వన్తరాభూతాంశో అశ్వినోః కామమప్రాః ॥ సర్వా
మృద్ధిమృధ్నుయామి తితం వై తేజస్సైవపురస్తాత్పరశ్యభవచ్ఛన్దోభిర్మధ్యతో

షరైరుపరిష్టాద్గాయత్రైః సర్వతో ద్వాదశాహం పరిభూయా స్సరావ్యమృద్ధిమార్ధ్నో త్సరావ్యమృద్ధిమృధ్నోతియ ఏవంవేద ॥ ఋధ్యాస్మహవ్యైః ర్నమసోపసద్య । మిత్రందేవం మిత్రధేయంనో అస్తు । అనూరాధాన్ హవిషావర్ధయన్తః । శతంజీవేమశరదస్సవీరాః । త్రీణిత్రీణివైదేవానాఇష్ప్రుధాని । త్రీణిఛన్దాగంసి । త్రీణిసవనాని । త్రయఇమేలోకాః । ఋధ్యాశమేవతద్వీర్యఏషు లోకేషుప్రతితిష్ఠతి ॥ వాసుపక్షిః హస్తాభ్యాం దక్షిణోత్తరకలశౌ యుగపద్గృహీత్వా । ఓం ఋద్ధిం భవన్తోబ్రువన్తు । ఓం ఋధ్యతామృద్ధి స్సమృద్ధిః ॥ ముఖసముద్ధృత్య । స్వస్తిపుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు । వర్షశతసమ్పూర్ణమస్తు । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు । శాన్తిఃపుష్టిస్తుష్టిశ్చాస్తు । శుభగ్ం శుభమస్తు । పునరపి గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభంభవతు । సర్వసమ్పదస్తు ॥ భగవాన్వాస్తోష్పతిః ప్రియతామితిభవన్తోబ్రువన్తు । భగవాన్ వాస్తోష్పతిః ప్రియతామ్ ॥ శుచీవోహవ్యామరుతశ్శుచీనాగ్ం శుచిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః । ఋతేనసత్యమృతసాప ఆయుఞ్శుచి జన్మానశ్శుచయః పావకాః । అగ్నిశ్శుచివ్రతతమశ్శుచిర్విప్రశ్శుచిఃకవిః । శుచీరోచత ఆహుతః । ఉదగ్నే శుచయస్తవశుక్రాభ్రాజన్త ఈరతే । తవజ్యోతీగ్ంష్యర్చయః ॥ ఏతోన్విన్ద్రం స్తవామశుద్ధం శుద్ధేనసామ్నా । శుద్ధైరుక్థైర్వావృధ్వాంసం శుద్ధ ఆశీర్వాన్మమత్తు । ఇన్ద్రశుద్ధోనఆగహిశుద్ధశ్శుద్ధాభిరూతిభిః । శుద్ధోరయిం నిధారయ శుద్ధోమమద్ధిసోమ్యః ॥ ఇన్ద్రశుద్ధోహినోరయిం శుద్ధోరత్నానిదాశుషే । శుద్ధోవృ

త్రిణిజిష్ణు సే శుద్ధో వాజం సిషాససి ॥ బ్రాహ్మణేష్వమృతగం హితమ్ ।
యేనదేవాః పవిత్రేణ । ఆత్మానంపునతేసదా । తేనసహస్రధారేణ ।
పావమాన్యః పునస్తుమా । ప్రాజాపత్యం పవిత్రమ్ । శతోద్యామగం
హిరణ్మయమ్ । తేనబ్రహ్మవిదోవయమ్ । పూతం బ్రహ్మపునీమహే ।
ఇన్ద్రస్సునీతీసహమాపునాతు । సోమస్స్వస్త్యా వరుణస్సమీచ్యా । య
మోరాజాప్రమృణాభిః పునాతుమా । జాతవేదామోర్జయన్త్యాపునాతు ॥
ప్రాచ్యాం దిశిదేవా ఋత్విజోమార్జయన్తామ్ । దక్షిణాయాందిశిమాస్యాః
అపడప ॥ స్పృశన్
పితరోమార్జయన్తామ్ । ప్రతీచ్యాందిశిగృహాః పశవోమార్జయన్తామ్ ।
ఉదీచ్యాం దిశ్యాప ఓషధయోవనస్పతయో మార్జయన్తామ్ । ఊర్ధ్వా
యాందిశియజ్ఞ స్సంవత్సరోయజ్ఞ పతిర్మార్జయన్తామ్ ॥ ఏతేభ్యో బ్రా
హ్మణేభ్యోనానాగోత్రేభ్యో నానానామభ్యః శ్రీలక్ష్మీనారాయణోమా
మహేశ్వరాదిభ్యాది నవగ్రహ స్వరూపేభ్యస్స్వస్తి పుణ్యాహవాచన
మన్త్రజపదక్షిణాం మనసోత్సాహ పరిమిత హిరణ్యంతుభ్య మహం సం
ప్రదదే న మమ ॥ వాస్తోష్పతే ప్రతి జానీహ్యస్మాం త్స్వావేశో అనమీ
వో భవానః । యత్త్వే మహే ప్రతితన్నో జుష స్వశంన ఏధిద్విపదేశం చ
తుష్పదే ॥ వాస్తోష్పతే శగ్మయాసగ్ంసదాతే సక్షీమహిరణ్వయాగాతు
మత్యా । ఆవః క్షేమ ఉతయోగేవరం నో యూయం పాత స్వస్తిభి
స్సదానః ॥ అమీవహావాస్తోష్పతే విశ్వా రూపాణ్యా విశన్ । సఖా
సుశేవ ఏధినః ॥ శుభగం శుభమ్ ॥ స్వస్త్యయనం తార్క్ష్య మరిష్టనే

మింష్టుహద్భూతం వాయసం దేవతానామ్ । అసుర్రఘ్నమిన్ద్ర సఖం సమత్సుబృహద్యశో నావమివారుహేమ । అంహోముచమాఙ్గిరస్సంగయంచ స్వస్త్యాత్రేయం మనసాచ తార్క్ష్యమ్ । ప్రయతపాణి శ్శరణం ప్రపద్యే స్వస్తి సంబాధేష్వభయంనోఅస్తు ॥ శివగ్‌ం శివమ్ ॥

తీర్థప్రాశన మన్త్రః

ఆపఇద్వా - ఉభేషజీ రాపో అమీ వచాతనీః । ఆపస్సర్వ స్యభేషజీ స్తాస్తేకృణ్వన్తు భేషజమ్ ॥ ఆమయా వీచినీవ్రత । ఆపోవై భేషజమ్ । భేషజమ్మే వాస్మైకరోతి । సర్వ మాయురేతి ॥

ఆశీర్వచనమన్త్రః

పర్యాప్త్యా అనన్తరాయాయ సర్వస్తోమోతి రాత్ర ఉత్తమ మహర్భవతి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్యజిత్త్యై సర్వమేవతే నాప్నోతి సర్వం జయతి॥

శతమానం భవతి......తిష్ఠతి......॥

హరిః ఓం తత్సత్ ॥

శ్లోకాః

శ్లో॥ ప్రాక్కుమ్భ ఆదౌ వరుణంచ యామ్యేసమ్యేతథావాస్తు పుమాంసముత్తరే । బ్రహ్మాణమావాహ్య త దార్చయిత్వాతతస్తుపుణ్యాహముపాచరేద్బుధః ॥ పత్నీ పుత్రై స్సమాయుక్తో శుభార్థీ బ్రా

హ్మణైస్సహ । వివాహాఽన్తేషు సర్వేషు గర్భాధానాఽది కర్మసు । నాన్ది శ్రాద్ధం సముద్దిశ్య స్వస్తివాచన మాచరేత్ ॥ శ్లో॥ శాన్తికే పౌష్టికే చైవ శుభేవాఽప్యశుభేఽపి చ। ఆదౌ చ సర్వకార్యేషు పుణ్యాహం కారయేత్తతః ॥ గర్భాధానే వివాహే చ పుంసువే జాతకర్మణి । నామోపాకరణే స్నానే ఏతేషూత్సృజన్ నేష్వపి ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయే దన్తే వాచయే దాశిష స్తథా । సీమన్తో న్నయనే చైవ అన్నప్రాశన చౌలయోః ॥ ఉపాయనే చ గోదానే ఆదావేన విశేషతః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాఽథ ఆశిషోవాచయే త్తథా ॥ శ్లో॥ ద్వాత్రింశ దఙ్గుళం దీర్ఘం సమన్తా చ్చతురశ్రకమ్। తండులేషూల్లిఖే ద్భూమా వాఽదౌ తు శుభ కర్మణామ్ ॥ రేఖాః ప్రాగాయతాః పఞ్చ రేఖాః పఞ్చోదగాయతాః । రేఖే ద్వే కోణతః కోణే తిర్యగ్రేఖా చతుష్టయమ్। కాష్ఠేన కారయే త్తత్ర పురతో గజతుండవత్ । పశ్చిమే కలశాకారం నిర్మితం బ్రహ్మణా పురా తదేవ స్వస్తికం చేతి ప్రవద న్తి మహర్షయః ॥ తన్మధ్యే స్థాపయే ద్రాశౌ సజలం కలశద్వయమ్। స్థిరస్తు దక్షిణే కుంభ శ్చల త్కుంభ స్తదుత్తరే, ఏవ మేవ శుభే తన్త్రే అశుభస్యక ఉచ్యతే ॥ అచలం చల మిత్యాహు ర్వామ దక్షిణ పార్శ్వయోః । వామే న చలనం కుర్యా చ్చలం దక్షిణతో దిశి ॥ తథాచ । షోడశేషు సపిండేషు నారాయణ బలౌ తథా । అశుభం కర్మ కుర్వీత చలం దక్షిణతో దిశి ॥

సమాప్తమ్

—o—

కర్మణః పుణ్యాహవాచనమ్

సోదకం కలశం తండులేషు నిధాయ ॥ బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థ యేత్ ॥ ఓం-కర్మణః పుణ్యాహం భవన్తో బ్రువన్తు । ఓంపుణ్యాహం కర్మణోఽస్తు ॥ ఏవంత్రిః ॥ యత్పుణ్యం నక్షత్రమ్ । తద్భట్కుర్వీతో పవ్యుషమ్ ।......పుణ్యాహమేవకురుతే ॥ ఓం కర్మణే శ్రీనివాసశర్మణే స్వస్తి భవన్తో బ్రువన్తు ॥ శ్రీనివాస శర్మణే ఓగ్ం స్వస్తి కర్మణోఽస్తు॥ ఏవంత్రిః ॥ స్వస్తిన ఇన్ద్రోవృద్ధశ్రవా స్స్వస్తినః పూషా విశ్వ వేదాః । స్వస్తినస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమి స్స్వస్తినో బృహస్పతి ర్దధాతు ॥ ఓం కర్మణ బుద్ధిం భవన్తో బ్రువన్తు ॥ ఓం కర్మ ఋధ్యతామ్ । ఏవంత్రిః ॥ ఋధ్యా స్మహ హ్వైర్నమసోపసద్య......ఏషు లోకేషు ప్రతి తిష్ఠతి । ఋద్ధిం భవన్తో బ్రువన్తు । ఓం ఋధ్యతా మృద్ధి స్సమృద్ధిః ॥ ముఖసమం కలశ ముద్ధరేత్ । కర్మణః పుణ్యాహ సమృద్ధి రస్తు । ఇత్యాది శేషం స్వస్తి పుణ్యాహ వాచనవత్ ॥

హరిః ఓం తత్సత్ ॥

శ్లో॥ వత్సరాన్తే చ సాపిండ్యే దశా హే మౌంజి బన్ధనే । వధూ ప్రవేశ సంవేశే నాకే పాలాశకర్మణి । ఏతేషు చాష్టకార్యేషు పుణ్యాహం కర్మణ స్స్మృతమ్ ॥ యత్రయత్రాశిషో వాచయిత్వే త్యుక్తమ్ । తత్ర తత్ర కర్మణః పుణ్యాహవాచన మేవ ॥ తథా చ ॥ శ్లో॥ ఆశీరితి చ పుణ్యాహం స్వస్త్యధీతే బ్రువన్ బుధై రితి ॥ పుణ్యాహవాచనేనామ్ని మధ్యమే స్వస్తివాచనే । ఉక్త్వా బాలకనామాస్మైస్వస్తీత్య న్యత్సమం భవేత్ ॥

పత్నీ కుమారోపవేశనమ్

శ్లో॥ సంస్కార్యః పురుషోవాపి స్త్రీవా దక్షిణతో భవేత్ । సంస్కారకస్తు సర్వత్ర తిష్ఠే దుత్తరత స్సదా॥ జాతకే నామకేచైవ అన్నప్రాశన చౌలయోః । ఉపాయనే వివాహే చ పత్నీ పుత్రస్తు దక్షిణే ॥ జాతకే నామకే చైవ అన్నప్రాశన కర్మణి । నిష్క్రమే చైవ చౌలే చ పత్నీ పుత్రస్తు దక్షిణే ॥ జాతకే నామకే చైవ అన్నప్రాశన చౌలయో। ఉపాయనే వివాహే చ సీమన్తావఘ దపుంసవే।కర్తావామే తథాఽసీనే పత్నీ పుత్రస్తు దక్షిణే॥ గర్భాధానే పుంసవనే సీమన్తోన్నయనే తథా। వధూ ప్రవేశనే చైవ పున స్స్నాన ఏవ చ । పూజనే మధుపర్కస్య కన్యాదానే తథైవ చ । కర్మ స్వేతేషు వై భార్యాం దక్షిణే తూపవేశయేత్ ॥ కన్యా పుత్ర వివాహే చ గోదానే వ్రతబన్ధనే । ఆశీర్వాదేఽభిషేకే చ పత్నీ తూత్తరతో భవేత్ ॥ వాపీకూప తటాకానాం ప్రతిష్ఠానాం మహోత్సవే । వ్రతాదౌ శాన్తికే చైవ పత్నీ స్యాదుత్తరే సదా ॥ శాన్తికేషు చ సర్వేషు ప్రతిష్ఠో ద్యాపనేషు చ । వామే తూపవిశే త్పత్నీ వ్యాఘ్రస్య వచనం యథా ॥ యావ ద్బ్రహ్మోపదేశశ్చ తావ ద్దక్షిణతోవటుః ॥ ఔపనాయనశేషే తు కర్మణ్యుత్తరతో వటుః ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ యావ ద్బ్రహ్మోపదేశాన్తం తావ ద్దక్షిణతో వటుః । తదూర్ధ్వముత్తరస్తిష్ఠే త్ప్రాశే దక్షిణే వటుః ॥ ప్రధానేషు చ హోమే చ మార్జనే దక్షిణే వధూః । ఇతరేషు చ హోమేషు మార్జనే చోత్తరే వధూః ॥ నిత్యోపాసన సఙ్కల్పే ప్రణీతా మార్జనే తథా । విప్రాఽశీర్వచనే తిష్ఠే ద్వర స్యోత్తరతో వధూః ॥ ఆవాం కర్మణి నిత్యహోమ సమయే పుణ్యాహ సఙ్కల్పయోః । స్థాలీపాకాగ్రయణ యోక్త్రవిమోచన పునస్స్నాన శయ్యోత్సవే । ఏతేషాజ్యచరౌ తు విప్రపతితా స్వాశీష్షు రక్షాధృతౌ । తిష్ఠే దుత్తరతో వధూ స్సతతమితి వశా దన్యత్ర చేద్దక్షిణే ॥ కించ ॥ రక్షాబన్ధన కాలే చ నిత్యోపాసనయో

స్సదా । ఆశీర్వచన కాలే చ పత్న్యో యోక్త్ర విమోచనే। ఏతే షూత్తరత స్తిష్ఠే ద్వధూ రన్యత్ర దక్షిణే ॥ ఇతి ॥ ప్రధాన హోమో యద్వృతాది హోమో । ప్రవేశ హోమశ్చ వివాహ శేషః । సీమన్త హోమ స్సువనే చ హోమే । ఏతేషు హోమేషు చ దక్షిణా స్త్రీ ॥ యథాదేశాచార స్తథాఽఽ చరణీయః ॥

కుమార లక్షణమ్

శ్లో॥ శిశు స్త్వన్నప్రాశనా ద్ప్రాగాచౌలా ద్బాలక స్స్మృతః ॥ కుమారకస్తు విజ్ఞేయో చౌలా దామౌంజి బన్ధనాత్ ॥ శిశో రభ్యుక్షణం ప్రోక్తం బాలస్యాఽఽ చమనం స్మృతమ్ । రజస్వలాది సంస్పర్శే స్నానా చ్ఛుద్ధః కుమారకః ॥

రక్షాబన్ధన విధిః

శ్లో॥ దుకూల మావికం సూత్రం కార్పాసం త్రిగుణీ కృతమ్। అథవా వృద్ధవాక్యైస్తు యస్మిన్ దేశే యథోదితమ్ ॥ కిం చ ॥ దశ నిష్క త్రిభాగేన కాంచనేన కృతేన వా । కార్పాసికేన సూత్రేణ త్రి వృతా త్రిగుణేన వా ॥ ప్రక్షాళ్య పయసా సూత్రే పవమానాది మన్త్రి కైః । త్ర్యమ్బక మృచా సూత్రం హరిద్రేణ తిరస్పృశేత్ । పాత్రే తండుల సమ్పూర్ణే నిధాయాఽథ తతః పరమ్ । గన్ధ పుష్పాక్షతైశ్చైవ పూజనం చ యథాక్రమమ్॥ తతో వర స్స్వహస్తేన దక్షిణే నాఽథ తండులాన్ । సంగృహ్య ముష్టినా స్వస్య పాత్రస్థం కారయే త్కరమ్ , విశ్వేభ్రాతే త్యృచా పుంసాం బధ్నీయా ద్దక్షిణే కరే। అథ వామకరే స్త్రీణాం బృహత్సామేతి మన్త్రితః॥ కర్మాఽఽదౌ కంకణంబధ్వా కర్మాఽన్తేచ విసర్జయేత్ ॥ విమోచం యోషితః పూర్వం పుంసస్తు తదనన్తరమ్ ॥ రక్షాబన్ధన కాలే చ వరః పూర్వం ప్రకల్పయేత్ ॥ వివాహోపనయే

శ్చైవ చతుర్థ్యాం మేవ మోచనమ్ ॥ ఇతరత్ర తు సర్వత్ర పరేఽహని విమోచయేత్ ॥ మోచనేహ స్త విన్యాసం పూర్వ వత్కారయే త్తలు । పౌరాణికేన మన్త్రేణ కఙ్కణోనే త్యనేన వా ॥ తూష్ణీం వా మోచయే త్తన్తు కఙ్కణం దేవ సన్నిధౌ ॥ రక్షా బన్ధనసూత్రే చ వివాహే ద్వే పరికల్పయేత్ । పుంసి సీమన్తయో రేవం కల్పయే ద్వే తు సూత్రకే । ఇతరత్ర తు సర్వత్ర కఙ్కణం త్వేక మేవహి॥ సఙ్కల్పాదన న్తరం తస్య ముఖ్యకాల ఇతి స్మృతః । హ స్తగ్రహణ కాలో వా చతుర్థ్యాం నిశి మోచయేత్ ॥ అత్ర విశేషః ॥ వివాహే సరబన్ధస్య కాలోఽయం కీ ర్తితో బుధైః । ఇతరత్ర తు సర్వత్ర సంకల్పాద న న్తరం భవేత్ । దశమే హని వా తస్య మోచనం దేవసన్నిధౌ ॥ ఇత్యేకే॥ వివాహమౌంజీ స్నానేషు పుంసి సీమన్తయో రపి । ప్రాశనే చౌల గోదానే అఙ్కురారో పణే తథా । శలాభిషేకే చైతేషు సరబన్ధో విధీయతే ॥ సరబన్ధ ఇతి కఙ్కణ నామధేయమ్ ॥

అగ్ని ముఖ సమ్బన్ధిశ్లోకాః

ఆదౌ స్థండిల విధిః

శ్లో॥ కేవలై స్తండులై ర్వాపి తచ్చూర్ణేన మృదాఽపి వా । గౌరవ ర్ణేన కుర్వీత స్థండిలం చతురశ్రకమ్ ॥ సర్వసస్యాశ్రయా భూమి స్సర్వ రత్న సముద్భవా । సర్వక్రతు సమాధారా కిమర్థం స్థండిలం కృతమ్ ॥ వృత్రాసురో మహాదైత్య శ్శక్రవజ్ర నిపాతితః । తస్యమేద స్ప్రితత్వాచ్చ తదర్థం స్థండిలం కృతమ్ ॥

ఉల్లేఖన విషయః.

శ్లో॥ సర్వత్ర వసుధా మేధ్యా సశైల వన కాననా । త్రివిక్రమ పదాక్రాన్తా కిమర్థ ముపలేఖనమ్ ॥ పురా హీన్ద్రేణవజ్రేణ హతో వృత్రో మహాసురః । అదహ్యత ఛ్ఛిన్నదేహ స్తదర్థ ముపలేఖనమ్ ॥ ప్రాచీః పూర్వ ముద క్సంస్థందక్షిణారమ్భమాలిఖేత్ ॥ అథోదీచీః పుర స్సంస్థం పశ్చిమారమ్భమాలిఖేత్ ॥ తిస్రః ప్రాగాయతా రేఖా స్తిస్రస్స్యురుద గాయతాః । ద్వౌ దర్భౌ తు లిఖిత్వా చ నిర్ ఋత్యాందిశి మోచయేత్ ॥ ఉల్లేఖనేతు యౌదర్భౌ దన్తధావన కాష్ఠవత్ । కర్మాన్తేచ ద్విధాకృత్వానిర్ఋత్యాం దిశిమోచ యేత్ ॥ ప్రాగగ్రాణాన్తు రేఖాణాం బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాః । ఉదగగ్రస్థ రేఖాణాం వాణీ లక్ష్మీశ్చ చండికా । షడ్రేఖా దేవతాః ప్రోక్తాఇత్యేతా దేవతాస్స్మృతాః ॥ గ్రన్థాన్తరే ॥ శ్లో॥ ప్రాగగ్రాణాన్తురేఖాణాం బ్రహ్మ వైవస్వతేన్దవః । ఉదగగ్రస్థరేఖాణాం ముకున్దేన్దు పురన్దరాః ॥

ప్రోక్షణాది లక్షణమ్.

శ్లో॥ ఉత్తానేనతు హస్తేన కర్తవ్యం ప్రోక్షణం బుధైః । అవాచీ నేన హస్తేన కర్తవ్యం స్యాదవోక్షణమ్ । అవాఙ్ముష్టి ప్రకారేణ అభ్యు క్షణము దీరితమ్ । తిర్యగ్భూతేన హస్తేన పర్యుక్షణ మితిస్మృతమ్ ॥ వాక్యమ్ ॥అవోక్షణాభ్యుక్షణ యోరుపసర్గభేదాన్నామ భేదేప్యర్థ భేదోనాస్త్యేవ ॥ దేవతర్పణ మార్జనార్చన బలి కర్మ హోమ భోజనాని దేవ తీర్థేన కుర్యాత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ దేవానాం తర్పణం హోమం బలికర్మచభోజనమ్ । అర్చనం మార్జనం కుర్యా ద్దేవతీర్థేన సర్వదా ॥

అగ్నినిధానమ్.

శ్లో॥ అవాక్కరోభ్యుక్ష్యనిధాయవహ్ని ముత్సిచ్యతేఽవోక్షణతోయశేషమ్ । ప్రాక్తోయమన్య న్నిదథాత్యుదగ్వానియథా బహిస్స్యాచ్చ పరిస్తరాణామ్ ॥ శ్లో॥ హోమస్థానే పురోభాగే స్థిత్వావహ్నిం నిధాయచ। నమస్కృత్యతతోవహ్నింహృదిధ్యాత్వాసమాహితః। పాణిభ్యాం పాత్రమాదాయవ్యాహృతీ భిర్నిధాయచ । తత్పాత్రేపూరయేత్తోయం పూజయేచ్చ సువాసినీమ్। గంధ పుష్పాక్షతాఽక్షద్యైశ్చతతో వహ్నిం సమిన్ధయేత్ ॥ ఆగ్న్యానయన పాత్రేచ ఆర్ద్రీకృత్వా సమూహయేత్ । అకృతే భ్రష్ట హోమస్స్యాదాయుస్తత్ర నపూర్యతే॥ ప్రాఙ్ముఖో హితతోహ్యగ్నిః ప్రాఙ్ముఖాశ్చైవ ఋత్విజః । ప్రాఙ్ముఖీహిపత్నీతాచ కథం ప్రత్యఙ్ముఖో భవేత్ ॥ ఏషహిదేవేతి మన్త్రేణ సాక్షతోదక పాణినా । హవ్యవాట్సలిలం దృష్ట్వాభీతః ప్రత్యఙ్ముఖో భవేత్ ॥

అలఙ్కరణాది విధాన విషయః.

శ్లో॥ ప్రజ్వాల్యాగ్ని మిమంధ్యాత్వాలంకృత్యైవ పరిస్తరేత్ ॥ అష్టమేనవమే చైవ దశమైకాదశే తథా । సేచనం పరిధించైవా స్తరణం పూజనం క్రమాత్ ॥ అఙ్గుళీదేశే ఇతిశేషః ॥ వాక్యమ్ ॥ దక్షిణోత్తరైరుత్తరాధరైః ప్రాగుదగగ్రైష్షోడశభిర్దర్భైరగ్నిం ప్రాగాదిప్రదక్షిణంపృథక్పృథక్పరిస్తృణాతి ॥ దక్షిణాప్రాగగ్రైఃపిత్ర్యేషుతథాచ ॥ శ్లో॥ పరిస్తరణదర్భాంశ్చ పరిధీ నపిసన్ధిషు । ఉదీచ్యా నధరాన్కుర్యాత్పిత్ర్యే కర్మణి తూపరి ॥ కించ ॥ ప్రాక్ప్రత్యగాస్తీర్ణకుశోదగగ్రాస్తన్మూలయోశ్చో పరిదక్షిణాస్స్యుః । తదగ్రయో రుత్తరతోహ్యధస్తాత్పరిస్తరేయుః క్రమశః పురోగాః ॥

పరిస్తరణాది దర్భసంఖ్యా నిర్ణయః

శ్లో॥ అగ్నిం షోడశభి ర్దర్భైః పురతస్తు పరిస్తరేత్। పరిస్తరణ మన్యత్ర చైవం సంఖ్యా విధీయతే॥ ప్రాశానాన్తు ద్విషట్కం స్యా త్ప్రణీతాఽసాదనే తథా। అష్టభి శ్చాదనం తత్ర త్రిభి ర్బ్రహ్మాఽసనం భవేత్ ॥ ద్వౌ దర్భౌ తు పవిత్రస్య తథా ప్రత్యసనస్య చ। సంమార్జనం త్రిభి ర్దర్భై ర్జ్వాలనస్యైక ఉచ్యతే। పర్యగ్ని కరణస్యైక మేవ మష్టోత్తరం శతమ్॥ ఇధ్మబన్ధోఽష్టభి ర్దర్భైస్త్రిభిః పరిధి బన్ధనమ్। ఏవ మేకాదశ కుశా రుద్రాయాఽహుతి మాచరేత్ ॥

అగ్ని జిహ్వాః

శ్లో॥ హిరణ్యా కనకా కృష్ణా రక్తా చైవాఽథ సుప్రభా । అతిరక్తా బహురూపా సప్తజిహ్వాః ప్రకీర్తితాః॥

జిహ్వా స్థానాని

శ్లో॥ హిరణ్యా పశ్చిమే జిహ్వా కనకా త్వగ్ని మధ్యగా। రక్తా చైవోత్తరా జిహ్వా కృష్ణా దక్షిణ దిక్స్థితా । సుప్రభా చైవ పూర్వాయా మతిరక్తాఽగ్ని దిక్స్థితా। బహురూపా చ శర్వాయాం జిహ్వా స్థానాని కీర్తయేత్॥

సర్వకర్మణాం హోమస్థానాని

శ్లో॥ వివాహే పశ్చిమే జిహ్వా జాతకర్మణి మధ్యమే । ఉత్తరే తూపనయనే పితృకార్యేషు దక్షిణే। పూర్వాది క్సర్వకార్యేషు అభిచారేఽగ్నిదిక్స్థితా । శాన్తి కర్మణి శర్వాయాం స్థానకర్మ సమీరితమ్ । ఆగ్నేయే తిలహోమం స్యా దైశాన్యాం గృహకర్మసు । రక్తాయాం చరుహోమం స్యా త్సుప్రభా సక్తుహోమకే। పుష్పం స్యా ద్బహు రూపాయాం శేషా స్స్వాజ్యాహుతి ర్భవేత్ ॥

శ్రోత్రాది నిర్ణయః

శ్లో॥ యత్ర కాష్ఠస్తు తచ్ఛ్రోత్రం యత్ర ధూమస్తు నాసికా । యత్రాఽల్ప జ్వలనం నేత్రం యత్ర భస్మాని తచ్ఛిరః। యత్రైవ జ్వలతే వహ్నిః జిహ్వా తత్రైవ కీర్తితా ॥ కర్ణస్థానే హుతం స్యా చ్చే ద్దుర్భిక్షం। వ్యాధిపీడనమ్ ॥ నాసికాయాం మనోదుఃఖం చక్షుషీ గ్రామ నాశనమ్ । మూర్ధస్థానే హుతం కుర్యా ద్రాజరాష్ట్ర వినాశనమ్ । తస్మా త్సర్వ ప్రయత్నేన జ్వాలాయాం హోమ మాచరేత్ ॥ అజ్ఞాత్వా సప్తజిహ్వాశ్చ హోమం యః కురుతే ద్విజః । స హోమో నిష్ఫలో జ్ఞేయో హోతా చ నరకం వ్రజేత్ ॥

సమిద్దారు నిర్ణయః

వాక్యమ్॥ పాలాశ ఖాదిరాఽశ్వత్థౌదుంబర వైకంకత బిల్వ శమళీ ర్క వేతసాఽపామార్గ దర్భాః, పూర్వ పూర్వాఽభావే పరాః పరాః, ప్రాదేశ మాత్రా స్సత్వచః, కీటవర్జితాః, అసుషిరాః, అవ్రణాః, పరుత్పరాస్సమి ధోగ్రాహ్యాః ॥ జీర్ణాః, స్వయం పతితాశ్చ సమిధో వర్జయేత్ । క్రయ క్రీతైః, శూద్రాఽహృతై ర్వా సమిద్దర్భాదిభిః కర్మకుర్వన్ పతితస్స్యాత్॥ తథా చ ॥ శ్లో॥ పలాశ ఖదిరాఽశ్వత్థ వైకంకతశమీ వటాః। వేణూదుంబర బిల్వాఽద్యా గ్రాహ్యా స్సర్వత్ర శోభనాః ॥ ఏషాం ద్రుమాణాం శాఖా శ్చస్కన్ధ పర్వవివర్జితాః। ప్రాదేశమాత్రా స్సత్వక్కాః ఋజవో దోష వర్జితాః ॥ పక్షే శుద్ధం పలాశం చ దినత్రయ ముదుంబరమ్ । త్రిదినం పిప్పలం చాఽహుర పామార్గం తు తద్దినం। ఖాదిరాఽర్క కుశా దూర్వా శ మ్య స్తాత్కాలికా భవేత్॥ సమిత్పుష్ప కుశాఽదీని శ్రోత్రియ స్స్వయ మాహరేత్ । శూద్రాఽహృతైః క్రయక్రీతైః కర్మ కుర్వ న్పత త్యథః॥ శ్లో॥ అశ్వారగవ్రథ కార్పాస కరవీర కరంజకాన్। ఇన్ధనే తిన్త్రిణీ నిమ్బా సర్వాన్ కంటకిన స్త్యజేత్ ॥

ధమన నిర్ణయః

శ్లో॥ నాగ్నిం ముఖేనోపధమేన్నగ్నాం నేక్షేతవాస్త్రియమ్ । నామేధ్యం ప్రక్షిపేదగ్నౌ సచపాదౌ ప్రతాపయేత్ ॥ హస్తాభ్యాం నోపదధ్యాచ్చనచైన మతిలంఘయేత్ ॥ నశూర్పేణధమేదగ్నింనచ వస్త్రేణపాణినా । ముఖేనాగ్నిం సమిన్ధీయాన్ముఖాదగ్ని రజాయత ॥ పిటకేనభవేద్వ్యాధి శ్శూర్పేణ ధననాశనమ్ । పాణినామృత్యుమాప్నోతి ఆయుఃక్షీణం ముఖేనచ ॥

ఇధ్మాదిదారు సంఖ్యా నిర్ణయః

శ్లో॥ పాలాశంఖాదిరంచేధ్మం కుర్యాద్వింశతిదారుకమ్ । అనూయాజసమిత్పక్ష ఏకవింశతిదారుకమ్ ॥ కిన్తు ॥ ఇధ్మంపంచదశాష్టారౌ ద్వౌస్తః పరిధయస్త్రయః । స్మార్తేవింశతి దారూణికదాచిన్నైకవింశతిః ॥ స్మార్తకర్మణ్యనూయాజాభావాన్నాపి సమిత్క్వచిత్ ॥

సమిధాది ప్రమాణ నిర్ణయః

శ్లో॥ సమిత్పవిత్రం వేదిశ్చత్రయః ప్రాదేశసమ్మితాః । ఇధ్మస్తు ద్విగుణః ప్రోక్తస్త్రిగుణః పరిధిస్స్మృతః ॥ అత్రవిశేషః ॥ మధ్యమే మధ్యమం ప్రోక్తం దక్షిణేనామికం స్మృతమ్ । ఉత్తరే తర్జనీప్రోక్తం త్రిధాపరిధిలక్షణమ్ ॥

ఉదకోపస్పర్శననిమిత్తాని

శ్లో॥ నిర్ ఋతే రాక్షసే రౌద్రే పైతృకే వాప్యుదీరితే । ఛేదే భేదేనిరసనేకృత ఆత్మాభిమర్శనే । ఆమేధ్యకేశలోమాది స్పర్శేచాప ఉపస్పృశేత్ ॥

పాత్రాసాదనవిధిః

శ్లో॥ ద్వంద్వం న్యంచి తు పాత్రాణి దైవకర్మణి యోజయేత్ । మానుషాణి సకృద్వ్యంజ్యాదేకైకం పైతృకే విధిః ॥ వాక్యమ్ ॥ ఇధ్మస్య అవాక్సాదనమ్ - ఇధ్మసన్నహనగ్రన్థేరధస్తాత్సాదనమేవ ॥శ్లో॥ దర్వ్యాజ్య పాత్రేణ సహప్రయోజ్యా వైకఙ్కతీ ప్రోక్షణ భాజనీ చ ॥ ప్రణీతి పాత్రేణ సహేధ్మ దారూణ్యుపస్తృతేశ్చాభి ఘర్వ్యాతేశ్చ భిద్వ్య ॥ వివాహ చౌల సీమన్త స్వాధ్యాయ వ్రత కర్మసు । స్నాన గోదాన సన్ధాన ఆజ్య సంస్కార ఆన్తరః ॥ వాస్తుహోమేచాగ్రయణే శాన్తిహోమే వృషోత్సృజే । ఉపాయనాది సర్వత్ర సపరిస్తరణాద్బహిః ॥

ఆజ్య విధాన దర్భ విషయః

శ్లో॥ మధు కైటభ నామానౌ ద్వావేతా వాజ్యహారిణౌ । తయోర్నిర సనార్థాయ ద్వే దర్భాగ్రే వినిక్షిపేత్ ॥

హోమాజ్య నిర్ణయః

శ్లో॥ హవ్యార్థం గోఘృతం గ్రాహ్యం తదభావేతు మాహిషమ్ ఆజం వా తదభావే తు సాక్షాత్తైలం వివర్జయేత్ ॥

నిరూఢాగ్ని సంఖ్యా నిర్ణయః

శ్లో॥ ఏకాగ్నారాద్భవే న్మృత్యుః ద్వాభ్యాం భార్యా వినశ్యతి । త్రీణి ద్రవ్య వినాశాయ అధికన్తు శుభావహమ్ ॥

పవిత్ర లక్షణమ్

శ్లో॥ సమేద్వేస్థౌల్య దైర్ఘ్యాభ్యాంసాగ్రే ప్రాదేశసమ్మితే । పవిత్రే గ్రథితే జ్ఞేయే దైవే కర్మణి చోదితే ॥ సాగ్రాణి త్రీణి ప్రాదేశసమ్మితాని సమాని చ । నైకమూలా న్యబద్ధాని పవిత్రాణీహ పైతృకే ॥ అప్రచ్ఛి

న్నాఽగ్రకౌ దర్భౌ ఛింద్యాత్ప్రాదేశ సమ్మితౌ । అన్తర్ధాయతృణం వా ఽపికాష్ఠం వా న నఖేన తు॥ ఏవం సర్వత్ర కుర్వీత దర్భాణాం ఛేదనే తథా । ప్రక్షాళ్యాఽద్భి స్సమున్మృజ్య కృత్వా చ బ్రహ్మబన్ధనమ్॥

ఉత్పవన లక్షణమ్

శ్లో॥ పవిత్రే ప్రోక్షణీ పాత్ర ఉదగగ్రే క్షిపే జ్జలమ్। ఆనీయ పశ్చాదారభ్య ప్రోక్షణ్యుత్పవనం భవేత్ ॥ శ్లో॥ అఙ్గుష్ఠానాఽమికాభ్యాన్తు పాణ్యో రుత్తానయోః పృథక్। గృహీత్వా మూల మగ్రం చ త్రి రుత్పవన మాచరేత్ ॥ అగ్నేః పశ్చిమ దిగ్భాగే ప్రోక్షణీ పూర్ణ పాత్రయోః । పశ్చా దుపక్రమం కృత్వా పూర్వ ముత్పావయే ద్ధ్రువమ్॥ ఆజ్యస్యోత్పవనంతద్వదుపక్రమ విధానతః। వ్యావృత్య పూర్వతస్సమ్య క్పునరాహార మాచరేత్ ॥

అవద్యోతన - పర్యగ్నికరణ విషయః

శ్లో॥ అత్రాఽవద్యోతనం చైవ పర్యగ్నికరణం తథా। నిరూఢాద్యది తే తస్మిఞ్జతయో శ్శేషం తు నిక్షిపేత్। ప్రధానా ద్యది తే స్యాతాం తయో శ్శేషం బహిఃక్షిపేత్ ॥

పూర్ణపాత్ర విషయః

శ్లో॥ అగ్నే రుత్తరదేశే తు ద్విపంచాఽఙ్గుళమాత్రకమ్। పూర్ణపాత్రన్తు సంస్థాప్య కపర్ద్యాదిభి రీరితమ్॥ అష్టముష్టి భవే త్కించిత్కించి చ్చత్వారి పుష్కలః । పుష్కలాశ్చైవ చత్వారః పూర్ణ పాత్రం ప్రచక్షతే ॥

స్రుక్స్రువదారు నిర్ణయః

శ్లో॥ ఖాదిరేణ స్రువః కార్యః పలాశేన జుహూ ర్భవేత్। తదభావే పలాశస్య పర్ణాభ్యాం హూయతే హవిః॥ పాలాశం మధ్యమం పర్ణం స్రుక్స్రువౌ చ ప్రకల్పయేత్। పాలాశపర్ణాఽభావే తు అశ్వత్థం విశ్వరూపి

ణమ్ । అశ్వత్థవృక్ష వర్జై సుక్స్రువౌ పరికల్పయేత్॥ ఆజ్యప్రోక్షణ పాత్రాణి జాత్యేకం పాత్ర ముచ్యతే। విపర్యయేణ కృత్వాతు కర్తురేవ విపర్యయః ॥

తపన నిర్ణయః

శ్లో॥ దర్భై స్త్రిభి స్సమాదాయ స్రువం దక్షిణపాణినా। ప్రథాన దర్వీం వామేన యుగప త్ప్రతితప్య చ॥ కించ॥ వామేనప్రథమాం దర్వీం ద్వితీయాం దక్షిణేన వై। దర్భై స్సహైవ సంగృహ్యాహ స్తాభ్యాం ప్రతి తప్యచ ॥ అత్రవిశేషః ॥ వాక్యం ॥ దర్భై స్సహైవ స్రువం దక్షిణేన హస్తేనాఽదాయ- వామేన జుహూం యుగపత్ప్రతితప్య । వామ కనిష్ఠికాఽనామికాసన్థా జుహూం గృహీత్వా॥ తస్యోపరి స్రువ మన్తరతోఽభ్యాకారగ్ం సర్వతో బిల మభిసమాహారమ్ మూలై దణ్డమితివ్యుత్క్రమేణ ధారయిత్వా। జుహూ మగ్రైర న్తరతోఽభ్యాకారం ప్రాచీం మధ్యై ర్బాహ్యతః-ప్రతీచీం మూలై ర్దండ మితి క్రమేణ స్రువస్థద ర్భై రేవసంమృజ్య - వసంమృష్ట మసంమృష్టాన్థస్రగ్ స్పర్శయతి ॥ తథాచ ॥

శ్లో॥ వామాఽఙ్గుళీషు తే దర్వ్యౌ ధారయే త్క్రమశో బుధః। ద్వితీయా ముపరిష్టాత్తు ప్రథమా మథ ఏవ చ। వామేతరస్థ దర్భాగ్రైస్స్రువ మన్తః ప్రదక్షిణమ్। త్రిస్సంమృజ్యాఽథ దర్భాగ్రై ర్బిలం కుర్యా త్ప్రదక్షిణమ్। దర్భమూలైస్తు తద్దండ స్థానం హ స్తం సమన్తతః। దర్వీమూల ముపక్రమ్య మధ్యగుల్మం ప్రదక్షిణమ్ । సంమృజ్యాఽథేతరాం దర్వీం వ్యుత్క్రమేణ ప్రధారయేత్। పూర్వవ త్తాం చ దర్భాగ్రైస్త్రిస్సంమృజ్యాఽథ మధ్యమః । దర్వీమూల ముపక్రమ్య ప్రాచీం సంమృజ్య యత్నతః । తథాఽగ్రాన్మూలపర్యన్తం ప్రతీచీం బహిరప్యథః। దండం చ పూర్వవచ్చాపి సం మృజ్యాఽథయథాక్రమమ్॥ దర్వ్యౌగృహీత్వా హస్తాభ్యాం పూర్వవ

తృప్తితప్యచ । కుశైస్సంప్రోక్ష్యతేదర్వ్యానిధాయాథయథాక్రమమ్ ॥ దర్భానద్భిస్తు సంస్పర్శ్యశవహ్నౌ యత్నేన నిక్షిపేత్ ॥ శ్లో॥ స్రువ మగ్రైరన్తరిత ఇత్యాద్యన్యేవదన్తిహి । తచ్చాతపక్షస్త్రైవ కర్తవ్యో నాన్యకర్మణి ।

పరిషేచనవిధిః.

వాక్యమ్ ॥ అదితేను మన్యస్వేతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ । అనుమతేనుచీమన్యస్వేతి పశ్చాదుదీచీనమ్ । సరస్వతేనుమన్యస్వేత్యుత్తరతః ప్రాచీనమ్ । దేవసవితఃప్రసువేతిసమన్తమ్ । ఉత్తరపరిషేచనేస్వమగ్గ్స్థాః ప్రాసావీరితి మన్త్రసన్నామః । పైతృకేషు, మాసిశ్రాద్ధా దిషుకర్మసు, సమస్తమేవాఽప్రదక్షిణం పరిషించతితూష్ణీమ్ ॥

ఇధ్మాధాన విధిః.

శ్లో॥ ఇధ్మాసాదనదేశేఽనూయాజసన్నహనంక్షిపేత్ । దక్షిణేనాఽథహస్తేన ఆదాయేధ్మంత్రిపంచకమ్ । సవ్యహస్తేన తత్సర్వం గృహీత్వాఽథయథావిధి । ఏకంద్వేగణయిత్వైవచేధ్మం పంచదశైవతు । స్రువేణాజ్యం గృహీత్వాఽథచేధ్మదారూణిహిసేచయేత్ ॥ కించ ॥

శ్లో॥ ఆసనాత్కించిదుత్థాయతత్రస్థై ర్బ్రాహ్మణైస్సహ । అనుజ్ఞాతస్తతస్తూష్ణీమిధ్మాధానం ప్రవర్తయేత్ ॥ హస్తాభ్యాంచ గృహీత్వైవం ప్రహరేదుపవిశ్యతు ॥ అత్రవిశేషః ॥ శ్లో॥ మూల మధ్యమ మధ్యస్థమగ్రమధ్యమ మధ్యమమ్ । పాణిద్వయేనధృత్వాచ సమిద్ధోమం సమాచరేత్ ॥ కింతు ॥ మూలతః కర్మనాశాయ మధ్యతః పుత్రనాసనమ్ । అగ్రతోవ్యాధిరూపేణ ఏకపాణిధనేన క్షయః ॥

హోమముద్రా లక్షణమ్

శ్లో॥ సూకరీకరసంకోచీ హంసీముక్త కనిష్ఠికా । మృగీకనిష్ఠా తర్జన్యౌముక్తాః ముద్రాత్రియం స్మృతమ్ ॥ శుభకార్యేషు సర్వేషు మృగీహంసీ ప్రకీర్తితా । అభిచారిక కృత్యేషు సూకరీకథితాబుధైః ॥ అత్రవిశేషః ॥ చరుణస్సూకరీముద్రా ఆజ్యేమృగముఖంతథా । సమిధో హంసముద్రాచ ఏతద్ధోమస్య లక్షణమ్ ॥ ముద్రాహీనస్తు తద్ధోమం సర్వం నిష్ఫలితం భవేత్ । కర్తాతునరకంయాతితథా చార్యవరైస్సహ ॥

స్రుక్స్రువాభ్యాం కర్తవ్య హోమ నిర్ణయః

శ్లో॥ ద్వితీయాఘార హోమశ్చ ప్రధానా హుతయస్తథా । స్విష్టికృత్యాజ్య భాగౌచస్రుచాహోమః కపర్దినా ॥ శ్లో॥ పూర్వా ఘారజయాదౌచ ప్రాయశ్చిత్తాహుతీషుచ । ఏతేస్రువేణ హోతవ్యం నసందేహః కపర్దినా ॥ తథాచ ॥ వాక్యమ్ ॥ స్రువేణజయాభ్యాతా నాంరాష్ట్రభృతః ప్రాజాపత్యాం వ్యాహృతీర్విహృతా స్పొవిష్టకృతీ మిత్యుపజుహుయాత్ ॥ అత్రవిశేషః ॥ శ్లో॥ స్రువేణైవాజ్యమాదాయ స్రుచిసంపూర్యహావయేత్ । యత్రస్రుచాతు హోమస్స్యాత్తత్రైవం హివినిర్ణయః ॥ ఆజ్యగ్రహణ సామర్థ్యం నదర్వ్యాస్సమ్భవిష్యతి । చరుమధారణసామర్థ్యం స్రువస్యనతుసిధ్యతి ॥

ఆఘారహోమ లక్షణమ్

శ్లో॥ ఆఘారహోమేచ సకృద్గృహీత్వాదర్వ్యాహుతిత్వా దృజు సన్తతంచ । స్వాహావివర్జం జుహుయాద్యథావదాసీన ఏవేతి కపర్దినో క్తమ్ ॥ ఆఘారహోమే ప్రథమే ప్రవృత్తే ద్వితీయదర్వ్యాశ్చ సకృ

గృహీత్వా। ప్రక్రమ్య కోణే పవనస్య వహ్నౌ పౌషర్బుధాఽన్తన్తు హువేచ్చ తూష్ణీమ్ ॥ ద్వితీయ మైన్ద్రం నిరుతేశ్చ దేశే ప్రధాన దర్వ్యా చ సకృ ద్గృహీత్వా। గిరీశదేశే తుహువేచ్చ తదవ్దాఘా రయో ర్నిర్ణయ ఏవమేవ॥ కించ ॥ శ్లో॥ వాయవ్యా దగ్నికోణాన్తం ఘార మాఘారయే దృజుమ్। ప్రాజాపత్య మవిచ్ఛిన్నం నైఋత్యైశానకీం దిశమ్ ॥ ఇంద్రాఽఘారం స్రుచాఽచ్ఛిన్న మృజు మాఘారయత్యథ ॥

ఆఘార చక్షుషీ

శ్లో॥ అథాఽజ్యభాగౌ జుహుయా త్పూర్వార్థే చక్షుషీ ఇతి । తయోః రుత్తర ఆగ్నేయో దక్షిణే సౌమ్య ఉచ్యతే ॥

ముఖాఽహుతి నిర్ణయః

శ్లో॥ అగ్నిమధ్యే చ జుహుయాన్ముఖాఽహుతి రితి స్మృతా। తత్రై వాఽన్యాశ్చహోతవ్యాః పశ్చిమే త్వాజ్య భాగయోః । కర్మస్వోషధి మధ్యే చ ప్రోతేష్వపి చతుర్ష్వపి।ముఖాఽహుతి రవశ్యం హి సర్వాఽచార్యై స్సునిశ్చితా। ముఖాహుతిర్హి యత్ర స్యాత్స్రుచా తత్రైవ హావయేత్॥ సకృద్గృహీత్వా తత్రాఽపిస్రువేణేతి వినిర్ణయః ॥

స్రుక్స్రువధారణ లక్షణమ్

శ్లో॥ అగ్రే ధృత్వా తువిఫలం మధ్యేధృత్వా ప్రజాక్షయః। మూలే తు మ్రియతే హోతా స్రువస్థానం కథం భవేత్॥ అగ్రాన్మధ్యేఽగ్ర మధ్యే చ మూలాన్మధ్యే ఽథమధ్యతః। స్రువన్తు ధార్యో విద్వద్భిస్సర్వ కార్యాఽర్థ సిద్ధయే ॥

స్వాహాకార వర్జ హోమాః

శ్లో॥ సమి త్సన్నహనే చైవ సగ్గస్రావే తథైవ చ। ఆఘా రేచేధ్మా ఽథా

నేచ స్వాహాకారం తు వర్జయేత్ ॥ కించ ॥ ఉపావరోహే త్వాఘారే ఇధ్మప్రక్షేపణే తథా। సమిత్సన్నహనే చైవ సగ్గ్రస్రావే తథైవ చ। ఆయుర్దా ఇతి చేమంస్తయత్రవేత్థ తథైవ చ । అగ్నౌకరణహోమే చ నస్వాహాకార ఇష్యతే ॥

ఆజ్యగ్రహణ విశేషః.

శ్లో॥ జామదగ్న్యా వత్సభిదా వార్షిషేణా స్తథైవచ । భార్గవాశ్చ్యవనా ఔర్వాః పంచావత్తిన ఈరితాః ॥

ఆహుతి ద్రవ్య ప్రమాణ నిర్ణయః.

శ్లో॥ ధాన్యాఽహుతి ర్ద్వాదశపర్వపూరితా చర్వాహుతి ర్బాదరిక ప్రమాణా । ఆజ్యాహుతి ర్మాషనిమగ్నధారా హుతాశనస్యోపరి షోడశాఽఙ్గుళా ॥

హోమద్రవ్య నిరూపణమ్.

శ్లో॥ పాయసం చాఽజ్యసంమిశ్రం పృథగాజ్యం చ సంస్కృతమ్ । పాలాశసమిధశ్చైవ దేవానాం హోమకర్మణి । సంస్కృత్య హావయేద్విప్రై ర్యథావిధ్యనుసారతః । అష్టోత్తరశతం హుత్వాత తన్మంత్రైః పృథక్పృథక్ ॥

హోమ లక్షణమ్.

శ్లో॥ సకారే చ వకారే చ హకారే చ పరిత్యజేత్ । స్వాహాన్తే జుహుయా ద్ద్రవ్యం న సన్దేహః కపర్దినా ॥ కిన్తు ॥ సకారే పత్నీహానిస్స్యా ద్వకారే ధననాశనమ్ । హకారే భ్రాతృనాశ స్స్యా దేత దాహుతి లక్షణమ్ ॥

ఇధ్మసన్నహన హోమ విధిః

శ్లో॥ ఇధ్మసన్నహనం కుర్యాత్ప్రథానాఽహుత్యనన్తరమ్, రుద్రాయాఽపి క్షిపేదగ్నావితి తన్నిచరాయ చ ॥ తదుక్తమ్॥ సమిధం చ సన్నహన। మద్భిస్సంస్పర్శ్య నిక్షిపేత్। అగ్నావమన్త్రకం స్మార్తై ద్రైవ ముద్దిశ్య సంత్యజేత్ ॥

కార్యాఽనుసారేణ శమ్యా పరిధి నిర్ణయః

వాక్యమ్॥ స్థాలీపాకవర్జమ్ ॥ వివాహోపనయన సమావర్తన సీమన్త చౌల గోదాన ప్రాయశ్చిత్తేషు శమ్యాః। పరిధ్యర్థే హోమః। తథాచ ॥ శ్లో॥ వివాహోపనయే స్నానే సీమన్తే చౌలకర్మణి। ప్రాయశ్చిత్తేషు గోదానే శమ్యా ఏవ నసంశయః ॥ కించ ॥ శ్లో॥ ప్రథాన హోమో యదృశాదిహోమః ప్రవేశ హోమశ్చ వివాహశేషః। అన్తశ్చ సమ్య గ్ఘృదయస్య సర్గ ఏతేషు శమ్యాః ప్రవదన్తి సన్తః ॥ వ్రతేషు శాన్తిహోమేషు బ్రిభట్టేష్టి వృషోత్సృజే। చరోః ప్రథానకే చైవ శమ్యా ఏవ నసంశయః ॥ అత్రవ్రతశబ్దః - కామ్య వ్రతవిషయః ॥ వృషోత్స ర్జనకార్యే తు శమ్యాః పరిధయ స్స్మృతాః। కామ్యే తు శమ్యాః పరిధీన్ ప్రేతకర్మణి హావయేత్ ॥ వ్రతేషు సువనే చైవ తథైవాఽధ్యయనే మఖే। పరిధి ప్రహృతిం కుర్యాల్లేపకార్యం న విద్యతే ॥ అత్ర వ్రత శబ్దః వేద వ్రతవిషయః ॥ సువనే గృహపూజాయాం ఉపాకర్మ వ్రతోత్సృజే। పరిధి ప్రహృతిం కుర్యా త్సంస్రవస్తు విధీయతే ॥ సూతోగ్రదితేషు చాఽగ్నేయ స్థాలీపాకాఽదికేషు చ। వినా హృదయ సంసర్గ హోమం పరిధయస్స్మృతాః ॥ ప్రహృత్య మధ్యం పరిధి మితరౌ యుగపత్ క్షిపేత్। దహ న్వామ పరిధ్యగ్ర మంగారేషు హ్యుపోహతి ॥ పునస్స్థాన

వహ్నౌ తు పరిధిప్రహృతి నహి । బర్హి స్సమంజసం కుర్యాచ్ఛమ్యా ఏవ న సంశయః ॥ తథాచ ॥ విచ్ఛిన్న వహ్నే స్స్వస్థానే పరిధీ న్ప్రహరే న్నతు । చరుం జయాదికం కుర్యా చ్ఛమ్యా ఏవ న సంశయః ॥ యత్ర శమ్యావిధి స్తత్ర పరిధి ప్రహృతి ర్నహి । సమంజనం ముఖేజ్యా చ హోమే తత్ర విధీయతే ॥ పరిధి ప్రహృతి ర్యత్ర ఉచ్యతే ఖలు కర్మసు । బర్హి స్సంమార్జనం తత్ర న కుర్యా త్పుంసి కర్మణి ॥

ఆఘార సమిత్సంస్రావ హోమవిధిః

శ్లో॥ ఆఘార సమిధా నగ్నౌ సర్వకర్మసు నిక్షిపేత్ । ఆదధాతీ ధ్మసమిధో నిశ్చితోక్తం కపర్దినా ॥తథాచ॥ సర్వత్రాఽఘార సమిధా వగ్నా వేవేతి నిక్షిపేత్ । ప్రహత్య పరిధిం యత్ర సంస్రావస్తు విధీయతే ॥ తదుక్తమ్ ॥ వాక్యమ్ ॥ యత్ర ప్రహరణ మస్తి తత్రైవ సగ్గ్రావహోమః కార్యః ॥ నాఽన్యత్ర ॥తథాచోక్తమ్॥ శ్లో॥ ప్రాప్తాః పరిధయో యత్ర తత్ర స్యు గన్గృహ్యవాక్యతః । తత్రాఽభిశబ్దసామ ర్థ్యాత్సగ్గ్ స్రావో విధీయతే ॥ శమ్యా యత్ర విధీయన్తే గార్హ్యకర్మసు సూత్రితః । న తత్ర సంస్రావహోమ స్త్వభిశబ్ద వియోగతః ॥ స్రువాగ్రం స్రుఙ్ముఖే స్థాప్య విశ్వాన్ దేవాన్ వసూ న్రవీన్ । రుద్రాంశ్చ దేవా నుద్దిశ్య సగ్గ్ స్రావో విధీయతే ॥

స్విష్టకృద్ధోమ విషయః

శ్లో॥ వేదవ్రతేషు చతుర్షు తథై వోత్సర్జనేషు చ । ఉపా కర్మణి తద్వచ్చ స్విష్టకృ త్సదసస్పతిః ॥ కించ ॥ శ్లో॥ యదగ్ని స్సద సస్పతి స్స్యాత్త్ర కర్మణి చోదితః । స్విష్టకృ ద్ధోమ ఇత్యేవం త్రివిధః

కర్మభేదతః ॥ యదస్య స్విష్టకృద్ధోమో వ్యాహృతీనా మనన్తరమ్ సదసస్పతి రగ్నిశ్చ ప్రధానాఽహు త్యనన్తరమ్ ॥ శ్లో॥ ఉక్తా ముఖాఽహుతి ర్యత్ర ప్రధానాఽహుత్యనన్తరమ్ । తత్రాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి స్విష్టకృ దుచేత్ ॥ స్థాలీపాకేషు సర్వేషు చరుణైవ విశేషతః । స్విష్టకృజ్జుహుయా ద్విద్వా న్నాన్యథేతి వినిర్ణయః ॥

లేపకార్య విషయః

శ్లో॥ శ్రౌతే సమన్త్రకం కుర్యా త్స్మార్తకర్మ ణ్యమన్త్రకమ్, బర్హి స్సమంజనం చేతి పూర్వాచార్యై ర్విభాషితమ్ ॥ అభ్యజ్య దర్వ్యా పరిధీన్ ప్రవక్ష్యమాణ ప్రకారేణ సమంజనం స్యాత్ । యత్ర ప్రయోగార్థాన్ సమస్త దర్భై రాజ్యార్థేఽర్థాన్ పాత్రే స్రుచి చ స్రువే చ ॥ దర్వ్యా మనక్త్యగ్ర మథేతరస్యాం మధ్యం సమూలం త్రిరిహాఽపి వా ద్విః । పక్షేద్వితీయే సకృదేవ మూలం ద్వితీయ దర్వ్యం పరిధి ప్రహారః ॥

పూర్ణాఽహుతి లక్షణమ్

శ్లో॥ ఆజ్యం ద్వావదశకృత్వస్తు గృహీత్వా పూరయేత్స్రుచమ్ । తయా చాఽజ్యాహుతిః కార్యా సా పూర్ణాహుతి రిష్యతే ॥ కన్యాదానే చ గోదానే లాజహోమే కరగ్రహే । పూర్ణా హుతిస్తు సమయే తిష్ఠన్నేవ న సంశయః ॥ శ్లో॥ తిష్ఠద్ధోమాన్ ప్రవక్ష్యామి పూర్ణాహుతి పురోగమాన్ । ఆఘారస్స్రుచ్య ఏవాఽన్యః ఫలీకరణమేవ చ । ఔదుంబర గతో హోమో లలాటే హోమ ఏవ చ । లాజానాం చ తథా హోమో వివాహేషు న సంశయః ॥ శ్లో॥ ఫలీకరణ హోమశ్చ జాతకర్మణి కీర్త్యతే । సౌమ్యవ్రతే సమిద్ధోమ ఇన్ద్రాఘార స్తథైవ చ । పూర్ణాహుతిశ్చ శ్రౌతేహి లాజహోమో వివాహకే । చతుర్థ్యా మాజ్య

శేషేణ యో హోమోఽన్యే వివాహకే । వధ్వా శ్శిరసి చోం కార శ్చతుర్థ్యాన్తం లలాటకే । వ్యాహృతిభి స్సహోమశ్చ తిష్ఠ న్నేవ న సంశయః ॥ ఇధ్మపూర్ణాహుతిశ్చైవ ఐన్ద్రాగ్నిఘార స్తథైవ చ । శ్రౌతం ప్రక్రమ్య చోక్తత్వా త్స్మార్తే త్వాసీన ఏవ హి ॥ ఇత్యేకే । దర్వ్యాశ్చ విహితో హోమ స్స్మార్తకర్మసు యత్ర వై । తత్రాఽసీనేన హోతవ్యం పరిభాషా విధానతః ॥ శ్లో॥ వివాహాది క్రియా స్సర్వా శ్శాలాయాం వాస్తు హోమకే । వ్రతబన్ధే చ మోక్షే చ పూర్ణాహుతిం న కారయేత్ ॥ కించ శ్లో॥ శాన్తిం చ వేద వ్రతతన్త్రమత్యా వృషో త్సృజేషు గ్రహయజ్ఞపా హి । కామ్యవ్రతేష్వేవ తు పౌష్టికేషు కుర్యాన్న పూర్ణాహుతి రన్యథా స్యాత్ ॥

ఔపాసనాగ్నౌ కర్తవ్య కర్మాణి.

వాక్యమ్ ॥ సీమన్తవ త్పుగ్ంసవన చతుర్థీ హోమాఽన్వార మ్భణి ప్రతి పత్పునస్సన్ధాన పథికృద్వైశ్వానర బిభ్రష్టేష్ట్యష్టకాఽఽగ్రయ ణాఽగ్ని ష్టోమ వాస్తు గృహప్రవేశ పైతృమేధిక పార్వణ శ్రాద్ధాన్యేతాని కర్మాణ్యౌపాసనాగ్నౌ కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ సీమన్తోన్నయనం చైవ సువనం పార్వణం తథా । ఔపాసనాగ్నావేతాని కుర్యా దన్యాని లౌకికే॥

శ్లో॥ వివాహకర్తా ప్రథమే వివాహే లోకాగ్ని మిధ్యా జుహుయా త్తదగ్నౌ । ద్వితీయ పాణిగ్రహణే చ హోమే పూర్వాగ్ని మిధ్యా జుహుయా ద్యథావత్ ॥ కించ ॥ ఇచ్ఛావివాహః పునరేవ యస్య హ్యౌపాసనే తస్య వివాహహోమః । వివాహభేదేన తు వహ్ని భేదో యద్యగ్నిభేదోఽస్తి త

దగ్నియోగః ॥ శ్లో॥ విచ్ఛిన్నాగ్నిం తు విధురః పునస్సన్ధాయ పూర్వవత్ । ప్రథానాదీం స్తత్రి కుర్యా దన్యోద్వాహే విచక్షణః ॥

— లౌకికాగ్నౌ కర్తవ్య కర్మాణి. —

వాక్యమ్॥ ప్రథమ పాణిగ్రహణ - జాతకర్మ చౌలోపనయన స్నానోపా కర్మ వ్రతానితిలహోమ నక్షత్ర శాన్తిషు కామ్యవ్రతాని ప్రాయశ్చిత్తాన్యనుపనీత కన్యావిధుర బ్రహ్మచారి విధవాఘ్ప నుత్యానన్దైకాహ - వైశ్వదేవ వృషోత్సర్జనానేతాని కర్మాణి లౌకికేఽగ్నౌకుర్యాత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ జాతకర్మాది కర్మాణి వివాహాన్తానియానిచ । కామ్య వ్రతోద్యాపనాని కార్యాణ్యగ్నౌచ లౌకికే ॥ వివాహ ప్రథమే స్నానే ఉపాకర్మ వ్రతేషుచ । చౌలోపాయనజాతేషు లౌక్నికాగ్నౌ విధీయతే ॥ జాతకే చౌల గోదాన స్నానోపనయనవ్రతే । లాజహోమ సమిత్కార్యే లౌకికోఽగ్ని ర్విధీయతే ॥ పాణిగ్రహణమాదౌహిజాతచౌలోపనాయనమ్ । స్నానం వ్రతాని చత్వారి లౌకికాగ్నౌ వితిస్థితిః ॥ కించ ॥ ఉపాయనే వివాహేచ చౌలోపాకర్మ జాతకే । స్నానే వ్రతేషు చతుర్షు లౌకికోఽగ్ని ర్విధియతే ॥

శ్లో॥ స్యాల్లౌకికాగ్నౌ విధురానుపేతైః పితుస్సదాగ్నౌ కరణంచ కార్యమ్ । హోమం వినాభర్తృ మృతేహ్ని పత్న్యాః శ్రాద్ధంచ కర్తవ్యమిహాపి పిత్రోః ॥

అథ దశవిధ దర్భ నిర్ణయః

శ్లో॥ కుశాః కాశా యవా దూర్వా విశ్వామిత్రాశ్చ కుందురాః గోధూమా వ్రీహయో ముంజా దశదర్భాశ్చ బల్బజాః ॥ గ్రన్థాఽన్తరే । శ్లో॥ అగ్రస్థూలం భవే న్నారీ మూలస్థూలం నపుంసకమ్ । అగ్రమూల సమం చైవ పుంసదర్భాః ప్రకీర్తితాః ॥ వివాహే పుంసదర్భాశ్చ స్త్రీ దర్భా శ్శాన్తి కర్మణి । అన్యేషు సర్వకార్యేషు పుంసహీనాః ప్రకీర్తితాః ॥ అత్రవిశేషః ॥ శ్లో॥ ప్రాదేశమాత్రా దర్భా స్స్యుః ద్విః ప్రాదేశాః కుశా స్స్మృతాః । త్రిః ప్రాదేశస్తు బర్హి స్స్యా దత ఊర్ధ్వం తృణం భవేత్॥ ఏకోత్తరశతం దర్భా ఏకవింశతి రజ్జుకమ్ । అవిచ్ఛిన్నాఽగ్ర దర్భాశ్చ సకృదాచ్ఛిన్న లక్షణమ్ ॥ శ్లో॥ త్రింశద్దర్భైః కృతం యోక్త్రం ద్వాత్రింశదంగులై ర్యుతమ్ । అష్టావింశతి దర్భై ర్వా జ్ఞేయం యోక్త్రస్త లక్షణమ్ ॥

హోమాఽనన్తరం కర్తవ్యవిధిః

శ్లో॥ హోమంచ కృత్వా లభనంపశూనాం తతో బహి ర్నిర్గమనం ప్రశస్తమ్ । దూర్వాశ్చ సర్పి ర్దధిసోదకుంభం ధేనుం సవత్సాం వృషభం సువర్ణమ్ । మృద్గోమయం స్వస్తిక మక్షతాని తిలాన్మధు బ్రాహ్మణ కన్యకాశ్చ । శ్వేతాని పుష్పాణి తథా శమీంచ హుతాశనం చందన మర్కబింబమ్ । అశ్వత్థ వృక్షంచ సమాలభేత తతశ్చ కుర్యా న్నిజ జాతి ధర్మమ్ ॥

ఏకేశబ్ద, వాశబ్ద, సంజ్ఞావిషయః

శ్లో॥ ఏకే శబ్దః శ్రూయతే యత్ర యత్ర తత్తన్నేష్టం త్వస్యశాఖాసు

తత్స్యాత్ । వాశబ్దశ్చ త్తద్వికల్పే ద్వయో ర్వా మధ్య త్త్వేకం కార్య మిత్యుక్త మేవ ॥

దర్భాస్తరణాది విపర్యాస ప్రాయశ్చిత్తమ్

శ్లో॥ దర్భాస్తరణ నిర్వాస పాత్రాఽసాదన కర్మణామ్ । స్రుక్స్రు వాభ్యాంచ నిష్టాయాం సమ్మార్గే పరిషేచనే । నిధానే పరిధీనాం చ పవిత్రీ కరణే తథా । ఇధ్మాఽధానే తథాఽజ్యస్య సంస్కారే చ ప్రమాదతః । విపరీత క్రియాయాం చ జుహుయా త్తిస్ర ఆహుతీః । తన్నుం తనవాంశ్చ యత్పాక మనో జ్యోతి ర్జుషేత్యృచా ॥

దర్వీకూర్చ పవిత్రాది చ్ఛేద దాహవినాశనే ప్రాయశ్చిత్తమ్

శ్లో॥ దర్వీకూర్చ పవిత్రేధ్మ పరిధీనాం చ బర్హిషః । ప్రస్త రా ద్యన్య సమ్భార చ్ఛేద దాహ వినాశనే । నాశోపఘాతయో శ్చాఽన్య స్తల్లింగం తస్య తాదృశమ్ । త్వన్నో అగ్నే చ సత్వన్నో త్వమగ్నేచ ప్రజాపతే । చతుర్భి ర్జుహుయాదగ్నా వన్యానాసాద్య వై పునః । హుత్వాఽగ్నయే క్షామవత ఇన్ద్రంవో విశ్వతే త్యృచా । తతః పరిస్తీర్యే న్ద్రాయ జుహుయా దాహుతిం పునః ॥

ఇధ్మపరిధి దాహే విశేషః

శ్లో॥ ఇధ్మేధః పరిధౌతద్వ దన్యేన పరిధాయ చ । జుహుయా దేతద్దర్భాది పరిత్వాగ్నే పురం వయమ్ ॥

సమ్పూర్ణమాసీత్

చ తు ష్పా త్ర ప్ర యో గః

యత్రాగ్నిః స్థాప్యతే తత్ర శ్వేతతండుల చూర్ణేన ప్రాదేశమాత్రం చతురశ్రస్థండిలం కల్పయిత్వా । ద్వాభ్యాం దర్భాభ్యాం తత్ర ప్రాచీ రుదకస్సగ్గ్ స్థాః । ఉదీచీః ప్రాక్సగ్గ్ స్థాః । తిస్రస్తిస్రో రేఖాలిఖిత్వా ద్భి రవోక్ష్య । దర్భాదికం నిర్ఋత్యాం నిరస్య । అప ఉపస్పృశ్య భూర్భువస్సువరో మిత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య । భూర్భువస్సువరోమ్ ॥ అవోక్షణ తోయశేషం ప్రాగుదగ్వోత్సిచ్య । అన్య దుదక మానీయ । యథా పరిస్తరణా ద్బహిః ప్రాగుదగ్వా నిదధ్యాత్ । అగ్న్యానయన పాత్రియో రక్షతోదకం నినీయ । అగ్నిమిధ్వా ॥

చత్వారి శృఙ్గాత్రయో అస్య పాదా ద్వేశీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య । త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి మహోదేవో మర్త్యాగ్ం అవివేశ ॥ సప్త హస్త శ్చతుశ్శృఙ్గ స్సప్తజిహ్వో ద్విశీర్షకః । త్రిపాత్ప్రసన్న వదన స్సుఖా సీన శ్శుచిస్స్మృతః । స్వాహాన్తు దక్షిణే పార్శ్వే దేవీం వామే స్వధాం తథా। బిభ్రద్దక్షిణ హస్తైస్తు శక్తి మన్నం స్రుచం స్రువమ్ । తోమరం వ్యజనం వామైర్ఘృతపాత్రన్తు ధారయన్ । మేషారూఢం జటాబద్ధం గౌరవర్ణం మహౌజసమ్ । ధూమధ్వజం లోహితాక్షం సప్తార్చి స్సర్వకామదమ్ । ఆత్మాభిముఖ మాసీన మేవం ధ్యాయే ద్ధుతాశనమ్ ॥

ఏష హి దేవః ప్రదిశోను సర్వాః పూర్వో హి జాత స్స ఉ గర్భే అన్తః ।
సవిజాయమాన స్సజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖా స్తిష్ఠతి విశ్వతోముఖః ॥
ప్రాఙ్ముఖాగ్నే మమాఽభిముఖో భవ । సుముఖో భవ । సుప్రసన్నో భవ।
వరదో భవ । యథోక్త జిహ్వయా హవి ర్గృహాణ ॥ ఓం భూర్భువస్సువః।
తథ్సవితుర్వరేణ్యమ్ । భర్గోదేవస్య ధీమహి । ధియోయోనః ప్రచో
దయాత్ ॥ ఇతి సోదకేన పాణినా ప్రదక్షిణ మగ్నిం పరిసమూహ్య ॥
అగ్ని మలఙ్కృత్య ॥ అగ్నయే నమః । హుతవహాయ నమః । హుతాశి
నే నమః।కృష్ణవర్త్మనే నమః । దేవముఖాయ నమః । సప్తజిహ్వాయ నమః ।
వైశ్వానరాయ నమః । జాతవేదసే నమః ॥ దక్షిణోత్తరై రుత్తరాధరైః
ప్రాగుదగగ్రై ష్షోడశభి ర్దర్భై రగ్నిం ప్రాగాది ప్రదక్షిణం పృథక్పృథ
క్పరి స్తృణాతి ॥ పురస్తాత్ । దక్షిణతః పశ్చాత్ । ఉత్తరతః । ఉత్త
రేణాఽగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ ద్వాదశ దర్భాన్ సగ్గ్ స్తీర్య । ద్వన్ద్వం న్యఞ్చి
పాత్రాణి ప్రయునక్తి । దేవ సంయుక్తాని । దర్వ్యాజ్యస్థాల్యౌ । ప్రోక్షణ
స్రువావితి ॥ సమౌ సాగ్రౌ ద్వౌ దర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రే కురుతే ,
తృణం కాష్ఠం వాఽనర్ధాయ, ఛినత్తి, న నఖేన । అప ఉపస్పృశ్య ।
మూలాదారభ్యాఽగ్రా దద్భి రనుమృజ్య। ప్రోక్షణ పాత్రే నిధాయ।ప్రోక్ష్య
అపరేణాగ్నిం పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రే అక్షతై స్సహ అప ఆనీయ ।
ఉత్తానహస్తయో రఙ్గుష్ఠోప కనిష్ఠికాభ్యా ముదగగ్రే గృహీత్వా ।

ప్రాచీ స్త్రిరుత్పూయ । సపవిత్రేణ పాణినా పాత్రాణి సంస్పృశ్య । ఉద క్ప్రవణ పాత్రాణ్యుత్తానాని కృత్వా । పవిత్రేణ త్రిఃప్రోక్ష్య । ప్రోక్షణ తోయశేషం దక్షిణతో నిధాయ । తత్పవిత్ర మాజ్యపాత్రే నిధాయ । ఆజ్యస్థాలీ మానాయ । ఆజ్యం విలాప్య । అపరేణాఽగ్నిం పవిత్రాన్తర్ హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరూప్య । ఉదీచోఙ్గారాన్నిరూహ్య । తేష్వాజ్య మధిశ్రిత్య । జ్వలతా తృణేనాఽథో గామిన్యాఽదీప్త్యా । ఆజ్యే ప్రతిఫలీ కృత్య । ద్వే దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య । అప ఉపస్పృశ్య ప్రక్షాళ్య । ప్రత్యస్య । ఆజ్యే ప్రాస్య । త్రిః పర్యగ్ని కృత్వా । ఉదగు ద్వాస్య । అఙ్గారా॒న్ ప్రత్యూహ్య । ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహార మాజ్యం త్రిరుత్పూయ । ప్రాగారభ్య పశ్చాన్నీత్వా పునః ప్రాగేవ సమాప్తిః । పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య । అప ఉపస్పృశ్య । ప్రక్షాళ్య । ప్రాగగ్ర మగ్నౌ పవిత్రే అనుప్రహరతి । వామ దక్షిణ హస్తాభ్యాం స్రుక్స్రువావగ్నౌ ప్రతితప్య । త్రిభి ర్దర్భాగ్రై స్సమృజ్య । పునః ప్రతితప్య । ప్రోక్ష్య । ఆజ్యపాత్ర స్యోత్తరతో దక్షిణతో దర్వీ ముత్తరత ఇతరదర్వీంచ నిధాయ । దర్భా నద్భిస్సగ్స్పృశ్యాఽగ్నౌ ప్రహరతి ॥ అది॒తేను॒ మన్యస్వ । అను॑మ॒తేను మన్యస్వ । సర॑స్వ॒తేను మన్యస్వ । దేవ॑సవి॒తః ప్ర॑సువ ॥ తతః యథోపదేశం ప్రధానాఽహుతీర్ హుత్వా । పునః పరిషిచ్య ॥ అది॑తేన్వ॒ మగ్గ్‌స్థాః । అను॑మ॒తేన్వ మగ్గ్‌స్థాః ॥ సర॑స్వ॒తేన్వ మగ్గ్‌స్థాః । దేవ॑సవి॒తః ప్రాసావీః ॥

తత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ నాఽఘారౌ నాఽజ్యభాగౌ చ నచేధ్మం న జయాదయః । చతుష్పాత్ర ప్రయోగేతు నిశ్చిత్యోక్తం కపర్దినా ॥ ప్రాయశ్చిత్తేషు హోమేషు చతుష్పాత్ర ప్రయోగతః । నాఽఘారౌ చక్షుషీచైవ ప్రణీతీధ్మం వినాకృతమ్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తే చ సంధానేతథా పాహిత్రయోదశే । చతుష్పాత్ర ప్రయోగే తు న సందేహః కపర్దినా ॥ పైతృమేధిక కార్యాణి చతుష్పాత్రాణి కర్మసు । అఘాఽపనుత్తి రానన్ద జయాదీధ్మం చ వర్జయేత్ ॥ ఫలీకరణ హోమే చ నిత్యౌపాసనయో స్తథా ॥ అగ్నౌకరణ హోమే చ పాత్రసంస్కార వర్జనమ్ ॥

షట్పాత్రప్రయోగః.

యత్రాగ్నిః స్థాప్యతే తత్ర......ఉత్తరేణాఽగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ ద్వాదశదర్భాన్ సగ్గ్స్తీర్య । ద్వంద్వం న్యంచి పాత్రాణి ప్రయునక్తి । దేవసంయుక్తాని । దర్వ్యాజ్యస్థాల్యౌ । ప్రోక్షణ పూర్ణపాత్రే । ఇధ్మ స్రువా వితి । సమౌ సాగ్రావద్వౌ దర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే । తృణం కాష్ఠం వాఽన్తర్ధాయ । ఛినత్తి । న నఖేన । అప ఉపస్పృశ్య । మూలాదారభ్యాఽగ్రా దద్భి రనుమృజ్య । ప్రోక్షణపాత్రే నిధాయ । ప్రోక్ష్య । అపరేణాఽగ్నిం పవిత్రా ఽన్తర్హితే పాత్రే అప ఆనీయ। ఉత్తానహస్తయో రఙ్గుష్ఠోప కనిష్ఠికాభ్యా ముదగగ్రే గృహీత్వా ।

ప్రాచీ స్త్రిరుత్పూయ । సపవిత్రేణ పాణినా పాత్రాణి సంస్పృశ్య । ఉదకప్రవణ పాత్రా ణ్యుత్తానాని కృత్వా । ఇధ్మం చ విస్రస్య । అప ఉపస్పృశ్య । పవిత్రేణత్రిః ప్రోక్ష్య । ప్రోక్షణ తోయశేషం దక్షిణతో। నిధాయ । తత్పవిత్రం పూర్ణపాత్రేనిధాయ । పూర్ణపాత్ర మాదాయ పూర్వవ త్కుర్యాత్। అపరేణాఽగ్నిం పవిత్రాఽన్తర్హితే పాత్రే అక్షతై స్సహఅప ఆనీయ । ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం ప్రాచీ స్త్రిరుత్పూయ। సమం ప్రాణై ర్ధృత్వా । (ముఖసమ ముద్ధృత్య) ఉత్తరేణాఽగ్నిం తండులోపరి ద్వాదశ దర్భేషు సాదయిత్వా। తస్యోపరి అష్టదర్భైః ప్రచ్ఛాద్య। బ్రాహ్మణం దక్షిణతో త్రిషు దర్భేషు నిషాద్య। అస్మిన్ హోమకర్మణి, త్వం బ్రహ్మా భవ। బ్రహ్మణ ఇద మాసనమ్। సుఖాఽసనమ్। తత్పవిత్ర మాజ్యపాత్రే నిధాయ । ఆజ్యస్థాలీ మాదాయ । ఆజ్యం విలాప్య । అపరేణాఽగ్నిం పవిత్రాఽన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యా మాజ్యం నిరుప్య। ఉదీచోఽఙ్గారా న్నిరూహ్య । తేష్వాజ్య మధిశ్రిత్య । జ్వలతా తృణేనాఽభో గామిన్యాదీప్త్య । ఆజ్యే ప్రతిఫలీకృత్య । ద్వే దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య।అప ఉపస్పృశ్య । ప్రక్షాళ్య । ప్రత్యస్య । అజ్యే ప్రాస్య । చరుణాసహ త్రిః పర్యగ్ని కృత్వా । ఉదగుద్వాస్య । అఙ్గారాన్ ప్రత్యూహ్య । ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పున రాహార మాజ్యం త్రిరుత్పూయ ప్రాగారభ్య పశ్చా న్నీత్వా పునః ప్రాగేవ సమాప్తిః । పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య । అప ఉపస్పృశ్య । ప్రక్షాళ్య । ప్రాగగ్ర మగ్నౌ పవిత్రే అనుప్రహరతి । వామదక్షిణ హస్తాభ్యాం స్రుక్స్రువా వగ్నౌ ప్రతితప్య । త్రిభి

ర్దర్భాగ్రై స్సంమృజ్య । పునః ప్రతితప్య ప్రోక్ష్య । ఆజ్యపాత్ర స్యోత్త రతో దక్షిణతో దర్వీ ముత్తరత ఇతర దర్వీం చ నిధాయ । దర్భా నద్భి స్సగ్ స్పృశ్యా గ్నౌ ప్రహరతి । ఇధ్మమాదాయ పరిధీ న్పరిద ధాతి । స్థవిష్ఠం పశ్చాత్ । దక్షిణతోఽణీయాగ్ంసం దీర్ఘతమ్ । అణి ష్ఠగ్ం హ్రిస్వ ముత్తరతః । ఉదగగ్రం మధ్యమమ్ । ప్రాగగ్రా వితరౌ। పరిధీ నన్యోన్యగ్ం సంస్పృష్టా న్నిధాయ । దక్షిణహస్తేన మధ్యమ పరిధి ముపస్పృశ్య । పురస్తా దూర్ధ్వే ద్వే ఆఘార సమిధా వా దధాతి । (అగ్నేర్దక్షిణ పూర్వోత్తర పూర్వ దేశయోః ఆఘార సమిధౌ ఊర్ధ్వే క్రమాన్నిధాయ) । అగ్నిం పరిషిచ్య ॥

అదితేను మన్యస్వ। అనుమతేను మన్యస్వ । సరస్వతేను మన్యస్వ దేవసవితః ప్రసువ ॥ ఇధ్మ మలఙ్కృత్య । స్వయ మలఙ్కృత్య । బ్రి హ్మణ మలఙ్కృత్య । స్రువేణేధ్మ మభిఘార్య । మూల మధ్యమయో ర్మధ్యభాగం హంసముద్రయా గృహీత్వా । ఆసనాత్కించి దుత్థాయ ॥

ఓమ్ చత్వారి శృఙ్గాత్రయో అస్యపాదా ద్వేశీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య ॥

త్రిధా బద్ధో వృషభో రోరవీతి మహోదేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ ॥ అస్మిన్ హోమకర్మణి బ్రహ్మన్ ఇధ్మానాధాస్యే । ఆధత్స్వ । ఇత్య నుజ్ఞాం ప్రాప్య । ఉపవిశన్ । హస్తాభ్యాం తూష్ణీ మిధ్మ మాదధాతి । ఇధ్మప్రక్షేపణ ముహూర్త స్సుముహూర్తోఽస్తు । ఆఘారా వాఘారయతి దర్శపూర్ణ మాసవ త్తూష్ణీమ్ । స్రువేణాఽజ్య మాదాయ । ఉత్తర

పరిధిసన్ధి మన్వవ హృత్య । ప్రజాపతిం మనసా ధ్యాయన్ । దక్షిణా ప్రాంచ మృజుగ్ం స న్తతం జ్యోతిష్మత్యా ఘ్యార మాఘారయన్ సర్వా ణీధ్మ కాష్ఠాని సంస్పర్శయతి ॥ (వాయవ్యా దాగ్నేయాఽన్తమ్) ప్రజా పతయ ఇదం ॥ సకృదాజ్యేన । స్రుచా ద్వితీయ మైన్ద్రి మితర పరిధి సన్ధి మన్వవహృత్య ప్రాగుదంచం పూర్వవ దాఘారయతి । (నిర్ ఋత్యా దీశానాఽన్తమ్) ఇన్ద్రాయేదమ్ ॥ ఏకమ్, ద్వే, తీణి, చత్వారి । అథాఽజ్య భాగౌ జుహోతి । ఓమ్ అగ్నయేస్వాహా । అగ్నయ ఇదం నమమ ॥ ఇత్యుత్తరార్ధే పూర్వార్ధే జుహోతి ॥ ఏకమ్, ద్వే, తీణి, చత్వారి । ఓమ్ సోమాయ స్వాహా । సోమా యేదం న మమ ॥ ఇతి దక్షిణాఽర్ధే పూర్వార్ధే జుహోతి ॥ సమం పూర్వేణ ॥ యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్ హుత్వా ॥

అథ జయాదిహోమః

ఇధ్మ సన్నహనా న్యద్భి స్సగ్ స్పర్శ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరా యేదం న మమ । అప ఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే ॥ స్రువే ణాఽజ్య మాదాయ ॥ ఓమ్ చిత్తం చ స్వాహా । చిత్తా యేదం న మమ ॥ చిత్తిశ్చ స్వాహా । చిత్త్యా ఇదం న మమ॥ ఆకూతంచ స్వాహా । ఆకూతా యేదం న మమ ॥ ఆకూతిశ్చ స్వాహా । ఆకూత్యా ఇదం నమమ ॥ విజ్ఞా

తం చ స్వాహా । విజ్ఞాతా యేదం న మమ ॥ విజ్ఞానం చ స్వాహా । విజ్ఞానా యేదం న మమ ॥ మనశ్చ స్వాహా । మనస ఇదం న మమ ॥ శక్వరీశ్చ స్వాహా । శక్వరీభ్య ఇదం న మమ ॥ దర్శశ్చ స్వాహా । దర్శా యేదం న మమ ॥ పూర్ణమాసశ్చ స్వాహా । పూర్ణమాసా యేదం న మమ ॥ బృహచ్చ స్వాహా । బృహత ఇదం న మమ ॥ రథన్తరం చ స్వాహా । రథ న్తరా యేదం న మమ ॥ ప్రజాపతి ర్జయా నిన్ద్రాయవృష్ణే ప్రాయచ్ఛ దుగ్రః పృతనాజ్యేషు తస్మై విశస్సమనమన్త సర్వాస్స ఉగ్రస్సహి హవ్యో బభూవ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం న మమ॥ ౧౩(ఇతిజయాః)॥ అగ్నిర్భూతానా మధిపతిస్సమా వత్వస్మిన్బ్రహ్మ న్నస్మిన్క్షత్రే స్యామాశి ష్యస్యా మ్పురోధాయా మస్మిన్కర్మన్నస్యాం దేవహూత్యాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయే భూతానా మధిపతయ ఇదం న మమ ॥ ఇన్ద్రో జ్యేష్ఠానా మధిపతి స్సమావ త్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ జ్యేష్ఠానా మధిపతయ ఇదం న మమ ॥ యమః పృథివ్యా అధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥ యమాయ పృథివ్యా అధిపతయ ఇదం న మమ ॥ వాయు రన్తరిక్ష స్యాధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥ వాయవే అన్తరిక్ష స్యాఽధిపతయ ఇదం న మమ ॥ సూర్యో దివోఽధిపతి

స్సమావత్త్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥ సూర్యాయ దివోఽధిపతయ ఇదంనమమ ॥ చన్ద్రమా నక్షత్రాణా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ ....స్వాహా ॥ చన్ద్రమసే నక్షత్రాణా మధిపతయ ఇదం న మమ॥ బృహస్పతి ర్బ్రహ్మణోఽధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్.........స్వాహా ॥ బృహస్పతయే బ్రహ్మణోఽధిపతయ ఇదం న మమ ॥ మిత్రస్సత్యానా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ ...... స్వాహా ॥ మిత్రాయ సత్యానా మధిపతయ ఇదంనమమ ॥ వరుణోఽపా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ ....స్వాహా ॥ వరుణాయాఽపామధిపతయ ఇదం న మమ ॥ సముద్రస్స్రోత్యానా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥ సముద్రాయ స్రోత్యానా మధిపతయ ఇదంనమమ ॥ అన్నగ్ం సామ్రాజ్యానా మధిపతి తన్మా వత్త్వస్మిన్బ్రహ్మన్నస్మిన్.........స్వాహా ॥ అన్నాయ సామ్రాజ్యానా మధిపతయే ఇదం న మమ ॥ సోమఓషధీనా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥ సోమా యౌషధీనా మధిపతయ ఇదం న మమ॥సవితా ప్రసవానా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ ....స్వాహా ॥ సవిత్రే ప్రసవానా మధిపతయ ఇదం న మమ ॥ రుద్రః పశూనా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ ....స్వాహా ॥ రుద్రాయ పశూనా మధిపతయ ఇదం న మమ ॥ అప ఉపస్పృశ్య ॥ త్వష్టా రూపాణా మధిపతి స్సమావత్త్వస్మిన్ .... స్వాహా ॥

త్వష్ట్రే రూపాణా మధిపతయ ఇదం న మమ ॥ విష్ణుః పర్వతానా మధిపతి స్సమావత్వస్మిన్ ...... స్వాహా ॥ విష్ణవే పర్వతానా మధిపతయ ఇదం న మమ ॥ మరుతో గణానా మధిపత యస్తేమావ న్త్వస్మిన్బ్రహ్మ న్నస్మిన్ ......స్వాహా॥ మరుద్భ్యః గణానా మధిపతిభ్య ఇదం న మమ॥

పితరః పితామహాః పరేవరే తతా స్తతామహా ఇహమావత । అస్మిన్బ్రహ్మ న్నస్మిన్క్షత్రే స్యా మాశిష్యస్యా మ్పురో ధాయా మస్మి న్కర్మ న్నస్యాం దేవహూ త్యాగ్ స్వాహా ॥ పిత్రాదిభ్యో దేవేభ్య ఇదం న మమ

జీవపితృకశ్చేత్

పితామహా అవరేతతామహా ఇహమావత । అస్మిన్బ్రహ్మన్నస్మిన్........స్వాహా ॥ పితామహేభ్యోఽవరేభ్య స్తతామహేభ్య ఇదం న మమ ॥

పితామహో జీవతి చేత్

పితరః పరేతతా ఇహమావత । అస్మిన్బ్రహ్మన్నస్మిన్ ... స్వాహా ॥ పితృభ్యః పరేభ్యస్తతేభ్య ఇదం న మమ ॥

పితృపితామహయో జీవతో స్తతో ర్జప ఏవ కర్తవ్యః.

అప ఉపస్పృశ్య ॥౧౮॥ (ఇత్యభ్యాతానా స్సానుషఙ్గాః॥) ఋతాషాడృతధామాఽగ్నిర్గన్ధర్వ స్తస్యౌషధయోఽప్సరస ఊర్జోనామ స ఇదం బ్రహ్మ

క్షత్రింపాతుతా ఇదంబ్రహ్మ క్షత్రంపాన్తు తస్మైస్వాహా ॥ ఋతా సాహే ఋతధామ్నే అగ్నయే గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా ॥ ఓషధీభ్యోఽప్సరోభ్య ఊర్గభ్య ఇదం న మమ ॥ సగ్ంహితో విశ్వసామా సూర్యో గన్ధర్వ స్తస్య మరీచయోప్సరస ఆయువోనామ స ఇదం బ్రహ్మ ...... స్వాహా ॥ సగ్ంహితాయ విశ్వసామ్నే సూర్యాయ గంధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా ॥ మరీచిభ్యో ప్సరోభ్య ఆయుభ్య ఇదం న మమ ॥ సుషుమ్న సూర్యరశ్మిశ్చన్ద్రమా గన్ధర్వ స్తస్య నక్షత్రాణ్యప్సరసో బేకురయో నామ స ఇదం బ్రహ్మ... ...స్వాహా ॥ సుషుమ్నాయ సూర్యరశ్మయే చన్ద్రమసే గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా । నక్షత్రేభ్యోఽప్సరోభ్యో బేకురిభ్య ఇదం న మమ ॥ భుజ్యు స్సుపర్ణో యజ్ఞో గన్ధర్వ స్తస్య దక్షిణా అప్సరస స్త వానామ స ఇదంబ్రహ్మ .... స్వాహా ॥ భుజ్యవే సుపర్ణాయ యజ్ఞాయ గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా । దక్షిణాభ్యో ప్సరోభ్య స్తవాభ్య ఇదం న మమ ॥ ప్రజాపతి ర్విశ్వకర్మా మనో గన్ధర్వ స్తస్య ఋక్సామా న్యప్సరసో వహ్నయో నామ స ఇదం బ్రహ్మ ....స్వాహా ॥ ప్రజాపతయే విశ్వకర్మణే మనసే గన్ధర్వా యేదం నమమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా । ఋక్సామేభ్యో ప్సరోభ్యో వహ్నిభ్య

ఇదం న మమ ॥ ఇషిరో విశ్వవ్యచా వాతో గన్ధర్వస్తస్యాపో ఽప్సరసో ముదా నామ స ఇదం బ్రహ్మ ... ... స్వాహా ॥ ఇషిరాయ విశ్వవ్యచసే వాతాయ గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య ఽస్స్వాహా ॥ అద్భ్యోఽప్సరోభ్యో ముదాభ్య ఇదంనమమ ॥ భువనస్య పతే యస్య త ఉపరిగృహా ఇహ చ । స నో రాస్వాజ్యానిగ్ం రాయస్పోషగ్ం సువీర్యగ్ం సంవత్సరీణాగ్ స్వస్తిగ్గ్‌స్వాహా ॥ భువనస్య పతయ ఇదం న మమ ॥

పరమేష్ఠ్యధిపతిర్మృత్యుర్గన్ధర్వస్తస్య విశ్వమప్సరసో భువో నామ స ఇదం బ్రహ్మ......... స్వాహా ॥ పరమేష్ఠినేఽధిపతయే మృత్యవే గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా ॥ విశ్వస్మా అప్సరోభ్యో భూభ్య ఇదం న మమ ॥ సుక్షితి స్సుభూతి ర్భద్రకృథ్సు వర్వాన్పర్జన్యో గన్ధర్వస్తస్య విద్యుతో ప్సరసోరుచో నామ స ఇదం బ్రహ్మ...స్వాహా॥ సుక్షితయే సుభూతయే భద్రకృతే సువర్వతే పర్జన్యాయ గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా । విద్యుద్భ్యఽప్సరోభ్యో రుగ్భ్య ఇదం న మమ ॥ దూరే హేతి రమృడయో మృత్యు ర్గన్ధర్వ స్తస్యప్రజా అప్సరసో భీరువో నామ స ఇదం బ్రహ్మ .... స్వాహా ॥ దూరే హేతయే అమృడయాయ మృత్యవే గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా । ప్రజాభ్యోఽప్సరోభ్యో భీరుభ్య ఇదం న మమ ॥ చారుః

కృపణ కాశీ కామో గన్ధర్వ స్తస్యాఽధయోఽ ప్సరస శ్శోచయ న్తీ ర్నామ స ఇదం బ్రహ్మ......... స్వాహా ॥ చారవే కృపణకాశినే కామాయ గన్ధర్వాయేదం న మమ ॥ తాభ్య స్స్వాహా । ఆధిభ్యోఽప్సరోభ్య శ్శోచయన్తీభ్య ఇదం న మమ ॥ సనో భువనస్య పతే యస్యత ఉపరి గృహా ఇహ చ । ఉరు బ్రహ్మణేఽస్మై క్షత్రాయమహి శర్మ యచ్ఛస్వాహా॥ భువనస్య పతయే బ్రహ్మణ ఇదం న మమ ॥ (ఇతి రాష్ట్రభృత స్సాను షఙ్గాః) ॥ ౨౨ ॥ ప్రజాపతిం మనసా ధ్యాయన్ ॥ ప్రజాపతే నత్వ దేతా న్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ । యత్కామా స్తే జుహు మ స్తన్నో అస్తు వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణాగ్ స్వాహా ॥ ప్రజా పతయ ఇదం న మమ ॥ (ఇతి ప్రాజాపత్యా) ॥ భూస్స్వాహా । అగ్నయ ఇదం న మమ ॥ భువ స్స్వాహా । వాయవ ఇదం న మమ ॥ సువ స్స్వాహా। సూర్యాయేదం న మమ ॥ (ఇతి వ్యాహృతీ ర్వ్యాహృతాః) ॥ యదస్య కర్మణోత్యరీరిచం యద్వా న్యూన మిహాకరమ్।అగ్నిష్టత్స్విష్ట కృద్విద్వా న్సర్వగ్గ్ స్విష్టగ్ం సుహుతం కరోతు స్వాహా ॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం న మమ॥ (ఇతి సౌవిష్టకృతం) శమ్యా అపోహ్య।(బహిఃపరిధయః) మధ్యమపరిధిం విసృజ్య । హస్తాభ్యా మితరౌ యుగప ద్విసృజేత్ ॥ ఆఘారసమిధౌ ప్రహృత్య । తనుభ్య ఇదం న మమ ॥ (పరిధి ప్రహార

ణపక్షే । మధ్యమ పరిధిం ప్రహరతి । హస్తాభ్యాం ఇతరౌ యుగప త్ప్రహరతి । ఉత్తరార్థస్యాఽగ్ర మఙ్గారేషూపోహతి । పరిధీ౽ నభిమన్త్ర్య ॥ ఆఘార సమిధౌ ప్రహృత్య । తనుభ్య ఇదం న మమ ॥ దర్వ్యాః మితర దర్వ్యగ్ర మవధాయ ॥ విశ్వాన్ దేవా నుద్దిశ్య సగ్గ్ స్రావేణాఽభిజుహోతి । (విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్య స్సగ్గ్స్రావ భాగేభ్య ఇదం న మమ) ॥ అస్మిన్నప్రకృతే కర్మణి జ్ఞాతా జ్ఞాతాది సకలదోష నిర్హరణార్థ మనాజ్ఞాత త్రియమ్, కర్మాఽన్తరిత కర్మవిపర్యాస ప్రాయశ్చిత్తార్థం త్వన్నో అగ్నే సత్వన్నో అగ్న ఇతి, స్వరాక్షర పదవృత్తవర్ణ లోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం మాభిర్గీర్భి రితి, వాఙ్నియమ లోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం మిదంవిష్ణు స్త్ర్యమ్బకమితి, ఋత్విజాం మధ్య ప్రాయశ్చిత్తార్థం యదివ్యాగ్ంస ఇతి, స్కన్నాది దోష ప్రాయశ్చిత్తార్థం మస్కన్న్యౌరితి, మిన్దాది దోష ప్రాయశ్చిత్తార్థం యన్మ ఆత్మనఇతి, సమస్త భయాద్యుపద్రవ దోష నిర్హరణార్థం పున రగ్నిశ్చక్షురితి, అగ్న్యుపఘాత ప్రాయశ్చిత్తార్థం పునస్త్వా దిత్యాఇతి, సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం భూర్భువస్సువ రితేతే తైఽర్మన్త్రై రాజ్యా హుతీర్ హోష్యామి ॥ స్రువేణాజ్య మాదాయ ॥

అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతేమిథు । అగ్నేతదస్య కల్ప యత్వగ్ం హివేత్థ యథా తథగ్గ్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం న మమ ॥ పురుష సమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుష సమ్మితః । అగ్నే తదస్య కల్ప

యుత్వగ్ం హి వేత్థ యథా తథగ్గ్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం నమమ॥యత్పా క్రతాని మనసా దీనదక్షా న యజ్ఞస్య మన్వతేమర్త్యాసః । అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్వి జానన్ యజిష్ఠో దేవాగ్ం ఋతుశో యజాతి స్వాహా అగ్నయ ఇదం న మమ ॥ త్వన్నో అగ్నే వరుణస్యవిద్వా న్దేవస్య హేడో వయాసి సీష్ఠాః । యజిష్ఠో వహ్నితమ శ్శోశుచానో విశ్వా ద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మ ద్స్వాహా ॥ అగ్నీ వరుణాభ్యా మిదం న మమ ॥ సత్వన్నో అగ్నే వమోభవోతీ నేదిష్ఠో అస్యా ఉషసోవ్యుష్టౌ । అవయ క్ష్వనో వరుణగ్ం రరాణో వీహిమృడీకగ్ం సుహవో న ఏధి స్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదం న మమ ॥ అభి గీర్భి ర్యదతోన ఊన మాప్యాయ య హరివో వర్ధమానః । యదాస్తోతృభ్యో మహి గోత్రా రుజాసి భూయి ష్ఠభాజో అథ తే స్యామ స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ హరివత ఇదం న మమ ॥ ఇదంవిష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్ । సమూఢ మస్య పాగ్ం సురే స్వాహా ॥ విష్ణవ ఇదం న మమ ॥ త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగ న్ధిం పుష్టి వర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బన్ధనా న్మృత్యో ర్ముక్షీయ మామృతా త్స్వాహా ॥ త్ర్యమ్బకాయేదం న మమ ॥ యద్విద్వాగ్ంసో యద

విద్వాగ్ంసో ముగ్ధాక్షి కుర్వ న్త్వృత్విజః । అగ్ని ర్మాతస్మా దేనస శ్శ్రద్ధా దేవీ చ ముఞ్చ తాగ్స్వాహా । అగ్నయే శ్రద్ధాదేవ్యా ఇదం న మమ ॥

అస్మాన్ద్యౌః పృథివీ మస్మాన్పుష్పభో యువాగాః । స్కన్నే మావిశ్వా భువనాస్కన్నో యజ్ఞః ప్రజనయతు । అస్మాన జని ప్రాజన్యా స్కన్నా జ్జాయతే వృషా । స్కన్నా త్ప్రజనిషీ మహి స్వాహా ॥ స్కన్నాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం న మమ॥ యన్మ ఆత్మనో మిన్దా భూ దగ్ని స్తత్పునరాహా ర్జాతవేదా విచర్షణి స్స్వాహా ॥ మిన్దాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం న మమ ॥

పున రగ్ని శ్చక్షు రదా త్పున రిన్ద్రో బృహస్పతిః। పునర్మే అశ్వినాయువం చక్షు రాధ త్తమక్ష్యో స్స్వాహా ॥ అగ్నీన్ద్ర బృహత్యశ్విభ్య ఇదం న మమ॥ పునస్త్వాదిత్యా రుద్రా వసవ స్సమిన్ధతాం పున ర్బ్రహ్మణో వసునీథ యజ్ఞైః । ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయస్వ సత్యా స్సన్తు యజమానస్య కామా స్స్వాహా ॥ అగ్నయే వసునీథాయేదం న మమ ॥ ఓం భూ ర్భువ స్సువ స్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం న మమ ॥

యజుర్భ్రేష ప్రాయశ్చిత్తమ్

(అస్మిన్ప్రకృతే కర్మణి యజుర్భ్రేష ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । స్రువేణాజ్య మాదాయ । భువస్స్వాహా । వాయవ ఇదం న మమ) ॥

హస్తౌ ప్రక్షాళ్య । ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య ॥ ఓం భూః, ఓం భువః,

ఓగ్ంసువః, ఓంమహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ంసత్యమ్, తథ్సవితు ర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి । ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ । ఓమాపోజ్యోతీ రసోమృతం బ్రహ్మభూర్భు వస్సువరోమ్ ॥ విష్ణుర్విష్ణు ర్విష్ణు ర్విష్ణుః ॥ సఙ్కల్ప ప్రభృతి ఏతావత్పర్యన్తం నానాప్రకారేణ సమ్భావిత సకలదోష నిర్హరణార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ స్రువేణాఽజ్య మాదాయ । ఓంభూ ర్భువ స్సువ స్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం న మమ ॥ శ్రీవిష్ణవే స్వాహా । శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదం న మమ॥

పూర్ణాహుతిః.

ఆచమ్య పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం - ఏతద్ధోమ సాద్గుణ్యార్థం పూర్ణాహుతిం హోష్యామి ॥ హోమద్రవ్యాణి పాత్రే నిధాయ ॥ పూర్ణాహుతి దేవతాభ్యోనమః ॥ ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥ ద్వాదశగృహీతే నాజ్యేన స్రుచమ్పూరయిత్వా ॥ ఏకమ్- ద్వే- త్రీణి- చత్వారి, పఞ్చ- షట్, సప్త- అష్టౌ- నవ-దశ- ఏకాదశ- ద్వాదశ ॥ ప్రాఙ్ముఖ స్తిష్ఠ ॥ సప్తతే అగ్నే సమిధ స్సప్త జిహ్వా స్సప్తర్షయస్సప్తధామ ప్రియాణి । సప్తహోత్రా స్సప్తధాత్వా యజన్తి సప్తయోనీ రాపృణస్వా ఘృతేన స్వాహా ॥ అగ్నయే సప్త హోత్ర ఇదం న మమ ॥ పూర్ణాహుతి ముత్తమాం జుహోతి । సర్వంవై

పూర్ణాహుతిః । సర్వమేవాప్నోతి । అథో ఇయంవై పూర్ణాహుతిః । అస్యామేవ ప్రతి తిష్ఠతి ॥ వసోర్ధారాం జుహోతి వసోర్మే ధారాసదితి వా ఏషాహూయతే ఘృతస్యవా ఏన మేషా ధారా ముష్మింల్లోకే పిన్వమానో పతిష్ఠత ఆజ్యేన జుహోతి తేజోవా ఆజ్యం తేజో వసోర్ధారా తేజసైవాస్మై తేజోవరున్ధేథో కామావై వసోర్ధారా కామానేవావరున్ధే యఙ్కామయేత ప్రాణానస్యాన్నాద్యంవి ॥ పూర్ణాహుతి ముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు । పూర్ణాహుతి ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ అదితేన్వ మగ్గ్ స్థాః । అనుమతేన్వ మగ్గ్స్థాః । సరస్వతేన్వ మగ్గ్స్థాః ॥ దేవసవితః ప్రాసావీః ॥ పూర్ణపాత్ర మాదాయ అక్షతోదకైః పునః పునఃపూరయిత్వా (ప్రణీతా స్వప ఆనీయ) సదసిసన్మే త్యభిమన్త్ర్య ॥ సదసిసన్మే భూయాస్సర్వమసి సర్వంమేభూయాః పూర్ణమసి పూర్ణంమేభూయా అక్షితమసి మామేక్షేష్ఠాః ॥ ప్రాగాది ప్రతిదిశం విసృజేత్ । ప్రాచ్యాం దిశిదేవా ఋత్విజో మార్జయన్తామ్ .... యజ్ఞపతి ర్మార్జయన్తామ్ ॥ తత శ్శిరసి మార్జయేత్ ॥ బ్రాహ్మణే ష్వమృతగ్ం హితమ్ । యేన దేవాః పవిత్రేణ ... ... జాతవేదా మోర్జయన్త్వా పునాతు ॥

సముద్రం వ ఇతి పత్న్యంజలౌ శేషం నినీయ ॥ సముద్రింపః ప్రహిణోమి స్వాం యోని మపిగచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మాపరా సేచి మత్పయః ॥ అంజలౌ పూర్ణేతి పత్న్యంజలి మభిమన్త్ర్య ॥ అంజలౌ పూర్ణపాత్ర మానయతి । రేతఏవాస్యాం ప్రజాందధాతి । ప్రజయాహి మనుష్యః పూర్ణః । ముఖం విమృష్టే ॥ పత్నీ భూమా వష్టోఽపాస్య ॥ తజ్జలం అవభృథస్యేతి ఆత్మానం ప్రోక్షయేత్ । అవభృథస్యైవ రూపం కృత్వోత్తిష్ఠతి ॥ అక్షతాన్ శిరసి ధారయేత్ ॥

శాన్తి రస్తు । పుష్టి రస్తు । ధనధాన్య సమృద్ధి రస్తు । కర్మ సమృద్ధి రస్తు। భగవాన్ వాస్తోష్పతిః ప్రీయతామ్ ॥ బ్రహ్మణే వరం దదాతి । బ్రాహ్మణం పూజయామి । భవత్కృత బ్రహ్మత్వ దక్షిణాం మనసో త్సాహ పరిమితహిరణ్యం తుభ్య మహం సంప్రదదే న మమ । జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాన్తే । ప్రాగాది పరిస్తరణ ముత్తరే విసృజేత్ ॥ (అగ్నే స్తృణా వ్యపచినోతి) తేజస్వీయశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీ భవతీ । ఇతి విజ్ఞాయతే ॥

జయాదయ స్సమాప్తాః

జయాది సమ్బన్ధి శ్లోకాః

శ్లో । సర్ప బల్యుత్సర్జనే చ మాసిశ్రాద్ధే తథైవ చ । గృహ స్థూణా విరోహాది ప్రాయశ్చిత్తేషు వైతథా । పార్వణ్య హోమే నాఽ

గ్నేయ స్థాలీపాకే జయాదయః । విద్యతేఽగ్నిముఖంచైవ తథైవాఽత్ర ముఖాహుతిః ॥ కించ ॥ శ్లో॥ ఆగ్నేయాగ్రయ ణేశాన మాసిశ్రాద్ధాష్టకాసు చ । దర్వ్యంజలి స పిండేషు నభవన్తి జయాదయః ॥ స్నానోప నయ గోదానే వృషోత్సర్జన చౌలయోః । వేదవ్రతేషు చత్వృషు రాష్ట్రభృన్మన్త్రకాః పృథక్ ॥ తథాచ ॥ మౌంజీస్నాతక గోదానే వృషోత్సర్గేషు చౌలకే । వేదవ్రతేషు చతుర్షు పృథక్కుర్యాజ్జయాదికాన్ ॥ (జయాదికానితి రాష్ట్రభృద్విషయమ్॥)

కించ॥ అయుగ్మే ష్వేవహోమేషు వ్యస్తాన్ రాష్ట్రభృతో విదుః । యుగ్మేషు సర్వహోమేషు అపృథ క్పరికీర్తితాః ॥ గ్రన్థాన్తరే ॥ శ్లో॥ గోదాన చౌలోపనయ వ్రతేషు స్నానాఽగ్ని సంధానక పుంసు వేషు । ఉత్సర్జనోపాకరణ ప్రతిష్ఠా చిత్తేషుతే రాష్ట్రభృతో విముక్తాః ॥ (చిత్తేష్వితి ప్రాయశ్చిత్తేషు, విముక్తాఇతి నసన్తీత్యర్థః) శ్లో॥ అపస్తంబ మతానాంతు రాష్ట్రభృత్సర్వ కర్మసు । అపృథగ్ఘోను కాలస్వాశి న్నసందేహః కపర్దినా ॥

చిత్తాది మన్త్రేషు యథాక్రమేణ మన్త్రాది శబ్దాది హితస్తుదైవమ్। అభ్యాత హోమేషు తదాదితశ్చ పదత్రయే ణాభిహితస్తు దైవమ్ ॥ పిత్రాదిహోమే పితరః పితామహాః పరేవరేచాఽపి తతాస్తతామహాః । విశ్వేచదేనా అథవాఽత్ర దేవతా స్తతఃపరం రాష్ట్రభృతాన్ క్రమేణ ॥ తృతీయేన చతుర్థేన పదే నాభిహితౌతుయౌ । సుక్షితాదితి మన్త్రేణ పంచమౌ షష్ఠకావపి ॥ పర్యాయేషు ద్వితీయేషు దైవమప్సరసం

స్మృతమ్ । యదస్య చోపరిష్టాచ్చ జయాదీనా మథాఽ పిహ ॥

ప్రథమం చ తృతీయం చ పదం పంచమమేవ చ । సంత్యజ్య జుహుయా త్కర్తా తాతే జీవతి సర్వదా । ద్వితీయం చ చతుర్థం చ షష్ఠం జీవత్పితామహః । ఉభయో ర్జీవతో ర్యత్ర తన్మన్త్రాన్ ప్రయతః పఠేత్ ॥

శ్లో॥ యత్ర జీవన్తి పిత్రాద్యా హ్యేష్వ హోమో న విద్యతే। ఏషాం జీవతి యద్యేక స్తచ్ఛబ్దన్తు విలోపయేత్ ॥

జయాదయో నవర్తన్తే యేషు హోమేషు తేష్వపి । ప్రాజాపత్యాది సర్వత్ర కుర్యా దుద్వాసనా న్తకమ్ ॥ వాక్యమ్ ॥ జయాశ్చిత్తం చేతి త్రయోదశ । అభ్యాతానాః అగ్నిర్భూతానామితి సానుషఙ్గా అష్టాదశ । రాష్ట్రభృతః ఋతాషాట్ఇతి సానుషఙ్గాః ద్వావింశతిః । ప్రాజాపత్యా ప్రజాపతేనత్వ దేతానిఇతి ఋుక్ । వ్యాహృతయో విహృతాః భూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా ఇతి తిస్రః । సౌవిష్టకృతి యదస్య కర్మణ ఇతి ఋుక్ । ఏవమష్ట పంచాశదాహుతీ స్తతః, అవిజ్ఞాత ప్రాయశ్చిత్త హోమాన్ స్రువేణ జుహుయాత్ ॥ శ్లో॥ పూర్ణపాత్రం తత స్తత్ర తోయ మానీయ దిక్షు చ । కుర్యాన్మార్జన మన్త్రాంశ్చ తత శ్శిరసి మార్జయేత్ । భార్యాయా అంజలౌ శేషం నినీయ చాఽభిమన్త్రయేత్ । భూమౌ నిక్షిప్య తత్తోయం శిరసి ప్రోక్షయే త్తతః । బ్రహ్మణే దక్షిణాం దత్వా తమభ్యర్చ్య స్వశక్తితః । సదఃపూజాం చ కృత్వా చ ఆశీర్వచన మాప్నుయాత్ ॥ కించ ॥ శ్లో॥ స్యాత్పూర్వవత్తత్పరిషేచనం తదా కార్యం ప్రణీతా స్వప ఆనయే త్తతః। ఆపస్సముత్సిచ్య

చతుర్దిశం శిరశ్చోద్వాసయే ద్బ్రాహ్మణ మాత్తదక్షిణమ్ ॥ యత్కర్మణి బ్రాహ్మణశబ్ద ఉక్తో భేషోస్తిచే త్తత్ర తథోపనీతా । తత్కర్మ వహ్నౌ ధ్రువ అహుతి స్స్యా ద్భవే దనాజ్ఞాతవిధి ర్ద్వయం వా॥

రాష్ట్ర భృత్పృథగ్వాచన వివరణమ్

ఋతాషా డృతధా మాగ్ని ర్గన్ధర్వ స్స ఇదం బ్రహ్మక్షత్రం పాతు తస్మైస్వాహా ॥ ఋతాసాహే ఋతధామ్నే అగ్నయే గన్ధర్వాయేదం ॥ తస్యౌషధయో ప్సరస ఊర్జోనామ తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తాభ్య స్స్వాహా ॥ ఓషధీభ్యోఽప్సరోభ్య ఊర్గ్భ్యఇదం ॥ ఏవమనయా రీత్యా కేచి దౌత్తరీయాః, దాక్షిణాత్యాశ్చ, రాష్ట్రభృన్మన్త్రా న్పృథ క్పఠన్తి ॥ అపస్తంబ మతేన సర్వకర్మసు, న పృథక్పాఠోఽస్తి॥ తథా॥ శ్లో॥ అపస్తమ్బ మతానాన్తు రాష్ట్రభృ త్సర్వకర్మసు । అపృథగ్ఘోమ కాలస్స్యా న్నసన్దేహః కపర్దినా ॥ఇతి॥

హరిఃఓంతత్సత్.

యజ్ఞేశ్వర పూజా ధ్యానం చ

హోమాన్తే శ్రీయజ్ఞేశ్వరాయనమః ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥ స్వస్తిశ్రద్ధాం మేధాం యశః ప్రజ్ఞాం విద్యాం బుద్ధిం శ్రియం బలమ్। ఆయుష్యం తేజ ఆరోగ్యం దేహి మే హవ్యవాహన॥ యస్య స్మృత్యా చ నామోక్త్యా తపోహోమ క్రియాదిషు । న్యూనం

సమ్పూర్ణతాం యాతి సద్యో వన్దే హుతాశనమ్ ॥ మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తం గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభంభవతు ॥ ... ... ఆర్షేయ ప్రవరాన్విత గోత్రః - ఆపస్తమ్బ సూత్రః- కృష్ణయజుశ్శాఖా ధ్యాయీ- శర్మాహమ్భో అభివాదయే ॥

అగ్ని ప్రదక్షిణమ్

అగ్నే నయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వానిదేవ వయునాని విద్వాన్ । యుయోధ్యస్మజ్జుహు రాణమేనో భూయిష్ఠాన్తే నమఉక్తిం విధేమ । ప్రపశ్శుక్రాయ భానవే భరధ్వగ్ం హవ్యంమతిం చాగ్నయే సుపూతమ్ । యోదైవ్యాని మానుషా జనూగ్ ష్యన్తర్విశ్వాని విద్మనాజిగాతి । అచ్ఛాగిరో మతయో దేవయన్తీ రగ్నిం యన్తి ద్రవిణం భిక్షమాణాః । సుసన్దృశగ్ం సుప్రతీ కగ్గ్ స్వంచగ్ంహవ్యవాహమరతిం మానుషాణామ్ । అగ్నే త్వమస్మ ద్యుయోధ్యమీవా అనగ్నిత్రా అభ్యమన్త కృష్టీః । పున రస్మభ్యగ్ం సువితా యదేవ క్షాం విశ్వేభి రజరే భిర్యజత్ర। అగ్నే త్వంపారయా నవ్యో అస్మాన్థ్స్వ స్తిభి రతిదుర్గాణి విశ్వా। పూశ్చపృథ్వీ బహులానఉర్వీ భవాతోకాయ తనయాయ శంయోః । ప్రకారవో మననా వచ్యమానా దేవద్రీచీం నయథ దేవయన్తః ।

దక్షిణావా ద్వాజినీ ప్రాచ్యేతి హవిర్భర స్త్వగ్నయే ఘృతాచీ ॥

సకృత్తే అగ్నేనమః । ద్విస్తే నమః । త్రిస్తే నమః । చతుస్తే నమః । పఞ్చ కృత్వస్తే నమః । దశకృత్వస్తే నమః । శతకృత్వస్తే నమః, ఆసహస్ర కృత్వస్తే నమః ॥ అపరిమిత కృత్వస్తే నమః । నమస్తే అస్తు మామా హిగ్ంసీః ॥ శ్లో॥ నమస్తే గార్హపత్యాయ నమస్తే దక్షిణాగ్నయే । నమ ఆహవ నీయాయ మహావేద్యై నమోనమః॥ కాండద్వయోప పాద్యాయ కర్మబ్రహ్మ స్వరూపిణే । స్వర్గాపవర్గ రూపాయ యజ్ఞేశాయ నమోనమః॥ యజ్ఞేశాఽచ్యుత గోవిన్ద మాధవాఽనన్త కేశవ । కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోఽస్తుతే ॥ అహంపరస్తా దహమవస్తా దహంజ్యోతిషా వితమోవవార । యదన్తరిక్షం తదుమే ప్లితాభూదహగ్ం సూర్య ముభ యతో దదర్శాహం భూయాస ముత్తమ స్సమానానామ్ ॥ యత్కర్మ కుర్వతాం పుంసాం కర్మలోపో భవేద్యది । తత్కర్మ సఫలంకుర్యుస్త్రిసరిః కోట్యో మహర్షయః ॥ అపరాధ సహస్రాణి క్రియన్తేఽహర్నిశం మయా। దాసోఽయమితి మాం మత్వా క్షమస్వ పరమేశ్వర । ప్రాయశ్చిత్తాన్య శేషాణి తపః కర్మాత్మకాని వై । యాని తేషా మశేషాణాం కృష్ణాను స్మరణం పరమ్ ॥ ప్రమాదా త్కుర్వతాం కర్మ ప్రచ్యవేతాఽ ధ్వరే యది । స్మరణాదేవ తద్విష్ణో స్సమ్పూర్ణం స్యాదితిస్మృతిః । విష్ణుర్విష్ణు

ర్విష్ణుర్విష్ణుః ॥ యత్కరోమి యదశ్నామి యజ్జుహోమి దదామి యత్ । యత్తపస్యామి వార్ష్ణేయ తత్కరోమి త్వదర్పణమ్ ॥ బృహత్సామేతి మన్త్రేణ తిలకం ధారయేత్ ॥ బృహత్సామ క్షత్రభృద్వృద్ధవృష్ణియం త్రిష్టుభౌజః శుభిత ముగ్రవీరమ్ । ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదం వాతేన సగరేణ రక్ష ॥

సమ్పూర్ణమాసీత్

దేవతాహ్వానమ్

ఆచమ్య - పూర్వోక్తైవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ - తత్తత్కర్మాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ దేవతాహ్వా నాఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥ కాంస్యపాత్రే తండులతాంబూల హిరణ్యాదికం గృహీత్వా ॥ పరిషదం త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య ॥ నమో మహద్భ్యో నమో అర్భకేభ్యో నమో యువభ్యో నమ ఆశినేభ్యః । యజామ దేవాన్ యది శక్నవామ మాజ్యాయసశ్శం సమావృక్షి దేవాః ॥ అత్ర దేవతాః । నాన్దీ ముఖాః నాన్దీ । నాన్దీవృద్ధప్రపితామహీ వృద్ధపితామహీ వృద్ధ మాతరః గోత్రా స్సత్య వసు సంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః ॥ నాన్దీముఖాః నాన్దీ । నాన్దీవృద్ధప్రపితామహ వృద్ధపితామహ వృద్ధపితరః । గోత్రా స్సత్యవసు సంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః ॥ నాన్దీముఖాః నాన్దీ । నాన్దీవృద్ధమాతామహ

వృద్ధమాతుః పితామహ వృద్ధమాతుః ప్రపితామహా స్సదారాః । గోత్రా స్సత్య వసు సంజ్ఞకా విశ్వేదేవాః । నాన్దీముఖాః నాన్దీ । నాన్దీ ఉభాభ్యా ముఖాభ్యాగ్ం సత్య వసు సంజ్ఞక విశ్వేదేవాశ్చ గృహసిద్ధ మన్నం పర మాన్న ప్రముఖ ముభయాత్మక ద్వైవికం శ్వః పరశ్వో వా భోజయిష్యే। (హిరణ్య ద్రవ్యేణాద్య తోషయిష్యే॥) నాన్దీ వృద్ధ ప్రపితామహ్యః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ । నాన్దీ వృద్ధపితామహ్యః ప్రియన్తాం ప్రియ న్తామ్ ॥ నాన్దీ వృద్ధమాతరః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ సత్య వసు సంజ్ఞక విశ్వేదేవాశ్చ ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ నాన్దీ వృద్ధప్రపితా మహాః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ నాన్దీ వృద్ధపితామహాః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ నాన్దీ వృద్ధపితరః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ సత్య వసు సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ నాన్దీ వృద్ధమాతామహ వృద్ధమాతుః పితామహ వృద్ధమాతుః ప్రపితామహా స్సదారాః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ సత్య వసు సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ప్రియన్తాం ప్రియన్తామ్ ॥ నాన్దీ వృద్ధప్రపితామహీభ్యో వృద్ధపితామహీభ్యో వృద్ధమాతృభ్యః । సత్య వసు సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నాన్దీము ఖాభ్యః ॥ నాన్దీ వృద్ధప్రపితామహేభ్యో వృద్ధపితామహేభ్యో వృద్ధ పితృభ్యః । సత్య వసు సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నాన్దీముఖేభ్యః॥ నాన్దీ వృద్ధమాతామహ వృద్ధమాతుః పితామహ వృద్ధమాతుః ప్రపితా మహేభ్య స్సదారేభ్య స్సత్య వసు సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నాన్దీముఖేభ్యో నాన్దీముఖాభ్యః ॥

ఇడాదేవహూర్మను ర్యజ్ఞనీ ర్బృహస్పతి రుక్థా మదాని శగ్ంసిష ద్విశ్వేదేవా స్సూక్తవాచః పృథివిమాతర్మామాహిగ్ంసీర్మధు మనిష్యే మధు జనిష్యే మధు వక్ష్యామి మధు వదిష్యామి మధుమతీం దేవేభ్యో వాచ ముద్యాసగ్ం శుశ్రూషేణ్యాం మనుష్యేభ్య స్తం మా దేవా అవన్తు శోభాయై పితరోఽనుమదన్తు ॥ నాన్దీదేవతా శోభనదేవతా ఇష్టాదేవతా యుగ్మీభూయ, సముచ్చయీభూయ, అస్యకుమారస్య ఉపనయన వేదికా మాగత్య । ఉపనయన ముహూర్తం స్వీకృత్య । పాలాశహోమ పర్యన్తం అస్యాం వేదికాయాం సుఖేన నివసన్తు । మాం రక్షన్తు । కుమా రగ్ం రక్షన్తు ॥ ఇడఏహి ॥ ఇడా మగ్నే పురుదగ్ంసగ్ంసనిం గోశ్శ శ్వత్తమగ్ం హవమానాయసాధ । స్యాన్నస్సూను స్తనయో విజా వాగ్నే సాతేసు మతిర్భూత్వస్మే ॥ నాన్దీదేవతా శోభనదేవతా ఇష్టాదేవతా । యుగ్మీభూయ, సముచ్చయీభూయ, అస్య కుమారస్య ఉప నయనవేదికా మాగత్య । ఉపనయనముహూర్తం స్వీకృత్య । పాలాశ హోమ పర్యన్తం అస్యాం వేదికాయాం సుఖేన నివసన్తు । మాం రక్షన్తు। కుమారగ్ం రక్షన్తు । అదిత ఏహి ॥ ఈడామహై దేవాగ్ం ఈడేన్యాన్న మస్యామ నమస్యాన్ । యజామయజ్ఞియా నిత్యాహ మనుష్యా వా ఈడేన్యాః పితరో నమస్యా దేవా యజ్ఞియా దేవతా ఏష తద్యథా భాగం

యజతి ॥ నాన్దీదేవతా శ్శోభనదేవతా ఇష్టాదేవతా యుగ్మేభూయ, సముచ్చయీభూయ, అస్య కుమారస్య ఉపనయన వేదికా మాగత్య । ఉపనయన ముహూర్తం స్వీకృత్య । పాలాశహోమ పర్యన్తం అస్యాం వేదికాయాం సుఖేన నివసన్తు । మాం రక్షన్తు । కుమారగ్ం రక్షన్తు ॥ సరస్వత్యేహి ॥ ఇడ్ల ఏహ్యదిత్త ఏహ్ణి సరస్వత్యే. హ్యస్తావే హ్యస్తావే హ్యస్తావేహి ॥ శోభనగ్ం శోభనమ్ ॥ నాన్ది శోభన దేవతా భ్యోనమః । ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ ఇడావాచనాజ్ఞత్వేన అభ్యుదయక బ్రాహ్మణ భోజనాసనాచ్ఛాదన ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మ మ॥ సమాప్తమ్ ॥

అత్రశ్లోకాః

వాక్యమ్ ॥ నామాఽన్న చౌలోపనయన గోదాన వివాహాఽథాన స్నాన సీమన్త పుగ్ంసువనేషు పూర్వేద్యు ర్నాన్దీముఖం కుర్యా జ్జాత కర్మణి సద్యః ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ జాతనామాఽన్న చౌలోప స్నాత సీమన్త పుంసవే । వివాహాఽధాన గోదానే నాన్దీశ్రాద్ధం విధీయతే ॥ కించ ॥ నామాఽది నాన్దీకరణం పుణ్యాహం ద్విజభోజనం । రక్షాబన్ధన మన్నాది చౌలాద్యఙ్కుర మేవచ ॥ అత్రివిశేషః ॥ గర్భాధానే వివాహే చ పుంసవే జాతకర్మణి । నామోపాకరణే స్నానే వ్రతేషు చ సమాపనే । బ్రాహ్మణా౯ భోజయే దన్తే వాచయే దాశిషస్తథా ॥ సీమన్తోన్నయనే చైవ అన్నప్రాశన చౌలయోః । ఉపాయనే చ గోదానే . ఆదా

వేవ విశేషతః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాథ ఆశిషో వాచయేత్తథా ।

శ్లో॥ వివాహే కన్యకాయాశ్చ వరస్యాపి గృహే తథా । నాన్దీ శ్రాద్ధన్తు పూర్వేద్యుః రవశ్యం స్మృతిశాసనాత్ ॥ పూర్వాహ్ణే దైవికం । కర్మ త్వపరాహ్ణేతు పైతృకమ్ । ఏకోద్దిష్టన్తు మధ్యాహ్నే ప్రాతర్వృద్ధి నిమిత్తకమ్ ॥ అస్మదూర్ధ్వపం తిలాన్దర్భా నపసవ్యన్తు నామ చ । నాన్దీ శ్రాద్ధే త్యజేద్విద్వా న్వృద్ధపూర్వన్తు సర్వదా ॥ అనస్మద్వృద్ధ శబ్దానా మరూపాణా మగోత్రిణామ్ । అనామ్నా మతిలాద్యైశ్చ నాన్దీశ్రాద్ధం విధీయతే ॥ ఇత్యేకే ॥ వృద్ధిశ్రాద్ధస్య ప్రాతఃకాల కర్తవ్యత్వ విధానా త్కర్మాదౌ విహిత మభ్యుదయశ్రాద్ధం ప్రాతః కుర్యాత్ ॥ అన్తే విహితం శ్వఃప్రాతః॥ సంభవే తు తస్మిన్నేవదినే ప్రాతఽరభ్యుదయ మన్నేనా మేన హిరణ్యేన వా కుర్యాత్ ॥ బోధాయనాదిభిః ॥ నామకరణపుంసవన వివాహాఽదిషు బ్రాహ్మణానన్నేన పరితోష్య బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా ఆశిషో వాచయిత్వా ఇత్యాదిభిః కర్మాదౌ విహితం చ వాచనం తదన్తే భవతి । వివాహాదిషు ఇతి వచనా దాదావవిహితం కర్మాన్తే భవతి । తత్పునర్నాన్దీ శ్రాద్ధం శ్వః ప్రాత రేవ కుర్యాత్ ॥ యద్యుత్సవాత్పరం పూర్వాహ్ణా స్సమ్భవతి । తదానీం తత్రైవ కుర్యాత్ ॥ తత్రాఽసమ్భవే । శ్వః ప్రాతరేవ ॥ ఆపదాదిషు విప్రస్య ఆమశ్రాద్ధ విధానా దామాది నా వా కుర్యాత్ ॥ అగ్న్యాధానాది నిమిత్తం త్వభ్యుదయశ్రాద్ధమ్ ఆహ్నికం చాఽపరాహ్ణికమ్ । ఇతివచనా దపరాహ్ణ ఏవ కుర్యాత్ ॥

శ్లో॥ నాన్దీముఖే వివాహే చ ప్రపితామహ పూర్వకమ్ । నామసంకీర్తయే ద్విద్వా నన్యత్ర పితృపూర్వకమ్ ॥మాతుశ్శ్రాద్ధన్తు పూర్వం స్యాత్పితౄణాం తదనన్తరమ్ । తతో మాతామహానాంచ వృద్ధౌ శ్రాద్ధ త్రియం స్మృతమ్ ॥ మాతుశ్శ్రాద్ధన్తు పూర్వేద్యుః కర్మాహని తు పైతృకమ్ । మాతామహస్యం చోత్తరేద్యు ర్వృద్ధౌ శ్రాద్ధత్రియః

స్మృతమ్ ॥ ఏతచ్చ సతి సామర్థ్యే వేదితవ్యమ్ ॥ అసామర్థ్యే త్వేక స్మిన్నేవదివసే వృద్ధౌ కాలత్రయే శ్రాద్ధత్రియ మభిహితమ్ ॥ తద్యథా ॥ పూర్వాహ్ణే మాతృకం శ్రాద్ధం మధ్యాహ్నే పైతృకం తథా । తతో మాతామహానాం చ వృద్ధౌ శ్రాద్ధత్రియం స్మృతమ్ ॥ తత్రాఽప్య సామర్థ్యే స ఏవాహ ॥ పృథగ్దినే ష్వశక్తశ్చే దేకస్మిన్నేవ వాసరే । శ్రాద్ధత్రియం ప్రకుర్వీత వైశ్వదేవన్తు తాన్త్రికమ్ ॥ అలాభే భిన్న కాలానాం నాన్దీశ్రాద్ధత్రయం బుధః । పూర్వేద్యు ర్వై ప్రకుర్వీత పూర్వాహ్ణే మాతృపూర్వకమ్ ॥ నాన్దీముఖే వివాహే చ ప్రపితామహ పూర్వకమ్ । అపి జీవ త్పితా నాన్దీశ్రాద్ధం కుర్యా చ్ఛుభాగమే ॥ పితుశ్చ ప్రపితామహ్యా ద్యుద్దిశ్య తు యథావిధి । ఏభ్య ఏవ పితా దద్యా త్తేభ్యో దద్యా త్స్వయం సుతః ॥ జీవమానేఽపి పితరి నాన్దీశ్రాద్ధం ప్రసజ్యతే ॥ నాన్దీముఖే కర్మణి సంప్రవృత్తే పిత ర్యతో జీవతియస్య పుంసః । యేభ్యశ్చ దద్యాత్స్వపితా స్వయం చ తేభ్యశ్చ దద్యా దితిశాస్త్ర సిద్ధమ్ ॥ అత్ర విశేషః నాన్దీశ్రాద్ధం పితా కుర్యా త్పుత్రీ పుత్ర వివాహ యోః । ఉత్తరేష వివాహేషు స్వయం కుర్యాత్తు నాన్దికమ్ ॥ కించ ॥ నాన్దీశ్రాద్ధం పితా కుర్యా దాద్యే పాణిగ్రహే బుధః । అత ఊర్ధ్వం సుతః కుర్యా దేభ్య ఏవే త్యసా వితి ॥ మహాలయే గయాశ్రాద్ధే వృద్ధిశ్రాద్ధే తథైవ చ । మాతు శ్రాద్ధం పృథక్కుర్యాదన్యత్ర పతినాసహ ॥

శ్లో॥ దక్షస్య దుహితాసాధ్వీ విశ్వానామ ప్రకీర్తితా । తస్యాఃపుత్రా మహావీర్యా విశ్వేదేవా స్త్రయోదశ ॥ ఇష్టిశ్రాద్ధే దక్షక్రతూ సంకీర్త్యౌ వైశ్వదేవకౌ । నాన్దీముఖే సత్యవసూ సాపిండ్యే కాలకామకౌ । పురూర వార్ద్రవౌ చైతౌ పార్వణే సముదాహృతౌ । హేమశ్రాద్ధే ధనురుచీ తీర్థేఽథురివిలోచనౌ । ఏకోద్దిష్టే రుద్రసంజ్ఞో విశ్వేదేవా స్త్రయోదశ ॥

గర్భాధానమ్

ఋతుస్నాతాయాం భార్యాయాం శుభే హని దమ్పతీ మఙ్గళ స్నాతౌ భూత్వా ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దన మౌపాసనం చ కృత్వా ॥ (ఆచమ్య పూర్వోక్త.........శుభతిథౌ । దమ్పత్యోః ఆయు ర్వర్చో యశో బలాఽభివృద్ధ్యర్థం మమ ఋతుస్నాతాయాం భార్యాయాం ప్రథమగర్భ సంస్కారద్వారా సర్వగర్భ శుద్ధ్యర్థం రాత్రౌకరిష్యమాణ గర్భధాన కర్మాఽఙ్గత్వేన దేవతాఽహ్వానాఖ్యం కర్మఽకరిష్యమాణః తదాఽదౌగృహ భూభాండఆత్మద్రవ్య స్థలపదార్థ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థం చ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహ వాచనఙ్కరిష్యే॥ ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే। (గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనం చ కుర్యాత్ ।) ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త ....శుభతిథౌ దమ్పత్యోః ఆయుర్వర్చో యశో బలాభివృద్ధ్యర్థం మమ ఋతుస్నాతాయాం భార్యాయాం ప్రథమగర్భ సంస్కారద్వారా సర్వగర్భశుద్ధ్యర్థం రాత్రౌ కరిష్యమాణ గర్భాధాన కర్మాఽఙ్గత్వేన దేవతాఽహ్వానాఖ్యం కర్మాఽద్యకరిష్యే ॥ దేవతాఽహ్వానం కుర్యాత్ ॥ తతోఽనూతన వస్త్రాణి ధృత్వాఽశీర్వచనం ప్రాప్య ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥ బన్ధుభిస్సహ భుంజీత ॥ రాత్రౌ సన్ధ్యావందనమౌపాసనం

భోజనం చ కృత్వా॥ పశ్చాద్యామే శుభే లగ్నే గర్భాధానం కర్తవ్యమ్ ॥
ఆచమ్య పూర్వోక్త......... శుభతిథౌ దమ్పత్యోః ఆయుర్వర్చో యశో బలాఽభివృద్ధ్యర్థం మమ ఋతుస్నాతాయాం భార్యాయాం ప్రథమ గర్భసంస్కారద్వారా సర్వగర్భ శుద్ధ్యర్థం గర్భాధానాఽఖ్యం కర్మ కరిష్య మాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాఽదౌశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయాఽర్థంచ మహాజనైస్సహ కర్మణః పుణ్యాహ వాచనఙ్కరిష్యే । ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాఙ్కరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాం కర్మణః పుణ్యాహవాచనం చ కుర్యాత్ ॥ తతో సుమఙ్గలీరియం యువం వస్త్రాణీతి ద్వాభ్యాం వధూ వరయో ర్నూతనవస్త్రాణి దద్యాత్ ॥

సుమ్గలీ రియం వధూ రిమాగ్ం సమేత పశ్యత । సౌభాగ్య మస్యై దత్వా యాథాస్తం విపరేతన ॥ ఇతి వధ్వాః ॥ యువం వస్త్రాణి పీవసావ సాథే యువో రచ్ఛిద్రామ న్తవో హసర్గాః । అవాతిరత మనృతాని విశ్వ ర్తేన మిత్రావరుణాసచేథే ॥ ఇతివరస్య ॥ తత్తద్గాత్ర నామ వదేత్ ॥ తతో వధూవరయో ర్వస్త్రాన్తే హిరణ్యాఽనుస్తథా యాగ్నేవిశ్వేభిరితి సంనహ్యతి ॥ అగ్నే విశ్వేభి స్స్వనీకదేవై రూర్ణావన్తం ప్రథమ స్సీద యోనిమ్ । కులాయినం ఘృతవన్తగ్ం సవిత్రే యజ్ఞన్నయ యజమానాయ సాధు ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త......... శుభతిథౌ దమ్పత్యోః ఆయుర్వర్చో యశో బలాభివృద్ధ్యర్థం ఋతుస్నాతాయాం భార్యాయాం ప్రథమగర్భ సంస్కారద్వారా సర్వగర్భ శుద్ధ్యర్థం

గర్భాధానాఽఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ ఉత్తరోవరః ॥ నారికేళ ఫలపుష్ప తాంబూల హిరణ్యాఽ క్షతాన్ గృహీత్వా ॥ రజసః ప్రాదుర్భావా త్స్నాతా మృతుసమావేశన ఉత్తరాభి రభిమన్త్ర యతే ॥ విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టారూపాణి పిగ్ంశతు । ఆసిఞ్చతు ప్రజాపతి ర్ధాతా గర్భం దధాతుతే । గర్భం ధేహి సినీవాలి గర్భంధేహి సరస్వతి । గర్భ న్తే అశ్వినౌ దేవా వాధత్తాం పుష్కరస్రజా। హిరణ్యయీ అరణీయ న్నిర్మన్థతో అశ్వినా । తన్తే గర్భగ్ం హవామహే దశమే మాసి సూతవే యథేయం పృథివీ మహీ తిష్ఠన్తీ గర్భ మాదధే । ఏవం త్వం గర్భమాధత్స్వ దశమే మాసి సూతవే । యథా పృథివ్యగ్ని గర్భాద్యౌ ర్యథేన్ద్రేణ గర్భిణీ ॥ వాయు ర్యథా దిశాం గర్భ ఏవం గర్భం దధామితే। విష్ణో శ్రేష్ఠేన రూపేణాఽస్యాం నార్యాజ్గ వీన్యామ్ । పుమాగ్ంసం గర్భ మాధేహి దశమే మాసి సూతవే । నేజ మేష పరాపత సపుత్రః పున రాపత । అస్యై మే పుత్రకామాయై గర్భ మాధేహి యః పుమాన్। వ్యస్యయోనిం ప్రతిరేతో గృహాణ పుమాన్పుత్రో ధీయతాం గర్భో అన్తః । తం మాతా దశమాసో బిభర్తు సజాయతాం వీరతమ స్వానామ్ । ఆతే గర్భో యోని మేతు పుమ్మాన్బాణ ఇవేషుధిమ్ । ఆవీరో జాయతాం పుత్రస్తే దశ

మాస్యః ॥ కరోమి తే ప్రాజాపత్య మాగర్భో యోని మేతు తే। అనూనః పూర్ణో జాయతా మశ్లోణో పిశాచధీతః । పుమాగ్ స్తే పుత్రో నారితం పుమా ననుజాయతామ్ । తాని భద్రాణి బీజాన్యృషభా జనయన్తు నౌ యాని భద్రాణి బీజాన్యృషభా జనయన్తి నః తై స్త్వం పుత్రాన్ విన్దస్వ సాప్రసూ ర్ధేనుకాభవ । కామ స్సమృధ్యతాం మహ్య మపరాజిత మేవ మే । యఙ్కామ ఙ్కామయే దేవ తం మే వాయో సమర్ధయ ॥ ఇతి పత్నీ మభిమన్త్ర్య ॥ యథాస్థాన ముపవిశ్య ॥ గర్భాధాన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । గర్భాధాన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ గర్భాధానాఙ్గత్వేన సత్సన్తాన సౌభాగ్యాభి వృద్ధిద్వారా బహుసుపుత్రా వాప్త్యర్థం ఫలప్రదానాని కరిష్యే ॥ మాసిమాసి పృష్ఠా న్యుపయన్తి మాసి మాస్యతి గ్రాహ్యా గృహ్యన్తే మాసి మాస్యేవ వీర్యం దధతి మాసాం ప్రతిష్ఠిత్యా ఉపరిష్టాన్ మాసాం పృష్ఠాన్యుపయన్తి తస్మాదుపరిష్టా దోషధయః ఫలం గృహ్ణన్తి॥ యాః ఫలినీ ర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః । బృహస్పతి ప్రసూతా స్తానో ముఞ్చ న్త్వగ్ం హసః ॥

శ్లో॥ ఫలం మనోరథఫలం ప్రదదాతి సదానృణామ్ । పుత్రపౌత్రాభి వృద్ధిం చ శ్రియం పుష్టిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ఇదం ఫలం సతామ్బూలం సదక్షిణాకం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతి ఙ్కామయమాన స్తుభ్యమహం సమ్ప్ర

దదే న మమ ॥ ఏవం సర్వత్ర బ్రాహ్మణేభ్యః ఫలప్రదానాని దద్యాత్ ॥ తతః ఆశీర్వచనం ప్రాప్య ॥ శయ్యాగారే ఖట్వోపరి ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశేత్ । వధూః ప్రత్యఙ్ముఖీ ఉపవిశేత్ ॥ సువాసినీభ్యః కంచుక సహిత దక్షిణతామ్బూల ఫలప్రదానాని దత్వా తయాసహ సంవిశేత్ ॥

సమాప్తోయమ్.

అత్రశ్లోకాః.

శ్లో॥ స్త్రీపుంసోః ప్రథమో నిషేక ఉదిత స్సంభోగ ఆద్యోఽర్తవే। గర్భాధాన మితి బ్రువన్తి విబుధా స్తన్మాసి మాస్యేవహి ॥ వాక్యమ్ ॥ ఋతుకాలా త్పూర్వమేవ స్త్రీగమనంసమావేశనమిత్యర్థః । ఆరోహోరు మిత్యనువాక శేషగ్ం సమావేశనే జపేత్ ॥ ఋతుగమనం, గర్భాధాన మిత్యుక్తమ్ ॥ అత్ర, విష్ణుర్యోనిం కల్పయత్వితి పత్నీమభి మన్త్రయేత్ ॥ శ్లో॥ ఋతుస్స్వాభావిక స్త్రీణాం రాత్రయ షోడశ స్మృతాః । చతుర్భి స్త్వితరై స్సార్థ మహోభి స్సద్వసమ్మతైః ॥ తాసా మాద్యా శ్చతస్రస్తు నింద్యా ఏకాదశీ చ యా । త్రయోదశీ చ శేషాస్తు ప్రశస్తా దశరాత్రయః ॥ శ్లో॥ షోడశర్తు నిశా స్త్రీణాం తస్మి న్యుగ్మాసు సంవిశేత్ । బ్రహ్మచార్యేవ పర్వాణ్యాద్యా శ్చతస్రశ్చ వర్జయేత్ ॥ కించ ॥ సూత్రమ్ ॥ చతుర్థీప్రభృ త్యాషోడశీ ముత్తరా ముత్తరాం యుగ్మాం ప్రజానిశ్శ్రేయస మృతుగమన మిత్యుపదిశన్తి ॥ స్నాతా రజస్వలా యా తు చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి । కుర్యాద్రజో నివృత్తౌ తు దైవపిత్ర్యాది కర్మచ ॥ సాధ్వాచారా న తావ త్స్యా రజోయావ త్ప్రవర్తతే । రజోనివృత్తౌ గమ్యాస్త్రీ గృహకర్మణి చైవహి ॥

ప్రథమే హని చండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ । తృతీయే రజకీప్రోక్తా చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి ॥ చండాల్యాది గమనేయావా న్ ప్రత్యవాయ స్తావా న్ రజస్వలా గమనేఽపి ॥ తథా చ శ్రుతిః ॥ త్రిస్సోరాత్రీ ర్వ్రతంచ రేదితి ॥ ఏవం చతుర్థదిన వర్జ్యత్వ స్మరణం రజోఽనివృత్తి విషయమ్॥ ఋతుస్నాతాన్తు యోభార్యా సన్నిధౌ నోపగచ్ఛతి । ఘోరాయాం భ్రూణహత్యాయాం యుజ్యతే నాత్రసంశయః ॥ ఇత్యాదౌ సన్నిధి గ్రహణాత్, అసన్నిధౌ న దోషః ॥ స్వస్థశబ్ద ప్రయోగా ద్దుర్బలస్య న దోషః ॥ ఋతుకాలాభి గామీ స్యా త్స్వదార నిరత స్సదా । పర్వ వర్జం వ్రజే చ్చైనాం తద్వ్రతో రతికామ్యయా ॥ సకృదేవ స్త్రియం గచ్ఛే దేకస్యాం నిశి సర్వదా ॥ న ద్వి స్త్రిర్వా ॥ ఇతి విజ్ఞానేశ్వర వచ నాచ్చ ధాతుక్షయ రోగాది స్మరణాచ్చ ॥ అపరరాత్రే బ్రహ్మ సూత్రం పృష్ఠతో నివీతం కృత్వా స్త్రియం గచ్ఛేత్ ॥ తదుక్తమ్ ॥ మూత్రేతు దక్షిణేకర్ణే పురీషే వామకర్ణకే । ధారయే ద్బ్రహ్మసూత్రన్తు మైధునంచ నివీతికృత్ ॥ కించ ॥ అపరరాత్రే సంవేశనం శుభమ్ ॥ ఇతి జ్యోతిషమ్ ॥ పూర్వరాత్రే న సంవేశయేత్ ॥ ఇతి బోధాయనః ॥ ప్రజాకామ స్త్వపరరాత్రే స్వదార మైథునం కుర్యాత్ ॥ ఇతి అఖం డాఽదర్శే ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ పూర్వరాత్రే వ్యతీతే తు సజ్గచ్ఛే ద్రతి మన్దిరమ్ । పాదౌ ప్రక్షాళయే త్సమ్యక్పశ్చా చ్ఛయాంచ సమావిశేత్ ॥ కించ ॥ శుభే దినే శుభే లగ్నే పశ్చాద్యామే స్త్రియం వ్రజేత్ ॥ కుర్వీత తద్రాత్రి తృతీయ భాగే సత్పుత్ర మిచ్ఛుస్సుసమాహితస్సన్ । ఖట్వోపరిష్టా దిహధర్మ పత్నీం యజ్ఞోపవీత్యేవ న తాము పేయాత్ ॥ అత్ర మౌఢ్యాది దోషోనాస్తి ॥ కిన్తు ॥ శ్లో॥ ఆషోడశా న్నైవదోషో

మూఢయో ర్గురుశుక్రయోః । మలమాసేఽపి తత్కుర్యా దుక్తకాలే న దోషభాక్ ॥ నిత్యయానే గృహేఽజీర్ణే ప్రాశనా న్తేషు సప్తసు । వధూప్రవేశ మాఙ్గల్యే న మౌఢ్యం గురుశుక్రయోః ॥ కించ ॥

శ్లో॥ మాసప్రయుక్త కార్యేషు మూఢత్వం గురుశుక్రయోః । న దోష కృత్తదా మాస లక్షణో బలవానితి ॥ మాసప్రయుక్త కార్యేషు మూఢత్వం గురుశుక్రయోః ॥ అధిమాసాది దోషాశ్చ నస్యుః కాల విధే ర్బలాత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ గర్భాఽ ద్యన్నా శనాఽన్తేష్వ న గురు సితయో ర్బాల్యవార్ధక్యే చ మౌఢ్యం । జహ్యా త్కాలస్య రోధా ద్ధరిగురుమయనం యామ్య మూనాఽధిమాసౌ । ఏతచ్చౌలాది షూఙ్ఝే దథగురుసితయో ర్బాల్యవార్ధక్యే నగాఽహే । చాఽథో శాఖేశమౌఢ్యే వ్రతమపి నిగమారంభ మార్యో న కుర్యాత్ ॥

సమ్పూర్ణమ్.

అథ పుంసవనమ్

వ్యక్తేగర్భే తృతీయమాసి శుభతిథౌ, దమ్పతీ మఙ్గళస్నాతౌ భూత్వా, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనాఽనన్తర మౌపాసనం కుర్యాతామ్। న్యగ్రోధస్యయా ప్రాచ్యుదీచీ వా శాఖా తత స్సవృషణాగ్ం శుఙ్గా మాహృత్య। పుష్యనక్షత్రే పుణ్యనక్షత్రేషు వా సీమన్తేన సహ వా పత్న్యాః పుంసవనం కుర్యాత్ ॥

అథాత్రియం ప్రయోగః.

ఆచమ్య- పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ- శ్రీమాజ్ గోత్రః నామధేయః ధర్మపత్నీసమేతః । శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం- అస్యాం మమ భార్యాయాం జనిష్యమాణ గర్భస్య పుంరూపతా ప్రాప్తిద్వారా గర్భస్థ పిండశుద్ధ్యర్థం పుంసవనాఖ్యం కర్మకరిష్య మాణస్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం ... ... పుణ్యాహ వాచనంచ కుర్యాత్ ॥ వధూం దక్షిణత ఉపవేశ్య । స్వయముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త ... ... శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం- అస్యాం మమభార్యాయాం జనిష్యమాణ గర్భస్య పుంరూపతా ప్రాప్తిద్వారా గర్భస్థ పిండశుద్ధ్యర్థం పుంసవనాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ పుంసవనాఙ్గత్వేన ఉభయోః రక్షణార్థం రక్షాబన్ధనంకరిష్యే ॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥

విశ్వేత్రాత ఇతి విధివద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ ॥ విశ్వేత్త్రాతే సవనేషు ప్రవాచ్యాయాచ్ఛ కర్థామఘవ న్నిన్ద్రసున్వతే । పారావతం యత్పురు సంభృతంవ స్వపావృణో శ్శరభాయ ఋషిబన్ధవే ॥ ఇతివరస్య దక్షిణకరే బధ్నాతి ॥ బృహత్సామేతి మన్త్రేణ వధ్వా వామకరే కఙ్కణంబధ్నీయాత్॥ బృహత్సామ క్షత్రభృద్వృద్ధవృష్ణియంత్రిష్టుభౌజ శ్శుభిత ముగ్రవీరమ్ । ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదం వాతేన

సగరేణరక్ష ॥ రక్షాబన్ధన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । రక్షాబన్ధన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... ...శుభతిథౌ అస్యాం మమభార్యాయాం జనిష్యమాణ గర్భస్య పుంరూపతా ప్రాప్తిద్వారా గర్భస్థ పిండశుద్ధ్యర్థం పుంసవనాఖ్యం కర్మకరిష్య మాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ దేవతా హ్వానాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ దేవతాహ్వానం కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య- పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ అస్యాం మమభార్యాయాం ... ... శుద్ధ్యర్థం పుంసవన హోమఙ్కరిష్యే ॥ ఔపాసనాగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రాసాదనాన్తే- వృషణాకృతి ఫలద్వయసహిత వటాఙ్కురం- దృషత్సుతౌ, నూతనవస్త్రంచ, ప్రాగ్రాణా ముత్తరత స్సకృత్ప్రయుంజ్యాత్ ॥ పవిత్రకరణా ద్యాజ్యభాగా న్తే ॥ అన్వా రబ్ధాయాం ధాతాదదాతునో రయిమితి చతసృభి ర్యస్త్వాహృదా కీరిణేతి చతసృభిః ప్రతిమన్త్ర మష్టావాజ్యా హుతీర్జుహుయాత్ ॥ (చతుర్గృహీతే నాజ్యేనస్రుచం పూరయిత్వా) ॥ ఏకమ్- ద్వే- త్రీణి- చత్వారి ॥

ధాతాదదాతునో రయిమీశానో జగతస్పతిః । సనః పూర్ణేనవా వనత్స్వాహా ॥ ధాత్ర ఇదంనమమ ॥ ధాతాప్రజాయా ఉతరాయఈశే ధాతేదం విశ్వం భువనంజజాన । ధాతాపుత్రం యజమానాయ దాతా తస్మా ఉహవ్యం ఘృతవద్విధేమ స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ ధాతాదదాతునో రయింప్రాచీం జీవాతు మక్షితామ్ । వయందేవస్య ధీమహిసుమతిగ్ం సత్యరాధ సస్స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ ధాతా

దదాతు దాశుషేవసూని ప్రజాకామాయ మీఢుషే దురోణే । తస్మై దేవాఅమృతాస్సంవ్య యన్తాం విశ్వేదేవాసో అదితిస్సజోషా స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ యస్త్వాహృదా కీరిణామన్య మానోమర్త్యం మర్త్యో జోహవీమి । జాతవేదో యశోఅస్మాసు ధేహి ప్రజాభిరగ్నే అమృతత్వ మశ్యాగ్స్వాహా ॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥ యస్మైత్వగ్ం సుకృతేజాతవేద ఉలోకమగ్నే కృణవస్స్యోనమ్ । అశ్వినగ్ం సపుత్రిణం వీరవన్తంగోమన్తగ్ం రయింనశతే స్వస్తిస్వాహా ॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥ త్వేసుపుత్ర శవసోవృత్రన్ కామ కాతయః । నత్వామిన్ద్రాతి రిచ్యతే స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ పుత్రిణ ఇదంనమమ ॥ ఉక్థఉక్థే సోమఇన్ద్రం మమాద నీథేనీథే మఘవానగ్ం సుతాసః । యదీగ్ం సబాధః పితరంన పుత్రాస్సమాన దక్షాఅవసే హవన్తే స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ మఘవత ఇదంనమమ ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్స్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయ తన్తిచరా యేదం నమమ । అపఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే ॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తే ॥ (అత్ర, పరిధిప్రహరణం కుర్యాల్లేపకార్యం నవిద్యతే) ॥ అనవస్నాతయా కుమార్యా ఉత్తరేణాగ్నిం దృషత్పుత్రే దృషత్పుత్రేణ ఫలసహితవట

శుజ్ఞాం ప్రేషయిత్వా ॥ నూతనవస్త్రేణ పరిప్లావ్య ॥ అపరేణాగ్నిం పత్నీం ప్రాఙ్ముఖీ ముత్తానాం నిపాత్య । స్వయంచ ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్, పుగ్ం సువనమసీతి యజుషా అఙ్గుష్ఠ తర్జనీభ్యాంపత్న్యాః దక్షిణే నాసికాచ్ఛిద్రే రసంనినయేత్ ॥ పుగ్ంసువనమసి ॥ సాపి, తంరసం గర్భపర్యన్తం గిరతి ॥ ఆభిష్ట్వే త్యభిమృశ్య ॥ అభిష్ట్వాహం దశభిరభి మృశామి దశమాస్యాయ సూతవే । యథైవసోమః పవతే యథా సముద్ర ఏజతి । ఏవన్తేగర్భ ఏజతు సహసాజరాయుణా నిష్క్రమ్య ప్రతి తిష్ఠ త్వాయుషి బ్రహ్మవర్చసి యశసి వీర్యేన్నాద్యే । దశమాస్యాం చ్ఛయానో ధాత్రాహి తథాకృతమ్ । ఐతుగర్భో అక్షతో జీవో జీవన్త్యాః । ఆయమనీ ర్యమయత గర్భమాపోదేవీ స్సరస్వతీః ॥ ఇతి పత్నీమభిమృశ్య ॥ తిలదేవ పద్యస్వేతి ద్వాభ్యా మవోక్షేత్ ॥ తిలదేవపద్యస్వ నమాగ్ం సమస్తి నోదలమ్ । స్థవిత్ర్యవ పద్యస్వ నమాగ్ం సేషు నస్నావసు నబద్ధమసి మజ్జసు । నిరైతుపృశ్ని శేవలగ్ం శునేజరా య్యవత్తవే ॥ ఇత్యవోక్షేత్ ॥ తతోనూతన వస్త్రాణి ధృత్వా శీర్వచనం ప్రాప్య । బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ తృతీయేవా చతుర్థేవా మాసిపుంసవనం భవేత్ । వ్యక్తేగర్భే భవేత్కార్యం సీమన్తేన సహాథవా ॥ శ్లో ॥ తృతీయే పుం

సువంకృత్వా షష్ఠేవా సప్తమేపివా । సీమన్తోన్నయనం కార్యం నకుర్యా త్పుసువంయది । పుంసువం ప్రాగ్వినిర్వర్త్య తతస్సీమన్త మున్నయేత్ ॥ సీమన్తోన్నయన స్యోక్తమాసక్షణ తిథిరాశిషు । ప్రథమం సవనంకార్యం సార్థం సీమన్తకర్మణా ॥ ఇతివచనాత్ నిమిత్తస్య పూర్వభావిత్వాత్ప్రథమం పరిగణనాత్ ॥ కాలాతీతాని కర్మాణి ప్రాప్నువం త్యుత్తరాణిచ । కాలాతీతాని కృత్త్యైవ విదధ్యా దుత్తరాణితు ॥ ఇతినియమాచ్చ పుంసవనస్య పృథక్కాలం నపరీక్షేత ॥ వాక్యమ్ ॥ ఆధార సంస్కారముఖేన సర్వేషాం గర్భాణామయం సంస్కారఇతి, ప్రథమగర్భఏవ పుంసువనం ॥ పుమాంసం జనయతీత్యాపస్తమ్బ వచనం - గర్భేగర్భే కర్తవ్యతా పరమితి । పుత్రేప్సునా ప్రతి గర్భంకర్తవ్యమితి ॥ శ్లో॥ మృతో దేశాన్తరగతో భర్తాస్త్రీ యద్యసంస్కృతా। దేవరోవాసుపుత్రోవాపివంశ్యోవాపిసమాచరేత్॥శ్లో॥పుంసవనే చ సీమన్తే తథా చౌలోపనయనే । గోదానే స్నాన ఉద్వాహే నామాన్న ప్రాశనేపివా । ఏతేషు శుభకార్యేషు నాన్దీశ్రాద్ధం పురోదినే ॥ శ్లో॥ సీమన్తో న్నయనంచైవ సువనం పార్వణంతథా । ఔపాసనాగ్నావేతాని కుర్యాదన్యాని లౌకికే ॥ శ్లో ॥ వ్రతేషు సువనేచైవ తథైవాద్యయనే మఖే । పరిధి ప్రహృతిం కుర్యా ల్లేపకార్యం నవిద్యతే ॥ శ్లో॥ సువనే గ్రిహపూజాయాం ఉపాకర్మ వ్రతోత్సృజే । పరిధి ప్రహృతిం కుర్యా త్సంస్రావస్తు విధీయతే ॥ శ్లో॥ మాసప్రయుక్త కార్యేషు మూఢత్వం గురుశుక్రయోః । అధిమాసాది దోషాశ్చనస్యు కాల విధేర్బలాత్ ॥

సమ్పూర్ణమ్

అథ - క్షిప్ర పుంసవనమ్

శ్లో॥ అనాఘ్రాత శరావేణ చానుస్రోత స్సమూహరేత్ । జలం పత్నస్తు తూర్యన్తీం నిధాయాద్భిః ప్రసేచయేత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ క్షిప్ర ప్రసూత్యర్థమిహాహచానా ఘ్రాతేన చాక్షాళిత నూననేన । క్వచిన్మనాక్షాళన వర్జితేన గ్రాహ్యం హ్యనుస్రోతస మంభఏతత్ ॥ తతఃపరం బ్రాహ్మణ భోజనం చ కృత్వాశిషోవాచన మాచరేయుః ॥ వాక్యమ్ ॥ సీమన్త పుంసవనాఖ్యే గర్భిణీ శోషపరిహారార్థం సద్యః కుంభకార గృహాదానీతే నానాఘ్రాతేన అప్రక్షాళితేన నవేనశరావేణ అనుస్రోతసం, స్రోత సోనులోమ ముదక మాహృత్యానీయ పత్నస్యాఃపాదయోః మూలే తూర్యన్తీ మథఃపుష్పికాఖ్యా యోషధీం । నిధాయ, తథాఉదక మసి తత్రైవవిన్యస్య, శోష్యన్తీం ప్రసవపీడాయా శుష్యమాణాం స్త్రియం మూర్ధ్ని హస్తాభ్యామభిమృశేత్ ॥

అత్రాయం ప్రయోగః

వధూందక్షిణత ఉపవేశ్య స్వయముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త......... ధర్మపత్నీసమేతోఽహం క్షిప్రపుగ్ంసవనాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ క్షిప్రపుగ్ంసవన మనాఘ్రాతేన శరావేణానుస్రోతస ముదకమాహృత్య । పత్నస్తూర్యన్తీం నిధాయ మూర్ధంశ్శోష్యన్తీ మాభిష్ట్వేతి పత్నీ మభిమృశ్య॥ అభిష్ట్వాహం.........దేవీస్సరస్వతీః॥ యదిజరాయు సపతేదేవం విహితాభి రేవాద్భి స్తిలదేవ పద్యస్వేతి॥ ద్వాభ్యామవోక్షేత్ ॥ తిలదేవపద్యస్వ......... జరాయ్వత్తవే । ఇత్యవోక్షేత్ ॥

సమావర్తనమ్

అథ సీమన్తమ్

ప్రథమేగర్భే చతుర్థేమాసి షష్ఠేష్టమేవా శుభేహని దమ్పతీ మఙ్గళ స్నాతౌభూత్వా ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనానన్తర మౌపాసనం కుర్యాతామ్, పత్న్యాః సీమన్తోన్నయనం కుర్యాత్ ॥

అత్రాయం ప్రయోగః

ఆచమ్య పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ శ్రీమాన్గోత్రః నామధేయః ధర్మపత్నీసమేతః శ్రీమతః గోత్రస్యనామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం మమధర్మపత్న్యాం ప్రథమగర్భ సంస్కారద్వారా సర్వ గర్భ శుద్ధ్యర్థం సీమన్తోన్నయనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహ వాచనంకరిష్యే ॥ ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే । గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్ ॥ దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః పత్నీందక్షిణత ఉపవేశ్య స్వయముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త .... శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం మమ భార్యాయాం జనిష్యమాణ సర్వగర్భాణాం బీజగర్భసముద్భవైనోనిబర్హణద్వారా ప్రతిగర్భ సంస్కారాతిశయార్థం సీమన్తోన్నయనం కరిష్యే ॥ సీమన్తోన్నయనాఙ్గత్వేన ఉభయోః రక్షణార్థం రక్షాబన్ధనం కరిష్యే ॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ రక్షాబన్ధన దేవతా

భ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥

విశ్వేత్రాతఇతివిధివద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ ॥ విశ్వేత్రాతే.........ఋషి బన్ధవే ॥ ఇతిపరస్య దక్షిణకరేబధ్నాతి ॥ తతో బృహత్సామేతి మన్త్రేణ వధ్వావామకరే కఙ్కణం బధ్నీయాత్ ॥ బృహత్సామ.........సగ రేణరక్ష ॥ రక్షాబన్ధన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । రక్షాబన్ధన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫల సిద్ధిరస్తు ॥ ఆచమ్య-పూర్వోక్త.........శుభతిథౌ మమభార్యాయాం జనిష్యమాణ సర్వగర్భాణాం బీజగర్భసముద్భవైనోనిబర్హణద్వారా ప్రతిగర్భ సంస్కారాతిశయార్థం సీమన్తోన్నయనాఖ్యత్వేన తదాదౌ దేవతాహ్వానాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ దేవతాహ్వానం కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ మమభార్యాయాం .... సీమన్తో న్నయన హోమంకరిష్యే ॥ ఔపాసనాగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రా సాదనాన్తే - యవాన్విరూఢాన్ త్రేణీం శలలీం త్రీన్దర్భపుంజీలాన్ శలాలుగ్లప్సమ్ - యవానాం బన్ధనంచ పాత్రాణా ముత్తరత స్సకృత్ప యుంజ్యాత్ । పవిత్రకరణా ద్యాజ్యభాగాన్తే ॥ అన్వారబ్ధాయాం ధాతాదదాతునో రయిమితి చతసృభి ర్వ్యస్తాభి ర్హ్యుదాకిరిణేతి చతసృభిః ప్రతిమన్త్ర మష్టావాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్ ॥ స్రువేణ చతుర్గృహీతే నాజ్యేనస్రుచం పూరయిత్వా ఏకమ్ - ద్వే - త్రీణి - చత్వారి॥ ధాతాదదాతునో ...... వస్తాత్స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ ధాతాప్ర జాయా......ఘృతవ ద్విధేమస్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ ధాతా

దదాతునో......సత్యరాధ సస్స్వాహా ॥ ధాత్ర ఇదంనమమ ॥ ధాతా దదాతు దాశుషె ......అదితిస్సజోషాః స్స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ। యస్త్వాహృదా......శ్యాగ్స్వాహా ॥ అగ్నయేజాతవేదస ఇదంనమమ ॥ యస్మైత్వగ్ం......స్వస్తిస్వాహా ॥ అగ్నయేజాతవేదసఇదంనమమ ॥ త్వేసుపుత్ర......రిచ్యతేస్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ పుత్రిణ ఇదంనమమ ॥ ఉక్థఉక్థేసోమ......హవన్తేస్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ మఘవత ఇదంనమమ ॥

ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్ స్పృశాన్యగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయతన్తి చరాయేదంనమమ । అపఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది హోమంకరిష్యే ॥ జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాన్తే ॥ (అత్రశమ్యాః) అపరేణాగ్నిం పత్నీం ప్రాఙ్ముఖీ ముపవేశ్య । స్వయం ప్రత్యఙ్ముఖః స్థిత్వా । త్రేణ్యాశలల్యా త్రిభిర్దర్భ పుంజీలైశ్శలాలుగ్లప్సేన భూర్భువస్సువో రాకామహమితి నాభిప్రదేశ మారభ్యోర్ధ్వం శిరః కేశమధ్యస్థసీమన్త రేఖాన్త మున్నీయ ॥ భూర్భువస్సు వోరాకామహగ్ం సుహవాగ్ం సుష్టుతీహువేశృణోతున స్సుభగాబోధ తుత్మనా । సీవ్యత్వప స్సూచ్యాచ్ఛిద్యమానయాదదాతు వీరగ్ంశ తదాయ ముక్థ్యమ్ । యాస్తేరాకే సుమతయ స్సుపేశసో యాభిర్దదాసి దాశుషేవసూని । తాభిర్నో అద్యసుమనా ఉపాగహి సహస్రపోషగ్ం సుభగేరరాణా ॥ ఇతి శలల్యాదీన్ ప్రతీచీనం నిరస్య । అపఉపస్పృశ్య॥

గాయతమితి వీణాగాథినౌ సగ్ంశాస్తి । తౌగాయకౌ సర్వదేశవాసినాం బ్రాహ్మణాది వర్ణానాం త్రియాణాం సోమఏవనఇతి మన్త్రేణ గాయతామ్ ॥ సోమఏవనో రాజేత్యాహు ర్బ్రాహ్మణీః ప్రజాః । వివృత్త చక్రా ఆసీనాస్తీరేణాసౌ తవ ॥ అసావిత్యస్యస్థానే యస్యాంవసన్తి సమీప నదీనిర్దేశం కృత్వా గాయతామ్ ॥ (కృష్ణేతవ । యమునేతవ । గౌతమీతవ । కావేరీతవ । ఇత్యాదీనా) ॥ (సాల్వదేశవాసినాం బ్రాహ్మణాది వర్ణానాం త్రియాణాం యౌగన్ధరితి మన్త్రేణ గాయతామ్ ॥ యౌగన్ధరి రేవనో రాజేతి సాల్వీరవాదిషుః । వివృత్తచక్రా ఆసీనా స్తీరేణ యమునేతవ) । తతః అఙ్కురితాన్ సూత్రగ్రథితాన్ యవాన్ వధ్వాశ్శిరసి కంఠేవాబధ్నాతి ॥ ఉభౌవాచం యచ్ఛత ఆనక్షత్రేభ్యః । ఉదితేషునక్షత్రేషు ప్రాచీ ముదీచీంవా దిశ ముపనిష్క్రమ్య । వత్సమన్వారభ్య । భూర్భువస్సువః ః ఇతి జపిత్వా । వాచంవిసృజేత్ । తతో నూతనవస్త్రాణిధృత్వాశీర్వచనం ప్రాప్య । బన్ధుభిస్సహ భుంజీయాతామ్॥

తత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ షష్ఠేవా సప్తమేవాపి సీమన్తోన్నయనం భవేత్ । అష్టమే నవమే వాపి యావద్వా ప్రసవోభవేత్ ॥ వాక్యమ్ ॥ ఏతచ్ఛ స్త్రీసంస్కారత్వా త్సకృదేవ కార్యమ్ ॥ న ప్రతిగర్భమ్ ॥ తథాహాపస్తమ్బః॥ సూ॥ సీమన్తోన్నయనం ప్రథమగర్భే చతుర్థేమాసీతి ॥ తదుక్తమ్॥ సకృత్సీమన్త సంస్కారా త్సస్క్రియన్తే స్త్రియోయది । యంయంగర్భం ప్రసూయన్తే ససర్వ స్సంస్కృతోభవేత్ ॥

శ్లో॥ అతిక్రామతికాలశ్చేద్ద్విజః పుంసవనస్యతు । సీమన్తోన్నయనే ప్రాప్తే పశ్చాత్పూర్వం సమాపయేత్ ॥ యస్మిన్కాలే సీమన్తోక్త చతుర్థ మాసాదికాలే సీమన్తం పుంసవనం చ కరోతి ॥ తదాస్వకాల బలవత్తరేణ సీమన్తం కృత్వా పశ్చాత్పుంసవనం కుర్యాత్ ॥ నత్వేక దినే ॥ తత్రాప్యేకస్మి న్నహనియది. శ్లో॥ ఏకస్మిన్దివసేచేత్తు యుదప ద్గర్భకర్మణి । తత్రపుంసవనం పూర్వం పశ్చాత్సీమన్త మాచరేత్ ॥ కించ ॥ సీమన్తోన్నయనం కర్మ యస్మిన్నేక దినేభవేత్ । తత్రపుంస వనం చేత్తు పూర్వా పుంసవనక్రియా ॥ వాచంయచ్ఛ త్యానక్షత్రేభ్య ఇతి వచనబలాత్ ॥ శ్లో॥ స్త్రీయదాఽకృత సీమన్తా ప్రసూయేత కథంచన । గృహీతపుత్రా విధివ త్పునస్సంస్కార మర్హతి ॥ శ్లో॥ వివాహోపనయే స్నానే సీమన్తే చౌలకర్మసు । ప్రాయశ్చిత్తేషు గోదానే శమ్యాఏవ నసంశయః ॥ సీమన్తోన్నయనం చైవ సువనం పార్వణంతథా । ఔపాసనాగ్నౌ వేతాని కుర్యాదన్యాని లౌకికే ॥ శ్లో॥ మాసప్రయుక్త కార్యేషు మూఢత్వం గురుశుక్రయోః । నదోష కృత్తథామాస లక్షణోబలవానితి ॥ ఉపాయనవ త్సీమన్త వదితి మూల గృహ్యే ॥ ఉపాయన వదిత్యనేన కుమారభోజనమ్ । సీమన్తవదిత్యనేన ధాతాదదాత్విత్యాది పరిధాన హూమశ్చోచ్యతే ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ ద్విజభోజన పుణ్యాహే కుమారస్య చ భోజనం । తాన్యుపాయన వత్కుర్యా ద్ధోమస్సీమన్త వద్భవేత్ ॥

సమాప్తమ్

అనుపనీత ప్రాయశ్చిత్తమ్

జాతా ద్యుపనయనాన్తకర్మసు, ఉక్తకాల మతిక్రాన్తేషు, అనుప నీత ప్రాయశ్చిత్త పూర్వకం, పాహిత్రయోదశ హోమంకృత్వా, జాత నామాన్న చౌలాని యథాక్రమం విధాయ, పశ్చాదుపనయనంకుర్యాత్ ॥

దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ధారయమాణః కుమారం పత్నీంచ ఉత్తరత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త.........శుభతిథౌ శ్రీమాన్............ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం- మమకుమారం జాతకర్మనామకరణాన్న ప్రాశనాఙ్కురా రోపణ చౌలోపనయనాఖ్యైః కర్మభిస్సగ్గ్ స్కరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహ వాచనంకరిష్యే । ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే । గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహ వాచనంచకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య - పూర్వోక్త... ......శుభతిథౌ- మమకుమారస్య జన్మలగ్నప్రభృతేత్యత దుపనయన శుభలగ్నపర్యన్తం మధ్యేవర్తినికాలే సంభావితానాం పాపానాం నిర్ హరణార్థం యథాశక్తి సమ్భవత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ కాంస్య పాత్రే తండులతాంబూల హిరణ్యాదికం గృహీత్వా । పరిషదం త్రిఃప్ర దక్షిణీ కృత్య ॥ సమస్తసమ్పత్సమ వాప్తి హేతవస్సముద్ధి తాపత్కుల ధూమ కేతవః । అపారసంసార సముద్రసేతవః పునన్తుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః ॥ ఆపద్ఘనధ్వాన్త సహస్రభానవ స్సమీహి తార్థా

ర్పణ కామధేనవః । సమస్తతీర్థామ్బు పవిత్రమూర్తయో రక్షన్తుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః ॥ ఆధివ్యాధిహరం నృణాం మృత్యుదారిద్ర్య నాశనమ్ ॥ శ్రీపుష్టి కీర్తిదం వన్దే విప్రశ్రీపాద పఙ్కజమ్ । విప్రౌఘ దర్శనాత్సద్యః క్షీయన్తే పాపరాశయః । వన్దనాన్మఙ్గళా వాప్తి రర్చనాదచ్యుతం పదమ్ । నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గో బ్రాహ్మణ హితాయచ । జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమోనమః ॥ కుమారసహితః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ననువదేత్ । అశేషేహే పరిషత్-మదీయాం విజ్ఞాపనా మవధారయ । మమకుమారస్య జన్మలగ్న ప్రభృత్యేతదుపనయన శుభలగ్న పర్యన్తం, మధ్యేవర్తినికాలే, బాల్యేవయస్య జ్ఞానతః పిత్రాద్యుపేక్షయాచ-సవర్ణాఽసవర్ణ ధాత్రీజననీ స్తన్యపాన నిజ స్తన్యపాన-సహాసన్నపాన - వివసనాన్నపాన- సహభోజ నోచ్ఛిష్ట భోజన, పర్యుషితాన్న భోజన- తిష్ఠన్మూత్ర పురీషోత్సర్జన- కామచార కామవాద- అభక్ష్యభక్షణ- అభోజ్యభోజన- అలేహ్యాలేహన- అస్నేహ స్నేహన- ఆపేయ పానాస్పృశ్య స్పర్శన- సజాతీయ విజాతీయ- సహ చరణ క్రీడా సల్లాపసంస్పర్శన- మూత్ర పురీషోత్సర్జనాది తత్తత్కాల శౌచాభావ రూపనిమిత్తానాం సర్వేషాంపాపా నామపనోదనార్థం- అస్యకుమారస్య, జాతకర్మనామకర ణాన్నప్రాశన చౌలోపనయన కర్మణాం, తత్తత్కాలాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సమజని తద్దోష పరిహార ద్వారా, మమసావిత్రీ ప్రదానయోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థంచ, మమకుమా రస్యచ, సావిత్రీ ప్రతిగ్రహణ యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థంచ, శ్రీలక్ష్మీ నారాయణ ప్రీత్యర్థం, సౌవర్ణీంశాస్త్రీయాం, మయా సమర్పితా మిమాం పరిషద్దక్షిణాం, యథాశక్తిదక్షిణాం, యథోక్త దక్షిణా మివ

స్వీకృత్య । యథోక్తప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్య । మమకుమారస్య జాత కర్మనామకరణాన్న ప్రాశన చౌలోపనయ నాధికార యోగ్యతా సిద్ధి మనుగృహ్ణన్తు భవన్తః । ఇతి విజ్ఞాపయామి ॥ హేయజమాన- తవ కుమారస్య జన్మలగ్న ప్రభృత్యేతదుపనయన శుభలగ్నపర్యన్తం, సమ్భావితానాం పాపానాం నిర్హరణార్థం, స్వర్ణధాన్యాజ్యకృచ్ఛ్రా చరణేసతి, సమ్భావితేభ్యః పాపేభ్యోయం కుమారో ముక్తోభూయా ద్విముక్తో భూయాత్ । తవకుమారస్య జాతకర్మనామకరణాన్న ప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతా సిద్ధిరస్త్వి త్యనుగృహ్ణీమః ॥ ఆచమ్య- పూర్వోక్త......... శుభతిథౌ మమకుమారస్య శరీరశుద్ధి ద్వారా జాతకర్మనామకరణాన్న ప్రాశన చౌలోపనయ నాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం, పరిషదుపదిష్ట ప్రకారేణ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే ॥ శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర మమలం స్వర్ణంపాప ప్రణాశనమ్ । స్వర్ణంహి శంకరంయస్మా దతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ శ్రీమహావిష్ణు ప్రీత్యర్థం- మమకుమారస్య శరీరశుద్ధిద్వారా జాతకర్మ నామకరణాన్న ప్రాశన చౌలోపనయ నాధికారయోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం స్వర్ణకృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదేనమమ॥ శ్లో॥ ధన్యఝ్యరోషి దాతార మిహలోకే పరత్రచ । యస్మాత్త్వముచ్యతే ధాన్య మతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ .... యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం ధాన్యకృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదేనమమ ॥ శ్లో॥ కామధేనో స్సము ద్భూతం సర్వక్రతుషు సంస్థితమ్ । దేవానామాజ్య మాహార మత శ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ......... యోగ్యతా

ఫలసిద్ధ్యర్థం, ఆజ్యకృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం, యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహంసమ్ప్రదదేనమమ । ద్వాదశసంఖ్యాక బ్రాహ్మణభోజనార్థం, పర్యాప్తమన్న కృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం, యథాశక్తిహిరణ్యం, శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిఙ్కామయమానస్తుభ్యమ హం సమ్ప్రదదేనమమ ॥ ఏభిస్స్వర్ణ ధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రైశ్చ భగవాన్సర్వాత్మకః, శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదోభవతు ॥ మమకుమారస్య శరీరశుద్ధిద్వారా జాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు ॥ తవకుమారస్య శరీరశుద్ధిద్వారా జాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధిరస్తు ॥

అత్రశ్లోకాః

హారీతః ॥ శ్లో॥ కుర్వీత సర్వకర్మాణి బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా । బ్రాహ్మణై రభ్యనుజ్ఞానా ద్దోషోనశ్య త్యసంశయమ్ ॥ మనుః ॥ శ్లో॥ యాంయాంవేద విదోబ్రూయు స్త్రయోప్యేనస్సు నిష్కృతిమ్ । సాతేషాం పావనాయ స్యాత్పవిత్రం విదుషాంహివాక్ ॥ సంవర్తశ్చ ॥ శ్లో॥ జపచ్ఛిద్రం తపశ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం యజ్ఞకర్మణి । వచనాద్భూమి దేవానాం సర్వంసమ్పూర్ణ ముచ్యతే ॥ రుక్మాఙ్గదః ॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణానాం వినావాక్యైః క్రియాస్స్యు ర్నిష్ఫలాస్తతః । కర్తవ్యా బ్రాహ్మణానుజ్ఞా కర్మణాం పరిపూర్తయే ॥ ఏవం మహదనుగ్రహశ్చ తత్ప్రీతికరత్వా ద్ద్రవ్యదానేనైవ కారయితవ్య ఇత్యాహ ॥ దానమేవ కలౌయుగే ॥ ఇతిపరాశరః ॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణాం త్సమ్యగభ్యర్చ్య పృచ్ఛేత్కనక భూషణైః । వస్త్రగోభూ ధనైర్హృద్యై ర్యథాశక్తి నవంచయేత్ ॥ ఇతిభరద్వాజః ॥ శ్లో॥ కదాచిత్కవచం భేద్యం తోమరేణ శరేణవా । అపివజ్ర శతాఘాతై రభేద్యా బ్రాహ్మణాశిషః ॥

సమాప్తమిదమ్.

పా హి త్ర యో ద శ హో మాః

ఆచమ్య-పూర్వోక్త.................. శుభతిథౌ మమకుమారస్య జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాది కర్మసు తత్తత్కాల వ్యవహితేషు తైస్తైఃకర్మభిః పురస్తాత్సగ్స్కారం కర్తుమస్మాక మాచార్యత్వయోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం పాహిత్రయోదశ హోమఙ్కరిష్యే ॥ తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య అఙ్కృత్య పరిస్తీర్య చతుష్పాత్రప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య ॥ అదితేను మన్యస్వ । అనుమతేను మన్యస్వ । సరస్వతేను మన్యస్వ । దేవసవితః ప్రసువ॥ ఏకమ్- ద్వే- త్రీణి- చత్వారి ॥ ఓం- పునరూర్జా నివర్తస్వ పునరగ్న ఇషాయుషా । పునర్నఃపాహి విశ్వతస్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ। సహరయ్యా నివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వధారయా । విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ పాహినో అగ్నఏనసేస్వాహా। అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ పాహినో విశ్వవేదసే స్వాహా ॥ విశ్వవేదస ఇదంనమమ ॥ యజ్ఞంపాహి విభావసోస్వాహా ॥ విభావసవ ఇదంనమమ। సర్వంపాహి శతక్రతో స్వాహా ॥ శతక్రతవ ఇదంనమమ ॥ పాహినో అగ్నఏకయా । పాహ్యుత ద్వితీయయా । పాహ్యూర్జం తృతీయయా । పాహిగీర్భిశ్చ తసృభిర్వసో స్వాహా ॥ వసవ ఇదంనమమ ॥ భూరగ్న

యేచ పృథివ్యైచ మహతేచ స్వాహా ॥ అగ్నయే పృథివ్యై మహత ఇదంనమమ ॥ భువోవాయవే చాన్తరిక్షాయచ మహతేచ స్వాహా ॥ వాయవే అన్తరిక్షాయ మహతఇదంనమమ ॥ సువరాదిత్యాయచ దివేచ మహతేచ స్వాహా । ఆదిత్యాయ దివే మహత ఇదంనమమ ॥ భూర్భువస్సువ శ్చన్ద్రమసేచ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతేచ స్వాహా॥ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యో మహత ఇదంనమమ ॥ పునరూర్జా నివర్తస్వ ... ... విశ్వత స్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ। సహర్యా.........విశ్వతస్పరి స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ। పునఃపరిషిచ్య ॥ అదితేన్వ మగ్గ్‌స్థాః । అనుమతేన్వ మగ్గ్‌స్థాః । సరస్వతేన్వ మగ్గ్‌స్థాః । దేవసవితః ప్రాసావీః । అనేన ప్రాయశ్చిత్తయోదశ హోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదో భవతు మమకుమారస్య జాతకర్మ నామకరణాన్న ప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు ॥ తవకుమారస్య జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశన చౌలోపనయనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ కాలాతీతాని కర్మాణి ప్రాప్నువం త్యుత్తరాణిచ । కాలాతీతాని కృత్వైవ విదధ్యా దుత్తరాణితు ॥ తద్దోష శమనార్థాయ ప్రాయ హోమం సమాచరేత్ ॥ కించ ॥ కర్మణ్యనరితే చైవ కుర్యా

త్వాహితప్రియోదశమ్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ జాతకాదీని కర్మాణి తత్త త్కాలేఽకృతానిచేత్ । మౌంజీబన్ధన కాలస్య తత్ప్రాక్కుర్యా దను క్రమాత్ ॥ తత్తత్కర్మా త్యయాదూర్ధ్వం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచ రేత్ । పాహితప్రియో దశంహుత్వా జాతాది క్రమమాచరేత్ ॥ పునరూర్జా సహాద్యన్నై మధ్యేపాహీతి పఞ్చకమ్ । మహా వ్యాహృతి భిశ్చైవ పాహిహోమం సమాచరేత్ ॥

జాతాదికర్మాదౌ, దేవతాహ్వానమ్.

పూర్వోక్త వజ్ఞుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ అస్యకుమారస్య జాతకర్మనామ కరణాన్న ప్రాశన చౌలోప నయనాజ్గత్వేన తదాదౌ దేవతాహ్వానాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ దేవతాహ్వానం కుర్యాత్ ॥

అథ - జాతకర్మ

జాతేకుమారేఽ స్యహిరణ్యేనాభ్యుదయకం కృత్వా జాతేనకర్మణా సగ్గ్ స్కరిష్య ఇతిసఙ్కల్ప్య॥ కుమారంపత్నీంచ దక్షిణతఉపవేశ్య। స్వయ ముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య॥ పూర్వోక్త.........శుభతిథౌ, మమకుమారం గర్భదోషశమనార్థం మహ్యాహతాయుకారోగ్యైశ్వర్య బలపుష్టి ప్రజ్ఞామేధా జననసిద్ధ్యర్థం జాతేనకర్మణా సగ్గ్స్కరిష్యే ॥ దివస్పరీత్యనువాకానై కుమార మభిమృశ్య ॥ దివస్పరిప్రథమంజజ్ఞే అగ్నిరస్మద్ద్వితీయం పరిజాతవేదాః । తృతీయమప్సు నృమణాఅజస్ర

మిన్ధానవనం జరతేస్వాధీః । విద్మాతేఅగ్నే త్రేధాత్రయాణి విద్మాతే సద్మ విభృతంపురుత్రా । విద్మాతేనామ పరమంగుహా యద్విద్మాత ముత్సం యతఆజగన్థ । సముద్రేత్వా నృమణా అప్స్వన్తర్నృచక్షాఈధే దివోఅగ్నఊధన్ । తృతీయేత్వా రజసితస్థివాగ్ం సమృతస్యయోనౌ మహిషా అహిన్వ‌న్ । అక్రందదగ్ని స్తనయన్నివద్యౌః క్షామారేరిహ ద్వీరుధస్సమంజన్ । సద్యోజజ్ఞానో విహీమిద్ధో అఖ్యదారోదసీ భానునా భాత్యన్తః । ఉశిక్పావకో అరతిస్సుమేధా మర్తేష్వగ్ని రమృతోనిధాయి । ఇయర్తిధూమ మరుషంభరిభ్రదు చ్ఛుక్రేణశోచిషా ద్యామినక్షత్ । విశ్వస్య కేతుర్భువనస్య గర్భఆ రోదసీఅపృణా జ్జాయమానః । వీడుం చిదద్రి మభినత్పరాయ ఞ్జనాయదగ్ని మయజన్తపఞ్చ । శ్రీణాముదారో ధరుణోరయీణాం మనీషాణాం ప్రార్పణ స్సోమగోపాః । వసోస్సూ నుస్సహసో అప్సురాజా విభాత్యగ్ర ఉషసామిధానః । యస్తేఅద్య కృణవద్భద్రశోచే పూపందేవ ఘృతవన్తమగ్నే । ప్రతన్నయప్రతరాం వస్యో అచ్ఛాభిద్యుమ్నం దేవభక్తంయవిష్ఠ । ఆతంభజ సౌశ్రవసేష్వగ్న ఉక్థఉక్థఆభజ శస్యమానే । ప్రియస్సూర్యే ప్రియోఅగ్నా భవాత్యు

జ్ఞాతేన భినదదుజ్జనిత్రైవః । త్వామగ్నే యజమానా అనుద్యూ విశ్వా వసూని దధిరేవార్యాణి । త్వయాసహద్రవిణ మిచ్ఛమానా వ్రజంగో మన్త ముశిజోవివవ్రుః । దృశానోరుక్మ ఉర్వ్యావ్యద్యౌద్దుర్మర్ష మాయు శ్శ్రియేరుచానః । అగ్నిరమృతో అభవద్వయోభిర్యదేనం ద్యౌరజనయ త్సురేతాః ॥ అస్మిన్నిమితి యజుషాపితా స్వదక్షిణాజ్క ఉపవేశ్య ॥ అస్మిన్నహగ్ం సహస్రంపుష్యా మ్యేధమానాస్వేవశే ॥ అజ్గాదజ్గాదితి ద్వాభ్యాం కుమారమభిమన్త్ర్య ॥ అజ్గాదజ్గాత్సమ్భవసి హృదయాదధి జాయసే । ఆత్మావైపుత్రనామాసి సజీవశరదశ్శతమ్ । అశ్మాభవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్రుతమ్భవ । పశూనాంత్వా హిఙ్కారేణాభిజి ఘ్రామి రౌహిణ ॥ తాభ్యామేవ మూర్ధన్యవఘ్రాణమ్ ॥ అజ్గాదజ్గా .... జిఘ్రామి రౌహిణ ॥ తాభ్యామేవ దక్షిణేకర్ణే జపంచ కుర్యాత్ ॥ అజ్గాదజ్గాత్సమ్భవసి .... జిఘ్రామి రౌహిణ ॥

(అసావిత్యత్ర) కుమారస్యజన్మ నక్షత్రనామ్నా సంబుధ్యన్తేనోపాగ్ం శుకుమారం నిర్దశతి ॥ తస్యనామేత్థం ప్రయుంజీత ॥ శ్లో॥ రోరేమ మృజ్యే చిషువృద్ధిరాదౌ ష్ఠాత్పేచవాన్త్య శ్రవశాశ్వయుక్షు । శేషేషు నారోమ్వః కపరస్వరోన్త్య స్సాన్వపోర్వరదీర్ఘ స్సవిసర్గఇష్టః ॥ కృత్తిక,

రోహిణ, మార్గశీర్ష. ఆర్ద్రిక. పునర్వసౌ, తిష్య, ఆశ్రేష, మాఖ, పూర్వఫల్గున, ఉత్తరఫల్గున, హస్త, చైత్రి, స్వాతే, విశాఖ, అనూరాధ, జ్యైష్ఠ, మూలక, పూర్వాషాఢ, ఉత్తరాషాఢ, శ్రవణ, (శ్రావణ), శ్రివిష్ఠ, శతభిషక్, (శాతభిషజ) పూర్వప్రోష్ఠపాద, ఉత్తరప్రోష్ఠపాద, రైవత, అశ్వయుక్, (ఆశ్వయుజ) అపభరణ, (ఆపభరణ) ఏవంసంబోధనేన కుమారస్య జన్మనక్షత్రనామానిచ నిర్దిశతి । తద్రహస్యంభవతి ॥ సర్వేషాం నక్షత్రనామ్నాం ప్రథమయా నిర్దేశస్సూక్తవాకే జాతకర్మణి పునస్సంబుధ్యా దశమీకృత సూక్తవాకాన్నప్రాశనా భివాదనాదిషు నిత్యంరహస్యమేపభవతి ॥ బాలశిఖాబన్ధన వత్సరంధ్రేణ దర్భేణ హిరణ్యం నిష్టర్క్యంబధ్వా తేనఘృతసంయుక్తంమధు మేధాన్తఇతి భ్రాజోదధాత్వేతస్నేన సకృత్కుమారం ప్రాశయేత్ ॥ మేధాన్తేదేవస్సవితా మేధాందేవీ సరస్వతీ । మేధాన్తే అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజా । త్వయిమేధాం త్వయిప్రజాం త్వయ్యగ్నిస్తేజోదధాతు త్వయిమేధాం త్వయిప్రజాం త్వయీన్ద్ర ఇన్ద్రియందధాతుత్వయిమేధాం త్వయిప్రజాం త్వయిసూర్యో భ్రాజోదధాతు । *క్షేత్రియైత్వేతి పఞ్చభిస్సకృ త్స్నాపయేత్ ॥ క్షేత్రియైత్వా నిరృత్యైత్వాద్రుహో ముఞ్చామి వరుణస్యపాశాత్ । అనాగసం బ్రహ్మణేత్వాకరోమి శివేతేద్యావాపృథివీ ఉభేఇమే । శన్తేఅగ్నిస్సహాద్భిరస్తు

* స్నాన మన్త్రప్రోక్షణ మేవ

శంద్యావాపృథివీ సహౌషధీభిః । శమన్తరిక్షగ్ం సహవాతేనతే శన్తేచ తస్రః ప్రదిశోభవన్తు । యాదైవీశ్చతస్రః ప్రదిశో వాతపత్నీ రభిసూర్యో విచష్టే । తాసాన్త్వా జరసఆదధామి ప్రయక్ష్మఏతునిర్ ఋతింపరాచైః । అమోచియక్ష్మా ద్దురితాదవర్త్యై ద్రుహఃపాశాన్నిర్ఋత్యై చోద మోచి । అహాఅవర్తి మవిదత్స్యోనమప్యభూద్భద్రే సుకృతస్యలోకే । సూర్యమృతంతమసో గ్రాహ్యాయద్దేవా అముఞ్చన్నసృజన్వ్యేనసః । ఏవమహమిమం క్షేత్రియాజ్జామి శగ్ంసాద్ద్రుహోముఞ్చామి వరుణస్య పాశాత్ । దధిఘృతమితి సగ్ంసృజ్యకాగ్ంసేనతత్పృషదాజ్యం వ్యాహృతి భిరోఙ్కార చతుర్థాభిస్సకృ త్కుమారంప్రాశయేత్ ॥ భూస్స్వాహా । భువస్స్వాహా । సువస్స్వాహా ॥ ఓగ్స్వాహా । అద్భిశ్శేషగ్ం సగ్ంసృజ్య గోష్ఠేఅన్యోనినయేత్ ॥ మాతెకుమారమితి కుమారం మాతురఙ్క ఆధాయ ॥ మాతేకుమారగ్ం రక్షోవధీన్మా ధేనురత్యాసారిణీ । ప్రియాధనస్యభూయా ఏధమానాస్వేగృహే ॥ అయఙ్కుమారఇతి మాతుర్దక్షిణగ్స్తనం ప్రతిధాప్య ॥ అయఙ్కుమారో జరాన్ధయతు దీర్ఘమాయుః । యస్మైత్వగ్స్తన ప్రప్యాయాయుర్వర్చో యశోబలమ్ ॥ యద్భూమేరితి ద్వాభ్యాం భూమావభిమన్త్రిః ॥ యద్భూమేర్హృదయం

ద్విపచ్ఛన్దత్రిమసిశ్రితమ్ । తదుర్వీపశ్యం మాహంపౌత్రమఘగ్ంరుదమ్ ॥ యత్తేసుశీమేహృదయం వేదాహంతత్ప్రజాపతౌ । వేదామతస్యతేవయం మాహంపౌత్రమఘగ్ంరుదమ్ ॥ తస్యామభిమృష్టాయాంభూమౌ మాలా కుమారం సంవేశయేత్ ॥ నామయతీతి యజుషాత్రతసన్నివిష్టం కుమార ముపస్పృశేత్ ॥ నామయతినరుదతి యత్రవయంవదామసి యత్ర చాభిమృశామసి ॥ అపస్సుప్తేష్వితి కుమారస్య శిరస్సమీపే ఉదకు మ్భంనిధాయ ॥ ఆపస్సుప్తేషుజాగ్రత రక్షాగ్ంసి నిరితోనుదధ్వమ్ ॥ ఆచమ్య- పూర్వోక్త......... శుభతిథౌ, అనయోర్బాల సూతికయో శ్చండాలాది పిశాచేభ్యోరక్షణార్థం ఫలీకరణ హోమఙ్కరిష్యే ॥ తత్రలౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాలఙ్కృత్య పరిస్తీర్యపరిషిచ్య ॥ అదితేను మన్యస్వ । అనుమతేనుమన్యస్వ । సరస్వతేనుమన్యస్వ । దేవసవితః ప్రసువ ॥ గౌరసర్షపాన్ ఫలీకరణ మిశ్రానంజలినా సకృదవదాయాయ ఙ్కలిమితి స్వాహాన్తైస్స శేషగ్ంతిష్ఠన్హుత్వా, పునస్స్వాహాకారపూర్వ కం ద్విర్జుహుయాత్ । ఏవగ్ంశండేరథస్వాహేతి సప్తభిఃప్రతిమన్త్రం తిష్ఠఞ్జుహుయాత్ ॥ అయఙ్కలిం పతయన్తగ్ శ్వాన మివోద్వృద్ధమ్ । అజాంవాశితామివ మరుతఃపర్యా ధ్వగ్గ్ స్వాహా ॥ మరుద్భ్య ఇదం నమమ ॥ స్వాహా । మరుద్భ్య ఇదంనమమ ॥ స్వాహా । మరుద్భ్య

ఇదంనమమ ॥ శండేరథశ్శండికేర ఉలూఖలః । చ్యవనోనశ్యతా
దితస్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయ ఇదం
నమమ । స్వాహా । అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ అయశ్శండోమర్కః ఉప
వీరఉలూఖలః । చ్యవనోనశ్యతా దితస్స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ।
స్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ ॥
కేశినీశ్వలోమినీఃఖజాపో జోపకాశినీః । అపేతనశ్యతా దితస్స్వాహా ।
అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా ।
అగ్నయఇదంనమమ ॥ మిశ్రవాససః కౌబేరకా రక్షోరాజేనప్రేషితాః ।
గ్రామగ్ంసజానయో గచ్ఛన్తీచ్ఛన్తోపరిదా కృతాన్త్స్వాహా ॥ అగ్న
యఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయ
ఇదంనమమ ॥ ఏతాన్ఘ్నతైతాన్ గృహ్ణీతేత్యయం బ్రహ్మణ
స్పుత్రః । తానగ్నిఃపర్యసరత్తా నింద్రస్తాన్ బృహస్పతిః । తానహంవేద
బ్రాహ్మణఃప్రమృ శతఃకూటదన్తాన్ వికేశాన్లమ్బన స్తనాన్త్స్వాహా ॥
అగ్నీన్ద్రబృహస్పతయ ఇదంనమమ ॥ స్వాహా। అగ్నీన్ద్రబృహస్పతయ
ఇదంనమమ ॥ స్వాహా। అగ్నీన్ద్ర బృహస్పతయ ఇదంనమమ॥ నక్తం
చారిణఉరస్పేశాఞ్ఛూలహస్తాన్ కపాలపాన్ । పూర్వఏషాంపితేత్యు
చ్చైశ్శ్రావ్యకర్ణకః । మాతాజఘన్యా సర్పతిగ్రామే విధురమిచ్ఛన్తీ

స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ॥ స్వాహా। అగ్నయఇదంనమమ॥ నిశీథచారిణీస్వసా స్సంధినా ప్రేక్షతేకులమ్। యాస్వపన్తంబోధయతి యస్యైవిజాతాయాంమనః । తాసాన్త్వంకృష్ణవర్త్మనేక్లోమానగ్గ్ంహృదయం యకృత్ । అగ్నే అక్షీణి నిర్దహస్వాహా॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ ॥ స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ॥ పునఃపరిషిచ్య। అదితేన్వ మగ్గ్స్థాః। అనుమతేన్వ మగ్గ్స్థాః । సరస్వతేన్వ మగ్గ్స్థాః । దేవసవితః ప్రాసావీః ॥ అనేనఫలీకరణహోమేన భగవాన్సర్వాత్మకః, ఆయుష్యాభివృద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు ॥ అనయోర్బాలసూతికయోః, ఆయుష్యాభివృద్ధిరస్తు ॥ తతఃనాళచ్ఛేదనంకుర్యాత్ । తతస్సూతికా గృహపాలాంథ్సగ్ంశాస్తి ప్రవిష్టేప్రవిష్టఏవ అంజలినాతూష్ణీ మగ్నావావపతేతి తేపితథాకుర్యురేవమహరహ రానిర్దశతాయాః ॥ అయజ్ఞాలి మిత్యేతైర్మన్త్రైస్సు తదహ తేవ ॥ ఆజ్మర్యాదాయాం తేనదశమేహని రాత్రౌక్షిపన్తి ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ పుత్రేజాతే పితుస్స్నానం సచేలన్తు విధీయత ఇతి జాబాలిః॥ కుర్యాన్నైమిత్తికంస్నానం శీతాద్భిః కార్యమేవచ ॥ తథాచ ॥ పుత్రజన్మని సంక్రాన్తౌ శ్రాద్దేజన్మదినేతథా । అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవ నస్నాయా దుష్ణవారిణా॥ ఇతి - వసిష్ఠః ॥ పుత్రజన్మని యజ్ఞేచతథా

సఙ్క్రమణేరవేః । రాహోశ్చదర్శనే స్నానం ప్రశస్తం నాన్యథా నిశీతి॥ టీ॥ యజ్ఞే అవభృథస్నానం ॥ వ్యాసః ॥ శ్లో రాత్రౌ స్నానంనకుర్వీత దానంచైవ విశేషతః । నైమిత్తికన్తు కుర్వీత స్నానం దానంచరాత్రిషు ॥ కించ ॥ గ్రహణోద్వాహ సఙ్క్రాన్తి యాత్రార్తి ప్రసవేషుచ । దానంనైమిత్తికం జ్ఞేయం రాత్రావపినదుష్యతి ॥ పుత్రజన్మని యాత్రాయాం శర్వర్యాం దత్తమక్షయమ్ ॥ యావన్నచ్ఛిద్యతేనాళంతావన్నాప్నోతిసూతకమ్। ఛిన్నేనాళేతతఃపశ్చాత్సూతకన్తు విధీయతే॥ అచ్ఛిన్న నాభ్యాం కర్తవ్యం శ్రాద్ధంవై పుత్రజన్మని । ఆశౌచోపరమే కార్య మథవా నియతాత్మభిరితి ॥ వాక్యమ్ ॥ ఏతద్ద్విజాభావే వేది, తవ్యమ్, శ్రాద్ధ మేతదామద్రవ్యేణ హేమ్నావా కార్యమ్ ॥

శ్లో॥ అన్నాభావే ద్విజాభావే ప్రవాసే పుత్రజన్మని హేమ శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత శూద్రశ్చాన్ద్ర స్సదైవహీతి ॥ జాతశ్రాద్ధే పక్వాన్న నిషేధోదర్శితః । ఆదిపురాణే॥ శ్లో॥ జాతశ్రాద్ధే నదద్యాత్తు పక్వాన్నం బ్రాహ్మణేష్వపి ॥ యస్మాచ్చాన్ద్రాయణా చ్ఛుద్ధి స్తేషాంభవతి నాన్యథేతి ॥ శ్లో॥ దేవాశ్చపితరశ్చైవ పుత్రేజాతే ద్విజన్మనామ్ । ఆయాన్తి తదహస్తస్మా త్పుణ్యంపూజ్యంచ సర్వదా ॥ తత్రదద్యా త్సువర్ణన్తు భూమింగాం తురగం రథమ్ । ఛత్రం ఛాగం వస్త్రమాల్యే శయనం చాసనంగృహమ్ ॥ ఖలయజ్ఞే వివాహేచ సంక్రాన్తౌ గ్రహణేమృతౌ పుత్రేజాతే వ్యతీపాతే దత్తంభవతి చాక్షయమ్॥ వాక్యమ్॥ యత్తుకుమారప్రసవే నాభ్యామచ్ఛిన్నాయాం గుడతిల హిరణ్యా గోధాన్య వాసః ప్రతిగ్రహే ష్వదోషఇతి శంఖస్మరణమ్ ॥ యదపి- ప్రాఙ్నాభిచ్ఛేదాత్సంస్కారార్థం పుణ్యార్థం కుర్వన్తి- ఛిన్నాయా మాశౌచమితి

హారీతస్మరణమ్ ॥ యదపి-ఛిన్నేనాళే తతఃపశ్చా త్సూతకన్తు విధీయత ఇతి, బైజావాపస్మరణమ్ ॥ తత్సర్వం నాళచ్ఛేదాత్పూర్వమేవ జాత కర్మశ్రాద్ధంచ కర్తవ్య మిత్యేతత్పరమ్ ॥ ఆశౌచేతు సముత్పన్నే పుత్రజన్మ యదాభవేత్ । కర్తుస్తాత్కాలికీశుద్ధిః పూర్వాశౌచాన్న శుధ్యతి ॥ శ్లో॥ మృతాశౌచే సముత్పన్నే పుత్రజన్మ యదాభవేత్ । ఆశౌచే నిర్గతేకుర్యా జ్జాతకర్మచనామచ ॥ జననాశౌచ ఉత్పన్నే పుత్రజన్మ యదాభవేత్ । జననానన్తరంకుర్యా జ్జాతకర్మ యథావిధీతి ॥ గ్రహణే చైవ గంగాయాం పుత్రస్యైవచజన్మని । ఆశౌచంనాస్తి భుక్తోపిస్నాన దానాదికం చరేత్ ॥

శ్లో॥ జాతమాత్రే కుమారస్య ముఖమప్యవలోకయేత్ । ఋణా త్పితా విముచ్యేత పుత్రస్యముఖదర్శనాత్ ॥ జాతమాత్రే కుమారేతు జాతకర్మ విధీయతే । స్తన్యప్రాశః ప్రథమతః నాభికృన్త మతఃపరమ్ ॥ తథాచ ॥ ప్రాఙ్నాభి కృన్తనాత్పుంసాం జాతకర్మ విధీయతే ॥ మన్త్రవత్ప్రాశనం కార్యం హిరణ్య మధుసర్పిషా ॥ జాతస్యారిష్టనాశాయ సర్వాపద్భయ శాన్తయే । సర్వసమ్పత్సమృద్ధ్యర్థం జాతకర్మాది కారయేత్ ॥ తిథిభిస్తార వారాద్యైః ఫలంనేచ్ఛన్తి పండితాః । ఏష్వతీతేషు కాలేషు శుభకాలం నిరీక్షయేత్॥ తతోయంకలి మిత్యాద్యైః ఫలసమ్మిశ్ర సర్షపాన్ । జుహుయా ల్లౌకికేవహ్నౌ త్రిస్త్రిరంజలినా పృథక్ ॥ శ్లో । తిష్ఠద్ధోమాన్ ప్రవక్ష్యామి పూర్ణాహుతి పురోగ మాన్ । ఆఘారస్తు స్రుచాన్యశ్చ ఫలీకరణమేవచ ॥

శ్లో॥ ఫలీకరణహోమేచ నిత్యోపాసన యోస్తథా॥ అగ్న్యాకరణ హోమేచ పాత్రసంస్కారవర్జనమ్ ॥ జాతకర్మణ్యయం

హోమే మరుతష్షష్టమన్త్రికే । అగ్నిన్ద్రాబృహస్పతయో అన్యేషా మగ్ని రుచ్యతే ॥ జాతస్యహోమే మరుతశ్చస ప్తస్వాదేష్వష పశ్చాదథ చాష్టమేగ్నిః ॥ ఇత్యేకే ॥ శ్లో॥ నక్షత్ర నామనిర్దేశ స్సంబుధ్యా జాతకర్మణి । షూత్రేపి మన్త్రిణేజాపే త్రిష్వపీతి కపర్దినా ॥

స్త్రియాస్తు.

వాక్యమ్ । జాతనామాన్నచౌలాని స్త్రియా అపితూష్ణీమ్ ॥ కించ ॥ జాతకర్మాద్యా స్సంస్కారాశ్చౌలాన్తాః క్రియా దేహసం స్కారార్థం స్త్రీణాం తత్కాలఏవ తూష్ణీంకార్యాః ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ అమన్త్రికాతు కార్యేయం స్త్రీణా మావృదశేషతః । సంస్కారార్థం శరీరస్య యథాకాలం యథాక్రమమ్ ॥ కింతు ॥ తూష్ణీమేతాః క్రియాస్త్రీణాం వివాహస్తు సమన్త్రికః ॥

నా మ క ర ణ మ్

దశమ్యాగ్ శ్వోభూతే స్నాత్వా పుణ్యాహమాభ్యుదయికం బ్రాహ్మణానాం భోజనేనసహ విధాయ మాతాపితరౌ కర్తవ్యేనేమం కుమారం నామకరణేన కర్మణా సగ్గ్స్కరిష్యావహ ఇతిసఙ్కల్పః ॥

దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ధారయమాణః కుమారం పత్నీంచ దక్షిణతఉపవేశ్య స్వయముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్తి............ శుభతిథౌ మమకుమారం సకలసత్పురుషమధ్యే నామ ప్రకటన సిద్ధ్యర్థం, । మాసనామ్నా నక్షత్రనామ్నా వ్యావహారిక నామ్నా సగ్గ్స్కరిష్యేవహే । సూత్రమ్, ద్వ్యక్షరం చతురక్షరంవా

నామపూర్వక మాఖ్యాతోత్తరం, దీర్ఘాభినిష్ఠా నాన్తం, ఘోషవదా ద్యన్త రన్తస్థమపివా, యస్మింత్స్వత్యుపసర్గస్యా త్తద్ధిప్రతిష్ఠితమితిహి బ్రాహ్మణమ్, అయుజాక్షరం కుమార్యాః) వాక్యమ్, తండులపూర్ణ కాంస్యపాత్రే, సువర్ణేన, ఉదగపవర్గా స్తిస్రోరేఖాలిఖిత్వా, తాసామాద్య న్తయో శ్శ్రీకారేణ మాసనామ నక్షత్రనామ వ్యావహారికనామాని పుంసస్సమాక్షరం, స్త్రీణామయుగక్షర మాకారాన్తా నీకారాన్తానివా పరి మాన్తేనలిఖేత్ ॥) * శ్లో॥ కృష్ణానన్తోచ్యుత శ్చక్రీవైకుంఠోథ జనా ర్దనః । ఉపేన్ద్రో యజ్ఞపురుషో వాసుదేవ స్తథాహరిః । యోగీశః పుండరీకాక్షో మాసనామా న్యనుక్రమాత్॥) మాసనామ్నా, శ్రీ కృష్ణ నామాసుశ్రీః । నక్షత్రనామ్నా, శ్రీరైవత నామాసుశ్రీః । వ్యావహారికనామ్నా, శ్రీ-శ్రీనివాస నామాసుశ్రీః, ఇతిలిఖేత్ ॥ తదఙ్గ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥

---

* శ్లో॥ కృష్ణానన్తో... .... మాసనామా న్యనుక్రమాత్ ॥

చైత్రే-కృష్ణః.	శ్రావణే-వైకుంఠః	మార్గశీర్షే-వాసుదేవః
వైశాఖే-అనన్తః	భాద్రపదే-జనార్దనః	పుష్యే-హరిః
జ్యేష్ఠే-అచ్యుతః	ఆశ్వయుజే-ఉపేన్ద్రః	మాఖే-గోవిన్దః
ఆషాఢే-చక్రీ	కార్తికే-యజ్ఞపురుషః	ఫాల్గునే-పుండరీకాక్షః

ఏవం మాసనామాని నిర్దిశతి ॥ అథ, సర్వేషాం నక్షత్రనామ్నాం ప్రథమయానిర్దేశః ॥ తద్యథా ॥ శ్లో॥ రోరేమమృజ్యే......... విస ర్గఇష్టః ॥ రోరే ఇతి, నక్షత్ర నామాద్యక్షర గ్రహణం రౌహిణః, మార్గశీర్షః, ఆర్ద్రికః, పునర్వసుః, తిష్యః, ఆశ్రేషః, మాఘః, పూర్వఫల్గునః, ఉత్తరఫల్గునః, హస్తః, చైత్రః, స్వాతిః, విశాఖః, అనూరాధః, జ్యైష్ఠ్యః, మూలకః, పూర్వాషాఢః, ఉత్తరాషాఢః,

ఓంఅసునీతే ....య థాస్థాన ముపహ్వయతే ॥ నామత్ర యాధిష్ఠాన దేవతాస్సు స్థిరాభవన్తు - వరదాభవన్తు - సుముఖాభవన్తు - సుప్రసన్నాభవన్తు - స్థిరాసనం కుర్వన్తు - నామత్రయాధిష్ఠాన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజా ఙ్కుర్యాత్ ॥
మాసనామ్నా, శ్రీకృష్ణనామాసి। స్వస్తిదీర్ఘాయుర్భవ, శతాయుర్భవ ॥
నక్షత్రనామ్నా, శ్రీరైవతనామాసి। స్వస్తిదీర్ఘాయుర్భవ, శతాయుర్భవ॥
వ్యావహారికనామ్నా, శ్రీ శ్రీనివాసనామాసి । స్వస్తిదీర్ఘాయుర్భవ, శతాయుర్భవ॥ ఇతిమాతాపితరౌ, తత్తదుపర్యక్షతాన్, శిశోశ్శిరసినిక్షిపేతాం। తతః, ప్రవాసాదేత్యపుత్రస్యాఙ్గాదఙ్గాదితిద్వాభ్యాంకుమారమభిమన్త్రయేత్ ॥ అఙ్గాదఙ్గాత్సమ్భవసి హృదయా దధిజాయసే । వేదోవై పుత్రనామాసి సజీవశ్శరదశ్శతమ్ । అశ్మాభవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతమ్భవ । పశూనాన్త్వాహిఙ్కారే ణాభిజిఘ్రామి నారాయణ శర్మన్ ॥ తాభ్యామేవ మూర్ధన్యవఘ్రాణమ్ ॥ అఙ్గాదఙ్గా త్సమ్భ

శ్రవణః, (శ్రావణః) శ్రవిష్ఠః, శతభిషజః, (శాతభిషజః) పూర్వప్రోష్ఠపాదః, ఉత్తరప్రోష్ఠపాదః, రైవతః, (అశ్వియుక్) ఆశ్వయుజః, అపభరణః, (ఆపభరణః)కృత్తికఃఇతి। అథవ్యవహారనామవిషయే,ద్వ్యక్షరంచతురక్షరంవేతి సమాసోభిప్రేతః, నతురూఢిః, ఇత్యాది, సుదర్శనభాష్యేద్రష్టవ్యః, శ్రీనివాసః, రామకృష్ణః, నారాయణః, వాసుదేవః, ఇత్యాదిసమాక్షరేణనిర్దిశేత్ ॥

వస్తి......... నారాయణశర్మణః॥ కుమారస్య దక్షిణేకర్ణేగ్ని రాయుష్మానితి పఞ్చమన్త్రాన్ జపేత్ ॥ అగ్నిరాయుష్మాన్థ్సవనస్పతిభిరాయుష్మాన్తేనత్వాయుషా యుష్మన్తఙ్కరోమి ॥ సోమఆయుష్మాన్థ్సఓషధీభిరాయుష్మాన్తేన త్వాయుషాయుష్మన్తఙ్కరోమి ॥ యజ్ఞ ఆయుష్మాన్థ్సదక్షిణాభి రాయుష్మాన్ తేనత్వాయు షాయుష్మన్తఙ్కరోమి ॥ బ్రహ్మాయుష్మత్ తద్బ్రాహ్మణై రాయుష్మత్తేన త్వాయుషాయుష్మన్తఙ్కరోమి॥ దేవాఆయుష్మన్ తస్తేమృతే నాయుష్మన్తస్తేన త్వాయుషాయుష్మన్తఙ్కరోమి ॥ (ఘృతం నిష్పిబత్వాయుర్వై ఘృతమమృతగ్ం హిరణ్యమమృతా దేవాయుర్నిష్పిబతి శతమానంభవతి శతాయుః పురుష శ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతితిష్ఠతి ॥ నామకరణ ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । నామకరణ ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు॥

—: స్త్రియాస్తు :—

*శ్లో॥ మార్గశీర్షేచ వాగ్దేవీ పుష్యే పద్మావతీభవేత్ । శ్రీదేవి చాపి సావిత్రి భూమిః కళ్యాణికాతథా । సత్యభామా పుణ్యవతీ రూప

*శ్లో॥ మార్గశీర్షేచ.........విదుః ఇతి ॥

చైత్రే-భూదేవీ.	జ్యేష్ఠే-సత్యభామా	శ్రావణే-రూపవతీ.
వైశాఖే-కళ్యాణీ.	ఆషాఢే-పుణ్యవతీ.	భాద్రపదే-ఇన్దుమతీ.

వతీన్దుమత్యపి । చన్ద్రావతీచలక్ష్మీచ స్త్రీనామ కరణేవిదుః ॥ మాస నామ్నా, శ్రీవాగ్దేవీ నామ్నీసుశ్రీః ॥ నక్షత్రనామ్నా, శ్రీరైవతీ నామ్నీసుశ్రీః ॥ వ్యావహారికనామ్నా, శ్రీకళ్యాణీనామ్నీసుశ్రీః ॥ ఇతిలిఖిత్వా, తతః ప్రాణప్రతిష్ఠాది షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్ ॥

మాసనామ్నా శ్రీవాగ్దేవీనామ్న్యసి, స్వస్తిదీర్ఘాయుష్మతీభవ శతాయుష్మతీభవ ॥ నక్షత్రనామ్నా, శ్రీరైవతీనామ్న్యసి । స్వస్తి దీర్ఘాయుష్మతీభవ । శతాయుష్మతీభవ ॥ వ్యావహారికనామ్నా, శ్రీ కళ్యాణీనామ్న్యసి । స్వస్తిదీర్ఘాయుష్మతీభవ । శతాయుష్మతీభవ ॥ ఇతి మాతాపితరౌ తత్తదుపర్యక్షతాఙ్కుమారీ శిరసినిక్షిపేతాం । తతః, కుమారీగ్ం సర్వస్మాదితి యజుషాభిమన్త్ర్య ॥ సర్వస్మాద్గాత్మనస్స మ్భూతాసి సాజీవ శరదశ్శతమ్ ॥

అత్రశ్లోకాః.

శ్లో॥ నామాది నాన్దీకరణం పుణ్యాహం ద్విజభోజనమ్ । రక్షా బన్ధన మన్నాది చౌలాద్యఙ్కురమేవచ ॥ సూతకాన్తే ద్వాదశాహే

ఆశ్వయుజే-చన్ద్రావతీ.	మార్గశీర్షే-వాగ్దేవీ.	మాఘే-శ్రీదేవీ.
కార్తికే-లక్ష్మీః.	పుష్యే-పద్మావతీ.	ఫాల్గుణే-సావిత్రీ.

ఏవం మాసనామాని నిర్దిశేత్ । నక్షత్రనామవిషయే, పూర్వ ముక్తమేవ, వ్యావహారిక నామవిషయే ఆయుగక్షరమాకారాన్తా నీకారాన్తానివాస్త్రీయా ఇతి, । యశోదా, కమలా, అహల్యా, కౌసల్యా, సుమిత్రా, కళ్యాణీ, భవానీ, పార్వతీతి, అత్రయథా స్వకులాచారం వ్యవస్థాజ్ఞేయా ॥

స్వస్తివాచన పూర్వకమ్। సుశ్రీయుతం నామపూర్వం తంజాతంచ సమాక్షరైః ॥ కించ ॥ సూతకాన్తే నామకర్మ విధేయం స్వకులోచితమ్। నామపూర్వన్తు బాలస్య మఙ్గళం సుసమాక్షరైః॥ ఏకాదశే ద్వాదశేవా త్రయోదశదినే తథా। షోడశే వింశతౌచైవ ద్వావింశే వర్ణతః క్రమాత్ ॥ శ్లో ॥ కాంస్యాది పాత్రార్పిత తండులేషు తజ్జన్మమాసాధిప నామచక్షణా। నామాతఊర్ధ్వం వ్యవహారనామా రేఖాత్రయే స్వర్ణ విలేఖనంచ ॥ శర్మేతి బ్రాహ్మణస్యోక్తం వర్మేతి క్షత్రియస్యచ। గుప్త దాసాత్మకంనామ ప్రశస్తం వైశ్య శూద్రయోః॥ శ్లో ॥ యన్మాసి జాయతే పుత్రస్తన్మాసో లిఖ్యతేబుధైః ॥శ్లో ॥ పుణ్యాహవాచనే నామ్ని మధ్యమే స్వస్తినాచనే। ఉక్త్వాబాలక నామాస్మై స్వస్తీత్యవ్యత్సమం భవేత్ ॥ ఆత్మనామ గురోర్నామ నామాతి కృపణస్యచ। శ్రేయస్కామో సగృహ్ణీయా జ్యేష్ఠాపత్య కళత్రయోః॥ శ్లో ॥దేవాలయ గజాశ్వానాం వృక్షాణాం వాపికూపయోః। గృహోపకరణానాంచ చిహ్నానాం యోషితాం నృణామ్। కావ్యాదీనాం కవీనాంచ పశ్వాదీనాం విశేషతః। రాజప్రసాద సంజ్ఞానాం నామకర్మ విధీయతే ॥ శ్లో ॥ అనుదాత్తో భవేన్మంత్రం సంబుధ్యన్త మపోపదమ్। ఉదాత్తః ప్రథమాన్తస్తు నయేసా వితివర్జయేత్ ॥

సమాప్తమ్.

అన్నప్రాశనమ్

జన్మనోధి షష్ఠేమాసే, శుభేదినే, పుణ్యాహం ప్రతి సరమాభ్యుదయకం, బ్రాహ్మణానాం, భోజనేనసహ విధాయ, కర్తవ్యే నేమంకుమార మన్నప్రాశనేన కర్మణా సగ్గస్కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య ॥ కుమారం పత్నీంచ దక్షిణఉపవేశ్య, స్వయముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త............శుభతిథౌ మమకుమారం సర్వదా మృష్టాన్నప్రాశన మన్నాద్యాది సర్వకామ్యార్థ ఫలసిద్ధ్యర్థ మన్న ప్రాశనేనకర్మణా సగ్గస్కరిష్యే ॥ అన్నప్రాశనాఙ్గత్వేన ఆదౌ రక్షణార్థం రక్షాబన్ధనంకరిష్యే ॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాం కరిష్యే ॥ రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ బృహత్సామేతి విధివద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ ॥

బృహత్సామ క్షత్రభృద్వృద్ధ వృష్ణియం త్రిష్టుభౌజ శ్శుభితముగ్ర వీరమ్ । ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదంవాతేన సగరేణరక్ష ॥

రక్షాబన్ధన ముహూర్త............ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ఆచమ్య-పూర్వోక్త ....శుభతిథౌ, మమకుమారస్య అన్నప్రాశనాఙ్గత్వేన తూష్ణీ మాచమనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం నవతన్తుధారణంకరిష్యే ॥ నవతన్తు దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥ నవోనవేతి నవతన్తుధారణం కుర్యాత్ ॥ నవోనవోభవతి జాయమానోఽహ్నాం కేతురుషసామేత్యగ్రే । భాగందేవేభ్యో విదధా త్యాయన్ప్రచన్ద్రమాస్తిరతి దీర్ఘమాయుః ॥ నవతన్తుధారణ ముహూర్త

............ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ దధిమధు ఘృతోదనాని సగ్ంసృజ్య కాగ్ంసేన, భూరపామితి చతసృభి స్సకృత్కుమారం ప్రాశయేత్ ॥ తైత్తిరీయేణ మాగ్ంసేనేత్యేకే ॥ భూర్దపా న్త్వౌషధీనాగ్ం రసం ప్రాశయామి శివాస్తఆప ఓషధయస్సన్త్వన మీవాస్త ఆపఓషధయస్సన్తు నారాయణశర్మణ ॥ భువ్దోపాన్త్వౌషధీనాగ్ం............... నారాయణశర్మణ ॥ సువర్దపాన్త్వౌషధీనాగ్ం .... నారాయణ శర్మణ ॥ భూర్భువస్సువర్దపా న్త్వౌషధీనాగ్ం ....నారాయణ శర్మణ । ఇతి సకృత్ప్రాశ్య ॥ తూష్ణీ మాచమ్య ॥ అన్నప్రాశన ముహూర్త.........ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ నామాది నాన్దీకరణం పుణ్యాహం ద్విజభోజనం । రక్షాబన్ధన మన్నాది చౌలాద్యఙ్కుర మేవచ ॥ శ్లో॥ యుగ్మేషు మాసేషుచ షష్ఠమాసాత్సంవత్సరేవానియతం శిశూనాం । అయుగ్మమాసేషుచ కన్యకానాం నవాన్నసంప్రాశన మిష్టమేతత్ ॥ శ్లో॥ షష్ఠేమాసి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా విప్రైస్తైరే వాశిషో వాచయిత్వా । పాత్రేమధ్వాజ్యాన్న దధ్యాదియుక్తం చాన్తేమన్త్రిణాం సకృత్ప్రాశయేత్తమ్ ॥ దేవతాపురతస్తస్య ధాత్ర్యుత్సంగ గతస్యచ । అలంకృతస్య దాతవ్య మన్నంపాత్రేతు కాంచనే ॥ మధ్వాజ్యకనకోపేతం ప్రాశయే త్పాయసంతుతత్ ॥ కృతప్రాశ మథోత్సంగా ద్ధాత్రీబాల మథస్సృశేత్ ॥ శ్లో॥ తస్యాగ్రతోథవిన్యస్య శిల్పభాండానిసర్వశః । శస్త్రాణి చైవవస్త్రాణి తతఃపశ్యేత్తులక్షణమ్ ॥ ప్రథమంయత్స్పృశేద్బాలస్తతోభాండం స్వయంతథా । జీవికాతస్యబాలస్యతేనైవతు భవిష్యతీతి ॥

సమాప్తమ్.

అథ - బోధాయనోక్తాఙ్కురారోపణమ్

చౌలాది శుభకార్యాణాం పూర్వతశ్శైల, శరాగ్ని, దివసేషు శుభేహని సద్యోవా తత్తత్కర్మ విధ్యుక్తకాలే పుణ్యాహం ప్రతిసరం విధాయ తత్తత్కర్మాఙ్గభూత మఙ్కురారోపణాఖ్యం కర్మకరిష్య ఇతి సఙ్కల్పః ॥

దర్భేష్వాసీనోదర్భాన్ ధారయమాణః పత్నీం కుమారం చోత్తరత ఉపవేశ్యస్వయం దక్షిత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥

పూర్వోక్త.....................శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయః ధర్మపత్నీసమేతః । శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం మమకుమారస్యనారాయణ నామ ధేయస్య చౌలోపనయనాఙ్గ భూతం (మమకుమార్యాః, కళ్యాణీనామ ధేయాయాః, వివాహాఙ్గభూతమ్) పూర్వేద్యుః కర్తవ్యం మఙ్గళాచార ప్రాప్త్యర్థం బ్రహ్మేణమిత్యాది దేవతాహ్వానార్థం, ప్రజాకామాది చతుష్కామ్యార్థ ఫలసిద్ధ్యర్థం, బోధాయనోక్త ప్రకారేణాఙ్కురా రోపణాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ అఙ్కురా రోపణాఙ్గత్వేన ఆదౌరక్షణార్థం రక్షాబన్ధనంకరిష్యే ॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్ ॥ విశ్వేత్తాత ఇతి విధివద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ ॥

విశ్వేత్రాతే...............ఋషిబన్ధవే ॥ రక్షాబన్ధన మహూర్త...
.........ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ సమేశుచౌదేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం స్థండిల్యముపలిప్య । అద్భిరభ్యుక్ష్య । గన్ధపుష్పాక్షతై స్సంప్రకీర్య ॥ తిలమాష ముద్గసర్షప వ్రీహియవగోధూమ యావనాళప్రియఙ్గు కుళుత్థ కోద్రవ చణకశ్యామాక నీవారాఖ్య చతుర్దశౌషధీ ర్ద్వాదశవా యావత్సంభవం గృహీత్వా ॥ కర్తుఃపురతః పఞ్చపాలికా సౌవర్ణ రజత తామ్ర మృణ్మయైర్వా యథాసమ్భవం గృహీత్వా ॥ దూర్వామశ్వత్థపత్రంచ శిరీషం బిల్వపత్రకమ్ । తాసాంమూలేషు బధ్నీయాచ్ఛ్వేతసూత్రేణ వేష్టయేత్ ॥ మధ్యే చతుర్ముఖంవింద్యా త్పూర్వే వజ్రిణమేవచ । దక్షిణేచ యమంవింద్యా త్పశ్చిమే వరుణంతథా । ఉత్తరే శశినంవిద్యా త్పాలికా స్థాపనంక్రమాత్ ॥ వల్మీక మృత్తికాంచైవ గోయమంచ తథైవచ । ఏతాని ప్రక్షిపేత్తాసు పాలికాసు యథాక్రమమ్ ॥ శుద్ధప్రదేశే భూమిర్భూమ్నేతి భూమి మభిమన్త్ర్య ॥ భూమిర్భూమ్నాద్యౌ ర్వరిణాన్తరిక్షం మహిత్వా । ఉపస్థేతేదేవ్యదితేగ్నిమన్నాదమన్నాద్యాయ దధే । ఆయఙ్గౌః పృశ్నిక్ర రక్రమీ దసనన్మాతరమ్పునః । పితరంచ ప్రయన్త్సువః । త్రిగ్ంశద్ధా మవిరాజతి వాక్పతఙ్గాయ శిశ్రియే । ప్రత్యస్య వహద్యుభిః । అస్యప్రాణా దపానత్యన్తశ్చరతి రోచనా । వ్యఖ్యన్మహిషస్సువః । యత్వా క్రుద్ధఃపరోవపమన్యునాయదవర్త్యా । సుకల్పమగ్నే తత్తవపునస్త్వో ద్దీపయామసి । యత్తేమన్యు పరోప్తస్య పృథివీమనుదధ్వసే । ఆదిత్యావిశ్వేతద్దేవా

వసవశ్చ సమాభరన్ । మనోజ్యోతిర్జుషతా మాజ్యంవిచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమందధాతు । బృహస్పతిస్తనుతా మిమంనో విశ్వేదేవా ఇహమాదయన్తామ్ । సప్తతేఅగ్నే సమిధస్సప్తజిహ్వా స్సప్తర్షయస్సప్త ధామ ప్రియాణి । సప్తహోత్రాస్సప్త ధాత్వాయజన్తి సప్తయోనీ రాపృణస్వా ఘృతేన ॥ పునరూర్జానివర్తస్వ పునరగ్న ఇషాయుషా । పునర్నః పాహి విశ్వతః ॥ సహరయ్యా నివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వధారయా విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి । లేకస్సలేకస్సు లేకస్తేనఆదిత్యా ఆజ్యం జుషాణావియన్తు కేతస్సకేతస్సు కేతస్తేనఆదిత్యా ఆజ్యంజుషాణా వియన్తు వివస్వాగ్ం అదితిర్దేవజూతిస్తేన ఆదిత్యా ఆజ్యంజుషాణా వియన్తు ॥ భూమిర్ధేనురితి భూమింప్రార్థ్య । భూమిర్ధేను ర్ధరణీలోకధారిణీ ॥ ఉద్ధృతాసీతి ఖనిత్వా ॥ ఉద్ధృతాసివరాహేణకృష్ణేన శతబాహునా ॥ అపఉపస్పృశ్య । మృత్తికేహనమే పాపమితి మృదమభిమన్త్ర్య ॥ మృత్తికేహనమే పాపంయన్మయాదుష్కృతంకృతమ్ । మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాసికా శ్యపేనాభి మన్త్రితా । మృత్తికేదేహిమే పుష్టింత్వయిసర్వప్రతిష్ఠితమ్ । మృత్తికేప్రతిష్ఠితే సర్వంతన్మేనిర్ణుద మృత్తికే । తయాహతేనపాపేన గచ్ఛామి పరమాఙ్గతిమ్ ॥ గాయత్ర్యాద్భిః ప్రోక్ష్య ।

ఓంభూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి । ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ దేవస్యత్వేతి మృదమాదాయ ॥ దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవే శ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యా మాదదే । ఓంభూర్భువస్సువరోమితి పంచపాలికాసు మృదంపూరయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువరోమ్ ॥ పాలికాసు కించిత్కించి దుదకం సంప్రోక్ష్య । యాజాతా ఓషధయ ఇత్యనువాకేన ఓషధీరభిమన్త్ర్య ॥ యాజాతా ఓషధయో దేవేభ్యస్త్రియుగంపురా । మన్దామిబభ్రూణా మహగ్ం శతంధామాని సప్తచ । శతంవో అమ్బధామాని సహస్ర ముతవోరుహః । అథాశతక్రత్వో యూయమిమంమే అగదంకృత । పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలాఉత । అశ్వాఇవసజిత్వరీ ర్వీరుధఃపార యిష్ణవః । ఓషధీరితి మాతరస్తద్వో దేవీరుపబ్రువే । రపాగ్ంసి విఘ్నతీరితరప శ్చాతయ మానాః । అశ్వత్థేవో నిషదనం పర్ణేవోవసతిఃకృతా । గోభాజ ఇత్కిలాసథ యత్సనవథ పూరుషమ్ । యదహం వాజయన్నిమా ఓషధీర్ హస్తఆదధే । ఆత్మాయక్ష్మస్యనశ్యతి పురాజీవ గృభోయథా । యదోషధయస్సఙ్గచ్ఛన్తే రాజానస్సమితావివ । విప్రస్సఉచ్యతే భిషగ్రక్షోహా మీవ చాతనః । నిష్కృతిర్నామవో మాతాథా యూయగ్ంస్థ నిష్కృతీః । సరాఃపతత్రిణీ స్థనయదామయతి నిష్కృత । అన్యావో

అన్యా మవత్వన్యాన్యస్యా ఉపావత । తాస్సర్వా ఓషధయ స్సంవిదానా ఇదంమే ప్రావతావచః । ఉచ్ఛుష్మా ఓషధీనాం గావోగ్గోష్ఠా దివేరతే । ధనగ్ంసనిష్యన్తీనా మాత్మానం తవపూరుష । అతివిశ్వాఃపరిష్ఠా స్తేన ఇవవ్రజమక్రముః । ఓషధయఃప్రాచుచ్య వుర్యత్కించ తనువాగ్ంరపః। యా స్తఆ తస్థురాత్మానం యాఆవి విశుఃపరుఃపరుః । తాస్తేయక్ష్మం విబాధన్తా ముగ్రోమధ్య మశీరివ । సాకంయక్ష్మ ప్రపతశ్యేనేన కికిదీ వినా । సాకంవాతస్య ధ్రాజ్యా సాకంనశ్య నిహాకయా । అశ్వావతీగ్ం సోమవతీ మూర్జయన్తీ ముదోజసమ్ । ఆవిత్సిసర్వా ఓషధీరస్మా అరిష్ట తాతయే । యాఃఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పాయాశ్చ పుష్పిణీః బృహ స్పతిప్రసూతా స్తానోముఞ్చ న్త్వ త్వగ్ంహసః । యా ఓషధయ స్సోమ రాజ్ఞీః ప్రవిష్టాఃపృథివీమను । తాసాంత్వమస్యుత్తమా ప్రణోజీవాత వేసువ । అవపత న్తీరవ దన్దివఓషధయఃపరి । యంజీవమశ్నవామహై నస రిష్యాతి పూరుషః । యాశ్చేదముశృణ్వన్తి యాశ్చదూరం పరా గతాః । ఇహసఙ్గత్యతాస్సర్వా అస్మైసందత్త భేషజమ్ । మావోరిషత్ఖ నితా యస్మైచాహం ఖనామివః । ద్విపచ్చతుష్ప దస్మాకగ్ం సర్వమస్తు స్త్వనాతురమ్ । ఓషధయస్సంవదన్తే సోమేన సహరాజ్ఞా । యస్మై

కరోతి బ్రాహ్మణస్తగ్ం రాజన్యారయామసి ॥ క్షీరేణ ప్రక్షాళ్య । యథాక్రమం వాపయేత్ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రజాపతేనత్వదేతానితి మధ్యమపాలికాయాం బీజాన్యావపయేత్ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్విసీమతస్సురుచో వేనఆవః । సబుధ్నియా ఉపమాఅస్య విష్ఠాస్సతశ్చయోనిమసతశ్చ వివః ॥ ప్రజాపతేనత్వ దేతాన్యన్యోవిశ్వా జాతాని పరితాబభూవ । యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్ ॥ యతఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదావిశస్పతిరితి ప్రాచ్యామ్ । యతఇన్ద్ర భయామహే తతోనో అభయఙ్కృధి । మఘవఞ్ఛగ్ధితవతన్న ఊతయేవిద్విషో విమృధోజహి ॥ స్వస్తిదా విశస్పతిర్వృత్రహా విమృధోవశీ । వృషేన్ద్రః పురఏతున స్స్వస్తిదా అభయఙ్కరః ॥ ఇమంయమం యమాయేతి దక్షిణస్యామ్ ॥ ఇమంయమ ప్రస్తర మాహిసీదాఙ్గిరోభిః పితృభిస్సంవిదానః । ఆత్వామన్త్రాః కవిశస్తావహ న్త్వేనారాజన్ హవిషామాదయస్వ ॥ యమాయసోమగ్ం సునుత యమాయజుహుతా హవిః । యమగ్ంహ యజ్ఞోగచ్ఛ త్యగ్నిదూతో అరఙ్కృతః ॥ ఇమంమేవరుణ తత్వాయామీతి ప్రతీచ్యామ్ ।

ఇమంమేవరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచమృడయ। త్వామవస్యురాచకే ॥ తత్వాయామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహబోధ్యురుశగ్ం సమాన ఆయుఃప్రమోషీః ॥ సోమోధేను మాప్యాయస్వే త్యుదీచ్యామ్॥ సోమోధేనుగ్ం సోమో అర్వన్త మాశుగ్ంసోమోవీరం కర్మణ్యందదాతు। సాదన్యం విదథ్యగ్ం సభేయం పితుశ్శ్రవణం యోదదాశదస్మై ॥ ఆప్యాయస్వసమేతుతే విశ్వతస్సోమవృష్ణియమ్। భవావాజస్య సఙ్గథే ॥ ఆపోహిష్ఠా మయో భువఇతి తిసృభిర్ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకాఇతి చతసృభిః పవ మానస్సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనాద్భిర్మార్జయేత్ ॥ ఆపోహిష్ఠా మయోభువ స్తానఊర్జే దధాతన। మహేరణాయచక్షసే। యోవశ్శివత మోరసస్తస్య భాజయతేహనః। ఉశతీరివమాతరః। తస్మాఅరఙ్గ మామవో యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపో జనయథాచనః ॥ హిరణ్య వర్ణా శ్శుచయఃపావకా యాసుజాతః కశ్యపోయాస్విన్ద్రః। అగ్నింయా గర్భం దధిరేవిరూపా స్తానఆప శ్శగ్గ్స్యోనాభవన్తు ॥ యాసాగ్ంరాజా వరుణోయాతిమ ధ్యేసత్యానృతే అవపశ్యన్జనానామ్। మధుశ్చుతశ్శుచ యోయాఃపావకాస్తానఆపశ్శగ్గ్స్యోనాభవన్తు। యాసాన్దేవాదివిక్రృణ్వన్తి

భక్షంయా అన్తరిక్షే బహుధాభవన్తి । యాఃపృథివీం పయసోన్దన్తి శుక్రాస్తానఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు ॥ శివేనమాచక్షుషా పశ్యతాపశ్శివయా తనువోపస్పృశ త్వచంమే । సర్వాగ్ం అగ్నీగ్ంరప్సుషదో హువేవో మయివర్చో బలమోజో నిధత్త ॥ పవమానస్సువర్జనః । పవిత్రేణ విచర్షణిః । యఃపోతా సపునాతుమా । పునన్తుమాదేవజనాః । పునన్తు మనవో ధియా । పునన్తువిశ్వఆయవః। జాతవేదః పవిత్రవత్ । పవిత్రేణ పునాహిమా । శుక్రేణదేవదీద్యత్ । అగ్నేక్రత్వా క్రతూగ్ంరను ॥ యత్తేపవిత్ర మర్చిషి । అగ్నేవితత మన్తరా । బ్రహ్మతేన పునీమహే । ఉభాభ్యాం దేవసవితః । పవిత్రేణ సవేనచ । ఇదంబ్రహ్మ పునీమహే వైశ్వదేవీపునతీ దేవ్యాగాత్ । యస్యైబహ్వీ స్తనువో వీతపృష్ఠాః । తయామదన్త స్సధమాద్యేషు । వయగ్గ్స్యామ పతయోరయీణామ్ ॥ వైశ్వానరో రశ్మిభిర్మాపునాతు । వాతఃప్రాణేనే షిరోమయోభూః । ద్యావాపృథివీ పయసాపయోభిః । ఋతావరీ యజ్ఞియేమాపునీతామ్ । బృహద్భిస్సవి తస్తృభిః । వర్షిష్ఠైర్దేవ మన్మభిః । అగ్నేదక్షైః పునాహిమా । యేనదేవా అపునత । యేనాపో దివ్యఙ్కశః । తేనదివ్యేన బ్రహ్మణా ॥ ఇదంబ్రహ్మ పునీమహే । యఃపావమానీ రధ్యేతి ।

ఋషిభిస్సమ్భృ తగ్ంరసమ్ । సర్వగ్ంసపూత మశ్నాతి । స్వదితం మాత్త రిశ్వనా । పావమానీర్యో అధ్యేతి । ఋషిభిస్సమ్భృతగ్ంరసమ్ । తస్మై సరస్వతీదుహే । క్షీరగ్ం సర్పిర్మధూదకమ్ । పావమానీ స్స్వ స్త్యయనీః । సుదుఘాహి పయస్వతీః । ఋషిభి స్సమ్భృతోరసః బ్రాహ్మణే ష్వమృతగ్ంహితమ్ । పావమానీ ర్దిశస్తునః । ఇమంలోక మథోఅముమ్ । కామాన్థ్సమర్ధయస్తునః । దేవీర్దేవై స్సమాభృతాః । పావమానీ స్స్వయనీః । సుమఘాహిఘృతశ్చుతః । ఋషిభిస్సమ్భృ తోరసః । బ్రాహ్మణే ష్వమృతగ్ంహితమ్ । యేనదేవాః పవిత్రేణ । అత్మానం పునసతేసదా । తేనసహస్రధారేణ । పావమాన్యఃపునన్తుమా । ప్రాజాపత్యం పవిత్రమ్ । శతోద్యామగ్ం హిరణ్మయమ్ । తేనబ్రహ్మ విదోవయమ్ । పూతంబ్రహ్మ పునీమహే । ఇన్ద్రస్సునీతీ సహమా పునాతు। సోమస్స్వస్త్యా వరుణస్సమీచ్యా । యమోరాజాప్రమృణాభిః పునాతుమా । జాతవేదా మోర్జయన్త్యాపునాతు ॥ శుద్ధాభిస్సిక తాభిః ప్రచ్ఛాద్య । పంచగవ్యేన పుణ్యాహజలేనవా ప్రోక్షయేత్ ॥ మధ్యమపాలికాయాం వ్యాహృతిభిర్బ్రహ్మాణం ప్రజాపతింగ్ం హిరణ్య గర్భం చతుర్ముఖ మావాహయేత్ ॥ ఓంభూః, బ్రహ్మాణమావాహ యామి ॥ ఓం భువః, ప్రజాపతిమావాహయామి ॥ ఓగ్ంసువః,

హిరణ్యగర్భమావాహయామి ॥ ఓం భూర్భువస్సువః, చతుర్ముఖ మావాహయామి ॥ వజ్రిణగ్ం శచీపతిమిన్ద్రగ్ం శతక్రతుమిత్యేతాభి రేవ ప్రాచ్యామ్ ॥ ఓంభూః, వజ్రిణమావాహయామి ॥ ఓంభువః, శచీపతిమావాహయామి ॥ ఓగ్ంసువః, ఇన్ద్రమావాహయామి ॥ ఓం భూర్భువస్సువః, శతక్రతుమావాహయామి ॥ యమంవైవస్వతం పితృపతిం ధర్మరాజ మిత్యేతాభిరేవ దక్షిణస్యామ్ । ఓం భూః, యమ మావాహయామి । ఓం భువః, వైవస్వతమావాహయామి । ఓగ్ం సువః, పితృపతిమావాహయామి । ఓంభూర్భువస్సువః, ధర్మరాజ మావాహయామి ॥ వరుణం ప్రచేతసగ్ం సురూపిణ మపాంపతి మిత్యేతాభిరేవ ప్రతీచ్యామ్ । ఓంభూః, వరుణమావాహయామి । ఓం భువః, ప్రచేతసమావాహయామి । ఓగ్ంసువః, సురూపిణమావాహ యామి । ఓంభూర్భువస్సువః, అపాంపతిమావాహయామి ॥ శశినం నిశాకరమిన్దుగ్ం సోమమిత్యేతాభి రేవోదీచ్యామ్ ॥ ఓంభూః, శశిన మావాహయామి । ఓం భువః, నిశాకరమావాహయామి । ఓగ్ం సువః, ఇన్దుమావాహయామి । ఓంభూర్భువస్సువః, సోమమావాహ యామి ॥ అథ ఇన్ద్రాద్యష్ట దిక్పాలకా నావాహయామి ॥ ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః । అస్మాకమస్తు కేవలః ॥ ఇన్ద్రం లోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్ । అస్య యజ్ఞస్య సుక్ర

తుమ్ ॥ అగ్నింలోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ యమాయ సోమగ్ంసునుత యమాయ జుహుతాహవిః । యమగ్ంహ యజ్ఞోగచ్ఛ త్యగ్నిదూతో అరఙ్కృతః ॥ యమంలోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ మోషుణః పరాపరా నిర్ఋతిర్ దుర్హణావధీత్ । పదీష్ట తృష్ణయా సహ ॥ నిర్ఋతిం లోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ ఇమంమేవరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురాచకే ॥ వరుణంలోకపాలకమావాహయామిస్థాపయామిపూజయామి ॥ తవవాయవృతస్పతే త్వష్టుర్జా మాతరద్భుత । అవాం స్యావృణీమహే ॥ వాయుం లోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ సోమోధేనుగ్ం సోమోఅర్వన్త మాశుగ్ం సోమోవీరం కర్మణ్యందదాతు । సాదన్యం విదథ్యగ్ం సభేయం పితుశ్శ్రవణం యోదదాశదస్మై ॥ కుబేరం లోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ తమీశానం జగతస్తస్థుషస్పతిం ధియంజిన్వమవసే హూమహే వయమ్ । పూషానో యథా వేదసామసద్వృధే రక్షితాపాయు రదబ్ధస్స్వస్తయే ॥ ఈశానం లోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ ఊర్ధ్వ ఊషుణ ఊతయేతిష్ఠా దేవో నసవితా । ఊర్ధ్వోవాజస్య సనితాయ దంజి

భిర్వాఘద్భి ర్హ్వయామహే ॥ ఊర్ధ్వపురుష మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ స్యోనాపృథివి భవానృక్షరానివేశనీ । యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః ॥ పృధివీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ అథైనానావాహ్య వస్త్రేణావేష్ట్య ॥ తదఙ్గప్రాణప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ॥ ఓం అసునేతే పునరస్మాసు .... స్థాన ముపహ్వయతే ॥ బ్రహ్మాదిపంచపాలక దేవతాభ్యోనమః ఇన్ద్రాద్యష్టదిక్పాలక దేవతాస్సుస్థిరాభవన్తు- వరదాభవన్తు- సుముఖాభవన్తు- సుప్రసన్నాభవన్తు- స్థిరాసనం కుర్వన్తు బ్రహ్మాదిపఞ్చపాలక దేవతాభ్యోనమః ఇన్ద్రాద్యష్టదిక్పాలక దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్ ॥ అముష్మైనమోముష్మై నను ఇత్యథైనా నుపతిష్ఠతే ॥

శ్లో॥ నమోస్తు బ్రహ్మణేతుభ్యం నమస్తుభ్యం చతుర్ముఖ । అఙ్కురార్పణకం కర్మ సఫలం కురుమేప్రభో ॥ నమోస్తువజ్రిణే తుభ్యంనమస్తుభ్యం శచీపతే । శోభనాని సురాధీశ ప్రవృద్ధిఙ్కురుమే ప్రభో ॥ భాస్కరాయ నమస్తుభ్యం ధర్మరాజాయతేనమః । శోభనాని మహారాజ ప్రవృద్ధిఙ్కురుమేప్రభో ॥ వరుణాయ నమస్తుభ్యం ప్రతీచ్యాః పతయేనమః । అపాంపతే శోభనాని ప్రవృద్ధిఙ్కురుమే ప్రభో ॥ నమోస్తు శశినేతుభ్య ముదీచ్యాః పతయేనమః శోభనానాం ప్రవృద్ధింమే కురుసోమ నమోనమః ॥ తతస్సాఙ్కురాః పాలికా వేదికాయాశ్చతుష్కోణేషు సంస్థాప్య । దినేదినే షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్కర్మాన్తే ఉద్వాసయేత్ ॥ త్రిరాత్రం పంచరాత్రంవా

సప్తరాత్ర మథావివా। శోభనం దినమారభ్య పూర్వంచైవాఙ్కురార్పణమ్॥ దిశామ్పతీ౯ నమస్యామి సర్వకామ ఫలప్రదా౯। కుర్వన్తు సఫలంకర్మ కుర్వన్తు సతతంశుభమ్॥ ఇతి ప్రార్థనాం సమర్పయామి॥ ఏతాఃకర్మాన్తం సురక్షితం గోపాయేత్॥ ఆసప్తరాత్రా ప్రజాకామ ఆపఞ్చరాత్రా పశుకామ ఆత్రిరాత్రా దన్యాద్యకామ స్సద్యస్కాల ఆయుష్కామో వృద్ధికామశ్చ సర్వకర్మభ్యః పూర్వేద్యు రాభ్యుదయక బ్రాహ్మణభోజనం కుర్యాదిత్యాహ భగవాన్బోధాయనః॥

పుత్రీ వివాహే అత్రదేవతాహ్వానం కుర్యాత్ సమ్పూర్ణమ్.

అయమఙ్కురార్పణ విధిరేక ఏవ నబోధాయనోక్తం॥కిన్తు॥ అఙ్కురార్పణ, ప్రతిసరబన్ధన, నాకబలి, దత్తహోమోదకశాన్తి గ్రహముఖ మహన్యాస ఆయుష్యహోమ దేవపూజాది విధయో బహవస్సన్తి, ఆపస్తమ్బేన, అఙ్కురార్పణ ప్రతిసర బన్ధనాద్యనుక్తేః, తస్మాత్ శ్రీమదాపస్తమ్బస్య అనుక్తమవిరుద్ధ మన్యతోగ్రాహ్యమితి అనుజ్ఞాదానాత్,। శ్లో॥ యస్యకస్య ప్రయోగస్యా ప్యభావే స్వస్వ సూత్రకే। బోధాయనమతం కృత్వా స్వసూత్ర ఫలభాగ్భవేదితి, కాత్యాయనవచనాచ్చ, బోధాయనోక్త ప్రకారేణ, పూర్వోక్తా ఆపస్తమ్బీయై రప్యవశ్య మనుష్ఠాతవ్యా ఏవ॥

అత్ర, అఙ్కురారోపణ సమ్బన్ధి శ్లోకాః

శ్లో॥ కర్తవ్యో విధితోఙ్కురార్పణ విధిశ్చోలాది కర్మాదితో రాత్రిష్వేవ శరాగ్ని శైలగణనా స్వేతాసుసద్యోథవా। రిక్తాపర్వ విష ప్రదోషరహితే వారేశుభానాంగృహే క్షిప్రస్వాతి మృదుధ్రువాసుర మఖా విష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు ॥ సర్వేషు మఙ్గళేష్వాదా వఙ్కురార్పణ మిష్యతే। పూర్వంవా త్రిదినేసప్త దివసేపంచ మేపివా ॥ పంచాఙ్గ శుద్ధదివసే బీజనక్షత్ర సంయుతే। సహమఙ్గళ ఘోషాద్యై ర్విప్రైః పుణ్యాఙ్గనాదిభిః। స్వగ్రామా త్ప్రాగుదగ్వాతు మృత్తికానయనం శుభమ్ ॥ సాయాహ్నే శుభలగ్నేచ సర్వబీజాని వాపయేత్ ॥ బీజానాం మధ్యపస్సోమ స్తస్మాద్రాత్రౌతు వాపయేత్ ॥

గ్రన్థాన్తరే। శ్లో॥ యాజాతా ఇత్యనువాక జపస్తద్బీజ వాపనమ్। కర్తవ్యం మఙ్గళేష్వేత ద్దివావా యదివానిశి ॥ స్వగ్రామా త్ప్రాగ్బహిర్భాగం మృత్తికార్థం వ్రజేత్తతః। కుద్దాలేన ఖనిత్వాత్ర మృదంసంగృహ్య శోభనామ్ ॥ వల్మీకమృత్తికాం శుద్ధాం గోమయం సికతాంతథా। సాధారణాని పాత్రాణి పంచవంశ మయానిచ। సౌమ్యాని వైకరీరాణి శుత్యుక్తత్వా చ్ఛుభానిచ। చతుష్కోణేషు చత్వారి మధ్యేచైకం వినిక్షిపేత్ ॥ తత్తన్మంత్రై స్సమభ్యర్చ్య తేషు బీజాని వాపయేత్। బ్రహ్మేన్ద్ర యమతోయేశ శశినః పాత్రదేవతాః। సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వైణవం తథా ॥ తిలమాష వ్రీహియవాః ప్రియఙ్గు వోణు గోధుమాః ॥ ఏతే సప్తగ్రామ్యాః ॥

శ్లో॥ వేణుశ్యామాక నీవారా జర్తిలాశ్మగ వీధుకాః। మర్కటాశ్చ కుళత్థాశ్చ సప్తారణ్యాః ప్రకీర్తితాః॥

సప్తగ్రామ్యా ఓషధయ స్సప్తారణ్యాః ॥ఇతిశ్రుతేః॥

శ్లో॥ దీక్షాయా మభిషేకేతు నవవేశ్మప్రవేశనే। శాంత్యుత్స వేషు సర్వత్ర విదధ్యా దఙ్కురక్రియామ్॥ చౌలోపనయన గోదాన స్నానోద్వాహ ప్రవేశనే। ఆథాన సోమయోర్దేవ ప్రతిష్ఠాదిషు చేష్యతే॥ కర్తవ్యా మఙ్గళేష్వాదౌ మఙ్గళీయాఙ్కుర క్రియామ్॥ గర్భిణో గర్భసంస్కారం జాతకర్మచ నామచ। హిత్వాఙ్కురార్పణం కుర్యా దన్యత్ర శుభకర్మసు॥ వాస్తుకర్మణి చూడాయాం తథోప నయనేదివా। అంకురార్పణ మన్యత్ర రాత్రౌకుర్యా చ్ఛుభంభవేత్॥

సమాప్తోయమ్.

చౌలమ్.

జన్మనోధి తృతీయేవర్షే ఉదగయనే పునర్వస్వోః శుభేహనివా పుణ్యాహం ప్రతిసర మఙ్కురాభ్యుదయకం బ్రాహ్మణానాం భోజనేన సహ విధాయ కర్తవ్యేనేమం కుమారం చౌలేనకర్మణా సగ్గ్‌స్కరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥ కుమారంపత్నీంచ దక్షిణత ఉపవేశ్య। స్వయముత్త రత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య॥ పూర్వోక్త............శుభతిథౌ మమకుమారం, ఆయుర్వర్చోయశో బలాభివృద్ధ్యర్థం, కేశానాం సర్వదా స్నిగ్ధత్వ కుసుమగర్భత్రయ సిద్ధ్యర్థం, చౌలేనకర్మణా సగ్గ్ స్కరిష్యే। చౌల కర్మాఙ్గత్వేన ఆదౌరక్షణార్థం రక్షాబన్ధనంకరిష్యే।

తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాఙ్కరిష్యే। రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్ ॥ బృహత్సామేతి విధివద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ ॥ బృహత్సామ। క్షత్రభృద్వృద్ధ వృష్ణియం త్రిష్టుభౌజశ్శుభిత ముగ్రవీరమ్। ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదంవాతేన సగరేణరక్ష॥ రక్షాబన్ధన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు। రక్షాబన్ధన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు॥ ఆచమ్య పూర్వోక్తైవఙ్గుణ.........శుభ తిథౌ మమకుమారస్య చౌలహోమఙ్కరిష్యే। తదఙ్గ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనఙ్కరిష్యే। బ్రాహ్మణానాంభోజన ముపాయనవద్ధోమ స్విష్టవదగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రాసాదనాన్తే, యనకుశజలద్వయ శలాలుగ్లప్సత్రీణిదర్భపుంజిలాఞ్ఛకృచ్ఛలల్యసీనాపాత్రాణా ముత్తరతస్సకృత్పృయుంజ్యాత్। సర్వత్ర మానుషపాత్రాణి సకృత్తత్తః పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాన్తే ॥ అన్వారబ్ధేకుమారే ధాతాదదాతునో రయిమితి చతసృభి ర్యస్త్వాహృదాకీరిణేతి చతసృభిః ప్రతిమన్త్ర మష్టావాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ॥ ఏకమ్- ద్వే- త్రీణి- చత్వారి ॥

ధాతాదదాతునో రయిమీశానో జగతస్పతిః। సనఃపూర్ణేన వావనథ్స్వాహా॥ ధాత్రఇదంనమమ। ధాతాప్రజాయా ఉతరాయఈశే ధాతేదం విశ్వం భువనంజజాన। ధాతాపుత్రం యజమానాయ దాతా

తస్మై ఉహవ్యం ఘృతవదిధేమ స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ ధాతాదదాతునో రయింప్రాచీం జీవాతు మక్షితామ్ । వయందేవస్య ధీమహిసుమతిగ్ం సత్యరాధ సస్స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ ధాతా దదాతు దాశుషేవసూని ప్రజాకామాయ మీఢుషే దురోణే । తస్మై దేవాఅమృతాస్సంవ్య యన్తాం విశ్వేదేవాసో అదితిస్సజోషా స్వాహా ॥ ధాత్రఇదంనమమ ॥ యస్త్వాహృదా కీరిణామన్య మానోమర్త్యం మర్త్యోజోహవీమి । జాతవేదో యశోఅస్మాసు ధేహి ప్రజాభిరగ్నే అమృతత్వ మశ్యాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥ యస్మైత్వగ్ం సుకృతేజాతవేద ఉలోకమగ్నే కృణవస్స్యోనమ్ । అశ్వినగ్ం సపుత్రిణం వీరవన్తంగోమన్తగ్ం రయింనశతే స్వస్తిస్వాహా ॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥ త్వేసుపుత్ర శవసోవృత్రన్ కామ కాతయః । నత్వామిన్ద్రాతి రిచ్యతే స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ పుత్రిణ ఇదంనమమ ॥ ఉక్థఉక్థే సోమఇన్ద్రం మమాద నీథేనీథే మఘవానగ్ం సుతాసః । యదీగ్ం సబాధః పితరంన పుత్రాస్సమానా దక్షాఅవసే హవన్తేస్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ మఘవత ఇదంనమమ ॥ ఇధ్మసన్నహనా

న్యద్భిసగ్గ్ స్పృశాన్యగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయ తన్తిచరా యేదం నమమ । అపఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే ॥ జయాదిబ్రహ్మ విసర్జనాన్తే ॥ అపరేణాగ్నిం ప్రాచీం కుమారముపవేశ్య ॥ • త్రేణ్యాశలల్యా త్రిభిర్దర్భ పుంజీలై శ్శలాలుగ్లప్సేనేతి కుమారస్యశిరః తూష్ణీం కేశాన్వినీయ । పశ్చాన్నిరస్య । అపఉపస్పృశ్య । * యథర్షి శిఖానిదధాతి । యథావై షాం కులధర్మస్స్యా దపాగ్ం సగ్ంసర్జనాద్యాకేశ నిధానాత్సమానమ్ । తతః ఉష్ణేనవాయవఇతి యజుషా ఉష్ణాశ్శీతా స్వపఆనీయ ॥ ఉష్ణేన వాయ వుదకేనేహ్యాదితిః కేశాన్వపతు ॥ ఉష్ణోదకం శీతోదకేనినీయ ॥ ఆపఉన్దన్త్వితి ప్రాగారభ్యప్రదక్షిణం కుమారస్య శిరఉనత్తి । ఆపఉ న్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయవర్చసే । జ్యోక్చ సూర్యందృశే ॥ (యేనావపదితి చతసృభిః ప్రతిమన్త్రం ప్రతిదిశం ప్రదక్షిణం ప్రవపత్య సావిత్యత్ర కుమారస్యనామోక్త్వా శర్మన్నితిబ్రూయా దేవగ్ంసర్వత్రా వృధ మన్త్రవర్జం వయమసావేషఇతి ద్వయోశ్శర్మన్నితి । దక్షిణతో మాతా బ్రహ్మచారీవా యవసహిత మనడుహశ్శకృత్పిండం గృహ్ణీ యాత్ ॥) క్షురసహితాం త్రీన్ దర్భానాదాయ । ఊర్ధ్వాగ్రైః

• శ్లో॥ ఏకమూలంద్విశాఖంచ ఫలైః పర్ణైస్ససంయుతః ।
శలాలుగ్లప్సనామేతి నిశ్చిత్యోక్తముదుమ్బరమ్ ॥

* యథర్షి యావన్త ఋషయస్స్యప్రవరే తావతీ శ్శిఖానిదధాతి । ఏకార్షే మస్యైకాశిఖా, ద్వ్యార్షేయస్య ద్వే ఇత్యాది ॥ అథవా ॥ యథాయేన ప్రకారేణ, ఏషాం, కులజానాం, కులధర్మప్రవర్తతే, తథా శిఖాకర్తవ్యా॥-

పూర్వతో_న్తర్ధాయ ॥ యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్యరాజ్ఞో వరుణస్యవిద్వాన్ । తేన బ్రహ్మాణో వపతేదమస్యాయుష్మాన్ జరదష్టి ర్యథా సదయం నారాయణశర్మా । ఇతి తిరశ్చాక్షురేణ పూర్వకేశాన్వాపయిత్వా । అపఉపస్పృశేత్ । అగ్నేర్దక్షిణత ఉపవిశ్యకుమారస్యమాతా బ్రహ్మచారీవాకశ్చిత్ యత్క్షురేణేతి ప్రథమంవపన్త మాచార్య మనుమన్త్ర్య * యత్క్షురేణ మర్చయతా సుపేశసావప్త్రావపసికేశాన్ శున్ధి శిరో మాస్యాయుః ప్రమోషీః ॥ ఆచార్యో దర్భమిశ్రాన్ కేశాన్మాత్రే ప్రదాయ ॥ పునస్త్రీన్దర్భానాదాయ, ఊర్ధ్వాగ్రాన్ దక్షిణతో_న్తర్ధాయ ॥ యేనపూషా బృహస్పతే రగ్నేరిన్ద్రస్య చాయుషేవపత్ । తేనాస్యాయుషే వపసౌ శ్లోక్యాయ స్వస్తయే ॥ ఇతితిరశ్చాక్షురేణ దక్షిణకేశాన్వాపయిత్వా । అపఉపస్పృశ్య । దర్భమిశ్రాన్కేశాన్మాత్రే ప్రదాయ ॥ ... పునస్త్రీన్దర్భానాదాయ ఊర్ధ్వాగ్రాన్ పశ్చిమతో_న్తర్ధాయ ॥ యేనభూయశ్చరాత్ర్యయం జ్యోక్చపశ్యాతి సూర్యమ్ । తేనాస్యాయుషే వపసౌ శ్లోక్యాయస్వస్తయే ॥ ఇతి తిరశ్చాక్షురేణ పశ్చిమకేశాన్వాపయిత్వా । అపఉపస్పృశ్య । దర్భమిశ్రాన్ కేశాన్మాత్రే ప్రదాయ ॥ ... పునస్త్రీన్దర్భానాదాయ ఊర్ధ్వాగ్రాన్ రుత్తరతో_న్తర్ధాయ ॥ యేనపూషా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్రస్య చాయుషేవపత్ । తేన

* ఆభిముఖ్యేన మన్త్రస్యోచ్చారణం అభిమన్త్రణమ్, ద్రవ్యగతేన చిత్తేనేతి అనుమన్త్రణమ్,

తేవపామి నారాయణశర్మ న్నాయుష్మా వర్చస్వా యథాజ్యోక్సుమనా అసాః ॥ ఇతి తిరశ్చాత్క్షురేణ ఉత్తరకేశా న్వాపయిత్వా । అపఉపస్ప్రశేత్ ॥ దర్భమిశ్రాన్తాకేశా న్మాత్రేప్రయచ్ఛేత్ ॥ ...... తాఞ్ దర్భమిశ్రాఞ్ సర్వాన్కేశా నస్తేసంహత్య । మాతాయవాన్వితే ఆనడుహేశకృత్పిండే సకృన్నిధాయ ॥ ఆదాయోత్థాయ । ఉప్త్వాయ కేశానిత్యౌదుమ్బరమూలే దర్భ స్తమ్బేవా నిదధాతి ॥ ఉప్త్వాయకేశాఞ్ వరుణస్యరాజ్ఞో బృహస్పతిస్సవితా సోమోఅగ్నిః । తేభ్యోనిధానం బహుధాన్వవిన్దన్నన్తరా ద్యావాపృథివీ అపస్సువః ॥ — క్షురంప్రక్షాళ్య । గూఢస్థానే నిదధాతి । తేనత్ర్యహం కర్మనివృత్తిః । బ్రహ్మణేవరం దదాతి । బ్రహ్మణంపూజయామి భవత్కృతబ్రహ్మత్వదక్షిణాం మనసోత్సాహపరిమిత హిరణ్యం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదేనమమ ॥ — అక్షతాఞ్ఛిరసి ధారయేత్ ॥ — తతశ్చూడాకరణం కర్ణవేధంచకృత్వా కుమారం స్నాతమలఙ్కుర్యాత్ ॥ — గోదానగ్ం షోడశేవర్షే శలాలుగ్లప్స దర్భపుంజీలశలలీ శిఖానిధానవర్జం చౌలవత్కుర్యాత్ ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ తృతీయే వత్సరేచౌలం కుర్వీత హ్యుత్తరాయణే । శుక్లపక్షే శుభార్క్షేతు కృత్వాభ్యుదయకం తతః ॥- తథాచ ॥ జన్మనోథ తృతీయేబ్దే చౌలంకుర్యా త్పునర్వసౌ । ఉదగ్గతే గ్రహేశేచ పంచమేవా మతాన్తరాత్ ॥-కించ॥ జన్మనోథ తృతీయేబ్దే ప్రథమేవా మతాన్తరాత్ ॥ పంచమేవా చౌలకర్మ కుర్యురేకే యథాకులమ్॥- నూనోర్మాతరి గర్భి

ణాశ్యం చూడాకర్మ నకారయేత్ । పంచమాసా దధఃకుర్యా దతఊర్ధ్వం నకారయేత్ ॥- గుర్విణీ నామసాప్రోక్తా చూడాకర్మ నకారయేత్ । యదివా గర్భిణీకుర్యా న్నకుర్యాన్మౌంజిబన్ధనమ్ ॥- భిన్నభార్యా సుత శ్చైవ నదోషశ్చౌలకర్మణి ॥-- ద్విజభోజన పుణ్యాహే కుమారస్యచ భోజనమ్ । లాన్యుపాయన వత్కుర్యా ద్ధోమస్స్విష్టవదప్యవేత్ ॥...
శీతోష్ణ మప్సుశ్శలలీ కుశాంశ్చగ్లప్సా సపుంజీల శకృద్యవాంశ్చ । ఆసా దయేచ్చాథ యథర్షిసంఖ్యా శ్శిఖాశ్చకార్యాః కులధర్మతోవా ॥...
ఏతాశ్శిఖావాపి శిఖేశిరోరుహా న్నప్రివాపయేత్కర్మణి చోపనాయనే । గోదానశబ్దా దధునావగమ్యతే తచ్ఛ్మశ్రు కర్మేతిహి చౌలవద్విధిః ॥...
ఉదగ్గతేర్కేసతిషోడశేబ్దే నగ్లప్సపుంజీల శలల్యఉక్తాః । హోమాత్పరం శ్మశ్రుచవాపయేచ్చ కుర్యాన్నభోత్కృన్తన ముత్తమాజ్ఞమ్ ॥ వాక్యమ్- ఉపనయినేనసహ చౌలకరణే చౌలస్య ప్రధానత్వాత్, ప్రథమం చౌలవపనం మన్త్రివత్కృత్వా, పశ్చా దుపనయనాజ్గవపనే అపాంసంసర్జ నాని విధివత్కృత్వా, చతుర్దిగ్వపనే కేశాభావేపి, ప్రతిమన్త్రంప్రతి దిశం త్రీంస్త్రీన్ దర్భానేవచ్ఛిన్ద్యాత్ । తథాచ ॥ శ్లో ॥ ప్రధానస్యాక్రి యాయాన్తు సాజ్గం తత్క్రియతేపునః । తదజ్గస్యా క్రియాయాన్తు నావృత్తిర్నైవ తత్క్రియా ॥... శ్లో । చౌలోపనీతేతు సహాక్రియేతే యదా తదా క్షౌరయుగప్రసక్తౌ । చౌలేప్రధానం క్షురకర్మ కార్య ముపానయాజ్గన్తు విభావనీయమ్ ॥ ద్విముండనేతు సంప్రాప్తే కథంయుగ్మం సమాచరేత్ । ఉపాయనేతదుక్తస్యా జ్ఞపేన్మంత్రం గతస్యతు॥ - ఇత్యేకే।-
శ్లో॥॥ హస్తాశ్వివిష్ణు పౌష్ణాశ్చ శ్రవిష్ఠాదిత్య పుష్యభమ్ । సౌమ్యచిత్రే నవక్షౌరే ప్రశస్తమా నవతారకాః ॥ ... అభిముఖ్యేన మన్త్రిస్యోచ్చారణం అభిమన్త్రణమ్ । ద్రవ్యగతేన చిత్తేనేతి అనుమన్త్రణమ్ ॥...

సమాప్తోయమ్

అథ, ఉపనయనమ్.

ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః । గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణ ముప నయీత । గర్భైకాదశేషు రాజన్యమ్- । గర్భద్వాదశేషు వైశ్యమ్ ॥ వసన్తోగ్రీష్మశ్శరది త్యృతవో వర్ణానుపూర్వ్యేణ ॥ ...... వసన్తేగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యకాపీనాచ్ఛన్నం కృతాభిద్యైః కృతశౌచంకుమారం పత్నీంచ దక్షిణతఉపవేశ్య । స్వయముత్తరతఆసీనఃపుణ్యాహం ప్రతిసరమఙ్కురా భ్యుదయకం బ్రాహ్మణానాం భోజనేనసహ విధాయేమం కుమారముప నేష్య ఇతిసఙ్కల్పః - పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ- ఏతావన్తఙ్కాల మనాశ్రమిణోస్య కుమారస్యాశ్రమిత్వా దతిశయ సమ్పాదనార్థ మాయుస్తేజోవీర్య యశశ్శ్రీపుష్టికామ్యార్థ ఫలసిద్ధ్య ర్థగ్ం సాఙ్గోపాఙ్గ సకలవేదాధ్యయనా ధ్యాపకద్వారా తత్తత్ప్రతి పాదిత నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధ్య ర్థం, చతుర్విగ్ంశత్యక్షర మన్త్రోచ్చారణ ద్విజాశ్రమాధికార యోగ్య తా ఫలసిద్ధ్యర్థం, కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణం మమకుమార ముపనేష్యే ॥ ఉపనయనాఙ్గత్వేన ఆదౌరక్షణార్థం రక్షాబన్ధనంకరిష్యే । తదఙ్గషోడశోపచార పూజాఙ్కరిష్యే । రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః । ధ్యా నావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥- విశ్వేత్తాతఇతి విధి వద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ ॥- విశ్వేత్తాతే సవనేషు ప్రవాచ్యాయాచ్చ కర్థమఘవన్నిన్ద్రసున్వతే । పారావతం యత్పురుసంభృతం వస్వపా వృణోశ్శరభాయ ఋషిబన్ధవే ॥ రక్షాబన్ధన ముహూర్త స్సుముహూ ర్తోస్తు । రక్షాబన్ధన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా

మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥- ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమకుమారస్య ఉపనయనాఙ్గత్వేన కర్మణఃపుణ్యాహ వాచ నంకరిష్యే । పుణ్యాహవాచనం కుర్యాత్ ॥ ... ... ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమకుమారస్య ఉపననయనా ఙ్గత్వేన లౌకికాగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ పరిస్తరణాంతం కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, మమకుమారస్య శ్రౌతస్మార్త నిత్యనైమిత్తికకామ్యకర్మానుష్ఠానాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థంఉప నయనాఙ్గభూత పరమపవిత్ర యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే ॥ తదఙ్గషోడ శోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ యజ్ఞోపవీత దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావా హనాది షోడశోపచారపూజాం కుర్యాత్ ॥ —— ధ్రువాద్యౌరిత్యాదినా యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణైస్స్పర్శయేత్ ॥ ధ్రువాద్యౌర్ధ్రువా పృథివీ । ధ్రువంవిశ్వ మిదంజగత్ । ధ్రువాహ పర్వతాఇమే । ధ్రువోరాజా విశామయమ్ । ఇహైవైధి మావ్యధిష్ఠాః ॥- పర్వతఇవా విచాచలిః । ఇన్ద్రఇవేహ ధ్రువస్తిష్ఠ । ఇహరాష్ట్ర ముధారయ । అభితిష్ఠ పృతన్యతః। అధరేసన్తు శత్రవః । ఇన్ద్రఇవ వృత్రహాతిష్ఠ । అపఃక్షేత్రాణి సంజ యన్ । ఇన్ద్రఏణ మదీధరత్ । ధ్రువంధ్రువేణ హవిషా । తస్మైదేవా అధిబ్రవన్ । అయఙ్చ బ్రహ్మణస్పతిః ॥ ఆచమ్య ॥ యజ్ఞోపవీతమ్ప రమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్రియం ప్రతిముఞ్చశుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తుతేజః ॥ పునరాచమ్య ॥ యజ్ఞోపవీతధారణ ముహూర్త ... ... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ... ...

ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, ఆచార్యవటోః ఆయుర్వర్చో యశోబలాభి వృద్ధ్యర్థం నాన్దీశోభనదేవతా ముద్దిశ్య నాన్దీశోభనాదేవతా ప్రీత్యర్థం యావచ్ఛక్తి బ్రాహ్మణ సమారాధనం కరిష్యే ॥ స్వస్తస్వ్యయనం తార్క్ష్యమరిష్ట నేమింమహద్భూతం వాయసందేవతానామ్ । అసురఘ్న మిన్ద్రసఖంసమత్సు బృహద్యశోనావ మివారుహేమ । అంహోముచ మాఙ్గిరసఙ్గయఞ్చ స్వస్త్యాత్రేయం మనసాచతార్క్ష్యమ్ । ప్రయతపాణిశ్శరణం ప్రపద్యేస్వస్తిసంబాధే ష్వభయన్నో అస్తు ॥ శుభగ్ంశుభమ్ ॥ ... నాన్దీశోభనదేవతా బ్రాహ్మణాః యథాభాగశామీవో గన్ధాః । సుగన్ధాః । అలఙ్కరణార్థా ఇమే అక్షతా స్సన్త్వక్షతా స్సకలారాధనైశ్శోభనమస్తు ॥ శ్లో ॥ శీతవాతోష్ణ సన్త్రాణం లజ్జాయా రక్షణంపరమ్ । దేహాలఙ్కరణంవస్త్ర మతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥... నాన్దీశోభనదేవతా బ్రాహ్మణాః, సదక్షిణతాంబూలం వస్త్రం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ఆపోశనందత్వా । శ్లో॥ ఏకో విష్ణుం మహద్భూతం పృథగ్భూతా న్యనేకశః । త్రీఀల్లోకాన్వ్యాప్య భూతాత్మా భుఙ్క్తే విశ్వ భుగవ్యయః ॥ ఇతిప్రార్థయేత్ ॥...... అనేన నాన్దీశోభనదేవతా బ్రాహ్మణసమారాధనేన భగవాన్సర్వాత్మకః శ్రీ మహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదోభవతు ॥... ఆచార్యవటోః ఆయుర్వర్చోయశో బలాభివృద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు ॥... ఆచార్య వటోః ఆయుర్వర్చోయశో బలాభివృద్ధిరస్తు ॥ .... మాత్రా సహ కుమారంభోజయేత్ ॥ శ్లో ॥ కుమారభుక్తి కాలేతు గాయత్రీం సముదీరయన్ । ఆచార్యస్స్వయ మేవాన్నం ప్రోక్షయేదితి శౌనకః ॥...

వటురక్షారలవణం స్వప్రాణాహుతి మౌనకమ్। ఏకోభుంజీతనియతో వ్రతీవ్రత మపీడయన్। అర్వాఙ్మాత్ర క్రియాయాశ్చ మాత్రాచ సహ భోజనమ్। సహశబ్దస్తు శాస్త్రార్థ మేకపఙ్క్త్యాతు భోజనమ్॥ భుక్తిద్వ యేతు సంప్రాప్తే కథంభుక్తిర్విధీయతే। శర్కరాజ్య పయఃపీత్వా పశ్చాద్భుక్తిం సమాచరేత్॥... భోజనానన్తరం, ఉష్ణేనవాయవఇతి కేశనిధానపర్యన్తం చౌలవత్కుర్యాత్। ఉష్ణేనవాయం............ క్షురంప్రక్షాళ్య। గూఢస్థానే నిదధాతి, కుమారం సమ్యక్స్నాపయేత్॥ ఆచాన్తంకుమారముపవేశ్య। అగ్నిన్ధనాది పాత్రాసాదనాన్తే॥ సమి త్కుశాంబు కూర్చవస్త్రాశ్మ దండాజిన మేఖలాశ్చ పాత్రాణాముత్తరత స్సకృత్ప్రయుంజ్యాత్। సర్వత్రమానుషపాత్రాణిసకృత్। తతః, పవిత్ర కరణాద్యాజ్య భాగాన్తే। గురుఃకుమార మాయుర్దాఇతి పాలాశీగ్ంసమిధ మాధాప్య। •ఆయుర్దాదేవ జరసఙ్గృణానో ఘృతప్రతీకో ఘృతపృష్ఠో అగ్నే। ఘృతంపిబన్నమృతం చారుగవ్యం పితేవపుత్రం జరసేనయే మమ్॥ అధేహి॥ కుమారః, అగ్నయేజరస ఇదంనమమ॥- (శ్లో॥ స్వా హాకారో నచాయదా ఇత్యత్ర సమిధాహుతౌ। అధేహీత్యేవ మన్త్రా న్తే వటుమాధాపయే ద్గురుః॥)... అథైనముత్థాప్య। ఆచార్యం ప్ర దక్షిణమాగ త్యాచార్యమగ్నించాన్తరేణ ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖంతి

• గురుఃకుమారస్య దక్షిణహస్తే పాలాశీంసమిధం ప్రదాయ, హస్తయోస్తం గృహీత్వా, ఆయుర్దాఇతి స్వాహాకారవర్జగ్ం అధేహీతిమన్త్రాన్తే పాలాశీగ్ంసమిధ మాజ్యాభ్యక్తా మాధాపయేత్॥

ష్ఠేత్ ॥ - ఆతిష్ఠేమమితి మన్త్రముచ్చరన్నాచార్యో కుమారస్య దక్షిణేనపాదాఙ్గుష్ఠేన వాయవ్యామశ్మాన మాస్థాపయేత్ ॥ - ఆతిష్ఠేమ మశ్మానమశ్మేవత్వగ్గ్‌స్థిరోభవ । అభితిష్ఠపృతన్యత స్సహస్వపృతనాయతః ॥ - అథస్త్రాత్తత్రైవతిష్ఠేత్ । ఆదేవశాపరీదానా ద్యథాస్థానం న్నప్రత్యాసీదేత్ ॥ తత్రతవాసోమౌంజ్యజినావస్థాపన ప్రోక్షణ హస్తగ్రహణ పరీదానాని కుర్యాత్ ॥ - (తథాచ - శ్లో॥ అథోత్థాయ కుమారోపి స్వాచార్యన్తు ప్రదక్షిణమ్ । ఆగమ్యోత్తరత స్తిష్ఠే దగ్నిమాచార్యమన్తరా ॥ - దక్షిణేన పదాశ్మాన మాథాయాథస్థితోవటుః । ఆదేవతా పరీదానా త్ప్రత్యాసీదే న్నచాసనే ॥ - అశ్మని స్థాపితోయేన వాసోపి పరిధాయచ । మేఖలామజినంచైవ యావదశ్మాన మాచరేత్ ॥

ఆచమ్య ॥ - పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమకుమారస్య ఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం శీతోవాతోష్ణా ద్యుపశమనద్వారా దేహాలఙ్కరణార్థం వస్త్రధారణంకరిష్యే ॥ . . . . రేవతీస్త్వేతి ద్వాభ్యాం వాసోభిమన్త్ర్య । రేవతీస్త్వా వ్యక్ష్ణన్ కృత్తికా శ్చాకృన్తగ్గ్‌స్త్వా । ధియోవయన్నవగ్నా అవృంజన్థ్సహస్రి మన్తాగ్ం అభితోఅయచ్ఛన్ । దేవీర్దేవాయ పరిధీసవిత్రే మహత్తదాసా మభవన్మహిత్వనమ్ ॥ ....

యా అకృన్తన్నితి తిసృభిర్వాసః కుమారస్యకటితటే త్రిఃప్రదక్షిణం పరిధాప్య ॥ యా అకృన్తన్నవయన్ యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తా నభి

తో దదన్త । తాస్త్వాదేవీర్జరసే సంవ్య యస్త్వాయుష్మానిదం పరిధత్స్వ వాసః । పరిధత్తధత్త వాససైనగ్ం శతాయుషఙ్కృణుత దీర్ఘమా యుః । బృహస్పతిః ప్రాయచ్ఛ ద్వాసఏతత్సోమాయరాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ । జరాంగచ్ఛాసి పరిధత్స్వవాసో భవాకృష్టీనా మభిశస్తిపావా

శతంచజీవ శరదస్సువర్చా రాయశ్చపోష ముపసంవ్యయస్వ ॥

పరిధాప్య, ద్విరాచమ్య । పరీదమితిపరిహితం కుమారమనుమన్త్రయే ॥ పరీదంవాసో అధిధాస్వస్తయే భూరాపీనా మభిశస్తిపావా । శతంచజీవ శరదఃపురూచీ ర్వసూనిచార్యో విభజాసిజీవన్ ॥ ... ... ఆచమ్య పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ, మమకుమారస్యాయుష్యాభి వృద్ధి ద్వారా, సోమేన్ద్రమరుత్ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం మేఖలాధారణంకరిష్యే ॥ - మౌంజీంమేఖలాం త్రివృతాం త్రిఃప్రదక్షిణా మియందురుక్తాదితి ద్వాభ్యాం కుమారస్య కటితటే పరివీయ, నాభిదేశే గ్రన్థింకృత్వా, తౌమన్త్రౌ కుమారంవాచయేత్ ॥ - ఇయందురుక్తా త్పరిబాధమానా శర్మ వరూథ మ్పునతీనఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాభరన్తీ ప్రియా దేవానాగ్ం సుభగామేఖలేయమ్ । ఋతస్యగోప్త్రీ తపసఃపరస్వీ ఘ్నతీరక్షస్సహమానా అరాతీః । సానస్సమన్త మనుపరీహి భద్రయాభర్తా

రస్తే మేఖలేమారిషామ ॥ ... అథ కుమారం వాచయేత్ ॥ ఇయందు రుక్తాత్ । పరిబాధమానా । శర్మవరూథమ్ । పునతీనః । ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యామ్ । బలమ్ । ఆభరన్తీ । ప్రియదేవానామ్ । సుభగా । మేఖలేయమ్ । ఋతస్యగోప్త్రీ । తపసః । పరస్పీ । ఘ్నతీరక్షః । సహమానా । అరాతీః । సానస్సమన్తమ్ । అనుపరీహి । భద్రయా । భర్తారస్తే । మేఖలే, మారిషామ ॥ ...... ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, మమకుమారస్యాయుష్యాభి వృద్ధిద్వారా, త్రిగుణీకృతాగ్నిష్టోమాతిరాత్రాప్తోర్యామ సాన్తపన వాజపేయ పౌండరీకాశ్వమేధాది శతక్రతు సమ్పూర్ణ సకలఫలావాప్త్యర్థం కృష్ణాజినధారణం కరిష్యే । కృష్ణాజిన ముత్తరలోమక ముత్తరీయార్థే, మిత్రస్యేతి ప్రక్షిప్యవాచయేత్ ॥ ... మిత్రస్యచక్షుర్ధరుణం బలీయస్తేజోయశస్వి స్థవిరగ్ంసమిద్ధమ్ । అనాహనస్యం వసనంజరిష్ణు పరీదంవాజ్యజినం దధేహమ్ ॥ ... అథ కుమారం వాచయేత్ ॥ మిత్రస్యచక్షుః । ధరుణః బలీయః । తేజోయశస్వి । స్థవిరమ్ । సమిద్ధమ్ । అనాహనస్యమ్ । వసనం । జరిష్ణు । పరీదంవాజి । అజినమ్ । దధేహమ్ ॥ ... ... ఉత్తరేణాగ్ని ముదగగ్రాన్ దర్భాన్థ్సగ్గ్‌స్తీర్య । తేష్వగ్నేరిత్యేనం, ప్రత్యఙ్ముఖ మవస్థాప్య వాచయేత్ ॥ ...... ఆగన్త్రాసమగన్మహి ప్రసుమృత్యుం యుయో

తన । అరిష్టాస్సంచరేమహి స్వస్తిచరతా దిహ స్వస్త్యా గృహేభ్యః ॥ –

అథ కుమారం వాచయేత్ ॥... ఆగన్త్రా । సమగన్మహి । ప్రసుమృ

త్యుమ్ । యుయోతన । అరిష్టాః । సంచరేమహి । స్వస్తిచరతాత్ । ఇహ

స్వస్తి । అగృహేభ్యః ॥ ... మన్త్రవాక్యబ్రాహ్మణః, ఆచార్యోదకాం

జలిం పూరయేత్ ॥ ఆచార్యస్యోదకాంజలిం కుమారస్యాంజలావానీయ

తాభిస్సముద్రా దూర్మిరితి, ఆచార్యః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ త్రిః ప్రోక్ష్య

వాచయేత్ ... సముద్రాదూర్మి ర్మధుమాగ్ం ఉదారదుపాగ్ం శునా

సమమృతత్వ మశ్యామ్ । ఇమేతే రశ్మయస్సూర్యస్య యేభిస్సపితత్వం

పితరోన ఆయన్ । సకృన్మన్త్రేణ, ద్విస్తూష్ణీం ప్రోక్ష్య । అథ కుమారం

వాచయేత్ ॥ ... సముద్రాదూర్మిః । మధుమాన్ । ఉదారత్ । ఉపా

గ్ంశునా । సమ్ । అమృతత్వమశ్యామ్ । ఇమేనుతే । రశ్మయః । సూర్య

స్య । యేభిః । సపితత్వమ్ । పితరోనః । ఆయన్ ॥ ... ...

(శ్లో॥ మౌంజ్యజినావ స్థాపన ప్రోక్షణో త్థాపనానితు । సమన్త్రమేతా

న్యాచార్యః పూర్వంకృత్వాథ వాచయేత్ ॥...) తతః, అగ్నిష్టఇతి దశ

భిర్మన్త్రైః కుమారస్య సాఙ్గుష్ఠముత్తానదక్షిణహస్తం, ఆచార్యో దక్షి

ణేనావాక్పాణినా సకృద్గృహ్ణీయాత్ ॥... అగ్నిష్టే హస్తమగ్రభీత్ ।

సోమస్తే హస్తమగ్రభీత్। సవితాతే హస్తమగ్రభీత్। సరస్వతితే హస్తమగ్రభీత్। పూషాతే హస్తమగ్రభీత్। (బృహస్పతిస్తే హస్తమగ్రభీత్।) అర్యమాతే హస్తమగ్రభీత్। అగ్ంశుస్తే హస్తమగ్రభీత్। భగస్తేహస్తమగ్రభీత్। మిత్రస్తే హస్తమగ్రభీత్। మిత్రస్త్వమసి ధర్మణాగ్నిరాచార్యస్తవ॥ ఇత్యస్తే హస్తం గృహీత్వా॥ అగ్నయేత్వేతి ప్రతిమన్త్రం దేవతాభ్యో రక్షణాయ దద్యాత్। అగ్నయేత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। సోమాయత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। సవిత్రేత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। సరస్వత్యైత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। మృత్యవేత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। యమాయత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। గదాయత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। అన్తకాయత్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। అద్భ్యస్త్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। ఓషధీభ్యస్త్వా పరిదదామి నారాయణశర్మన్। పృథివ్యైత్వా సవైశ్వానరాయై పరిదదామి నారాయణశర్మన్॥

ఇత్యాచార్యః ప్రతిశర్మాన్తే కించిత్కించిద్ధస్తం ప్రసార్య॥ (టీ॥ అన్తేతు సర్వమన్త్రాణాం హస్తగ్రహణ మిష్యతే। దేవతాభ్యః పరిదానం రక్ష।

ణాయ పృథక్పృథక్ ॥ గ్రహమన్త్రేష్వసౌశబ్దే నీచైః ప్రాధాన్య వాచినీ । సంబుధ్యా శర్మవక్తవ్య మనీచైః ప్రథమాన్తతః ॥) ... ... తతస్సు ముహూర్తే లగ్నాష్టక చూర్ణికానుక్త్వా । ధ్రువన్తఇతి మన్త్రేణ గుడజీర కాణ కుమారస్య శిరసినిక్షిపేత్ ॥ ధ్రువన్తేరాజా వరుణోధ్రువన్దేవో బృహస్పతిః । ధ్రువన్త ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాంధ్రువమ్ ॥ అయంముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । అస్మిన్ముహూర్తకాలే సూర్యాదీ నాం నవానాం గ్రహాణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ దేవస్యత్వేతి య జుషా ఆచార్యోహస్తాభ్యాం కుమారమాలిఙ్గ్య, ప్రదక్షిణమగ్నిం, స్వసమీ పమానీయ, అభిముఖ ముపవేశ్య ॥ - దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవ ఉప నయే నారాయణశర్మణ ॥- (శ్లో॥ నామబ్రూయా దసౌశబ్దే ప్రథ మాన్త ముదాత్తకే । దేవస్యత్వాను దాత్తేచ సంబుధ్యానామనిర్దిశేత్ ॥ శ్లో॥ అనుదాత్తం భవేన్మన్త్రం సంబుధ్యన్త మసౌపదమ్, ఉదాత్తః ప్రథ మాన్తస్తు నయేసావితివర్జయేత్ ॥) సుప్రజాఇతి కుమారస్య దక్షిణే కర్ణేజపేత్ ॥ సుప్రజాః ప్రజయా భూయాస్సువీరో వీరైస్సువర్చా వర్చ సా సుపోషః పోషైః ॥ - బ్రహ్మచర్యమాగా మిత్యాది ప్రసూతఇత్య న్తం కుమారఆహ॥ • బ్రహ్మచర్యమ్ । ఆగామ్ । ఉపమానయస్వ । దే వేన । సవిత్రా । ప్రసూతః ॥ ఆచార్యః కుమారం దక్షిణహస్తం

• బ్రహ్మచర్య మాగాముపమానయస్వ దేవేనసవిత్రా ప్రసూతః ।

గృహీత్వా । కోనామాసి, ఇతిపృచ్ఛేత్ ॥ ... కుమారః, నారాయణశ
ర్మా నామాస్మి ॥ ఆచార్యః, కస్యబ్రహ్మచార్యసి నారాయణశర్మన్ ॥
కుమారః, ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్యస్మి ॥ ఆచార్యః, నారాయణ శర్మై
షతే దేవసూర్యబ్రహ్మచారీ తఙ్గోపాయ ససమామృతై షతే సూర్యపుత్ర
స్సదీర్ఘాయు స్సమామృత । యాగ్స్వస్తి మగ్నిర్వాయు స్సూర్యశ్చన్ద్ర
మా ఆపోనుస్తంచరన్తి తాగ్స్వస్తి మనుసంచర నారాయణశర్మన్ ॥ -

అధ్వనామితి కుమారం వాచయేత్ ॥ • అధ్వనామ్ । అధ్వపతే ।
శ్రేష్ఠస్య । అధ్వనః । పారమ్ అశీయ ॥ కుమారఉత్థాయ, ప్రదక్షిణ
మగ్నింకృత్వా । ఆచార్యస్య దక్షిణతఉపవిశేత్ ॥ అథయోగాదీ న్నవ
మన్త్రాన్ వాచయన్హావయే ద్ద్వితీయచతుర్థౌ స్వయంబ్రువన్నా
చార్యః ప్రతిమన్త్ర మేకాదశాజ్యాహుతీః కుమారగ్ం హావయేత్ ॥
శ్లో॥ యోగాదీన్వాచయన్నేవ కుమారంహావయేత్ఖలు । ద్వితీయచతుర్థౌ
బ్రూయాదాచార్యో జుహుయాద్వటుః ॥ ఏకమ్- ద్వే- త్రీణి- చత్వారి ।
యోగేయోగే । తవస్తరమ్ । వాజేవాజే । హవామహే । సఖాయః ।
ఇన్ద్రమ్ । ఊతయేస్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయేదంనమమ ॥ తతః, ఆచార్యోమ

• అధ్వనామధ్వపతే శ్రేష్ఠస్యాధ్వనః పారమశీయ ॥ ... ...

న్త్రిముచ్చార్య । మన్త్రి న్తేసా స్వాహేతి కుమారమేవవాచయన్ హావ యేత్ । ఇమమగ్నే । ఆయుషే । వర్చసేకృధి । ప్రియగ్ంరేతః । వరుణ । సోమరాజన్ । మాతేవాస్మై । అదితే । శర్మయచ్ఛ । విశ్వేదేవాః । జరదష్టిః । యథాసత్ । స్వాహా । అగ్నివరుణసోమాదిత విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదంనమమ ॥ తతఃకుమారః - శతమిన్ను । శరదః । అన్తి దేవాః । యత్రానః । చక్రా । జరసమ్ । తనూనామ్ ॥ పుత్రాసః । యత్రపితరః । భవన్తి । మానః । మధ్యా । రీరిషత । ఆయుః । గన్తోస్వాహా ॥ దేవేభ్యఇదంనమమ । తతః, ఆచార్యో బ్రూయాత్ ॥ అగ్నిష్టఆయుః । ప్రతరాందధాతు । అగ్నిష్టేపుష్టిమ్ । ప్రతరాఙ్కృణోతు । ఇన్ద్రోమరుద్భిః । ఋతుథాకృణోతు । ఆదిత్యైస్తే । వసుభిః । ఆదధాతు । స్వాహా ॥ అగ్నీన్ద్రమరుదాదిత్య వసుభ్య ఇదంనమమ ॥ తతఃకుమారః ॥ మేధాం మహ్యమ్ । అఙ్గిరసః । మేధామ్ । సప్తర్షయః । దధుః ॥ మేధాంమహ్యమ్ ।

• యోగేయోగేతవస్తరం వాజేవాజేహవామహే । సఖాయఇన్ద్రమూతయే స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయేదంనమమ ॥ ౧ ॥ ఇమమగ్నఆయుషే వర్చసేకృధి ప్రియగ్ంరేతో వరుణసోమరాజన్ । మాతేవాస్మా అదితే శర్మయచ్ఛ-విశ్వేదేవా జరదష్టిర్యథా సత్స్వాహా ॥ అగ్నివరుణ సోమా

ప్రజాపతిః । మేధామ్ । అగ్నిర్దదాతుమే ॥ స్వాహా ॥ అఙ్గిరసస్స ప్తర్షిప్ర జాపత్యగ్నిభ్య ఇదంనమమ ॥ అప్సరాసుచ । యామేధా । గన్ధర్వేషుచ । యద్యశః । దైవీ । యామానుషీ । మేధా । సామామ్ । ఆవిశతాత్ । ఇహ స్వాహా ॥ మేధాదేవ్యా ఇదంనమమ । ఇమంమేవరుణ । శ్రుధీహవమ్ । అద్యాచమృడయ । త్వామ్ । అవస్యుః । ఆచక్తేస్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమమ ॥ తత్త్వాయామి । బ్రహ్మణా । వన్దమానః । తదాశాస్తే । యజ మానః । హవిర్భిః ॥ అహేడమానః । వరుణ । ఇహబోధిఉరుశగ్ంస । మానః । ఆయుః । ప్రమోషీస్స్వాహా ॥ వరుణాయేదం నమః ॥ త్వన్నో అగ్నే । వరుణస్య । విద్వాన్ । దేవస్యహేడః । అవ । యాసిసీష్ఠాః ॥ య జిష్ఠః । వహ్నితమః । శోశుచానః । విశ్వాద్వేషాగ్ంసి । ప్రముముగ్ధి । అస్మత్స్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ ॥ సత్వన్నోఅగ్నే । అవమః । భవోతీ । నేదిష్ఠః । అస్యాః । ఉషసః । వ్యుష్టౌ । అవయక్ష్వనః।

దితి విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదంనమమ ॥౨॥ శతమిన్ను శరదో అన్తిదేవా యత్రానశ్చక్రా జరసన్తనూనామ్ । పుత్రాసోయత్ర పితరోభవన్తి మానోమధ్యా రీరిషతాయుర్గన్తోః స్వాహా ॥ దేవేభ్యఇదంనమమ ॥౩॥

అగ్నిష్టఆయుః ప్రతరాందధా త్వగ్నిష్టేపుష్టిం ప్రతరాఙ్కృణో

వరుణమ్ । రరాణః । ప్రీహిమృడీకమ్ । సుహవోనః । ఏధిస్వాహా ॥ అగ్నీ వరుణాభ్యా మిదంనమమ ॥ త్వమగ్నే । అయాసి । అయాసన్ । మనసా హితః । అయాసన్ । హవ్యమూహిషే । అయానోధేహి । భేషజగ్గ్‌స్వాహా ॥ అయసేగ్నయ ఇదంనమమ ॥ ఆచార్యః, ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భి స్సగ్గ్ స్పర్శ్యాగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ । అప ఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః, హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం, వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే ॥ స్రువేణాజ్యమాదాయ । ఓం-చిత్తంచ స్వాహా ॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తే॥ కుమారః, అపరేణాగ్ని ము దగగ్రం కూర్చంనిదధాతి । తస్మిన్ గురూరాష్ట్రభృదసీతి యజుషోప విశతి ॥ రాష్ట్రభృదస్యాచార్యా సన్దీమాత్వద్యోషమ్ ॥ ఇతిబ్రాహ్మణః ॥ (రాష్ట్రభృదసి సంమ్రాడా సన్దీమాత్వద్యోషమ్॥ ఇతిరాజన్యః ॥ రాష్ట్ర భృదస్యధిపత్న్యా సన్దీమాత్వద్యోషమ్ ॥ ఇతివైశ్యః ॥ శ్లో॥ ఆచార్యా య వటుఃకూర్చం దద్యాదగ్ర ముదగ్యథా । తథానిధాయ తత్కూర్చే

తు । ఇన్ద్రోమరుద్భిర్‌ఋతుధా కృణోత్వాదిత్యైస్తే వసుభిరాదధాతు స్వాహా ॥ అగ్నీన్ద్రమరుదాదిత్య వసుభ్య ఇదంనమమ ॥౪॥ మేధాంమహ్య మజ్గిరసో మేధాగ్ం సప్తర్షయోదదుః । మేధాంమహ్యం ప్రజాపతిర్మే ధా మగ్నిర్దదాతుమే స్వాహా॥ అజ్గిరసస్సప్తర్షి ప్రజాపత్యగ్నిభ్య ఇదం

రాష్ట్రభృద్యజుషా గురుః) ॥ తస్యపురస్తాద్దర్భేషు ప్రత్యఙ్గాసీనః కు మారో దక్షిణేన పాణినా గురోర్దక్షిణంపాదం తతస్సవ్యేనపాణినా సవ్య పాద మన్వారభ్యాహ । మమసావితీ్రంభో అనుబ్రూహి ॥

ఆచార్యస్తస్మై అన్వాహ ॥ తథ్సవితురితి వచోర్ధర్చశ స్తతస్సర్వా వ్యాహృతీర్విహృతాః పాదాదిష్వన్తేషువా దద్యా త్పున రర్ధర్చయోర్ద్వేద్వే ఉత్తమాయాంకృత్స్నాయాం తస్యైవాససా పాణిభ్యాం పాణీసంగృహ్య కుమారాయగాయత్రీ ముపదిశేత్ ॥ ... (శ్లో॥ వ్యత్యస్త పాణినాకార్యం పాదయో ర్గ్రహణంగురోః । సవ్యేనసవ్య స్స్ప్రష్టవ్యో దక్షిణేనతు దక్షిణః ॥ జన్మప్రభృతి యత్కించిత్సుకృతం సముపార్జితమ్ । తత్సర్వం సశ్యతిక్షిప్ర మేకహస్తాభి వాదనే) । ... శ్లో॥ పచోర్ధభూ స్తద్భువోర్ధర్గ స్సువర్ధాయ ఇతీష్యతే । అర్ధర్చశో భూ స్తద్భువర్ధియస్సువ స్తదన్యథా ॥ కించ ॥ శ్లో॥ తాంపచోర్ధర్చశ స్స ర్వాం వ్యావహరన్ వ్యాహృతీః క్రమాత్ । పాదేష్వర్ధర్చయో రాద్యే కృత్స్నాయా ముత్తమాంవదేత్) ॥

నమమ ॥౫॥ అప్సరాసుచ్చయా మేధాగన్ధర్వేషుచ యద్యశః । దైవీయా మానుషీ మేధాసామామావిశతా దిహస్వాహా ॥ మేధాదేవ్యా ఇదం నమమ ॥ ౬ ॥

ఇమంమేవరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురా చకేస్వాహా ॥ వరుణా యేదంనమమ ॥౭॥ తత్వాయామి బ్రహ్మణా

ఓంభూః, తథ్సవితురవ్రేణ్యమ్। ఓంభువః, భర్గోదేవస్యధీమహి। ఓగ్ం సువః, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥...ఓంభూః, తథ్సవితురవ్రేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి। ఓంభువః, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ఓగ్ం సువః, తథ్సవితురవ్రేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహిధియోయోనః ప్రచోద యాత్ ॥ కుమారోవృధమితి స్వముత్తర మోష్ఠగ్ంశ్యావాన్త ముపస్పృ శ్యాచామేత్ ॥ అవృధమసౌ సౌమ్యప్రాణ స్వంమేగోపాయ ॥ ఇత్యు

వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణే హబో ధ్యురుశగ్ం స్సమాన ఆయుః ప్రమోషీ స్వాహా ॥ వరుణా యిదం నమమ ॥౮॥ త్వన్నో అగ్నే వరుణస్యవిద్వా న్దేవస్య హేడో వయాసిసీ ష్ఠాః। యజిష్ఠో వహ్నితమశ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్య స్మ త్స్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ ॥౯॥

సత్వన్నో అగ్నే వమోభవోతీ నేదిష్ఠోఅస్యా ఉషసోవ్యుష్టౌ। అవ యక్ష్వనో వరుణగ్ం రరాణో వీహిమృడీకగ్ం సుహవోనఏధి స్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ ॥౧౦॥ త్వమగ్నే అయాస్యయాస న్మన సాహితః। అయాసన్ హవ్యమూహిషే యానోధేహి భేషజగ్గ్ స్వాహా। అయసేగ్నయ ఇదంనమమ ॥౧౧॥ జయాన్ అభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృతః ప్రాజాపత్యాదిహోమాన్ సామాన్యసిద్ధమేవ ఆచార్యో జయాది ప్రతిపద్యతే ॥

త్రర మోష్ఠముపస్పృశ్య । ఆచమ్య ॥ బ్రహ్మణ ఆణీస్థఇతికర్ణౌ యుగ
పత్కరాభ్యాగ్ స్పృశేత్ ॥ బ్రహ్మణ ఆణీస్థః ॥ (పాలాశదండో బ్రా
హ్మణస్య నైయగ్రోధ స్కంధజోఽవాజ్ఞ్రో రాజన్యస్య బాదరఔదుం
బరోవా వైశ్యస్య । వార్క్షోదండ ఇత్యవర్ణసంయోగే నైకఉపదిశన్తి ।)
ఆచమ్య-పూర్వోక్త......శుభతిథౌ-మమకుమారస్య ఆయుష్యాభివృద్ధి
ద్వారా గోసర్పాది భయనిర్హరణార్థం పాలాశదండధారణంకరిష్యే
సుశ్రవఇతి కుమారస్య మన్త్రపఠనాన్తే శిరఃప్రమాణ మృజుంపాలాశ
దండం కుమారో దక్షిణేన హస్తేనాదత్తే॥ సుశ్రవః । సుశ్రవసమ్ ।
మాకురు । యథాత్వమ్ । సుశ్రవః । సుశ్రవాఅసి । ఏవమహమ్ । సుశ్ర
వః । సుశ్రవాః । భూయాసమ్ । యథాత్వమ్ । సుశ్రవః । సుశ్రవః ।
దేవానామ్ । నిధిగోపోసి । ఏవమహమ్ । బ్రాహ్మణానామ్ । బ్రహ్మణః ।
నిధిగోపః । భూయాసమ్ ॥ (సుశ్రవస్సుశ్రవసంమా కురుయథాత్వగ్ం
సుశ్రవస్సుశ్రవా అస్యేవమహగ్ం సుశ్రవస్సుశ్రవా భూయాసం యథా

శ్లో॥ ఓష్ఠశ్రవోన్త పర్యన్తం స్పృశ్యతేఽవృథ మిత్యథ ।
ఆచామేన్నేహ నామాస్తి కరాభ్యాం యుగపత్స్పృతీ ॥

శ్లో॥ కర్ణౌషాదిత్య గండానాం సమస్త్రిం వటురేవతు ।
ప్రత్యగాశిష మన్యేషాం భవేద్వాచన మేవతు ॥

శ్లో॥ కార్పాస ముపవీతంస్యా ద్విజస్యోర్ధ్వ వృతంత్రివృత్ ।
శణసూత్ర యుమంరాజ్ఞో వైశ్యస్యావిక సౌత్రికమ్ ॥

శ్లో॥ మౌంజీత్రివృత్సమా శ్లక్ష్ణా కార్యావిప్రస్య మేఖలా ।
క్షత్రియస్యతు మౌర్వీజ్యా వైశ్యస్య శణతాన్తవీ ॥

త్వగ్ం స్సుశ్రవస్సుశ్రవో దేవానాం నిధిగ్గోపోస్యేవ మహం బ్రాహ్మ ణానాం బ్రహ్మణో నిధిగోపో భూయాసమ్॥) తతస్స్మృతఞ్చమ ఇత్యే నం వాచయేత్ ॥ స్మృతఞ్చమే । అస్మృతఞ్చమే । తన్మే । ఉభయం వ్రతమ్ ॥ నిన్దాచమే । అనిన్దాచమే । తన్మే । ఉభయంవ్రతమ్ ॥ శ్రద్ధా చమే । అశ్రద్ధాచమే । తన్మే । ఉభయంవ్రతమ్ ॥ విద్యాచమే । అవి ద్యాచమే । తన్మే । ఉభయంవ్రతమ్ ॥ శ్రుతఞ్చమే । అశ్రుతఞ్చమే । తన్మే । ఉభయంవ్రతమ్ ॥ సత్యంచమే । అనృతఞ్చమే । తన్మే । ఉభ యంవ్రతమ్ ॥ తపశ్చమే । అతపశ్చమే । తన్మే । ఉభయంవ్రతమ్ ॥ వ్రతఞ్చమే । అవ్రతఞ్చమే । తన్మే । ఉభయంవ్రతమ్ ॥ యద్బ్రాహ్మ ణానామ్ । బ్రహ్మణివ్రతమ్ । యదగ్నేః । సేన్ద్రస్య । సప్రజాపతికస్య । సదేవస్య । సదేవరాజస్య । సమనుష్యస్య । సమనుష్యరాజస్య । సపితృ కస్య । సపితృరాజస్య । సగన్ధర్వ । అప్సరస్కస్య । యన్మ ఆత్మనః । ఆ

శ్లో॥ బ్రాహ్మణస్యాజినం కార్ష్ణం రౌరవం క్షత్రియస్యతు
బస్తాజినన్తు వైశ్యస్య సర్వేషాం వాగవాజినమ్ ॥

శ్లో॥ కార్పాసక్షౌమ కుతపా శ్చర్మబల్బజ కంబళాః ।
సర్వన్తుధారయే చ్ఛుక్లం వాస స్తత్పరి ధానికమ్ ॥

శ్లో॥ బ్రాహ్మణో బైల్వపాలశౌ క్షత్రియో వాటఖాదిరౌ ।
పైలవో దుంబరౌ వైశ్యో దండానర్హతి ధర్మతః ॥
కేశాన్తికో బ్రాహ్మణస్య దండఃకార్యః ప్రమాణతః
లలాటం సమ్మితోరాజ్ఞ స్స్యాత్తు నాసాన్తికో విశః ॥

త్మనివ్రతమ్ । తేనాహమ్ । సర్వవ్రతః । భూయాసమ్ ॥ (స్మృతఞ్చ మే స్మృతఞ్చ మే తన్మ ఉభయంవ్రతం నిన్దాచమే నిన్దాచ మే తన్మ ఉభ యంవ్రతగ్గ్ శ్రద్ధాచమే శ్రద్ధాచమే తన్మ ఉభయంవ్రతం విద్యాచమే విద్యాచమే తన్మ ఉభయంవ్రతగ్ శ్రుతఞ్చమే శ్రుతఞ్చమే తన్మ ఉభ యం వ్రతగ్ం సత్యఞ్చమేనృతఞ్చమే తన్మ ఉభయంవ్రతం తపశ్చ మేతప శ్చమే తన్మ ఉభయంవ్రతం వ్రతఞ్చమే వ్రతఞ్చమే తన్మ ఉభయంవ్రతం యద్బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణివ్రతం యదగ్నే స్సేన్ద్రస్య సప్రజాపతి కస్య సదేవస్య సదేవరాజస్య సమనుష్యస్య సమనుష్యరాజస్య సపితృ కస్య సపితృరాజస్య సగన్ధర్వాప్సరస్కస్య। యన్మ ఆత్మన ఆత్మనివ్రతం తేనాహగ్ం సర్వవ్రతోభూయాసమ్)॥ స్మృతంనిన్దా శ్రద్ధావిద్యాశ్రు తగ్ంసత్యం తపోవ్రతమ్ ॥ గురోవరన్తే దదామీతి, గురవేవటుర్వరం గాందద్యాత్ ॥ గురుస్సప్తదశ కృత్వోపాన్య । దేవస్యత్వేతి వరంప్రతి గృహ్ణాతి । రుద్రాయగామితి మన్త్రసన్నామః॥ మమసావిత్రీ ఫలసిద్ధ్య ర్థం ధేనుదానం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిజ్కామయ మానస్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ స్వస్తీతిప్రతివచనమ్ ॥ ఓగ్ంస్వస్తి । గురుస్సప్తదశ కృత్వోపాన్య ॥ •

• అత్యత్ర సప్తదశప్రాణాయామాన్ కుర్యాదిత్యర్థః ॥ వరశబ్దేన ధేను రుచ్యతే । గౌర్వైవరః । ఇత్యాపస్తమ్బే నోక్తత్వాత్ । నాత్ర ప్రతిగ్రహ మన్త్రః । కిన్తు-దేవస్యత్వేతి మన్త్రజపమాత్రమేవ ॥ యత్రకపిలోభయ ముఖ్యాది గ్గాదీన్ యతే తత్రైవ స్వతంత్రగోదానే అయం ప్రతిగ్రహ

ఓం భూః...... భూర్భువస్సువరోమ్ । దేవస్యత్వేతి వరం ప్రతిగృహ్ణాతి। దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవే । అశ్వినోర్బాహుభ్యాం । పూష్ణోహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి ॥ రుద్రాయ గామితిమన్త్రసన్నామః । రాజాత్వావరుణో నయతు దేవిదక్షిణే రుద్రాయగామ్ । తేనామృతత్వమశ్యామ్ । వయో దాత్రే । మయోమహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే । క ఇదంకస్మా అదాత్ । కామః కామాయ । కామోదాతా । కామః ప్రతిగ్రహీతా । కామగ్ం సముద్ర మావిశ । కామేనత్వా ప్రతిగృహ్ణామి । కామైతత్తే । ఏషాతే కామ దక్షిణా । ఉత్తానస్త్వాఙ్గీ రసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ ఉదాయు షేతి, ప్రత్యఙ్ముఖమాసీనం కుమారముత్థాప్య వాచయేత్ ॥ ఉదాయుషా స్వాయుషో దోషధీనాగ్ం రసేనోత్పర్జన్యస్య శుష్మేణోదస్థా మమృతాగ్ంఅను ॥ అథ కుమారం వాచయేత్ ॥ ఉదాయుషా । స్వాయుషా । ఉదోషధీనామ్ । రసేన । ఉత్పర్జన్యస్య । శుష్మేణ । ఉదస్థామ్ । అమృతాన్ । అను ॥ తచ్చక్షురితి సూర్యందృశ ఇత్యన్తం ఆచార్యవాచితై ర్దశభి ర్మన్త్రైర్వటు రాదిత్యముపస్థాయ ॥ తచ్చక్షుః । దేవహితమ్ । పురస్తాత్ । శుక్రముచ్చరత్ । పశ్యేమ । శరదశ్శతమ్ । జీవేమ । శర

మన్త్రై అన్యథా శ్రాద్ధకాలగృహయజ్ఞాది గోదాన ప్రతిగ్రహేఽపి ప్రతిగ్రహ మన్త్రప్రసక్తేః । సహితథాఽస్తి శిష్టాచారః । దేవావై వరుణమ వాజయన్ । ఇతిలిఙ్గాద్యాగీయ ప్రతిగ్రహ ఏవ ప్రతిగ్రహ మన్త్రజప ఇత్యుపదేశ ఇతి వ్యాఖ్యాతత్వాచ్చ నతత్రప్రసఙ్గః, కేచిజ్జపన్తి ॥

దశ్శతమ్ । నన్దామ । శరదశ్శతమ్ । మోదామ । శరదశ్శతమ్। భవామ। శరదశ్శతమ్ । శృణవామ। శరదశ్శతమ్ । ప్రబ్రవామ । శరదశ్శతమ్। అజీతాస్యామ । శరదశ్శత్ఙ్ । జ్యోక్చ । సూర్యందృశే । (తచ్చక్షుర్దేవ హితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ । పశ్యేమ శరదశ్శతం జీవేమ శరదశ్శతం నన్దామ శరదశ్శతం మోదామ శరదశ్శతం భవామ శరదశ్శతగ్ం శృణవామ శరదశ్శతం ప్రబ్రవామ శరదశ్శత మజీతాస్స్యామశ్శరదశ్శతం జ్యోక్చ సూర్యందృశే ।) యద్యయమాచార్య శ్చతుర్వేది సర్వశాస్త్రవిదధ్యాపయితుం వ్యాఖ్యాతుంచ శక్నోతి । మచ్ఛిష్యోయం నాన్యత్రగచ్ఛే దాసమావర్తనాన్మత్తఏవ విద్యామభ్యసేదితి మనసి వర్తతేచే ద్యస్మిన్భూతమితి కుమారస్య సాఙ్గుష్ఠముత్తానదక్షిణహస్తం దక్షిణేనావాక్పాణినా గృహ్ణీయాత్ ॥ యస్మిన్భూతఞ్చ భవ్యఞ్చ సర్వేలోకా స్సమాహితాః । తేనగృహ్ణామిత్వా మహంమహ్యంగృహ్ణామి త్వా మహంప్రజాపతినాత్వా మహ్యంగృహ్ణామి నారాయణ శర్మన్ ॥ తతస్సూర్యాస్తమయపర్యన్తం తిష్ఠన్వటురాచార్యోపదిష్ట గాయత్రీం పఠేత్ ॥ తతస్సాయం సన్ధ్యావన్ద నాగ్నికార్యాభివాదన సంభాషన భిక్షాచరణాని కుర్యాత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ గాయత్రీం గురుణాదిష్టాం తిష్ఠన్నా సూర్యమభ్యసేత్ । సూర్యేస్త శిఖరంప్రాప్తే సాయంసన్ధ్యా ముపక్రమేత్ ॥ అగ్నికార్యం తతఃకుర్యా త్సన్ధ్యయో రుభయోరపి । తతోభివాదయే ద్వృద్ధాన్నసావహ మితిబ్రువన్ ॥ బ్రహ్మచారయస్య

పోశానే త్యనుశిష్య వటుంగురుః । బాఢమిత్యేవ సర్వత్ర ప్రతిబ్రూ యాత్తతోవటుః ॥ ఆదిమధ్యావ సానేషు భవచ్ఛబ్దోపలక్షితః । బ్రాహ్మ ణక్షత్రియవిశాం భిక్షాచర్యం యథాక్రమమ్ ॥

అగ్ని కార్యమ్

సాయం సన్ధ్యావన్దనం కృత్వా । ఆచమ్య-పూర్వోక్త......... శుభతిథౌ-ఆయుర్వర్చోయశో బలాభి వృద్ధ్యర్థం సాయమగ్ని కార్య సమిదాధానంకరిష్యే ॥ అగ్నింపరిత్వేతి పరిమృజ్య ॥ పరిత్వాగ్నే పరి మృజామ్యాయుషాచ ధనేనచ । సుప్రజాః ప్రజయాభూయాసగ్ం సువీరోవీరైః సువర్చావర్చసా సుపోషఃపోషైః సుగృహోగృహైః సుప పతిఃపత్యా సుమేధామేధయా సుబ్రహ్మ బ్రహ్మచారిభిః ॥ అగ్నిమల ఙ్కృత్య ॥ అగ్నయేనమః । హుతావహాయనమః । హుతాశినేనమః । కృష్ణవర్త్మనేనమః । దేవముఖాయనమః । సప్తజిహ్వాయనమః । వైశ్వా

ఉపనయనప్రభృతి అసమావర్తనాత్ అహరహస్సాయంప్రాతః, సాయమేవవా సమిధాధానంకర్తవ్యమ్, యచ్చధర్మశాస్త్రే సాయంప్రాత ర్యథోపదేశమ్, ఇతి సాయమేవాగ్నిపూజేత్యేకే ఇతి వికల్పవిధ్యర్థోఽను వాదః, అగ్నిపూజాపరశబ్దం సమిధా ధానమితి ॥

పరిత్వాగ్నే । పరిమృజామి । ఆయుషాచ । ధనేనచ । సుప్రజాః । ప్రజయా । భూయాసమ్ సువీరోవీరైః । సువర్చాః । వర్చసా । సుపోషః । పోషైః । సుగృహోగృహైః । సుపతిః । పత్యా । సుమేధాః । మేధయా । సుబ్రహ్మ । బ్రహ్మచారిభిః ।

నరాయనమః । జాతవేదసేనమః ॥ అదితేనుమన్యస్వ । అనుమతేను మన్యస్వ । సరస్వతేనుమన్యస్వ । దేవసవితః ప్రసువ ॥ అగ్నయేసమిధ మిత్యాది ద్వాదశభిర్వ్యాహృతీ ర్విహృతాభి స్సమస్తాభిశ్చేతి చతసృభిః ప్రతిమన్త్రం హస్తాభ్యాం సమిధష్షోడశ ఆదధ్యాత్ ॥ ఓం-అగ్నయేస మిధ మాహార్షం బృహతేజాతవేదసే యథాత్వమగ్నే సమిధాసమిధ్య స ఏవంమామాయుషా వర్చసా సన్యామేధయ ప్రజయా పశుభి ర్బ్ర హ్మవర్చ సే న్నాన్నాద్యేన సమేధయస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇద-నమమ ॥ ఏధోస్యేధి షీమహిస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ సమిదసి సమేధి షీమహి స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ తేజోసితేజో మయిధేహి స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ అపోఅద్యాన్వ చారిషగ్ం రసేన సమసృక్ష్మహి । పయస్వాగ్ం అగ్న ఆగమం తంమాసగ్ంసృజ వర్చసా స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ సంమాగ్నే వర్చసాసృజ ప్రజయా చ ధనేనచస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ విద్యున్మేఅస్యదేవా ఇ న్ద్రోవిద్యా త్సహర్షి భిస్స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయేదంనమమ ॥ అగ్నయేబృ హతే నాకాయస్వాహా ॥ అగ్నయేబృహతే నాకాయేదంనమమ ॥ ద్యావాపృథివీ భ్యాగ్ స్వాహా ॥ ద్యావాపృథివీభ్యా మిదంనమమ ॥ ఏషాతేఅగ్నే సమిత్తయావర్ధస్వ చాప్యాయస్వచతయాహం వర్ధమా

అగ్నయేస్సమిధమ్ । ఆహార్షమ్ । బృహతే । జాతవేదసే । య

నోభూయాస మ్మాప్యాయమానశ్చస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ యోమాగ్నే భాగినగ్ంస్తమథాభాగం చికీర్షత్యభాగమగ్నే తఙ్కు ర్వమామగ్నే భాగినఙ్కుర్వస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ సమిధ మాధాయాగ్నే సర్వ వ్రతోభూయా స్గగ్స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥

భూస్స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ భువస్స్వాహా ॥ వాయవఇదం నమమ ॥ సువస్స్వాహా ॥ సూర్యాయేదంనమమ ॥ ఓం-భూర్భు వ స్సువస్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ ॥ పునఃపరిషిచ్య ॥ అదితే న్వమగ్గ్‌స్థాః । అనుమతేన్వమగ్గ్‌స్థాః । సరస్వతేన్వమగ్గ్‌స్థాః । దేవసవితః ప్రాసావీః ॥ యత్తేఅగ్నే మయిమేధా మిత్యుపస్థాయ । యత్తేఅగ్నే ।

థాత్వమగ్నే । సమిధా । సమిధ్యసే । ఏవమ్ । మామాయుషా । వర్చ సా । సన్యామేధయా । ప్రజయా । పశుభిః । బ్రహ్మవర్చసేన । అ న్నాద్యేన । సమేధయస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ ఏధోసి । ఏధి షీమహి । స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ సమిదసి । సమేధిషీమహి। స్వాహా ॥ తేజోసి । తేజోమయిధేహి । స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ॥ అపోఅద్య । అన్వచారిషమ్ । రసేన । సమస్పృక్ష్మహి । పయస్వాఙ్ । అగ్నే । ఆగమమ్ । తంమా । సగ్ంస్పృజ । వర్చసా । స్వాహా ॥ అగ్న

తేజస్తేన । అహమ్ । తేజస్వీ । భూయాసమ్ ॥ యత్తేఅగ్నే । వర్చస్తే న । అహమ్ । వర్చస్వీ । భూయాసమ్ ॥ యత్తేఅగ్నే । హరస్తేన । అహమ్ । హరస్వీ । భూయాసమ్ ॥ మయిమేధామ్ । మయిప్రజామ్ । మయ్యగ్నిః । తేజోదధాతు ॥ మయిమేధామ్ । మయిప్రజామ్ । మయీన్ద్రః । ఇన్ద్రియందధాతు ॥ మయిమేధామ్ । మయిప్రజామ్ । మయి సూర్యః । భ్రాజోదధాతు ॥ (యత్తేఅగ్నే తేజస్తేనాహం తేజస్వీభూయాసం యత్తేఅగ్నే వర్చస్తేనాహం వర్చస్వీభూయాసం యత్తేఅగ్నే హరస్తేనాహగ్ం హరస్వీభూయాసమ్ ॥ మయిమేధాం మయిప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజోదధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయీన్ద్రఇన్ద్రి

య ఇదంనమమ ॥ నంమాగ్నే । వర్చసాసృజ । ప్రజయాచ । ధనేనచ। స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ విద్యున్మే । అస్యదేవాః । ఇన్ద్రో విద్యాత్ । సహర్షిభిః । స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయేదంనమమ ॥ అగ్నయే । బృహతే । నాకాయస్వాహా ॥ అగ్నయే బృహతేనాకాయేదంనమమ ॥ ద్యావా । పృథివీభ్యామ్ । స్వాహా ॥ ద్యావాపృథివీభ్యామిదంనమమ ॥ ఏషాతేఅగ్నే । సమిత్తయా । వర్ధస్వచ । ఆప్యాయస్వచ । తయాహమ్। వర్ధమానః । భూయాసమ్ । ఆప్యాయమానశ్చ । స్వాహా ॥ అగ్నయ

యందధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయిసూర్యో భ్రాజోదధాతు॥) మానస్తోక ఇతి జపేత్ ॥ మానస్తోకే । తనయే । మానఆయుషి । మానోగోషు । మానః । అశ్వేషు । రీరిషః । వీరాన్మానః । రుద్రభామితః । వధీః । హవిష్మన్తః । నమసా । విధేమతే॥ (మానస్తోకే తనయే మానఆయుషి మానోగోషు మానోఅశ్వేషు రీరిషః । వీరాన్మానో రుద్రభామితో వధీర్ హవిష్మన్తో నమసావిధేమతే ॥) మేధావీత్యాదిభి స్త్రిస్సకంధారయేత్ ॥ మేధావీ భూయాసమ్ । తేజస్వీ భూయాసమ్ । వర్చస్వీ భూయాసమ్ । బ్రహ్మవర్చసీ భూయాసమ్ । ఆయుష్మా౯

ఇదంనమమ ॥ యోమాగ్నే । భాగినమ్ । సన్తమ్ । అథాభాగమ్ । చికీర్షతి । అభాగమగ్నే । తఙ్కురు । మామగ్నే । భాగినఙ్కురు । స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ సమిధమ్ । ఆధాయ । అగ్నే । సర్వవ్రతః । భూయాసమ్ । స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ భూస్స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ భువస్స్వాహా । వాయవఇదంనమమ ॥ సువస్స్వాహా ॥ సూర్యాయేదంనమమ । ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయఇదంనమమ ॥

భూయాసమ్ । అన్నాదో భూయాసమ్ । యశస్వీ భూయాసమ్ । సర్వ సమృద్ధో భూయాసమ్ ॥

శ్లో ॥ మేధావీచ లలాటేతు తేజస్వీ దక్షిణేభుజే । వర్చస్వీచ భుజేవామే హృదయే బ్రహ్మవర్చసీ । ఆయుష్మా న్నాభిదేశేతు । అన్నాదో కంఠదేశతః । యశస్వీ పృష్ఠదేశేతు శిరస్సర్వ సమృద్ధయే ॥

పునస్త్వాదిత్యాఇతి హస్తాభ్యాం అగ్నౌ సమిధమాధాయ । పునస్త్వాదిత్యా రుద్రా వసవస్సమిన్ధతాం పునర్బ్రహ్మాణో వసునీథ యజ్ఞైః । ఘృతేనత్వం తనువోవర్ధయస్వ సత్యాశ్శస్సన్తు యజమానస్య కామాస్స్వాహా ॥ అగ్నయే వసునీథా యేదంనమమ ॥

స్వస్తిశ్రద్ధాం మేధామిత్యగ్ని ప్రార్థన నమస్కారంకుర్యాత్ । స్వస్తి, శ్రద్ధాం మేధాం యశఃప్రజ్ఞాం విద్యాంబుద్ధిం శ్రియంబలమ్ । ఆయుష్యం తేజ ఆరోగ్యం దేహిమే హవ్యవాహన ॥ యస్యస్మృత్యాచ నామోక్త్యా తపోహోమ క్రియాదిషు । న్యూనం సమ్పూర్ణతాం యాతి సద్యోవన్దే హుతాశనమ్ ॥ మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తి హీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥

పునస్త్వా । ఆదిత్యాః । రుద్రాః । వసవః సమిన్ధతామ్ । పునః । బ్రహ్మాణః వసునీథ । యజ్ఞైః । ఘృతేనత్వమ్ । తనువః । వర్ధయస్వ । సత్యాస్సన్తు । యజమానస్య । కామాస్స్వాహా ॥ అగ్నయేవసునీథా యేదంనమమ ॥

చతుస్సాగర పర్యన్తమ్, గో బ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభంభవతు ॥ భార్గవ చ్యావన, ఆప్నవాన, ఔర్వ, జమదగ్న్య। పఞ్చార్షేయ ప్రవరాన్విత, శ్రీవత్సస గోత్రః, ఆపస్తమ్బ సూత్రః । కృష్ణ యజుశ్శాఖాధ్యాయీ । నారాయణశర్మాహమ్భో అభివాదయే । ఇతి గురుంమాతర మన్యాగ్శ్చ వృద్ధాన్నమస్కుర్యాత్ ॥ తతోగురు ర్బ్రహ్మచార్యసీతి కుమారగ్ం సగ్ంశాస్తి సర్వత్రానుశాసనే బాఢమేవం కరోమీతి వటుర్బ్రూయాత్ ॥

బ్రహ్మచార్యసి । బాఢమస్మి । కామచార వాదభక్షణ కామోనభవామి । అపోశాన । బాఢమశ్నామి । కర్మకురు । బాఢంకరోమి । మాసుషుప్థాః । బాఢందివా నస్వపిమి । భిక్షాచర్యంచర । బాఢంచరామి । ఆచార్యాధీనోభవ । బాఢంభవామి । భవద్భి రననుజ్ఞాతస్సన్, యాజనాదికర్మ నకరోమి ॥ అథాస్మా అరిక్తంపాత్రం ప్రయచ్ఛన్నాహ ।

* శ్లో॥ మాతరంవా స్వసారంవా మాతుర్వా భగినీంనిజామ్ । భిక్షేతభిక్షాం ప్రథమం యాచైనం నవిమానయేత్ ॥ విమాననంనామ ప్రత్యాఖ్యాన మిత్యర్థః ॥ శ్లో । అగ్రేభిక్షేత జననీ మప్రత్యాఖ్యాయనీచయా । బ్రాహ్మణీం తాదృశీంవాపి స్త్రియమగ్రేచ యాచయేత్ ॥ గర్భిణీంనైవ యాచేత విధవాం మతిపాన్నచ ॥ అగ్రేభిక్షేత జననీ మప్రత్యాఖ్యాయనీ చయా । పశ్చాత్పితర మన్యాంశ్చ హ్యాచార్యం బాన్ధవాంస్తథా ॥

సూ॥ భవత్పూర్వయా బ్రాహ్మణోభిక్షేత । భవాన్, భిక్షాం, దదాతు॥ ఇతి పురుషం, భవతి, భిక్షాం, దేహి ॥ ఇతి స్త్రియమ్ ॥౧॥ భవన్మధ్య

స్వమాతర మేవాగ్రే భిక్షేత, భగినీంవా । అప్రత్యాఖ్యాయినీమ్ ॥ త్రీణ్యహాని ప్రత్యహ మామక్షైష మాచరేత్ । చతుర్థేఽహన్యన్న సంస్కారేణ సంస్కుర్యాత్ ॥ భవత్పూర్వయా బ్రాహ్మణోభిక్షేత । భవన్మధ్యయా రాజన్యః । భవదన్త్యయా వైశ్యః । భవాన్భిక్షాం దదాత్వితి పురుషం । భవతి, భిక్షాం, దేహీతి స్త్రియమ్ । భిక్షాం యాచయేత్ ॥ ప్రథమదినాది త్ర్యహ మేతమగ్నిం ధారయే దక్షార లవణం భుంజీత, తతః, ఆచార్యవటూ ఆశీర్వచనం ప్రాప్య । బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్వా, బన్ధుభిస్సహ భుంజీయాతామ్ ॥

సమాప్తమ్

రుః రాజన్యః ॥ భిక్షాం, భవాన్, దదాతు ॥ భిక్షాం, భవతి, దేహి॥ ఇతి ॥౨॥ భవదన్త్యయా వైశ్యః ॥ దదాతు, భిక్షాం, భవాన్॥ దేహి, భిక్షాం, భవతి ॥౩॥ తథా శ్లో॥ భవత్పూర్వం చరేద్భైక్ష ముపనీతో ద్విజోత్తమః । భవన్మధ్యన్తు రాజన్యో వైశ్యస్తు భవదుత్తరమ్ ॥ కించ ॥ ఆదిమధ్యావ స్థానేషు భవచ్ఛబ్దోప లక్షితః । బ్రాహ్మణక్షత్రియ విశాం భిక్షాచర్యం యథాక్రమమ్॥ ఉపనయన దీక్షానన్తరే॥ శ్లో॥ గృహ్యోక్త విధినోపేతః పరివర్త్యోత్త రీయకమ్ । దండంపాత్రం సమాదాయ నమస్కృత్య రవింగురుమ్ । భిక్షార్థన్తు తతోమౌనీ ద్విజవేశ్మ తథావ్రజేత్ ॥ వేదయజ్ఞై రహీనానాం ప్రశస్తానాం స్వకర్మసు । బ్రహ్మచార్యా హరేద్భైక్షం గృహేభ్యః ప్రయతోన్వహమ్ ॥ గురోః కులేన భిక్షేత నజ్ఞాతి కులబన్ధుషు । అలాభే త్వన్యగేహానాం పూర్వం పూర్వం వివర్జయేత్ ॥ సర్వంవాపి చరేద్గ్రామం పూర్వోక్తానా మసం

ఉపనయన సమ్బన్ధి శ్లోకాః

అథ ఉపనయనకాలః.

శ్లో॥ గర్భాష్టమేబ్దే కుర్వీత బ్రాహ్మణ స్యోపనాయనమ్ । గర్భాదేకాదశే రాజ్ఞో గర్భాత్తు ద్వాదశేవిశః॥ కించ...శ్లో॥ బ్రహ్మవర్చస కామస్య కార్యం విప్రస్య పంచమే । రాజ్ఞో బలార్థినః షష్ఠే వైశ్యస్యార్థార్థినోష్టమే ॥ అపిచ ॥ పంచమే మానవిత్తత్వం షష్ఠే బ్రహ్మత్వ మాప్నుయాత్ । సప్తమే బ్రహ్మవర్చస్త్వ మితివత్సర నిర్ణయః ॥ ఆయుష్కామ స్త్వష్టమేతు తేజస్కామ స్తతః పరమ్ । అన్నాద్యకామో దశమే ఇన్ద్రియార్థీ తతః పరమ్ ॥ ద్వాదశే పశుకామస్తు మేధాకామ స్త్రయోదశే । చతుర్దశే పుష్టికామో భ్రాతృకామ స్తతః పరమ్ । షోడశే సర్వకామస్తు విప్రంకుర్యా త్స్వయంపితా॥ ఆపద్యా షోడశాబ్దాని నాతీతః కాల ఉచ్యతే ॥ ఆషోడశా ద్బ్రాహ్మణస్య సావిత్రీ నాతివర్తతే । ఆద్వావింశా త్క్షత్రబన్ధో రాచతుర్వింశతేర్విశః ॥ సావిత్రీనామ ఉపనయన మిత్యర్థః॥ శ్లో॥ అతఊర్ధ్వం త్రయోప్యేతే యథాకాల మసంస్కృతాః । సావిత్రీ పతితావ్రాత్యా భవన్త్యార్య విగర్హితాః ॥ వ్రాత్యస్యాకృత చిత్తస్య నకార్య ముపనాయనమ్ ।

భవే। నియమ్య ప్రియతోవాచ మభిశస్తాంస్తు వర్జయేత్ ॥ ఆహితాగ్ని రనడ్వాంశ్చ బ్రహ్మచారీచ తేత్రయః । అశ్నంతఏవ సిధ్యన్తి నైషాం సిద్ధి రనశ్నతామ్ ॥ నదద్యాద్యతయే స్వర్ణం తండులం బ్రహ్మచారిణే । పక్వాన్నంతు గృహస్థాయ దాతాదుర్గతి మృచ్ఛతి ॥ ఇతి నిత్యవిషయః ॥

అధ్యాపనం యాజనంచ వివాహాది వివర్జయేత్ ॥ విప్రస్య క్షత్రియస్యాపి మౌంజీస్స్యా దుత్తరాయణే । దక్షిణేతు విశాంతుర్యా న్నానధ్యాయే నసంక్రమే ॥ నష్టేచంద్రేష్టమే శుక్రే నిరంశే చైవభాస్కరే । కర్తవ్యం నోపనయనం నానధ్యాయే గ్రగళగ్రహే ॥ (రాశేః ప్రథమభాగస్థో నిరంశస్సూర్య ఉచ్యతే) శ్లో॥ విప్రంవసన్తే క్షితిపంనిదాఘే వైశ్యంఘనన్తే ప్రతినంవిదధ్యాత్ । మాఘాది శుక్రాన్తక పంచమాసా స్సాధారణంవా సకలంద్విజానామ్ ॥ వాక్యమ్ । మకరకుంభస్థేర్కే మధ్యమం, మీనమేషస్థే ఉత్తమం, వృషభమిథునస్థేధమ ముపనయనం॥ శ్లో॥ శుద్ధిర్నైవ గురోర్యస్య వర్షేప్రాప్తేష్టమే యది । చైత్రమీనగతే భానౌ తస్యోపనయనం శుభం ॥ జన్మభా దష్టమేసింహేనచేవా శత్రుభేగురౌ । మౌంజీబన్ధ శ్శుభః ప్రోక్త శ్చైత్ర మీనగతేరవౌ ॥ జీవభార్గవయో రస్తే సింహస్థే దేవతాగురౌ । చంద్రసూర్యే దుర్బలేతి గోచరే నిష్టదేగురౌ । మేఖలా బన్ధనంకార్యం చైత్రమీన గతేరవౌ ॥ శుక్లపక్ష శ్శుభఃప్రోక్తః కృష్ణశ్చాన్త్య త్రికంవినా । మిథునే సంస్థితే భానౌ జ్యేష్ఠమాసో నదోషకృత్ ॥ ముండనం మీనచైత్రేతు మండనం మేషచైత్రకే । ముండనం మండనంచైవ మేషచైత్రం విధీయతే ॥ నీచస్థేవక్రసంస్థే వ్యతిచరణగతే బాలవృద్ధాస్తగేవా సన్యాసో దేవయాత్రా వ్రతనియమవిధిః కర్ణవేధస్తు దీక్షా । మౌంజీ బన్ధోజ్జనానాం పరిణయన విధిర్వాస్తుదేవ ప్రతిష్ఠా। వర్జ్యాస్సద్భిః ప్రయత్నా త్త్రిదశపతి గురౌ సింహరాశి స్థితేచేత్ ॥ అనధ్యాయస్య పూర్వేద్యుః అనధ్యాయా త్పరేహని । వ్రతబంధం విసర్గంచ విద్యారంభంచ వర్జయేత్ ॥ ఇత్యేకే ॥

అనధ్యాయాః.

శ్లో॥ పక్షద్వయే చతుర్దశ్యా మిష్టమీ ద్వితయేతిథౌ । ప్రతిపద్వే దర్శపూర్ణా వనధ్యాయాః ప్రకీర్తితాః ॥ ఉదయేస్త మయేచాపి ముహూర్తత్రయ గామియత్ । తద్దినం తదహోరాత్రం చానధ్యాయ విదోవిదుః ॥ వృద్ధిసామ్య క్షయేషూష త్రిచతుః పచనాడికాః । షట్చ తు త్రిస్పృభిస్సాయ మనధ్యాయ వినిశ్చయః ॥

అథ ప్రదోషాః

శ్లో॥ విష్ణ్వర్క కామ రాత్ర్యాదౌ ద్వ్యేకాష్ట ఘటికాః క్రమాత్ । రంధ్రా ద్యామోదయా దర్వాక్ప్రదోష ఇతి నిశ్చయః ॥ షష్ఠీచ ద్వాదశీచైవ అర్ధరాత్ర్యూన నాడికా । ప్రదోషేన త్వధీయీత తృతీయా నవనాడికా ॥ సూర్యాస్తమయ మారభ్యయావదృక్షోదయం భవేత్ । ప్రదోషస్సోపికాలశ్చ ఇత్యేవంమనురబ్రవీత్ ॥ సూర్యస్యాస్తమయాత్పూర్వం సూర్యస్యాస్తమయాత్పరం । ఘటికాత్రయకాలశ్చ ప్రదోష ఇతినిశ్చయః ॥

త్రయోదశీ సప్తమీచ చతుర్థీ కలయాయది । రాత్రౌస్పృశతి మౌనీస్యాత్ప్రదోషే తత్రమానవః ॥ ఇత్యేకే ॥

అథ గలగ్రహాః.

శ్లో॥ కృష్ణపక్షే చతుర్థీచ సప్తమ్యాది దినత్రయం । త్రయోదశ చతుష్కంచ అష్టావేతే గలగ్రహాః ॥ కించ ॥ త్రయోదశ్యాది చత్వారి సప్తమ్యాది దినత్రయం । చతుర్థీ చైకతఃప్రోక్తా అష్టావేతే గలగ్రహాః ॥ త్రయోదశీ చతుష్కంతు సప్తమ్యాది దినత్రయమ్ । చతుర్థ్యేకాదశీ ప్రోక్తా నవచైతే గళగ్రహాః ॥ ఇత్యేకే ॥

అథ సోపపదాః.

శ్లో॥ సితాజ్యేష్ఠే ద్వితీయాచ ఆశ్వినే దశమీసితా । చతుర్థీచ ద్వాదశీమాఘే ఏతా స్సోపపధా స్మృతాః ॥

అథ తిథివారనక్షత్రాః,

శ్లో॥ ద్వితీయాచ తృతీయాచ పంచమీ సప్తమీతథా । త్రయోదశీచ దశమీ ప్రశస్తాస్తిథయోవ్రతే ॥

శ్లో॥ బుధత్రయేందు వారాణి శస్తాని వ్రతబన్ధనే ॥ మైత్రహస్తత్రయే విష్ణుత్రయేపౌష్ణోత్తరాత్రయే । ధాతృద్వయే దితీజ్యేచ దస్రభేహ్యుత్తమంవ్రతమ్ ॥

పక్షఛిద్రాః

శ్లో॥ అష్టమీ ద్వాదశీ షష్ఠీ చతుర్థీచ చతుర్దశీ । పక్షఛిద్రాశ్చ తిథయశ్శుభకార్యేషు నితదితాః ॥

పంచపర్వాః

శ్లో॥ కృష్ణాష్టమీచతుర్దశ్యవ్యమావాస్యాచ పూర్ణిమా।సంక్రాన్తి పర్వతిథయో మునిభిః పరికీర్తితాః ॥

ఉపనయన కర్తారః

శ్లో॥ పితైవోపనయే త్పుత్రాన్ తదభావే పితుఃపితా। తదభావే పితుర్భ్రాతా తదభావేతు సోదరః ॥ కించ॥ పితా పితామహూ భ్రాతా సకుల్యో గోత్రజో గురుః । ఉపనాయేధికారీస్యా త్పూర్వాభావే పరఃపరః ॥ వ్రతబన్ధం కుమారస్య వినా పితురనుజ్ఞయా । యఃకరోతి ద్విజోమోహా న్నరకం ప్రతిపద్యతే ॥ ఇదం దూరస్థ పితృవిషయమ్ ॥

ఉపనయన వేదికానిర్ణయః

శ్లో॥ దక్షిణోత్తరయోః పంచ షట్పదా పూర్వపశ్చిమే। కర్త వ్యా వేదికావిప్రై ర్వటో రాయుష్యవర్ధినీ ॥ తథాచ॥ శ్లో॥ ప్రాక్ప శ్చిమోర్ధద్వం పదషట్కయుక్త ముదీచ్యయామ్యాని పదానిపంచ। ఏవంవిధా జ్యోతిషరత్న నిర్మితా వటోశ్శుభాయు ర్బవతీహవేదికా ॥ అన్యపక్షః ॥ ఆచార్యస్య పదైషడ్బి శ్చతుర్బి రథవాకరైః। విస్తృ తా చతురశ్రాచ వటో ర్వేదీకరోన్నతా ॥

అథ పీఠలక్షణమ్

శ్లో॥ అష్టా త్రింశాంగుళం పీఠ మౌన్నత్యేస్యా త్షడంగుళమ్। అష్టాంగుళంచ విస్తారే కుర్యా దౌదుంబరాదినా ॥

అథ బ్రాహ్మణ భోజన సంఖ్యానిర్ణయః

శ్లో॥ దశద్వాదశవాద్యర్తై ప్రత్యృతౌచ ద్వయమ్ద్వయమ్। సీమన్తేపుంసవేనామ్ని భూరిబ్రాహ్మణ భోజనమ్। బ్రాహ్మణాంశ్చైవ పంచాశ చ్చౌలేతూపాయనే శతమ్ ॥ వివాహేతు యథాశక్తిహ్యాధా నే శతభోజనమ్ ॥ భోజయిత్వా శతంవిప్రా కుర్యాదేవోపనాయ నమ్। అశక్తోపి యథాశక్తి కృత్వాకర్మ సమాచరేత్ ॥ అకేపర్వ ద్వయేరాత్రౌ చతుర్దశ్యష్టమీదివా। ఏకాదశ్యామహోరాత్రం భు క్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్ ॥ ప్రతి గృహ్యోపనీత్యర్థ మితితేనాచరే ద్యది। బ్రాహ్మణత్వ ఫలంసర్వం దాతారమధిగచ్ఛతి ॥ శూద్రాత్తు ప్రతిగృహ్ణీయా త్సమూఢో నరకంవ్రజేత్ ॥

అథ మాతరి రజస్వలాయాం గర్భిణ్యాంచ కర్మనిషేధః

శ్లో॥ ఉద్వాహే వ్రతచూడాసు మాతాయది రజస్వలా। తదా

నమఙ్గళంకార్యం శుద్ధేకార్యం శుభేప్సుభిః । ప్రారమ్భా త్ప్రాగివివా
హస్య మాతాయది రజస్వలా । నివృత్తిస్తేన కర్తవ్యా సహసా శ్రుతి
చోదనాత్ ॥ నాన్దీశ్రాద్ధే కృతేపశ్చా న్మాతాయది రజస్వలా । మౌం
జీబన్ధం నకుర్వీత యదికుర్యా న్నిరర్థకమ్ ॥ మాతౄణాం భోజనా
త్పూర్వం యస్యమాతా రజస్వలా । తదాకర్మ నకుర్వీత యదికుర్యా
న్నిరర్థకమ్ ॥ వృద్ధిశ్రాద్ధే కృతేపశ్చా ద్వటోర్మాతా రజస్వలా ।
తదాకర్మ నకుర్వీత యావదోభ్యజన సజ్గతా ॥ మాత్రా సహైవభుంజీత
ఊర్ధ్వంమాతా రజస్వలా । వ్రతబన్ధో ప్రశస్తస్స్యా దిత్యాహ భగవా
న్యమః ॥ నాన్దీశ్రాద్ధే కృతేపశ్చా త్కన్యామాతా రజస్వలా । కన్యా
దానం పితాకుర్యా దిత్యాఙ్గీరస భాషితమ్ ॥ నాన్దీశ్రాద్ధే కృతేయస్య
భవేద్భార్యా రజస్వలా । వివాహే నైవదోషస్స్యా ద్దోషస్స్యా న్మౌంజి
బన్ధనే ॥ వటోర్మాతా గర్భిణీస్స్యా న్నకుర్యా చ్చౌళకర్మచ । పంచమా
నా దధఃకుర్యా దతఊర్ధ్వం నకారయేత్ ॥ కర్తృభార్యా గర్భిణీచే
ద్వాస్తు కర్మోపనాయనమ్ । షణ్మసా త్పరస్సోపి నకుర్యా దితిశౌనకః ॥
గర్భిణీయది పత్నీస్స్యా న్నకుర్యా దుపనాయనమ్ । పంచమాసా దధః
కుర్యా దతఊర్ధ్వం నకారయేత్ ॥ ఇత్యేకే ॥

అథ అభివాదన విషయః

శ్లో॥ బ్రాహ్మణం కుశలంపృచ్ఛేత్ క్షత్రబన్ధు మనామయమ్ ।
వైశ్యంక్షేమం సమాగమ్య శూద్ర మారోగ్యమేవచ ॥ దేవతా ప్రతి
మాం దృష్ట్వా యతించైవ త్రిదండినమ్ । నమస్కారం నకుర్యాచ్చే దుప
వాసేన శుధ్యతి ॥ స్వస్తీతి బ్రాహ్మణో బ్రూయాదాయుష్మా నితి
భూమిపః । వర్ధతామితి వైశ్యస్తు శూద్రస్తు స్వాగతంవదేత్ ॥ సమిత్పుష్ప

కుశాబ్యాంబు మృదన్నాక్షత పాణికమ్ । జపంహోమంచ కుర్వాణం నాభివాదయతే ద్విజమ్ ॥ దూరస్థం జలమధ్యస్థం ధావన్తం ధన గర్వితమ్ । రోగక్రాన్తం మదోన్మత్తం షడ్విప్రం నాభివాదయేత్ ॥ నాస్తిక్యం భిన్నమర్యాద కృతఘ్నం గ్రామయాజకమ్। స్తేనంచకితవంచైవ కదాచి న్నాభివాదయేత్ ॥ వమన్తం జృంభమాణంచ కుర్వన్తం దన్త ధావనమ్। అభ్యక్త శిరసంస్నానం కుర్వన్తం నాభివాదయేత్ ॥ సభాసుచైవ సర్వాసు యజ్ఞే రాజగృహేషుచ। నమస్కారం ప్రకుర్వీత బ్రాహ్మణా న్నాభివాదయేత్ ॥ కిన్తు, సభాయాం యజ్ఞశాలయాం దేవతాయతనేషుచ । ప్రత్యేకన్తు నమస్కారో హన్తిపుణ్యం పురాకృతమ్ ॥ అభివాదనేతు సర్వత్ర పాదస్పర్శన మేవవా । విప్రాణాం ప్రాంజలిఃకార్యో నమస్కారస్సఉచ్యతే ॥ వ్యత్యస్తపాణినాకార్యం పాదయోర్గ్రహణంగురోః । సవ్యేనసవ్య స్స్ప్రష్టవ్యో దక్షిణేనతు దక్షిణః ॥ కిన్తు ॥ జన్మప్రభృతి యత్కించిత్సుకృతం సముపార్జితం। తత్సర్వం నశ్యతి క్షిప్రమేకహస్తాభివాదనే ॥

అథ మూకాన్ధ బధిరాదినా ముపనయనమ్

అథాన్ధ బధిర జడ మూకానాం సంస్కార ముపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః । పుణ్యనక్షత్రే బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా ఆశిషో వాచయిత్వా-కేశానోప్య-స్నాతం శుచివాస సంబద్ధశిఖం యజ్ఞోపవీతం ధారయిత్వా అపఆచమయ్య దేవయజన ముదానయతి అథ దేవయజనోల్లేఖన ప్రభృత్యాగ్ని ముఖాత్కృత్వా యాజ్ఞీయసమిధ మాజ్యేనాక్త్వా-తూష్ణీ మభ్యాధాపయతి, యథాలాభం తూష్ణీం వాసఃపరిధాపయతి, తూష్ణీం మేఖలా మమన్త్రి వద్గ్రన్థింకరోతి । తూష్ణీమజినం ప్రతిముఞ్చతి ॥ ఇతి ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ పణ్డాన్ధ బధిర స్తబ్ధ జడగద్గద పఙ్గుషు । కుబ్జవామన రోగార్త శుష్కాఙ్గ వికలాఙ్గిషు । మత్తోన్మత్తేషు మూకేషు శయనస్థే నిరిన్ద్రియే । ఐన్తపుంస్కేషు చైతేషు సంస్కారస్స్యా ద్యథోచితమ్ ॥ మూకోన్మత్తౌ నసంస్కార్యా విత్యేకే ॥ కర్మస్వనధికారా త్పాతిత్యంనాస్తి ॥ తదపత్యం నసంస్కార్యమ్ ॥ అన్యేతు సంస్కార్యా విత్యాహుః, తద్యథా ॥ వాచనాది హోమన్తు ఆచార్యఃకరోతి, ప్రకృత మనుసరామః ॥

అథ పునరుపనయన నిమిత్తాని

శ్లో॥ అజినం మేఖలాదండం భిక్షాచర్య వ్రతానిచ । యదిమధ్యే నివర్తేర న్పునస్సంస్కార మర్హతి । సిన్ధుసౌవీర సౌరాష్ట్రా తథా ప్రత్యన్తవాసినః । అఙ్గవఙ్గ కళిఙ్గాంశ్చ గత్వా సంస్కారమర్హతి ॥ హిమవత్కౌశికం విన్ధ్యం పారంపర్యస్య పశ్చిమమ్ । తీర్థయాత్రాం వినా గత్వా పునస్సంస్కార మర్హతి॥ అజ్ఞానా త్ప్రాశ్య విణ్మూత్ర సురా సంస్పృష్ట మేవచ పునస్సంస్కార మర్హన్తి త్రయోవర్ణా ద్విజాతయః ॥ విణ్మూత్ర భక్షశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ । పంచగవ్యన్తు కుర్వీత స్నాత్వాపీత్వాచ శుధ్యతి ॥ భూసురో మద్యపానేచ కృతే గోభక్షణేషుచ । తప్తకృచ్ఛ్ర పరిక్లిష్టో మౌంజీ హోమేన శుధ్యతి ॥ లశునం గృంజనం జగ్ధ్వా పలాండుంచ తథాద్విజః । ఉష్ట్రమానుషకే భాశ్వ రాసభక్షీర భోజనాత్ । ఉపాయనం పునఃకుర్యా త్తప్తకృచ్ఛ్రం చరేన్మహుః ॥ చండాళాన్నం ద్విజోభుక్త్వా సమ్యక్చాన్ద్రాయణం చరేత్ । బుద్ధిపూర్వేతు కృచ్ఛ్రాబ్దం పునస్సంస్కార మర్హతి ॥ ప్రదోషే నిశ్యనధ్యాయే మందేకృష్ణే గలగ్రహే । అ... చోష...

నీతః పునస్సంస్కార మర్హతి ॥ తిథౌసోప పదాఖ్యాయా మన ధ్యాయే గలగ్రహే । అపరాహ్ణే చోపనీతః పునస్సంస్కార మర్హతి ॥ వినర్తునా వసన్తేన కృష్ణపక్షే గలగ్రహాః । అపరాహ్ణే చోపనీతః పున స్సంస్కార మర్హతి ॥ పాపాంశక గతేచంద్రే అరినీచ స్థితేపిచ । అన ధ్యాయే చోపనీతః పునస్సంస్కార మర్హతి ॥

పునరుపనయనే వర్జ్యాని

శ్లో॥ వపనం మేఖలాదండం భిక్షాచర్య వ్రతానిచ। నివర్తన్తే ద్విజాతీనాం పునస్సంస్కార కర్మణి ॥

అథ యమళా ద్యుపనయనే కర్తారః

శ్లో॥ ఏకగర్భే ప్రసూతౌచే దేకవేదీ మవాప్యచ । ఏకాచార్యై క లగ్నేచ కుర్యా న్మౌంజీవ్రతం యతః ॥ చౌళోపనయనేచైవ జాత కర్మణి నామ్నిచ । చతుర్వ్రతోపాకరణే యమలానాం సమంభవేత్ ॥ భ్రాతృద్వయే స్వస్రయుగే స్వస్రృభ్రాతృ యుగేతథా । సమానావిక్రి యాకార్యా మాతృభేదే తథైవచ ॥ మాతృభేదే విశేషేస్స్మర్యతే ॥ ఏకత్రలగ్నే యదిపుత్రయుగ్మం శుభాయమౌంజీ వ్రతకర్మకుర్యాత్ । ఆచార్యయుగ్మం ఖలువేదియుగ్మం నాన్దీముఖే స్వస్యపితౄంశ్చనిత్యే ॥ పృథగ్భవావేకలగ్నే సోదరావుపనాయనే । ఆచార్యోన్యః పితాన్యోస్తు భ్రాతావా పితృసోదరః ॥ ఇతి ॥

యజ్ఞోపవీత విషయః

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టంతోరణం ఛిన్నంవిక్రీతం విధవాకృతం । భుక్త్యు త్తరే త్వనధ్యాయే సప్తతంతూన్నధారయేత్ ॥ నాతిహ్రస్వం నాతిదీర్ఘ ముచ్ఛనీచాణ విసర్జయేత్ । బ్రహ్మాదినాభి పర్యన్త ముపవీతం ప్రకల్ప

యేత్ ॥ యజ్ఞోపవీతమేకైకం ప్రతిమన్త్రేణధారయేత్ । ఏకమంత్రైక సంకల్ప ధారితంహ్యుపవీతకం ॥ ఏకస్మిన్ తృటితేచేత్స్యాత్సర్వం తృటితమేవచ ॥ ఉపవీతమలంకారం స్రజం కరకమేవచ । ఉపానహౌచవాసశ్చ ధృతమన్యైర్నధారయేత్ ॥ ఆశౌచాన్త ఉపాకర్మగతేమాసి చతుష్టయే । అనవం వానవంవాపిత్యజేద్యజ్ఞోపవీతకమ్ ॥ యజ్ఞోపవీతకాలస్యా ద్వాచనేకృత ఆశిషామ్ ॥ పురస్తాత్సమిదా ధానాచ్ఛివస్వామి మతేనతు ॥ వినాయచ్ఛిఖయాకర్మ వినాయజ్ఞోపవీతతః । రాక్షసం తద్ధి విజ్ఞేయం సమస్తానిష్ఫలాఃక్రియాః ॥ తథా ॥ ఉపవీతం శిఖాబన్ధ మూర్ధ్వపుండ్రం వినాకృతమ్ । అపవిత్రకృతం కర్మవిప్రస్య విఫలంభవేత్ ॥ కటిసూత్రం వినాకర్మ శ్రౌతంస్మార్త కరోతియః । సర్వం తన్నిష్ఫలం వింద్యాత్సోపినగ్న ఇతి స్మృతః ॥

అథ పాలాశమ్

చతుర్థేఽహని వటుర్గురోర్యస్యత ఇతి పూర్వ పరిహితం వాసఆదత్తే ॥ యస్యతే ప్రథమ వాస్యగ్ం హరామ స్తన్త్వా విశ్వే అవన్తు దేవాః । తన్త్వాభ్రాతర స్సువృధో వర్ధమాన మనుజాయన్తాం బహవస్సు జాతమ్ ॥ ఇతి గుర్వోర్వాసోదత్త్వా న్యత్పరిధాప్య ॥ తతః ప్రాతస్స్నానం సన్ధ్యావన్దన మగ్నికార్యంచ కుర్యాత్ ॥ కేచిత్పాలాశం కర్మ కుర్వన్నాచార్యేణ సహగ్రామా ద్బహిః ప్రాచీ ముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య ॥ పాలాశ స్యోత్తరతః పూర్వతోవా కుమారంపత్నీంచ దక్షిణత ఉపవేశ్య, స్వయముత్తరత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥

• పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, మమకుమారస్య మేధాజననసిద్ధ్యర్థం పాలాశాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ కర్మణఃపుణ్యాహ వాచనంకరిష్యే ॥ అదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహ వాచనంచ కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య॥ పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ మమకుమారస్య మేధాజనన సిద్ధ్యర్థం పాలాశాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ పాలాశవృక్షమూలే అలఙ్కృత్య ॥ పాలాశస్య ప్రాగ్భాగే ఉపనయనాగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ పరిస్తరణాన్తంకృత్వా । అగ్నేఃపూర్వందేశే ఈశాన్యదేశేవా నూతనవస్త్రేణ మంటపమాసాద్య । తస్మిన్ పంచప్రస్థపరిమిత తండులాన్నిక్షిప్య । తేషు త్రీణిస్థండిలాని ప్రాగపవర్గా ణ్యుదగపవర్గాణివా కృత్వా । తేషు ప్రణవశ్రద్ధామేధావాహనార్చననమస్కారం కుర్యాత్ ॥ ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా ॥ యశ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతాత్సంబభూవ । సమేన్ద్రో మేధయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవధారణో భూయాసమ్ । శరీరంమే విచర్షణమ్ । జిహ్వామే మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణఃకోశోఽసి మేధయాపిహితః । శ్రుతం మేగోపాయ ॥ ఇతి ప్రథమస్థండిలే ప్రణవమావాహయామి స్థాపయామి

• శ్లో॥ సన్ధ్యాహీనో శుచిర్నిత్య మనర్హస్సర్వ కర్మసు । యదన్యత్కురుతేకర్మ తత్సర్వం నిష్ఫలం భవేత్ ॥...

మి పూజయామి ॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచ మనీయమ్ ॥ శ్రద్ధయాగ్నిస్సమిధ్యతే । శ్రద్ధయా విన్దతేహవిః । శ్రద్ధాం భగస్య మూర్ధని । వచసా వేదయామసి । ప్రియగ్గ్ంశ్రద్ధే దదతః । ప్రియగ్గ్ంశ్రద్ధే దిదాసతః । ప్రియంభోజేషుయజ్వసు । ఇదంమ ఉదితజ్కృధి । యథాదేవా అసురేషు । శ్రద్ధాముగ్రేషు చక్రిరే । ఏవంభోజేషు యజ్వసు । అస్మాక ముదితజ్కృధి । శ్రద్ధాందేవా యజమానాః । వాయుగోపా ఉపాసతే । శ్రద్ధాగ్ం హృదయ్య యాకూత్యా । శ్రద్ధ యా హూయతేహవిః । శ్రద్ధాంప్రాతర్ హవామహే । శ్రద్ధాం మధ్య న్దినమ్పరి । శ్రద్ధాగ్ం సూర్యస్య నిమ్రుచి । శ్రద్ధేశ్రద్ధాపయేహమా । శ్రద్ధాదేవా నధివస్తే । శ్రద్ధావిశ్వ మిదంజగత్ । శ్రద్ధాఙ్కామస్య మా తరమ్ । హవిషా వర్ధయామసి ॥ ఇతి ద్వితీయస్థండిలే శ్రద్ధమావా హయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ ... ... స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయమ్ ॥ ... ... మేధాదేవీ జుషమాణాన ఆగాద్విశ్వాచీభద్రా సుమనస్యమానా । త్వయాజుష్టా నుదమానా దురుక్తాన్ బృహద్వదేమ విదథేసువీరాః । త్వయాజుష్ట ఋషిర్భవతి దేవిత్వయాబ్రహ్మా గతశ్రీ రుతత్వయా । త్వయాజుష్టశ్చి త్రం విన్దతేవసుసానో జుషస్వ ద్రవిణోనమేధే । మేధాంమ ఇన్ద్రోద

దాతు మేధాన్దేవీ సరస్వతీ । మేధాంమే అశ్వినా వుభావాధత్తాం పు

ష్కరస్రజా । అప్సరాసుచయా మేధాగన్ధర్వేషుచ యన్మనః । దైవీంమే

ధా సరస్వతీ నామాంమేధాసురభిర్జుష తాగ్ స్వాహా । ఆమాంమేధా

సురభిర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీజగమ్యా । ఊర్జస్వతీపయసా

పిన్వమానా సామాంమేధాసుప్రతీకా జుషన్తామ్ । మయిమేధాం మయి

ప్రజాం మయ్యగ్ని స్తేజోదధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయీ

న్ద్ర ఇన్ద్రియందధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాం మయిసూర్యో భ్రా

జోదధాతు ॥ . . . ఇతి తృతీయస్థండిలే మేధా మావాహయామి స్థాప

యామి పూజయామి ॥ స్థాపనానన్తన మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమా

చమనీయమ్ । . . . తదఙ్గ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ ఓంఅసునీతే. . .

స్థాన ముపహ్వయతే ॥ ప్రణవశ్రద్ధామేధా దేవతాస్సు స్థిరాభవన్తు,

వరదాభవన్తు, సుముఖాభవన్తు, సుప్రసన్నాభవన్తు, స్థిరాసనం కుర్వన్తు

ప్రణవశ్రద్ధామేధా దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార

పూజాంకుర్యాత్ ॥ . . . అత్ర కృసరాన్నం నివేదయేత్ ॥ . . . .

పూర్వోక్త . . . . . . శుభతిథౌ మమకుమారస్య మేధాజననసిద్ధ్యర్థం

పాలాశహోమం కరిష్యే ॥ అగ్నే రుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే ।

సమన్తా దపూపైరగ్నింపరిశ్రిత్య । యశ్ఛన్దసామితి ఛన్దస్సూక్తం వాచయ

న్విమాయన్త్విత్యాది చత్వారిత్యక్త్వా ప్రతిమన్త్ర మేకాదశాజ్యా హుతీః కుమారగ్ం హావయేత్ ॥ ... ... ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి ॥ • యశ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యో ధ్యమృ తా త్సంబభూవ । సమేన్ద్రో మేధయాస్పృణోతు । అమృతస్య దేవధార ణో భూయా సగ్గ్‌స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ ...... శరీరంమే విచర్షణమ్ । జిహ్వామే మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణఃకోశోసి మేధయాపిహితః । శ్రుతంమే గోపాయస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ ఆవహన్తీ వితన్వానా । కుర్వాణాచీర మాత్మ నః । వాసాగ్ంసి మమగావశ్చ । అన్నపానేచ సర్వదా । తతోమే శ్రి యమావహ । లోమశాం పశుభి స్సహస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమ మ॥ ... ఆమాయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా । ఛన్దోభ్యఇదంనమమ ॥

• యశ్ఛన్దసామ్ । ఋషభః । విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యోధి । అమృతాత్ । సంబభూవ॥ సమేన్ద్రః। మేధయా। స్పృణోతు । అమృత స్య । దేవధారణః । భూయాసమ్ ॥ స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ ... శరీరంమే । విచర్షణమ్ । జిహ్వామే । మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యామ్ । భూరివిశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః । కోశోసి । మేధయాపిహితః । శ్రుతంమే। గోపాయ । స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ ... ఆవహన్తీ । వితన్వానా ।

యశోజనే సానిస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ ... ... శ్రేయాన్ వస్యసో సానిస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ తన్త్వాభగ ప్రవిశాని స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ సమాభగ ప్రవిశస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ తస్మిన్త్సహస్రశాఖే । నిభగాహం త్వయిమృజేస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ యథాపః ప్రవ తాయన్తి । యథామాసా అహర్జరమ్ । ఏవంమాం బ్రహ్మచారిణః । ధాతరాయన్తు సర్వతస్స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ ... ప్రతివేశోసి ప్రమాభాహి ప్రమాపద్య స్వస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్య ఇదంనమమ ॥ ... ఆచార్యః, ఇధ్మసన్నహనా

కుర్వాణా । చీరమాత్మనః । వాసాగ్ంసి । మమగావశ్చ । అన్నపానేచ । సర్వదా । తతోమే । శ్రియమావహ । లోమశామ్ । పశుభిః । సహ స్వాహా ॥ ... ... ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ ఆమాయన్తు । బ్రహ్మచారిణః । స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ ... ... యశోజనే । సానిస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ । శ్రేయాన్ । వస్యసోసాని । స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ తన్త్వాభగ । ప్రవిశాని । స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ । సమాభగ । ప్రవిశ స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ తస్మిన్ । సహస్రశాఖే । నిభగాహమ్ । త్వయిమృజే । స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ ... యథాపః । ప్రవతా

న్యద్భిస్సగ్గ్‌స్పశాణ్యగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంన మమ ॥ అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః, జయాదిహోమం కరిష్యే ॥ . . . జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాన్తే ॥ . . . . . . అపరేణాగ్నిం వటుర్మేఖలాజిన దండాన్ పాలాశే నిధాయ ॥ అన్యానినవాని పూర్వవద్గృహ్ణీయా ద్యజ్ఞోపవీతం వర్జమ్ । పాలాశమూలే దండంవిసృజ్య। సుశ్రవఇతిమన్త్రేణాన్యదండమాదాయ ॥

సుశ్రవస్సుశ్రవసం . . . . నిధిగోపో భూయాసమ్॥ ...

రేవతీస్త్వేతి ద్వాభ్యాం వాసోభిమన్త్ర్య ॥ రేవతీస్త్వా . . . .

మహిత్వనమ్॥ యాఅకృన్తన్నితి, తిసృభిర్వాసః కుమారస్యకటితటే త్రిః ప్రదక్షిణం పరిధాప్య ॥ . . . యాఅకృన్త న్నవయన్ . . . .

పోషముప సంవ్యయస్వ ॥ పరిధాప్య, ద్విరాచమ్య ॥ ... ... ఆచార్యః పరీదమితి పరిహితం కుమారమనుమన్త్ర్య॥ పరీదంవాసో అధిధా స్వస్తయే ... ... విభజాస్విజీవన్ ॥ . . . . . . తతఃపాలాశమూలే మేఖలాంవిసృజ్య । ఇయందురుక్తాదితి ద్వాభ్యాం అన్యమేఖలాం ధారయేత్ ॥ ఇయందురుక్తా త్పరిబాధమానా . . . . మేఖలేమారి

యన్తి । యథామాసాః । అహర్జరమ్ । ఏవంమామ్ । బ్రహ్మచారిణః । ధాతరాయన్తు । సర్వతస్స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥ . . . ప్రతివేశోసి । ప్రమాభాహి । ప్రమాపద్యస్వ । స్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదమ్ ॥

షామ ॥ ...... తతఃపాలాశమూలే అజినంవిసృజ్య ॥ ... మిత్రస్యేతి అన్యాజినం ధారయేత్ ॥ మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం ...... దధేహమ్ ॥ తతో మంటపస్థితదేవతా పూజాంకరిష్యే ॥ మంటపస్థిత దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం కుర్యాత్ ॥ ... అగ్ని ప్రదక్షిణం కారయిత్వా ॥ ... యజ్ఞేనేతి మంటపోద్వాసనం కుర్యాత్। యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్తదేవాః ... ... సాధ్యాస్సన్తి దేవాః ॥ మంటపస్థిత సర్వాన్దేవాన్ యథాస్థానం ప్రవేశయామి ॥ ... తతః కఙ్కణవిమోచనం కరిష్యే॥ ... కఙ్కతోన కఙతోథో సతీనకఙ్కతః । ద్వావితి ప్లుషీ ఇతిన్యా దృష్టాఅలిప్సత ॥ ... శ్లో॥ కఙ్కణంమోచయామ్యద్య రక్షాస్మిన్నకదాచన । మయిరక్షాం స్థిరాంబధ్వా దేవత్వం గచ్ఛకఙ్కణ ॥ ... కఙ్కణవిమోచన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । కఙ్కణవిమోచన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణామానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ... తతః, ఆచార్యవటూ ఆశీర్వచనం ప్రాప్య ॥ బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్వా సహాచార్యో గృహమాగచ్ఛేత్ ॥ త్రిమధురేణ బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా ... ప్రకృత మనుసరామః ॥ ఉపనీతస్య ధర్మా ఉపదిష్టాః ॥ ...

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ పాలాశార్చా స్యాచ్చతుర్థేఽహ్ని కార్యాగ్రామాత్ప్రాచీం ప్రాగుదీచీ ముదీచీమ్ । తాంప్రాప్యాథస్తా త్పలాశస్యకృత్వా ప్రాక్సంస్థత్రి స్థండిలాన్యభ్యుదగ్వా ॥ అవాహ్యాతేషు ప్రణవంతదాదౌ శ్రద్ధాంచ

మేధాంచ యథాక్రమేణ । కుర్వీతపూజా మిహభక్ష్యభోజ్య పక్వాదనాపూప సుపోదకాద్యైః ॥ ... కేచిద్ధోమం చాత్రకుర్వన్తి కర్మ ణ్యాదౌకృత్వా దేవతాపూజనంచ । అగ్నించేధ్వాదాజ్య భాగావసానే పూపైరగ్నిం తంపరిశ్రిత్య సాన్తమ్॥ ... యశ్ఛన్దసా మిదంసూక్తం వాచయన్నేవ హావయేత్ । చతుర్భిః పంచభి షడ్భిర్వాక్యై శ్చాథైక వాక్యతః । క్రమాత్యక్త్వా విమాయన్త్వి త్యాదివాక్య చతుష్టయమ్। స్వాహాప్న్వా త్యాషడక్రాన్త్యే వాక్యేస్వాహేతి యోజయేత్ । ఏకాదశా హుతీరేవం హావయిత్వా గురుర్వటుమ్ । జయాదీంశ్చ స్వయంహుత్వా దండాదిత్యాగ ధారణమ్ ॥ ... ... అపిచ శ్లో॥ సన్త్యజ్య మేఖలాదీని బ్రహ్మసూత్రం వినావటుః । సర్వాంపలాశే నిక్షిప్య నవాన్యన్యాని ధారయేత్ ॥ ... మేఖలామజినం దండం పాలాశాగ్రే వినిక్షిపేత్ । తద్వాసో బ్రహ్మణేదద్యా ద్వటురన్యచ్చ ధారయేత్ । నదద్యాద్ర్బహ్మణే వాస స్తస్యభ్రాతృ వినాశకృత్ ॥ తస్మాద్వాసః ప్రదాతవ్య మవశ్యం స్మృతిచోదనాత్ ॥ మేఖలా మజినందండ ముపవీతం కమండలుమ్ । అప్సుప్రాస్య వినష్టాని గృహీత్వాన్యాని పూర్వవత్ ॥ వపనం మేఖలాదండం భిక్షాచర్య వ్రతానిచ నివర్తన్తే ద్విజాతీనాం పునస్సంస్కార కర్మణీతి ॥ ...

సమ్పూర్ణమ్.

అథ, ఉపాకర్మ

గృహ్యసూత్రే, ఉపాకరణే సమాపనేచ, ఋషిర్యః ప్రజ్ఞాయతే ॥ సదసస్పతి ర్ద్వితీయః॥ ... ఓషధీషు ప్రాదుర్భావే శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం శిష్యైస్సహాచార్యః నదీంతటాకంవా గత్వా, కేశశ్మశ్రులోమ నఖానివాపయిత్వా, మృత్తికాస్నానం వారుణస్నానం కృత్వా, సన్ధ్యావన్దనాదికం కుర్యాత్ ॥ ... అపరాహ్ణేస్నాత్వా ధౌతవస్త్రం పరిధాయ । శివాలయమశ్వత్థ సమీపంవాగత్వా, ఆచమ్య పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం (అధీతానాం ఛన్దసాం సవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్య మాణానాం ఛన్దసాగ్ం సవీర్యత్వాయ, అధ్యాయోపాకర్మాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థంవృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే । ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే । గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥ ... ఆచమ్య-పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమఉపనయనలగ్న ప్రభృత్యేతత్క్షణ పర్యన్తం బ్రహ్మచర్యవ్రత లోపప్రాయశ్చిత్తార్థం పాహిత్రయోదశ హోమంకరిష్యే ॥ తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాలంకృత్య పరిస్తీర్య। చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య॥ పాహిత్రయోదశ హోమంకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ- మమ ఆయుర్వర్చో యశోబలాభి వృద్ధ్యర్థం ప్రాతరగ్ని కార్య సమిదాధానం కరిష్యే ॥ అగ్ని కార్యంకుర్యాత్ ॥ ... ఆచమ్య పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాం (అధీ

తానాంఛన్దసాంసవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్యమాణానాం ఛన్దసాగ్ం సవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ తదఙ్గ ప్రాజాపత్యాది నవర్ష్యావాహనంకరిష్యే ॥ ప్రాగ్దేశే మంటపమాసాద్య, నివీతీభూత్వా ॥ ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాదికం గృహీత్వా ॥ ఉదగపవర్గాణి, ప్రజాపతిం కాండఋషిమావాహయామి । సోమం కాండఋషిమావాహయామి। అగ్నిం కాండఋషిమావాహయామి । విశ్వాన్దేవాన్ కాండఋషీనావాహయామి । సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి। యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి । వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి। బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువ మావాహయామి । సదసస్పతి మావాహయామి ॥ ఆవాహనానన్తర మిదమర్ఘ్యమిదంపాద్య మిదమాచమనీయమ్ ॥ తదఙ్గ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ ఓం అసునీతే . . . స్థానముపహ్వయతే ॥ ప్రాజాపత్యాది కాండఋషి దేవతాస్సుస్థిరా భవన్తు- వరదాభవన్తు- సుముఖాభవన్తు- సుప్రసన్నాభవన్తు- స్థిరాసనం కుర్వన్తు- ప్రాజాపత్యాది కాండఋషి దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్॥ . . . ఉపవీతీ॥ ... పూర్వోక్త . . . . . . శుభతిథౌ, శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాం అధీతానాంఛన్దసాం సవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్యమాణానాం ఛన్దసాగ్ం సవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మాఙ్గ ప్రాజాపత్యాది కాండఋషి తర్పణంకరిష్యే ॥ నివీతీభూత్వా ॥ ఉపవీత మఙ్గుష్ఠాభ్యాం పరిగృహ్య, తిలాక్షతోదకేన, ప్రజాపతిం కాండఋషింతర్పయామి, ప్రజాపతిం కాండ ఋషింతర్పయామి, సోమంకాండఋషింతర్పయామి, సోమంకాండఋషింతర్పయామి ॥ అగ్నింకాండఋ

షింతర్పయామి, అగ్నింకాండఋషింతర్పయామి॥ విశ్వాన్దేవాన్కాండ ఋషీగ్ స్తర్పయామి, విశ్వాన్దేవాన్కాండఋషీగ్ స్తర్పయామి॥ సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి॥ - సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి, యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి, వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి॥ బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువం తర్పయామి, బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువం తర్పయామి॥ ... సదసస్పతిం తర్పయామి ... ఉపవీతీ, అనేనప్రాజాపత్యాది కాండఋషితర్పణేన భగవాంథ్సర్వాత్మకః సర్వం శ్రీపరమేశ్వరస్సుప్రీణాతు ॥ ... పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాం అధీతానాం ఛన్దసాం సవీర్యత్వాయ) అధ్యేష్యమాణానాం ఛన్దసాగ్ం సవీర్యత్వాయ, అధ్యాయోపాకర్మ హోమాఖ్యంకర్మకరిష్యే॥ తదఙ్గ స్థండిలోల్లేఖనా ద్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే॥ అగ్నే రుపసమాధానాద్యాజ్య భాగాన్తే, చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా, ఓం అగ్నయేస్వాహా। అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ ... ఇతి ముఖాహుతింహుత్వా ॥ అన్వారబ్ధే ప్రతినిజుహూతి, నివీతీభూత్వా, ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి ॥ ప్రజాపతయే కాండఋషయేస్వాహా॥ ప్రజాపతయే కాండఋషయ ఇదంనమమ॥ ... సోమాయ కాండఋషయేస్వాహా। సోమాయ కాండఋషయ ఇదంనమమ॥ అగ్నయేకాండ ఋషయేస్వాహా॥ అగ్నయే కాండఋషయ ఇదంనమమ॥ ... విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండ ఋషిభ్యస్స్వాహా॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యఃకాండఋషిభ్య ఇదంన

మమ। సాగ్ంహితీభ్యోదేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ। ...యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ ......వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ ......బ్రహ్మణే స్వయంభువేస్వాహా ॥ బ్రహ్మణే స్వయంభువ ఇదంనమమ ॥ ...... సదసస్పతయేస్వాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదంనమమ ॥ ఉపవీతి ॥సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనింమేధా మయాసిషగ్ స్వాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదంనమమ ॥ ఇతిస్విష్టకృతింహుత్వా ॥... ఇషేత్వోర్జేత్వా వా యవస్థో ప్రాయవస్థ దెవోవస్సవితా ప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయకర్మణే స్వాహా ॥ ...... ఛన్దోభ్యఇదంనమమ ॥ ... ... అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్య దేవమృత్విజమ్ । హోతారం రత్నధాతమం స్వాహా । - ఛన్దోభ్యఇదంనమమ ॥ - అగ్న ఆయాహి వీతయే గృణానో హవ్యదాతయే । నిహోతాసత్సి బర్హిషిస్వాహా ॥ ఛన్దోభ్యఇదంనమమ ॥ ... శంనోదేవీరభిష్టయ ఆపోభవన్తుపీతయే । శంయోరభిస్రవన్తునస్స్వాహా । ఛన్దోభ్యఇదంనమమ ॥ —— - సమస్త

పాపక్షయద్వారా ఆయుర్వర్చో యశోబలాభి వృద్ధ్యర్థం, విరజాహో మంకరిష్యే ॥ తిలై స్సక్త్వాజ్య మిశ్రితైర్వక్ష్యమాణైః పంచవింశతి మన్త్రై ర్హస్తేన జుహుయాత్ ॥ ... తిలాన్ జుహోమి సరసాగ్ం సపిష్టాన్ గన్ధార మమచిత్తేర రమన్తుస్వాహా ॥ శ్రియా ఇదం నమమ ॥ ... ౧॥ ... గోవో హిరణ్యం ధనమన్నపానగ్ం సర్వేషాగ్ శ్రియైస్వాహా ॥ శ్రియా ఇదం న మమ ॥ ౨॥ శ్రియశ్చలక్ష్మీశ్చ పుష్టిశ్చ కీర్తిశ్చానృణ్యతామ్। బ్రహ్మణ్యం బహుపుత్రతామ్ । శ్రద్ధామేధే ప్రజాస్సన్దదాతు స్వాహా ॥ శ్రియా ఇదం నమమ ॥౩॥ తిలాఃకృష్ణా స్తిలా శ్శ్వేతా స్తిలాస్సౌమ్యా వశానుగాః। తిలాఃపునన్తుమేపాపం యత్కిఞ్చిద్దురితం మయిస్వాహా ॥ శ్రియా ఇదం న మమ ॥ ౪॥ చోరస్యాన్నం నవశ్రాద్ధం బ్రహ్మహా గురుతల్పగః । గోస్తేయగ్ం సురాపానం భ్రూణహత్యా తిలాశాన్తిగ్ం శమయన్తుస్వాహా ॥ శ్రియా ఇదం నమమ ॥ ౫॥ శ్రీశ్చలక్ష్మీశ్చ పుష్టిశ్చ కీర్తిశ్చా నృణ్యతామ్ బ్రహ్మణ్యంబహు పుత్రతామ్ । శ్రద్ధామేధే ప్రజ్ఞాతు జాతవేదస్సన్దదాతు స్వాహా ॥ శ్రియా ఇదం నమమ ॥ ౬॥ ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానమే శుధ్యన్తాంజ్యోతిరహం విరజావి పాప్మాభూయా సగ్గ్ స్వాహా ॥ ప్రాణాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం నమమ ॥౭॥ వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణరేతో బుద్ధ్యాకూతి సఙ్కల్పామే శుధ్యన్తాంజ్యోతిరహంవిరజావి

ప్మాప్మాభూయా స్సగ్గ్‌స్వాహా ॥ వాగాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదంనమమ ।
౮॥ త్వక్చర్మమాగ్ం సరుధిరమేదో మజ్జాస్నాయవోస్థీనిమే శుధ్యన్తాం
జ్యోతిర్రహం విరజావి ప్రాప్మాభూయాస్సగ్గ్‌స్వాహా॥ త్వగాదిభ్యో దేవతా
భ్య ఇదంనమమ ॥౯॥ శిరః పాణిపాద పార్శ్వపృష్ఠోరూదర జంఘశిశ్నో
పస్థ పాయవోమే శుధ్యన్తాం జ్యోతిర్రహం విరజావి ప్రాప్మాభూయా స్సగ్గ్
స్వాహా ॥ ... శిరఆదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥ ౧౦॥ ఉత్తిష్ఠపు
రుష హరితపిఙ్గల లోహితాక్షి దేహిదేహి దదాపయితామే శుధ్యన్తాం
జ్యోతిర్రహం విరజావి ప్రాప్మాభూయాస్సగ్గ్‌స్వాహాః ॥ ఉత్తిష్ఠాదిభ్యో దేవ
తాభ్యఇదంనమమ॥౧౧॥ పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశామే శుధ్య
న్తాం జ్యోతిర్రహంవిరజావి ప్రాప్మాభూయా స్సగ్గ్‌స్వాహా॥ పృథివ్యాదిభ్యో
దేవతాభ్యఇదంనమమ॥ ౧౨ ॥ శబ్దస్పర్శరూప రసగన్ధామే శుధ్యన్తాం...
భూయాస్సగ్గ్‌స్వాహా ॥ శబ్దాదిభ్యో దేవదాభ్యఇదంనమమ ॥ ౧౩ । మనో
వాక్కాయ కర్మాణిమే శుధ్యన్తాం.........భూయాస్సగ్గ్‌స్వాహా ॥
మనఆదిభ్యో దేవతాభ్యఇదంనమమ ॥ ౧౪ ॥ అవ్యక్తభావై రహఙ్కారై
జ్యోతిర్రహం విరజావిప్రాప్మాభూయాస్సగ్గ్‌స్వాహా ॥ అవ్యక్తాదిభ్యో దేవ

తాభ్యఇదంనమమ॥ ౧౫॥ ఆత్మామేశుధ్యన్తాం . . . . స్వాహా॥ ఆత్మనఇదంనమమ॥ ౧౬॥ అన్తరాత్మామే శుధ్యన్తాం-... ..., స్వాహా॥ అన్తరాత్మనఇదంనమమ॥ ౧౭॥ పరమాత్మామే శుధ్యన్తాం . . . స్వాహా॥ పరమాత్మనఇదంనమమ ॥ ౧౮ ॥ క్షుధేస్వాహా ॥ క్షుధఇదంనమమ ॥ ౧౯॥ క్షుత్పిపాసాయస్వాహా॥ క్షుత్పిపాసాయేదంనమమ॥ ౨౦॥ వివిట్యై స్వాహా॥ వివిట్యాఇదంనమమ॥ ౨౧॥ ఋగ్విధానాయస్వాహా॥ ఋగ్విధానాయేదంనమమ॥ ౨౨। కషోత్కాయస్వాహా॥ కషోత్కాయేదంనమమ ॥ ౨౩। క్షుత్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీర్నాశయామ్యహమ్ అభూతిమసమృద్ధిఞ్చ సర్వాన్నిర్ణుదమే పాప్మానగ్గ్‌స్వాహా॥ క్షుత్పిపాసాదిభ్యో దేవతాభ్యఇదంనమమ ॥౨౪॥ అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ మానన్దమయ మాత్మామేశుధ్యన్తాం జ్యోతిరహం విరజావిపాప్మాభూయాసగ్గ్‌స్వాహా ॥ అన్నమయాదిభ్యో దేవతాభ్యఇదం నమమ ॥౨౫॥ నూతనయజ్ఞోపవీతగ్రన్థింవిన్యస్య, అపఉపస్పృశ్య ॥ ఆజ్యేనాక్త్వా, స్రుచినిధాయ॥ యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్। ఆయుష్యమగ్రియం ప్రతిముఞ్చశుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజస్స్వాహా॥ అగ్నయే పరమాత్మన ఇదంనమమ॥

తదఙ్గ యజ్ఞోపవీతదానం కరిష్యే ॥ బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య । ... ...
యజ్ఞోపవీతదానం శ్రీ మహావిష్ణు ప్రీత్యర్థం ... తుభ్యమహం
సంప్రదదేనమమ । దేవస్యత్వా...గృహ్ణామి ॥ ఏతద్దాన సాద్గుణ్యార్థం
సదక్షిణతాంబూలం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ... ఆచమ్య
పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, నిత్య నైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠా
నాధికార యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం యజ్ఞోపవీత ధారణంకరిష్యే ॥

యజ్ఞోపవీతం పరమంపవిత్రం ... ... తేజః ॥ పునరాచమ్య ॥ ...
పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, సోమేన్ద్ర మరుత్ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం మేఖలా
ధారణం కరిష్యే ॥ ఇయందురుక్తాదితి ద్వాభ్యాం మేఖలాంధారయేత్ ॥

ఇయిందురుక్తాత్ ... ... మేఖలేమారిషామ ॥ పునరాచమ్య ॥
పురాతన యజ్ఞోపవీత మేఖలామప్సునిక్షిప్య ॥... ఆచార్యప్రముఖా
దర్భేష్వాసీనోదర్భాన్ ధారయమాణః ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ...
శుభతిథౌ, బ్రహ్మమేధాసిద్ధిద్వారా చతుర్వేదపారాయణ ఫలసిద్ధ్యర్థం

నిత్యస్వాధ్యాయ బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యే ॥ విద్యుదసి విద్యమే పాప్మాన
మృతా త్సత్యముపైమి ॥ హస్తావవనిజ్య । త్రిరాచామేత్ । ద్విఃపరిమృ
జ్య । సకృదుపస్పృశ్య । యత్సవ్యంపాణిం పాదౌప్రోక్షతి శిరశ్చక్షుషీ
నాసి కే శ్రోత్రే హృదయమాలభ్య ॥ దర్భాణాం మహదుపస్తీర్యోప
స్థంకృత్వాప్రాఙాసీన స్స్వాధ్యాయ మధీయీతాపాంవాఏషఓషధీనాగ్ం

రసోయద్ధర్భాస్సరస మైన బ్రహ్మ కురుతే దక్షిణోత్తరౌపాణిపాదౌకృ
త్వా సపవిత్రావోమితి ప్రతిపద్యతే ॥ ఓం ఋచోఅక్షరే పరమేవ్యో
మన్ యస్మిన్దేవా అధివిశ్వే నిషేదుర్యస్తన్న వేదకిమృచాకరిష్యతి యఇ
త్తద్విదుస్త ఇమేసమాసత ఇతి ॥ ఓంభూః - తథ్సవితుర్వరేణ్యమ్ ॥ -
ఓంభువః - భర్గోదేవస్యధీమహి ॥ ఓగ్ంసువః - ధియోయోనః ప్రచో
దయాత్ ॥ ఓంభూః - తథ్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి । ఓం
భువః - ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ - ఓగ్ంసువః - తథ్సవితు
ర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ప్రా
రజసి సావదోమ్॥ శ్రీగురుభ్యో నమః హరిఃఓమ్॥ ఇషేత్వోర్జేత్వా
వాయవస్థో పాయవస్థ దేవోవస్సవితా ప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయ
కర్మణ ఆప్యాయధ్వమఘ్నియాదేవ భాగమూర్జస్వతీః పయస్వతీః ప్రజా
వతీరనమీవా అయక్ష్మా మావస్తేనఈశతమాఘశగ్ంసో రుద్రస్యహే
తిః పరివోవృణక్తు ధ్రువాఅస్మిన్గోపతౌస్యాత బహ్వీర్యజమానస్య పశూ
న్పాహి ॥ ఇషేత్విచత్వారిగ్ంశత్ ॥ . . . బ్రహ్మసన్ధత్తం తన్మేజిన్వతమ్॥
క్షత్రగ్ంసన్ధత్తం తన్మేజిన్వతమ్। ఇషగ్ంసన్ధత్తం తాంమేజిన్వతమ్। ఊ
ర్జగ్ంసన్ధత్తంతాంమేజిన్వతమ్। రయిగ్ంసన్ధత్తంతాంమేజిన్వతమ్। పుష్టిగ్ం

సన్ధత్తం తాంమేజిన్వతమ్। ప్రజాగ్ంసన్ధత్తం తాంమేజిన్వతత్। పశూన్। ధన్సత్తం తాన్మేజిన్వతమ్। స్తుతోసిజనధాః। దేవాస్త్వా శుక్రపాః ప్రణ యన్తు। సువీరాః ప్రజాః ప్రజనయన్పరీహి॥ నమో బ్రహ్మణే ధారణం మేఅస్త్వనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం కర్ణయోశ్శ్రుతం మా చ్యోఢ్వం మమాముష్యఓమ్॥...ఋతంతపస్సత్యం తపశ్శ్రుతం తపశ్శా న్తంతపోదమస్తప శ్శమస్తపో దానంతపో యజ్ఞంతపో భూర్భు వస్సు వర్బ్రహ్మైతదుపాస్స్వై తత్తపః॥ ... యథావృక్షస్య సంపుష్పితస్యదూ రాద్గన్ధోవాత్యేవం పుణ్యస్యకర్మణో దూరాద్గన్ధోవాతి యథాసి ధారాం కర్తేవహితామ వక్రామేయద్యు వేయువేహవా విహ్వాయిష్యామి కర్తం పతిష్యామిత్యేవ మమృతా దాత్మానం జుగుప్సేత్॥ ... సహనావ వతు। సహనౌభునక్తు। సహవీర్యం కరవావహై। తేజస్వినా వధీతమస్తు మావిద్విషావహై। ఓంశాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః॥ అహంవృక్షస్య రేరివా। కీర్తిఃపృష్ఠం గిరేరివ। ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీ వస్వమృతమస్మి। ద్రవి ణగ్ం సవర్చసమ్। సుమేధా అమృతోక్షితః। ఇతిత్రిశఙ్కో ర్వేదాను వచనమ్॥ అహగ్ంషట్॥ ... అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్యదేవ

మృత్విజమ్ । హోతారం రత్నధాతమమ్ ॥ అగ్న ఆయాహి వీతయే గృణానో హవ్యదాతయే । నిహోతా సత్సిబర్హిషి ॥ శంనోదేవీ రభి ష్టయ ఆపోభవన్తు పీతయే । శంయో రభిస్రవన్తునః ॥ అథశిక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ శ్లో ॥ అథశిక్షాం ప్రవక్ష్యామి పాణినీయ మతంయథా । శాస్త్రానుపూర్వ్యం తద్విద్యాద్యథోక్తం లోకవేదయోః ॥ వాక్యకారం వరరుచిం భాష్యకారం పతంజలిమ్ । పాణినింసూత్రకారంచ ప్రణతోస్మి మునిత్రయమ్ ॥ ... వృద్ధిరాదైచ్ ॥ మయరస తజభనలగ సమ్మితమ్। భ్రమతి జగతి వాఙ్మయం యస్య । నజయతి పిఙ్గళనాగ శ్శివప్రసాదా ద్విశుద్ధమతిః ॥ ధీశ్రీస్త్రీమ్ ॥ ఓం - గౌః గ్మా - జ్మా - క్ష్మా - క్షా - క్షమా - క్షోణిః - క్షితిః - అవనిః - ఉర్వీ - పృథ్వీ - మహీ । రిపః - అదితిః - ఇళా - నిర్ఋతిః - భూః - భూమిః - పూషా - గాతుః - గోత్రా - ఇత్యేకవింశతి పృథివీ నామధేయాని ॥ - సమా మ్నాయ స్సమామ్నాతః ॥ శ్లో ॥ పంచసంవత్సర మయం యుగాధ్యక్షం ప్రజాపతిమ్ । దినర్త్వయన మాసాఙ్గం ప్రణమ్య శిరసాశుచిః ॥ - ప్రణ మ్య శిరసాకాల మభివాద్య సరస్వతీమ్ । కాలజ్ఞానం ప్రవక్ష్యామి లగ ధస్య మహాత్మనః ॥ ... జ్యోతిషా మయనంకృత్స్నం ప్రవక్ష్యామ్యను పూర్వశః । విప్రాణాం సమ్మతంలోకే యజ్ఞకాలార్థ సిద్ధయే ॥ ... అథాతో దర్శపూర్ణ మాసౌవ్యాఖ్యా స్యామః ॥ అథ కర్మాణ్యాచారా

ద్యాని గృహ్యాన్తే॥ ... అథాతో ధర్మజిజ్ఞాసా ॥ ... అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా॥ శ్లో॥ ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతాయు యుత్సవః । మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ॥ ... అథాత స్సామయాచారికాణ్ ధర్మాణ్ వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ ... ఓంభూర్భు వస్సువస్సత్యం తపశ్శ్రద్ధాయాం జుహోమి ॥ ... నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమఓషధీభ్యః । నమో వాచే నమోవాచస్పతయే నమోవిష్ణవే బృహతేకరోమి ॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశాన్తిః ॥ ఏవం త్రిః ॥ - ఓమ్ - ఓమ్ - ఓమ్ - । వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్॥ ... త్రిరాచామేత్ । ద్విఃపరిమృజ్య। సకృదుపస్పృశ్య। యత్సవ్యం పాణిం పాదౌ ప్రోక్షతి శిరశ్చక్షుషీ నాసికే శ్రోత్రే హృదయ మాలభ్య ॥ ... ఓంభూః - ఓంభువః - ఓగ్ంసువః ...... శుభతిథౌ, మమ బ్రహ్మమేధా సిద్ధిద్వారా చతుర్వేద పారాయణ ఫలసిద్ధ్యర్థం, నిత్యస్వాధ్యాయ బ్రహ్మయజ్ఞాఙ్గదేవర్షి పితౄనుద్దిశ్య దేవర్షి పితృప్రీత్యర్థం దేవర్షి పితృతర్పణంకరిష్యే॥ ... అత్రబ్రహ్మాదయో యేదేవాః, తాన్దేవాగ్ స్తర్పయామి। సర్వాన్దేవాగ్ స్తర్పయామి । సర్వాన్దేవగణాగ్ స్తర్పయామి । సర్వాదేవపత్నీ స్తర్పయామి । సర్వాన్దేవ పుత్రాగ్ స్తర్పయామి । సర్వాన్దేవ పౌత్రాగ్ స్తర్పయామి॥ ... భూర్దేవాగ్ స్తర్పయామి । భువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి । సువర్దేవాగ్

స్తర్పయామి । భూర్భువస్సువ దేవాగ్ స్తర్పయామి ॥ నివీతీభూత్వా ॥ కృష్ణద్వైపాయనాదయో యఋషయః, తాఋషీగ్ స్తర్పయామి - తాఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ సర్వానృషీగ్ స్తర్పయామి॥ ౨॥ సర్వాన్ ఋషిగణాగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ సర్వాఋషిపత్నీ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ సర్వాన్ ఋషిపుత్రాగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ సర్వాన్ ఋషిపౌత్రాగ్ స్తర్ప యామి ॥ ౨॥ భూర్ఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ భువర్ఋషీగ్ స్తర్ప యామి ॥ ౨॥ సువర్ఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ భూర్భువస్సువర్ ఋ షీగ్ స్తర్పయామి॥ ౨॥ ప్రజాపతిం కాండఋషింతర్పయామి॥ ౭॥ సోమం కాండఋషిం తర్పయామి ॥ ౨॥ అగ్నిం కాండఋషింతర్పయామి ॥ ౨॥ విశ్వాన్దేవాన్ కాండఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ సాగంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౨॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥ ౭॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనషద స్తర్పయామి ॥ ౨॥ హవ్యవాహం కాండ ఋషింతర్పయామి ॥ ౭॥ విశ్వాన్దేవాన్ కాండఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ బ్రహ్మణగ్గ్ స్వయంభువం తర్పయామి ॥ ౭॥ విశ్వాన్దేవాన్ కాండ ఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ ౨॥ అరుణం కాండఋషిం తర్పయామి ॥ ౭॥ సద సస్పతిం తర్పయామి ॥ ౨॥ ప్రాచీనావీతీ ॥ సోమః పితృమాన్, యమో ఙ్గిరసా న్ నగ్నిష్వాత్తాగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యాదయో యేపితరః, తాన్ పితౄగ్ స్తర్పయామి - తాన్పితౄగ్ స్తర్పయామి - తాన్పితౄగ్ స్తర్పయామి ॥ ... ... సర్వాన్పితౄగ్ స్తర్పయామి ॥ ౩॥ సర్వాన్ పితృగణాగ్ స్తర్పయామి ॥ ౩॥ సర్వాః పితృపత్నీ స్తర్పయామి॥ ౩॥ సర్వాన్

పితౄ పుత్రాగ్ స్తర్పయామి॥ ౩। సర్వాన్ పితృపౌత్రాగ్ స్తర్పయామి॥ ౩॥ భూః; పితౄగ్ స్తర్పయామి॥ ౩॥ భువః, పితౄగ్ స్తర్పయామి ౩॥ సువః, పితౄగ్ స్తర్పయామి॥ ౩॥ భూర్భువస్సువః, పితౄగ్ స్తర్పయామి॥ ౩॥ ఉపవీతీ, అనేన నిత్యస్వాధ్యాయ బ్రహ్మయజ్ఞేన, దేవర్షిపితృతర్పణేనచ, భగవాంత్సర్వాత్మకః, సర్వం శ్రీ పరమేశ్వర స్సుప్రీణాతు॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ... శర్మాహమ్భోఅభివాదయే॥ ఆచార్యః, ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయత న్తిచరాయేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం, వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తే॥ (అత్ర, బర్హిస్సమంజనవర్జం పరిధిప్రహరణం కుర్యాత్ ॥). ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, అధ్యాయోపాకర్మణి ప్రాజాపత్యాది కాండఋషి పూజాంకరిష్యే॥ ప్రాజాపత్యాది కాండఋషి దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్॥ ... యజ్ఞేనే త్యుద్వాసనమ్, యజ్ఞేన... స్సాధ్యాస్సన్తి దేవాః॥ ఇతిపుణ్యతీర్థేన ఋషినుద్వాస్య॥ మారుతమసీత్యనువాక చతుష్టయం జపిత్వా॥ ఆశిషో వాచయిత్వా, ఆచార్యంవస్త్రాదిభి రలఙ్కృత్య। ఆశీర్వచనంప్రాప్య ... బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్వా, ఆచార్యపురస్సరం స్వగృహమాగత్య, బన్ధుభిస్సహ భుంజీయాతామ్॥

సమాప్తమ్.

అథ, ఉపాకర్మ కాలః

ఉపాకర్మచతుర్విధమ్, అధ్యాయోపాకర్మ, కాండోపాకర్మాదికమ్। తత్రకాండోపాకర్మాది, వ్యావృత్త్యర్థమధ్యాయోపాకర్మేత్యుక్తమ్॥ వాక్యం॥ ఉపాకరణమోషధిజననేసతి, శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాంకార్యమ్॥ తథా॥ శ్లో॥ ఓషధ్యుత్పత్తౌ శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం విశేషతః ఇతి॥ ... శ్రావణేఓషధ్యుత్పత్త్యభావేపి ... భాద్రపద పూర్ణిమాయాంకార్యమ్ ॥ అత్ర, ఉదయవ్యాపిన్యాం పౌర్ణమాస్యా మధ్యాయోపాకర్మకుర్యాత్॥ తథాచోక్తమ్॥ శ్లో॥ పర్వణ్యుదయికే కుర్యుశ్శ్రావణ్యాం తైత్తిరీయకాః। బహ్వృచా శ్రవణక్షేతు హస్తక్షే సామవేదినః శ్లో॥ శ్రావణేపౌర్ణమాసీతుసంగ వస్పృశితాభవేత్। తదేవౌదయికం గ్రాహ్యం నాన్యదౌదయికంభవేదితి ॥ ... అస్మిన్దినే ... సంక్రాన్తి, గ్రహణ, మలమాస, గురుశుక్రబాల్యవృద్ధత్వమౌఢ్య, ఆశౌచద్వయానాం సంప్రాప్తిర్యది, ఉపాకర్మనకుర్యాత్, తథాచోక్తం, గురుభార్గవయో ర్మౌఢ్యే బాల్యేవా వార్థకేపివా। తథాధి మాసే సంసర్పే మలమాసేషుచ ద్విజమ్। నకుర్యాదా ద్యుపాకర్మ కృతంకర్మచ నిష్ఫలమ్॥ ... కించ॥ ... సంక్రాన్తౌ గ్రహణేచైవ మూఢయో ర్గురుశుక్రయోః। ఉపాకర్మ నకర్తవ్యం కృతంకర్మ వినాశకృత్॥ మలమాసేనిపతితే సూతకే మృతకేపివా। గ్రహణే సంక్రమేవాపి మౌఢ్యేపి గురుశుక్రయోః ॥ ప్రోష్ఠపద్యా మథాషాఢ్యా ముపాకరణమిష్యతే ॥ ప్రోష్ఠపద్యా ముపాకుర్యా చ్ఛ్రావణే దూషితేయది। అషాఢేవాపి కర్తవ్యం ప్రోష్ఠపద్యాంచ దూషితే। మాసత్రయేపి దోషస్స్యా చ్ఛ్రావణ్యా మపి కారయేత్॥ ... అర్ధరాత్రా దధస్తాచ్చే త్సంక్రాన్తి గ్రహణంయదా। ఉపాకర్మ నకుర్వీత పరతశ్చేన్న దోషకృత్।। యద్యర్థరాత్రాదర్వాక్చ గ్రహ సంక్రమఏవచ। నోపాకర్మతదాకుర్యా చ్ఛ్రావణ్యాం శ్రవణేపివా॥

ఉపాకర్మ విధిః

శ్లో॥ అనుపాకృత వేదస్య కర్తవ్యే బ్రహ్మయజ్ఞకే॥ వేదస్థానేతు గాయత్రీ గద్యతే న్యత్సమంభవేత్ ॥ ... అధీతవేద విద్యానా ముపాకర్మ ద్విజన్మనామ్ । అధ్యాయాజ్ఞ మిదం ప్రోక్త మితిహో వాచభార్గవః॥ శ్లో॥ ఓషధ్యుత్పత్త్యై శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం విశేషతః । వపనం కర్మ కుర్వీత అవిచార్యంచతద్దినే । నద్యాంచాథ తటాకేవా స్నాత్వా సన్ధ్యాదిక క్రియామ్ । కృత్వా గురుస్సశిష్యశ్చ శివాలయవిశేషతః । అశ్వత్థస్య సమీపేవా కుర్యాదధ్యయనం మఖమ్ శ్లో॥ వ్రతినంవాపయిత్వా థగత్వాస్నాత్వా నదీజలే । కౌపీనమేఖలాదండా నుపవీతాజినేపి చ । ధారయేత్తునవాన్యత్ర జీర్ణాన్యప్సువినిక్షిపేత్ ॥ ... క్షౌరంకర్మనకుర్వీత చౌళాత్పరమృత్ముతయే । తథోపనయనాదూర్ధ్వముపాకర్మ వినాక్వచిత్ ॥ వైధేకర్మణితుప్రాప్తే కాలదోషంనచిన్తయేత్ । సద్యఃక్షౌరంప్రకుర్వీత మాతాపిత్రోర్మృతౌతథా ॥ అధ్యాయానాముపాకర్మకుర్యాత్కాలేఽపరాహ్ణకే పూర్వాహ్ణేతువిసర్గస్స్యాదితి వేదవిదోవిదుః ॥ .... ప్రాణానాయమ్యసంకల్ప్య పుణ్యాహం వాచయేత్తథా । ఋషిపూజా తర్పణంచ వహ్నిసంస్థాపనం క్రమాత్॥ ఆజ్యహోమో నవర్షీణాం ప్రాజాపత్యాది కాండకైః । చతస్ర ఆజ్యాహుతయ స్తిలైస్సక్త్వాజ్య మిశ్రితైః ॥ తిలాజ్ఞాప శ్రియంచైవ తిలాశ్చోరస్య శ్రీశ్చవై । ప్రాణావాక్త్వ క్చిరోత్రిష పృధివ్యాపశ్చ శబ్దకః । మనోవ్యక్తశ్చ ఆత్మామే అన్తరాపరమాత్మనే । క్షుధేక్షుత్పి వివిడ్యేచ ఋగ్విధాన కషోత్కటః। క్షుత్పిపాసా మన్నమయ

మన్త్రనామాని చోచ్చరేత్ ॥ ఉపవీతాని హుత్వాగ్నౌ ఋషిభ్యశ్చ సమర్పయేత్ ॥ ... దాతవ్యాని ద్విజేభ్యశ్చ స్వయంధారణ మేవచ । తతస్తు మేఖలాంధృత్వా తత స్త్వధ్యయనంపఠేత్ । జయాది హోమః కర్తవ్యః పునఃపూజాంచ కారయేత్ । ఋషీన్పుణ్యజలే దద్యా దేవము త్సర్జనం క్రమాత్ ॥ ... ఋషీణా మర్చనంసర్వం కర్తవ్యంహి నివీతినా॥

నివీతంమనుష్యాణాం ప్రాచీనావీతం పిత్రూణా ముపవీతం దైవానాం ॥ ఇతి శ్రుతేః ॥ శ్లో॥ స్నానే చావాహనేచైవ తర్పణేపి తథైవచ । ఉద్వాసన క్రియాయాంచద్వితీయా పరికీర్తితా ॥...అన్నదానే నమస్కారే చతుర్థీన్ హోమఏవచ । షష్ఠ్యా చైవాసనందద్యా చ్ఛేషాస్సంబుద్ధయ స్స్మృతాః ॥...దేవానాం తర్పణంహోమం బలికర్మచ భోజనమ్ । అర్చనం మార్జనం కుర్యా ద్దేవతీర్థేన సర్వదా ॥ ... ప్రాగగ్రేషు సురాంశ్చైవ మనుష్యాంశ్చైవ మధ్యతః । పిత్రూంస్తు దక్షిణాగ్రేషు చైకద్విత్రిజలాంజలీన్ ... తదుక్తం । ఏకైకమంజలిం దేవాః ద్వౌద్వౌతు సనకాదయః । అర్హన్తి పితరస్త్రీన్స్త్రీన్ స్త్రియశ్చైకైక మంజలిమ్ ॥ ప్రజాపతిం సోమమథాగ్నివిశ్వ నక్షత్రయంచాపిచ హవ్యవాహమ్ । విశ్వాంశ్చస్వయంభూః పునరేవవిశ్వాం స్తతోరుణాన్ స్వే సదసస్పతించ ॥ మన్వాజ్యహోమాన్ కృత్వాథ తిలాన్హుత్వా విచక్షణః ॥ సక్తూంస్తిల ప్రచోదితాం స్తిలానిత్యాది మన్త్రకైః । విముచ్యతే పురార్జితై స్సమస్తపాతకైర్ద్విజః ॥ శ్రియంబలాది సంపదం లభేత హోమకృత్సదా ॥... శ్లో॥ స్మృత్యర్థసారేపిచ గృహ్యభాష్యే వేదాదయో వ్యత్ర తథైవసిద్ధాః । అగ్నింత్విషేత్వేతి యజుస్తతోగ్న ఆయాహ్యథో శంనఋచోచ

త్రసః ॥ . . . ఏతేవేదాదయః ॥ . . . వేదవ్రతేషు చత్వృషు తథైవో త్స ర్జనేషుచ। ఉపాకర్మణి తద్వచ్చ స్విష్టకృ త్సదసస్పతిః। ... యదగ్నిస్స దసస్పతి స్స్మార్తకర్మణి చోదితః। స్విష్టకృద్ధోమ ఇత్యేవం త్రివిధః కర్మ భేదతః। ... యదస్య స్విష్టకృద్ధోమో వ్యాహృతీనా మన న్తరమ్। సద సస్పతి రగ్నిశ్చ ప్రథానాహుత్యనన్తరమ్॥ నామోపాకర్మస్నా నేషువ్రతే షుచ సమాపనే। బ్రాహ్మణా భోజయేద న్తే వాచయే దాశిష స్తథా॥ వ్రతేషు సువనే చైవ తథైవాధ్యయనే మఖే। పరిధి ప్రహృతింకుర్యా ల్లేపకార్యం నవిద్యతే॥ శ్లో॥ కర్మస్వౌషధిమత్స్వేషు వ్రతే షుచచత్వ ష్వపి। ముఖాహుతిరవశ్యం హిసర్వాచార్యైస్సునిశ్చితః॥ తథా॥ ఉత్స ర్జనో పాకరణవ్రతేషు ఘృతేన కార్యాగ్ని ముఖాహుతిస్స్యాత్ ॥ఇతి॥

సమాప్తమ్.

బ్రహ్మయజ్ఞ మన్త్రాధ్యాపనవిధిః

విద్యుదసి । విద్యమే । పాప్మానమ్ । ఋతాత్ । సత్యముపైమి॥

హస్తా వవనిజ్య। త్రిరాచామేత్। ద్విఃపరిమృజ్య। సకృత్। ఉపస్పృశ్య। యత్సవ్యమ్ ॥ పాణిమ్ । పాదౌ । ప్రోక్షతి । శిరః । చక్షుషీ । నాసికే। శ్రోత్రే । హృదయమ్ । ఆలభ్య॥ దర్భాణామ్ । మహత్ । ఉపస్తీర్య। ఉపస్థంకృత్వా । ప్రాజ్ఞా సీనః । స్వాధ్యాయమ్ । అధీయీత। అపాం వై।

ఏషఓషధీనామ్। రసోయద్దర్భాః। సరసమేవ। బ్రాహ్మకురుతే। దక్షిణో త్తరౌ। పాణీపాదౌ। కృత్వా। సపవిత్రౌ। ఓమితి। ప్రతిపద్యతే॥ ఓం ఋచోఅక్షరే। పరమేవ్యోమన్। యస్మిన్దేవాః। అధివిశ్వే। నిషేదుః। యస్తన్నవేద। కిమృచా। కరిష్యతి। యఇత్తద్విదుః। తఇమే। సమా సతే॥ ... ఓంభూః ... ... పరోరజసి। సావదోమ్ ॥ ఇషేత్వా। ఊర్జేత్వా। వాయవస్థ। ఉపాయవస్థ। దేవోవః। సవితా। ప్రార్పయతు। శ్రేష్ఠతమాయ। కర్మణే। ఆప్యాయధ్వమ్। అఘ్నియాదే వభాగమ్। ఊర్జస్వతీః। పయస్వతీః। ప్రజావతీః। అనమీవాః। అయక్ష్మాః। మావః। స్తేనఈశత। మాఘశగ్ంసః। రుద్రస్య। హే తిః। పరివోవృణక్తు। ధ్రువాఅస్మిన్। గోపతౌస్యాత। బహ్వీః। యజ మానస్య। పశూన్పాహి॥ ఇషే। త్రిచత్వారిగ్ంశత్॥ ... బ్రహ్మ సన్ధత్తమ్। తన్మే। జిన్వతమ్॥ క్షత్రమ్। సన్ధత్తమ్। తన్మే। జిన్వతమ్॥ ఇషగ్ంసన్ధత్తమ్। తాంమే। జిన్వతమ్॥ ఊర్జగ్ంసన్ధత్తమ్। తాంమే।జిన్వ తమ్॥ రయిగ్ంసన్ధత్తమ్। తాంమే।జిన్వతమ్॥ పుష్టిగ్ంసన్ధత్తమ్। తాం మే జిన్వతమ్॥... ప్రజాగ్ంసన్ధత్తమ్। తాంమే। జిన్వతమ్। పశూన్

తన్నత్తమ్। ణాన్మే। జినవ్వతమ్॥ స్తుతోసి। జనధాః॥ ద్దేవాస్త్వా। శుక్రి షాః। ప్రణయన్తు॥ సువీరాః। ప్రిజాః। ప్రిజనయన్॥। పరిహి॥... నమో బ్రహ్మణే। ధారణమ్మేఅస్తు। అనిరాకరణమ్। ధారయితా। భూ యాసమ్। కర్ణయోః। శ్రుతమ్। మాచ్యోఢ్వమ్। మమాముష్యఓమ్॥ ఋతంతపః। సత్యంతపః। శ్రుతంతపః। శాన్తంతపః। దమస్తపః। శమస్త పః। దానంతపః। యజ్ఞంతపః। భూర్భువస్సువః। బ్రహ్మైతత్। ఉపాస్యై। తత్తపః॥ యథావృక్షస్య। సంపుష్పితస్య। దూరాద్గన్ధో వాతి। ఏవంపుణ్యస్య। కర్మణః। దూరాద్గన్ధోవాతి। యథాసి ధా రామ్। కర్తేవహితామ్। అవక్రామే। యద్యువేయువే। హవా। విహ్వయిష్యామి। కర్తంపతిష్యామీతి। ఏవమమృతాత్। ఆత్మానమ్। జుగుప్సేత్॥ ... సహనావవతు। సహనౌభునక్తు। సహవీర్యం। కర వావహై। తేజస్వినౌ। అధీతమస్తు। మావిద్విషావహై। ఓం శాన్తిః। శాన్తిః। శాన్తిః॥ అహమ్। వృక్షస్య। రేరివా। కీర్తిః। పృష్ఠమ్। గిరేరివ। ఊర్ధ్వపవిత్రః। వాజినీవసు। అమృతమస్మి। ద్రవిణమ్। సవర్చసమ్। సుమేధాః। అమృతోక్షితః॥ ఇతి। త్రిశఙ్కోః। వేదా

నువచనమ్ ॥ అథాగ్ంషట్ ॥ అగ్నిమీళే । పురోహితమ్ । యజ్ఞస్య । దేవమ్। ఋత్విజమ్। హోతారమ్। రత్నధాతమమ్॥ అగ్న ఆయాహి। వీతయే । గృణానః । హవ్యదాతయే । నిహోతా । సత్సిబర్హిషి ॥ శంనోదేవీః। అభిష్టయే। అపోభవన్తు। పీతయే॥ శంయోః। అభిస్రవన్తునః॥ ఓంభూర్భువస్సువః సత్యంతపః। శ్రద్ధాయామ్। జుహోమి॥ నమోబ్రహ్మణే। నమోఅస్తు। అగ్నయే। నమఃపృథివ్యై। నమఓషధీభ్యః। నమోవాచే। నమోవాచస్పతయే। నమోవిష్ణవే। బృహతేకరోమి॥ ఓంశాన్తిః। శాన్తిః। శాన్తిం॥ ఏవంత్రిః॥ ఓమ్...ఓమ్...ఓమ్... వృష్టిరసి। వృశ్చమే। పాప్మానమ్। ఋతాత్। సత్యమ్। ఉపాగామ్॥

ఉపాకర్మోత్సర్జనమ్

శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యా మనేన ప్రకారేణ తైష్యాం పౌర్ణమాస్యాం పూర్వాహ్ణేముత్సర్జనంకుర్యాత్, అచమ్య, పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ తైష్యాం పౌర్ణమాస్యాం అధీతానాం ఛన్దసాగ్ం సవీర్యత్వాయ అధ్యాయోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్య మాణ స్తదఙ్గత్వేన... గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్॥ ... ఆచమ్య ... శుభతిథౌ, తైష్యాంపౌర్ణమాస్యాం అధీతానాం ఛన్దసాగ్ం సవీర్యత్వా

య అధ్యాయోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ - తదఙ్గ ప్రాజాపత్యాది నవర్షావాహనం కరిష్యే ॥ ఇత్యాదిత శ్చతురనువాకాధ్యయనం వినా సర్వం ఉపాకర్మవత్కుర్యాత్ ॥ ॥ ఉపక్రమోత్సర్జన యోస్స శిష్య ఆచార్య ఆప్లుత్య మహాపగాసు । సన్తర్ప్య వార్యంజలిభి ర్మునీ స్తాం నేభ్యస్తు హోష్యన్ సదసస్పతించ॥ కేన్ద్వగ్ని విశ్వాంశ్చ సిషత్స్వ యంభుం హుత్వాముఖాన్తే సదసస్పతించ । ఆద్యానువాకాంశ్చతురోప రార్థ్యా నధీయతే తత్రతతో జయాది । చరుప్రధానే ష్వఖిలేషకర్మసు ప్రధానకత్వా చ్చరుణా ముఖాహుతిః ॥ ఉత్సర్జనోపా కరణప్రతేషు ఘృతేనకార్యాగ్ని ముఖాహుతిస్స్యాత్ ॥ ... ఆవాహనాసనే పాద్య మర్ఘ్యమా చమనీయకమ్ । స్నాన వస్త్రోపవీతాని త్వర్చనం తదన న్తరమ్ । గన్ధఃపుష్పం తథాధూప దీపౌ నైవేద్యమేవచ । తాంబూలంచ తతోదద్యా ద్విధివత్తర్పయే దృషీన్ । వార్యంజలిభి రేతాంస్తుతతోన త్వా విసర్జయేత్ ॥ - ఋషీణా మర్చనంసర్వం కర్తవ్యంహి నివీతినా॥ అధ్యాయా నాముపాకర్మకుర్యాత్కాలేఽ పరాహ్ణకే । పూర్వహ్ణేతు విసర్గస్స్యాదితి వేదవిదోవిదుః ॥ . . .

సమాప్తమ్.

అథ వేదవ్రత ప్రకరణమ్

వాక్యమ్॥ వేదవ్రతానితు, వేదాఙ్గత్వాన్నియతాని బ్రహ్మచారిభి రవశ్యకార్యాణి ॥ తదుక్తం ॥ శ్లో॥ వేదవ్రతాదికా నాదౌ ప్రారంభే దుత్తరాయణే । యావత్సంవత్స రాన్తన్తు తావచ్చరణ మిష్యతే ॥ ఇతి, శ్రీధరీయ వచనాత్తేషాం వేదాఙ్గత్వం సువ్యక్తమ్ । అతఏవ, వివాహనపేక్షత్వే ప్యధీతవేదేన తానికార్యాణి, అనధీతస్యతు ననియమః । వేదాధ్యయనాభావే ఉపాకర్మవత్ ॥ శ్లో ॥ అధీతవేదవిద్యానాముపాకర్మ ద్విజన్మనామ్ । అధ్యాయాఙ్గమిదం ప్రోక్త మితిహో వాచభార్గవః ॥ ఇతి ॥ వ్రతి నంవాపయిత్వాథ గత్వాస్నాత్వా నదీజలే । కౌపీన మేఖలా దండానుపవీతాజి నేపిచ । ధారయేత్తు నవాన్యత్ర జీర్ణాన్యప్సు వినిక్షిపేత్॥ - అథ వేదవ్రతానా ముదగయనాదికాలః ॥ శ్లో ॥ అథోదగయనాద్యుక్తకాలేవేద వ్రతానిచ। స్నానాది ద్విజభుక్త్యన్తంకర్మతంత్రం పృథక్పృథక్ ॥ నభ వేన్ముఖ్యకాలస్స్యాద్గౌణే సంకల్పఇష్యతే । శ్రావణ్యాం వైకతన్త్రేణకుర్యాద్వ్రత చతుష్టయమ్॥ వేదవ్రతేషుచతుర్షు విధి వత్పూజయేదృషీన్ । వార్యంజలిభి రేవైతాన్ పూజన్తే తర్పయేద్వ్రతీ ॥ యస్మిన్వ్రతే చతుర్ష్వేషు తర్పణే చోదితాశ్చతే । ఋషయః కీర్తితాహోమే యేచైవం మునిసత్తమైః ॥ ... శ్లో॥ ప్రాజాపత్యాది సూక్తైశ్చ చతుర్భి ర్విధివత్క్రమాత్ । వాక్యక్లుప్తాచ తత్రాపి హుత్వాచైవ షడాహుతీః ॥సదసస్పతి మన్త్రేణ స్విష్టకృ జ్జుహుయాత్తతః ।సదసస్పతి ర్ద్వితీయ ఇతిసూత్రా చ్చతుర్ష్వపి ॥ సమాప్య విధివత్తత్రతన్త్రశేషం యథాక్రమమ్ ।

అధ్యాపయేచ్చ విధివత్తత్త త్కాండమథాపరమ్ ॥ ఉత్సర్జనం వత్స రాన్తే ఏవమేవహి కారయేత్ । షణ్మాసే వాథమాసేవా పక్షేవాథపరే హని ॥ తత్తదుత్సర్జనం కుర్యాద్విధ్యుక్తే । నైవమార్గతః శ్రావణ్యాం ప్రోష్ఠపద్యాంవా వైశాఖ్యాం వాథవాద్విజః ॥ ఉనన్నోద్వాహ ఆర్తో వా ఆపదిస్వయమేవవా ॥ ఏకతన్త్రేణవా కుర్యా దేతద్వ్రత చతుష్ట యమ్ ॥ గోదానాదీని కర్మాణి వివాహా త్పూర్వవాసరే। ఏకతన్త్రేణవా కుర్యాదితివేదవిదోవిదుః ॥ వటోశ్చ కేశవపనం వ్రతేషూత్సర్జనేషుచ । వదన్తి కేచిత్సామ్యాఖ్య వ్రతఏవేతరేషున ॥

ప్రాజాపత్య వ్రతం

ఉదగయనే-పూర్వాహ్ణే, ప్రాజాపత్యవ్రతే, నద్యాంవపనపూర్వకం స్నాత్వాచమ్య । పూర్వోక్తశుభతిథౌ, మమశిష్యస్య ప్రాజాపత్యవ్రతా ఖ్యంకర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన...స్వస్తిపుణ్యాహ వాచనంకరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాంపుణ్యాహ వాచనంచకుర్యాత్ ॥ ఆచార్యశ్శిష్యేణసహ ప్రాణానాయమ్య । పూర్వోక్త-శుభతిథౌ ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపా త్తదురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్య ర్థం కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణ మిమంశిష్యం ప్రాజాపత్య వ్రతేన కర్మణా సగ్గ్స్కరిష్యే ॥ ... ప్రాజాపత్యవ్రతం చరిష్యామి, ఇతి శిష్యంవాచయిత్వా । తతః, కౌపీనవస్త్ర కటిసూత్ర యజ్ఞోపవీత మేఖలాజిన దండాన్నవాన్తత్తన్మంత్రేణ యథార్థంధృత్వా పురాతనా

న్పరిత్యజ్య - ఆచమ్య - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ - ప్రాజాపత్యవ్రతాఙ్గ ప్రాజాపత్యాది షడృష్యావాహనంకరిష్యే ॥ ప్రాగ్దేశే మంటప మాసాద్య ॥ ... ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా। నివీతీభూత్వా। ప్రజాపతిం కాండఋషిమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయమి ॥ బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ సదసస్పతి మావాహయామి స్థావయామి పూజయామి ॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయమ్ ॥ తదఙ్గప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే । అసునీతే .... ప్రాజాపత్యాదిషడృషి దేవతాభ్యోనమః, ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజంకుర్యాత్ ॥ ఉపవీతీ ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ... ... శ్రీ పరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, ప్రాజాపత్యవ్రతాఙ్గ, ప్రాజాపత్యాది షడృషి తర్పణంకరిష్యే ॥ నివీతీభూత్వా, ఉపనీత మంగుష్ఠాభ్యాం పరిగృహ్య । ... ... తిలాక్షతోదకేన ॥ ప్రజాపతిం కాండఋషింతర్పయామి-ప్రజాపతిం కాండఋషింతర్పయామి ॥సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువం తర్పయామి ॥౨॥ సదసస్పతిం తర్పయామి ॥ ఉపవీతీ, అనేన ప్రాజాపత్యాది షడృషితర్పణేన భగవాన్సర్వాత్మకః సర్వం శ్రీపరమేశ్వరస్సుప్రీణాతు ॥ - ఆచమ్య - పూర్వోక్త - శుభ

తిథౌ శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం . . . ప్రాజాపత్యాది హోమంకరిష్యే॥

అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే। ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి, ఓం అగ్నయేస్వాహా।అగ్నయఇదంనమమ। ఇతి, ముఖాహుతింహుత్వా।అన్వారబ్ధేవతినిజుహోతి॥ నివీతీభూత్వా...ఏకమ్ ... ద్వే ... త్రీణి ...చత్వారి॥ ప్రజాపతయే కాండఋుషయేస్వాహా ॥ ప్రజాపతయే కాండఋుషయ ఇందనమమ॥ ప్రజాపతేనత్వ దేతా న్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ యత్కామాస్తే జుహుమ స్తన్నో అస్తు వయగ్ స్యామ పతయో రయీణాగ్ స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ రయీణాంపతిం యజతం బృహన్త మస్మిన్భరే నృతమంవాజసాతౌ। ప్రజాపతిం ప్రథమజా మృతస్యయజామ దేవమధినో బ్రవీతుస్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ ప్రజాపతేత్వం నిధిపాఃపురాణో దేవానాం పితాజనితా ప్రజానామ్। పతిర్విశ్వస్య జగతఃపరస్పా హవిర్నో దేవ విహవేజుషస్వ స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ తవేమేలోకాః ప్రదిశోదిశశ్చ పరావతో నివతఉద్వతశ్చ। ప్రజాపతే విశ్వసృజ్జీవధన్య ఇదంనోదేవ ప్రతిహర్య హవ్యగ్ స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ ప్రజాపతిం ప్రథమం యజ్ఞియానాం దేవానామగ్రే యజతంయజధ్వమ్। సనోదదాతు ద్రవిణగ్ంస్సువీ

ర్యగ్ం రాయస్పోషం విష్యత్తునాభి మస్మేస్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంన మమ ॥ యోరాయఈశే శతదాయ ఉక్థ్యేయః పశూనాగ్ం రక్షితా విష్ఠితానామ్। ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్యసహస్రధామా జుషతాగ్ం హవిర్నస్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ ॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవ తాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ యాజ్ఞి కీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ॥ బ్రహ్మణే స్వయమ్భువేస్వాహా॥ బ్రహ్మణే స్వయమ్భువ ఇదంనమమ ॥ సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్। సనింమేధా మయాసిష గ్గ్ స్వాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదంనమమ॥ - ఉపవీతీ ॥ తతోమాణవకః ప్రత్యుత్థాయ ॥ అగ్నే వ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతంచరి ష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్ ॥ వాయోవ్రతపతే కాండఋషి భ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతంచరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఆది త్యవ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతంచరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్ ॥ వ్రతానాంవ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతంచరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఇత్యగ్నిపురోగాశ్చ

త్రసో దేవతాఉపతిష్ఠతే ॥ ఇధ్మ సన్నహనాన్యద్భి ... జయాది హోమంకరిష్యే । జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాన్తే ॥ అత్రలేపకార్యం వినా పరిధిప్రహరణం కుర్యాత్ ॥ ... ప్రాజాపత్యాది షడృషిదేవతాభ్యోనమః, పునఃపూజా ముద్వాసనంచ కుర్యాత్ । తదఙ్గ భూత మాభ్యుదయికం కర్మణఃపుణ్యాహం వాచయేత్ ॥ సంవత్సరే పర్యవేతే ॥

ప్రాజాపత్య వ్రతం సమాప్తమ్

ప్రాజాపత్య వ్రతోత్సర్జనమ్

ఆచమ్య - పూర్వోక్త - శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతస్యమమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మమశిష్యస్య ప్రాజాపత్య వ్రతోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదఙ్గత్వేన తదాదౌశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహ వాచనంకరిష్యే ॥ ... ... ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే। గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, ఇమంశిష్యం ప్రాజాపత్య వ్రతోత్సర్జనేన కర్మణా సగ్ంస్కరిష్యే ॥ ప్రాజాపత్యవ్రతోత్సర్జనం చరిష్యామి । ఇతి శిష్యంవాచయిత్వా । ప్రాజాపత్య వ్రతవత్పూజా తర్పణహోమంచకుర్యాత్ ॥ ఉపస్థాన మన్త్రేషు ॥ అగ్నే ॥

వ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి ॥ వాయో వ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేరాధి ॥ ఆదిత్య వ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేరాధి ॥ వ్రతానాం వ్రతపతే కాండఋషిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేరాధి ॥ ఇత్యగ్ని పురోగాశ్చత స్రో దేవతాఉత్తిష్ఠతే ॥ శేషం పూర్వవత్కుర్యాత్, ఇతి ప్రాజాపత్య వ్రతోత్సర్జనం సమాప్తమ్.

అథ సౌమ్యవ్రతమ్

ఉదగయనేపర్వణి పూర్వపక్షే పుణ్యనక్షత్రే పూర్వాహ్ణే కేశశ్మశ్రు లోమ నఖానివాపయిత్వా, నద్యాంస్నాత్వాచమ్య, ఆచార్యశ్శిష్యేణ సహ ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త - శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం మమశిష్యస్య సౌమ్యవ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్య...స్వస్తి పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే॥ ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే॥గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥- ఆచమ్య-పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీ సమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణ మిమంశిష్యం

సౌమ్యవ్రతేనకర్మణా సగ్గ్ స్కరిష్యే॥ సౌమ్యవ్రతం చరిష్యామి। ఇతి శిష్యం వాచయిత్వా॥ కౌపీనవస్త్ర కటిసూత్ర యజ్ఞోపవీత మేఖలాజిన దండాన్నవాసస్తన్మంత్రేణయథార్థంధృత్వా పురాతనాన్పరిత్యజ్య ॥... ఆచమ్య...పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం, సౌమ్య వ్రతాఙ్గ సోమాది షడృష్యావాహనంకరిష్యే ॥ ప్రాగ్దేశే మంటపమాసాద్య॥ నివీతీభూత్వా। ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యానిగృహీత్వా॥ సోమం కాండఋషిమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ సాగ్ంహితీదేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ ... యాజ్ఞికీదేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ వారుణీదేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ బ్రహ్మణగ్గ్ స్వయంభువ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ సదసస్పతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ ... స్థాపనానన్తరమిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయమ్॥...తదఙ్గ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే॥ ఓం అసునీతే...స్థానముపహ్వయతే॥ సోమాది షడృషిదేవతాస్సు స్థిరాభవన్తు వరదాభవన్తు సుముఖా భవన్తు సుప్రసన్నాభవన్తు స్థిరాసనం కుర్వన్తు సోమాది షడృషి దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాం కుర్యాత్ ॥ ఉపవీతీ ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, సౌమ్యవ్రతాఙ్గ సోమాది షడృషితర్పణం కరిష్యే॥ నివీతీభూత్వా॥ ... ఉపవీతమఙ్గుష్ఠాభ్యాం పరిగృహ్య॥ తిలాక్షతోదకేన॥ సోమంకాండఋషింతర్పయామి॥ ... సోమంకాండఋషిం తర్పయామి॥ ... సాగ్ంహితీదేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి॥౨॥

యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ వారుణీర్దేవతా ఉప నిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువం తర్పయామి ॥౨॥ సదసస్పతిం తర్పయామి ॥౨॥...ఉపవీతీ, అనేన సోమాది షడృషితర్ప ణేన భగవాంత్సర్వాత్మకః సర్వం శ్రీపరమేశ్వరస్సుప్రీణాతు॥...నివీతీ భూత్వా, సోమాది షడృషి దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ యజ్ఞేనయజ్ఞ ... దేవాః ॥ సోమాది షడృషి దేవతాః యథాస్థానం ప్రవేశయామి॥ ... ఉపవీతీ ... తతోఽ పరాహ్ణే గ్రామాద్బహిః ప్రాచీముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య ॥... అరణ్యే...అచ్ఛదిర్దర్శే...ఆచమ్య...పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ...సౌమ్య వ్రతాఙ్గ సోమాది హోమంకరిష్యే॥ తదఙ్గ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే। స్థండిలోల్లేఖనాగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రాసాదనాన్తే॥ చతస్ర ఔ దుంబరీస్సమిధోదకుంభం నవవస్త్రంచ పాత్రాణాముత్తరత స్సకృత్ప్రి యుంజ్యాత్। పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాన్తే॥ ఏకమ్ ... ద్వే ... త్రీణి చత్వారి ... ఓంఅగ్నయేస్వాహా। ఆగ్నయ ఇదంనమమ ... ఇతి ముఖా హుతింహుత్వా॥ శిష్యేనాన్వారబ్ధేజుహోతి, నివీతీభూత్వా, ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి చత్వారి॥ సోమాయకాండఋషయేస్వాహా॥ సోమాయ కాండఋషయ ఇదంనమమ॥ సోమోధేనుగ్ం సోమోఅర్వన్త మాశుగ్ం సోమోవీరం కర్మణ్యందదాతు। సాదన్యం విదథ్యగ్ం సభేయం పితుశ్శ్రవణం యోద దాశ దస్మైస్వాహా ॥ సోమాయేదంనమమ ॥ అషాఢంయుత్సు పృత

నాస్తు ప్రవిగ్ం సువర్షామఘ్నావం వృజనస్యగోపామ్ । భరేష్ఠజాగ్ం సుక్షితిగ్ం సువ్రశవస్తం జయన్త్వత్వా మనుమదేమసోమస్వాహా ॥ సోమాయేదంనమమ ॥ ... త్వగ్ంసోమ క్రతుభిస్సుక్రతుర్భూ స్త్వం దక్షైస్సు దక్షో విశ్వవేదాః । త్వంవృషా వృషత్వేభిర్మహిత్వాద్యుమ్నేభిర్ద్యుమ్న్యభవో న్నృచక్షాస్వాహా ॥ సోమాయేదంనమమ ॥ ... యాతేధామాని హవిషాయజన్తి తాతేవిశ్వా పరిభూరస్తుయజ్ఞమ్ । గయస్ఫానః ప్రతరణస్సువీరో వీరహాప్రచరాసోమ దుర్యాన్స్వాహా ॥ సోమాయేదంనమమ ॥ త్వమిమాఓషధీ స్సోమవిశ్వా స్త్వమపో అజనయస్త్వఙ్గాః । త్వమాతతంథోర్వన్తరిక్షం త్వంజ్యోతిషా వితమోవ వర్థస్వాహా ॥ సోమాయేదంనమమ ॥ - యాతేధామాని దివియాపృథివ్యాం యాపర్వతే ష్వోషధీష్వప్సు । తేభిర్నో విశ్వైస్సుమనాఅహేడన్రాజన్ థ్సోమప్రతిహవ్యాగృభాయస్వాహా ॥ సోమాయేదంనమమ॥ ... సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా । యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ వారుణీభ్యోదేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ । ...

బ్రిహ్మణే స్వయమ్భువే స్వాహా ॥ బ్రహ్మణే స్వయమ్భువ ఇదంనమమ॥

సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనింమేధా మయాసి షగ్గ్‌స్వాహా ॥ సదసస్పతయ ఇదంనమమ ॥ తతశ్శిష్యోగ్నేః, పురస్తాద్ధా న్యోపరి వస్త్రవేష్టిత సోదకుంభం సకూర్చంనిధాయ । తతశ్శిష్యోకుంభం దక్షిణహస్తేన ఉపస్పృశ్య । నమోవాచఇతి ప్రథమేనానువాకేన శాన్తింకృత్వా ॥ నమోవాచే యాచోదితా ... శోభాయై పితరోను మదన్తు ॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥ శిష్యోగ్నేః పశ్చాత్తిష్ఠన్ । చతస్ర ఔదుమ్బరీ స్సమిధోఘృతేన మూలాధారభాగ్రాదక్త్వా । పృథివ్యాదిభి హస్తాభ్యామాదధీత॥ పృథివీసమిత్ । తామగ్నిస్సమీన్ధే। సాగ్నిగ్ంసమిన్ధే । తామహగ్ంసమిన్ధే । సామాసమిద్ధా । ఆయుష్మాతేజసా । వర్చసాశ్రియా । యశసాబ్రహ్మవర్చసేన అన్నాద్యేన సమిన్దాగ్గ్‌స్వాహా ॥ ... అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ ... అన్తరిక్షగ్ంసమిత్ । తాంవాయుస్సమిన్ధే । సావాయు గ్ంసమిన్ధే । తామహగ్ంసమిన్ధే । సామాసమిద్ధా । ఆయుష్మాతేజసా । వర్చసాశ్రియా । యశసాబ్రహ్మవర్చసేన । అన్నాద్యేన సమిన్దాగ్గ్‌స్వాహా ॥ వాయవఇదంనమమ ॥... ద్యౌస్సమిత్ । తామాదిత్యస్సమిన్ధే । సాదిత్యగ్ంసమిన్ధే । తామగ్ంసమిన్ధే । సామాసమిద్ధా । ఆయుష్మాతేజసా ।

వర్చసాశ్రియా। యశసా బ్రహ్మవర్చ్సేన॥ అన్నాద్యేన సమిన్ధాగ్‌స్వాహా॥ ఆదిత్యాయేదంనమమ॥ . . . ప్రాజాపత్యామే సమిదసి సపత్నక్షయణీ। భ్రాతృవ్యహా మేసిస్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ అథ దేవతో పస్థానమ్॥ అగ్నే వ్రతపతేఇతి చతుర్భిః పూర్వవదగ్ని ముపతిష్ఠేత॥ ... అగ్నే వ్రతపతే కాండఋషిభ్య స్సౌమ్యవ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్॥ వాయో వ్రతపతే కాండఋషిభ్య స్సౌమ్యవ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఆదిత్య వ్రతపతే కాండఋషిభ్యస్సౌమ్యవ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్॥ . . . వ్రతానాం వ్రతపతే కాండఋషిభ్య స్సౌమ్యవ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఇత్యుపస్థాయ॥ . . . అథాచార్యశ్శుక్రీయ మన్త్ర బ్రాహ్మణయో రనువాకానా మాదిపదాన్య భివ్యాహార్య శిష్యంవాచయిత్వా॥ . . . నమః। యుంజతే। వృష్ణః। బ్రహ్మన్। బ్రహ్మన్। దశ। అపశ్యన్। దేవస్య। సముద్రాయ। ఇషే। ఘర్మః॥ దేవాః। సావిత్రమ్। పరిశ్రితే। బ్రహ్మన్। అగ్నిః। శిరః। దేవస్య। విశ్వాః। ఘర్మః। ప్రజాపతిమ్। ప్రజాపతిః। సవితా॥ ... (యుంజతే సవితేతివా) ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్‌స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహృత్య, ఇత్యాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తం కుర్యాత్ అత్ర, ... బర్హిస్సమంజనవర్జగ్ం,

పరిధిప్రహరణంకుర్యాత్ ॥ . . . మాణవ కోమదస్నీ రుపస్పృశ్య ॥ . . . శన్నో వాత ఇత్యనువాకేన శాన్తింకుర్యాత్ ॥ శన్నో వాతఃపవతాం మా తరిక్షా శన్న స్త పతుసూర్యః ... ...బ్రహ్మప్రావాదిష్మతన్నో మాహాసీత్ ॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥ ఇత్యనువాకంజపిత్వా ॥ తతశ్చక్షుషీని మీల్య, వాచంయచ్ఛేత్ ॥ అహతేనవాసా ప్రదక్షిణగ్ం శిష్యస్య - సముఖం శిరోవేష్టయిత్వా ॥ రవావస్తమితే గ్రామంప్రపాదయతి । వాగ్యతఏతాం రాత్రిం తిష్ఠత్యాస్తేవా ॥ శ్వోభూతే, పూర్వోక్తలక్షణే గ్రామాద్బహిర్గత్వా । అదణ్యేఽచ్ఛదిర్ధర్శే స్థండిలాద్యగ్ని ముపసమాధాయ-సంపరి స్తీర్య । శిరోవేష్టనవస్త్ర మపనీయ । అథాస్యష ట్టయమభి దర్శయతి । సప్తతయ మత్యేకే। -అగ్నిం-ఆదిత్యమ్-ఉదకుంభమ్-గిరిమ్-వత్సమ్ - ఆకాశం। సువర్ణమ్ - సప్తతయమ్ - అవివా - ఆదితస్త్రీణి దర్శయిత్వా । యథోపపాద మితరాణిదర్శయతి ॥ శిష్యస్తు ॥ వయస్సుపర్ణా ఉపసేదురిన్ద్రం ప్రియమేధా ఋషయోనాధమానాః ... బ్రహ్మప్రావాదిష్మ తన్నో మాహాసీత్ ॥ ఇత్యాదిత్య ముపతిష్ఠేత ॥ ... అథాచార్యస్సౌమ్యవ్రతాఙ్గ, అభ్యుదయకం, కర్మణఃపుణ్యాహ వాచనంచకుర్యాత్ ॥ ...

సౌమ్యవ్రతంసమాప్తమ్.

మదస్నీ రుపస్పృశ్యే త్యత్ర అభిమన్త్రిత పాత్రస్థోదక స్పర్శనమ్.

సౌమ్య వ్రతోత్సర్జనమ్

సౌమ్యవ్రతవ త్సౌమ్యవ్రతోత్సర్జనం కారయేత్॥ ... కేశశ్మశ్రు లోమనఖాని వాపయిత్వా। నద్యాంస్నాత్వాచమ్య ... పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతస్య...ప్రీత్యర్థం, మమ శిష్యస్య...సౌమ్య వ్రతోత్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన ... స్వస్తిపుణ్యాహవా చనం కరిష్యే॥ అథౌనిర్విఘ్నేన ... పుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్॥ ... ఆచమ్య ... పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతస్య...ప్రీత్యర్థం, కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణ మిమంశిష్యం సౌమ్యవ్రతోత్సర్జ నేన కర్మణాసగ్ంస్కరిష్యే॥ సౌమ్యవ్రతోత్సర్జనం చరిష్యామి॥ ఇతి శిష్యంవాచయిత్వా॥ కౌపీన వస్త్రాదిధారణ ఋషిపూజా తర్పణహో మ ముదకుంభస్థాపనంచ సౌమ్యవ్రతవత్కుర్యాత్, తతశ్శిష్యః, దక్షిణ హస్తేన మదంతీరుపస్పృశ్య। ప్రథమేనానువాకేన శాన్తింకృత్వా॥

నమోవాచేయాచోదితా ... పితరోనుమదన్తు॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥

శిష్యోగ్నేః పశ్చాత్తిష్ఠన్॥ చతస్రఔదంబరీ స్సమిధో ఘృతేన మూలా ధారభాన్యగ్రా దత్వా, ద్యౌస్సమిదాదిభి రాదధీత॥ ద్యౌస్సమిత్। తా మాదిత్యస్సమిన్ధే। సాదిత్యగ్ంసమిన్ధే। తామగ్ంసమిన్ధే। సామాసమి ద్ధా। ఆయుషాతేజసా। వర్చసాశ్రియా। యశసాబ్రహ్మవర్చసేన। అన్నాద్యేనసమిన్తాగ్స్వాహా॥ ఆదిత్యాయేదంనమమ॥ ... అన్తరిక్షగ్ం

స్సమిత్। త్వాంవాయుస్సమిన్ధే। సావాయుగ్ంసమిద్ధః। త్వామహగ్ంసమిన్ధే। సామాసమిద్ధా। ఆయుష్మాతేజసా। వర్చసాశ్రియా। యశసాబ్రహ్మ వర్చసేన। అన్నాద్యేన సమిన్ధాగ్‌స్వాహా॥ అన్తరిక్షాయేదంనమమ॥ పృథివీసమిత్। త్వామగ్నిస్సమిన్ధే। సాగ్నిగ్ంసమిద్ధః। త్వామహగ్ం సమిన్ధే। సామాసమిద్ధా। ఆయుష్మాతేజసా। వర్చసాశ్రియా। యశసా బ్రహ్మవర్చసేన। అన్నాద్యేన సమిన్ధాగ్‌స్వాహా। అగ్నయఇదంనమమ। ప్రాజాపత్యామే సమిదసి సపత్నక్షయణీ। భ్రాతృవ్యహామేసిస్వాహా॥ ప్రజాపతయఇదంనమమ॥ ఇత్యగ్నౌసమిధఆధాయ॥ అథదేవతోప స్థానమ్॥ ఆదిత్యవ్రతపతేఇతి చతుర్భిః పూర్వవదగ్ని ముపతిష్ఠేత॥ ఆదిత్యవ్రతపతే కాండఋషిభ్య సౌమ్య వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేరాధి॥ వాయోవ్రతపతే ... తన్మేరాధి॥ అగ్నే వ్రతపతే ... తన్మేరాధి॥ వ్రతానాంవ్రతపతే ... తన్మేరాధి॥ ఇత్యుపస్థాయ॥ యుంజతే సవితేతి వర్జయిత్వా॥ జయాదిప్రతిపద్యతే॥ బ్రాహ్మవిసర్జ నాంతే॥ మాణవకో మదన్తీరుపస్పృశ్య॥ శన్నోవాత ఇత్యనువాకేన శాన్తింకృత్వా॥ శన్నోవాతఃపవతాం ... బ్రహ్మప్రావాదిష్మతన్నోమా హాసీత్॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥ సంమీలనాదివర్జం గృహమాగచ్ఛేత్॥ శ్వోభూతే, వయసుపర్ణా ... మాహాసీత్॥ ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥

ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత, గురవే, వాసోవరందద్యాత్॥ అభ్యుదయికం-కర్మణః పుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్, బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ ...

సౌమ్యవ్రతోత్సర్జనం సమాప్తమ్.

అత్ర శ్లోకాః

శ్లో॥ సోమసూక్త నిషత్సదసస్పతిం తన్త్రవజ్జుహుయాత్సలిలంనమః ॥ శుక్రియేసమిధోగ్న ఇతివ్రతీ యుంజతేసవితాజయవారిశం॥ మీలనేయతవాక్శిరసస్కృతే వేష్టనేనమితే గృహమావిశేత్ ॥ స్థీయతేంధనదప్యథవాస్యతే వాగ్యతేసతతోభ్యుదితక్రియా । తతఃప్రభాతేతు బహిర్గృహాణాం వహ్నించ సూర్యంచ తథోదకుంభం। ఆకాశముద్వీక్ష్య గిరించవత్సం పశ్యేద్ధిరణ్యంచవయస్సుపర్ణాః॥ ఉత్సర్జనేతుయుంజాది మీలనాదిచవర్జయేత్ । సమిదాధానమంత్రేషు ద్యౌస్సమిత్పూర్వమిష్యతే ॥ ... ఋషీన్ముఖాన్తే జుహుయాద్వ్రతేషు సూక్తోపహోమాన్ సదసస్పతించ । ఉపస్థితంచాప్యథదేవతానాం జయాదయోబ్రాహ్మణతర్పణంచ ॥ సంకల్పవపనస్నాన తర్పణాగ్నిముఖానిచ । ఋషిహోమాద్యుపస్థానం జయపుణ్యాహమేవచ ॥ ... వ్రతేషుచాపరోవిధి ర్నసూక్తం చిత్తమాదికం । ఉపస్థితిర్నదేవతా గణస్యశుక్రియాదృతే । అధ్యాయీసోమకాందస్య యావద్వత్సరమాదరాత్ ॥ వక్తభోజీత్వథశ్శాయీ బ్రహ్మచారీ జితేన్ద్రియః । శూద్రసంభాషణంనైవ నోపానచ్ఛత్రధారణం । నగతాసుంసమీక్షేత నారోహేచ్ఛకటాదికం । స్నానమప్సుంబునానైవ

షర్వసూపవసేదిహ । ఏతాని శక్తితఃకుర్యా ద్వతీత్రివ్రతసిద్ధయే ॥... స్నానోపాకర్మసమిధ స్తర్పణంవపనంవ్రతీ । ఆచార్యఇతరత్సర్వం స్నానతర్పణపూర్వకం ॥ సూత్రార్థసంగ్రహకారోపి ॥ శ్లో॥ సౌమ్యవ్రతేషు సోమాయ కాండర్షయఇతీరితం । సోమోధేనుమిదంసూక్తం హితీభ్యః ప్రభృత్యతః । మదన్తీస్తాఉపస్పృశ్య నమోవాచేతిశాన్తికం । జప్త్వాచతస్రస్సమిధ స్సాజ్యాఔదుంబరీర్వటుః। పృథివీసమిదిత్యేతై రుత్తిష్ఠన్నాదధాతిహి । యుంజతే వృష్ణఇత్యాద్యా ద్వాదశద్వాదశోత్తరే । మన్త్రిబ్రాహ్మణపాఠాను వాకానాంపదవాచనం । యుంజతేసవితే త్యేతౌ ద్వావావాచయతిస్ఫుటమ్ । అగ్నేవ్రతపతేకాండే త్యాద్యుపస్థానమాచరేత్ । శన్నోవాతశ్శాన్తిజప స్సంమీల్యా హతవాససా । శిరస్సంవేష్ట్యాస్తమితే త్వగారంవాప్రవేశయేత్ । పరేద్యుర్బ్రాహ్మణానాంచ భోజనంకారయేదితి । ఉత్సర్జనంత్వేవమేవ ద్వౌరాద్యైన్సమిధక్షిపేత్ । ఆదిత్యవ్రతపతేకాండే త్యాద్యుపస్థానమాచరేత్ ॥ వటోశ్చ కేశవపనం వ్రతేషూత్సర్జనేషుచ । వదన్తి కేచిత్సౌమ్యాఖ్య వ్రతఏవేత రేషున ॥ ప్రకృతమనుసరామః ॥ ...

ఆగ్నేయ వ్రతమ్

ఉదగయనే ఆగ్నేయవ్రతే నద్యాంవపనపూర్వకం స్నాత్వాచమ్య॥ పూర్వవత్పుణ్యాహం వాచయిత్వా ॥ ఆచార్యశ్శిష్యేణసహ ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ - ధర్మపత్నీసమేతోహం కాశ్యపసగోత్రంనారాయణశర్మాణ మిమంశిష్యమాగ్నేయ వ్రతేనసగ్ంస్కరిష్యే ॥

ఆగ్నేయవ్రతంచరిష్యామి । ఇతిశిష్యంవాచయిత్వా ॥ పూర్వవత్కౌపీన వస్త్రాదిధారణం ॥ అగ్నేయవ్రతాఙ్గ అగ్న్యాదిషడృష్యావాహనం కరిష్యే॥ ప్రాగ్దేశేమంటపమాసాద్య ॥ ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యానిగృహీత్వా ॥ నివీతీభూత్వా ॥ అగ్నింకాండఋషిమావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి । సాగ్ంహితీర్దేవతాఉపనిషదఆవాహయామిస్థాపయామిపూజయామి । యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషదఆవాహయామి స్థాపయామిపూజయామి । వారుణీర్దేవతా ఉపనిషదఆవాహయామి స్థాపయామిపూజయామి । బ్రహ్మాణగ్గ్స్వయంభువ మావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి । సదసస్పతిమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ ... అగ్న్యాది షడృషిదేవతాభ్యోనమః ప్రాణప్రతిష్ఠా ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ ... ఉపవీతీ ॥ ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, ఇమంశిష్యం ఆగ్నేయవ్రతాఙ్గ అగ్న్యాది షడృషితర్పణం కరిష్యే । నివీతీభూత్వా । ఉపవీతమఙ్గుష్ఠాభ్యాం పరిగృహ్య ॥ తిలాక్షతోదకేన ॥ అగ్నింకాండఋషింతర్పయామి - అగ్నింకాండఋషింతర్పయామి ॥ సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి ॥ ౨॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి ॥ ౨॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి ॥ ౨॥ సదసస్పతిం తర్పయామి ॥౨॥ ఉపవీతీ ॥ అనేన అగ్న్యాది షడృషితర్పణేన భగవాన్త్సర్వాత్మకః, సర్వంశ్రీపరమేశ్వర స్సుప్రీణాతు॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, ఆగ్నేయవ్రతాఙ్గ అగ్న్యాది దేవతాహోమం కరిష్యే ॥ అగ్నేరుపసామాధానా ద్యాజ్యభాగాన్తే ॥

ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి।అగ్నయేస్వాహా॥అగ్నయ ఇదంనమమ। ఇతి

ముఖాహుతింహుత్వా । అన్వారబ్ధేవ్రతినిజుహోతి ॥ ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి ॥ అగ్నయేకాండఋషయేస్వాహా ॥ అగ్నయేకాండఋషయ ఇదంనమమ ॥ అగ్నేనయసుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వానిదేవ వయునాని విద్వాన్ । యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాన్తే నమఉక్తిం విధేమస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ ప్రవశ్శుక్రాయ భానవేభర ధ్వగ్ం హవ్యంమతిం చాగ్నయేసుపూతమ్ । యోదైవ్యానిమానుషా జనూగ్ంష్యన్తర్విశ్వాని విద్మనాజిగాతిస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ అచ్ఛాగిరో మతయోదేవయన్తీ రగ్నింయన్తి ద్రవిణంభిక్షమాణాః । సుసన్దృశగ్ం సుప్రతీకగ్గ్ స్వంచగ్ం హవ్యవాహమరతిం మానుషాణాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ - అగ్నేత్వమస్మ ద్యుయోధ్యమీవా అనగ్నిత్రా అభ్యమన్తకృష్టీః । పునరస్మభ్యగ్ం సువితాయదేవక్షాం విశ్వేభిరజరేభి ర్యజత్రస్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ అగ్నేత్వమ్పా రయా నవ్యోఅస్మాన్త్స్వస్తిభిరతి దుర్గాణివిశ్వా । పూశ్చపృథ్వీ బహులానఉర్వీ భవాతోకాయ తనయాయ శంయోస్స్వాహా ॥ అగ్నయఇదంనమమ ॥ ప్రకారవోమనసా వచ్యమానా దేవద్రీచీంనయథ దేవయన్తః । దక్షిణావా ద్వాజినీప్రాచ్యేతి హవిర్భరన్త్యగ్నయే ఘృతాచీస్వాహా ॥

అగ్నయఇదంనమమ॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్యఉపనిషద్భ్య స్వాహా॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇందనమమ॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా। వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యఇదంనమమ॥ బ్రహ్మణే స్వయమ్భువేస్వాహా॥ బ్రహ్మణే స్వయమ్భువఇదంనమమ॥ సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్। సనింమేధామయా సిషగ్గ్స్వాహా॥ సద స్పతయ ఇదంన మమ॥ ఉపవీతీ ... అథదేవతోపస్థానమ్॥ అగ్నేవ్రతపతేఇతి చతుర్భిః పూర్వవదగ్ని ముపతిష్ఠేత॥ అగ్నేవ్రతపతే కాండఋుషిభ్య ఆగ్నేయ। వ్రతంచరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్ ॥ వాయోవ్రతపతే కాండఋుషిభ్య...తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఆదిత్యవ్రతపతే కాండఋుషిభ్య... తన్మేరాధ్యతామ్॥ వ్రతానాంవ్రతపతే కాండఋుషిభ్య ఆగ్నేయవ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఇత్యుపస్థాయ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్స్పర్శ్యాగ్నౌ ప్రహృత్య। రుద్రాయతన్తిచరా యేదం నమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః ... జయాదిహోమంకరిష్యే॥...జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తం కుర్యాత్ ॥ అత్రలేపకార్యం వినాపరిధిప్రహణం కుర్యాత్ ॥ ... ఆచ

మ్య . . . పూర్వోక్త . . . శుభతిథౌ, ఆగ్నేయవ్రతాఙ్గ అగ్న్యాది షడృషి పూజాంకరిష్యే ॥ షోడశోపచారపూజా ముద్వాసనంచ కుర్యాత్ ॥ ఆగ్నేయవ్రతాఙ్గ అభ్యుదయికం కర్మణఃపుణ్యాహ వాచనంచకుర్యాత్ బ్రాహ్మణాంస్తోషయేత్॥ అగ్నేయవ్రతం సమాప్తమ్.

ఆగ్నేయ వ్రతోత్సర్జనమ్

వపనపూర్వకం, నద్యాం స్నాత్వాచమ్య, పూర్వవత్పుణ్యాహం వాచయిత్వా ॥ ఆచార్యశ్శిష్యేణసహ ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతోహం కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణ మిమంశిష్యం అగ్నేయవ్రతోత్సర్జనేన కర్మణాసగ్గ్స్కరిష్యే॥ ఆగ్నేయ వ్రతోత్సర్జనం చరిష్యామి। ఇతిశిష్యం వాచయిత్వా ॥ పూర్వవత్కా పీన వస్త్రాదిధారణం ఋషిపూజాతర్పణంహోమంచకుర్యాత్॥ ఉపస్థాన మన్త్రోష ॥ అగ్నే వ్రతపతే కాండఋషిభ్య ఆగ్నేయవ్రతమచారిష్మం తదశకం తన్మేరాధి॥ వాయో వ్రతపతే కాండఋషిభ్య . . . తన్మేరాధి॥ ఆదిత్య వ్రతపతే . . . తన్మేరాధి॥ వ్రతానాం వ్రతపతే . . . తదశకంతన్మే రాధి॥ ఇత్యుపస్థాయ ॥ ఇధ్మసన్నహనాదిశేషం అగ్నేయవ్రతవత్కు ర్యాత్।

సమాప్తమ్

వైశ్వదేవ వ్రతమ్

ఉదగయనే వైశ్వదేవవ్రతే నద్యాంవపనపూర్వకం స్నాత్వాచమ్య॥ పూర్వవత్పుణ్యాహం వాచయిత్వా ॥ ఆచార్యశ్శిష్యేణసహ ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతోహం కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణమిమంశిష్యం వైశ్వదేవవ్రతేన కర్మణా సగ్ంస్కరిష్యే ॥ వైశ్వదేవవ్రత-చరిష్యామి । ఇతి శిష్యంవాచయిత్వా । శిష్యం, పూర్వవత్కౌపీనవస్త్రాదిధారణం కుర్యాత్ ॥ వైశ్వదేవవ్రతాఙ్గ, షడృష్యావాహనంకరిష్యే ॥ ప్రాగ్దేశే మంటపమాసాద్య । ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా ॥ నివీతీభూత్వా ॥ విశ్వాన్దేవాన్ కాండఋషీనావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ ... సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ బ్రహ్మాణగ్గ్స్వయమ్భువ మావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ సతసస్పతిమావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్యమిదం పాద్య మిదమాచమనీయమ్ ॥ విశ్వదేవాది షడృషిదేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥ ఉపవీతీ ॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, ఇమంశిష్యం, వైశ్వదేవవ్రతాఙ్గ విశ్వదేవాది షడృషితర్పణంకరిష్యే ॥ నివీతీభూత్వా - ఉపవీత మఙ్గుష్ఠాభ్యాం పరిగృహ్య ॥ తిలాక్షతోదకేన ॥ విశ్వాన్దేవాన్ కాండఋషీగ్ం స్తర్పయామి

విశ్వాః దేవాః కాండఋషీగ్ స్తర్పయామి ॥ సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉప నిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥౨॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి ॥౨। బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయమ్భు వంతర్పయామి ॥౨॥ సదసస్పతిం తర్పయామి ॥౨॥ ఉపవీతీ, అనేన విశ్వదేవాది షడృషితర్పణేన భగవాంత్సర్వాత్మకః సర్వం,శ్రీపరమేశ్వర స్సుప్రీణాతు ॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, వైశ్వదేవవ్రతాఙ్గ విశ్వదేవాది దేవతాహోమంకరిష్యే ॥ అగ్నే రుపసమాధానా దాజ్య భాగాన్తే ॥ ఏకమ్ - ద్వే - త్రీణి - చత్వారి । ఓంఅగ్నయేస్వాహా । అగ్నయఇదంనమమ ॥ ఇతి ముఖాహుతింహుత్వా । అన్వారబ్ధే వ్రతిని జుహోతి ॥ నివీతీభూత్వా ॥ ఏకమ్ - ద్వే - త్రీణి చత్వారి॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండఋషిభ్యస్స్వాహా । విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః కాండఋషిభ్య ఇదంనమమ ॥ ఆనోవిశ్వే అస్క్రాగమన్తుదేవా మిత్రోఅర్యమా వరుణ స్సజోషాః । భువన్యథానో విశ్వేవృధాసఃకరన్థ్సుషాహా విథురంన శవ స్స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యఇదంనమమ ॥ శన్నోదేవా విశ్వదేవాభవ న్తుశగ్ం సరస్వతీసహ ధీభిరస్తు। శమభిషాచ శ్శమురాతిషాచ శ్శన్నోది వ్యాఃపార్థివాశ్శన్నోఅప్యాస్స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యఇదంనమమ ॥ యేసవితుస్సత్యసవస్య విశ్వేమిత్రస్యవ్రతే వరుణస్యదేవాః । తేసౌభగం వీరవద్గోమదప్నో దధాతనద్రవిణం చిత్రమస్మేస్వాహా ॥ విశ్వేభ్యోదేవే

భ్య ఇదంనమమ ॥ అగ్నే యాహి దూత్యంవారిషేణ్యో దేవాగ్ంఅచ్ఛా బ్రహ్మకృతాగణేన । సరస్వతీంమరుతో అశ్వినాపోయక్షి దేవాన్రత్న ధేయాయ విశ్వాన్థ్స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యఇదంనమమ ॥ ద్యౌః పితఃపృథివి మాతరధ్రుగగ్నే భ్రాతర్వసవో మృడతానః । విశ్వఆదిత్యా అదితే సజోషాఅస్మభ్యగ్ం శర్మబహులం వియన్తస్వాహా ॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదంనమమ ॥ విశ్వేదేవాశ్శృణుతే మగ్ంహవంమ్మే యేఅన్తరి క్షేయ ఉపద్యవిష్ఠ । యేఅగ్నిజిహ్వా ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్బర్ హిషి మాదయధ్వగ్గ్స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇదంనమమ ॥ సాగ్ం హితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వా హా ॥ యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యఇదంనమమ ॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ॥ వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదంనమమ ॥ బ్రహ్మణే స్వయమ్భువేస్వాహా ॥ బ్రహ్మణేస్వయమ్భువ ఇదంనమమ॥ సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్యకామ్యమ్। సనింమ్మేధా మయాసిషగ్గ్స్వాహా। సదసస్పతయ ఇదంనమమ॥ అథదేవతోపస్థానమ్ ॥ ఉపవీతీ ॥ అగ్నేవ్రతేఇతి చతుర్భిఃపూర్వవదగ్ని ముపతిష్ఠేత ॥ అగ్నే

వ్రతేపతేకాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ వ్రతంచరిష్యామి తచ్ఛకేయయంతన్మే రాధ్యతామ్॥ వాయోవ్రతపతేకాండ ... తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఆదిత్య వ్రతపతే ... తన్మేరాధ్యతామ్॥ వ్రతానాం వ్రతపతే ... తన్మేరాధ్యతామ్॥ ఇత్యగ్నిముపస్థాయ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహృత్య రుద్రాయ తన్తిచరాయేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠాసిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమంకరిష్యే॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తంకుర్యాత్॥ అత్రతలేపకార్యంవినా పరిధిప్రహరణం కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, వైశ్వదేవవ్రతాఙ్గ, విశ్వదేవాది షడృషిపూజాంకరిష్యే। షోడశోపచారపూజా ముద్వాసనంచకుర్యాత్। వైశ్వదేవవ్రతాఙ్గ అభ్యుదయికం, కర్మణః పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్। బ్రాహ్మణాంస్తోషయేత్॥ సమాప్తమ్.

అథ వైశ్వదేవ వ్రతోత్సర్జనమ్

సంవత్సరేపర్యవేతే॥ వపనపూర్వకం నద్యాంస్నాత్వాచమ్య। పూర్వవత్పుణ్యాహం వాచయిత్వా। ఆచార్యశ్శిష్యేణసహ ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్తైవఙ్గుణ ... శుభతిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతోహం, కాశ్యపసగోత్రం నారాయణశర్మాణమిమంశిష్యం వైశ్వదేవవ్రతోత్సర్జనాఖ్యేన కర్మణాసగ్స్కరిష్యే॥ ... వైశ్వదేవవ్రతోత్సర్జనం చరిష్యామి॥ ఇతి శిష్యంవాచయిత్వా॥ పూర్వవత్కాపీన వస్త్రాదిధారణ ఋషిపూజా

తర్పణహోమంచకుర్యాత్ ॥ ... ఉపస్థానేషు ॥ అగ్నే వ్రతపతేకాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవవ్రతమచారిషం తదశకంతన్మేరాధి॥ వాయో వ్రత పతేకాండఋషిభ్యోవైశ్వదేప వ్రతమచారిషం తదశకంతన్మేరాధి॥... ఆదిత్యవ్రతపతేకాండ ఋషిభ్యో వైశ్వదేవ వ్రతమచారిషం తరశకంతన్మే రాధి॥ వ్రతానాం వ్రతపతే కాండఋషిభ్యో వైశ్వదేవవ్రతమచారిషం తదశకంతన్మేరాధి॥...ఇత్యుపస్థాయ॥ తతః...ఇదమ్మసన్నహనాదివేషం వైశ్వదేవవ్రతవత్కుర్యాత్॥ సమాప్తమ్.

గోదాన వ్రతమ్

గోదానగ్ంషోడశేవర్షే శలాలుగ్లప్స దర్భపుంజీలశలలీ శిఖాని ధానవర్జం సర్వంచౌలవత్కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... శుభ తిథౌ, ధర్మపత్నీసమేతస్య, మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా। శ్రీ పర మేశ్వరముద్దిశ్య। శ్రీ పరమేశ్వరప్రీత్యర్థం, మమకుమారస్యగోదాన వ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన ... స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే॥ ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే। గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ, కాశ్యపసగోత్రం నారాయణ శర్మాణమిమంకుమారం గోదానాఖ్యేనకర్మణా సగ్ంస్కరిష్యే ॥ తదఙ్గ

దేవతాహ్వానాఖ్యం కర్మకరిష్యే। దేవతాహ్వానంకుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, మమకుమారస్యగోదానవ్రతసిద్ధ్యర్థంగోదాన వ్రత హోమంకరిష్యే॥ తదఙ్గ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే॥ స్థండిలోల్లేఖ నాగ్నే రుపసమాధానాద్యాజ్య భాగాన్తే॥ అన్వారభ్ధేకుమారే, ధాతా దదాతునోరయిమితి చతసృభిర్యస్త్వాహృదా కీరిణేతిచతసృభిః ప్రతిమన్త్రి మష్టాజ్యాహుతీర్ జుహుయాత్। ఏకమ్ ... ద్వే ... త్రీణి ... చత్వారి ...

ధాతాదదాతునో రయిమీశానో ... ... వసధ్న్వాహా॥ ధాత్రఇదం।

ధాతాప్రజాయా ...... ఘృతవద్విధేమస్వాహా। ధాత్రఇదంనమమ।

ధాతాదదాతునో ...... సత్యరాధసస్స్వాహా॥ ధాత్రఇదంనమమ॥...

ధాతాదదాతుదాశుషే ... ... స్సజోషాస్స్వాహా॥ ధాత్రఇదంనమమ॥

యస్త్వాహృదా ... తత్వమశ్యాగ్స్వాహా॥ అగ్నయేజాతవేదస ఇదంన మమ। యస్మైత్వగ్ం ... స్వస్తిస్వాహా॥ అగ్నయేజాతవేదస ఇదంన మమ॥ త్వేసుపుత్ర ... రిచ్యతేస్వాహా॥ ఇన్ద్రాయపుత్రిణ ఇదంనమమ॥

ఉక్థఉక్థేసోమ ... హవన్తేస్వాహా॥ ఇన్ద్రాయమఘవత ఇదంనమమ॥

ఇధ్మసన్నహనాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తే॥ శిఖామాత్రమవశిష్య। సర్వాన్ కేశానావపయతి॥ కుమారం స్నాతమలంకృత్య। ఆశీర్వచనంప్రాప్య, బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్॥

అత్ర శ్లోకాః

శ్లో॥ శ్రౌతప్రయోగేఖలుయోజనీయో గోదానకర్మణ్యపి చౌలవత్తు। నగ్లప్సపుంజీల శలల్యఇష్టాః అత్రార్థలుప్తాహి భవన్తియస్మాత్॥

శ్లో। ఏతాశ్శిఖావాపి శిఖేశిరోరుహాః ప్రవాపయేత్కర్మణి చోపనాయనే। గోదానశబ్దా దధునావగమ్యతే తచ్ఛ్రుకర్మేతిహిచౌలవద్విధిః॥ ఉదగ్గతేర్కేనతి షోడశేబ్దే నగ్లప్సపుంజీల శలల్యఉక్తాః। హోమాత్పరం శ్మశ్రుచవాపయేచ్చ కురాన్నభోక్త్రాన్నన ముత్తమాజ్ఞమ్॥ ...

శ్లో॥ గోదానమకృతంయస్య వివాహశ్చేదుపస్థితః। యామ్యాయనే వికుర్వీత గోదానంస్నాతకంచ వై॥ గోదానంచౌలవత్కార్యం షోడశేబ్దే తదుచ్యతే। అంకోపవేశనంనాస్తి శ్మశ్రూణాంముండనంభవేత్॥

సమాప్తమ్.

అథ స్నాతకవ్రతమ్

వేదమధీత్య స్నాస్యన్ ప్రాగుదయాద్వ్రజం ప్రవిశ్యాన్తర్లోమ్నా చర్మణా ద్వారమపిధాయాస్తే। నైనమేతదహరాదిత్యోభి తపేన్మూత్ర పురీషోత్సర్జనార్థం బహిర్నసిర్గచ్ఛేత్॥...ఆచమ్య, పూర్వోక్త... శుభతిథౌ, మముద్వాదశవర్షవేద బ్రహ్మచర్య నివృత్తిద్వారా వివాహాధికారసిద్ధ్యర్థం స్నాతకవ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన...

గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహ వాచనంచ కుర్యాత్ ॥ ... ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, మమ, ఉపనయనలగ్నప్రభృత్యేతత్సమావర్తన శుభలగ్న పర్యన్తం, మధ్యేవర్తినికాలే సంభావితానాం పాపానాం నిర్హరణార్థం యథాశక్తి సంభవప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ కాంస్యపాత్రే తండులతాంబూల హిరణ్యాదికం గృహీత్వా ॥ పరిషదం త్రిఃప్రదక్షిణీకృత్య ॥ - సమస్తసంవత్సమావాప్తి ...... గోవిన్దాయ నమోనమః ॥ ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠ న్ననువదేత్ ॥ అశేషేహేపరిషత్, మదీయాం విజ్ఞాపనా మవధారయ, మమఉపనయన లగ్నప్రభృ తేత్యతత్సమావర్తన శుభలగ్నపర్యన్తం, ఆచార్యోప దిష్టానాం, యథోక్త శౌచాచమనస్నాన, కాలత్రయసన్ధ్యావన్దన, సాష్టశత గాయత్రీజప, కాలద్వయాగ్ని కార్యాభివాదన, గురువచన శుశ్రూషాభి వాదన, సాయంప్రాతర్భిక్షాన్న భోజన, కౌపీనకటిసూత్ర యజ్ఞో పవీత మేఖలాజిన, దండస్వాధ్యాయాది నియమరాహిత్య। దివాస్వాపన ఛత్రపాదుకా, గన్ధమాల్యోద్వర్తనానులేపన, క్రముక భక్షణ పర్ణభక్షణ దన్తధావన ఖట్వాదిశయన, నేత్రాంజనధారణ, దర్పణావలోకన, తైలాభ్యంజన, కాంస్యపాత్రభోజన, ద్యూతపతిత మ్లేచ్ఛకామినీ శూద్రాదిస్పర్శన సంభాషణాది చరితరూప నిమిత్తానాం, సర్వేషాంపాపానా మపనోదనార్థం, అశ్వారోహణ, గజారోహణ, శకటారోహణ, నటవిటగాయక గీతవాద్యదృక్శ్రవణాది జనిత దోషనివృత్యర్థంచ, ప్రాజాపత్య సౌమ్య ఆగ్నేయ వైశ్వదేవ గోదాన బ్రహ్మచర్యవ్రతాది కర్మణాం, తత్తత్కాలాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సమజని తద్దోషపరిహారార్థం, మమద్వాదశవర్షవేద బ్రహ్మచర్య నివృత్తి ద్వారా, వివాహాధికారసిద్ధ్యర్థం, స్నాతకవ్రతాధికార యోగ్యతాఫల

సిద్ధ్యర్థంచ। శ్రీలక్ష్మీనారాయణ ప్రీత్యర్థం, సౌవర్ణీంశాస్త్రీయాం, మయాసమర్పితా మిమాం పరిషద్దక్షిణాం, యథాశక్తి దక్షిణాం, యథోక్తదక్షిణా మివస్వీకృత్య। యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్య, మమ స్నాతకవ్రతాధికార యోగ్యతా సిద్ధిమనుగృహ్ణన్తుభవన్తః ॥ ఇతి విజ్ఞాపయామి ॥ హేయజమాన, తవఉపనయనలగ్న ప్రభృత్యేత త్సమాన ర్తన శుభలగ్నపర్యన్తం, సంభావితినాం పాపానాం నిర్హరణార్థం, స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాచరణేసతి, సంభావితేభ్యః పాపేభ్యో భవాఙ్ముక్తో భూయా ద్విముక్తో భూయాత్ ॥ తవస్నాతవ్రతాధికార యోగ్యతా సిద్ధిరస్త్వి త్యనుగృహ్ణీమః ॥ ... ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, మమబ్రహ్మచర్యవ్రతలోప నివృత్తిద్వారా, శరీరశుద్ధ్యర్థం, పరిషదుపదిష్ట ప్రకారేణ స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే ॥ ... శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర మమలం ... ... ప్రయచ్ఛమే ॥ -అస్మైబ్రాహ్మణాయ ...... ప్రీత్యర్థం, మమబ్రహ్మచర్యవ్రతలోపనివృత్తిద్వారా, శరీరశుద్ధ్యర్థం, స్వర్ణ కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యంతుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ... శ్లో॥ ధన్యంకరోషి దాతారం ... ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ ... ప్రీత్యర్థం, మమబ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వారా, శరీరశుద్ధ్యర్థం, ధాన్య కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ... శ్లో॥ కామధేనోస్సముద్భూతం ... ... ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ ... ప్రీత్యర్థం, మమబ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వారా, శరీరశుద్ధ్యర్థం, ఆజ్య కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ద్వాదశసంఖ్యాక బ్రాహ్మణభోజనార్థం

పర్యాప్తమన్నకృచ్ఛ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం శ్రీమహా విష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ . . .
ఏభిస్సువర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛైశ్చ భగవాం త్సర్వాత్మకః, శ్రీ మహావిష్ణుస్సు ప్రీతో వరదోభవతు ॥ మమబ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వారా శరీరశుద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు, తవబ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వా రా శరీరశుద్ధిరస్తు ॥ ... ఆచమ్య, పూర్వోక్త .. .. శుభతిథౌ, మమ - ప్రాజాపత్య సౌమ్య ఆగ్నేయ వైశ్వదేవ గోదాన బ్రహ్మచర్య వ్రతలోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం, పాహిత్రయోదశ హోమంకరిష్యే ॥ ..
తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాలంకృత్య పరిస్తీర్య, చతుష్పాత్ర ప్రయోగా ద్యాజ్యసంస్కారాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య ॥ అదితేను మన్యస్వ అను మతేను మన్యస్వ । సరస్వతేను మన్యస్వ । దేవసవితః ప్రసువ ॥ ... పాహిత్రయోదశ హోమంకుర్యాత్ ॥ . . . అనేన పాహిత్రయోదశ హోమేన భగవాంత్సర్వాత్మకః శ్రీ మహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదోభ వతు ॥ ... మమబ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వారా స్నాతకవ్రతాధి కార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు । తవ బ్రహ్మచర్య వ్రతలోప నివృత్తిద్వారా స్నాతకవ్రతాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్తు ॥
ఆచమ్య, పూర్వోక్త . . . . శుభతిథౌ, మమ ఆయుర్వర్చో యశో బలాభి వృద్ధ్యర్థం-ప్రాతరగ్నికార్య సమిదాధానం కరిష్యే ॥ అగ్ని కార్యంచ కుర్యాత్ ॥ . . . మధ్యన్దినే స్నాత్వాచమ్య ॥ . . . పూ ర్వోక్త .... శుభతిథౌ, మమద్వాదశ వర్షవేద బ్రహ్మచర్య నివృ త్తిద్వారా, వివాహాధికార సిద్ధ్యర్థం, స్నాతకవ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥

స్నాతక వ్రతాఙ్గత్వేన ఆదౌరక్షణార్థం రక్షాబన్ధనం కరిష్యే॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజంకరిష్యే రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానా వాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ విశ్వేత్తాతఇతి విధివ ద్రక్షాబన్ధనం కుర్యాత్ విశ్వేత్తాతే ... . ఋషిబన్ధవే ॥ ... రక్షాబన్ధన ముహూర్త ... సిద్ధిరస్తు ॥ ... ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, మమస్నాతక వ్రతాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదా దౌ దేవతాహ్వానాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ దేవతాహ్వానం కుర్యాత్ ॥ - ఆచమ్య - పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ, - మమస్నాతకవ్రతాం గత్వేన - అగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే । అగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రా సాదనాన్తే, సూత్రేవస్త్రే మణియుగ స్రక్సుగన్ధ ప్రవస్త్రా శీతోష్ణాంబు క్షురకట యవచ్ఛత్ర దండాంజన దర్పణో పానహద్వయ సమిత్కుశ, శకృత్పిణ్డ స్నాన చూర్ణోదపాత్రే ఔదుంబరకాష్ఠాని పాత్రాణా ముత్తరత స్సకృ త్ప్రయుంజ్యాత్ । (సర్వత్ర మానుషపాత్రాణి సకృత్) తతః, పవిత్రకరణాద్యాజ్య భాగాన్తే, ఇమగ్గ్ స్తోమమితి, హస్తాభ్యాం పాలాశీ గ్ం సమిధమాధాప్య ॥ ఇమగ్గ్ స్తోమ మర్హతే జాతవేదసే రథమివ సంమహేమామ నీషయా । భద్రాహినః ప్రమతిరస్య సగ్ంసద్యగ్నే సఖ్యే మారిషామా వయంతవ ॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ ॥ ... అపరేణాగ్నిం కటవీరకాయాం వోపవిశ్య । * త్ర్యాయుషమితి క్షుర

---

* కటః ప్రసిద్ధస్తృణమయః, కటప్రకృతి భూతం పఙ్క్తి కటాఖ్యం తృణమ్.

మభిమన్త్రయ్య ॥ త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమ్ । యద్దే

వానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్యాయుషమ్ ॥ .... శివో నామాసీతి

యజుషా వప్త్రే ప్రదద్యాత్ ॥ .... శివో నామాసి స్వధితిస్తే పితా నమస్తే

అస్తు మామాహిగ్ంసీః ॥ ..... (అపాగ్ంసగ్ంసర్జనా ద్యా కేశానిధానా

త్సమాసమ్ ॥) తతః, ఉష్ణేనవాయవఇతి యజుషోష్ణా శ్శీతా స్స్వప

ఆనీయ .... క్షురం ప్రక్షాళ్య । గూఢస్థానే నిదధాతి ॥ .... జఘ

నార్ధేన ప్రజస్యోపవిశ్య, విస్రస్య మేఖలాం బ్రహ్మచారిణే ప్రయచ్ఛతి ॥

లాగ్ంస ఇదమహమితి యజుషోదుమ్బర మూలే దర్భస్తమ్బేవోప గూ

హతి ॥ ఇదమహం నారాయణ శర్మణః కాశ్యపస గోత్రస్య పాప్మాన

ముపగూహామ్యుత్తరో నారాయణశర్మాద్విషద్భ్యః ॥ ఏవం విహితాభి

రేవాద్భి రాపోహిష్ఠా మయోభువఇతి తిసృభిర్ హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః

పావకా ఇతి తిసృభి స్సకృ త్స్నాపయేత్ ॥ .... (తూష్ణీం మిశ్రితాభి

శ్శీతోష్ణాభి రద్భిష్షణ్ణామన్తే సకృదేవ స్నాతి) • ఆపోహిష్ఠామయో

భువస్తాన ఊర్జే దధాతన । మహేరణాయ చక్షసే ॥ యోవశ్శివత మో

రస స్తస్యభాజయతే హనః । ఉశతీరివ మాతరః । తస్మా అరఙ్గమామవో

యస్యక్షయాయ జిన్వథ । ఆపో జనయ థాచనః ॥ .... హిరణ్యవర్ణా

శ్శుచయః పావకా యాసుజాతః కశ్యపో యా స్వివన్ద్రః । అగ్నింయాగర్భం

• స్నానమన్త్ర ప్రోక్షణ మాత్రమేన

దధిరేవిరూప్తా స్తానఆప శ్శగ్గ్‌స్యోనా భవన్తు॥ . . . యాసాగ్గ్‌ం రాజా వరుణోయాతి మధ్యేసత్యాన్నృతే అవపశ్యం జనానామ్। మధుశ్చుత శ్శుచయోయాః పావకా స్తానఆప శ్శగ్గ్‌స్యోనా భవన్తు॥ యాసాన్దేవా దివికృణ్వన్తి భక్షంయా అన్తరిక్షే బహుధాభవన్తి। యాః పృథివీం పయసోన్దన్తి శుక్రాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు॥ అన్నాద్యాయేత్యౌదుమ్బర కాష్ఠేన దతోధావతే॥ అన్నాద్యాయవ్యూహధ్వం దీర్ఘాయు రహమన్నాదో భూయాసమ్। సోమోరాజాయ మాగమత్సమే ముఖంప్రవేక్ష్యతి భగేన సహవర్చసా॥ కాష్ఠం నైర్ఋత్యాం నిరస్య। అపఉపస్పృశ్య॥ . . . ఆచమ్య . . . స్నానచూర్ణే నోద్వర్త్య స్నాత్వా॥ (మసూరచూర్ణాదిభి రుద్వర్త్యామలక పిష్టాదిభి శ్శిరస్స్నానీయై స్నాతశ్చ భవతి) సోమస్య తనూరసీతి యజుషాహత మన్తరం వాసః పరిధాప్యాచమ్య॥ సోమస్య తనూరసి తనువంమేపాహి స్వామా తనూరావిశ। పరిధా ప్యాచమ్య॥ సార్వసురభిచన్దనం నమో గ్రహాయచేతి, తిసృభిర్యజుషా, ప్రతినమఃపదం దేవతాభ్యో రక్షణాయ దద్యాత్॥ . . . నతుమన్త్రాన్తే। నమోగ్రహాయచా భిగ్రహాయచ। నమశ్శాక జంజభాభ్యామ్। నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యోయా అభిగ్రాహిణీః॥ •ఊర్ధ్వపుండ్రాధారణం

•శ్లో॥ భస్మీభవతి తత్సర్వ మూర్ధ్వ పుండ్రం వినాకృతమ్॥

ముఖమగ్రే బ్రాహ్మణో లింపతి । (బాహూరాజన్యః । ఊరూవైశ్యః)
అప్సరస్వి త్యాత్మానం గన్ధేనానులిప్య ॥ అప్సరస్సుయో గన్ధో గన్ధర్వే
షుచ యద్యశః । దైవ్యోయో మానుషో గన్ధస్సమా గన్ధస్సు రభిర్జుష
తామ్ ॥ మణిగ్ం సౌవర్ణగ్ం సోపధానగ్ం సూత్రప్రోత మియమోషధీ
త్యుదకపాత్రే త్రిః ప్రదక్షిణం పరిప్లావ్య ॥ . . . ఇయమోషధీ త్రాయ
మాణా సహమానా సహస్వతీ । సామా హిరణ్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసి
నంమాకరోతు ॥ అపాశోసీతి త్ర్యవసానయాతంమణిం కంఠే బధ్నాతి ॥
అపాశో స్యరోషె మాసగ్ంశారీ శ్శివో మోపతిష్ఠస్వ దీర్ఘాయుత్వా
య శతశారదాయ । శతగ్ం శరద్భ్య ఆయుషే వర్చసే జీవాత్వై పుణ్యా
య ॥ సూత్రప్రోతం బాదరమణిం ఉదకపాత్రే తూష్ణీం త్రిఃప్రదక్షిణం
పరిప్లావ్య ॥ సవ్యేపాణౌ తూష్ణీంబధ్నాతి ॥ - (అహతముత్తరంవాసో
రేవతీస్త్వేతి సమానమ్ ॥) రేవతీస్త్వేతి ద్వాభ్యాం ఉత్తరం వాసోభి
మన్త్రిత ॥ రేవతీస్త్వా .... మహిత్వనమ్ ॥ యాఅకృన్తన్నితి,
తిసృభి ర్వాసో రాచ్ఛాద్య ॥ - యాఅకృన్తన్నవయన్ . . . . . . పోష
ముపసంవ్యయస్వ ॥ పరిధాప్య ద్విరాచమ్య ॥ • పరీద మిత్యాత్మాన

• పరిధాన శబ్దస్యాత్రాచ్ఛాదన పరత్వమ్.

శ్లో॥ ఈషద్ధౌతం నవంవస్త్రంసదశం య న్న ధారితమ్ । అహతం
తద్విజానీయా త్సర్వకర్మసు పావనమ్ ॥

మనుమన్త్రీ॥ . . . పరీదంవాసో అధిధా స్వస్తయే . . . . . . విభజాస్సి జీవన్॥ ... తస్యదశాయాం ప్రవర్తౌ ప్రబధ్య . . . దర్వ్యాఅగ్రే ఆధాయ, సవ్యేనహస్తేనాన్యేనవా, ప్రవర్తయో రుపరి ఆజ్యమానీ యాయుష్య మిత్యష్టాభిః ప్రతిమన్త్రి మష్టాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ . . . ఆయుష్యం వర్చస్యగ్ం సువీర్యగ్ం రాయస్పోష మౌద్భిద్యమ్। ఇదగ్ం హిరణ్యం జైత్ర్యా యావిశతాం మాగ్స్వాహా॥ హిరణ్యా యేదం నమమ॥ ఉచ్చైర్వాది పృతనాజి సత్రాసాహం ధనంజయమ్। సర్వాస్సమృద్ధీర్‌ ఋద్ధయో హిరణ్యేస్మిన్త్స మాహితా స్స్వాహా॥ హిరణ్యాయేదంనమమ॥ శునమహగ్ం హిరణ్యస్యపితురివ నామాగ్రభైషమ్। తంమా హిరణ్యవర్చసం పూరుషప్రియఙ్కురు స్వాహా॥ హిరణ్యాయేదంనమమ॥ . . . ప్రియంమా దేవేషుకురు ప్రియంమా బ్రహ్మణేకురు। ప్రియంవిశ్యేషు శూద్రేషు ప్రియగ్ం రాజసుమాకురు స్వాహా॥ హిరణ్యా యేదంనమమ॥ యాతిరశ్చీని పద్యసేహం విధరణీఇతి। తాన్త్వా ఘృతస్య ధారయాయజే సగ్ంరాధనీ మహగ్గ్స్వాహా॥ సగ్ంరాధన్యా ఇదంనమమ॥ సగ్ంరాధన్యై దేవ్యైస్వాహా॥ సగ్ంరాధన్యై దేవ్యా ఇదంనమమ॥ ... ప్రసాధన్యై దేవ్యైస్వాహా॥ ప్రసాధన్యై దేవ్యా ఇదంనమమ॥ ... సమ్రాజంచ విరాజంచాభి శ్రీర్యాచనోగృహే।

లక్ష్మీర్రాష్ట్రస్యయా ముఖేతయా మ్మాసగ్ంసృజామసి స్వాహా ॥ లక్ష్మ్యై ఇదంనమమ॥ ప్రవర్త్యా అపఆనీయ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భి స్సగ్గ్స్పర్శాద్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ॥ ఆపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది హోమంకరిష్యే॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తే॥ అపరేణా గ్నిం ప్రవర్తమేతాభిరే వైకం దక్షిణేకర్ణే ఆబధ్నీత॥ ఆయుష్యం వర్చస్య గ్ం ... ... యావిశతాంమామ్॥ . . . ఉచ్చైర్వాది ... ... త్స మహి॥ శ్ర ముహాగ్ం... పూరుష ప్రియఙ్కురు ॥ ప్రియంమా దైవేషుకురు ... ... రాజనుమాకురు ॥ యాత్తిరశ్చ నివద్యసేహం ... సగ్ంరాధనీ మహమ్ ॥ సగ్ంరాధన్యై దేవ్యై ॥ ప్రసాధన్యై దేవ్యై ॥ సమ్రాజంచ ... ... మాసగ్ం సృజామసి ॥ ఏతాభిస్సవ్యే ద్వితీయం బధ్నీయాత్ ॥ ఆయుష్యంవర్చస్యగ్ం ... సగ్ం సృజామసి ॥ • శుభి కేశిర ఇతి స్రజఙ్కరస్యా బధ్నీత॥ శుభికేశిర ఆరోహ శోభయన్తీము ఖంమమ। ముఖగ్ం హిమమశోభయ భూయాగ్ం సంప్రభగఙ్కురు।

•శ్లో॥ ఆసీనఊర్ధ్వః ప్రహ్వోవా నియమో యత్రనేదృశః। తదాసీనేన కర్తవ్యం నప్రహ్వో ననతిష్ఠతా॥ ఇతి కాత్యాయన వచ నోక్తమాహ॥ అత్ర కుండలాదీని, షడేతాన్యాసీన ఏవకుర్యాత్॥

యామాహర జ్జమదగ్ని శ్శ్రద్ధాయై కామాయ్యాన్యై। ఇమాన్తా మపిన హ్యేహం భగేన సహవర్చసా॥ ... యదాంజన మిత్యాంజనేన చక్షుషీ యుగవదాఙ్క్తే॥ యదాఞ్జనం త్రైకకుదం జాతగ్ం హిమవతఉ పరి। తేనవామాఞ్జేతేజస్సే వర్చ స్సేబలాయచ (మయిపర్వతేతి చతుర్భి ర్య జుర్భిర్వా। మయిపర్వత పూరుషమ్। మయిపర్వత వర్చసమ్। మయి పర్వత భేషజమ్॥ మయిపర్వ తాయుషమ్॥) యన్మేవర్చ ఇత్యా దర్శ మీక్షతే॥ యన్మేవర్చః పరాగత మాత్మాన ముపతిష్ఠతి। ఇదం తత్పునరాదదే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే॥ ప్రతిష్ఠేస్థ ... పాన హౌయుగవత్ప్రతి ముచ్య॥ ప్రతిష్ఠేస్థో దేవతానాం మామా సన్తాప్తమ్॥ తూష్ణీం ఛత్రమాదాయ॥ ప్రజాపతే శ్శరణమసీతి ఛత్ర మాత్మాన మభిచ్ఛాదయతి॥ ప్రజాపతే శ్శరణమసి బ్రహ్మణ శ్ఛదిర్విశ్వ జనస్య ఛాయాసి సర్వతో మాపాహి॥ దేవస్యత్వేతి శిరః ప్రమాణ మృజుం వైణ వం దండమాదాయ॥ దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవే శ్వినో ర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యా మాదదే ద్విషతో వధాయేన్ద్రస్య వజ్రోసి వార్త్రఘ్న శ్శర్మమేభవ యత్పాపం తంనివారయ॥ వాచంయచ్ఛ త్యానక్షత్రేభ్యః॥ ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీ ముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య॥ దేవీష్షడుర్వీ రిత్యర్ధర్చేన దిశముపస్థాయ॥ దేవీష్షడుర్వీ రురుణఃకృణోత విశ్వేదేవాస ఇహవీర యధ్వమ్॥ మాహాస్మహీతి చన్ద్రమసం నక్షత్రాణి చోపస్థాయ॥

మాహాస్మహి ప్రజయామా తనూభి ర్మారధామ ద్విషతే సోమరాజన్ ।

• తతో రాతినా సంభాష్య, యథార్థం గచ్ఛేత్ ॥ పాదౌ ప్రక్షాళ్యా చమ్య ॥ - శ్లో॥ చరితబ్రహ్మ చర్యోహం కృతవ్రత చతుష్టయః । కాశీ యాత్రాం గమిష్యామి అనుజ్ఞాం దేహిమేశుభామ్ ॥ - ప్రతివాక్యమ్ ॥ శ్లో॥ సాలఙ్కారాం మమసుతాం కన్యాందాస్యామి తేద్విజ । పాణింగృహీత్వా సాగ్ని స్త్వం గచ్ఛసార్వగచ్ఛమద్గృహమ్ ॥ - తతః, ఆశీర్వచనం ప్రాప్య, బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥

సమాప్తోయమ్.

• తతోరాతినా సంభాష్య । యథార్థం గచ్ఛేత్ ।రాతిః, మిత్రమ్-రమయతీతి వ్యుత్పత్త్యా॥ తేనసహ విస్రబ్ధస్సంభాష్య, ఆత్మ శక్త్యాద్యనురూపం ధర్మాదికం విచార్య, నిశ్చిత్య। యథార్థం గచ్ఛతి । తేన రాతినాసహయోర్థో ధర్మో మోక్షోవా సాధ్యత్వే నావధృతః, తదనురూప మాశ్రమం గార్హస్థ్యం మౌనంవా ప్రతిపద్యేత । తదేవం, సంన్యసి,సిషుః, స్నానకర్మకృత్త్వైవ ప్రవ్రజేత్। ఏవంమంత్రవత్స్నాన కర్మాశక్తౌ తూష్ణీం సమావర్తనం కుర్యాత్ ॥ అద్వైతదపర మిత్యస్యాపి విహితత్వాత్ ॥

అథ వైకల్పిక సమావర్తనమ్

అపరంస్నానం తూష్ణీమేవ తీర్థేఽస్నాత్వా తూష్ణీగ్ంసమిధ మాదధాతి। ఇతి *వపన పూర్వకం నద్యాం స్నాత్వాచమ్య॥ పూర్వోక్త... శుభతిథౌ, శ్రీమాఽగోత్రః నామధేయోహం సమావర్తన సిద్ధిద్వారా వైకల్పిక సమావర్తనం కరిష్యే॥ మేఖలాంతూష్ణీం బ్రహ్మచారిణే ప్రయచ్ఛతి। సముద్రం గచ్ఛస్వాహేతి దండాజినౌ అప్సుప్రాస్యేత్॥

సముద్రం గచ్ఛస్వాహా॥ శ్రోత్రియాగారా దగ్నిమాహృత్య। విధినోప సమాధా యాలఙ్కృత్య। పరిషిచ్య। పాలాశీం సమిధం ప్రాదేశ మాత్రం తస్మిన్నేవాగ్నౌ తూష్ణీం ప్రజాపతిం మనసాధ్యాయ న్నాదధాతి॥ పునః పరిషిచ్య॥ అనేన వైకల్పిక సమావర్తనేన భగవాంధ్సర్మాత్మకః ... శ్రీ మహావిష్ణు స్సుప్రీతో వరదోభవతు॥ మమ ద్వాదశ వర్ష వేదబ్రహ్మచర్య నివృత్తిద్వారా వివాహాధికార సిద్ధిరస్త్వితి భవన్తో బ్రువన్తు॥ తవద్వాదశవర్ష వేదబ్రహ్మచర్య నివృత్తిద్వారా వివాహాధికార సిద్ధిరస్తు॥ తతః, గన్ధపుష్పమాల్య, కర్ణాభరణాంజన ఛత్రౌపానహ వైణవదండాదికం సర్వం తూష్ణీ ముపాదత్తే। తథాచ॥ శ్లో॥ స్నానం వక్ష్యే పరంతూష్ణీం తీర్థేఽస్నాత్వైవ లౌకికమ్। వహ్నిమాధాయ విధివత్పరిషిచ్య సమన్తతః॥ పాలాశీం సమిధంతూష్ణీ మగ్నావాధాయ యత్పునః। పరిషేచనం తతఃకుర్యా ద్యథాపూర్వ మితిస్మృతిః॥

సమాప్తోయమ్.

---

*అపరంస్నానం ఆపద్విషయమ్.

అత్ర శ్లోకాః

వాక్యమ్, త్రయ స్స్నాతకాభవన్తి, విద్యాస్నాతకో వ్రతస్నాతకో విద్యావ్రత స్నాతక ఇతి ॥ యస్సమాప్యవేద మసమాప్య వ్రతాని, సమావర్తతే, సవిద్యాస్నాతకః ॥౧॥ యస్సమాప్య వ్రతాని, అసమాప్య వేదం, సమావర్తతే సవ్రతస్నాతకః ॥౨॥ యఃపున రుభయం సమాప్య, సమావర్తతే, సవిద్యా వ్రతస్నాతకః ॥ శ్లో ॥ వేదంవ్రతానివా పారం నీత్వా హ్యుభయ మేవవా । అవిప్లుత బ్రహ్మచర్యో లక్షణ్యాం స్త్రియ ముద్వహేత్ ॥ అత్రవేద మిత్యుపలక్షణమ్ ॥ తథాచమనుః ॥ వేదానధీత్య వేదౌవా వేదంవాపి యథాక్రమమ్ । అవిప్లుత బ్రహ్మచర్యో గృహస్థాశ్రమ మావహేత్ ॥ గురువేతు వరందత్వా స్నాయాత తదనుజ్ఞయా ॥ఇతి॥ వాక్యమ్ ॥ వివాహస్యతు రాగా ధీనత్వాచ్చ వివాహశ్చానియతః ॥ స్నాత్వా సముద్వహే త్కన్యాం, ఇతిసమావర్తన వివాహయో రవినాభావావ గమాత్ । తథా ॥ శ్లో ॥ గోదాన మకృతం యస్య వివాహశ్చే దుపస్థితః। యామ్యాయనేపి కుర్వీత గోదానం స్నాతకంచ వై ॥ గోదానదీని కార్యాణి వివాహా త్పూర్వవాసరే । ఏకతన్త్రేణవా కుర్యా దితివేద విదోవిదుః ॥ తథా ॥ శ్లో ॥ వివాహ దివసా త్పూర్వంతద్దినే స్నానమాచరేత్ । వివాహ దినసాఫస్తా ద్భవేత్తు స్నాతకవ్రతమ్ ॥ కింతు, స్నాతస్తూప యమాదర్వా జ్మృతోయాతి నసద్గతిమ్। తస్మాదాసన్న వైవాహ స్స్నాతకర్మ సమాచరేత్ । ఇతి వచనాచ్చ వివాహాభావే స్నానంచా నియతమ్ ॥ కించ ॥శ్లో ॥ అనాశ్రమీ నతిష్ఠేత దినమేక మపిద్విజః। ఆశ్రమేణ వినాతిష్ఠ న్ప్రాయశ్చిత్తీ యతేతుసఇతి॥

అథ వివాహమ్

శుభేహని మఙ్గళస్నానం కృత్వాచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమ సకలసంపత్సమృద్ధ్యర్థం మేతన్మదీయోద్వాహవిధౌ నిర్గతప్రత్యూహేన, మధుపర్కయోగ్యతా సిద్ధిద్వారా పాణిగ్రహణాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచ నంకరిష్యే । ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥ అనుహవమితి శాకునాది మన్త్రాన్వాచయి న్వివాహాగార మేత్య ॥

అనుహవం పరిహవం పరీవాదం పరిక్షపమ్। దుస్స్వప్నందురుదితం తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । అనుహూతం పరిహూతగ్ం శకునేర్యదశాకునమ్ । మృగస్య సృతమక్షయా తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । అరాత్తే అగ్నిరస్త్వారా త్పరశురస్తుతే । నివాతే త్వాభివర్షతు స్వస్తితేస్తువనస్పతే స్వస్తిమేస్తువనస్పతే । నమశ్శకృత్సదే రుద్రాయనమో రుద్రాయ శకృత్సదే । గోష్ఠమసి నమస్తేఅస్తు మామాహిగ్ంసీస్సిగసినసి వజ్రోనమస్తేఅస్తు మామాహిగ్ంసీః ॥ ఉద్గాతేవ శకునేసామగాయసి బ్రహ్మపుత్రఇవ సవనేషుశగ్ంససి । స్వస్తినశ్శకునేఅస్తు ప్రతినస్సుమనాభవ ॥

ఇతి వివాహాగారమేత్య । పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య ॥ ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమ ఆచన్ద్రార్క మనేక వైశేషిక సుఖానుభవ సకలసౌభాగ్య పరంపరాభివృద్ధిద్వారా ధర్మప్రజా సంపత్యర్థం గృహస్థాశ్రియముద్వహే ॥ పాణిగ్రహణాఙ్గత్వేన అదౌరక్షణార్థం రక్షాబన్ధనం కరిష్యే । తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ ... విశ్వేత్త్రాఽఇతి, విధివద్రక్షా బన్ధనం కుర్యాత్ ॥ ... ... విశ్వేత్తాతే సవనేషు ప్రవాచ్యాయాచ కథామఘువన్నిన్ద్రసున్వతే । పారావతం యత్పురుసం భృతంవస్వ్యపావృణో శ్శరభాయ ఋషిబన్ధవే । రక్షాబన్ధన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు ....ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ద్వితీయ యజ్ఞోపవీతంచ సన్ధార్య ॥ పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, మమ శ్రౌత

శ్లో ॥ అభ్యఙ్గే సూతకేచైవ వివాహే పుత్రజన్మని । మాఙ్గళ్యేషుచ సర్వేషు నధార్యం గోపిచందనమ్ ॥ పారమ్యో వరణంయజ్ఞే సంఙ్కల్పో వ్రతసత్రయోః । నాందీముఖం వివాహాదౌ శ్రాద్ధే పాకపరిక్రియేతి ॥ అష్టవిధో వివాహః ॥ శ్లో ॥ బ్రాహ్మోదైవ స్తథావార్షః ప్రాజాపత్య స్తథాసురః । గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ పైశాచశ్చాష్టమస్మృతః ॥ ఆచ్ఛాద్యచ కులీనాయ శ్రుతశీలవతే స్వయమ్ । ఆహూయ దానం కన్యాయా బ్రాహ్మోద్వాహః ప్రకీర్తితః ॥ ఇత్యాది నిర్ణయసిన్ధౌ జ్ఞేయః ॥ .... అనన్య పూర్వికా కాన్తా మసపిండాం యవీయసీమ్ । అరోగిణీ భ్రాతృమతీ మసమానార్ష గోత్రజామ్ ॥ పంచమా త్సప్తమాదూర్ధ్వం మాతృతః పితృత స్తథా ॥ ఇతి, యాజ్ఞ్యవల్క్యాదిభి రుక్తలక్ష

స్మార్త నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్య
ర్థం, వివాహాఙ్గభూత పరమపవిత్ర ద్వితీయ యజ్ఞోపవీతధారణం కరి
ష్యే। తదఙ్గషోడశోపచార పూజాంకరిష్యే। యజ్ఞోపవీత దేవతాభ్యోన
మః, ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్॥ ధ్రువా
ద్యౌరిత్యాదినా యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణై స్స్పర్శయేత్॥ ధ్రువాద్యౌ
ర్ధ్రువా......అయఞ్చ బ్రహ్మణస్పతిః॥ ఆచమ్య, యజ్ఞోపవీతం...
తేజః॥ పునరాచమ్య॥ యజ్ఞోపవీతధారణ ముహూర్త......ఫలసిద్ధి
రస్తు॥ (చతురోవరాన్ బ్రాహ్మణాం చ్ఛ్రుతశీల విత్తసమ్పన్నాం ధ్స
హృదస్సమవేతాన్ కార్యకుశలా న్వరః ప్రహిణుయాత్॥) కన్యావర
ణార్థం చతురో వరాన్ప్రేషయిష్యే॥ మదర్థం కన్యాంవృణీధ్వమ్।
వృణీమహే॥ వరస్తాన్ ప్రసుగ్మన్తేతి ద్వాభ్యామభిమన్త్ర్య॥ ...

ణాయాః కన్యాయాః పాణిం జిఘృక్షుః॥ ... శ్రుత్వా కన్యాప్రదాతా
రం పితరస్స పితామహాః। విముక్తా సర్వపాపేభ్యో బ్రహ్మలోకం వ్రజ
న్తితే॥ - విష్ణుం జామాతరం మత్వాతస్యకోపం నకారయేత్। అప్ర
జాయాన్తు కన్యాయాం నాశ్నీయా త్తస్యవైగృహే॥ కించ॥ శ్లో॥ అప్ర
జాయాన్తు కన్యాయాం నభుంజీత కదాచన। దౌహిత్రస్య ముఖందృష్ట్వా
కిమర్థ మనుశోచతి॥ - వివాహకాలే యాత్రాయాం పథిచౌర సమా
కులే। అసహాయో భవేద్విప్ర స్తదాకార్యం ద్విజన్మభిః। ఏకయాన
సమారోహ ఏకపాత్రేచ భోజనమ్॥ వివాహే పథియాత్రాయాం కృ
త్వావిప్రో నదోషభాక్। అన్యథా దోషమాప్నోతి పశ్చా చ్చాంద్రా
యణం చరేత్॥ ...

ప్రిసుగ్మన్తా ధియస్తానస్య సక్షణివరేభిర్వరాగ్ం అభిషుప్రసీదత । అస్మాకమిన్ద్ర ఉభయంజుజోషతి యత్సౌమ్యస్యాన్ధసో బుబోధతి । అనృక్షరా ఋజవస్సన్తుపన్థా యేభిస్సఖాయో యన్తినోవరేయమ్ । సమర్యమాసంభగోనోనినీయా త్సంజాస్పత్యగ్ం సుయమమమస్తుదేవాః ॥ తే కన్యాదాతారంగత్వా, కౌండిన్యసగోత్రోద్భవాయ, నారాయణశర్మణే వరాయ, భారద్వాజసగోత్రోద్భవాం, లక్ష్మీనామ్నీం, భవదీయాం కన్యాం, ప్రజానహత్వ, కర్మభ్యో వృణీమహఇతి బ్రూయుః ॥ ... చతుస్సాగర పర్యన్తమ్, గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభంభవతు । వాసిష్ఠ, మైత్రావరుణ, కౌండిన్య, త్రయార్షేయ, ప్రవరాన్విత, కౌండిన్యసగోత్రోద్భవస్య, కేశవ శర్మణోనప్త్రే ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ .... కౌండిన్యసగోత్రోద్భవస్య మాధవ శర్మణఃపౌత్రాయ ॥ చతుస్సాగర... కౌండిన్యసగోత్రోద్భవస్య గోవిన్దశర్మణః పుత్రాయ ॥ ... చతుస్సాగర ...... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవాయ నారాయణశర్మణేవరాయ ॥ చతుస్సాగరపర్యన్తమ్ - గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభం భవతు, ఆఙ్గీరస, బార్హస్పత్య - భారద్వాజ, త్రయార్షేయ, ప్రవరాన్విత - భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య, రత్నాకర శర్మణోనప్త్రీమ్ ॥ ... చతుస్సాగర...... భారద్వాజసగోత్రోద్భవస్య - సాగరశర్మణః పౌత్రీమ్॥ చతుస్సాగర... భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య - సిన్ధుశర్మణః పుత్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర... భారద్వాజస గోత్రోద్భవాం, లక్ష్మీనామ్నీం భవదీయాం కన్యాం - ప్రజానహత్వకర్మభ్యో వృణీమహే ॥ దాతా, తస్మైదాస్యామీతిబ్రూయాత్ ॥ తస్మైదాస్యామి, పూజాగారే దాతాసంకల్ప్య॥ పూర్వోక్త...

శుభతిథౌ, మమకుమార్యాః ఆయుష్యాభివృద్ధిద్వారా సమస్తమఙ్గళావాప్త్యర్థం, గౌరీకంకణదేవతాముద్దిశ్య, గౌరీకంకణదేవతాప్రీత్యర్థం, గౌరీకంకణపూజాంకరిష్యే ॥ గౌరీకంకణదేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్॥ శుభికేశిర ఇతి స్రజఃకన్యకాశిరస్యాబధ్నీత। శుభికేశిర ఆరోహ .... సహవర్చసా ॥ తతోబృహత్సామేతి మన్త్రేణ కన్యకావామహస్తే కంకణం బధ్నీయాత్ ॥ బృహత్సామక్షత్రభృద్వృద్ధవృష్ణియం త్రిష్టుభౌజశ్శుభిత ముగ్రవీరమ్। ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదంవాతేన సగరేణరక్ష॥ రక్షాబన్ధన ముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు .... ఫలసిద్ధిరస్తు॥... మదర్థం తమేవ వరంవృణీధ్వ మితి వధూర్వదేత్॥ యూయంమదర్థం తమేవ వరం వృణీధ్వమ్॥ వృణీమహే॥ బ్రాహ్మణాః, కృతార్థావయ మితి వరమావేదయేయుః। కృతార్థావయమ్ ॥ ఆగతాయ వరాయ మధుపర్కంకుర్వే ॥ దాతాసంకల్ప్య॥ పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, మదీయంగృహం ప్రత్యాగతమిమం విష్ణురూపిణంవరం వేదోక్తవిధినా మధుపర్కేణసువర్ణేన పూజయిష్యే॥ •ఉదగగ్రంకూర్చం నిదధాతి। తస్మిన్వరో రాష్ట్రభృదసీతి యజుషోపవిశతి రాష్ట్రభృదస్యాచార్యా

• శ్లో॥ వరస్యయా భవచ్ఛాఖా తచ్ఛాఖా గృహ్యచోదితః। మధుపర్కః ప్రదాతవ్యో హ్యన్యశాఖేపి దాతరి॥ ద్విరాచమ్య సమాసీనః కర్తా ప్రత్యఙ్ముఖోవరమ్। ప్రాఙ్ముఖస్తం సమాసీనం మధుపర్కేణ పూజయేత్॥ శ్లో॥ కన్యాంవరయ మాణానా మేషధర్మో విధీయతే। ప్రత్యఙ్ముఖావరయన్తిప్రతిగృహ్ణన్తి ప్రాఙ్ముఖాః ॥శ్లో॥ త్రిష్వేతేష్వాపూర్వముఖో

స్తన్త్రీమా త్వదో్యషమ్ । రాష్ట్రభృదసి సంమ్రాడా స్తన్త్రీమా త్వదో్యషమ్ ।

ఇతిరాజన్యః। రాష్ట్రభృదస్యధిపత్న్యా స్తన్త్రీమా త్వదో్యషమ్। ఇతివైశ్యః।

జలపాత్రమాదాయ, ఆపఃపాద్యాఇతి, దాతాప్రాహ । ఆపఃపాద్యాః ॥

ఆపఃపాదా వనేజనీరితి పరస్తాః అపోభిమన్త్ర్య ॥ ఆపఃపాదా వనేజనీ

ద్విషన్తం నాశయన్తుమే। అస్మిన్కులే బ్రహ్మవర్చస్య సాని॥ దక్షిణంపాదం పూర్వం బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛే త్సవ్యగ్ం శూద్రాయేతి, పూర్వం దక్షిణపాదం ప్రక్షాళ్య। తతో వామపాదం ప్రక్షాళయేత్ ॥ శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ స్వరూపవర, ఇదన్తేపాద్య మిదన్తేపాద్య మిదన్తే పాద్యమ్॥ సుపాద్యమ్॥ ప్రక్షాళయితారం దక్షిణబాహు ముపస్పృశ్య ॥ నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ । జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమోనమః ॥ నమోస్త్వనన్తాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటీ యుగధారిణేనమః ॥ ఇతి, పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య । వరో మయిమహఇతి యజుషాత్మానం ప్రత్యభిమృశేత్ ॥ మయి మహో మయియశో మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ॥ అపఉపస్పృశ్య ।

దాతా వరఃప్రత్యఙ్ముఖో భవేత్ । మధుపర్కార్చితా యేనాం తస్మై దద్యాత్సదక్షిణామ్॥ భుక్త్వా సముద్వహేత్కన్యాం సావిత్రీగ్రహణంతథా। ఉపోషితస్సుతాందద్యా దర్చితాయ ద్విజాయతు॥ భుక్తేతి, మధుపర్కే నైవ భోజనపరమ్॥ శ్లో॥ ఇక్షూనపః ఫలంమూలం తాబూలంపయఔషధమ్। భక్షయిత్వాపి కుర్వీత స్నానదానాదికాః క్రియాః ॥

•దాలా, ఉపర్యధస్థిబాభ్యాం కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య, మృణ్మయే నార్ఘణీయా ఆపఇత్యుక్త్వా॥ అర్హణీయా ఆపః॥ ఆమాగన్నితి వరఃకలశోదక మభిమన్త్రి॥ ఆమాగ్న యశసావర్చసా సగ్ంసృజ వయసాతేజసాచ। తంమాప్రియం ప్రజానాంకుర్వధిపతిం పశూనామ్॥ దాత్రా, వరస్యాంజలౌ, అపామేకదేశ ఆనీయమానే వరో విరాజోదో హోసీతి యజుర్జపేత్॥ విరాజోదోహోసి విరాజోదోహమశీయ మమపద్యాయ విరాజ॥ వరః, అపఃఅపాస్య॥ దాత్రాతచ్ఛేషం పుర స్తాన్నినీయమానం వర స్సముద్రంవ ఇత్యనుమన్త్రి॥ సముద్రంవః ప్ర హిణోమి స్వాంయోని మపిగచ్ఛత। అచ్ఛిద్రఃప్రజయాభూయాసం మాపరాసేచి మత్పయః॥ అత్ర, వాసోగవాదికం యథాశక్తిదత్త్వా, వరమ లఙ్కృత్య॥ యువంవస్త్రాణిపీ వసావసాథే యువోరచ్ఛిద్రామన్త వో హసర్గాః। అవాతిరత మనృతాని విశ్వ ఋతేన మిత్రా వరుణాసచేథే॥ ఇతి, వస్త్రద్వయం దద్యాత్॥ హిరణ్యరూప స్సహిరణ్య సందృగపాన్న ప్రాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః। హిరణ్య యాత్పరియోనే ర్నిషద్యా హిరణ్య దాద దత్యన్నమస్మై॥ ఇతి, సువర్ణాభరణై రలఙ్కృత్య॥ •దధిమధు

•అపఉపస్పృశేత్ ... ఇంద్రియ స్పర్శనానన్తరం హ[illegible] ప్రక్షాళయేత్॥

• సూ॥ త్రివృతమేకేషుకృతంచ। పాంక్తమేకే [illegible]నాస్సక్తూంశ్చ।

సగ్ంసృష్టంకాగ్ంసేన వర్షీయసాపిధాయ ఉపర్యధస్థిలాభ్యాం కూర్చా భ్యాం పరిగృహ్యా, మధుపర్క ఇతి దాతా ఉచ్చైస్త్రిరుక్త్వా। మధు పర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః॥ త్రయ్యై విద్యాయా ఆమాగన్నిత ద్వాభ్యాం వరో మధుపర్క మభిమన్త్ర్య॥ త్రియ్యై విద్యాయై యశోసి యశస్తో యశోసి బ్రహ్మణో దీప్తిరసి। తంమాప్రియం ప్రజానాం కురవ్ధివతిం పశూనామ్॥ ఆమాగన్ యశస్త్వావర్చసా సగ్ంసృజ పయసా తేజసాచ తంమాప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామ్॥ అమృతోప స్తరణమసీ త్యపఃపీత్వా॥ అమృతోప స్తరణమసి॥ ద్విరాచమ్య యన్మధునఇతి మధుపర్కగ్ం సర్వాంగుళీభి స్సముద్ధృత్య, సకృ త్ప్రాశ్య॥ యన్మధునో మధవ్యం పరమ ప్పన్నాద్యంవీర్యమ్। తేనా హం మధునో మధవ్యేన పరమే ణాన్నాద్యేన వీర్యేణ పరమోన్నాదో మధవ్యోసాని॥ ఇతి, సకృన్మన్త్రేణ, పునస్తూష్ణీం ద్విఃప్రాశ్య॥ అమృ

థానాః, ఘృష్టయవాః। సక్తుప్రసిద్ధః, పంచానాం సముదాయః, పాఙ్క్త మిత్యుచ్యతే॥

•అత్రోప స్తరణప్రభృత్య పిధానాంతస్య, ఏకకర్మత్వాన్నమధ్యేశౌచాచ మనం॥ అపిధానానన్తర మాచమనముక్తమ్॥ అత్ర, ఉభయత్రాపో శనానన్తర మాచామేత్ ఇతి బోధాయనః ॥శ్లో॥ మధుపర్కేచ సోమే

ణావి ధానమసీ త్యపఃపీత్వా । అమృతాపిధానమసి ॥ తతో ద్విరా చమ్య ॥ దాతా గౌరిత్యుక్త్వా వరాయ గాంప్రదర్శ్య ॥ గౌః ॥ వరో గౌరసీతి యజుషాగామాభిమన్త్ర్య॥ • గౌర్దస్యపహత పాప్మాప పాప్మా నంజహి నారాయణశర్మణోమమచ,సిన్ధు శర్మణో ముష్యచ, అగ్నిః ప్రా శ్నాతు ప్రథమస్సహివేద యథాహవిః । అనష్టమస్మాకం కృణ్వన్బ్రా హ్మణో బ్రాహ్మణేభ్యః ॥ ఇతి, వరఃపఠిత్వా ॥ వరో యజ్ఞోవర్ధతా మి త్యుపాగ్ం శూక్త్వా ॥ యజ్ఞోవర్ధతాం యజ్ఞస్యవృద్ధి మనువర్ధాపచితి

ధాప్యప్సు ప్రాణాహుతీషుచ । నోచ్ఛిష్టస్య భవేద్దోషస్త్వత్రేస్తు వచనం యథా ॥ అప్సు- అమృతోపస్తరణ మసీత్యాదిషు - ప్రాణాహుతిషు, మంత్రోచ్చారణే దోషోనాస్తి - ఉచ్ఛిష్టత్వాభావాత్ । తతోమధు పర్కాదిషు శుద్ధ్యర్థమాచమనం నకార్యమితిస్మృతి చంద్రికాయా ముక్తమ్ ॥ పరాశరః । శ్లో॥ తాంబూలభక్షణే చైవ భుక్తస్నేహానులేపనే మధుపర్కేతిలేసోమే నోచ్ఛిష్టం మనురబ్రవీత్ ॥ ఇతి అతోవిధిప్రతి షే ధాద్వికల్పః ॥శ్లో॥ స్నాత్వా పీత్వాక్షుతేసుప్తే భుక్త్వారథ్యోపసర్పణే । ఆచాన్తః పునరాచామేద్వాసో విపరిధాయచ ॥ శ్లో ॥ క్షుత్వాసుప్త్వాచ భుక్త్వాచష్ఠీ విత్వోక్త్వావృతంవచః । పీత్వాపోధ్యేష్యమాణంచ ద్వ్యా చామేత్ప్రయతోపివా ॥ ఇతి - శ్యావాన్తపర్యన్తా వోష్ఠావుపస్పృశ్యా చామేత్-అత్రద్విరిత్యనువర్తతే ॥ అస్యార్థః॥ అలోమక ప్రదేశశ్యావః తత్పర్యన్తావోష్ఠా వుపస్పృశ్యాచామేద్యది- తద్ద్విరాచమ మిత్యర్థః ॥ • మమచా ముష్యచేతి వరదాతృ నామ్నో షష్ఠ్యన్తయోర్నిర్దేశః ॥

ర్రస్యవచితింమా క్షురవ్యపచిత్తోహం మస్తుష్యేష భూయాసమ్। గాధే
నుభవ్యా మాతారుద్రాణాం దుహితావసూనాగ్ స్వసాదిత్యానా మ
మృతస్యనాభిః। ప్రణువోచంచి కితుషే జనాయమాగా మనాగా మది
తింవధిష్ట। పిబతూదకం తృణాన్యత్తు॥ ఓముథ్సృజతే త్యుచ్చైరుక్త్వా
గాం వరోవిసృజేత్॥ ఓముథ్సృజత॥ నాలభేత॥ దాతా, సిద్ధమన్నం
పాత్రాన్తరేణాదాయ। స్వయంతిష్ఠన్ భూతమిత్యుక్త్వా, వరాయదర్శ
యేత్॥ భూతమ్॥ పరో సావిరాడిత్యేతైరుపాగ్ శ్వన్నమభిమన్త్రయ్॥
సోప్తరాట్। తస్మ్రిణాయు తస్యతేశోయు తన్మ ఊర్జ్వన్నాః॥ ఓం కల్పయతే
త్యుచ్చై ర్వరః ప్రబ్రూయాత్॥ ఓంకల్పయత॥ ప్రాఙ్ముఖాః ప్రయ
చ్ఛన్తి। ప్రత్యఙ్ముఖాః ప్రతిగృహ్ణాతే॥ తతో వరందాతృ సమీపం
నీత్వా॥ అవరణ వస్త్రమాచ్ఛాద్య॥ ... కన్యకా పితా పితామహో
భ్రాతా స్వకుల్యోవా జనని, వేణువేత్రాది పాత్రస్థిత తండులేషు ఉప
విష్ట కన్యకయాసహ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య। ప్రాణానాయమ్య॥ పూర్వో
క్తైవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ, అస్మాకం సహకుటుంబానాం
క్షేమస్థైర్య విజయాయు రారోగ్యైశ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థ
కామమోక్ష చతుర్విధ ఫలపురుషార్థ సిద్ధ్యర్థం, మమ సమస్తపి
తౄణాం నిరతిశయానన్ద బ్రహ్మలోకా వాప్త్యాది కన్యాదానకల్పోక్త
ఫలావాప్తిద్వారా, శ్రీలక్ష్మీనారాయణ ప్రీతయే, బ్రాహ్మ వివాహవిధి
నా, సాలఙ్కృత కన్యాదానకాలే, మహాసఙ్కల్ప పరసంకరిష్యే॥ అథా
నన్తవీర్యస్య శ్రీమదాది నారాయణస్యా చిన్త్య పరిమిత శక్త్యాభియ

మాణస్య.........షోడశ మహాదానా న్తర్వర్తి సాలఙ్కృత కన్యాదానం సహిరణ్యోదక ధారాపూర్వక మహంకరిష్యే ॥ శ్లో॥ కన్యాం కనక సంపన్నాం కనకా భరణైర్యుతామ్ । దాస్యామి విష్ణవేతుభ్యం బ్రహ్మ లోక జిగీషయా ॥ కన్యే మమాగ్రతో భూయాః కన్యేమే దేహి పార్శ్వయోః । కన్యేమే పృష్ఠతో భూయా స్త్వద్దానాన్మోక్షమాప్నుయామ్ ॥ కన్యాం సాలఙ్కృతాం సాధ్వీం సుశీలాయ సుధీమతే । ప్రయతోహం ప్రయచ్ఛామి ధర్మకామార్థసిద్ధయే ॥ విశ్వంభరా సర్వభూతా స్సాక్షిణ్య స్సర్వదేవతాః । ఇమాం కన్యాం ప్రదాస్యామి పితౄణాం తారణాయవై ॥ శ్రీరూపైషా మయా కన్యా తుభ్యం శ్రీధరరూపిణే । ఇత్యుక్త్వోదక పూర్వన్తాం దద్యాత్తస్మై త్రివాచకమ్ ॥ (కుశకుసుమ సహిరణ్యోదకాక్షతాన్ హస్తే కన్యాంగృహీత్వా । తుభ్యం ప్రజాసహత్వ, కర్మభ్యః ప్రతిపాదయామీతి కన్యా దక్షిణహస్తం హిరణ్యోదక ధారా పూర్వకం వరస్య దక్షిణేహస్తే దద్యాత్) ॥ వరార్థాయ - • చతుస్సాగర పర్యన్తమ్.........కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య కేశవ శర్మణో నప్త్రే ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ...... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య మాధవశర్మణః పౌత్రాయ । చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ...... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య గోవిన్ద శర్మణఃపుత్రాయ । చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ...... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవాయ నారాయణ శర్మణే

• శ్లో॥ వరగోత్రం సముచార్య ప్రపితామహ పూర్వకం । కన్యాగోత్రం తతశ్చైవ కన్యా భూమిశ్చ దీయత ఇతి ॥

శ్లో॥ గోదాసీ కన్యకాశ్చైవ తిష్ఠన్నేవ ప్రతిగ్రహే । వాలం కేశం తథాహస్తం న్యస్యహస్తే జలంక్షిపేత్ ॥

వరాయ ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ .... భారద్వాజస గోత్రో ద్భవస్య రత్నాకర శర్మణోనప్త్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ...... భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య సాగర శర్మణః పౌత్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ... భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య సిన్ధుశర్మణః పుత్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ .... భారద్వాజస గోత్రోద్భవాం లక్ష్మీ నామ్నీంకన్యాం, తుభ్యం ప్రజాసహత్వ కర్మభ్యః ప్రతిపాదయామి ॥ ప్రజాపతిః ప్రియతాం, భవాన్ కన్యాం ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ స్వస్తీతి ప్రతి వచనమ్ ॥ ఓగ్ం స్వస్తి । దేవస్యత్వేతి, కన్యాం వరః ప్రతి గృహ్ణీయాత్॥ దేవస్యత్వా సవితుఃప్రసవే । అశ్వినో ర్బాహుభ్యామ్ । పూష్ణో హస్తా భ్యాంప్రతిగృహ్ణామి । రాజాత్వా వరుణోనయతు దేవిదక్షిణేప్రజాపతయే కన్యామ్ । తేనామృ తత్వమశ్యామ్ । వయోదాత్రే । మయో మహ్య మస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే । క ఇదంకస్మా అదాత్ ॥ కామః కామాయ కామోదాతా । కామః ప్రతి గ్రహీతా । కామగ్ం సముద్ర మావిశ । కామేనత్వా ప్రతిగృహ్ణామి । కామైతత్తే । ఏషాతే కామదక్షి ణా । ఉత్తానస్త్వాఙ్గీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ ధర్మప్రజా సిద్ధ్యర్థం ప్రతి గృహ్ణామి ॥ ఏవంత్రిః ॥ ఏతత్కన్యాదాన సాద్గుణ్యార్థం సదక్షిణతా మ్బూలం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదేనమమ ॥ దాతా ॥ శ్లో॥ కన్యేమమా గ్రతో భూయాః కన్యేమే దేహిపార్శ్వయోః । కన్యేమే పృష్ఠతో భూ యా స్త్వద్దానా న్మోక్ష మాప్నుయామ్॥ మమవంశకులేజాతా పాలితా

వత్సరాష్టకమ్ । తుభ్యంవిప్రమయాదత్తా పుత్రపౌత్ర ప్రవర్ధినీ ॥ ధర్మార్థ కామేషు త్వయైషా నాతి చరితవ్యా ॥ నాతిచరామి ॥ ఇతి, వరః ప్రతియుక్త్వా, ఏవంత్రిః ॥ తతో, వర స్థండిలే విధివదగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమ శ్రౌతస్మార్త నిత్య నైమిత్తిక కామ్యకర్మా నుష్ఠానాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిద్వారా సమస్త మఙ్గళావాప్త్యర్థం గృహ్యాగ్ని ప్రతిష్ఠాపన ఙ్కరిష్యే ॥ స్థండిలోల్లేఖనాది అలఙ్కరణాన్తం కత్వా । యథాస్థాన ముపవిశ్య ॥ మఙ్గళాష్టక చూర్ణికానుక్త్వా ॥ । తతోగుడజీరకాన్ ధ్రువన్తఇతిమన్త్రేణ, వధూవరౌ పరస్పరం శిరసినిక్షిపేత్ ॥ ధ్రువస్తేరాజా వరుణో ధ్రువన్దేవో బృహస్పతిః ॥ ధ్రువస్త ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం ధ్రువమ్ ॥

ధ్రువంధ్రువేణ హవిషా। తస్మైదేవా అధిబ్రవన్। అయఞ్చ బ్రహ్మణస్పతిః॥ అయం ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । అస్మిన్ ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ తతస్సుముహూర్తే, ఆవరణ వస్త్రం కించిదపాస్య । వరఃకన్యాం దృష్ట్వా చక్షుషీ ఉపసగ్ంహృత్య, అభ్రాతృఘ్నీమితి జపతి॥ అభ్రాతృఘ్నీం వరుణాపతిఘ్నీం బృహస్పతే । ఇన్ద్రాపుత్రఘ్నీం లక్ష్మ్యన్తా మస్యైసవితస్సువ ॥ అఘోర చక్షురితి పునస్సమీక్షేత ॥ అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి

। శ్లో॥ కళ్యాణాష్టక చూర్ణికాది పఠనం తస్మిన్ ముహూర్తేతథా ।
అన్యోన్యం గుడజీరకంచ శిరసోః ప్రక్షేపణం దంపతీ ॥

శివాపతిభ్యస్సుమనా స్సువర్చాః। జీవసూ ర్దేవకామా స్యోనా శన్నో భవద్విపదే శంచతుష్పదే ॥ ఆవరణవస్త్ర ముత్తరతో పాస్య ॥ అత్ర వరవధ్వౌ సఙ్కల్పయతః ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, ఆవాభ్యాం కర్మాణి కర్తవ్యాని ప్రజాశ్చోత్పా దయితవ్యాః॥ అఙ్గుష్ఠే నోపమధ్యమయా చాఙ్గుళ్యా దర్భగ్ం సంగృహ్యోర్ధ మహామితి, యజుషా తస్యాభ్రువోర న్తరం దర్భేణసంమృజ్య॥ ఇదమహం యాత్వయిపతిఘ్న్యల క్ష్మిస్తాన్ని దిశామి॥ దర్భం ప్రతీచీనం నిరస్య। అపఉపస్పృశ్య॥ జీవాగ్ం రుదన్తీతి నిమిత్తేజపేత్॥ జీవాగ్ం రుదన్తి విమయన్తే అధ్వరే దీర్ఘామను ప్రసితిం దీధియుర్నరః। వామం పితృభ్యోయ ఇదగ్ం సమే రిరే మయఃపతిభ్యో జనయః పరిష్వజే॥ యుగ్మాన్విప్రాః వ్యుష్టత్వాకా రమితి స్నానీయాదృభ్యః ప్రేషయేత్॥ వ్యుష్టత్వాక్రార ముదచ్ఛన్త్వాప ఆస్యైబ్రాహ్మణా స్స్నపనగ్ం హరన్తు। అవీరఘ్నీ రుద చ్ఛన్త్వాపః ॥ •అర్యమ్ణఇతి యజుషా తస్యాశ్శిరసి దర్భేణ్వంనిధాయ॥ అర్యమ్ణోఅగ్నిం పరియన్తుక్షిప్రం ప్రతీక్షన్తాగ్ శ్వశ్రోవోదేవరాశ్చ॥ •ఖేనసఇతి తస్మి

• శ్లో॥ వలయం పంచభిర్దర్భై ర్వింశత్యా వేష్టనంతథా। అంతర్ద శాంగుళం ప్రోక్తం దర్భేణ్వమితిలక్షణం॥

•శ్లో॥ దర్భేణ్వం కన్యకాశీర్షే నిధాయ యుగదక్షిణే। పార్శ్వేద క్షిణరంధ్రేతు అంతర్ధధ్యాత్సువర్ణకమ్।

న్దక్షిణం బహిర్యుగచ్ఛిద్రం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ఖేనస్తః ఖేరథః ఖేయుగస్య శచీపతే। అపాలామిన్ద్రత్రిఃపూర్త్వ్యకర త్సూర్యవర్చసమ్ ॥ శన్తేహిరణ్య మితి సువర్ణం ఛిద్రేన్నధాయ ॥ శన్తేహిరణ్యగ్ం శమునన్త్వాప శ్శన్తే మేధీభవతు శంయుగస్య తృద్మ ॥ శన్తఆప శ్శతపవిత్రా భవన్త్వథాపతాః తన్వగ్ం సగ్ంస్పృజసః ॥ హిరణ్యవర్ణాఇతి పంచభి స్సకృత్స్నాప యేత్ ॥ హిరణ్య వర్ణా శ్శుచయః పావకాః ప్రచక్రముర్హిత్వా వద్యమాపః। శతం పవిత్రా వితతాహ్యాసు తాభిష్ట్వా దేవస్సవితా పునాతు ॥ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకా యాసుజాతః కశ్యపోయా స్వగ్నిః। యాఅగ్నింగర్భం దధిరే సువర్ణాస్తాన అపశ్శగ్గ్ స్స్యోనా భవన్తు ॥ యాసాగ్ం రాజా వరుణోయాతి మధ్యేసత్యా నృతే అవపశ్యం జనానామ్। యాఅగ్నింగర్భం దధిరే సువర్ణాస్తా ఆపశ్శగ్గ్ స్స్యోనా భవన్తు ॥ యాసాన్దేవా దివికృణ్వన్తి భక్షంయా అన్తరిక్షే బహుధా నివి ష్టాః। యాఅగ్నింగర్భం దధిరే సువర్ణాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్స్యోనాభవన్తు ॥ శివేనమా చక్షుషా పశ్యతాపః శివయా తనువోపస్పృశన్తు త్వచన్మే। ఘృతశ్చుత శ్శుచయోయాః పావకా స్తాన ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు ॥

పరిత్వేత్యహత వాసోభ్యాం వధూమాచ్ఛాదయ్య ॥ పరిత్వా గిర్వణోగిర ఇమాభవన్తు విశ్వతః । వృద్ధాయుమనువృద్ధయో జుష్టాభవన్తు జుష్ట యః ॥ ద్విరాచమ్య ॥ పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, ఆవయో ర్దంపత్యోః, ఆయుర్వర్చో యశోబలాభివృద్ధ్యర్థం, సంపూర్ణవర్షశత పర్యన్తం సుఖేన జీవన సిద్ధ్యర్థం, యోక్త్రమాఙ్గల్య ధారణం కరిష్యే ॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ యోక్త్రమాఙ్గల్య దేవతాభ్యో నమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ • ఆశాసానేత్యాసీనాం త్రివృద్దర్భమయేన యోక్త్రేణ పత్నీగ్ం సన్నహ్యతి ॥

ఆశాసానా సౌ మనసం ప్రజాగ్ం సౌభాగ్యం తనూమ్ । అగ్నేరనువ్రతా భూత్వా సన్నహ్యేసుకృతాయకమ్ ॥ ఉత్తరేణ నాభిం నిష్టర్క్యం గ్రన్థింకృత్వా ప్రదక్షిణం పర్యూహ్య దక్షిణేన నాభి మవస్థాప్య ॥ ధ్రువాద్యౌ రిత్యాదినా మఙ్గళసూత్రం బ్రాహ్మణై స్స్పర్శయేత్ ॥ ధ్రువా ద్యౌర్ధ్రువా ...... బ్రహ్మణస్పతిః ॥ మాఙ్గల్య తన్తునేతి మఙ్గళసూత్రం కన్యకా కంఠేబధ్నాతి ॥ శ్లో॥ మాఙ్గల్య తన్తునానేన మమజీవన హేతునా । కంఠేబధ్నామి సుభగే త్వంజీవ శరదాంశతమ్ ॥ యోక్త్ర మాఙ్గల్య ధారణ ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు ... ... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

• శ్లో॥ త్రివృద్దర్భ మితిప్రోక్తం దీర్ఘం ద్వాత్రింశ దంగుళమ్ । చతు ర్వింశతి దర్భైశ్చ ఉచ్యతే యోక్త్ర లక్షణమ్ ॥

శ్లో॥ త్రింశద్దర్భైః కృతం యోక్త్రం ద్వాత్రింశ దంగుళాయతమ్ । అష్టావింశతి దర్భైర్వా జ్ఞేయం యోక్త్రస్య లక్షణమ్ ॥ ఇత్యేకే ॥

కపిలావాచనాది మఙ్గళాచారపాత్రిప్తం కుర్యాత్తస్యాయం ప్రయోగః॥ వరః పయసా వధ్వంజలా వుపస్తీర్య, ద్విస్తండులానోప్య ద్విరభిఘారయతి, తతోవరాంజలా వనఃకుర్యాదేవం, వధ్వంజలే రుపరిస్థాప్య, సోదకం కలశమాదాయ, బ్రాహ్మణైస్సహ కపిలాగ్ స్మారయతి, దక్షిణాఃపాన్తు, బహుదేయం చాస్తు, పుణ్యం, వర్ధతాగ్ంం శాన్తిరస్తు। పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, వృద్ధిరస్తు, అవిఘ్నమస్తు, ఆయుష్యమస్తు, ఆరోగ్యమస్తు, స్వస్తిశివం కర్మాస్తు, కర్మ సమృద్ధిరస్తు, దంపత్యోర్జన్మనక్షత్రే సగ్రహే సదైవతే సహసోమేన క్రియేతాగ్ంం శాన్తిరస్తు॥ ప్రజాపతి స్త్రియా మిత్యాది కామస్సమృద్ధ్యతా మిత్యన్తం బ్రువన్నంజలౌ సన్తతముదకధారాగ్ స్రావయతి॥ ప్రజాపతి స్త్రియాం యశః। ముష్కయోరదధా త్సపమ్। కామస్యతృప్తి మానన్దమ్। తస్యాగ్నే భాజయేహమా। మోదఃప్రమోద ఆనన్దః। ముష్కయోర్నిహితస్సపః। స్పృత్వేవ కామస్యతృప్యాణి। దక్షిణానాంప్రతిగ్రహే। మనసశ్చిత్తమాకూతిమ్। వాచస్సత్య మశీమహి। పశూనాగ్ంం రూపమన్నస్య। యశశ్శ్రీశ్శ్రయతాం మయి। యథాహమస్యా అతృపగ్గ్ స్త్రియైపుమాన్। యథా స్త్రీ తృప్యతి పుగ్ంసి ప్రియేప్రియా। ఏవంభగస్య తృప్యాణి। యజ్ఞస్య కామ్యఃప్రియః। దదామీ త్యగ్నిర్వదతి। తథేతి వాయురాహ తత్। హన్తేతి సత్యం చన్ద్రమాః। ఆదిత్య స్సత్యమో మితి। ఆపస్త

ర్ధ్నత్య మాభరణ । యశోయ్జ్ఞస్య దక్షిణామ్ । ప్రజామ్మే కామస్స మృద్ధ్యతామ్ ॥ • ఇతివరో వధ్వాశ్శిరసినిక్షిపేత్ ॥ తతోవధూర్వరస్య శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ ఏవం ద్వితీయ పర్యాయే, వధూవరయో రంజల్యో రుపస్తీర్యేత్యాది, పశవోమే కామస్సమృధ్యతా మిత్యన్తం బ్రువన్నంజలా సన్తత ముదకధారాగ్ స్రావయతి ॥ ప్రజాపతి స్త్రియాం యశః ...

పశవోమ్మే కామస్సమృద్ధ్యతామ్ ॥ ఇతి, వధూ ర్వస్యశిరసి నిక్షిపేత్ ॥ తతో వరోవధ్వా శ్శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ ఏవం తృతీయ పర్యాయే ॥ వధూ వరయో రంజల్యో రుపస్తీర్యేత్యాది యజ్ఞోమే కామ స్సమృద్ధ్యతా మిత్యన్తం బ్రువన్నంజలౌ సన్తత ముదక ధారాగ్ స్రావయతి ॥ ప్రజాపతి స్త్రియాం యశః .... యజ్ఞోమ్మే కామ స్సమృద్ధ్యతామ్ ॥ ఇతి, వరో వధ్వాశ్శిరసి నిక్షిపేత్ । తతోవధూర్వరస్య శిరసినిక్షిపేత్ ॥ చతుర్థపర్యాయేతూష్ణీం। శ్రియోమ్మేకామస్సమృద్ధ్యతామ్ ॥ ఇతి, వధూ ర్వరస్యశిరసి నిక్షిపేత్। తత వరో వధ్వాశ్శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ తతో సంసృష్ట తండులేన అన్యోన్యం యుగప దక్షతా రోపణం కుర్యాత్ ॥ తతో వధూవరయో ర్వస్త్రాన్తే హిరణ్య మన్తర్థా యాగ్నే విశ్వేభిరితి

• శ్లో॥ వధ్వాశ్చపూర్వం ప్రథమేతృతీయే వరస్యపూర్వం ద్వితుర్థయోస్తు। అన్యోన్యమేవంహి వరోవధూశ్చ వినిక్షిపేతాం సహసాక్షతాని ॥

సన్నహ్యాతి॥ అగ్నే విశ్వేభిస్స్వనీక దేవైరూర్ణావన్తం ప్రథమస్సీద యోనిమ్। కులాయినం ఘృతవన్తగ్ం సవిత్రే యజ్ఞన్నయ యజమానాయ సాధు॥ వరఉత్థాయ। అథైనాందక్షిణేహస్తే తూష్ణీంగృహీత్వా॥ పూషాత్వేతో నయత్విత్యగ్ని మభ్యానీయ॥ పూషాత్వేతో నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినౌత్వా ప్రవహ తాగ్ంరథేన। గృహాన్గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాసో వశినీత్వం విదథ మావదాసి॥ అపరేణాగ్ని ముదగగ్రం కటమాస్తీర్య, తస్మిన్నుపవిశత ఉత్తరోవరః॥

అథ, వివాహ ప్రధాన హోమః

ఆచమ్య, పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, వివాహ ప్రధాన హోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ అగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రప్రయోగ కాలే శ్లో॥ వధ్వంజలిం హోమవిధాన దర్వీం ద్వితీయదర్వీం సహ చాజ్య ధాన్యా। ప్రోక్షార్థ పాత్రేణసహప్రణీతా మిధ్మంచశమ్యా సహ లాజమశ్మా॥ ఇతి, పాత్రా ణ్యాసాదయేత్॥ వధూహస్తయో స్సాదన ప్రోక్షణ తపన సంమార్జనానిచ కుర్యాత్॥ పవిత్రకరణా ద్యాజ్యభాగాన్తే॥ వరఉత్థాయ॥ సోమః ప్రథమ ఇతి, ద్వాభ్యాం ఆసీన

వధూహృదయ మభిమన్త్ర్య ॥ * సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః । తృతీయో అగ్నిష్టేపతి స్తురీయస్తే మనుష్యజాః । సోమో దదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోదద దగ్నయే । రయించ పుత్రాగ్శ్చాదా దగ్నిర్మహ్య మథోఇమామ్ ॥ ఆస్యా దక్షిణముత్తానపాణిగ్ం సాఙ్గుష్ఠం గృభ్ణామిత ఇత్యేతాభిశ్చతసృభి ర్దక్షిణేనా వాక్పాణినా గృహీత్వోత్తా పయేత్ ॥ (యదికామయేత స్త్రీ రేవ జనయేయ మిత్యఙ్గుళీ రేవగృహ్ణీ యా ద్యదికామయేత పుగ్ంసఏవజనయేయ మిత్యఙ్గుష్ఠమేవ సోభీవాఙ్గుష్ఠ మభీవలోమాని గృహ్ణాతి ॥) గృభ్ణామితే సుప్రజాస్త్వాయ హస్తంమయా పత్యా జరదష్టి ర్యథాసః । భగో అర్యమా సవితాపురన్ధి ర్మహ్యంత్వా దుర్గార్హపత్యాయ దేవాః । తేహ పూర్వే జనాసో యత్రపూర్వ వహో హితాః । మూర్ధన్వాన్ యత్రసౌ భ్రవఃపూర్వో దేవేభ్య ఆతపత్ । సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతి। తాన్త్వావిశ్వస్య భూ తస్య ప్రగాయా మస్యగ్రతః।యస్యాఇతి ప్రదిశస్సర్వాదిశోను పవమానః ।

శ్లో॥ సోమః ప్రథమ మన్త్రాభ్యాం స్వయముత్థాయ వై వరః ।
హృదయం సంస్పృశేద్వధ్వాః కుర్యాదేవాభి మన్త్రణమ్ ॥
కించ। ఉత్థాయసోమ ఇత్యృగ్భ్యా మాసీనా వభిమన్త్రయేత్ ॥

హిరణ్యహస్తఐ రమ్మన్సత్వా మన్మనసఙ్కృణోతు॥ ఇతి, పత్నీముత్థాప్య॥ హస్తమముంచన్నుత్తరేణాగ్నిం ప్రాగపవర్గాణ్యుదగపవర్గాణివా తండులై స్సప్తపదాని కృత్వా క్రముకపర్ణాదిభి రలఙ్కృత్య। తేషు వధూం దక్షిణేనపదా ప్రాచీముదీచీంవా దిశ మేకమిషఇతి ప్రతిమన్త్రగ్ం సప్తపదా న్యభిప్రక్రమయేత్। •ఏకమిషే విష్ణుస్త్వాన్వేతు। ద్వేఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు। త్రీణివ్రతాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు। చత్వారి మాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు। పఞ్చపశుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు। షడృతుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు। సప్తసప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు॥ సఖేత్యాది సూనృత ఇత్యన్తగ్ం వరస్సప్తమేపదే నిహితేజపేత్॥ సఖా సప్తపదాభవ సఖాయౌ సప్తపదాబభూవ సఖ్యన్తేగమేయగ్ం సఖ్యాత్తే మాయోషగ్ం సఖ్యాన్మే మాయోష్ఠా స్సమయావ సఙ్కల్పావహై సంప్రియౌ రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ। ఇషమూర్జ

•శ్లో॥ కేచిద్వదూ సప్తపదక్రమార్థం కుర్వన్తిరాశీ నిహతండులాద్యైః। సువర్ణ పూగీఫలపుష్పవస్త్రై రలంకృతానా క్రమయేద్వరోత్ర॥

షుభిస్తంవసానౌ సన్నౌమనాగంస్పి సంవ్రతానముచ్ఛిత్రా న్యాకరమ్ । సాత్వమస్య మ్మూహమ మ్మూహమస్మి సాత్వన్ద్యౌరహం పృథివీత్వగం రేతోహగం రేతోభృత్తం మనోహమస్మి వాక్త్వగం సామాహ మస్మ్యృక్త్వగం సామా మనువ్రతాభ వపుగంసే పుత్రాయ వేత్తవై శ్రియైపుత్రియ వేత్తవ ఏహిసూనృతే॥ •బ్రహ్మణాసహ ప్రదక్షిణ మగ్నిం కృత్వా యథాస్థాన ముపవిశ్య। హస్తం ముక్త్వాన్వారబ్ధాయా గంసోమాయ జనివిదేస్వాహే త్యేతైః ప్రతిమన్త్రగం షోడశాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ (స్రువేణ చతుర్గృహీతేనాజ్యేన) ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి॥ సోమాయజనివిదేస్వాహా॥ సోమాయ జనివిద ఇదంనమమ॥ గన్ధర్వాయ జనివిదేస్వాహా॥ గన్ధర్వాయ జనివిద ఇదంనమమ॥ అగ్నయే జనివిదేస్వాహా। అగ్నయే జనివిద ఇదంనమమ॥ కన్యలా పితృభ్యో యతీపతిలోక మవదీక్షామదాస్థస్వాహా । వధ్వైసూర్యాయాఇదంనమమ। ప్రేతోముఞ్చాతి నాముతస్సుబద్ధా మముతస్కరత్। యథేయమిన్ద్రమీ ఢ్వస్సుపుత్రా సుభగాసతి స్వాహా॥ ఇన్ద్రాయ మీఢుష ఇదంనమమ॥ ఇమాన్త్వమిన్ద్ర మీఢ్వస్సుపుత్రాగం సుభగాఙ్కృణు। దశాస్యాం

•శ్లో॥ సోమాయాజ్యాహుతేః పూర్వం సబ్రహ్మాగ్నేః ప్రదక్షిణమ్।
లాజనామాహుతేః పశ్చాద్బ్రహ్మ ప్యేకో బహిర్భవేత్॥

పుత్రానాధేహి పతిమేకా దశఙ్కృధి స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ మీఢుష
ఇదంనమమ ॥ అగ్నిరైతు ప్రథమోదేవతానాగ్ం సోస్యై ప్రజాంము
ఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయగ్ంరాజా వరుణోనుమన్యతాం యథే
యగ్గ్ స్త్రీపౌత్ర మఘంనరోదా త్స్వాహా ॥ అగ్నివరుణాభ్యా మిదంన
మమ ॥ ఇమామగ్ని స్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజా మస్యైనయతు
దీర్ఘ మాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతాపౌత్రమానన్ద
మభిప్రబుధ్యతా మియగ్గ్ స్వాహా ॥ అగ్నయే గార్హపత్యా యేదంన
మమ ॥ మాతేగృహే నిశిఘోష ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్య స్సంవిశన్తు
మాత్వంవి కేశ్యుర ఆవధిష్ఠా జీవపత్నీ పతిలోకే విరాజపశ్యన్తీ ప్రజాగ్ం
సుమనస్య మానాగ్ స్వాహా ॥ అగ్నయే గృహపతయ ఇదంనమమ ॥
ద్యౌస్తేపృష్ఠగ్ం రక్షతు వాయురూరూ అశ్వినౌచ స్తనంధయన్తగ్ం
సవితాభిరక్షతు । ఆవాససః పరిధానా ద్బృహస్పతి ర్విశ్వేదేవా అభిర
క్షన్తు పశ్చాత్స్వాహా ॥ ద్యువాయ్వశ్విసవితృ బృహస్పతి విశ్వేభ్యో
దేవేభ్య ఇదంనమమ ॥ అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుం పాప్మాన ముతవా
ఘమ్ । శీర్ష్ణస్స్రజ మివోన్ముచ్య ద్విషద్భ్యః ప్రతిముఞ్చామి పాశగ్గ్ స్వాహా ॥
వధ్వై సూర్యాయా ఇదంనమమ ॥ ఇమమ్మేవరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచ
మృడయ । త్వామవస్యు రాచకే స్వాహా ॥ వరుణాయేదంనమమ ॥ తత్త్వా

యాస్మిన్బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహే డమానో వరుణేహబో ధ్యురుశగ్ం సమాన ఆయుఃప్రమోషీః స్వాహా॥ వరుణా యేదంనమమ॥ త్వన్నో అగ్నే వరుణస్యవిద్వా న్దేవస్య హేడోవ యాసి సీష్ఠాః। యజిష్ఠో వహ్నితమః శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్ర ముముగ్ధ్య స్మత్స్వాహా॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదఃనమమ॥ సత్వన్నో అగ్నే వమోభవోతీ నేదిష్ఠో అస్యా ఉషసో వ్యుష్టౌ। అవయక్ష్వనో వరుణ గ్ం రరాణో వీహిమృడీకగ్ం సుహవోన ఏధిస్వాహా॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ॥ త్వమగ్నే అయాస్యయాస న్మనసాహితః। అయాసన్ హవ్యమూహిషే యానోధేహి భేషజగ్గ్స్వాహా॥ అయసేగ్నయ ఇదం నమమ॥ పత్న్యాసహోత్థాయ। ఉత్తరేణాగ్నిం వధూం దక్షిణేన పదాతిష్ఠే త్యశ్మాన మాస్థాపయేత్॥ ఆతిష్ఠేమ మశ్మాన మశ్మేవత్వ గ్గ్స్థిరాభవ। అభితిష్ఠ పృతన్యత స్సహస్వ పృతనాయతః॥ పూర్వవదు పవిశ్య। వరో •వధ్వంజలా వుపస్తీర్య, అంజలినా శమీపల్లవ మిశ్రాణా

•శ్లో॥ స్యాద్వరో జమదగ్ని సముద్భవ స్తస్యపంచ గృహీతముపేష్యతే। అభిన్న వద్వంజలినాతు హోమో యథాజుహోవ న్నముఖేన హోమః॥ సంమార్జన ప్రోక్షణ సాదనాని యథాజుహోవన్న చలేపకార్యమ్॥ సోదరలాజా వాపనపక్షేతు, ఉపస్తరణా భిఘా

ద్విర్లాజానోప్య, అభిఘార్య (తస్యాస్సోదరో లాజనావపతీ త్యేకే ॥) వధ్వంజలిం గృహీత్వో త్థాయ, ఇయంనా ర్యుబ్రూతఇతి, అభిన్నా ఞ్జలినా, దైవతీర్థేన జుహుయాత్ ॥ ఇయంన్నా ర్యుపబ్రూతే కుల్పా న్యావపన్తికా । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిర్జీవాతు శరదశ్శతగ్గ్ స్వాహా ॥ వధ్వై సూర్యాయా ఇదంనమమ ॥ హస్తం గృహీత్వా ॥ తుభ్యమగ్ర ఇతి, తిసృభిః ప్రదక్షిణ మగ్నింకుర్యాత్ ॥ తుభ్యమగ్రే పర్యవహ న్థ్సూర్యాం వహతునాసహ । పునఃపతిభ్యో జాయాన్దాఅగ్నే ప్రజయా

రణే వరఏవకుర్యాత్ ॥ శిష్టానాం లాజానాం నప్రత్యభిఘారణమ్ జామదగ్న్యానాం త్రిరావాపః ॥ శ్లో॥ వధ్వంజలా వుపస్తీర్య లా జానో ప్యాభిఘారయేత్ । త్రిజామదగ్న్యా స్యావాపో ద్విరన్యే షా మితిస్థితిః ॥ వాక్యం॥ సోమాయజనివిదేది షోడశాజ్యాహుతీ రుపవిశ్యజుహోతి, లాజహోమా అప్యాసీనేనైవ హోతవ్యాః । కిన్తు, తిష్ఠన్జుహోతి ॥ తథా॥ శ్లో॥ కన్యాదానేచ గోదానేలా జహోమే కరగ్రహే । పూర్ణాహుతిశ్చ సమయే తిష్ఠన్నేవ ససం శయః ॥ శమీపల్లవమిశ్రాన్ లాజానంజలినా వపతీతి కాత్యా యనః ॥ అతఏవ, ॥ హవిశ్శమీపల్లవ లాజగన్ధీ పుణ్యఃకృశానో రుదియాయ ధూమః ॥ ఇతి॥ కాళిదాసే నాభిహితమ్ । శ్లో॥ దేవా నాం తర్పణం హోమం బలికర్మచ భోజనమ్ । అర్చనం మార్జ నం కుర్యా ద్దేవతీర్థేన సర్వదా ॥ ఇతి॥ శ్లో॥ ప్రదక్షిణేతు పా త్రాణి సర్వా ణ్యభ్యన్తరాణిచ । కుర్యా ది... ర త్రాపి బ్రహ్మ పైకో బహిర్భవేత్ ॥

సహ । పునఃపత్నీ మగ్నిరదాదాయుషా సహవర్చసా । దీర్ఘాయురస్యా యఃపతిస్సవేతు శరదశ్శతమ్ । విశ్వా ఉతత్వయావయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహే మహిద్విషః ॥ ఉత్తరేణాగ్నిం వధూం దక్షిణేనపదా త్మిష్షే త్యశ్మాన మాస్థాపయేత్ ॥ ఆతిష్ఠేమ మశ్మానమశ్మే......పృత నాయతః ॥ యథాస్థాన ముపవిశ్య ॥ వరో వధ్వంజలా పుపస్తీర్య । అం జలినా శమీపల్లవమిశ్రాన్ ద్విర్లాజానోప్య । అభిఘార్య । వధ్వంజలిం గృహీత్వోత్థాయ । అర్యమణమితి అభిన్నాఞ్జలినా దైవతీర్థేన జుహు యాత్ ॥ అర్యమణందేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత । సఇమాం దేవో అధ్వరః ప్రేతో ముఞ్చాతి నాముతస్సుబద్ధా మముతస్కరత్స్వాహా ॥ అర్యమ్ణేగ్నయ ఇదంనమమ ॥ హస్తం గృహీత్వా॥ తుభ్యమగ్రఇతి, తిసృ భిః ప్రదక్షిణ మగ్నింకుర్యాత్ ॥ తుభ్యమగ్రే ...... మహిద్విషః ॥ ఉత్తరేణాగ్నిం వధూం దక్షిణేనపదాత్మిష్షే త్యశ్మాన మాస్థాపయేత్ ॥ ఆతిష్ఠేమ మశ్మాన మశ్మే ...... పృతనాయతః ॥ యథాస్థాన ముప విశ్య ॥ వరోవధ్వంజలా పుపస్తీర్య । అంజలినాశమీపల్లవ మిశ్రాన్ ద్వి ర్లాజానోప్య । అభిఘార్య । వధ్వంజలిం గృహీత్వోత్థాయ ॥ త్వమర్య మేతి అభిన్నాఞ్జలినా దైవతీర్థేన జుహుయాత్ ॥ త్వమర్యమా భవసి యత్కనీనాం-నామస్స్వధా వత్స్వర్యం బిభర్షి । అఞ్జన్తి వృక్షగ్ం సు ధితన్న గోభిర్యద్దమ్పతీ సమనసా కృణోషిస్వాహా ॥ అర్యమ్ణేగ్నయఇదం

నమమ॥ హస్తం గృహీత్వా॥ తుభ్యమగ్ర ఇతితిసృభిః ప్రదక్షిణ మగ్నిం కుర్యాత్ ॥ తుభ్యమగ్నే ...... మహిద్విషః ॥ యథాస్థాన ముపవిశ్య॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయతన్తి చరా యేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమపహోతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే॥ జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాన్తే దక్షిణే వరఉపవిశ్య ॥ అపరేణాగ్నిం ప్రత్వాముఞ్చా మీతి ద్వాభ్యాం యోక్త్రం విముఞ్చతి ॥ ప్రత్వాముఞ్చామి వరుణస్య పాశా ద్యేనత్వా బధ్నా త్సవితా సుకేతః। ధాతుశ్చయోనౌ సుకృత స్యలోకే స్యోనన్తే సహపత్యా కరోమి ॥ ఇమంవిష్యామి వరుణస్య పా శంయమబధ్నీత సవితా సుశేవః। ధాతుశ్చయోనౌ సుకృతస్య లోకే రిష్టాన్త్వా సహపత్యా కృణోమి ॥ యోక్త్రం పశ్చాన్నిరస్య । అపఉప స్పృశేత్ ॥ నిత్యో ధార్యోయమగ్ని రనుగతే శ్రోత్రియాగారా దగ్నిమా హృత్య । ఆయతనే విధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య । అన్యతరస్మి న్కాలఉప వసే త్స్వయం పత్నీవాపివాయాశ్చేతి వ్యాహృతిభిశ్చ ద్వే అజ్యాహుతీ జుహుయా న్నోపవసేత్ ॥

సమాప్తమ్

అథ యద్వృతాది హోమః

(ప్రకృత మనుసరామః। అథ వివాహస్య ప్రధాన హోమాన న్తరం, గృహప్రవేశ హోమార్థం-వరో రథం హస్తినం అశ్వం శిబికాం ఆన్దోళికాంమనుష్యం మాతులాదీన్వావధూ మధిరోప్య వివాహాగ్ని ఘటేనసహ అన్యగ్రామస్థిత స్వగృహం ప్రాపయేత్॥ నాత్ర ప్రతిశుక్రాది దోషః॥ గమనవిధి మాహ॥) వరో వధూం రథేన ప్రాపణే, సత్యేనో త్తభితేతి ఉత్తంభనం కుర్యాత్। సత్యేనోత్తభి తాభూమిస్సూర్యే ణో త్తభి తాద్యౌః। ఋతేనాదిత్యా స్తిష్ఠన్తి దివిసోమో అధిశ్రితః॥ యుఞ్జన్తిబ్రధ్నం యోగేయోగే ఇతిద్వాభ్యాం దక్షిణవామయోః క్రమేణ అశ్వా వనడ్వాహౌవా యుగధురో బధ్నాతి॥ యుఞ్జన్తి బ్రధ్నమరుషం చరన్తం పరితస్థుషః। రోచన్తే రోచనాదివి॥ యోగేయోగే తవస్తరం వాజేవాజే హవామహే। సఖాయఇన్ద్ర మూతయే॥ సుకిగ్ంశుకమితి రథ మారోహన్తీం వధూ మభిమన్త్రయే॥ సుకిగ్ంశుకగ్ం శల్మలిం విశ్వరూపగ్ం హిరణ్యవర్ణగ్ం సువృతగ్ం సుచక్రమ్। ఆరోహ వధ్వ మృతస్యలోకగ్గ్స్యోనంపత్యే వహతుం కృణుష్వ॥ ఉదుత్తరమితి తిసృభిః, అశ్వాదిక వాహన మారోహన్తీం వధూ మభిమన్త్రయే॥ ఉదుత్తర మారోహన్తీవ్యస్యన్తీ పృతన్యతః। మూర్ధానం పత్యురారోహ ప్రజ

యాచ విరాడ్భవ । సమ్రాజ్ఞీ శ్వశురేభవ సమ్రాజ్ఞీ శ్వశ్రువాంభవ । ననాన్దరి సమ్రాజ్ఞీభవ సమ్రాజ్ఞీ అధిదేవృషు । స్నుషాణాగ్ం శ్వశురాణాం ప్రజాయాశ్చ ధనస్యచ । పతీనాంచ దేవృణాంచ సజాతానాం విరాడ్భవ ॥ రథవర్త్మనోర్బాహ్వోర్దక్షిణవామయోః క్రమేణ నీలలోహితసూత్రే, నీలలోహితే భవత ఇత్యేతయా యుగపత్తిర్యక్ స్త్ృణాతి॥ నీలలోహితే భవతః కృత్యా సక్తిర్వ్యజ్యతే । ఏధన్తే౽స్యా జ్ఞాతయః పతిర్బన్ధేషు బధ్యతే॥ తయోరుపరి, యేవధ్వశ్చన్ద్రం వహతు ఇతి, తిసృభిర్గచ్ఛేత్ ॥ యేవధ్వశ్చన్ద్రం వహతుం యక్ష్మాయన్తి జనాగ్ంఅను । పునస్తాన్ యజ్ఞియా దేవానయన్తు యతఆగతాః। మావిదన్ పరిపన్థినో యఆసీదన్తి దమ్పతీ । సుగేభిర్దుర్గ మతీతా మపద్రాన్త్వరాతయః। సు । గంపన్థాన మారుక్షమరిష్టగ్గ్ స్వస్తివాహనమ్ ॥ యస్మిన్వీరో నరిష్యత్యన్యేషాం విన్దతేవసు ॥ పత్న్యాః పశ్చాదవధానేన వివాహాగ్నిం హారయేత్ ॥ మార్గమధ్యే పుణ్యనద్యాది తీర్థస్థానే చతుష్పథ వ్యతిక్రమే, వరస్తామన్దసానే త్యేతాంజపేత్ ॥ తామన్దసానా మనుషోదురోణ ఆధత్తగ్ంరయిందశవీరం వచస్యవే । కృతంతీర్థాగ్ం సుప్రపాణగ్ం శుభస్పతీ స్థాణుంపథేష్ఠా మపదుర్మతిగ్ం హతమ్ ॥ తతో నద్యుత్తరణా

ర్థం వరో అయన్నోమహ్యాః పారమిత్యేతయా నావ మభిమన్త్రిః ॥
అయన్నోమహ్యాః పారగ్గ్‍స్వస్తినేష ద్వనస్పతిః । సీరానస్సుతరా భవదీ
ర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే ॥ తరణకాలే నావికాఞ వధూర్నపశ్యేత్ ॥
దమ్పతీ, యుగవ న్నదీంతీర్త్వా । అన్యపారే ఇత్యేతాం వరఏవజపేత్ ॥
అన్యపారే నిర్ ఋతస్య జీవాజ్యోతిరశీమహి । మహ్యాఇన్ద్ర స్స్వస్తయే ॥
మార్గమధ్యేశ్మశానాది వ్యతిక్రమే, హోమ భాండేభిన్నే, శకటభంగే,
పత్నీ భూషణవస్త్రాది నాశేవా, నదీవృక్షఫల సస్యాద్యతిక్రమే, ఏవమాది
నిమిత్తేషు తత్ర తత్రైవ యదృతాది హోమంకుర్యాత్ ॥ ఉత్తరోవరః
ఆచమ్య, పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, శ్మశానాది వ్యతిక్రమదోష శమనా
ర్థం, యదృతాది హోమంకరిష్యే ॥ అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనా ద్యాజ్య
భాగాన్తే । అన్వారబ్ధాయాం । యదృతేచిదభిశ్రిష ఇతి సప్తాజ్యా హుతీ
ర్జుహుయాత్ ॥ ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి ॥ యదృతే చిదభిశ్రిషః
పురాజర్తృభ్య ఆతృదః । సన్ధాతాసన్ధిం మఘవా పురోవసు ర్నిష్కర్తా
విహ్రుతం పునస్స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ మఘవత ఇదంనమమ ॥ ఇడామగ్నే
పురుదగ్ంసగ్ంసనిం గోశ్శశ్వత్తమగ్ం హవమానాయ సాధ । స్యాన్న
స్సూను స్తనయోవిజావాగ్నే సాతేసు మతిర్భూత్వస్మే స్వాహా ॥ అగ్న
య ఇదంనమమ ॥ ఇమ్మమేవరుణ .... రాచక్రేస్వాహా ॥ వరుణా
యేదంనమమ ॥ తత్వాయామి ... ... ప్రమోషీస్స్వాహా ॥ వరుణా

యేదంనమమ॥ త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య ... ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ॥ సత్వన్నో అగ్నే ...... ఏధిస్వాహా॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ॥ త్వమగ్నే అయాస్యయాస న్మనసా... భేషజగ్గ్ స్వాహా॥ అయసేగ్నయ ఇదంనమమ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భి స్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ। అప ఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠాసిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే॥ దక్షిణే వరఉపవిశ్య॥ జయాది బ్రహ్మ విస ర్జనాన్తం కుర్యాత్ ॥ అత్రశమ్యాః • తతః, ప్లక్షన్యగ్రోథాది, క్షీరిణా మన్యేషాంవా, తింత్రిణికా, సీమాకదంబాది, వృక్షాణా మతి క్రమే, యేగన్ధర్వా ఇత్యేతాం, వరో జపేత్॥ యేగన్ధర్వా అప్సరసశ్చ దేవీరేషు వృక్షేషు వానస్పత్యే ష్వాసతే॥ శివాస్తే అస్యై వధ్వైభవన్తు మాహిగ్ంసిషు ర్వహతు మూహ్యమానామ్ ॥ నదీ మరుకాన్తారయో

• వాక్యమ్॥ యద్వృతాది హోమ ప్రవిశ్యహోమావపి, ఏకగ్రామే ప్యేకగృహేవా నిమిత్తాభావేపివా నత్యజేత్ ॥కిన్తు॥ హోమాది మన్త్రజపం కుర్యాత్॥ వేదమన్త్ర జపస్య పురుషార్థత్వాత్॥)

అతఏవ-శ్లో॥ వివాహే యద్వృతాదీని కుర్యా దుద్వాహ సిద్ధయే। ఏక గ్రామేపివా ప్యేక గృహేవా నత్యజేద్బుధః ॥ వేదస్యపాఠ మాత్రేణ మిగతం దుష్కృతంభవేత్ । తూలమగ్నౌ యథా క్షిప్తం పాపరాశిర్వినశ్యతీతి॥

రతిక్రమే, వరో, యాఓషధయ ఇత్యేతాం జపేత్॥ యాఓషధయో యానద్యో యానిధన్వాని యేవనా। తేత్వావధు ప్రజావతీం ప్రత్వే ముఞ్చ న్త్వగ్ంహసః॥ రాత్రౌ స్వగ్రామం ప్రవిశ్య, వర స్సఙ్కాశయామీతి, జ్ఞాతి ధనసంయుక్తాః స్వగృహాః వధూం ప్రదర్శయేత్॥ సఙ్కాశయామి వహతుం బ్రహ్మణా గృహైరఘోరేణ చక్షుషామైత్రేణ। పర్యాణద్ధం విశ్వరూపం యదస్యాగ్ స్యోనం పతిభ్యస్సవితా కృణోతుతత్॥ ఆవామగన్నితి ద్వాభ్యాం వాహౌ విముఞ్చతి దక్షిణమగ్రే॥ ఆవామగన్థ్సుమతిర్వాజినీ వసూ న్యశ్వినా హృత్సుకామాగ్ం అయగ్ంసత। అభూతంగోపా మిథునా శుభస్పతీ ప్రియా అర్యమ్ణో దుర్యాగ్ం అశీమహి॥ అయన్నో దేవస్సవితా బృహస్పతి రిన్ద్రాగ్నీ మిత్రావరుణాస్వస్తయే। త్వష్టా విష్ణుఃప్రజయా సగ్ంరరాణఃకామ ఆయాతం కామాయత్వా విముఞ్చతు॥ తతో వరఃపూర్వం వివాహగ్నినాసహ స్వగృహాః ప్రవిశ్య। శర్మవర్మేతి గృహమధ్యదేశే లోహితం చర్మానడుహం ప్రాచీనగ్రీవ ముత్తర లోమాస్తీర్య॥ శర్మవర్మేద మాహరాస్యై నార్యాఉపస్తిరే॥ సినీవాలి ప్రజాయతా మియంభగస్య సుమతావసత్॥ తతో దక్షిణపాద నిధానపూర్వకం, గృహాఃభద్రానితి గృహాః ప్రపాదయః పత్నీం వాచయేత్॥ గృహాః భద్రాన్థ్సమన,

స్తః ప్రపద్యే వీరఘ్నీ వీరవత స్సువీరాః । ఇరాంవహతో ఘృతముక్షమాణా స్తేష్వహగ్ం సుమనా స్సంవిశామి • (ఉభావపి దక్షిణేన పాదేన దేహళీం నస్పృశేతామ్ ॥)

సమాప్తః.

అథ ప్రవేశ హోమః

ఆగార స్యేశానదేశే వధూవరౌదక్షిణోత్తరా వుపవిశతః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వా సహ, మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, వివాహ ప్రవేశ హోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ తదఙ్గ అగ్ని ప్రతిష్ఠాపన. కరిష్యే ॥ అగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాన్తే, అన్వారబ్ధాయా మాగన్గోష్ఠమితి ప్రతిమన్త్రగ్ం త్రయోదశా జ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ॥ (స్రువేణ చతుర్గృహీతమాజ్యంగృహీత్వా ॥) ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి ॥ ఆగన్గోష్ఠం మహిషీ గోభిరశ్వై రాయుష్మత్పత్నీ ప్రజయా స్వర్విత్ । బహ్వీంప్రజాంజనయన్తీ సురత్నేమ మగ్నిగ్ం శతహిమా స్సపర్యా త్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ అయమగ్ని ర్గృహపతి స్సుసగ్ం సత్పుష్టివర్ధనః। యథా భగస్యాభ్యాం దదద్రయిం పుష్టిమథో ప్రజాగ్స్వాహా॥అగ్నయే

• ప్రపాదయన్, ప్రవేశయన్, దేహళీ, ద్వారస్య అథోదారు.

గృహపతయ ఇదంనమమ॥ ప్రిజాయా ఆభ్యాం ప్రజావత్త ఇన్ద్రాగ్నీ శర్మయచ్ఛతమ్। యథైనయో ర్నప్రమీయాతా ఉభయో జీవ తోః ప్రిజాస్స్వాహా॥ ఇన్ద్రాగ్ని భ్యామిదంనమమ॥ తేనభూతేన హవి షాయ మాప్యాయతాం పునః। జాయాంయా మస్మా ఆవాక్షుస్తాగ్ం రసే నాభివర్ధ తాగ్స్వాహా॥ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యా మిదంనమమ॥ అభివర్ధ తాం పయసాభి రాష్ట్రేణ వర్ధతామ్॥ రయ్యా సహస్రపోషసేమౌ స్తామనపేక్షితౌ స్వాహా॥ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యా మిదంనమమ॥ ఇహైవ స్తం మావియోష్టం విశ్వమాయు ర్వ్యశ్నుతమ్। మహ్యాఇన్ద్రో స్వస్తయే స్వాహా॥ ఇన్ద్రా యేదంనమమ॥ ధ్రువైధిపోష్యా మయిమహ్యాన్త్వా దాద్బృహస్పతిః। మయా పత్యాప్రిజావతీ సంజీవ శరదశ్శతగ్స్వాహా॥ బృహస్పతయ ఇదంనమమ॥ త్వష్టాజాయా మజనయత్వష్టా స్యైతాంత్వాం పతిమ్। త్వష్టా సహస్రి మాయూగంషి దీర్ఘమాయుః కృణోతు వాగ్ స్వాహా॥ త్వష్ట్ర ఇదంనమమ॥ ఇమమ్మేవరుణ ...... వస్యు రాచకే స్వాహా ॥ వరుణా యేదంనమమ ॥ తత్వాయామి ...... ప్రమోషీ స్స్వాహా॥ వరుణా యేదంనమమ॥ త్వన్నో అగ్నే ... ప్రముముగ్ధ్యస్మ త్స్వాహా॥ అగ్నీవరుణాభ్యా మిదంనమమ॥ సత్వన్నో అగ్నే ప్రమోభ

వ్నోతి......ఏధిస్వాహా ॥ అగ్నేవరుణాభ్యా మిదంనమమ ॥ త్వమగ్నే...

భేషజగ్గ్ స్వాహా ॥ అయసేఽగ్నయ ఇదంనమమ ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పర్శాగ్న్యౌ ప్రహరతి, రుద్రాయత న్తిచరా యేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య । అన్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధఫలం వృద్ధికామః జయాదిహోమంకరిష్యే, దక్షిణేవరవుపవిశ్య, జయాదిబ్రహ్మోపసజానా న్తే॥ అపరేణాగ్ని మిహగావఇతి చర్మణియుగపదుపవిశతఉత్తరోపర ॥ఇహగావః

ప్రజాయధ్వ మిహాశ్వా ఇహపూరుషాః । ఇహో స హ స్ర ద క్షి ణో

రాయస్పోషో నిషీదతు ॥ యాపుం ప్రసూజీవ పుత్రా తస్యాఃపుత్రం

పఞ్చాదక్షిణాః సోమేనాదిత్యా ఇత్యుపవేశ్య ॥ సోమేనాదిత్యా బలి

నస్సోమేన పృథివీద్రృఢా । అథోనక్షత్రాణా మేషాముపస్థే సోమఆధితః ॥

ప్రిస్వస్థఇతి యజుషా తస్మైపుత్రాయ కదళ్యాదీని ఫలాని ప్రదాయ ॥

ప్రిస్వస్థః ప్రేయంప్రజాయా భువనే శోచేష్ట ॥ వరో, ఇహప్రియమితి ద్వేజ

పేత్ ॥ ఇహప్రియం ప్రజయాత్తే సమృధ్యతా మస్మిన్గృహే గార్హ

పత్యాయజాగృహి । ఏనపత్యా తన్వగ్ం సగ్ంస్పృజస్వాథా జీర్విదథ

మావదాసి ॥ సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాగ్ం సమేతపశ్యత । సౌభాగ్య

మస్మై దత్వాయాథాస్తం విపరేతన ॥ ఉభౌ వాచంయచ్ఛత, ఆనక్షత్రే

భ్యః ॥ ఉదితేషు, నక్షత్రేషు, ప్రాచీ ముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య ॥

ధ్రువక్షితిరితి ధ్రువం, సప్తర్షయః ప్రథమాఖ్ కృత్తికాస్వతీఞ్చ వధూం

ప్రదర్శయేత్॥ధ్రువక్షితిర్ధ్రువయోనిర్ధ్రువమసి ధ్రువతస్థితమ్। త్వం నక్షత్రాణాం మేథ్యసి సమాపాహి పృతన్యతః। సప్తర్షయః ప్రథమాం కృత్తికానా మరున్ధతీం యద్ధ్రువతాగ్ం హనిన్యుః। షట్కృత్తికా ముఖ్య యోగం వహన్తీయ మస్మాక మేధత్వష్టమీ ॥శ్లో॥ కశ్యపోత్రి ర్భర ద్వాజో విశ్వామిత్రోథ గౌతమః। వసిష్ఠో జమదగ్నిశ్చ సప్తైతేతు మహర్షయః ॥ సప్తర్షి దేవతా భ్యోనమః, నమస్కారార్ఘ్యాణి సమర్పయామి ॥

ప్రవేశహోమస్సమాప్తః

అథ, ఆగ్నేయ స్థాలీపాకః

పత్నీ ముత్తరత ఉపవేశ్య, స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానా యమ్య ॥ పూర్వోక్త.........శుభతిథౌ, ఏనాం వధూ మాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యాజయిష్యే॥ అగ్నయేజుష్టం నిర్వపామి। అగ్నయే స్విష్ట కృతే జుష్టంనిర్వపామి॥ అగ్నయే జుష్టగ్ం సంవపామి। అగ్నయేస్విష్ట కృతే జుష్టగ్ం సంవపామి ॥ అగ్నయే జుష్టం ప్రోక్షామి। అగ్నయేస్విష్ట కృతేజుష్టంప్రోక్షామి॥ అగ్నయే జుష్ట మధివపామి। అగ్నయేస్విష్టకృతే జుష్ట మధివపామి ॥ పత్న్యవహన్తి। పర స్తండులా నాదాయ। నప్ర

క్షాళయతి। న్యప్రస్రావయతి। నగాలయతి। క్షీరేభవతీ త్యేకే॥ వరో జీవతండుల చరుగ్గ్రశప యిత్వా। అభిఘార్య। ప్రాచీన ముదీచీనంవో ద్వాస్య। ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య॥ •అగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్య భాగా న్తే। •స్రుచ్యుపస్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ (చరుమధ్యా దఙ్గుష్ఠ పర్వమాత్రంహవి ర్మధ్యమానామికాఙ్గుష్ఠైస్తిరశ్చీన మవదాయ। పూర్వార్థా ద్ద్వితీయ మనూచీనం, పశ్చార్థా త్తృతీయ మనూచీనం వఞ్చావత్తినః) •అభిఘార్య హవిః ప్రత్యభి ఘారయతి। ఓం-అగ్నయే స్వాహా। ఇతి మధ్యేగ్నౌ జుహోతి। అగ్నయ ఇదంనమమ॥ పున స్స్రుచ్యుపస్తీర్య। అనూచీనముత్తరార్థా త్సకృ త్స్విష్టకృతే వదాయ। ద్విరభిఘార్య। నహవిః ప్రత్యభిఘారయతి॥ ఓం-అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా। ఇత్యుత్తరార్థ పూర్వార్ధే జుహోతి। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ। అప ఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం, వృద్ధికామః జయాదివర్జం

•శ్లో॥ పక్వహోమేషు సర్వత్ర తంత్రాదౌ శ్రపయేద్ధవిః। శ్రపయిత్వాభి ఘార్యోద గుద్వాస్యా ప్యభిఘారయేత్। సౌకర్యా యాగ్నితః పశ్చా ద్ధవిరాజ్యంచ సాదయేత్॥

•నాత్ర ముఖాహుతిః ॥తథా ॥శ్లో॥ నాత్రశమ్యాః పరిధ్యర్థే న చైవాగ్ని ముఖాహుతిః॥

•శ్లో॥ కుక్కుటాండ ప్రమాణస్తు పిండ ఇత్యభిధీయతే। అంగుష్ఠ పర్వ మాత్రంస్యా దవదాన మితిస్థితిః॥

ప్రాజాపత్యాది హోమంకరిష్యే ॥ స్రువేణాజ్య మాదాయ ॥ ప్రజాపతే నత్వ . . . . . . రయీణాగ్ స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ ॥ భూస్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ భువస్స్వాహా ॥ వాయవ ఇదంన మమ ॥ సువస్స్వాహా ॥ సూర్యా యేదంనమమ ॥ యదస్యకర్మణో. . . కరోతుస్వాహా ॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ ॥ (లేపయోః ప్రస్తరవ త్తూష్ణీమ్ ॥) దర్వ్యా పరిధీనన క్తి ॥ పాత్రప్రయుక్త దర్వ్యాగ్రాణి దర్వ్యా మభ్యజ్య । స్రువే, మధ్యమూలే అనక్తి । మూలాంజనే దక్షిణం పాణి మథఃకుర్యాత్, ఏవంత్రిః ॥ కించిత్తృణ మపాదాయ । ప్రజ్ఞాతం నిధాయ । పాణిభ్యాం దర్భాన్ దర్వ్యాం ప్రతిష్ఠాప్య । సవ్యంనిరస్య । తిర్యంచం హస్తం ధారయన్ । అగ్రముద్ధృత్య । హుతదేవతా ఉద్దిశ్యా గ్నౌ ప్రహృత్య । ప్రజాపతయ ఇదంనమమ । ఇన్ద్రా యేదంనమమ । పునరుద్ధృత్య । మధ్యమం ప్రహృత్య । అగ్నయ ఇదంనమమ । సోమా యేదంనమమ । అవశిష్ట ముద్ధృత్య । మూలం ప్రహృత్య । అగ్నయ ఇదంనమమ । అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ ॥ ఇతి, త్రిరుద్ధృత్య ॥ తృణం ప్రహరతి । త్రిస్తజన్యా జ్జుహ్వాగ్నిం నిదిశ్య । ఏతత్, ఏతత్, ఏతత్ । అగ్నిమభి మన్త్ర్య । భూమి ముపస్పృశేత్ ॥ మిధ్యమ పరిధిం ప్రహరతి । హస్తాభ్యాం ఇతరౌ యుగప త్ప్రహరన్ । ఉత్తరార్ధ్యా స్యాగ్ర మఙ్గారేషూ పోహతి । పరధీ నభిమన్త్ర్య । ఆఘార సమిధౌ ప్రహృత్య । తనుభ్య ఇదంనమమ। దర్వ్యా మితర దర్వ్యాగ్ర మవధాయ॥ విశ్వాన్ దేవానుద్దిశ్య సగ్గ్స్రావే ణాభి జుహోతి, వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆది త్యేభ్య స్సగ్గ్స్రావ భాగేభ్యఇదంనమమ ॥ । అస్మిన్ప్రకృతే కర్మణిల్యా దీ

పరిణీతా మోక్షణాన్తంకృత్వా । తేనసర్పిష్మతా హవిశ్శేషేణ దక్షిణతో దర్భేషు నిషణ్ణంబ్రాహ్మణం భోజయేత్ ॥ • వధూర్వరో౽పచితాయ బ్రాహ్మణాయ, ఋషభం దక్షిణాందద్యాత్ ॥

స్థాలీపాక స్సమాప్తః

• శ్లో॥ దర్వ్యామసక్త్య గ్రమథేతర న్యాంమధ్యం సమూలం త్రిరిహాపి వాద్యైః । పక్షేద్వితీయే సకృదేవమూలం ద్వితీయ దర్వ్యామిత రచ్చదర్వ్యామ్ । అక్ష్ణోపనీయాక్షి తృణంనిధాయ దర్వ్యం ప్రతిష్ఠాప్య కరద్వయేన । నిరస్తసవ్యః ప్రహరే త్ప్రహృత్య త్రి రత్రతచోద్ధృత్య తృణప్రహారః । నిదేశనం వాగ్న్యభి మన్త్ర ణంచ భూమౌనివిష్టః పరిధి ప్రహారః । సంస్రావహోమాన్త మమన్త్రికంస్యా త్పాత్రప్రయుక్తం తృణమత్రబర్హిః ॥

• బ్రాహ్మణం, బ్రహ్మణమిత్యర్థః ॥ అపచితః, పూజ్యః ॥

శ్లో॥ రాత్రౌ భాగత్రయం కుర్యా ద్ద్వౌభాగౌ పూర్వవాసరే । శేషః పరదినే ప్రోక్తః స్థాలీపాక ఋతౌమృతౌ ॥ రాత్రింత్రేధా విభజ్య, పూర్వభాగే, స్థాలీపాక మౌపాసనంచకుర్యాత్ ॥ ద్వితీయభాగే స్థాలీపాకఏవ కార్యః, నత్వౌపాసనమ్ ॥ తృతీయభాగే స్థాలీపాక మపినకుర్యాత్ ॥ తథాచోక్తం ॥ శ్లో॥ త్రేధాకుర్యా ద్యామినీం పూర్వభాగే స్థాలీపాకో నిత్యయుక్తోద్వితీయే । స్థాలీపాకో నైవనిత్య స్తృతీయే నైవస్థాలీపాక నిత్యౌభవేతామ్ ॥ అత్రనిత్య శబ్ద ఔపాసనపరః ॥ తస్యాపి నిత్యత్వాత్ ॥ అత్రకారికాన్తరమపి ।

శ్లో॥ త్రిభాగాయా స్త్రియామాయాః పూర్వయోరపి భాగయోః । స్థాలీపాకం ప్రకుర్వీతతృతీయే విహితో నహీతి॥ తస్య పరదినత్వా దిత్యభిప్రాయః ॥ తథా చోక్తం ॥ శ్లో॥ భాగద్వయే వ్యతీతేతు పరేద్యు స్సాయమేవతు । స్థాలీపాకః ప్రదోషాన్తే ముఖ్యకాలస్స ఉచ్యతే ॥ ఇతి ॥

అథ ఔపాసనమ్

ఆచమ్య, పూర్వోక్తైవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ। అనయా సమోధయా పద్యాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, ఔపాసన హోమం కరిష్యే। తేన యావజ్జీవం హోష్యామి ॥ ఇత్యు భయోస్సంకల్పః। ఆచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, అనయా సమోధయా పద్యాసహ, మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, సాయమౌపాసన హోమం తండులై హోష్యామి ॥ భూర్భువస్సువరోమ్ ॥ అగ్నిమిద్ధ్వా, చత్వారి శృఙ్గాత్రయో .... జాతవేదసేనమః॥ అదితేను మన్యస్వ...దేవసవితః ప్రసువ॰ ఓం-అగ్నయేస్వాహా। అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ ఇతి, దేవతీర్థేన మధ్యేగ్నౌ జుహోతి ॥ ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతేస్వాహా॥ అగ్నయేస్విష్టకృతఇదంనమమ॥ ఇతి, దేవతీర్థేన, ఉత్తరార్ధ పూర్వార్ధే జుహోతి॥ ఇతిసాయమ్ ॥ ఓం సూర్యాయ స్వాహా। సూర్యాయేదంనమమ॥ ఓంఅగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ॥ ఇతిప్రాతః॥ ఆహుతి సంసర్గ ప్రాయ శ్చిత్తార్థం వనస్పతి హోమం కరిష్యే ॥ యత్రవేత్థ వనస్పతే దేవానాం గుహ్యానామాని। తత్రహవ్యానిగామయ ॥ వనస్పతయ ఇదంనమమ ॥

॰ హస్తేనైతే ఆహుతీ తండులైర్యవైర్వా జుహుయాత్ ॥

ఇతిహస్తాభ్యాం మధ్యేగ్నౌ సమిధంనిధాయ ॥ అదితేన్వమగ్గ్ స్థాః ... దేవసవితః ప్రాసావీః ॥ అగ్నేత్వన్నో అన్తమః । ఉతత్రాతా శివోభవ వరూథ్యః। తన్త్వాశోచిష్ఠ దీదివః । సుమ్నాయ నూనమీమహే సఖిభ్యః । వసు రగ్నిర్వసుశ్రవాః । అచ్ఛానక్షి ద్యుమత్తమో రయిన్దాః । సనో బోధి శ్రుధీహవ మురుష్యాణో అఘాయత స్సమస్మాత్ ॥ హోమసాద్గుణ్యార్థం అనాజ్ఞాతత్రయ మన్త్రజపం కరిష్యే ॥ అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతేమిథు । అగ్నేత దస్య కల్పయత్వగ్ం హివేత్థ యథా తథమ్॥ పురుషసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞఃపురుష సమ్మితః। అగ్నే తదస్య కల్పయత్వగ్ం హివేత్థయథాతథమ్ ॥ యత్పాకత్రా మనసా దీన దక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతేమర్తాసః । అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశోయజాతి ॥ అనేన సాయమౌపాసన హోమేన భగవాన్సర్వాత్మకః సర్వం శ్రీయజ్ఞేశ్వర స్సుప్రీణాతు॥ స్వస్తి శ్రద్ధాం మేధా మిత్యగ్నిం ప్రార్థనాన నమస్కారం కుర్యాత్ ॥ స్వస్తి, శ్రద్ధాం మేధాం యశఃప్రజ్ఞాం విద్యాంబుద్ధిం శ్రియంబలమ్ । ఆయుష్యం తేజ ఆరోగ్యం దేహిమే హవ్యవాహన ॥ యస్యస్మృత్యాచ నామోక్త్యా తపోహోమ క్రియాదిషు । న్యూనం సంపూర్ణ తాంయాతి సద్యోవన్దే తమచ్యుతమ్ ॥ మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తం గోబ్రాహ్మణేభ్యః శ్శుభంభవతు .... ఆర్షేయ ప్రవరాన్విత,

గోత్రః, ఆపస్తమ్బ సూత్రః, కృష్ణయశ్శాఖాధ్యాయీ శర్మాహమ్భో అభివాదయే ॥ బృహత్సామేతి మన్త్రేణ తిలకం ధారయేత్ ॥ బృహత్సామ క్షత్రభృద్వృద్ధ వృష్ణియం త్రిష్టుభౌజ శ్శుభిత ముగ్రవీరమ్ ఇన్ద్రస్తోమేన పంచదశేన మధ్యమిదం వాతేన సగరేణరక్ష। తతః,అగ్నిప్రదక్షిణం కుర్యాత్॥ (దినేదినే సాయంప్రాతఃకాలయో ర్బ్రహ్మాదిపంచపాలక దేవతాభ్యోనమః ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్) యదహర్భార్యామావహతే, త్రిరాత్ర ముభయో రధశ్శయ్యా బ్రహ్మచర్యం క్షారలవణమధుదంతధావనాంజనా భ్యంజన గంధపుష్ప తాంబూల ఖట్వాదిశయనస్మరణకీర్తనకేళిప్రేక్షణగుహ్యభాషణసంకల్పాధ్య వసాయ క్రియానిర్వృతి రూపాష్టాఙ్గమైథునవర్జనమ్॥

ఔపాసనం సమాప్తమ్.

సర్వత్ర స్వయం ప్రజ్వలితేగ్నౌ ఉద్దీప్యస్వ, మానోహిగ్ంసీదితి, మంత్రాభ్యాం సమిధా వాదధ్యాత్ ॥

శ్లో॥ పూర్వభాగేతుమేధావీ దక్షిణా ఽఽ యుఃక్షయో భవేత్ । పశ్చిమేబుధసన్తాప ముత్తరం మరణం ధ్రువమ్ । గృహ్ణీయాన్మధ్యతోభస్మ ఆయురవృద్ధిర్దినేదినే ॥ జలసంయుక్త తిలకధారణం నిష్ఫలంభవేత్ । ఆజ్య సంయుక్తం తిలకం పుత్ర దారాభివృద్ధయే ॥ భస్మ సన్ధారణం చైవ సమారోపణ పూర్వతః । సమారోపణతఃపశ్చా ద్ధారణం నిష్ఫలం భవేత్ ॥

శ్లో॥ స్మరణం కీర్తనం కేళిః ప్రేక్షణం గుహ్యభాషణం ।
సఙ్కల్పోఽధ్యవసాయశ్చ క్రియానిర్వృతి రేవచ ।
ఏతన్మైథునమష్టాఙ్గం ప్రవదన్తి మనీషిణః ।

అథ, గన్ధర్వ ప్రతిష్ఠాపనమ్

తయోశ్శయ్యా మన్తరేణ నైయ్యగ్రో ధౌదుంబరాశ్వత్థ ప్లాక్షే ష్వన్యతమః। పురుషమాత్రో దండోగన్ధలిప్తో వాససా సూత్రేణవాపరివీత స్తిష్ఠతి॥ తస్మిన్ విశ్వావసు గన్ధర్వం భావయేత్॥

ఆచమ్య, పూర్వోక్తైవంగుణవిశేషణ ...... శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, దమ్పతి దీక్షా సంరక్షణార్థం విశ్వావసు గన్ధర్వ ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥ గన్ధర్వో విశ్వావసుః పర్యముష్ణాత్స త్రిస్రోరాత్రీః పరిముషితోవస త్తస్మాత్త్రిస్రో రాత్రీః క్రీతసోమోవసతి తేదేవా అబ్రువన్ స్త్రీకామావై గన్ధర్వా స్త్రియాన్నిష్క్రీణామేతి తేవాచగ్గ్ స్త్రియ మేకహాయనీం కృత్వాతయా నిరక్రీణన్ త్సారోహి ద్రూపం కృత్వా గన్ధర్వేభ్యః ॥శ్లో॥ విశ్వావసోత్ర గన్ధర్వ దండే రాత్రిత్రయంవస। ఆవయోః ప్రీతి ముత్పాద్య రక్షమాం శుభలక్షణమ్॥ విశ్వావసు గన్ధర్వ ప్రతిష్ఠాపన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు। విశ్వావసు గన్ధప్రతిష్ఠాపన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు॥ విశ్వావసు గన్ధర్వ రాజాయనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ తతః, ఆశీర్వచనం ప్రాప్య। బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్॥

సమాప్తమ్.

సరస్వతీ పూజా

వివాహాది తృతీయదివసే, ప్రాతరౌపాసనానన్తరం బహిశ్శాలాయాం, వధూముత్తరతస్స్వయం దక్షిణతః ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య। తత్ర, నూతనవస్త్రేణ మంటపమాసాద్య, తదుపరి పంచప్రస్థ పరిమిత తండులాన్నిధాయ ॥

ఆచమ్య - పూర్వోక్త...శుభతిథౌ అనయానవోఢయా వధ్వా సహామమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం వివాహ తృతీయదివసే మహదాశీర్వచన సమయే సరస్వతీసహిత ఇన్ద్రాద్యష్టదిక్పాలకపూజాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణస్తదాదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే ॥ గణాధిపతి పూజాంకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త...శుభతిథౌ దమ్పత్యోః ఆయుర్వర్చోయశోబలాభి వృద్ధ్యర్థం వివాహతృతీయ దివసే మహదాశీర్వచన సమయేసరస్వతీ సహిత ఇన్ద్రాద్యష్ట దిక్పాలకా వాహనంకరిష్యే ॥ ఫల పుష్పాక్షత హిరణ్యాని

నిగృహీత్వా ॥ ప్రణోదేవీ సరస్వతీవాజేభిర్వాజినీవతీ । ధీనామవిత్ర్యవతు ॥ సరస్వతీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ తతః, ఇన్ద్రాద్యష్ట దిక్పాలకా వాహనంకృత్వా, తదఙ్గప్రాణప్రతిష్ఠాది షోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్ ॥ తతః, గన్ధపుష్పాక్షత సదక్షిణతాంబూల వస్త్రాదికం శంకరాచార్యాయ, బృహస్పతయేచదద్యాత్ ॥

శంకరాచార్య పూజా

ఆచార్య నిర్దిష్టంబ్రాహ్మణం, గంధపుష్పాక్షతై రలఙ్కృత్య ॥

ఓమ్, నకర్మణా నప్రజయా ధనేనత్యాగేనైకే అమృతత్వ మానశుః ।

వరేణనాకం నిహితం గుహాయాం విభ్రాజదేత ద్యతయో విశన్తి॥ వేదా న్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః సన్న్యాసయోగా ద్యతయశ్శుద్ధ సత్వాః। తేబ్ర హ్మలోకేతు పరాన్తకాలే పరామృతా త్పరిముచ్యన్తి సర్వే। దహ్రంవి పాపం పరమేశ్మ భూతం యత్పుణ్డరీకం పురమధ్యసగ్గ్ స్థమ్। తత్రాపిదహ్రం గగనంవిశోక స్తస్మిన్యదన్త స్తదుపాసి తవ్యమ్। యో వేదాదౌ స్వరః ప్రోక్తో వేదాన్తేచ ప్రతిష్ఠిత। తస్యప్రకృతిలీనస్యయః పరస్స మహేశ్వరః॥... వరపిత్రా, వెంకటకృష్ణయాఖ్యేన, అనయో ర్వధూవర యో ర్వివాహ మహోత్సవే, శ్రీజగద్గురు శంకరాచార్య స్వామినం నమస్కృత్య, సమర్పితం, సదక్షిణ తాంబూలమ్॥

బృహస్పతి పూజా

బృహస్పతిం, గంధపుష్పాక్షతై రలఙ్కృత్య॥ ఓమ్, బృహస్పతే సవితర్బోధయైనగ్ం సగ్ంశితం చిత్సన్తరాగ్ం సగ్ంశిశాధి వర్ధయైనం మహతే సౌభగాయ విశ్వఏన మనుమదన్తుదేవాః॥... కన్యాపిత్రా, లక్ష్మీనారాయణాఖ్యేన, అనయో ర్వధూవరయో ర్వివాహ మహో త్సవే, బృహస్పతిం నమస్కృత్య, సమర్పితం సదక్షిణ తాంబూలమ్॥

సభాపూజా, మతత్రయ తాంబూలాని

సర్వేషాంమహాజనానాం శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాణాం బ్రాహ్మణానాం సర్వత్ర ఇమాన్యాసనాని । సుఖాసనాని । సత్త్వైర్దైవేషణః క్రియతామ్ । ఓంతథా। ప్రాప్నువన్తుభవన్తః। ప్రాప్నువామ॥ ఓం అర్చతప్రార్చత... ధృష్ణర్చత ॥ గన్ధద్వారాం ...... హ్వయే శ్రియమ్ ॥ ఆయనేతే ... గృహాఇమే ॥ సభాయైనమః గన్ధాక్షతాన్ సమర్పయామి ॥ హిరణ్య రూపస్సహిరణ్య...... దదత్యన్నమస్మై ॥ అత్రవేదికాస్థితానేక విద్వన్మహాజనేభ్యః, అనేక సువర్ణపుష్పాణి । సుపుష్పాణి। సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు॥ అగ్నిరగ్రేప్రథమో దేవతానామ్ । సంయాతానాముత్తమో విష్ణురాసీత్। యజమానాయ పరిగృహ్యదేవాన్। దీక్షయేదగ్ంహవి రాగచ్ఛతన్నః । అగ్నిశ్చవిష్ణోతప ఉత్తమంమహః । దీక్షాపాలేభ్యోవనతగ్ంహిశక్రా। విశ్వైర్దేవైర్యజ్ఞి యైస్సంవిదానౌ। దీక్షామస్మైయజమానాయధత్తమ్ ॥ త్రీణిత్రీణి వైదేవానామృద్ధాని। త్రీణిచన్దాగ్ంసి । త్రీణిసవనాని । త్రయఇమేలోకాః। ఋధ్యామేవ తద్వీర్యఏషు లోకేష్ప్రతితిష్ఠతి ॥ కన్యాపిత్రా, లక్ష్మీనారాయణాఖ్యేన, వరపిత్రా, వెంకట

కృష్ణయాఖ్యేనచ, అనయోర్వ ధూవరయో ర్వివాహ మహోత్సవే, అస్మిన్సదసి,మత్రయ విశిష్టాన్ బ్రాహ్మణాన్నమస్కృత్య, సమర్పితాని సదక్షిణ తాంబూలాని॥ తతః, మహ దాశీర్వచనం ప్రాప్య, బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్॥ పునఃపూజా మంటపో ద్వాసనంచ కుర్యాత్ ॥

సమాప్తమ్

గన్ధర్వో ద్వాసనమ్

వివాహాది, చతుర్థ్యా మపరరాత్రే, వధూముత్తరత స్స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, విశ్వావసు గన్ధర్వదేవతా ముద్దిశ్య విశ్వావసు గన్ధర్వదేవతా ప్రీత్యర్థం, విశ్వావసు గన్ధర్వ పూజాంకరిష్యే॥ విశ్వావసు గన్ధర్వ దేవతాభ్యోనమః ధ్యానా వాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ (తంచతుర్థ్యా మపరరాత్ర) ఉదీర్ష్వాతఇతిద్వాభ్యాం దండముత్థాప్య॥ ఉదీర్ష్వాతోవిశ్వావసో నమసేడా మహేత్వా। అన్యామిచ్ఛ ప్రఫర్వ్యగ్ం సంజాయాం పత్యా సృజ। ఉదీర్ష్వాతః పతివతీహ్యేషా విశ్వావసుం నమసా గీర్భిరీట్టే। అన్యామిచ్ఛ పితృషదం వ్యక్తాగ్ం సతేభాగో జనుషాతస్యవిద్ధి॥ దండం ప్రక్షాళ్య। శయనాదన్యత్ర నిదధాతి॥

అథ, శేషహోమః

వధూవరౌ దర్భోక్షిత్తరా వుపవిశతః ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా, వధ్వాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, వివాహ శేషహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ అగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాన్తే। అన్వారబ్ధాయా మగ్నేప్రాయశ్చిత్తఇతి ప్రతిమన్త్రగ్ం సప్తాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి॥ అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తేత్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే యాస్యాం పతిఘ్నీ తనూః ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ లక్ష్మిఘ్నీ జారఘ్నీ మస్యైతాం కృణోమిస్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ వాయో ప్రాయశ్చిత్తేత్వం...కృణోమి స్వాహా॥ వాయవ ఇదంనమమ॥ ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్తేత్వం ... కృణోమిస్వాహా॥ ఆదిత్యా యేదంనమమ॥ ప్రజాపతే ప్రాయశ్చిత్తేత్వం... కృణోమి స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ ప్రసవశ్చోపయామశ్చ కాటశ్చార్ణవశ్చ ధర్ణసిశ్చ ద్రవిణంచ భగశ్చాన్తరిక్షంచ సిన్ధుశ్చ సముద్రశ్చ సరస్వాగ్శ్చ విశ్వవ్యచాశ్చ తేయన్ద్విష్మో యశ్చనోద్వేష్టి తమేషాం జమ్భే దధ్మస్వాహా॥ ప్రసవాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదంనమమ॥

మధుశ్చ మాధవశ్చ శుక్రశ్చ శుచిశ్చ నభశ్చ నభస్యశ్చేషశ్చోర్జశ్చ సహశ్చ సహస్యశ్చ తపశ్చ తపస్యశ్చ తేయన్ద్విష్మో యశ్చనోద్వేష్టి తమేషాం జమ్భే దధ్మస్వాహా॥ మధ్వాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదంనమమ॥ చిత్తంచ చిత్తిశ్చాకూతం చాకూతి శ్చాధీతం చాధీతిశ్చ విజ్ఞాతంచ విజ్ఞానంచ నామచక్రతుశ్చ దర్శశ్చ పూర్ణమాసశ్చ తేయన్ద్విష్మో యశ్చ నోద్వేష్టి తమేషాంజమ్భే దధ్మస్వాహా ॥ చిత్తాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదంనమమ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాది హోమంకరిష్యే॥ జయాది బ్రహ్మ విసర్జనాన్తే॥ అపరేణాగ్నిం ప్రాచీం వధూ ముపవేశ్య। తస్యాశ్శిరస్యాజ్య శేషాద్వ్యాహృతిభి రోంకార చతుర్థాభిస్స్వయంతిష్ఠ న్నినయేత్॥ భూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహాఓగ్ స్వాహా॥ అపశ్యన్త్వేతి వధూర్వర మీక్షేత॥ అపశ్యన్త్వా మనసా చేకితానం తప సోజాతం తపసోవిభూతమ్। ఇహప్రజా మిహరయిగ్ం రరాణః ప్రజా యస్వప్రజయా పుత్రకామ॥ ద్వితీయా పశ్యన్త్వేతి వరోవధూమీక్షేత॥ అపశ్యన్త్వా మనసా దీధ్యానాగ్ం స్వాయాం తనూగ్ం ఋత్వియే నాధమానామ్। ఉపమా ముచ్చాయువతిర్బభూయాః ప్రజాయస్వ ప్రజయా

పుత్రకామే ॥ దక్షిణత ఆసీనస్స్వవామకరేణ వధూం స్వహృదయ సమీప మాకృష్య, సమంజంత్వి తిసంపాతాజ్యశేషం, దక్షిణ కరాఙ్గుష్ఠేన, స్వస్య హృదయ దేశే, అనామికయా వధ్వా హృదయ దేశంచ, యుగపత్సంమృజ్య ॥ సమఞ్జన్తు విశ్వేదేవా స్సమాపో హృదయానినౌ । సంమాత రిశ్వా సన్ధాతా సముదేష్ట్రీ దిదేష్టునౌ ॥ ప్రజాపతే తన్వంమ ఇతి,త్రిస్సోజపేత్॥ ప్రజాపతే తన్వంమేజుషస్వ త్వష్టర్దేవేభి స్సహసామ ఇన్ద్ర । విశ్వైర్దేవై రాతిభిస్సగ్ంరరాణఃపుగ్ంసాం బహూనాం మాతరస్స్యామ । ఆనఃప్రజాం జనయతు ప్రజాపతి రాజరసాయ సమనక్త్వర్యమా । అదుర్మఙ్గలీః పతిలోక మావిశ శన్నో భవ ద్విపదేశం చతుష్పదే । తాముూపఞ్ఛివతమా మేరయస్వ యస్యాంబీజం మనుష్యా వపన్తి । యానఊరూ ఉశతీ విస్రయాతై యస్యా ముశన్తఃప్రహరామశేఫమ్ ॥ ఆచమ్య । పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, ద్వివాహ శేషహోమాఙ్గ అనురాగ సమావేశన మంత్రజపంకరిష్యే ॥ ఉత్తరోవరః ॥ నారికేళ ఫలపుష్ప తాంబూలహిరణ్యాక్షతాగృహీత్వా ॥ ఆరోహోరుమిత్యనువాకశేషగ్ం సమావేశనే జపేత్ ॥ అన్యోవైనా మభిమన్త్రయేత ॥ ఆరోహోరు ముపబర్హ స్వబాహుం పరిష్వజస్వ జాయాగ్ం సుమనస్యమానః । తస్యాంపుష్యతం మిథునౌసయోనీ బహ్వీంప్రజాంజ నయన్తౌ సరే

తసో। ఆర్ధ్రియారణ్యా యత్రామన్థత్పురుషం పురుషేణ శక్రః । తదేతా మిథునౌనయోనీ ప్రజయామృతే నేహగచ్ఛతమ్। అహంగర్భ మదధా మోషధీష్వహం విశ్వేషు భువనేష్వన్తః । అహంప్రజా అజనయం పితృణా మహంజనిభ్యో అపరీషు పుత్రాః। పుత్రిణే మాకుమారిణా విశ్వమాయు ర్వ్యశ్నుతమ్। ఉభా హిరణ్యపేశసా వీతి హోత్రా కృత ద్వసూ। దశస్యంతా మృతా యకగ్ం శమూధో రో మశగ్ంహథో దేవేషు కృణుతో దువః॥యథాస్థాన ముపవిశ్య ॥ అనురాగ సమావేశన మంత్ర జపముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు। అనురాగ సమావేశన మంత్రజప ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ అనురాగ సమావేశన మంత్రజపాజ్ఞత్వేన, న త్స్నా న సౌ భా గ్యా భి వృ ద్ధ్య ర్థం బ హు సు పు త్రా వాప్త్యర్థం, ఫలప్రదానాని కరిష్యే। మాసిమాసి పృష్ఠాన్యు పయన్తి మాసిమాస్యతి గ్రాహ్యాగృహ్యన్తే మాసిమాస్యేవ వీర్యంద ధతి మాసాంప్రతిష్ఠిత్యా ఉపరిష్ఠాన్మాసాం పృష్టాన్యు పయన్తి తస్మా దుపరిష్టా దోషధయః ఫలంగృహ్ణన్తి ॥ యాః ఫలినీర్యాఅఫలా....త్వగ్ం హసః ॥శ్లో॥ ఫలం మనోరథఫలం ప్రదదాతి సదానృణాం । పుత్ర పౌ త్రాభి వృద్ధించ శ్రియం పుష్టిం ప్రయచ్ఛమే॥ ఇదంఫలం సతాంబూలం సదక్షిణా కంతుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ ॥ తతః, మంటపస్థిత దేవతా

పూజాంకరిష్యే। మంటపస్థిత దేవతాభ్యో నమః ధ్యానాది శోడశోప చార పూజా మగ్నిప్రదక్షిణోద్వాసనాని కుర్యాత్॥ తతః, కంకణ విమోచనంకరిష్యే॥ కఙ్కణత్రోన కఙ్కతోథో సత్రీనకఙ్కతః । ద్వావిత్తి ప్లుష్షీ ఇత్రిన్యా దృష్టాఅలిప్సత ॥శ్లో॥ కఙ్కణం మోచయామ్యద్య రక్షాస్మిన్నకదాచన। మయిరక్షాం స్థిరాంబధ్వా దేవత్వం గచ్ఛకఙ్కణ ॥ కంకణ విమోచనముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । కంకణ విమోచన ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధి రస్తు ॥ తతః, ఆశీర్వచనంప్రాప్య ॥

శేష హోమస్సమాప్తః

అథ, నాకబలిః

అథాతో నాకబలివిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । వివాహ చతుర్థ్యాగ్ శ్వోభూతే బంధుభిస్సహ దంపతీ అభ్యఙ్గస్నానం కుర్యాతామ్ । వరః ప్రాతరౌపాసనం కృత్వా, గృహమధ్యే హస్తద్వయ మాత్రం చతురశ్ర భూమిం గౌరవర్ణం మృణ్మయే నానులిప్య । పంచవర్ణ తండులచూర్ణై శ్చతురశ్రం పుష్కరాకారం లిఖిత్వా। దక్షిణోత్తరయో ర్లవణఖల్వై ర్గజౌలిఖిత్వా । పుష్కరమధ్యే ఇన్ద్రాణీం తదుత్తరతో గౌరీంచ ప్రతిష్ఠాప్య। ప్రాగ్భాగే పూర్ణకలశద్వయ మాయుధంచ నిధాయ। చతుర్దిక్షు త్రయస్త్రింశ న్నాకబలి మృణ్మయ పాత్రాణి నిధాయ। సర్వతస్తన్తునావేష్ట్య। త్రయస్త్రింశ ద్దీపసహిత కాంస్య పాత్రద్వయం సువాసిన్యౌ గృహీత్వా । తత్పురతో వృద్ధసువాసినీ హరిద్రోద కుంభంగృహీత్వా ।

యాజ్ఞిక ఆయుధేనసహ దంపతీ పురస్సరం మమాగ్నే నాకసద్భి రిన్ద్రి య రాజ్ఞేతి ప్రదక్షిణత్రయం కుర్యాత్॥ మ మాగ్నే వర్చో విహవే ష్వస్తు వయంత్వేన్ధా నా స్తనువం పుషేమ। మహ్యంనమన్తాం ప్రదిశ శ్చతస్రి స్త్వయాధ్యక్షే పృతనాజయేమ। మమదేవా విహవేసన్తు సర్వ ఇన్ద్రావన్తో మరుతో విష్ణురగ్నిః। మమాన్తరిక్ష మురు గోపమస్తు మహ్యం వాతఃపవతాం కామేఅస్మిన్। మయిదేవా ద్రవిణ మాయజ న్తాం మయ్యాశీరస్తు మయి దేవహూతిః। దైవ్యా హోతా రావనిష న్త పూర్వే రిష్టాస్స్యామ తనువా సువీరాః। మహ్యంయజన్తు మమయాని హవ్యాకూతి స్సత్యా మనసోమే అస్తు। ఏనోమానిగాం కతమచ్చనా హం విశ్వేదేవాసో అధి వోచతామే। దేవీషడుర్వీ రురుణఃకృణోత్ర విశ్వేదేవాస ఇహవీర యధ్వమ్। మహాస్మహి ప్రజయా మాతనూభి ర్మారధామ ద్విషతే సోమరాజన్। అగ్నిర్మన్యుం ప్రతినుద న్పరస్తా దదబ్ధోగోపాః పరిపాహి నస్త్వమ్। ప్రత్యఞ్చోయన్తు నిగుతః పునస్తేమై షాంచిత్తం ప్రబుధా వినేశత్। ధాతాధాతౄ ణాంభువన స్యస్పతిర్దేవగ్ం సవితార మభిమాతి షాహమ్। ఇమంయజ్ఞ మశ్వినోభా బృహస్పతి ర్దేవాఃపాన్తు యజమానన్న్య ర్థాత్। ఉరువ్యచానో మహిషశ్శర్మ

యగ్ంస దస్మిఙ్హవే పురుహూతః పురుక్షు । సనః ప్రజాయై హర్యశ్వ మృడయేన్ద్రమా నోరీరిషో మాపరాదాః । యేనన్నసపత్నా అపతేభవ న్నివర్ద్రాగ్నిభ్యా మవబాధా మహేతాఙ్ । వసవోరుద్రా ఆదిత్యా ఉవ రిస్పృశం మోగ్రంచేత్తార మధిరాజ మక్రఙ్ । అర్వాఞ్చమిన్ద్ర మముతో హవామహే యోగోజిద్ధ నజిదశ్వ జిద్యః । ఇమంనోయజ్ఞం విహవే జుషస్వాస్య కుర్మోహరివో మేదినంత్వా ॥ అగ్నిర్దేవతా వాతోదేవతా సూర్యోదేవవతా చన్ద్రమాదేవతా వసవోదేవతా రుద్రాదేవతా దిత్యాదే వతా విశ్వేదేవా దేవతా మరుతో దేవతా బృహస్పతి ర్దేవతేన్ద్రో దేవతా వరుణో దేవతా మూర్ధాసిరా డ్ధ్రువాసిధరుణా యన్త్ర్యసి యమి త్రీషే త్వోర్జేత్వా కృష్యైత్వా క్షేమాయత్వా యన్త్రీరా డ్ధ్రువాసి ధరణీ ధర్త్ర్యసి ధరిత్ర్యాయుషేత్వా వర్చసే త్వౌజసేత్వా బలాయత్వా॥ నాకసద్భిర్వై దేవాస్సువర్గం లోకమాయ న్తన్నాకసదా న్నాకసత్వం యన్నాకసద ఉపదధాతి నాకసద్భి రేవతద్యజమాన స్సువర్గం లోకమేతి సువర్గోవై లోకోనాకో యస్యైతా ఉపధీయన్తే నాస్మా ఆకంభవతి యజమానాయ తనంవై నాకసదో యన్నాకసద ఉపదధా త్యాయతన మేవ తద్యజమానః కురుతే పృష్ఠానాంవా ఏతత్తేజస్సమ్భృతం యన్నా

క్షసద్గో యన్నాక్షసదః ॥ ఇన్ద్రాయరాజ్ఞే సూకరో వరుణాయరాజ్ఞే కృష్ణో యమాయరాజ్ఞ ఋశ్యఋషభాయ రాజ్ఞే గవయశ్శార్దూలాయ రాజ్ఞే గౌరఃపురుష రాజాయ మర్కటః క్షిప్రశ్యేనస్య వర్తికా నీలఙ్గోః క్రిమిస్సోమస్య రాజ్ఞః కుల్ఙ్గస్సిన్ధో శ్శింగ్ంశు మారో హిమవతో హస్తీ ॥

తతః, దక్షిణ గజస్యో పరివధూ ర్వరఉత్తర గజస్యో పరిచ తిష్ఠేతామ్, పరస్పరం గజవిషయక సంభాషణం త్రివారం కుర్యాత్॥ ప్రాక్త్వైషత్యా దధతీ త్యనువాకేన సర్వతో చతుర్దిక్షు నాక దేవతాభ్యో బలిం హరిద్రోదక పురసరం విసృజేత్ ॥ ప్రాక్త్వైషత్యా దధతి పూర్వదిగ్భాగేఇన్ద్రో దేవతా । ఇన్ద్రప్రసాదా ద్రాజ్యాభి వర్ధన మశ్నుతే । తేన ప్రాచీం దిశం జయతి ॥ తందక్షిణా పరివహన్తి దక్షిణదిగ్భాగే యమోదేవతా । యమ ప్రసాదా దాయుష్యాభి వర్ధన మశ్నుతే । తేన దక్షిణాం దిశంజయతి ॥ తంప్రత్యంచ మావర్తయన్తి ప్రతీచీ దిగ్భాగే వరుణో దేవతా । వరుణ ప్రసాదా త్పుత్ర పౌత్రాభి వర్ధన మశ్నుతే । తేన ప్రతీచీం దిశంజయతి తముదీచీ తిష్ఠత్యు సావహరం త్యుదీచీదిగ్భాగే కుబేరో దేవతా । కుబేర ప్రసాదా ద్ధనధాన్యభి వర్ధన మశ్నుతే । తేనోదీచీం దిశంజయతి ॥ సర్వ దిగ్భాగే బ్రహ్మా దేవతా । బ్రహ్మణ ప్రసాదా చ్ఛత్రుక్షయం మృత్యోర్జయ మశ్నుతే । తేనోర్ధ్వాం దిశంజయతి ॥ సోమేనరాజ్ఞా సర్వా దిశో జయతి యఏవం వేద ॥ ప్రాగ్దక్షిణయోస్సర్వతో దీపాన్నిధాయ। త్రయ స్త్రింశదన్నకబళాన్ సర్వతో నిధాయ, పశ్చిమదిక్షు మాఘుధేనబిల్వా

ఉభావపి దక్షిణపాద నిధాన పూర్వకం పుష్కరమధ్యే ప్రాఙ్ముఖ ఉప విశ్య। ఆచమ్య పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, దమ్పత్యోః ఆయుర్వర్చో యశో బలాభి వృద్ధ్యర్థం, గౌరీ ఇన్ద్రాణీ సహిత నీలలోహిత పూజా ఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన......మహా జ నైస్సహ కర్మణః పుణ్యాహ వాచనంకరిష్యే॥ ఆదౌ, నిర్విఘ్నేన పరిసమా ప్త్యర్థం, శ్రీమహా గణాధిపతి పూజాం కరిష్యే॥ గణాధిపతి పూజాం కర్మణః పుణ్యాహ వాచనంచ కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, దమ్పత్యోః, ఆయుర్వర్చో యశో బలాభి వృద్ధ్యర్థం, గౌరీ ఇన్ద్రాణీ పూజాం కరిష్యే॥ పూజాం కుర్యాత్॥ అత్రకృసరాన్నం నివేదయేత్॥ దమ్పత్యో ర్నూతన వస్త్రాణి దద్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, దమ్పత్యోః, ఆయుర్వర్చోయశో బలాభి వృద్ధ్యర్థం, సమస్త మఙ్గళావా ప్తిదా్వారా, దీర్ఘసౌమఙ్గల్యాభివృద్ధ్యర్థం, నీలలోహితపూజాం కరిష్యే॥ నీలలోహిత పూజాం కుర్యాత్॥ నీల లోహితేతి మన్త్రేణ, కాచ, సువర్ణ, ముక్తా, ప్రవాళ, గ్రథిత సూత్రంవధూగళేబధ్నీయాత్। నీలలోహితే భవతఃకృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే। ఏధన్తేఽస్యా జ్ఞాతయః పతి ర్బన్ధేషు బధ్యతే॥ శ్లో॥ హేమకర్మణి సంయుక్తం హరిద్రా లేపనం శుభమ్। ఇదంసూత్రం మయాధార్యం త్వంజీవ శరదాం శతమ్॥ నీలలో హిత ధారణ ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు, నీలలోహిత ధారణ ము హూర్తకాలే, సూర్యాదీనాం, నవానాం, గ్రహాణా మానుకూల్య ఫల సిద్ధిరస్తు॥ (అత్ర, గర్భాధానం, యాజ్ఞిక ప్రయోజనార్థం, సంగృహీ

తమ్॥ నాత్రవిధిః॥) ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, దంపత్యోః, ఆయుర్వర్చోయశో బలాభి వృద్ధిద్వారాసకలసన్తాన సౌభాగ్యాభి వృద్ధ్యర్థం, బహుసుపుత్రా వాప్త్యర్థం ఫలప్రదానాని కరిష్యే॥ ఫలప్రదానాని దద్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, దంపత్యోః ఆయుర్వర్చో యశోబలాభి వృద్ధిద్వారా వంశాభి వృద్ధ్యర్థం శూర్పవాయనం కరిష్యే॥ శ్లో॥ వంశపాత్ర మిదందానం దాతౄణాం వంశ వర్ధనమ్। వంశస్య దీలాతేదాస మతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే। శూర్పవాయనం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ ఇతి వధూస్స్వజనన్యై శూర్పవాయనం దద్యాత్॥ తతః, ఇన్ద్రియ రాజ్ఞేతి మన్త్రేణ ఇన్ద్రాణీం ప్రార్థయే

త్త్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్॥ ఇన్ద్రియరాజ్ఞే ...... హిమవతో హస్తీ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, దంపత్యోః, ఆయుర్వర్చో యశో బలాభి వృద్ధిద్వారా, సమస్త మఙ్గళావాప్త్యర్థం వసన్తమాధవ పూజాం కరిష్యే॥ వసన్త మాధవ దేవతాభ్యోనమః, ధ్యానాది షోడశోపచార

పూజాంకుర్యాత్॥ అథ మార్జనమ్॥ వసన్తేనర్తునా దేవాః। వసవ

స్త్రివృతా స్తుతమ్। రథన్తరేణ తేజసా। హవిరిన్ద్రే వయోదధుః। గ్రీ

ష్మేణ దేవావృతునా। రుద్రాఃపంచదశె స్తుతమ్। బృహతా యశసా

బలమ్। హవిరిన్ద్రే వయోదధుః। వర్షాభిర్ ఋతునాదిత్యాః। స్తోమే

సప్తదశే స్తుతమ్। వైరూపేణ విశౌజసా। విరిష్టనే వయోదధుః।

శారదేనర్తునాదేవాః। ఏకవిగ్ంశ ఋభవస్తుతమ్। వైరాజేన శ్రియా

శ్రియమ్। హవిరిన్ద్రే వయోదధుః। హేమన్తేనర్తునాదేవాః। మరుత
స్త్రిణవేస్తుతమ్। బలేన శక్వరీస్సహః। హవిరిన్ద్రేవయోదధుః। శైశిరే
ణర్తునా దేవాః। త్రియస్త్రిగ్గ్ంశే మృతగ్గ్ స్తుతమ్। సత్యేన రేవతీః క్ష
త్రమ్। హవిరిన్ద్రే-వయోదధుః। దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవేశ్వినో ర్బా
హుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యాగ్ంసరస్వత్యై వాచో యన్తుర్యన్త్రే ణాగ్నే
స్త్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించామీన్ద్ర స్యత్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించామి
బృహస్పతేస్త్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించామి॥ తతః, పూర్ణ కలశద్వయే
సువర్ణ రజతేనిధాయ। తదాతే, దమ్పతీ అన్యోన్యం, యుగప ద్గృహ్ణీ
యాతామ్॥ శ్లో॥ దేవీన్ద్రాణి నమస్తుభ్యం దేవేన్ద్ర ప్రియభామిని। వివా
హం భాగ్య మారోగ్యం పుత్రపౌత్రాంశ్చ దేహిమే॥ ఇతి, తాభ్యాం
వధూవరయోశ్శిరసి, సమ్మార్జనం కుర్యాత్॥ ఏవంత్రిః॥ తతః, ఆశీర్వ
చనం కుర్యాదిత్యాహ భగవా న్బోధాయనః॥

నాకబలి స్సమాప్తః.

మిథున విడియ మన్త్రాః

తత్రోపరి వరః ప్రాఙ్ముఖో వధూః ప్రత్యఙ్ముఖీ ఉపవిశ్య। బన్ధుభ్యో
మిథునవీటికా దద్యాతామ్॥ తతోనుదేతాం ద్వంద్వమిన్ద్రేణ దేవతాశ్చ

స్యన్తే ద్వంద్వం వై మిథునం తస్మాద్వంద్వాన్మిథునం ప్రజాయతే ప్రజాత్యై ప్రజాయతే ప్రజయాపశుభి ర్యఏవంవేద॥ తతః, వరస్స్వాలక హస్తాద్గృహీత్వా వీటికాం స్వయం ఖాదేత్॥

కన్యాయా స్తద్బంధ్వాదీన మన్త్రః

శ్లో॥ అష్టవర్షా భవేత్కన్యా పుత్రవ త్పాలితా మయా। ఇదానీం తవ దాస్యామి దత్తాంస్నేహేన పాలయ॥...౧॥ అష్టవర్షా... ఇదానీం తవపుత్రస్య దత్తాంస్నేహేన పాలయ ॥౨॥ అష్టవర్షా... ఇదానీం తవ పౌత్రస్య దత్తాంస్నేహేన పాలయ ॥౩॥ అష్టవర్షా... ఇదానీం తవభ్రాతుశ్చ దత్తాంస్నేహేన పాలయ ॥౪॥ ఇత్యాది తత్ర ప్రతిగృహీతృ సమయే పాఠ వినిమయఃకార్యః॥

మహా సంకల్పః

అథానన్త వీర్యస్య శ్రీమదాది నారాయణస్యా చిన్త్యాభ్రియ మాణస్య, మహా జలౌఘస్యమధ్యే పరిభ్రమ మాణానా మనేక కోటి బ్రహ్మాండానా మేక తమేవ్యక్తావ్యక్త మహదహంకార పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశా ద్యావరణైరావృ తేస్మిన్మహతి బ్రహ్మాండఖండయోర్మధ్యే। ఆధారశక్తి శ్రీకూర్మ వరాహ వైష్ణవానన్త నాగశేష తక్షకాష్ట దిగ్గజోపరి ప్రతిష్ఠితే। అతల వితల సుతల తలాతల రసాతల మహాతల

పాతాళాఖ్య సప్తలోకానా ముపరితతే। భువ ర్మహ జనస్తపస్సత్య మిత్యాధఃస్వ షడ్లోకానా మథోభాగే। చక్రవాళ శైలమధ్యగత మహా సుమేరో స్సహస్ర శిఖరానువర్తిని మహా నాశాయమాన ఫణిరాజ రాజస్య శేషస్య సహస్ర ఫణామణి మండల మండితే। ఐరావత పుండరీక వామన కుముదాంజన పుష్పదన్త సార్వభౌమ సుప్రతీకా ఖ్యాష్ట దిగ్దన్తి శుండా దండో త్తంభితే। అమరావ త్యశోకవ త్యంభోజవతీ రైవతీ సిద్ధవతీ సాధ్యవతీ గాన్ధర్వవ త్యలకావత్యాది పుణ్యపురీ విరాజితే। ఇన్ద్రాగ్ని యమ నిరృుతి వరుణ వాయు కుబే రైశానాష్ట దిక్పాలక పాలితే। మహేన్ద్ర మలయ, సహ్య శుక్తి, మదృుషవ ద్వింధ్య, పారియాత్ర సప్త కులాచల॥ మతఙ్గ, హిరణ్యశృఙ్గ, మాల్య, వత్కృష్కృన్ధ ఋష్యశృఙ్గాఖ్య పంచ మహానగాధిష్ఠితే। రామ, శిబి, రన్తి, పృథు, మరు, దృగీరథా నఙ్గ, శశిబిందు గయాంబరీష, దిలీప, నృగ, భరత, యయాతి, మాంధాతృ, సుహోత్రాఖ్యషోడశ మహారాజైః పరిపాలితే। కార్తవీర్య సగర పురూరవ పురుకుత్స నల హరిశ్చంద్రాఖ్య షట్చక్రవర్తిభి రధిష్ఠితే। అఙ్గవఙ్గకళిఙ్గ కాశ్మీరకాంభోజసౌవీర సౌరాష్ట్రమహారాష్ట్ర మగధ మాళవ నేపాళకేరళచోళపాంచాళ గౌళమళయాళ సింహళద్రవిళ ద్రావిళకర్నాట నాట కర్వాట మరాట పానాట ఘాట పాండ్య పుళిందాంధ్ర హూణ దశార్ణ భోజ కుకురు కురు గాన్ధార విదర్భ విదేహ బాహ్లిక బర్బర కేకయ కోసల కున్తలకిరాత శూరసేన సేవన టెంకణ కొంకణ మత్స్య మద్ర పార్శ్వ ఘూర్జర యావన జాలాంధ్ర సాల్వచేది సింధ్వవన్త్యాద్యనేక విశేష దేశభాషాభూమిపాం చిత్రితే। భాగీరథీ గౌతమీ నర్మదా యమునా సరస్వతీ కృష్ణవేణీ బాహుదా భీమరథీ తుఙ్గభద్రా రేణుకా

మలాపహారీ కావేరీ కృతమాలా తామ్రపర్ణీ విశోకా కౌశికీ గండకీ విచిత్రికా వసిష్ఠప్రవరా కాశ్యపీ సరయూ సర్వపాపహా కుశావతీ ఫల్గునీ కరతోయా పుణ్యతా ప్రణీతా ద్యనేక పుణ్యనదీ పవిత్రితే॥ అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ అవన్తికా। పురీద్వారా వత్యాది పుణ్యపురీ విరాజితే। సగర గుల్మల స్వామి పుష్కరత్రియ సహిత శేషాచల శ్రీశైలాది పుణ్యాచలా ధిష్ఠితే। జంబూప్లక్ష శాల్మల కుశక్రౌంచశాక పుష్కరాఖ్య సప్తద్వీప దీపితే। భారత, కింపురు, షేలావృత, కురు, భద్రాశ్వక, హరి, హిరణ్మయ, కేతుమాలాఖ్య, నవవర్షాత్మికే। ప్రత్యేకం నవసహస్ర యోజన విస్తృతే। ఇన్ద్రి,కశేరు, తామ్ర, గభస్తి,నాగ, సౌమ్య, గాన్ధర్వ, వారుణ, భరతేతి, నవఖండ మండితే॥ దండక వింధ్యక చంపక బదరిక నైమిశ నహుష గుహ, దేవదారుక, శ్వేత, ద్వైతాఖ్య దశా రణ్యాయతే। లోకాలోకాచల వలయితే। లవణేక్షు సురాసర్పి ర్దధిక్షీర శుద్ధోద కార్ణవైస్సప్తభి రుదధిభి రర్మండితే। పంచాశత్కోటి విస్తీర్ణ భూమండలే। లక్షయోజన విస్తీర్ణజంబూద్వీపే। భారతవర్షే। భరత ఖండే। మహామాన సరోరుహ అమరావతి శ్వేతముఖేత్యాది చిత్రకూట త్రికూట చన్ద్రిద్రోణకూట చక్రవాళాది శ్రీశైలకైలాసాదీనా ముపరి భూమధ్య రేఖాయాః పూర్వ దిగ్భాగే । వింధ్యస్యదక్షిణదిగ్భాగే। శ్రీశైలస్య ఈశాన్యప్రదేశే। కృష్ణా కావేర్యోర్మధ్యదేశే । కాంచీమండలే॥సిన్ధోః పశ్చిమతటే। సమస్తదేవతా బ్రాహ్మణ హరిహర సన్నిధౌ। వివిధసురతరుక్రీడా విరాజమాన దశదిశాబహుళ పరిమళ పటల భ్రమర ఝుంకార నికర కదంబితకలకంఠకూజితసనాథకేకీకులముఖరీ కృత విజిత సారస్వతస్వనతరుషండే। అతులవిమల సత్కలధౌత కల్పతరుచ్ఛాయా విన్యస్తవేదీవ్యమాన

రత్న సింహా సనస్యోపరి స్థితయన్త్రి రాశేశ్చతుర్దశ వర్ణవర్ణిత సహస్ర యోజనోన్నత విస్తారస్య పూర్వత శ్శేఖరీకృత ధ్వజ పతాకాయుతయో జనోన్నత కదంబ వృక్షదీవితస్య మందారస్య ప్రాన్తే॥ అస్యశ్రీ ఆలజ మధ్య మధ్యాసీనస్య శ్రీమతిక్షీర జలధిమధ్యే ధ్యాసిత భుజగభోగ పర్యంక వనజ నాభనాభీ సరోరుహ మధివసతో దేవతిర్యఙ్మనుష్యాది సకల జగత్సృష్టి స్వామినో పరార్థద్వయ జీవినః। అద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయపరార్థే పంచాశదాది వర్షే ప్రథమమాసే ప్రథమపక్షే ప్రథమే హని ద్వితీయయామే తృతీయముహూర్తే త్రయోదశఘటికా ద్విచత్వారింశ ద్విఘటికాగత ఏష్య ద్విఘటికాయాం। ప్రథమ ప్రాణాయామ కాలే। పార్థివకల్పానన్తకల్పకూర్మకల్ప బ్రహ్మకల్ప వరాహకల్ప శ్వేత వరాహకల్ప ప్రళయకల్ప పాద్మకల్ప సావిత్ర్యాఖ్య నవకల్పానాం మధ్యే శ్వేతవరాహ కల్పే। స్వాయంభువ స్వారోచి షోత్తమ తామస రైవత చాక్షుష వైవస్వత సూర్యసావర్ణి అగ్నిసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి రుద్రసావర్ణి దక్షసావర్ణి రౌచ్య భౌచ్యేతి చతుర్దశ మన్వన్తరాణాం మధ్యే సప్తమే వైవస్వత మన్వన్తరే। శ్రీమదాది విష్ణోర్మత్స్య కూర్మవరాహ నారసింహ వామన భార్గవ రాఘవ కృష్ణబౌద్ధ కల్కి దశావతారాణాం మధ్యేనవమే బౌద్ధావతారే। యుధిష్ఠిర విక్రమార్క శాలివాహన విజయాభినందన నాగార్జున కలిషట్కానాం మధ్యే తృతీయే శాలివాహనశకే। ఇదానీ మష్టావింశ న్మహాయుగే। అష్టావింశ త్సహస్రాన్విత సప్తదశ లక్షాన్వితే కృతయుగే యాతే। షణ్ణవతి సహస్రాన్విత ద్వాదశ లక్షాబ్దే త్రేతాయుగే యాతే। చతుష్షష్టి సహస్రాన్విత అష్టలక్షాబ్దే ద్వాపర యుగే యాతే। ద్వాత్రింశ త్సహస్రాన్విత చతుర్లక్షాబ్దే కలియుగే। ప్రథమపాదే। చాన్ద్రి సౌరమానేన ప్రభవాది షష్టి సంవత్సరాణాం మధ్యే వర్తమాన సంవ

త్సరే అయనే ఋతౌ మాసే పక్షే తిథౌ వాసర యుక్తాయాం శుభన క్షత్రే శుభయోగే శుభకరణే సుముహూర్తే సులగ్నే ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ। మమకుమార్యాః సమ్పూర్ణ వర్షశతపర్యన్తం దీర్ఘ సౌమఙ్గల్యాభి వృద్ధ్యర్థం। గంగా వాలుకాభి స్సప్తర్షి మండల పర్యన్త కృతరాశే ర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైక వాలుకా పకర్షక్రమేణ సర్వ రాశ్యపకర్ష సమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాస సిద్ధ్యర్థం। తిలై స్సూర్య మండల పర్యన్తం కృతరాశేర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైక తిలాపకర్ష క్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్ష సమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాస సిద్ధ్యర్థం। యవై ర్గ్రహమండల పర్యన్తం కృతరాశేర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైక యవాప కర్ష క్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్ష సమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకేనివాస సిద్ధ్యర్థం। సర్షపై ర్ధ్రువమండల పర్యంన్తం కృతరాశేర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైక సర్ష పాపకర్షక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్ష సమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాస సిద్ధ్యర్థం। పంచాశద్గవ్యూతి గణనా సమ్మిత దేశే వృషలోమభి ర్నక్షత్ర మండలపర్యన్తం కృతరాశేర్వర్ష సహస్రావసానే ఏకైక లోమావకర్షక్ర మేణ సర్వరాశ్యపకర్ష సమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాస సిద్ధ్యర్థం। త్రిగు ణీకృతా గ్నిష్టోమాతి రాత్రా ప్తోర్యామ సాన్తపన వాజపేయ పౌండరీ కాశ్వమేధాది శతక్రతు సంపూర్ణ సకల ఫలావాప్త్యర్థం। మయాసహ దశపూర్వేషాం దశాపరేషాం మద్వంశ్యానాం మాతృవంశ్యానాం సర్వే షాం పితౄణాం నరకాదుత్తీర్య శాశ్వత బ్రహ్మలోకేనివాస సిద్ధ్యర్థం। అనాద్య విద్యా వాసనయాస్మిన్ సంసారే విచిత్రాభిర్విచిత్రాసు నానా యోనిషు పునః పునరనేకథా జనిత్వా కేనవా కర్మవిశేషేణ ఇదానీం మనుష్యజన్మ విశేషం ప్రాప్తవతోఽస్మిన్వంశే జాతస్య గోత్రస్య నామ ధేయస్య మమ జన్మాభ్యాసాది జన్మప్రభృ త్యేతత్క్షణ పర్యన్తం మధ్యే

వర్తిని కాలే సంభావితానాం పాపానాం। వాక్పాణి పాద పాయూపస్థానాం కర్మేన్ద్రియాణాం। త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వా ఘ్రాణానాం పంచానాం జ్ఞానేంద్రియాణాం। ఏతేషాం ప్రేరకస్యాన్తఃకరణైః స్వగోచరైస్సంబన్ధేసతి సంభావితానాం సకలపాపానాంచ నివృత్తిద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, స్వగృహ్యోక్త ప్రకారేణ మత్స్యపురాణోక్తషోడశ మహాదానాన్తర్వర్తి సాలంకృత కన్యాదానం సహిరణ్యోదక ధారా పూర్వక మహంకరిష్యే॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ మహాదానేషు యజ్ఞాదౌ ప్రాయశ్చిత్తేషు కర్మసు। కన్యాదానే నదీస్నానే మహాసంకల్ప మాచరేత్॥ కించ॥ కన్యాదానే నదీస్నానే తులాదానాదిషు ద్విజః। ప్రాయశ్చిత్తేషు యజ్ఞాదౌ వ్రతాదిషు విశేషతః॥ ఏతదాదిషు సర్వత్ర మహాసంకల్ప మాదరాత్। కృత్వా యత్కురుతే కర్మ తదానంత్యాయకల్పతే॥

నవగ్రహ మఙ్గళాశాసనమ్

శ్లో॥ భాస్వాన్ కాశ్యప గోత్రజో రుణరుచి ర్యస్సింహపో ర్కస్సమిత్। షట్త్రిస్థో దశగ శ్శుభ శ్శశిగురూ భౌమ స్సుహృయ స్సదా శత్రూ మందసితౌ కళిఙ్గ జనప శ్చాగ్నీశ్వరౌ దేవతే మధ్యేవర్తుల పూర్వ దిగ్దినకరః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౧॥ చన్ద్రః కర్కటక ప్రభు స్సితనిభ శ్చాత్రేయ గోత్రోద్భవ శ్చాగ్నేయశ్చ తురశ్ర వారుణముఖ శ్చాపోప్యుమా ధీశ్వరః। షట్సప్తాగ్ని దశైకగ శ్శుభకరో నారిశ్శుధారౌగ్రు

ప్రియౌ। స్వామీ యామునజః పలాశ సమిధః కుర్యాత్సదామఙ్గళమ్ ॥౨॥ భౌమోదక్షిణ దిక్త్రికోణ నిలయో విన్ధ్యేశ్వరః ఖాదిర స్స్వామీవృశ్చిక మేషయో స్సురగురు శ్చార్కశ్శశీ సౌహృదః। జ్ఞోరిష్టత్రి ఫలప్రదశ్చ వసుధా పుత్రోర్యమా దేవతాభారద్వాజ కులోద్భవో రుణరుచిః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౩॥ సౌమ్యః పీత ఉదఙ్ముఖ స్సమిదపామార్గో త్రిగోత్రోద్భవో బాణేశానదిశ స్సుహృద్రవిసితో వైరీన్దురన్యేసమాః। కన్యాయుగ్మపతిర్దశాష్టక చతుష్షణ్ణేత్రగ శ్శోభనో విష్ణుర్దైభగ ద్దైవతో మగధపః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౪॥ జీవశ్చాంగిర గోత్రజోత్తరముఖో దీర్ఘోత్తరాశా స్థితః। పీతోశ్వత్థ సమిచ్చ సిన్ధుజనితః కోదండ మీనాధిపః। సూర్యేన్దు క్షితిజప్రియో బుధసితౌ శత్రూసమస్సూర్యజ స్సప్తాఙ్క ద్వికపంచగస్తు శుభదః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౫॥ శుక్రోభార్గవ గోత్రజ స్సితనిభః పూర్వా ముఖః పూర్వది క్పంచాశ్రో వృషభ స్తులాధిప మహా రాష్ట్రాధిపౌ దుంబరః। ఇన్ద్రాణీ మఘవాచ సౌమ్యరవిజౌ మిత్రేర్క చంద్రావరీ। షట్యాభృద్దశవర్జితో భృగుసుతః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౬॥ మందఃకృష్ణ నిభస్తు పశ్చిమముఖ స్సౌరాష్ట్రిపః కాశ్యపో। నక్రేశో ఘటప స్సుహృద్బుధ భృగు ర్వైరీం ద్వీనక్ష్మాసుతః। స్థానం పశ్చిమ దిక్ప్రజాపతి యమౌ దేవౌ ధనుస్త్వాసనం। షట్త్రిస్థ శ్శుభకృచ్ఛమీ రవిసుతః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౭॥ రాహుస్సింహళ దేశపోనిరృతిఃకృష్ణాఙ్గ శూర్పాసనో। యఃపైఠీనస గోత్రజోస్యతుసమి ద్దూర్వాముఖం దక్షిణం। యస్సర్పో ప్యధి దైవతం నిరృతిః ప్రత్యాధ్య దేవస్సదా షట్త్రిస్థ శ్శుభకృచ సింహికసుతః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥౮॥ కేతు ర్జైమిని గోత్ర కుశసమి ద్వాయవ్య కోణేస్థితశ్చిత్రాఙ్క ధ్వజలాంఛనోహి భగవాన్యోదక్షిణాశాముఖః। బ్రహ్మాదైవతు

చిత్రగుప్త అధిపః ప్రత్యాధి దేవస్సదా । షట్త్రిస్థ శ్శుభకృచ్చ బర్బర పతిః కుర్యాత్సదా మఙ్గళమ్ ॥

సమ్పూర్ణమ్

వటో రాశీర్వాద నవకమ్

శ్లో॥ ఆదౌగణేశ స్తదనుస్వయంభూ స్తతోగిరీశ స్తదన న్తరంహరిః । ఏతే సదా దేవగణా దిశన్తు వటోశ్చిరాయు శ్శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౧ ॥ సుమేరు సౌరత్న గిరీన్ద్రి నీల కైలాస వింధ్యాచల హేమకూటాః । సర్వేగిరీన్ద్రా స్సతతం దిశన్తు వటోశ్చిరాయు శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౨ ॥ గోదావరీ సిన్ధు మలాపహారిణీవేగావతీనాదవ ప్రశస్తాః। నద్యస్సమస్తాస్సతతందిశన్తువటో శ్చిరాయు శ్శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౩ ॥ కృష్ణాజినం దర్భమయీచ మౌంజీ పాలాశదండః పరిధాన శాటీ । యజ్ఞోపవీతంచ దిశన్తు నిత్యం వటోశ్చి రాయు శ్శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౪ ॥ తాంబూల గంధాక్షత పత్రపుష్ప దీపాఙ్కురా శీర్వచనాని యాని । పుణ్యాహవాక్యాని దిశన్తుతాని వటో శ్చిరాయు శ్శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౫ ॥ మన్దార ధాత్రీ రుహపారిజాత సన్తాన కల్పద్రుమ చన్దనాని । కల్పద్రుమాఖ్యాని దిశన్తుతాని వటోశ్చిరాయు శ్శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౬ ॥ జంభారి వైశ్వానర కాలపుణ్యా సరిత్పతిర్వాయు కుబేరశర్వాః । ఏతేసదా దిక్పతయో దిశన్తు వటోశ్చిరాయు శ్శుభకీర్తి విద్యాః ॥ ౭ ॥ ఓఙ్కార సవ్యాహృతి మన్త్రిముద్రా స్సావిత్రి గాయత్రి సరస్వతీస్వరాః । ఛన్దాంసి వేదాశ్చ దిశన్తుసర్వే వటోశ్చిరాయు శ్శుభ కీర్తి విద్యాః ॥ ౮ ॥ వసిష్ఠ జాబాలి పరాశరాత్రి వాధూల బోధాయస జామదగ్న్యాః । భృగ్వఙ్గిరో గౌతమ కాశ్యపాశ్చ వటోశ్చిరాయు శ్శుభ కీర్తి విద్యాః ॥ ౯ ॥

అథ చూర్ణికా

స్వస్త్యష్టాశీతి సహస్రాణాం। ద్విజగురు దైవత్యానాం। ఐరావతా ద్యష్టదిగ్గజానాం। పృధివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశాఖ్య పంచమహా భూతా నాం। సమస్తజగదాధార మహామండూక కూర్మ యజ్ఞవరాహ శేషపృథి వీనాం। పాకశాసనాగ్ని దండధర నిర్ ఋతి వరుణవాయు కుబేరేశానా ద్యష్టదిక్పాలకానాం। అతలవితల సుతలాది చతుర్దశ భువనానాం జలజభవ హరిహర ముఖ్యదేవ గణానాం। నారదవిశ్వామిత్ర పరాశరాత్రి వాల్మీకిగౌతమ భృగువ్యాసాది మహర్షీణాం। సీతారుంధ త్యహల్యా ద్రౌపదీ తారా మండోదరీ దమయంత్యాది మహాపతివ్రతానాం। హరి శ్చంద్ర నలకార్తవీర్య విక్రమార్క భోజరాజాది పుణ్యపురుషాణాం। అంగవంగ కళింగాది షట్పంచాశద్దేశానాం। గంగానర్మదా తుంగభద్రా మలాపహరిణీ కృష్ణవేణీ గోదావరీ భీమరథ్యాదిపుణ్యనదీనాం। జంబూ నింబ కదంబ చూతక్రముక నారికేళ ఖర్జూరధాత్రీ దాడిమ్యాది ఫలవృ క్షాణాం। పున్నాగజాజీ వకుళకేతకీ చంపక మల్లికామాధవీ మాలత్యాది వివిధ కుసుమానాం। కస్తూరీ కుంకుమాగరు గోరోచనాది సుగంధా నాం। అపరిమిత కనక కలశకన్యక గృహమేధిక విశ్వవీణావాది మేఘ ధ్వనీనాం। దండక వింధ్యక చంపకాది మహారణ్యానాం। అయోధ్యా కాశీ పురుషోత్తమ రామేశ్వరాది పుణ్యనగరీణాం। శ్రీశైల వింధ్యహే మాచల గోవర్ధన కైలాసాది మహాశైలానాం। ఋగ్యజు స్సామాథ ర్వణాఖ్య చతుర్వేదానాం। తర్క మీమాంసా సాంఖ్య యోగ వ్యాక రణ వైయాసి కాఖ్యషట్ఛాస్త్రాణాం। యాజ్ఞవల్క్య గౌతమ శంఖ లిఖిత పరాశర హారీతా శ్వలాయ నాపస్తంబాంగిరస బార్హస్పత్య వాసిష్ఠ

మను దక్షా శన సాౖత్రేయ శౌనక మరీచి పౌలస్త్యా ఖ్యాష్టాదశ స్మృతీ నాం॥ ౖబహ్మాండ ౖబహ్మ విష్ణు మార్తాండ నారదీయ మార్కేండే యాఽగ్నేయ కూర్మ వామన గారుడ లైంగ స్కాందమాత్స్య నారసింహ వాయు కపిల వరాహ పాద్మా ఖ్యాష్టాదశ పురాణానాం। ఉదగ్దక్షిణా యన సహిత ౖపభవాది షష్టి సంవత్సరాణాం। వసన్తాది షడృతూనాం। పక్షద్వయసహిత చైౖత్రాది ద్వాదశ మాసానాం॥ ౖపతి పదాది పంచదశ తిథీనాం। ఆదిత్యాది సప్తౖగహవారాణాం। అశ్వన్యాదిన ప్తవింశతితారా ణాం। విష్కంభాది సప్తవింశతి యోగానాం। బవాదియేకాదశ కరణా నాం। మేషాదితో ద్వాదశలగ్నానాం। లగ్నహోరా ౖదేక్కాణనవాంశ ద్వాదశాంశ ౖతింశాంశకానాం। నిరన్తర మనుకూలా అస్యవివాహస్య సర్వేౖగహా శ్శుభైకాదశస్థాన ఫలదావరదా స్సుౖపీతా స్సుముహూర్తా స్సుౖపసన్నా వరదాభవన్తు ॥

చూర్ణికా సమాప్తా

ౖబాహ్మాది వివాహ భేదాః

తౖతమనుః ॥శ్లో॥ చతుర్ణామపి వర్ణానాం ౖపేత్యేహచ హితా హితా౯।అష్టావిమా౯ సమాసేన స్త్రీవివాహాన్నిబోధత॥ ౖబాహ్మో దైవ స్తథైవార్షః ౖపాజాపత్య స్తథాసురః। గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ పైశాచశ్చాష్టమోఽధమః ॥ ౖబాహ్మాదీనాం లక్షణ మష్టభిశ్లోకై రాహ, సఏవ ॥శ్లో॥ ఆచ్ఛాద్య చార్చ యిత్వాచ ౖశుతశీల వతేస్వయం। ఆహూయదానం కన్యాయా ౖబాహ్మో ధర్మః ౖపకీర్తితః ॥౧॥ యజ్ఞేతు వితతేసమ్యగృత్విజేకర్మ కుర్వతే। అలంకృత్య సుతాదానం దైవంధర్మం ౖపచక్షతే ॥౨॥ ఏకంగో మిథునంద్వేవా వర ఛాదాయ ధర్మతః।

కన్యాప్రదానం విధివ దార్షోధర్మస్స ఉచ్యతే ॥ ३ ॥ సహోభౌ చర తంధర్మ మితివాచాను భాష్యచ । కన్యాప్రదాన మభ్యర్చ్య ప్రాజాపత్యో విధిస్స్మృతః ॥ ४ ॥ జ్ఞాతిభ్యో ద్రవిణందత్వా కన్యాయై చైవశక్తితః । కన్యాప్రదానం స్వాచ్ఛంద్యా దాసురో ధర్మఉచ్యతే ॥ ५ ॥ ఇచ్ఛయా న్యోన్య సంయోగః కన్యాయాశ్చ వరస్యచ । గాంధర్వస్సతు విజ్ఞేయో మైథున్యః కామసంభవః ॥ ६ ॥ హత్వాఛిత్వాచ భిత్వాచ క్రోశంతీం రుద తీం గృహాత్ । ప్రసహ్య కన్యాహరణం రాక్షసో విధిరుచ్యతే ॥ ७ ॥ సుప్తాం మత్తాం ప్రమత్తాంవారహో యత్రోపగచ్ఛతి । సపాపిష్ఠో వివా హానాం పైశాచః ప్రథితోష్టమ ఇతి ॥ ८ ॥ శ్లో॥ ప్రాజాపత్య స్తథా బ్రాహ్మో దైవఆర్ష స్తథైవచ । ఉక్తకాలేషు కర్తవ్యా వివాహాః ఫల దాయకాః ॥ చతురో బ్రాహ్మణస్యాద్యాన్ ప్రశస్తాన్ కవయోవిదుః । రాక్షసం క్షత్రియస్యైక మాసురం వైశ్య శూద్రయోః ॥ అష్టవర్షా భవే త్కన్యా నవవర్షాతు రోహిణీ । దశవర్షా భవేద్గౌరీ అతఊర్ధ్వం రజస్వలా ॥ శుల్కేనయే ప్రయచ్ఛన్తి స్వసుతాం లోభ మోహితాః । ఆత్మ విక్ర యిణః పాపా మహాకిల్బిష కారిణః । పతన్తి నరకే ఘోరే ఘ్నన్తి చాసప్తమం కులమ్ ॥

వర లక్షణమ్

శ్లో॥ కులంచ శీలంచ వయశ్చ రూపం విద్యాంచ విత్తంచ సనాథ తాంచ । ఏతాన్గుణాన్ సప్తసమీక్ష్య దేయా కన్యా బుధైః శ్శేష మచిన్తనీయమ్ ॥

యోగ్యకన్యా లక్షణమ్

శ్లో॥ అవ్యంగాంగీం సౌమ్యనామ్నీం హంసవారణ గామినీం । మృదు లోమ కేశ దంతాం మృదవ్వంగీ ముద్వహే త్స్త్రియమ్ ॥

అయోగ్య కన్యాలక్షణమ్

శ్లో॥ నోద్వహే త్కపిలాం కన్యాం నాధికాంగీం సరోగిణీం। నాలోమికాం నాతిలోమాం నవాచాలాం నపింగళామ్॥

కన్యా దాతారః

శ్లో॥ పితా పితామహో భ్రాతా పితృవ్యో గోత్రిణో గురుః। మాతామహో మాతులోవా కన్యా దాతాన్ధవాః క్రమాత్॥ పిత్రాది దాత్రభావేతు కన్యాకుర్యా త్స్వయంవరమ్॥ ఇత్యేవం కేచిదాచార్యా ఆహుర్మహతి సఙ్కటే॥

పరకీయ కన్యాదానం

శ్లో॥ ఆత్మీకృత్య సువర్ణేన పరకీయాన్తు కన్యకాం। ధర్మేణ విధినా దాన మసగోత్రేపి యుజ్యతే॥

అన్య శాఖినేదానం

శ్లో॥ స్వశాఖీచే ద్వరోనస్యా త్కస్మై దేయాతు కన్యకా। స్వగృహ్యోక్త విధానేన దద్యాత్తాం పరశాఖినే॥ పూజయే న్మధుపర్కేణస్వ శాఖా విధినావరమ్। ఆకన్యా దానపర్యంతం పితాకుర్యా త్స్వశాఖయా। మధుపర్కంతథావర్జంకన్యాదానం విశేషతః॥ కన్యాపితా సమాకుర్యా త్స్వశాఖోక్త విధానతః। పరస్తా ద్వర శాఖోక్తం శాఖా భేదే యథాక్రమమ్॥ ఇతి శిష్టాచారః॥ శ్లో॥ వరస్యయాభవేచ్ఛాఖాతచ్ఛాఖా గృహ్య చోదితా। మధుపర్కః ప్రదాతవ్యోహ్యన్యశాఖేపిదాతరి। ఇత్యేకే॥

పిత్రోస్సంవత్సరాశౌచమధ్యేకన్యాదానవిషయః

శ్లో॥ పిత్రోరబ్ద మశౌచంస్యా త్షణ్మాసం మాతురేవచ । త్రైమాసికంతు భార్యాయా స్తదర్ధం భ్రాతృపుత్రయోః ॥ సపత్నీమాతు రర్ధార్ధమాహుః ॥ స్నానంచైవ మహాదానం స్వాధ్యాయం చాగ్నితర్పణం । ప్రథమేబ్దే నకుర్వీత మహాగురు నిపాతనే ॥ తథా ॥ ప్రమీతౌ పితరౌ యస్య దేహ స్తస్యాశుచి ర్భవేత్ । నదైవం నాపివాపిత్ర్యం యావత్పూర్ణోన వత్సరః ॥ వాక్యమ్ ॥ పిత్ర్యాణాం కర్మకాలే షోడశమహాదానమత్స్యోక్త కన్యాదానస్య ముఖ్యపక్షత్వా న్మనస్సంకల్పతః కర్తవ్యమితి, వాగ్దానాదికం కార్యమ్ ॥ నతు పాణిగ్రహణాదికమ్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ పిండప్రదాన కాలేతు కన్యాదానం సమాచరేత్ । పాణిగ్రహో నకర్తవ్యం మనస్సంకల్పక స్తథా ॥ ఇత్యాదినా వత్సరాశౌచే సమస్తక కన్యాదాననిషేధః ॥ ఆపత్కాలే తదపవాదమాహ ॥ శ్లో॥ అష్టవర్షా భవేత్కన్యా నవ వర్షాతు రోహిణీ । దశవర్షా భవేద్గౌరీ అతఊర్ధ్వం రజస్వలా ॥ వాక్యమ్ ॥ అతఊర్ధ్వం రజస్వలేత్యేత త్కన్యాదాది దభిప్రాయమ్ । తదారజసోనియమే నాసంభవాత్ । యతస్సఏవాహ ॥ శ్లో॥ ప్రాప్తేతు ద్వాదశే వర్షే యఃకన్యాం నప్రయచ్ఛతి । మాసి మాసి రజస్తస్య పితా పిబతి శోణితమ్ ॥ కించ ॥ శ్లో॥ మాతాచైవ పితాచైవ జ్యేష్ఠభ్రాతా తథైవచ । త్రయస్తే నరకం యాన్తి దృష్ట్వాకన్యాం రజస్వలామ్ ॥ వాక్యమ్ ॥ తస్మాదేకాదశ వయస్కాంకన్యాం, దిత్సతః, పితుర్వత్సరాశౌచ సంభవే శ్లో॥ ప్రేతశ్రాద్ధాని శిష్టాని సపిండీకరణం తథా । అపకృష్యాపి కుర్వీత కర్తా నాందీముఖేద్విజః ॥ ఇతిన్యాయేన, ఆగామి మాసికన్యపకృష్య, కన్యాదానం కుర్యాత్ । నోచేత్ । రజసిసంభూతేకులనాశ ఫలమితి ॥

ఏవంచ, దశవర్షాత్పూర్వం కన్యాదానం, పితుర్వత్సరాశౌచే నిషిద్ధమ్ ॥ దశవర్షాదూర్ధ్వంతు, రజస్సంభవశంకయా పి[త్రాదిభి రవశ్యం కన్యాదేయేతి॥ కించ ॥వాత్యమ్॥ వయోధికత్వే కాలాన్తరే దోష శంకాయాంవా కన్యాకుమారయో ర్వివాహోపనయనె పితుర్వత్సరాశౌచ సంభవేపి కర్తవ్యే ॥

పరివేత్త్రాది లక్షణమ్

శ్లో॥ దారాగ్ని హోత్ర సంయోగం కురుతే యోఽగ్రజేస్థితే। కనిష్ఠః పరివేత్తాచ జ్యేష్ఠస్తు పరివిత్తికః ॥

వివాహ వేదికా లక్షణమ్

శ్లో॥ హస్తోచ్ఛ్రితాం చతుర్ హస్తాం చతుర[శ్రాం సమంతతః॥స్తంభై శ్చతుర్భి స్సంయుక్తాం వివాహే వేదికాం శుభామ్॥ విస్తారితాం హస్త చతుష్టయేన హస్తోచ్ఛ్రితాం మందిర వామభాగే। స్తంభై శ్చతుర్భిశ్చ సునిర్మితాంగీంవేదిం వివాహే[ప్రవద న్తినన్తః ॥ఇతి॥ కన్యాహస్తైః పంచ భిస్సప్తభిర్వా వేదింకుర్యా త్కూర్మపృష్ఠోచ్ఛ్రితాంగీమ్। రమ్యేహర్మ్యే నిర్గమా ద్వామభాగేఙాయాపత్యో రాశిషో వాచయిత్వా ॥ఇత్యేకే॥

వివాహ పీఠ లక్షణమ్

శ్లో॥ అష్టా[త్రింశాఙ్గుళం పీఠ మౌన్నత్యేస్యా త్షడఙ్గుళమ్। అష్టాఙ్గుళంచ విస్తారే కుర్యా దౌదుంబరాదినా ॥

దేవోత్సవమధ్యే మనుష్యోత్సవాది నిషేధః

వా॥ దేవోత్సవమధ్యే మనుష్యోత్సవం నకుర్యాత్ ॥తథా॥

శ్లో॥ దేవోత్సవే ప్రవృత్తేతు నమనుష్యోత్సవో మతః। తస్మిన్గ్రామే నకర్తవ్యః కుర్యాచ్చే త్సవినశ్యతి॥ ఇతి॥ వాక్యం॥ దేవోత్సవే ప్రవృత్తేతు తత్రాన్యదాభ్యుదయికం నకరణీయమితి॥ శ్లో॥ కృష్ణోత్సవే ప్రవృత్తేతు నాన్యదేవోత్సవో మతః। ఉభౌచ నిష్ఫలౌస్యాతా మశుభాని భవన్తిచ॥ క్రూర దేవోత్సవాన్తేతు కారయే త్కేశవోత్సవం। తందృష్ట్వా వర్ధతేసంప న్నోచేత్సా తత్రహీయతే॥ దేవతాన్తర కళ్యాణే వర్తమానేతు వైష్ణవం। కుర్యా దేవోత్సవంనైవ వైష్ణవేఽన్యోత్సవం క్వచిత్॥ ఉత్సవే దేవదేవస్య ధ్వజారోహణ పూర్వకే। ప్రవృత్తే నైవయాగాది శ్చౌలాదిర్నైవ సంక్రియా॥ గ్రామాధి దేవాయతనే ప్రవృత్తే వృత్సవేపునః। కుర్యాద్దేవాన్తరే యాగం చౌలాదించైవ సంక్రియామ్॥ ఆరోపితే ధ్వజేవిష్ణో రుత్సవార్థం విశేషతః। గ్రామాన్తరం నైవగచ్ఛే ద్యదిగచ్ఛే ద్వినశ్యతి॥

తుల్యోత్సవాది నిషేధః

జ్యోతిశ్శాస్త్రే। శ్లో॥ ఏకమాతృ ప్రసూతానా మేకస్మి న్నేవ వత్సరే। వివాహం మౌంజిబన్ధంచ చూడాకర్మ నకారయేత్॥ ఏకమాతృ గ్రహణా ద్భిన్నమాతృకే నదోషః॥ తథా॥ శ్లో॥ ఏకోదరాణాం పుంసాంస్యాద్వివాహో నైకవత్సరే। భిన్నోదరాణాం కుర్వీత స్త్రీణాంచైవ నసంశయఇతి॥ వత్సర గ్రహణాన్మధ్యేతూత్సవ నిషేధః॥ అయమర్థః॥ సోదరాణా మేకస్మిన్వర్షే వివాహాదికం తుల్యోత్సవం నకుర్యాదితి॥ తథా మిహిరః॥ శ్లో॥ ఏకోదర ప్రసూతానా మేకస్మి న్నేవవత్సరే। వివాహో నైవకర్తవ్యో గాగర్గ్యస్య వచనంయథా॥ వివాహగ్రహణం తుల్యోత్సవోపలక్షణం॥ వధ్వా వివాహంకృత్వా మౌంజీబన్ధం నకుర్యాత్,

మౌంజీబంధం కృత్వాచ చూడాకర్మ నకారయేత్ ॥తథా ॥శ్లో॥ ముండనా న్మండనంకార్యం మండనా న్నతుముండనం ॥ఇతి॥ మండనం వివాహః ॥ ముండన ముపనయనమ్॥ చౌళమ్ ॥ మిహిరశ్చ ॥శ్లో॥ నపుంవివాహోర్ధ్వ మృతుత్రయేణ వివాహకార్యందుహితుః ప్రకల్పయేత్ । నమండ నాచ్చాపిహి మండనంచ స్యాన్ముండనా న్మండనమన్వగేవ ॥ పుంవివాహ గ్రహణాత్ స్త్రీవివాహానన్తరం పుంవివాహః కార్యఏవ ॥ తథా ॥ శాతాతపః ॥శ్లో॥ మండనం ముండనంచైవ నకుర్యా దేకవత్సరే । ముండనం ప్రథమంకుర్యా న్మండనంతు తతఃపరమితి ॥ శ్రీధరీయే ॥ శ్లో॥ పుత్రస్య పాణిగ్రహణాత్పరస్తాన్నమాసషట్కా త్తనయావివాహః । తద్వద్వివాహాదపి నోపనీతి స్తథోపనీతేః పరతశ్చ చౌలం ॥ఇతి॥ గర్గః ॥ శ్లో॥ ఏకమాతృప్రసూతానాం కన్యకా పుత్రయో ర్ద్వయోః । సహోద్వాహో నకర్తవ్య స్తథా నైవోప నాయనమితి ॥ అతుల్యోత్సవత్వే నానియమే ప్రాప్తే పూర్వాపరభావో నియమ్యతే ॥ తద్వదితి । మాసషట్కా దిత్యర్థః ॥ అస్యాపవాద మాహ । మిహిరః ॥శ్లో॥ ఏకమాతృప్రసూతానాం శుభద్వయ మృతుత్రయే । నకుర్యాద్వర్ష భేదేతు త్రిమాసాదూర్ధ్వమిష్యతే ॥ ఫాల్గునే చైత్రమాసేచ పుత్రోద్వాహోపనాయనే । భేదా దబ్దస్య కుర్వీత నర్తుత్రయ విలంబనమ్ ॥ఇతి॥ పుత్రీవిషయే విశేషమహ ॥సఏవ ॥శ్లో॥ ఉద్వాహ్య పుత్రీంతు పితావిదధ్యాత్పుత్ర్యన్తరస్యోద్వహనంనజాతు। యావచ్చతుర్థీ దినమంగళస్యసమాపనం తావదతో విదధ్యాత్ ॥ఇతి॥ శేషహోమాన్తమేవ పుత్ర్యన్తరవివాహనిషేధ ఇత్యర్థః ॥తథా॥ గర్గః ॥శ్లో॥పుత్రీపరిణయాదూర్ధ్వం యావద్దిన చతుష్టయం।పుత్ర్యన్తరస్యకుర్వీత నోద్వాహ మితిసూరయః ॥

ఏకస్మిఙ్గృహే ఏకైవ శుభక్రియా॥ తత్రగర్గః॥ శ్లో॥ ఏకస్మింస్తు గృహేకుర్యా దేకామేవ శుభక్రియామ్। అనేకాంయస్తు కుర్వీత సనాశ మధిగచ్ఛతి॥ ద్విశోభనం త్వేకగృహేతు నేష్టం శుభంతుకుర్యా న్నవ తేఃపరస్తాత్। ఆవశ్యకే శోభన ఉత్సవేచ ద్వాభేఙ్ద ఆచార్య విభేద నేవా॥ నారదః॥ శుభకృ త్పుత్రికోద్వాహోత్పశ్చాత్పుత్ర కరగ్రహః। ఏకతిథ్యా మపిప్రాహ భార్గవో భిన్నవేళయా॥ అయం నిషేధో యమళ యోర్నాస్తి॥ శ్లో॥ భ్రాతృద్వయే స్వసృయుగే స్వసృభ్రాతృయుగేతథా। సమానాపి క్రియాకార్యా మాతృభేదే తథైవచ॥ ఇతి సమానోత్సవ స్యాపి సమానకాల కర్తవ్యత్వ స్మృతేః, తత్ర ప్రథమజఏవ జ్యేష్ఠః॥ తథామనుః॥ శ్లో॥ నమాతృతో జ్యైష్ఠ్యమస్తి జన్మతో జ్యైష్ఠ్యముచ్యతే। జన్మజ్యేష్ఠేన చాహ్వానం సుబ్రహ్మణ్యా స్వపిస్మృతమ్॥ యమయో రేక గర్భేచ జన్మతో జేష్ఠతామతా॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రేచ॥ శ్లో॥ యమయో ఙ్జననాజ్జ్యైష్ఠ్య మాధానా న్నేష్యతే బుధైః। గర్భస్యైకస్య చిల్లోకే చిరాజ్జనన దర్శనాత్॥ అతో మహాప్రబల మనుస్మృతి విరోధా త్పశ్చా జ్జాతస్య జ్యేష్ఠత్వ పరవచన మనాదరణీయమ్॥ శ్లో॥ జన్మభే జన్మదివసే జన్మమాసే శుభంత్యజేత్। జ్యేష్ఠమాస్యాద్య గర్భస్య శుభంవర్జ్యాం స్త్రియాఅపి॥ మౌంజ్యుద్వాహ ప్రతిష్ఠాదీ న్కేచిత్తత్రాపి కుర్వతే॥ ఇతి॥ అతఃపుంసవన సంస్కృత గర్భస్యైవ జన్మమాస జ్యేష్ఠమాసయో రుత్స వనిషేధః॥ తథా జ్యోతిశ్శాస్త్రే॥ శ్లో॥ మౌంజీనిబన్ధ వ్రతకర్మణీచ చూడాకృతిశ్చ ప్రథమో వివాహః। స్నానంచ పుంసః ప్రథమస్య నేష్టం జ్యేష్ఠాఖ్య మాసేపిచ జన్మమాసే॥ ఇతి॥ ప్రథమో వివాహ ఇత్యుక్తేః॥ శ్లో॥ ద్విజ్యేష్ఠం మధ్యమంప్రోక్త మేకజ్యేష్ఠం శుభావహం।

జ్యేష్ఠత్రయంన కుర్వీత వివాహే సర్వసమ్మతమ్ । ఇత్యుక్త నిషేధో ద్వితీయవివాహే నాస్తీత్యర్థః ॥ తథా ॥ శ్లో॥ జన్మమాసి నచజన్మభేతథా నైవజన్మ దివసేషు కారయేత్ । ఆద్యగర్భ దుహితు స్సుతస్యవా జ్యేష్ఠమాసి నహిపాణి పీడనమ్ ॥ ఇతి ॥ శ్రీధరీయే ॥ శ్లో॥ జన్మమాసే నకుర్వీత ఆద్యగర్భస్య శోభనమ్ । కనిష్ఠపుత్రపుత్ర్యోస్తు శోభనం నారదోబ్రవీత్ ॥ దేశకాలేచ పాత్రేచ సంభవేతు మునీశ్వరాః । కన్యాదానం వయోధికేస్య జన్మమాసే శుభంవిదుః ॥

పునర్వివాహ నిమిత్తాని

వాక్యమ్ ॥ వరస్య కన్యాయావా మాతరి రజస్వలాయాంవా గర్భిణ్యాం మాశౌచే సూతకేవా అశుభనక్షత్రేవా వివాహేకృతే, వివాహానన్తరం ప్రవేశహోమా త్పూర్వం స్వగ్రామప్రయాణేనవా కేనచిద్విఘ్నేనవా ద్వాదశాహేతిక్రాన్తే । వివాహౌపాసనారమ్భయో ర్మధ్యేగ్నినాశేచ । పునర్వివాహం కుర్యాత్ ॥ తత్రాఙ్కుర ప్రతిసర వర ప్రేషణాది వర్జమ్ ॥ అగ్రాతృఘ్ని మిత్యాపాసనాన్తం సర్వ మేకస్మిన్దినే సుముహూర్తే కృత్వా, తస్మిన్నేవాఽపరరాత్రే శేషహోమం కుర్యాత్ ॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ గృహప్రవేశనా దర్వాక్ ద్వాదశాహా ద్యతిక్రమే, వివాహో నైవసిద్ధ్యేత పునర్వృణీత కన్యకామ్ ॥ ఉద్వాహౌపాసనా త్పూర్వ మనలే శాన్తిమాగతే । అగ్రాది నిత్యహోమాన్తం కృత్వా శేషంసమాపయేత్ ॥ తథా ॥ పూర్వ మౌపాసనారమ్భా దగ్నినాశో యదాభవేత్ । పునర్వివాహః కర్తవ్యః పరతస్తు నవిద్యఇతి ॥ అత్ర విశేషః ॥ వాక్యమ్ ॥ ఋగ్వేదినాం ప్రవేశహోమా త్పూర్వం । య

జుర్వేదినా మౌపాసనారంభాత్ । సామవేదినాం లేఖాహోమాత్పూ
ర్వం చాగ్నినాశే పునర్వివాహఇతి ॥

వివాహమధ్యే వరవధ్వోర్మృతివిషయః

వాక్యమ్ ॥ యద్యౌపాసనోపక్రమాత్పూర్వం వరవధ్వో ర్మృతి
స్స్యాత్తదాకిం కుర్యాదిత్యాహ॥ స్థాలీపాక మౌపాసనంచ కృత్వా
పరేహని ప్రేతకర్మ కుర్యాత్॥తథా ॥శ్లో॥ ఉద్వాహౌపాసనా త్పూ
ర్వం మృతాస్త్రీ యదివా పుమాన్ । స్థాలీపాకం తతఃకృత్వా ప్రేతకా
ర్యం పరేహని ॥

వివాహమధ్యే మాతాపిత్రోర్మృతివిషయః

వాక్యమ్ ॥ యదివివాహమధ్యే మాతాపిత్రోర్మృతిస్స్యాత్తదాకిం
కుర్యా దిత్యత్రాహ ॥ వరః ప్రధానహోమాది సర్వకర్మ తదానీమేవ
సమాప్య, శేషహోమమపి సమాప్య । కఙ్కణంవిసృజ్య పైతృమేధిక
కర్మాచరేత్ ॥ తథా ॥ శ్లో॥ చౌలోపనయనో ద్వాహే మాతాపిత్రో
ర్మృతిర్యది । తన్త్రశేషం ప్రకుర్వీత పశ్చాత్పైతృక మాచరేత్ ॥ఇతి॥

వివాహమధ్యే జ్ఞాత్యాశౌచ సంభవే

దక్షః ॥శ్లో॥ యజ్ఞకాలే వివాహేషు దేవయాగేచ నిష్కృతౌ
హూయమానే తథైవాగ్నౌ నాశౌచం నచసూతకమ్ ॥ ఇతి, వివాహే
ష్వితి బహువచనం ప్రధాన హోమాది శేషహోమాన్త కర్మాభిప్రా
యమ్॥ తథా, బ్రాహ్మపురాణే ॥శ్లో॥ వివాహయిష్వోః కన్యాయాంలాజ

హోమాది కర్మణి। ప్రాయశ్చిత్త పరస్యాపి స్వాధ్యాయ నిరతస్యచ॥ ఇతి॥ సద్యశ్శౌచమితి ప్రకృతమ్॥ ఆదిశబ్దేన యదృతాది హోమ ప్రవేశహోమ స్థాలీపాక శేషహోమా ఉచ్యన్తే॥ శ్లో॥ ఆరంభో వరణంయజ్ఞే సంకల్పో వ్రతసత్రయోః। నాందీముఖం వివాహాదౌ శ్రాద్ధే పాకపరిక్రియా॥ ఇతి, శ్లో॥ తత్పూర్వేద్యు రకృత్వాచేత్కుర్యాచ్ఛ్వో భ్యుదయంతతః। కుర్యాత్కర్తా తదాతత్ర సద్యఃకర్మేతి కీర్త్యతే॥ ఇతి, వచనా త్పూర్వేద్యు రభ్యుదయే, తదా ద్యాశౌచాభావః॥ ఉత్సవదినే ప్రాతరభ్యుదయే, తత్ప్రభృతి తదభావః॥ అత్రహ్యధికార శ్శాస్త్రైర్భవతి॥ పూర్వం సంకల్పితం ద్రవ్యం దీయమానం నదుష్యతి॥ ఇతిస్మరణాత్, కన్యా ద్రవ్య యో రాశౌచాభావా ద్గృహాన్తరే త్తైరేవ ద్రవ్యై ర్వివాహకవరణం నిర్వాశ్యకులమ్॥

ప్రధాన హోమా త్పూర్వం కన్యాయా రజోదర్శనే కర్తవ్యవిధిః

అత్రిః శ్లో॥ వివాహే వితతేతంత్రే హోమకాల ఉపస్థితే। కన్యామృతుమతీం దృష్ట్వా కథం కుర్వన్తి యాజ్ఞికాః॥ శ్లో॥ యజుఃపవిత్రై రబ్లింగై స్సావిత్రీ పూతవారిభిః। అనేన చానువాకేన పవమాన స్సువర్జనః। హవిష్మతీతి మంత్రేణ స్నాపయిత్వాతు కన్యకాం। వాసోన్య త్పరిధాయైవ అర్చయిత్వా హుతాశనం॥ యుంజాది హోమాన్ కృత్వాథ ముఖ్యహోమం సమాపయేత్। త్రిరాత్రం దంపతీస్యాతాం పృథక్శయ్యాసనాశనౌ। చతుర్థేహని సంస్నాయా దుపవాసో ద్వయోర్భ

వేత్। రాత్రౌతస్యాం ప్రవేశాది నిత్యహోమాన్త మాచరేత్। భుక్త్వా థాపర రాత్రేతు శేషహోమం సమాపయేత్ ॥ అత్ర ముఖ్యశబ్దః ప్రథా నహోమ పరః ॥ ప్రవేశశబ్దః ప్రవేశ హోమపరః ॥ నిత్యశబ్ద ఔపా సన హోమపరః ॥ కిన్తు ॥శ్లో॥ దద్యాద్గుణవతే కన్యాం నగ్నికాం బ్రహ్మ చారిణే । అపివా గుణహీనాయ నోపరున్ధ్యా ద్రజస్వలామ్ ॥ పాణిగ్ర హణ మన్త్రైస్తు నియతం దారలక్షణమ్। తేషాం నిష్ఠాతు విజ్ఞేయా విద్వద్భి స్సప్తమేపదే ॥ నిష్ఠాపరమావధిః ॥వాక్యమ్॥ కన్యావరయో ర్దోషదర్శనేపి సప్తమపదాదూర్ధ్వం నపరిత్యాగ ఇత్యర్థః॥ అత్ర యమః ॥శ్లో॥ నోదకేన నవాచావా కన్యాయాః పతిరుచ్యతే। పాణి గ్రహణ సంస్కారా త్పతిత్వం సప్తమేపదే ॥తతశ్చ॥ విధివ త్ప్రతిగృ హ్యాపి త్యజేత్కన్యాం విగర్హితామ్। వ్యాధితాం విప్రదుష్టాంవా ఛద్మ నాచోపపాదితామ్ ॥ ఇత్యాదికమపి, సప్తమపదా దర్వాగేవేతి వ్యవ స్థాపనీయమ్॥ అతఏవసిష్ఠో వ్యక్తమాహ॥ స్త్రీపుంసయోస్తు సమ్బన్ధా ద్వరణం ప్రాగ్విధీయతే।వరణాద్గ్రహణంపాణే స్సంస్కారోహి విలక్షణః॥ తయో రనియతం ప్రాహుర్వరణం దోషదర్శనాత్ ॥ వాక్యమ్॥ పాణి గ్రహణా త్ప్రాగ్దోషదర్శనా ద్ధేతోర్వరణ మనియతమిత్యర్థః॥ శ్లో॥ దత్తాయాః పునరుద్వాహం జ్యేష్ఠాంశం గోవధంతథా। కలౌపంచ నకుర్వీత భ్రాతృజాయా కమండలుమ్॥ దత్తానూఢాచ యాకన్యాపతిత్వం సప్తమేపదే। తథైవ దత్తపుత్రస్య పుత్రత్వం జాతకాదిభిః ॥

ప్రధాన హోమాత్పరం కన్యాయా రజోదర్శనే కర్తవ్యవిధిః

శ్లో॥ ప్రథానహోమే నిర్వృత్తే కుమారీ యదిసార్తవా। త్రిరాత్రే

పగతే పశ్చాచ్ఛేషంకార్యం సమాపయేత్ ॥ తథాచ ॥ వివాహహోమే ప్రక్రాన్తే యదికన్యా రజస్వలా। త్రిరాత్రం దంపతీస్యాతాం పృథక్శయ్యా సనాశనౌ। చతుర్థేఽహని సంస్నాన ముపవాసో ద్వయోర్భవేత్। ప్రదోషాన్తేప్రవేశాది ప్రథమౌపాసనం చరేత్। భుక్త్వాథాఽపరరాత్రేతు శేష హోమం సమాచరేత్॥ కిన్తు॥ శేషహోమ ముఖ్యకాలస్యా నతిక్రాన్త త్వాదితి మన్తవ్యమ్॥

వివాహాది, ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థాదివసేషు, కన్యాయారజోదర్శనే కర్తవ్యవిధిః

రజోదర్శనాది ప్రత్యహం, వరస్సాయం ప్రాతరౌపాసన హోమాఽకృత్వా పంచమేహని, స్నానస్వస్తివాచన పంచగవ్యప్రాశన ప్రాతస్సాయ మౌపాసన హోమంకృత్వాఽపరరాత్రే తస్మిన్నగ్నౌ శేష హోమం కుర్యాత్॥ కిన్తు, శేషహోమ ముఖ్యకాలస్యాతిక్రాన్తత్వాత్॥ పంచమేహని శుద్ధిస్స్యాద్దైవ పిత్ర్యేచ కర్మణీతిన్యాయేన। రజోదర్శనాది పంచమాపరరాత్రే శేషహోమం కుర్యాదితి వక్తవ్యమ్॥

తత్రాయం ప్రయోగః

ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమవివాహమధ్యే వధ్వా రజోదర్శనే యోదోష స్తమజని తద్దోష పరిహారద్వారా ప్రధాన హోమాధికార సిద్ధ్యర్థం, మన్త్రస్నానాజ్యజలాభి మంత్రణం కరిష్యే ॥

తీర్థః పవిత్రమతినీతా ఆపోధారయమాతిగుః। దేవేన సవిత్రోత్పూతా వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః॥ ఆపోహిష్ఠా మయోభువః ... ఆపో జనయథా చనః॥ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకా యాసుజాతః కశ్యపోయా స్వి న్ద్రిః ...... బలమోజో నిధత్త॥ ఓంభూర్భువస్సువః। తథ్సవితుర్వరే ణ్యమ్। భర్గోదేవస్య ధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్॥ ఇతి జలమభిమన్త్ర్య॥ అభిమన్త్రిత జలేన, ఆపోహిష్ఠా మయోభువ ఇతి, తిసృభిర్ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకాఇతి చతసృభిః పవమానస్సువ ర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన, హవిష్మతీరితి మన్త్రేణ వధూంస్నాపయేత్॥

ఓంభూర్భువస్సువః ... ప్రచోదయాత్॥ ఆపోహిష్ఠా మయోభువః... ఆపో జనయథాచనః॥ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకా యాసుజాతః... బలమోజో నిధత్త॥ పవమాన స్సువర్జనః ... జాతవేదా మోర్జ యన్త్యా పునాతు॥ హవిష్మతీరిమా ఆపోహవిష్మా న్దేవోఅధ్వరో హవి ష్మాగ్ం ఆవివాసతి హవిష్మాగ్ం అస్తుసూర్యః॥ అన్యవస్త్రం పరిధాప్య। వధూం పృథగాసనఉపవేశ్య। ఆచమ్య। పూర్వోక్తైవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ వివాహమధ్యే వధ్వాః రజోదర్శనే యోదోష స్సముజని తద్దోష పరిహారద్వారా వివాహ హోమాధికార సిద్ధ్యర్థం యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తహోమం కరిష్యే॥ గృహ్యాగ్నిం ధ్యాత్వాలం కృత్య। పరిస్తీర్య। చతుష్పాత్ర పయోగాద్యాజ్య సంస్కారాన్తేగ్నిం పరి షిచ్య॥ యుంజానః ప్రథమమితిద్వే, నమసాబి ర్వాఽహ్నాతిభి స్స పతే

ఆగ్నే యన్మఆత్మనోమిన్దా, పునరగ్నిరిత్యేత్తై ర్భూరగ్నయే, భూరన్న మగ్నయే, భూరగ్న యేచేతి, అనువాకత్రయేణ, ప్రతిస్వాహాకారమ్, తన్తుంతన్వన్నిత్యేతయా, వ్యస్తాభిర్వ్యాహృతిభి రనాజ్ఞాతత్రయ మిత్యాది ప్రతిమన్త్రగ్ం పఞ్చవింశ త్యాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ స్రువేణ చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా ॥ యుంజానః ప్రథమం మన స్తత్వాయ సవితాధియః। అగ్నిం జ్యోతిర్ని చాయ్య పృథివ్యా అధ్యాభర త్స్వాహా ॥ పృథివ్యా ఇదంనమమ ॥ యుక్తాయ మనసా దేవాఞ్ సువర్యతో ధియా దివమ్। బృహజ్జ్యోతిః కరిష్యతస్సవితా ప్రసువాతి తాన్త్స్వాహా ॥ బృహ జ్జ్యోతిష ఇదంనమమ ॥ ఓంభూర్భు వస్సువస్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయఇదం నమమ ॥ స ప్రతేఅగ్నే...... ఘృతేనస్వాహా ॥ అగ్నయే సప్తహోత్ర ఇదంనమమ ॥ యన్మఆత్మనో మిన్దాభూ దగ్ని స్తత్పున రాహా ర్జాతవేదా విచర్షణిస్స్వాహా ॥ మిన్దాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదంనమమ ॥ పునరగ్నిశ్చ క్షుః ...... చక్షురాధత్త మక్ష్యోస్స్వాహా ॥ అగ్నీన్ద్రబృహస్పత్యశ్విభ్య ఇదంనమమ ॥ భూరగ్నయే పృథివ్యైస్వాహా ॥ అగ్నయే పృథివ్యా ఇదంన మమ ॥ భువోవాయ వేన్తరిక్షాయస్వాహా ॥ వాయవే అన్తరిక్షాయేదంన మమ। సువరాదిత్యాయ దివేస్వాహా ॥ ఆదిత్యాయ దివ ఇదంనమమ ॥ భూ ర్భువస్సువశ్చన్ద్రమసేదిగ్భ్యస్స్వాహా। చన్ద్రమసేదిగ్భ్యఇదంనమమ॥ భూరన్నమగ్నయే పృథివ్యైస్వాహా ॥ అన్నాయాగ్నయే పృథివ్యాఇదం

నమమ ॥ భువోన్నం వాయవేన్తరిక్షాయస్వాహా ॥ అన్నాయ వాయవే న్తరిక్షా యేదంనమమ॥ సువరన్న మాదిత్యాయ దివేస్వాహా॥ అన్నాయాదిత్యాయ దిన ఇదంనమమ॥ భూర్భువస్సువరన్నం చన్ద్రమసే దిగ్భ్యస్స్వాహా॥ అన్నాయ చన్ద్రమసే దిగ్భ్యఇదంనమమ॥ భూరగ్నయేచ పృథివ్యైచమహతేచస్వాహా॥ అగ్నయేచపృథివ్యైచమహత ఇందనమమ॥ భువోవాయవే చాన్తరిక్షాయచ మహతేచస్వాహా ॥ వాయివే చాన్తరిక్షాయచ మహత ఇదంనమమ॥ సువరాదిత్యాయచ దివేచ మహతేచస్వాహా॥ ఆదిత్యాయచ దివేచ మహతఇదంనమమ ॥ భూర్భువస్సువశ్చన్ద్రమసేచ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతేచస్వాహా॥ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహత ఇదంనమమ॥ తన్తుంతన్వన్రజసో భానుమన్విహి జ్యోతిష్మతః పథోరక్షధియాకృతాన్ । అనుల్బణంవయత జోగువామపో మనుర్భవజనయా దైవ్యంజనస్గ్స్వాహా॥ అగ్నయేతన్తుమత ఇదంనమమ॥ భూస్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ భువస్స్వాహా॥ వాయవ ఇదంనమమ॥ సువస్స్వాహా॥ సూర్యాయేదంనమమ॥ అనాజ్ఞాతం ...... యథా తథగ్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ పురుషసమ్మితో యజ్ఞోయజ్ఞ ... యథా తథగ్స్వాహా॥ అగ్నయఇదంనమమ॥ యత్పాకత్రా......ఋతుశో యజాతిస్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥

పునఃపరిషిచ్య॥ అదితేన్వమగ్గ్స్థాః......ప్రాసావీః॥ అనేన రజోదర్శన దోష ప్రాయశ్చిత్తహోమేన భగవాన్సర్వాత్మకః, సర్వం శ్రీ మహా విష్ణుస్సుప్రీణాతు ॥ తతో బ్రాహ్మణా ననుజ్ఞాప్య। ప్రథానహోమం కృత్వా॥ త్రిరాత్రముభయోఃకటే పృథక్శయ్య్య క్షారలవణ వర్జనంచ॥ చతుర్థేహనిస్నాన, పఞ్చగవ్యప్రాశన, పునస్స్నానముపవాసంచకృత్వా, తస్యాంరాత్రౌ ప్రదోషాన్తే, ప్రవేశహోమం స్థాలీపాక మౌపాసనం కృత్వా, బన్ధుభిస్సహభుంజీయాతాం। అపరరాత్రే శేషహోమంకుర్యాత్॥

వివాహాద్యగ్ని నష్టప్రాయశ్చిత్తః

ఔపాసనారమ్భ శేష హోమయో ర్మధ్యేగ్నినాశేవా, త్రిరాత్ర మధ్యే ఉపనయనాగ్ని నాశేవా, దశరాత్రమధ్యే జాతకర్మాగ్ని నాశేవా, అస్థిసంచయనాత్పూర్వం దహనాగ్ని నాశేవా, క్రమేణ వివాహద్యగ్ని సన్ధానంకృత్వా, తత్కర్మాణి సమాపయేత్ ॥ అత్రాయం ప్రయోగః॥ ఆచమ్య. పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, దమ్పత్యోః ఉత్తరోత్తర కర్మాధికార సిద్ధ్యర్థం, వివాహాగ్నినష్ట ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥ అపహతా అసురా శ్శన్నోదేవీరితి ద్వాభ్యాం తద్భస్మాద్భిరవోక్ష్య ॥ అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి...యత్రైషాం గతంమనః॥ శన్నోదేవీ రభిష్టయ... శంయో రభిస్రవన్తునః॥ అయన్తే యోనిర్ఋత్వియఇతి యజ్ఞీయసమిధం తద్భస్మనిసమారోప్య ॥ అయన్తేయోనిర్ఋత్వియో యతోజాతో అరోచథాః। తంజానన్నగ్న ఆరోహాథానో వర్ధయా రయిమ్। శ్రోత్రి

యాగారా దగ్నిమాహృత్య। స్థండిలే భూర్భువస్సువరో మిత్యగ్నిం ప్రతి ష్ఠాప్య। భూర్భువస్సువరోమ్॥ ఆజుహ్వాన ఉద్బుధ్య స్వేతి ద్వాభ్యాం తస్మిన్న గ్నౌ శాం సమిధంనిక్షిప్య॥ ఆజు హ్వాన స్సుప్రతీకః పురస్తాగ్నే స్స్వాంయోని మాసీదసాధ్యా। అస్మిన్థ్సధస్థే అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వేదేవా యజమానశ్చసీదత॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టా పూర్తేసగ్‌ం సృజేథా మయఞ్చ। పునఃకృణ్వగ్‌ స్త్వాపితరంయువాన మన్వాతాగ్‌ంసీ త్వయితన్తుమేతమ్॥ అత్ర వరంద ద్యాత్॥ వరశబ్దేన ధేనురుచ్యతే॥ ఏతత్కర్మసమృద్ధ్యర్థం ధేనుదానం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ॥ తత శ్చలాపరిశ్రిత్యాది అలఙ్కరణా న్తంకృత్వా, తరిస్తీర్య, చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య॥ స్రువేణ చతుర్గృహీత మాజ్యం గృహీత్వాన్వారబ్ధాయాం॥ అయాశ్చేత్యాది ద్వాత్రింశ దా జ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ అయాశ్చాగ్నేస్య ......భేషజగ్‌ స్వాహా॥ అయ సేగ్నయ ఇదంనమమ॥ అగ్నిర్హోతా। అశ్వినాధ్వర్యూ। త్వష్టాగ్నీత్। మిత్రఉపవక్తా। సోమస్సోమస్య పురోగాః। శుక్రశ్శుక్రస్య పురోగాః। శ్రాతా స్త ఇన్ద్రసోమాః। వాతాపేర్ హవనశ్రుత స్స్వాహా॥ అగ్నయే పఞ్చహోత్ర ఇదంనమమ। బ్రాహ్మణఏక హోతా। సయజ్ఞః। సమేధధాతు ప్రజాంపశూన్ పుష్టింయశః। యజ్ఞశ్చమే భూయాత్సాహా

హా ॥ బ్రహ్మణ ఏకహోత్ర ఇదం న మమ ॥ అగ్నిర్ద్విహోతా । సభర్తా । సమేదదాతు......భర్తాచ మే భూయాత్స్వాహా ॥ అగ్నయే ద్విహోత్ర ఇదంనమమ ॥ పృథివీ త్రిహోతా । సప్రతిష్ఠా । సమేద దదాతు ...... ప్రతిష్ఠాచమే భూయాత్స్వాహా ॥ పృథివ్యై త్రిహోత్ర ఇదంనమమ ॥ అన్తరిక్షం చతుర్హోతా । సవిష్ఠాః । సమేదదాతు... విష్ఠాశ్చమే భూయాత్స్వాహా । అన్తరిక్షాయ చతుర్హోత్ర ఇదంన మమ ॥ వాయుః పఞ్చహోతా । సప్రాణః । సమేదదాతు ... ... ప్రాణశ్చమే భూయాత్స్వాహా ॥ వాయవే పఞ్చహోత్ర ఇదంనమమ ॥ చన్ద్రమాషడ్ఢోతా । సఋతూన్ కల్పయాతి । సమేదదాతు......ఋత వశ్చమే కల్పన్తాగ్ స్వాహా ॥ చన్ద్రమసే షడ్ఢోత్ర ఇదంనమమ ॥ అన్నగ్ం సప్తహోతా । సప్రాణస్య ప్రాణః । సమేదదాతు... ప్రాణస్యచమే ప్రాణోభూయాత్స్వాహా ॥ అన్నాయ సప్తహోత్ర ఇదం న మమ ॥ ద్యౌరష్టహోతా । సోనాధృష్యః । సమేదదాతు......అనాధృష్యశ్చ భూయాస్సగ్గ్ స్వాహా ॥ దివే అష్టహోత్ర ఇదంనమమ ॥ ఆదిత్యో నవ హోతా । సతేజస్వీ । సమేదదాతు ...... తేజస్వీచ భూయాస్సగ్గ్ స్వాహా ॥ ఆదిత్యాయ నవహోత్ర ఇదంనమమ ॥ ప్రజాపతి ర్దశ హోతా । సఇదగ్ం సర్వమ్ । సమేదదాతు......సర్వంచమే భూయా

త్స్వాహా॥ ప్రజాపతయే దశహోత్ర ఇదంనమమ ॥ మనో జ్యోతిర్జు షతా మాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమందధాతు । యాఇష్టా ఉష సో నిమ్రుచశ్చ తాస్సన్దధామి హవిషా ఘృతేనస్వాహా॥ మనసే జ్యోతి ష ఇదంనమమ॥ యన్మఆత్మనో మిన్దాభూదగ్ని స్తత్పునరాహా ర్జాతవేదా విచర్ షణిస్స్వాహా॥ మిన్దాదిభ్యో దేవకాభ్య ఇదంనమమ॥ పున రగ్ని శ్చక్షురదా త్పునరిన్ద్రో బృహస్పతిః। పునర్మేఅశ్వినా యువం చక్షురా ధత్తమక్ష్యోస్స్వాహా ॥ అగ్నీన్ద్రబృహస్పత్యశ్విభ్య ఇదంనమమ॥ భూర గ్నయేచ పృథివ్యైచ మహతేచస్వాహా॥ అగ్నయే పృథివ్యై మహత ఇదంనమమ ॥ భువో వాయవే చాన్తరిక్షాయచ మహతేచ స్వాహా॥ వాయవే అన్తరిక్షాయ మహత ఇదంనమమమ ॥ సువరాదిత్యాయచ దివేచ మహతేచ స్వాహా ॥ అదిత్యాయదివే మహతఇదంనమమ ॥ భూర్భువస్సువ శ్చన్ద్రమసేచ నక్షత్రేభ్యశ్చదిగ్భశ్చమహతేచ స్వాహా॥ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్య మహత ఇదంనమమ॥ అనాజ్ఞాతంయదా జ్ఞాతంయజ్ఞస్యక్రియతేమిథు। అగ్నేతదస్య కల్పయత్వగ్ం హివేత్థయథా తథగ్గ్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదంనమమ ॥ పురుషసమ్మితో యజ్ఞోయజ్ఞః పురుష సమ్మితః । అగ్నేతదస్య కల్పయత్వగ్ంహివేత్థయథాగ్గ్స్వాహా । అగ్నయ ఇదంనమమ॥ యత్పాకత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్యమన్వ

త్తేమర్తాసః। అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశో యజాతి స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ ఓం...భూస్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ ఓం...భువస్స్వాహా॥ వాయవ ఇదంనమమ॥ ఓం...సువస్స్వాహా॥ సూర్యా యేదంనమమ॥ ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ ఇమంమేవరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచమృడయ। త్వామవస్యు రాచకేస్వాహా॥ వరుణా యేదంనమమ॥ తత్త్వాయామి బ్రహ్మణావన్దమాన స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః। అహేడమానో వరుణేహబోధ్యురుశగ్ం సమాన ఆయుః ప్రమోషీ స్స్వాహా॥ వరుణా యేదంనమమ॥ ఉదుత్తమం వరుణపాశ మస్మదవాధమం విమధ్యమగ్గ్ శ్రథాయ। అథా వయమాదిత్య వ్రతేతవానాగసో అదితయేస్యామ స్వాహా॥ వరుణా యేదంనమమ॥ త్రయస్త్రిగ్ంశ త్తన్తవో యేవితత్నిరే యఇమం యజ్ఞగ్గ్ స్వధయాదదన్తే తేషాంఛిన్నం ప్రత్యేతద్దధామిస్వాహా ఘర్మోదేవాగ్ం అప్యేతు స్వాహా॥ అగ్నయే తన్తుమత ఇదంనమమ॥ తన్తుంతన్వ న్రజసో భానుమన్విహి జ్యోతిష్మతఃపథో రక్షధియాకృతాన్। అనుల్బణం వయతజోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనగ్గ్ స్వాహా॥ అగ్నయే తన్తుమత ఇదంనమమ॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టా పూర్తే సగ్ంసృజేథామయఞ్చ। పునఃకృణ్వగ్గ్స్త్వా

ప్రితర్ధంయువాన మన్వావెలాగంస్సి త్వయ్యితన్తు మైతగ్గస్వాహా ॥ ఆగ్నయే తన్తుమత ఇదంనమమ ॥ అద్దితేన్వమగ్గస్థాః...... దేవసవితః ప్రాసావీః॥ అనేన అగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్త హోమేన భగవాన్సర్వాత్మకః శ్రీమహా విష్ణుస్సుప్రీణాతు॥ తతః కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥

అస్మిన్నర్థేన్ శ్లోకః

శ్లో॥ ఉపాయనాగ్నౌచ వివాహవహ్నౌ శాలానలే సూతకపావకేచ । శాన్తేహ్యతేచోప హతేచ నష్టేశన్నో దేవీత్యద్భిర వోక్ష్యభస్మ। తస్మిన్ధ్సమా రోప్య నమిధ్యయన్తే ఆజుహ్వానోద్బుధ్య పదద్వయేన। లౌకాగ్యనలే తాం సమిధంప్రహృత్య దద్యాద్వరం కాంచన మేవమౌల్యమ్॥ అయాశ్చ షఞ్చహోతా బ్రాహ్మణ ఏకహోతాదశ । మనస్వతీచ మిన్దాచ మహా వ్యాహృత యస్తథా। అనాజ్ఞాతత్రియంచాథ వ్యాహృతిః ప్రణవాదికాః। వారుణ్యస్తన్తుమత్యశ్చ తథాతన్త్రం ప్రయోజయేత్ ॥

హరిఃఓమ్ తత్సత్

శేష హోమాత్పరం, వధూ గృహప్రవేశః

వివాహాద్యాషోడశ వాసరాత్సమేదినే ర్యాత్రౌ, గృహాన్భద్రానితి గృహాన్ప్రపాదయన్ పత్నీంవాచయేత్ । గృహాన్భద్రాన్...... స్సుమనాః స్సంవిశామి ॥ ప్రవేశకాలే ఉభావపి దక్షిణేనపాదేన దేహళీం నస్పృశేతామ్॥ ఆగార స్యైశానదేశే, వధూముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయం,

దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య॥ పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వాసహ మమాయుష్యాభి వృద్ధిద్వారా, సమస్త మఙ్గళావాప్త్యర్థం, నూతన వధూ గృహప్రవేశాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన......కర్మణః పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే। ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే ॥ గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, అనయా నవోఢయా వధ్వానహ మమాయుష్యాభి వృద్ధి ద్వారా నమస్త మఙ్గళావాప్త్యర్థం, నూతన వధూ గృహప్రవేశాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ తదఙ్గ గౌరీపూజాం కరిష్యే। గౌరీ దేవతాయైనమః ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, ఆనయా నవోఢయా వధ్వాసహ మాయుష్యాభి వృద్ధిద్వారా సమస్త మఙ్గళావాప్త్యర్థం, నూతన, వధూ గృహప్రవేశాఙ్గత్వేన, సత్సన్తాన సౌభాగ్యాభి వృద్ధ్యర్థం, బహు సుపుత్రావాప్త్యర్థం, ఫలప్రదానాని కరిష్యే॥ ఫలప్రదానాని దద్యాత్॥ తతః, ఆశీర్వచనంప్రాస్య। బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ షష్ఠేష్టమేవా దశమే దినేవా వివాహమారభ్య వధూప్రవేశః। పంచాంగశుద్ధించ దినంవినాపి తిథౌ నస ద్గోచర కార్యమేవ॥ శ్లో॥ వివాహమారభ్య వధూప్రవేశో యుగ్మేదినే షోడశ వాసరాన్తే। నవారబుుక్షం నతిథిర్న యోగో నలగ్న మిన్దుశ్చ నశోధనీయః॥ శ్లో॥ వధూప్రవేశం ప్రథమేచవర్షే ద్వితీయవర్షే విశుభంవదన్తి। వర్షేద్వితీయే పృథవాచతుర్థే వధూప్రవేశ స్త్వథ భర్తృనాశః॥ తథా॥ శ్లో॥ షష్ఠా

దౌసమవాసరే నవవధూ సద్మప్రవేశ శ్శుభ స్స్యాదాషోడశ వాసరాత్పరిణయా త్పంచాంగ శుద్ధింవినా। ఉద్వాహా ద్యసమాబ్దే ఏవనియమ స్త్వేపంచ మాఙ్గాత్తులా కన్యాకర్కాట చాప గోఝష నృయుక్కుంభ్యా నిషే కేశుభాః ॥శ్లో॥ వధూప్రవేశో నదివా ప్రశస్తో నృపప్రవేశో ననిశి ప్రశస్తః। దివాచరాత్రౌచ గృహప్రవేశః కరోతి కర్తుశ్శుభకార్య సిద్ధిమ్॥

ప్రతిశుక్రదోష విచారః

శ్లో॥ ప్రతిశుక్రంప్రతిబుధం ప్రత్యంగారక మేవచ। అపిశక్ర సమోరాజా హతసైన్యో నివర్తతే॥ పితృవేశ్మ గతానారీ సూయతే తత్రసాయది। నైవగచ్ఛే ద్గృహంభర్తు స్సార్భకా సముఖే భృగౌ॥ తథాచ॥ నవ బాలవతీనారీ నవోఢా చైవగర్భిణీ। నగచ్ఛే త్పదమేకన్తు సమ్ముఖే భార్గవేసతి ॥ వామేశుక్రే నవోఢాయా స్సుఖం హానిశ్చదక్షిణే। ధన ధాన్యంచ పృష్ఠస్థే సర్వనాశ పురస్థితే॥ తదుక్తమ్॥ పూర్వతో భ్యుదితే శుక్రే ప్రయాయా దక్షిణాపరే। పశ్చాదభ్యుదితే చైవ యాయాత్పూర్వోత్తరే దిశా ॥ అత్రవిశేషః ॥శ్లో॥ రేవతీ మేషగేచన్ద్రే శుక్రాన్ధ్యాత్సమ్ముఖం వ్రజేత్ ॥ ఇత్యనన్య గతిక విషయః ॥

ప్రతిశుక్ర దోషాభావ విచారః

శ్లో॥ నవోఢా యాన్తు వైధవ్యం యదుక్తం సమ్ముఖే భృగౌ। తదేవ విబుధైర్జ్ఞేయం కేవలంతు ద్విరాగమే ॥తథా॥ స్వభవన ప్రవేశేదేశానాం విప్లవే తథోద్వాహే। నవ వధ్వాగమనే ప్రతిశుక్ర విచారణానాస్తి ॥కించ॥ శ్లో॥ ఏకగ్రామే పురేవాపి దుర్భిక్షే రాష్ట్రవిప్లవే। ఉద్వాహే తీర్థయాత్రాయాం ప్రతిశుక్రో నవిద్యతే ॥శ్లో॥ కాశ్యపేషు

వసిష్ఠేషు భృగవ అంగిరసేషుచ । భారాద్వాజేషు వాత్స్యేషు ప్రతి శుక్రో నవిద్యతే ॥

మౌఢ్యే వర్జ్యనీయ కార్యాణి

శ్లో॥ వాపీకూప తటాక యాగకరణం క్షౌరం ప్రతిష్ఠావ్రతం । విద్యామన్దిర కర్ణ వేధన మహా దానం నవం సేవనమ్। తీర్థస్నాన జపాభిషేక నియమం మన్త్రాది దైవేక్షణమ్ । దూరేణైవ జిజీవిషుః పరిహరేచ్ఛుక్రేజ్య మూఢేషుచ ॥ కించ ॥ లల్లోపి॥ శ్లో॥ నీచస్థే వక్రసంస్థే ప్యతిచరణగతే బాలవృద్ధాస్తగేవా । సన్యాసో దేవయాత్రా వ్రతనియమవిధిః కర్ణవేధస్తు దీక్షా । మౌంజీబన్ధోఙ్గనానాం పరిణయనవిధి ర్వాస్తు దేవప్రతిష్ఠా । వర్జ్యాస్సద్భిః ప్రయత్నా త్రిదశపతిగురౌ సింహరాశిస్థితే చేత్ ॥ దీక్షాయాగదీక్షా, ఆగమదీక్షా ॥

మౌఢ్యే కర్తవ్య కార్యాణి

శ్లో॥ నిత్యయానే గృహేజీర్ణే ప్రాశనాన్తేషు సప్తసు । వధూప్రవేశ మాఙ్గల్యే నమౌఢ్యం గురుశుక్రయోః ॥ కించ ॥ శ్లో॥ గోదావర్యాం గయాయాంచ శ్రీశైలే గ్రహణద్వయే । అయనే విషువేచైవ చాతుర్మాస్య వ్రతేషుచ । ఉత్సవేషుచ సర్వేషు సీమన్త ఋతుకర్మసు । సురాసురేజ్యయో శ్చైవ మౌఢ్య దోషో నవిద్యతే ॥ మాసప్రయుక్త కార్యాణి మూఢత్వం గురుశుక్రయోః । అధిమాసాది దోషాశ్చ నస్యుఃకాల విధేర్బలాత్ ॥ పౌషేధిమాసే శయనే మురారే శ్శుక్రేజ్యయోరస్తగ బాలవృద్ధయోః । ఉత్పాదయోగ గ్రహగండశాన్తి స్సమాచరే ద్దగ్ధ గృహస్యకర్మ ॥

వివాహాబ్దే కన్యా నివాస విచారః

శ్లో॥ ఉద్వాహే ప్రథమే శుచౌయదివసేద్భర్తృగృహే కన్యకా। హన్యాత్తజ్జననీం క్షయే నిజతనుం జ్యేష్ఠే పతిజ్యేష్ఠకమ్। పౌషేచ శ్వశురం పతించమలినే చైత్రేస్వ పిత్రాలయే తిష్ఠన్తీ పితరం నిహన్తి నభయం తేషా మభావే భవేత్॥ కించ॥ శ్లో॥ వివాహే ప్రథమే పౌషే ఆషాఢే చాధిమాసకే। నసాభర్తృ గృహేతిష్ఠే చ్చైత్రే పితృగృహేతథా। అజ్ఞానా త్కురుతే మూఢో దంపత్యోః క్షయ మాయుషః॥

చౌలోపనయన వివాహ సన్తరే వర్జ్యా కర్మాణి

శ్లో॥ స్నానంస చేలంతిలమశ్రకర్మ ప్రేతాను యానం కలశప్రదానమ్। అపూర్వతీర్థా మరదర్శనంచ వివర్జయేన్మఙ్గల తోబ్దమేకమ్॥ కించ॥ శ్లో॥ వివాహవ్రత చూడాసువర్షమర్థం తదర్థకమ్। పిండదానం మృదాస్నానం నకుర్యాత్తిల తర్పణమ్॥ మౌంజీ బంధ్వాద్వివాహోచ్చ షణ్మాసంవర్ష మేవవా। నకుర్యాత్పిండ నిర్వాపం నకుర్యాత్తుతిలోదకమ్॥ ఊర్ధ్వం వివాహాత్పుత్రస్యతథాచ వ్రతబన్ధనాత్। ఆత్మనోముండనంచైవ వర్షం వర్షార్థమేవచ। మాసమన్యత్ర సంస్కారే త్రిమాసం చౌల కర్మణి। పిండదానం మృదాస్నానం నకుర్యా త్తిలతర్పణమ్॥ శ్లో॥ మాస షట్కం వివాహాదౌ వ్రతపారమ్భణేపిచ। జీర్ణభాండాదిన త్యాజ్యం గృహ సంమార్జనం తథా॥ తదపవాదః॥ శ్లో॥ గంగాయాం భాస్కరక్షేత్రే మాతాపిత్రో ర్మృతేహని। ఆధానే సోమయాగేచ దర్శాదౌ క్షౌరమిష్యతే॥ కించ॥ మహాలయే గయాశ్రాద్ధే పిత్రోః ప్రత్యాబ్దికే తథా। సాపిండ్యాన్తే ప్రేతకర్మ। శాద్ధ షోడశకేష్వపి। కృతోద్వాహాదికః కుర్యా

త్పిండదానచ తర్పణమ్ ॥ కేచిద్భ్రాతృ పితృవ్యాదే రాబ్దికే ప్యేవమూచిరే ॥ అత్రవిశేషః ॥శ్లో॥ పుత్రీపుత్ర వివాహయోశ్చ పరత షణ్మాసతోభ్యన్తరే। పిత్రో రాబ్దిక పైతృకేషు విధివ ద్దూర్వాక్షతైరర్చ యేత్ । దధ్యన్నం బదరీ ఫలైశ్చ సహితం పిండాన్ వికిర్యాదికమ్, సవ్యాన్య త్తిలతర్పణంచహి తథా దర్భాం స్తిలాన్ వర్జయేత్ ॥

లఘు పునస్సన్ధానమ్

శేషహోమాత్పరం ధారాగ్ని రనుగతోయది, లఘు పునస్సన్ధానం కుర్యాత్ ॥ తద్యథా ॥ వాక్యమ్ ॥ నిత్యోధార్యోయమగ్ని రనుగతే, శ్రోత్రియాగారా దగ్నిమాహృత్యాయతనే విధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాన్యతరస్మిన్ కాల ఉపవసే త్స్వయం, పత్నీవాపివాయాశ్చేతి, వ్యాహృతిభిశ్చద్వే, అజ్యాహుతీ జుహుయాన్నోవ వసేత్॥ అత్రాయంప్రయోగః। పత్నీముత్తరత ఉపవేశ్య, స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయః ధర్మపత్నీసమేతః, శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీ సమేతస్య, మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం అనుగతమగ్నిం పునస్సన్ధాస్యే॥ శ్రోత్రియాగారా దగ్నిమాహృత్యాయతనే విధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాలంకృత్య పరిస్తీర్య, చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్యసంస్కారా న్తేగ్నిం పరిషిచ్య అదితేను మన్యస్వ । అనుమతేను మన్యస్వ । సరస్వతేను మన్యస్య । దేవసవితః ప్రసువ ॥ పూర్వోక్తైవ

జ్ఞాణ...శుభతిథౌ, మమ ఉపవాసాకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, అయాశ్చ భూర్భువస్సువరితి త్యైతైర్మన్త్రై రాజ్యాహుతీర్హోష్యామి॥ సకృద్గృహీతేన స్రుచాజ్యమాదాయ। అయాశ్చాగ్నేస్య నభిశస్తీశ్చసత్యమిత్వమయాఅసి। అయసామనసా ధృతోయసా హవ్యమూహిషే యానో ధేహి భేషజగ్గ్ స్వాహా॥ అయసేగ్నయ ఇదమ్॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే। స్రువేణా జ్యమాదాయ। ఓంభూర్భు వస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదమ్॥ అదితేన్వ మగ్గ్ స్థాః। అనుమతేన్వ మగ్గ్ స్థాః। సరస్వతేన్వ మగ్గ్ స్థాః। దేవసవితః ప్రాసావీః॥ అనేన, అమగతాగ్ని ప్రాయశ్చిత్త హోమేన, భగవాన్సర్వాత్మకః, శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదోభవతు ॥తతః, ఔపాసనంకుర్యాత్ ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ నిశ్యహ్నివావినష్టేఽగ్నౌ సద్యస్సన్ధాన మిష్యతే। తతోఽప్రోషణ మేవస్యాన్నష్టే చాపహృతేఽనలే। ఉపోషణం వానుగతా వయాశ్చాహుతి రేవవా॥ భుక్తేఃప్రాగగ్ని నాశశ్చే త్సద్యస్సన్ధాయ పావకమ్। ఆహోమ కాలాన్నాశ్నీయా ద్ద్వికాలం తత్పరంయది॥ నిత్యోధార్యో యమగ్ని ర్యదిసమనుగతో మంథ్యఇత్యాదినోక్తా। వహ్న్యుత్పత్తిస్తదేనో నిరశన ముపవాసశ్చపత్న్యాశ్చ పత్న్యాః। నాశే చైవాపహారే జ్వలన ముపసమాధాయ సంస్కృత్యసర్పి। శ్చాయాశ్చ వ్యాహృతీర్వై హుత భుజిజుహుయా। త్సుక్స్రు నాభ్యాం క్రమేణ ॥కించ॥ శ్లో॥ అధీతవేదస్య

గృహే ద్గృహీత్వా నిధాయవహ్నిం విధినా సమిన్ధేత్। ఆజ్యన్తు సం స్కృత్య సకృద్గృహీత్వా పరిస్తృతేగ్నౌ జుహుయా దయాశ్చ॥ అత్ర విశేషః॥ శ్లో॥ అర్వాక్త్రిరాత్రాదయసేగ్నయశ్చ ఆసప్తరాత్రన్తు మహో హవిశ్చ। ఏకాదశాహే యదితన్తు మత్యా దాద్వాదశాహే భవదగ్ని నాశః॥ శ్లో॥ విచ్ఛిన్నవహ్ని మాథాయ కర్మాఙ్గం విధివద్విజః। సాయ మారభ్య జుహుయా దాహుతీనాం చతుష్టయమ్॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తేషు సర్వేషు చతుష్పాత్ర ప్రయోగతః। నాఘారౌ చక్షుషీ చైవ ప్రణీతీధ్మం వినాకృతమ్॥ కించ॥ నాఘారౌ నాజ్యభాగౌచ నచేధ్మం నజయాద యః। చతుష్పాత్ర ప్రయోగేతు నిశ్చిత్యోక్తం కపర్దినా॥

అథ, పునస్సన్ధాన ప్రాయశ్చిత్తమ్

దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః పత్నీముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయందక్షిణతఆసీనః ప్రాణానాయమ్య పూర్వోక్త...శుభతిథౌ శ్రీమాన్ గోత్రః ... నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయ ద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మమవిచ్ఛి న్నౌపాసనాగ్నేః పునస్సన్ధానాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచమహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహ వాచనం కరిష్యే॥ ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహా గణాధిపతి పూజాంకరిష్యే। గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహ వాచనంచ కుర్యాత్॥ పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, మమ ఔపాసనా న్తరిత దినాదారభ్య ఏతత్క్షణ పర్యన్తం ఔపాసనాతిక్రమణా ద్యోదోష

స్సమజని తద్దోషపరిహారార్థంయథాశక్తి సంభవప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। కాంస్యపాత్రే తండుల తామ్బూల హిరణ్యాదికం గృహీత్వా । పరిషదం త్రిఃప్రదక్షిణీ కృత్య ॥ శ్లో॥ సమస్తసమ్ప త్సమవాప్తి హేతవస్సముద్ధి తావత్కుల ధూమకేతవః...జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమో నమః ॥ ప్రాఙ్ముఖ స్తిష్ఠన్ననువదేత్ ॥ అశేషేహేపరిషత్ । మదీయాం విజ్ఞాపనా మవధారయ । మమ ఔపాసనాన్తరిత దినాదారభ్య ఏతత్క్షణ పర్యన్తం ఔపాసనాతిక్రమణాద్యోదోషస్సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా పున రౌపాసనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం, వైశ్వదేవేన్తరితే, పున ర్వైశ్వదేవాధికార సిద్ధ్యర్థం, ప్రతిపద్ధోమేన్తరితే, పునః ప్రతిపద్ధోమా ధికార సిద్ధ్యర్థం, శ్రీలక్ష్మీనారాయణ ప్రీత్యర్థంచ, సౌవర్ణీం శాస్త్రీ యాం, మయాసమర్పితా మిమాం పరిషద్దక్షిణాం, యథాశక్తి దక్షిణాం, యథోక్త దక్షిణా మివస్వీకృత్య । యథోక్త ప్రాయశ్చిత్తం నిశ్చిత్య । మమఔపాసనాధికార యోగ్యతా సిద్ధి మనుగృహ్ణన్తు భవన్తః॥ ఇతి విజ్ఞాపయామి ॥ హేయజమాన, తవ ఔపాసనాన్తరిత దినాదారభ్య ఏత త్క్షణ పర్యన్తం ఔపాసనా తిక్రమణా ద్యోదోషస్సమజని తద్దోష పరి హారార్థం, సముద్రగానదీస్నానపూర్వకం, ప్రథమమాసస్యకృచ్ఛ్రం, ద్వితీయ మాసస్య కృచ్ఛ్రద్వయ మతఊర్ధ్వ మాసస్యైకైక కృచ్ఛ్రప్రకారేణ, స్వర్ణ ధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాచరణేసతి, భవాన్ముక్తో భూయా ద్విముక్తో భూ యాత్ ॥ తవ ఔపాసనాధికార యోగ్యతా సిద్ధిరస్త్విత్యను గృహ్ణీమః ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమ ఔపాసనాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా పున రౌపాసనాధికార యో గ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం, శరీర శుద్ధ్యర్థంచ, పరిష దుపదిష్ట ప్రకారేణ

స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే ॥ శ్లో॥ స్వర్ణం పవిత్రమమలం స్వర్ణం పాపప్రణాశనమ్ । స్వర్ణంహి శంకరం యస్మా దతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ శ్రీమహావిష్ణు ప్రీత్యర్థం, మమ ఔపాసనాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సముజని తద్దోష పరిహారద్వారా పున రౌపాసనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం, శరీర శుద్ధ్యర్థంచ, స్వర్ణకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ శ్లో॥ ధన్యంకరోషి దాతార మిహలోకే పరత్రిచ । యస్మా త్త్వముచ్యతేధాన్య మతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ......శరీరశుద్ధ్యర్థంచ, ధాన్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్ర దదేనమమ ॥ శ్లో॥ కామధేనో స్సముద్భూతం సర్వక్రతుషు సంస్థితమ్ దేవానా మాజ్య మాహార మతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ......శరీర శుద్ధ్యర్థంచ, ఆజ్యకృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్ర దదేనమమ ॥ ద్వాదశసంఖ్యాక బ్రాహ్మణ భోజనార్థం, పర్యాప్తమన్న కృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ఏభి స్స్వర్ణధాన్యాజ్య కృచ్ఛ్రైశ్చ, భగవాన్ సర్వాత్మకః, శ్రీమహావిష్ణు స్సుప్రీతో వరదోభవతు ॥ మమ ఔపాసనాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సముజని తద్దోష పరిహారద్వారా, పున రౌపాసనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్త్వితి భవన్తోబ్రువన్తు ॥ తవ ఔపాసనాతిక్రమణా ద్యోదోషస్సముజని తద్దోష పరిహారద్వారా పున రౌపాసనాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ తవ శరీరశుద్ధిరస్తు ॥

ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్

పునస్సన్ధాన ప్రాయశ్చిత్తహోమాః

ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, శ్రీమాన్, గోత్రః,...నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య, మమోపాత్త దురితక్షయ ద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మమ విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్నిం పున స్సన్ధాస్యే ॥ తదఙ్గలౌకికాగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ యత్రాగ్నిస్థాప్యతే తత్ర......అగ్న్యానయన పాత్రయో రక్షతోదకం నినీయ । అగ్ని మిధ్వా ॥ • ఉపావరోహ జాతవేదః పునస్త్వం దేవేభ్యో హవ్యం వహ నః ప్రజానన్ । ఆయుః ప్రజాగ్ం రయి మస్మాసు ధేహ్యజస్రో దీదిహినో దురోణే ॥ తదగ్నౌ సమిధం నిక్షిప్య ॥ చత్వారి శృఙ్గాత్రయో...... జాతవేదసేనమః ॥ పరిస్తీర్య । చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కా రాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య । అదితేను మన్యస్వ । అనుమతేను మన్యస్వ । సర స్వతేను మన్యస్వ । దేవసవితః ప్రసువ ॥ పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమ ఉపవాసాకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, అయాశ్చభూర్భువస్సువ రిత్యేతై ర్మన్త్రై రాజ్యాహుతీ హోష్యామి ॥ సకృద్గృహీతేన స్రుచాజ్య మా దాయ । • ఓం-అయశ్చాగ్నేస్య నభిశ స్తీశ్చ సత్యమిత్వ మయాఅసి ।

• అత్ర, ఆత్మారోపణే, ఉపావరోహణం కుర్యాత్ । అనాత్మా రోపణే, నోపావరోహణమ్ ॥

• శ్లో॥ అర్వాక్త్రి రాత్రా దయసేగ్నయశ్చ ఆస ప్తరాత్రన్తు మహా హవిశ్చ । ఏకాదశహే యదితన్తు మన్త్యా దా ద్వాదశా ష్టే భవదగ్నినాశః ॥

అయస్సా మనసా ధృతోయనా హవ్యమూహిషే యానోధేహి భేషజగ్గ్ స్వాహా॥ అయసేగ్నయ ఇదమ్॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే। స్రువేణా జ్యమాదాయ। ఓంభూర్భు వస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదమ్॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, మమ అనేకాపాసనా న్తరిత ప్రాయశ్చిత్తార్థం, స ప్తహోతారం హోష్యామి॥ ఏకమ్-ద్వే-త్రీణి-చత్వారి॥ మహా హవిర్హోతా। సత్యహవి రధ్వర్యుః। అచ్యుతపాజా అగ్నీత్, అచ్యుతమనా ఉపవక్తా। అనాధృష్యశ్చ ప్రతి ధృష్యశ్చ యజ్ఞస్యాభి గరౌ। అయాస్య ఉద్గాతా। వాచస్పతేహృద్విధే నామన్। విధేమత్తే నామ। విధేస్త్వ మస్మాకం నామ। వాచస్పతి స్సోమమపాత్। మా దైవ్యస్తన్తుశ్ఛేదిమా మనుష్యః। నమోదివే। నమఃపృథివ్యై స్వాహా॥ వాచస్పతయే బ్రహ్మణ ఇదంనమమ॥ సర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। స్రువేణాజ్యమాదాయ। ఓంభూర్భు వస్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయ ఇదమ్॥ తదఙ్గ తన్తుమతీ హోమంకరిష్యే॥ ఏకం-ద్వే-త్రీణి-చత్వారి॥ మనోజ్యోతి ర్జుషతా మాజ్యంవిచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమం దధాతు। యాఇష్టా ఉషసో నిమ్రుచశ్చ తాస్సందధామి హవిషా ఘృతేనస్వాహా॥ ఉషసో నిమ్రుగ్భ్య ఇదంనమమ॥ యదస్మిన్ యజ్ఞేన్తరగామ మన్త్రతః కర్మతోవా। అనయాహుత్యా తచ్ఛమయామిసర్వం తృప్యన్తుదేవా

ఆవృధస్వాం ఘృతేనస్వాహా॥ దేవేభ్య ఇదంనమమ॥ త్రయస్త్రిగ్ంశత్త స్తన్వో యేవితత్నిరే యఇమం యజ్ఞగ్గ్స్వధయా దదన్తేతేషాంఛిన్నం ప్రత్యే తద్దధామిస్వాహా ఘర్మో దేవాగ్ం అప్యేతుస్వాహా॥ దేవేభ్య ఇదంనమమ॥ తన్తుం తన్వన్రజసో భానుమన్విహి జ్యోతిష్మతః పథోరక్ష ధియాకృతాన్। అనుల్బణంవయత జోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనగ్గ్స్వాహా॥ అగ్నయే తన్తుమత ఇదంనమమ॥ ఉద్బుధ్య స్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తేసగ్ం సృజేథా మయంచ। పునః కృణ్వగ్గ్స్త్వాపితరంయువాన మన్వాతాగ్ంసీత్వయితన్తుమేతగ్గ్ స్వాహా॥ అగ్నయే తన్తుమత ఇదంనమమ॥ ఉదుత్తమం వరుణపాశ మస్మదవాధ మం విమధ్యమగ్గ్ శ్రథాయ। అథా వయమాదిత్య వ్రతేతవానాగసో అదితయేస్యామ స్వాహా॥ వరుణా యాదిత్యా యేదంనమమ॥ ఉద్వయం తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్। దేవందేవత్రా సూర్యమగన్మజ్యో తిరుత్త మగ్గ్స్వాహా॥ సూర్యా యేదంనమమ॥ ఉదుత్యం జాతవేదసం దేవంవహన్తి కేతవః। దృశేవిశ్వాయ సూర్యగ్గ్స్వాహా॥ సూర్యా యేదంనమమ॥ చిత్రందేవానా ముదగాదనీకం చక్షుర్మిత్రస్య వరుణ స్యాగ్నేః। ఆప్రాద్యావా పృథివీ అన్తరిక్షగ్గ్ం సూర్యఆత్మా జగత

స్తస్థ షశ్చసాహా॥ సూర్యా యేదంనమమ॥ అగ్నేభ్యా వర్తిన్నభిన
ఆవర్తస్వాయుషా వర్చసా సన్యామేధయా ప్రజయాధనేన స్వాహా॥
అగ్నయేభ్యా వర్తినఇదంనమమ॥ అగ్నే అఙ్గిరశ్శత న్తే సన్త్వావృత స్సహ
స్రన్న ఉపావృతః। తాసాంపోషస్య పోషేణ పునర్నో నష్టమాకృధి
పునర్నో రయిమాకృధి స్వాహా॥ అగ్నయేఙ్గిరస ఇదంనమమ॥ పునరూ
ర్జా నివర్తస్వ పునరగ్న ఇషాయుషా। పునర్నః పాహి విశ్వత స్స్వాహా॥
అగ్నయఇదంనమమ॥ సహర్యా నివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వధారయా।
విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదంనమమ॥ సర్వప్రాయ
శ్చిత్తం కరిష్యే। స్రువేణాజ్యమాదాయ। ఓంభూర్భు వస్సువస్స్వాహా।
ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥ ద్వాదశ గృహీతేనాజ్యేన స్రుచం పూర
యిత్వా॥ ఏకమ్-ద్వే-త్రీణి-చత్వారి-పంచ-షట్-సప్త-అష్టౌ-నవ-దశ-
ఏకాదశ-ద్వాదశ॥సప్తతేఅగ్నే సమిధస్స ప్తజిహ్వాస్స ప్తఋషయస్స ప్తధామ
ప్రియాణి। సప్తహోత్రాస్స ప్తధాత్వాయజ న్తిసప్తయోనీ రాపృణస్వా
ఘృతేనస్వాహా॥ అగ్నయే సప్తహోత్ర ఇదంనమమ॥ అదితేన్వ మగ్గ్
స్థాః। అనుమతేన్వ మగ్గ్స్థాః। సరస్వతేన్వ మగ్గ్స్థాః। దేవసవితః ప్రా
సావీః॥ అనేన తన్నుమతీ ప్రాయశ్చిత్తహోమేన భగవాఞ్సర్వాత్మకః
సర్వం శ్రీపరమేశ్వర స్సుప్రీణాతు॥

అథ, తన్తుమతీ స్థాలీపాకః

ఆచమ్య - పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీమాన్గోత్రః......ప్రీత్యర్థం, అగ్నిదార్ఢ్యార్థం తన్తుమతీ స్థాలీ పాకం కరిష్యే ॥ అగ్నయే జుష్టం నిర్వపామి । అగ్నయే స్విష్టకృతే జుష్టం నిర్వపామి ॥ అగ్నయే జుష్టగ్ంసంవపామి । అగ్నయే స్విష్టకృతే జుష్టగ్ం సంవపామి ॥ అగ్నయేజుష్టం ప్రోక్షామి । అగ్నయే స్విష్టకృతే జుష్టం ప్రోక్షామి ॥ అగ్నయే జుష్ట మధివపామి । అగ్నయే స్విష్టకృతే జుష్ట మధివపామి ॥ పత్న్యేవ హన్తి॥ వర స్తండులానాదాయ । నప్రక్షాళయతి । నప్రస్రావయతి । నగాలయతి । క్షీరేభవతీత్యేకే । వరో జీవితండుల చరుగ్గ్ శ్రపయిత్వా । అభిఘార్య । ప్రాచీన ముదీచీనంవో ద్వాస్య । ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య॥అగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాన్తే॥ స్రుచ్యుపస్తీర్య । చరుమధ్యా ద్ద్వివర వదాయ॥ చరుమధ్యా దజ్గుష్ఠ పర్వమాత్రం హవి ర్మధ్యమానామికా జ్గుష్ఠై స్త్రిరశ్చిన మవదాయ । పూర్వార్థా ద్ద్వితీయ మనూచీనమ్ ॥ పశ్చార్థా త్తృతీయమనూచీనంపంచాన త్తినః॥ అభిఘార్య। ఓం-అగ్నయే స్వాహా। అగ్నయ ఇదంనమమ॥ తతస్స్రుచ్యుపస్తీర్య ॥ చరుమధ్యా త్పూర్వవ ద్ద్వివరవదాయ । అభిఘార్య । హవిః ప్రత్యభి ఘారయతి ॥ ఓం-అగ్నయే తన్తుమతే స్వాహా ॥ అగ్నయే తన్తుమత ఇదంనమమ ॥ పున

స్రుచ్యుపస్తీర్య । అనూచీనం ఉత్తరార్థాత్సకృత్స్విష్టకృతేవదాయ । ద్విరభిఘార్య । నహవిః ప్రత్యభిఘారయతి ॥ ఓం-అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా । అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదంనమమ ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్స గ్గ్స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ । అప ఉపస్పృశ్య । అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధి కామః జయాది హోమం కరిష్యే ॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తం కుర్యాత్ ॥ అత్ర బర్హిస్సమంజనం కృత్వా । శమ్యా అపోహ్య ॥

హోమద్రవ్య దానమ్

ఆచమ్య-పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీమాన్గోత్రః....... ప్రీత్యర్థం, యజ్ఞేశ్వర ప్రీతయే, హోమద్రవ్య తండుల సహితాజ్య దానఙ్కరిష్యే ॥ బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య ॥ ప్రాఙ్ముఖః ప్రయచ్ఛన్తి। ప్రత్య ఙ్ముఖః ప్రతిగృహ్ణాతే ॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఉభా భ్యా మిదంవాం పాద్యమ్ । సుపాద్యమ్ ॥ పూర్వం దక్షిణపాదం ప్రక్షా ళ్య । తతో వామపాదం ప్రక్షాళయేత్ ॥ ప్రక్షాళయితారం దక్షిణ బాహు ముపస్పృశ్య ॥ నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితా యచ । జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమోనమః ॥ నమోస్త్వ నన్తాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరు బాహవే । సహస్ర నామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటీ యుగధారి ణేనమః ॥ ఇతి పాదౌ ప్రక్షా ళ్యాచమ్య । ప్రతిగ్రహీత్రు బ్రాహ్మణో మయిమహ ఇతి

యజుషాత్మానం ప్రత్యభి మృశేత్॥ మయి మహోమయియశో మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ॥ అప ఉపస్పృశ్య ॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపా బ్రాహ్మణాఃయధాభాగశామీవో సన్త్వా । సుగన్ధాః । అలఙ్కరణార్థా ఇమే అక్షతాః । సన్త్వక్షతాః । సకలారాధనై శ్శోభనమస్తు ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ, యజుశ్శాఖాధ్యాయినే, గోత్రోద్భవాయ, నామబ్రాహ్మణాయ ప్రతిహీగ్రత్రే శ్రీమాన్ గోత్రః నారాయణవాతా ధర్మపత్నీ సమేతోహం, మమ ఔపాసనాన్తరిత, హోమద్రవ్య తండులసహితాజ్య దానం శ్రీయజ్ఞేశ్వర ప్రీతి జ్కామయ మానస్తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ॥ దేవస్యత్వా సవితుఃపరిసవే । అశ్వినోర్బాహుభ్యామ్ ॥ పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి ॥ శ్రియసే ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ ఏత ద్దానసాద్గుణ్యార్థం సదక్షిణ తామ్బూలం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥

ఔపాసనమ్

ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీమాన్గోత్రః, నామ దేయః, ధర్మపత్నీసమేతః, శ్రీమతః గోత్రస్య, నామధేయస్య, ధర్మపత్నీ సమేతస్య, మమోపాత్త దురితక్షయ ద్వారా, శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, పూర్వేద్యుస్సాయమౌ పాసనేనసహ, అద్య ప్రాతరౌపాసన హోమంతండులై హోష్యామి॥ చత్వారి శృఙ్గేత్యాది ఔపాసనం కుర్యాత్ ॥

ఆత్మారోపణమ్

యాతేఅగ్నే యజ్ఞియా తనూ స్తయేహ్యారో హ త్మా త్మా న మచ్ఛావసూని కృణ్వన్నస్మే నర్యాపురూణి యజ్ఞోభూత్వా యజ్ఞమా సీద స్వాంయోనిం జాతవేదో భువ ఆజాయమాన స్సక్షయ ఏహి॥ ఇతి జపిత్వా। హస్తౌ అగ్నౌ యుగప త్ప్రతితప్య। ముఖే క్షిపేత్॥ త్రివార మితి కేచిత్ ॥ పున రౌపాసన వేళాయాం ఉపావరోహేతి మన్త్రేణ ఉపావరోహణం కుర్యాత్ ॥

సమిధారోపణం

అయన్తే యోనిర్ ఋత్వియో యతోజాతో అరోచథాః। తంజాన న్నగ్న ఆరోహా థానోవర్ధయారయిమ్॥ ఇతి సమిధాగ్రం కించిద్దగ్ధ్వా, ప్రక్షాళితం నిధాయ॥ ఔపాసనకాలే సమిధాధానం కుర్యాత్॥ తద్యథా॥

సమిధాధానం

ఆజుహ్వాన స్సుప్రతీకః పురస్తా దగ్నేస్వాంయోని మాసీదసాధ్యా అస్మిన్థ్సధస్థే అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వేదేవా యజమానశ్చ సీదత॥ ఉద్బు ధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేన మిష్టా పూర్తే సగంసృజేథా మయంచ। పునః కృణ్వగ్గ్ స్త్వాపితరం యువాన మన్వాతాగంసీ త్వయితన్తు మేతమ్॥ ఇతి మన్త్రద్వయేన హస్తాభ్యాం, తాంసమిధం లౌకికాగ్నౌ నిక్షిప్య॥ తథా తన్త్రం ప్రయోజయేత్॥

సమ్మార్జమ్

అత్ర, పునస్సన్ధానాది సమ్బన్ధిశ్లోకాః

శ్లో॥ ఆత్మన్యారోపణాత్పూర్వ మనలే శాన్తిమాగతే। పునస్సన్ధాన వేళాయా మాదౌ నోపావ రోహణం॥ తథాచ। అగ్న్యాచార విహీనోయశ్చిరకాలగతోభవేత్। పునస్సన్ధాన వేళాయా మాదౌ నోపావ రోహణమ్॥ అత్రకాలశబ్ద ఋతుపర్యాయః। నాశంగతేగ్నౌ యదికుక్షిమధ్యే కూర్యాత్తదగ్నౌ వమనం పురస్తాత్। బహిర్గతే నాశముపైతి వహ్నౌ సన్ధానమగ్నే ర్యది లౌకికాగ్నౌ॥ అత్ర వమనం, ఉపావరోహణమితి జ్ఞాతవ్యం॥ విచ్ఛిన్నవహ్నౌ సన్ధానే పరిధీ న్ప్రహరే న్నతు। చరుం జయాదికం కుర్యా న్నసన్దేహః కపర్దినా॥ తథాచ॥ పునస్సన్ధాన వహ్నౌతు పరిధి ప్రహృతిర్నహి। బర్హిస్సమంజనం కుర్యా చ్ఛమ్యాఏవ నసంశయః॥ శ్లో॥ మాసత్రయేతు కృచ్ఛ్రంస్యా త్షణ్మాసే ద్విగుణం భవేత్। త్రిగుణం నవమాసేతు పంచకృచ్ఛ్రాణి వత్సరే॥ గ్రన్థాన్తరే॥ శ్లో॥ ఆలస్యా దగ్నివిచ్ఛేదే ద్వాదశాహార్ధ కృచ్ఛ్రకమ్। మాసాన్తే కృచ్ఛ్రయుగ్మన్తు పంచ కృచ్ఛ్రాణి వత్సరే। అష్టౌ ద్వితీయ వర్షాన్తే ఏకాదశ తృతీయకే। తత శ్చతుర్థ వర్షాన్తే త్రింశ త్కృచ్ఛ్రా ఉదాహృతాః। తతః పరేషా మబ్దానాం ప్రత్యేకం దశకాదయః। కుర్యాదేవం ప్రయత్నేన ప్రాయశ్చిత్తం విధానతః॥ శ్లో॥ షట్ప్రస్థ ప్రమితం ధాన్యంత్రిప్రస్థ ప్రమితం ఘృతమ్। ఔపాసనార్థ మాఖ్యాతం వత్సరస్య మనీషిభిః॥ ఇతి హోమద్రవ్య దానం కుర్యాత్॥ ముష్ట్యాది ప్రమాణ నిర్ణయః శ్లో॥ ధాన్యమానన్తు కుడవో ముష్టినాంస్యా చ్చతుష్టయం। చత్వారః కుడవాః ప్రస్థ శ్చతుఃప్రస్థ

న్త్ర ధాథకమ్ । అష్టాథకో భవేద్రోణో ద్విద్రోణ శ్శూర్ప ఉచ్యతే । సార్ధ శూర్పో భవేత్ఖారీ సర్వశాస్త్ర విదాంమతమ్ ॥ షోడశ ముష్టిర్వా ప్రస్థః ॥ హోమవిధిః ॥ శ్లో॥ యదా సన్ధీయతే వహ్నిః ప్రాతర్మధ్యం దినేపివా । తదా సాయం విజానీయా ల్సాయ మాహుతి పూర్వకమ్ ॥ కించ ॥ యదా సన్ధీయతే వహ్నిః ప్రాయశ్చిత్త పురస్సరమ్ । తదా సాయం విజానీయా త్ప్రాతర్ హోమం తతఃవరమ్ ॥ తథాచ ॥ విచ్ఛిన్న వహ్ని మాధాయ కర్మాంగం విధివద్ద్విజః । సాయమారభ్య జుహుయా దాహుతీనాం చతుష్టయమ్ ॥ ప్రతిప త్పర్వ సన్ధానం కర్తృకర్మ వినాశనమ్ । సన్ధాయ త్రిదినం హుత్వా స్థాలీపాకం సమాచరేత్ ॥ శ్లో॥ నిత్యోపాసన సంకల్పే పత్నీతా మార్జనేతథా । విప్రాశీర్వచనేత్యేషే ద్వర స్యోత్తరతో వధూః ॥ ఉపస్థితాయాం భార్యాయా మగ్నిం త్యజతి మూఢదీః । అనగ్నిక ఇతిబ్రూత స్సర్వకర్మ బహిష్కృతః ॥ ద్వాదశాహ మనగ్నిశ్చ సన్ధ్యాహీనో దినత్రయమ్ । చతుర్వేద ధరోవిప్ర శ్శూద్రఏవ ననంశయః ॥ సన్ధ్యామిష్టిం చరుం హోమం యావజ్జీవం సమాచరేత్ । నత్యజే త్సూతకేచాపి త్యజన్గచ్ఛ త్యథో ద్విజః ॥ ప్రాతర్ హోమ స్సఙ్గ వాన్త స్సాయన్తు నవనాడికాః । హోమకాలస్స విజ్ఞేయో హ్యన్యథా లంఘనం స్మృతమ్ ॥ శ్లో॥ కర్తాచ దూర భార్యాచే దార్ధికే సముపస్థితే । అయాశ్చే త్యగ్ని సన్ధానం హోమాన్తేచవి నర్జయేత్ ॥

ఆత్మారోపణ విషయః

శ్లో॥ స్ఫుటమన్త్రిం జపేద్వాయు మాసమాప్తే ర్నిగృహ్యాచ । ఏవం త్రివార ముక్త్వాగ్నౌ తప్తహస్తం ముఖేక్షిపేత్ ॥ నిత్య మౌపాసనే కాలే వమనం యః ప్రయత్న తః । సర్వమౌపాసనం కృత్వా చాత్మన్యా రోపయే త్పునః ॥ శ్లో॥ ఉపావరోహణా త్పూర్వ మనలే శాన్తిమాగతే ।

పునరగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య పునస్త్వేతిసమిన్ధనమ్॥ ఉపావరోహణా దూర్ధ్వం శ్రూయతే సూతక ద్వయం। కృత్వా చౌపాసనం సాజ్య మగ్ని మాత్మని నిక్షిపేత్ ॥ తిలక విషయః ॥శ్లో॥ పూర్వభాగేతు మేధావీ దక్షిణాఽఽయుః క్షయోభవేత్ । పశ్చిమే బుధసన్తాప ముత్తరం మరణం ధ్రువమ్ । గృహ్ణీయా న్మధ్యతా భస్మ ఆయుర్వృద్ధిర్దినేదినే ॥శ్లో॥ జలసంయుక్త తిలక ధారణం నిష్ఫలం భవేత్ । ఆజ్యసంయుక్తంతిలకం పుత్ర ధారాభి వృద్ధయే॥ భస్మ సన్ధారణం చైవ సమారోపణ పూర్వతః । సమారోపణతః పశ్చాద్ధారణం నిష్ఫలం భవేత్ ॥

విధురత్వ నిర్ణయః

శ్లో॥ అనగ్నికస్య వేదోగ్నిః వేదహీనో ప్యనగ్నికః । పుత్రహీన స్తథా నగ్నిః పుత్రివా నగ్నిమాన్ భవేత్॥ భార్యాపుత్ర విహీనస్తు విధురస్స ఇతిస్మృతః । పతిపుత్ర విహీనాయా విధవా పరికీర్తితా ॥ యజ్ఞేదానే జపేహోమే స్వాధ్యాయే పితృకర్మణి । అన్ధోప్యనగ్ని మాంశ్చైవనదూష్యః పుత్రవాన్గృహీ॥ తథాచ॥ అనాశ్రమో ప్యాశ్రమీస్యా దపత్నీకోపి పుత్రవాన్ వేదయుక్తో ద్విజస్తస్మా ద్గృహస్థ సదృశో భవేత్ ॥

విధురౌపాసన విధిః

శ్లో॥ ఉద్ధృత్య వహ్నిం పరిణవేన చాదా వన్వగ్నిరిత్యా నిహితా పురస్తాత్ । నిధాయ పృష్ఠో దివిమన్త్రికేన తతస్తుహోమ శ్శకలైశ్చతు ర్భిః॥ రేఖాదయో నైవచతత్సలాం సవిశ్వానినో ద్యాన ఇమేతి మన్త్రైః । నారోహణం నాప్యవరోవహణంవా పృత్ప్రత్రిరేవం విధురానలస్య । నిత్యాని నైమిత్తిక కామ్యకర్మత త్రైవ కుర్యా ద్విధురస్సదైవ॥ వివాహ సన్న్యాస మృతాన్తమేతం గృహీవకుర్యా ద్విధురోప యాజా ॥

అన్వారమ్భణీయ స్థాలీపాకః

పౌర్ణమాస్యాం ప్రాతరిధ్మా బర్హిషీ ఆసాద్య । ప్రాతరౌపాసనం కృత్వా। వధూ ముత్తరత ఉపవేశ్య స్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త......ప్రీత్యర్థం, దర్శపూర్ణ మాసోపక్రమణార్థం, అన్వారమ్భణీయ స్థాలీపాకేన సద్యో యాజయిష్యే ॥ తత్రాగ్నిరగ్నావిష్ణూ సరస్వతీ సరస్వా నగ్నిర్భగీచ ఏతాః ప్రధానదేవతాః । స్విష్టకృదజ్గదేవతా వ్రీహిమయం చరుద్రవ్య మన్యస్మిన్కాలే వుపవత్స్యామీతిసంకల్ప్య। పత్న్యవహన్తి॥ వర స్తండులానాదాయ । ఔపాసనాగ్నౌ జీవతండుల చరుగ్గ్ శ్రపయిత్వాభిఘార్య ॥ప్రాచీన ముదీచీనంవోద్వాస్య, ప్రతిష్ఠితమభిఘార్య॥అగ్నింధనాద్యాజ్యభాగాన్తే॥ స్రుచాజ్యమా దాయ ॥ ఓం అగ్నయేస్వాహా ॥ అగ్నయఇదమ్॥ ఇతిముఖాహుతింజుహుయాత్ ॥ తతః, పూర్ణాపశ్చా ద్యత్తేదేవా అదధురితిద్వే ఆజ్యాహుతీ జుహుయాత్॥ ఏకమ్-ద్వే-త్రీణి-చత్వారి॥ పూర్ణాపశ్చా ద్రుతపూర్ణా

శ్లో॥ కర్మస్వోషధి మత్స్వేషు వ్రతేషుహిచతృష్వపి । ముఖాహుతిరవశ్యంహి సర్వాచార్యైస్సు నిశ్చితేతి॥ గృహ్యాన్తు॥ పార్వణేనాతో న్యానికర్మాణి వ్యాఖ్యాతానీతి। ఆగ్నేయ స్థాలీనాకాన న్తరఖండే, లాజహోమ వర్జమోషధి హవిష్కర్మాణి, దధ్యంజలి హోమంచ, పార్వణవత్కుర్యా ద్యథోపదేశం ప్రధానాహుత యోగ్నిముఖ స్విష్టకృతోర్మధ్యేస్తి ప్రధానే, చతురవత్త మభిఘార్యహవిః, ప్రత్యభిఘారయేదితి ॥

పురస్తా దున్మద్ధ్యతః పౌర్ణ మాసీజిగాయ । తస్యాందేవా అధిస్తంవస న్త ఉత్తమేనాక ఇహమాదయ న్తాగ్స్వాహా ॥ పౌర్ణమాస్యాఇదమ్ ।। ఏకమ్- ద్వే- త్రీణి-చత్వారి ॥ యత్తేదేవా అదధుర్భాగధేయ మమావాస్యే సంవసన్తో మహిత్వా । సానోయజ్ఞం పిపృహి విశ్వవారే రయింనోధేహి సుభగే సువీరగ్గ్స్వాహా ॥ అమావాస్యాయా ఇదమ్ ॥ దర్వ్యాముప స్తీర్య, చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ । అభిఘార్య । అగ్నయేస్వాహా । అగ్నయ ఇదమ్ ॥ పునస్స్రుచ్యుప స్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ ॥ అభిఘార్య ॥ అగ్నావిష్ణుభ్యాగ్గ్స్వాహా ॥ అగ్నా విష్ణుభ్యామిదమ్ । పునస్స్రుచ్యుప స్తీర్య । చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ । అభిఘార్య ॥ సరస్వత్యై స్వాహా ॥ సరస్వత్యా ఇదమ్ ॥ పునస్స్రుచ్యుప స్తీర్య । చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ అభిఘార్య। సరస్వతే స్వాహా ॥ సరస్వత ఇదమ్॥ పునస్స్రుచ్యుప స్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ । అభిఘార్య । హవిః ప్రత్యభిఘారయతి । అగ్నయే భగినేస్వాహా ॥ అగ్నయేభగినఇదమ్ ॥ పునస్స్రుచ్యుప స్తీర్య, ఉత్తరార్ధా త్సకృత్స్విష్టకృతేఽవదాయ। ద్విరభిఘార్య। నహవిః ప్రత్యభిఘారయతి ॥ అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ॥ అగ్నయే స్విష్టకృతఇదమ్॥

బహుషు ప్రధానహోమేషు అన్తేప్రత్యభిఘారణమితి । సాం ప్రతికాస్తు । ప్రత్యాహుతి ప్రత్యభిఘారణం కింకుర్వన్తి । తదమూలత్వా ...దరణీయమ్ ॥

ఇ ధ్మ స న్న హ నా న్య ద్భి స్సగ్గస్పశాఙ్యగ్నౌ ప్రహరతి । రుద్రాయ తన్తిచరాయేదమ్ ॥ అపఉపస్పృశ్య । అన్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థఙం, వృద్ధికామః జయాదిహోమంకరిష్యే ॥ జయాది బ్రహ్మవిస జఙనాన్తం కుర్యాత్ ॥ అత్ర బ ర్ హి స్స మ ం జ న ం కృత్వా । శమ్యా అపోహ్య ॥ వృషభదక్షిణానాస్తి ॥ పూర్ణపాత్రస్తు దక్షిణేత్యేకే ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ పూర్ణిమా క్షణదాయాన్తు విధినౌ పాసనస్యచేత్ । ప్రతిపద్యేవ కుర్వీత యాగద్వయ ముదాహృతమ్ ॥ ప్రాతఃకాలే ముహూర్తాదౌ యదిప్రథమపర్వణి। రాత్రౌ సంకల్ప్యనిల్యాన్తే హ్యన్వారంభః పరేహని॥ చతుర్థఙహోమ మధ్యేతు ప్రాప్యతే యదిపూర్ణిమా । తస్యామారభ్య విధివ దన్వాధాన పురస్సరమ్ ॥ తథా ॥ శ్లో॥ వివాహ శేషమధ్యేతు పర్వణ్యుత్పతితేసతి । తస్మిన్నపిచ కర్తవ్యం స్థాలీపాకం యథావిది॥ తత్ర యద్యప్యమావాస్య వివాహో త్స్యాదనన్తరమ్ । యదివా పౌర్ణమాసీ స్యాత్ స్థాలీపాక క్రియామతా ॥ ఇతి ॥ అత్రామావాస్యాయామపి స్థాలీ పాకస్మరణ మాగామి పౌర్ణమాస్యా మౌఢ్యాధిమాసదోష దుష్టత్వేద్ర ష్టవ్యమ్ ॥ తథా ॥ దర్శేపి, తత్పూర్వమేవ పౌర్ణమాసస్థాలీపాకం కృత్వా దర్శంకుర్యాదితి సిద్ధమ్ । వివాహానన్తర పర్వణిగ్రహణాది దోషసంభవే ॥ శ్లో॥ ఉపరాగోధి మాసోవా యదిప్రథమపర్వణి । నాహరే త్ప్రథమా మిష్టిం మౌఢ్యేచ గురుశుక్రయోః ॥ ఇతి నిషేధాత్ప్రథమ స్థాలీపాకో నకార్యః ॥ ఏవం వివాహానన్తర మాషాఢాది పితృమాససంభవేచ నకార్యః ॥ తథా ॥ శ్లో॥ స్థాలీపాక క్రియాంకుర్యా ద్వివాహో దుత్తరాయణే ।

పితృమాస చతుష్కే-తు యదికుర్యా ద్వినశ్యతి ॥ కించ ॥ శ్లో॥ ఉపాకర్మచ హవ్యంచ కవ్యం పర్వోత్సవంతథా ॥ ఉత్తరే నియతంకుర్యా న్మలమాసే వివర్జయేత్॥ పర్వ-ప్రాథమికేష్టిః। ప్రథమస్థాలీపాకశ్చ, నతుద్వితీయః, తస్య దోషాభావాత్ ॥ ప్రారబ్ధేతు ద్వితీయాదౌ ప్రోక్తదోషో నవిద్యతే॥ ఇతిస్మరణాత్ । స్మృతిసంగ్రహేచ ॥ శ్లో॥ ఆరంభం దర్శపూర్ణేష్ట్యో రగ్నిహోత్రస్యచా దిమమ్। ప్రతిష్ఠోత్సవ కర్మాద్యా మలమాసే వివర్జయేత్ ॥ నను ॥ శ్లో॥ అధిమాసేతు శుక్రస్య గురో ర స్తమ యే పి చ । నిత్యంనైమిత్తికం కుర్యా త్కామ్యం కర్మ వివర్జయేత్ ॥ ఇతి నిత్యస్య కర్తవ్యత్వ వచనాత్, నిత్యానిహావయన్నేనస్వీ జాయతఇతి విజ్ఞాయతే ॥ విశేషో దశనిర్ణయేద్రష్టవ్యః ॥ శ్లో॥ వ్రతేషు శాన్తిహోమేషు విభ్రష్టేష్టి వృషోత్సృజే । చరోః ప్రధానకేచైవ శమ్యాఏవ నసంశయః ॥ ఇతి । ప్రధానచరురితి స్మార్తాన్వారంభణీయా ॥ అత్ర పరిధ్య ర్థేన, శమ్యాః కార్యాఇతిచ వదన్తి ॥ అత్రమూలకారికాః ॥ శ్లో॥ అగ్నిస్తథాగ్నాసహితశ్చ విష్ణుస్సరస్వతీచైవ తథాసరస్వాన్ । అగ్నిర్భగీ స్విష్టకృదగ్నిరేతాః క్రమేణహుత్వాథ తతో జయాది ॥ అత్ర విశేషకారికా ॥ శ్లో॥ అనాహితాగ్నేః ప్రథమేచరౌచ యాదేవతాస్తాః ప్రవదన్తితజ్జ్ఞాః ॥ తస్యాపి కాలఃకిల పౌర్ణమాస్యాం ప్రాతర్వదం త్యేవ కపర్దిశిష్యాః ॥ ఇతి, ప్రాతరిత్యనేన, దివైవకుర్యాత్ । నతురాత్రావితి సూచితమ్ ॥

సమాప్తః

అన్వారంభణీయానన్తర మన్వాధానమ్

పౌర్ణామాస్యాం ప్రాతరౌపాసనం హుత్వా, పత్న్యాసహ ప్రాణాయామ్య ॥ పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం

మమౌపాసనసిద్ధ్యర్థం, పౌర్ణమాసే నాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన శ్వోయాజయిష్యే ॥ తత్రాగ్ని స్స్విష్టకృచ్చ దేవతే । వ్రీహిమయం చరుద్రవ్య మన్యస్మిన్కాల ఉపవత్స్యామి బ్రహ్మచర్యం చరిష్యామీతి సంకల్ప్య ॥ ఇధ్మా బర్హిషీ సన్నహ్యతి ॥ అమావాస్యాయా మప్యేవ మేవాన్వాధానమ్ ॥ తత్ర అమావాస్యాయాం దార్శికే నాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన శ్వోయాజయిష్యే ॥ ఇత్యన్వాధానం కుర్యాత్ ॥

సమాప్తమ్

అథ, ప్రతిపత్స్థాలీపాకః

ప్రతిపది ప్రాతరౌపాసనం హుత్వా, ఔపాసనాగ్నౌ చరుగ్ం శ్రపయిత్వా। అభిఘార్య। ప్రాచీన ముదీచీనంవో ద్వాస్య, ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య" అగ్నీంధనా ద్యాజ్యభాగాన్తే ॥ శేషం, ఆగ్నేయస్థాలీపాక వత్సర్వం కుర్యాత్ ॥ అత్ర వృషదక్షిణా నాస్తి । కిన్తు, పూర్ణపాత్రం దక్షిణా ॥ పూర్ణపాత్ర లక్షణమ్ ॥ శ్లో॥ అష్టముష్టి భవేత్కించి త్కించిచ్చత్వారి పుష్కలః । పుష్కలాశ్చైవ చత్వార ఆఢకః పరికీర్తితః । ఆఢకాశ్చైవ చత్వారః పూర్ణపాత్రం ప్రచక్షతే ॥

ఇతి ప్రతిపద్ధోమ స్సమాప్త

అథ, విభక్తేష్టిః

మౌఢ్యాది నిమిత్తాభావేసతి, యది ప్రథమ పర్వాతి పాతయతి, తదా, విభక్తేష్టింకుర్యాత్, పౌర్ణమాస్యాం ప్రాతరౌపాసనం హుత్వా, పత్న్యాసహ ప్రాణానాయమ్య, పూర్వోక్త........ప్రీత్యర్థం, మమ ప్రథమపర్వణి, ప్రతిపద్ధోమాతిక్రమణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, అన్వారంభ ణ్యధికార సిద్ధ్యర్థంచ, విభక్తేష్టిం కరిష్యే॥ తత్రాగ్ని రిన్ద్రస్సోమశ్చ ప్రధానదేవతాః ॥ స్విష్టకృదగ్ని దేవతా । వ్రీహిమయం చరుద్రవ్యం స్థాలీపాకేన సద్యో యాజయిష్యే। పత్న్యవహన్తి, వరస్తండులానా దాయ, ఔపాసనాగ్నౌ చరుగ్గ్రశపయిత్వా, అభిఘార్య, ప్రాచీన ముదీ చీనంవోద్వాస్య, ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య। అగ్నే రుపసమాధానా ద్యగ్ని ముఖాన్తే, దర్వ్యాముపస్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య । అగ్నయేస్వాహా॥ అగ్నయఇదమ్॥ పునస్స్రుచ్యుపస్తీర్య చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య, ఇన్ద్రాయస్వాహా॥ ఇన్ద్రాయేదమ్॥ స్రుచ్యు పస్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య । హవిఃప్రత్యభిఘా ర యతి॥ సోమాయ స్వాహా॥ సోమాయేదమ్॥ పునస్స్రుచ్యు పస్తీర్య, ఉత్తరార్ధాత్సకృత్స్విష్టకృతేవదాయ। ద్విరభిఘార్య। నహవిః ప్రత్యభి ఘా రయతి ॥ అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా॥ అగ్నయే స్విష్టకృతఇదమ్ ॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పర్శ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయతన్తి ధరాయేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః, హోమప్రతిష్ఠా

సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః, జయాదిహోమం కరిష్యే। జయాది బ్రహ్మవిస
ర్జనాన్తం కుర్యాత్॥ అత్ర బర్ హిస్సమంజనం కృత్వా, శమ్యా
అపోహ్య॥ తతోన్వారంభణీయం కృత్వా, ప్రతిపది స్థాలీపాకంకుర్యాత్॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ అగ్నేయ మైన్ద్రం సౌమ్యంచ కారయేచ్చరుమీ దృశమ్॥
కించ॥ శ్లో। అగ్నయేచ తథేన్ద్రాయ సోమాయ స్విష్టకృత్పునః। జుహు
యాదిధ్మ తన్త్రేణ విభ్రష్టేష్టిం జయాదికమ్॥ అత్రశ్రుతిశ్చ॥ యోయజ్ఞ
విభ్రష్టస్స్యాత్తస్మా ఏతామిష్టిం నిర్వపేదాగ్నేయ మష్టాకపాల మైన్ద్రమే
కాదశకపాలగ్ం సౌమ్యంచరుమ్॥ ఇతి॥ విభ్రష్టేష్టిం కర్తుమశక్తశ్చే
త్పూర్ణాహుతింవా కుర్యాత్॥ తథా॥ శ్లో॥ విభ్రష్టేష్టౌ యదావిప్రా
యద్యశక్తాః కథంభవేత్। పూర్ణాహుతిర్వా తత్స్థానే కపర్ద్యాదిభి రీరి
తేతి॥ పూర్ణాహుతి మన్త్రస్తు, మహాహవిర్హోతేతి॥ తథాచ॥ గృహ్య
పరిశిష్టే॥ సప్తహోత్ర యజ్ఞవిభ్రష్టం యాజయేదితి॥

ఆగ్రయణ స్థాలీపాకః

వర్షాసు శ్యామాకాగ్రయణం శరదివ్రీహీణాం శ్యామాకానాం
సమాస ఉపలభ్యతే। వసన్తే యవానాం పౌర్ణమాస్యా మమావాస్యా
యాంవా ప్రాతరౌపాసనగ్ం హుత్వా, పత్న్యాసహ ప్రాణానాయమ్య,
పూర్వోక్త......ప్రీత్యర్థం, ఆగ్రయణ స్థాలీపాకేన యాజయిష్యే॥
పత్న్యవహన్తి। యజమానః, నవీన తండులానాదాయ। ఔపాసనాగ్నౌ

చరుగ్గ్ శ్రపయిత్వాభిఘార్య॥ ప్రాచీన ముదీచీనంవోద్వాస్య। ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య॥ అగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగా న్తే ముఖాహుతిం హుత్వా। దర్వ్యాముప స్తీర్య। చరుమధ్యాద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య। ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాగ్గ్‌స్వాహా॥ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యా మిదమ్॥ పునస్స్రుచ్యుప స్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా॥ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యఇదమ్॥ తత స్స్రుచ్యుప స్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విర వదాయ। అభిఘార్య। హవిః ప్రత్యభిఘారయతి॥ ద్యావా పృథివీ భ్యాగ్గ్‌స్వాహా॥ ద్యావా పృథివీభ్యా మిదమ్॥ పున స్స్రుచ్యుప స్తీర్య। ఉత్తరార్ధాత్స్విష్టకృతేవదాయ। ద్విరభిఘార్య। నహవిః ప్రత్యభి ఘారయతి। అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా॥ అగ్నయే స్విష్టకృతఇదమ్॥ ఇధ్మసన్నహనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పర్శ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరా యేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం వృద్ధికామః జయాదివర్జం ప్రాజాపత్యాది హోమంకరిష్యే॥ ప్రా పత్యాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తం కుర్యాత్॥ అత్ర బర్హిస్సమంజనం, పరిధి ప్రహరణం కుర్యాత్॥ నవానాంతండులానా మపక్వానాం ముఖం పూరయిత్వా, గీర్త్వా భక్షయిత్వా, సకృదపః ప్రాశ్య। ముఖశుద్ధ్యర్థం ద్విరాచమ్య॥ హుతశేషేణ దృఢమేకపిండకృత్వా, పరమేష్ఠ్యసీతి యజు షా, గృహపృష్ఠవంశే తంపిండ మూర్ధ్వంనిక్షిప్య॥ పరమేష్ఠ్యసి పర మాంమాగ్గ్ శ్రియజ్గమయ॥ శ్యామాకాగ్రయణే సోమఏవ ప్రధాన దేవతా॥

ఆగ్రయణం సమాప్తమ్

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ సద్రీహిభిః పర్వణి నూతనైశ్శరి ద్యాగ్రాయణం కార్య మనాహితాగ్నిభిః । ఔపాసనాగ్నౌతు హవిఃప్రతిష్ఠితా భిఘరణా నైఽగ్ని ముఖాదిచక్షుషి॥ హుత్వా స్థాలీపాకతోఽగ్రే గ్నయేత దిన్ద్రాగ్నిభ్యాం విశ్వదేవేభ్య ఏభ్యః। ద్యావా పృథివీభ్యామథ స్విష్టకృత్సాశ్చేషా న్నాద్వా ప్రాశనం తండులానామ్॥

భార్యాద్వయాగ్ని సంసర్గః

భార్యాయాం విద్యమానాయాం, ధర్మార్థం ప్రజార్థంవా, పునర్వివాహే కర్తవ్యే, పూర్వాగ్నౌ లౌకికాగ్నౌవా ద్వితీయ వివాహ హోమంకుర్యాత్ ॥ లౌకికాగ్నౌద్వితీయ వివాహశ్చేత్ । తయోరగ్న్యో స్సంసర్గంకుర్యాత్॥ తత్రప్రకార ఉచ్యతే॥ అథైకాదశ్యాం ద్వాదశ్యాం వాతిథౌ, జ్యేష్ఠాకనిష్ఠాగ్ని దక్షిణవామ పార్శ్వయోః పృథక్పృథ క్ప్రతి ష్ఠాప్య॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త... ప్రీత్యర్థం, జ్యేష్ఠా కనిష్ఠా పత్నీభ్యాం, సహితస్సన్, గృహ్యాగ్ని సాధ్యానాం కర్మణాం, తంత్రానుష్ఠాన ఫలసిద్ధ్యర్థం, ఔపాసనాగ్నిద్వయ సంసర్గంకరిష్యే॥ కనిష్ఠాగ్నౌ చతుష్పాత్ర ప్రయోగాదాజ్య సంస్కారాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య, అదితేను మన్యస్వ... దేవసవితః ప్రసువ॥ స్రువేణ చతుర్గృహీత మాజ్యం గృహీత్వా। కనిష్ఠ పత్న్యా మన్వారబ్ధాయామ్॥ నమస్తఋషేగద। అవ్యథాయైత్వాస్స్వధా

యైత్వా। మానఇన్ద్రాగ్నిభిత్త్వ ద్రుషావ్వరిష్టాసః। ఏవాబ్రహ్మన్ తవేదస్తు స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదమ్॥ పునఃపరిషిచ్య॥ తతః, అయన్తేయో నిరిత్యేతమగ్నిం సమిధ్యారోప్య॥ అయన్తే యోనిర్ఋత్వియో యతో జాతో అరోచథాః। తంజానన్నగ్న ఆరోహాథానో వర్ధయారయిమ్॥ ఆజుహ్వాన ఉద్బుధ్యస్వేతి ద్వాభ్యాం జ్యేష్ఠాయా అగ్నౌ లౌంసమిధ మాధాయ॥ కనిష్ఠపత్న్యాఽన్వారబ్ధః। ఆజుహ్వాన సుప్రతీకః పురస్తా దగ్నేస్వాంయోని మసీదసాధ్యా। అస్మింథ్సధస్థే అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వేదేవా యజమానశ్చసీదత॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజా గృహ్యేన మిష్టాపూర్తేసగ్ంసృజేథా మయంచ। పునఃకృణ్వగ్గ్స్త్వాపితరంయువాన మన్వాతాగ్ంసీ త్వయితన్తు మేతమ్॥ ఇతి సమిధంనిధాయ॥ తస్మిన్నగ్నౌ చతుష్పాత్ర ప్రయోదాద్యాజ్య సంస్కారా న్తేగ్నిం పరిషిచ్య। పత్నీభ్యా మన్వారబ్ధః। స్రువేణ చతుర్గృహీత మాజ్యం గృహీత్వా॥ యోబ్రహ్మా బ్రహ్మణ ఇతి ఘృతసూక్తే వాష్టాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్, ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి॥ యోబ్రహ్మా బ్రహ్మణ ఉజ్జహార ప్రాణైశ్శిరః కృత్తి వాసాపినాకీ। ఈశానోదేవస్సన ఆయుర్దధాతు తస్మై జుహోమి హవి షాఘృతేన స్వాహా॥ ఈశానా యేదమ్॥౧॥ విభ్రాజమాన స్సరిరస్య మధ్యా ద్రోచమానో ఘర్మరుచిర్య ఆగాత్। సమృత్యుపాశా దపనుద్య ఘోరాదిహాయుషేణో ఘృతమత్తుదేవస్స్వాహా॥ ఘర్మరుచయఇదమ్॥౨॥

బ్రహ్మజ్యోతి ర్బ్రహ్మపత్నీషు గర్భం యమాదధా త్పురురూపం జయ న్తమ్। సువర్ణరమ్భ గ్రహమర్కమర్చ్యం తమాయుషే వర్ధయామో ఘృతేనస్వాహా॥ బ్రహ్మణే జ్యోతిష ఇదమ్॥౩॥ శ్రియంలక్ష్మీ మౌవలా మంబికాంగాంషష్ఠీంచయా మిన్ద్రసేనే త్యుదాహుః। తాంవిద్యాం బ్రహ్మ యోనిగ్ం సురూపా మిహాయుషే తర్పయామో ఘృతేనస్వాహా॥ బ్రహ్మయోనయ ఇదమ్ ॥౪॥ దాక్షాయణ్య స్సర్వయోన్యస్సు యోన్య స్సహస్రశో విశ్వరూపా విరూపాః। ససూనవ స్సపతయ స్సయూథ్య ఇహాయుషేణో ఘృతమిదం జుషన్తాగ్స్వాహా॥ దాక్షాయణీభ్య ఇదమ్ ॥౫॥ దివ్యాగణా బహురూపాః పురాణా ఆయుశ్ఛిదోనః ప్రమ థన్తువీరాన్। తేభ్యో జుహోమి బహుధాఘృతేన మానఃప్రజాగ్ం రీరిషో మోత వీరాన్స్వాహా॥ దివ్యేభ్యో గణేభ్యో బహురూపేభ్య ఇదమ్॥ ॥౬॥ ఏకః పురస్తా ద్యఇదం బభూవ యతో బభూవ భువనస్య గోపాః। యమప్యేతి భువనగ్ం సాంపరాయే సనోహవిర్ఘృత మిహా యుషేత్తు దేవస్స్వాహా॥ ఈశానాయ దేవానా యేదమ్ ॥౭॥ వసూ న్రుద్రా నాదిత్యా న్మరుతోఽథ సాధ్యానృభూన్యక్షా న్గన్ధర్వాగ్శ్చ పితౄగ్శ్చవిశ్వాన్। భృగూంత్సర్పాగ్శ్చాఙ్గిరసోఽథ సర్వాన్ఘృతగ్ం హుత్వా స్వాయుష్యా మిహయామ శశ్వతాస్వాహా ॥ వస్వాదిభ్య

ఇదమ్॥౮॥ విష్ణోత్వంన్నో అన్తమశ్శర్మయచ్ఛ సహన్త్య। ప్రతేధారా మధుశ్చుత ఉత్సం దుహ్రతే అక్షితగ్గ్స్వాహా ॥ విష్ణవ ఇదమ్ ॥౯॥ అన్త్యే ఇత్యేకాహుతించ జుహుయాత్ ॥ పునఃపరిషిచ్య॥ తస్మిన్నగ్నౌ చరుగ్గ్ శ్రపయిత్వా । అభిఘార్య। ప్రాచీన ముదీచీనంవో ద్వాస్య। ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య॥ అగ్నీంధనా ద్యగ్నిముఖాన్తే। తత స్స్రుచ్యుప స్తీర్య। చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య॥ హవిః పత్యభిఘార యతి। సమితగ్ం సంకల్పేథామితి వాక్యద్వయం ప్రణవాన్తముక్త్వా ॥ సమిత్తగ్ంసంకల్పే థాగ్ంసంప్రియా రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ। ఇష మూర్జ మభిసంవసానౌ సంవాం మనాగ్ంసి సవ్రతా సముచిత్తాన్యా కరమోమ్॥ ఇతి మన్త్రముచ్చార్య ॥ తతః, అగ్నే పురీష్యేతి వాక్యద్వ యేన, చరుం జుహుయాత్ ॥ అగ్నేపురీష్యాధిపా భవాత్వంనః । ఇష మూర్జం యజమానాయ ధేహిస్వాహా॥ అగ్నయే పురీష్యా యేదమ్॥ తతస్స్రుచ్యుపస్తీర్య,ఉత్తరార్ధాత్సకృత్స్విష్ట కృతేవదాయ।ద్విరభిఘార్య నహవిఃప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నేఃపశ్చాద్బర్హిషి నిదాయ। తతః, పురీ ష్య స్త్వమగ్నఇత్యాద్యనువాకాన్తం, ప్రతిమన్త్రం, ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం వాక్యాభ్యా మష్టాదశాజ్యాహుతీ స్స్రువేణజుహుయాత్॥ స్రువేణాజ్య మాదాయ ॥ పురీష్య స్త్వమగ్నే రయిమా పుష్టిమాగ్ంఅసి, శివాః కృత్వా దిశస్సర్వా స్స్వాంయోని మిహాసదస్స్వాహా॥ అగ్నయే పురీష్యా యేదమ్ ॥౧॥ భవతంనస్సమనసౌ సమోకసా వరేపసౌ। మాయజ్ఞగ్ం

హిగ్ం సిష్టంమాయజ్ఞపతిం జాతవేదసౌ శివౌభవత మద్యన్నస్స్వాహా ॥ అగ్నిభ్యాం జాతవేదోభ్యా మిదమ్ ॥౨॥ మాతేవపుత్రం పృథివీపురీష్య మగ్నిగ్ స్వేయోనావ భారుఖా। తాంవిశ్వైర్దేవైర్ ఋతుభి స్సంవిదానః ప్రజాపతి ర్విశ్వకర్మా విముఞ్చతు స్వాహా॥ ప్రజాపతయే విశ్వకర్మణ ఇదమ్ ॥౩॥ యదస్యపారే రజసశ్శుక్రం జ్యోతిరజాయత। తన్నఃపర్ష దతి ద్విషోగ్నే వైశ్వానరస్వాహా॥ అగ్నయే వైశ్వానరాయేదమ్ ॥౪॥ నమస్సుతే నిర్‌ఋతే విశ్వరూపే యస్మయం విచృతా బన్ధమేతమ్। యమేనత్వం యమ్యాసంవి దానోత్తమం నాక మధిరోహయేమగ్ స్వాహా॥ నిర్‌ఋత్యై విశ్వరూపాయాఇదమ్ ॥౫॥ యత్తేదేవీ నిర్‌ఋతిరా బబన్ధ దామగ్రీవా స్వవిచర్త్యమ్ ఇద న్తేతద్విష్యా మ్యాయుషోనమధ్యా దథా జీవఃపితుమద్ధి ప్రముక్తస్స్వాహా॥ దేవ్యైనిర్ ఋత్యా ఇదమ్ ॥౬॥ యస్యాస్తే అస్యాఃక్రూరఆసన్ జుహోమ్యేషాం బన్ధానా మవసర్జనాయ। భూమిరితిత్వా జనావిదుర్నిరృతి రితిత్వాహం పరివేద విశ్వత స్స్వాహా॥ దేవ్యైనిర్ ఋత్యాఇదమ్॥౭॥ అసున్వన్తమయజమానమిచ్ఛస్తేన స్యేత్యాం తస్కరస్యాన్వేషి। అన్యమస్మదిచ్ఛ సాతఇత్యా నమోదేవి నిర్‌ఋతే తుభ్యమస్తుస్వాహా ॥ దేవ్యైనిర్‌ఋత్యా ఇదమ్ ॥౮॥ దేవీ

ఋహంనిర్ఋతిం వన్దమానఃపితేవపుత్రం దసయేవచోభిః । విశ్వస్యయా జాయమానస్య వేదశిరశ్శిరఃప్రతి సూరీవిచష్టే స్వాహా ॥ దేవ్యై నిర్ ఋత్యా ఇదమ్ ॥ ౯ ॥ నివేశనస్సఙ్గమనో వసూనాం విశ్వారూపాభిచష్టే శచీభిః । దేవఇవ సవితాసత్యధర్మేన్ద్రో నతస్థౌసమరే పథీనాగ్ స్వాహా ॥ దేవాయ సవిత్ర ఇన్ద్రాయేదమ్ ॥౧౦॥ సంవర్త్రాదధాతన నిరాహావాన్ కృణోతన । సిఞ్చామహా అవటముద్రిణం వయం విశ్వాహాదస్త ముక్షితగ్గ్ స్వాహా ॥ అవటాయా క్షితాయేదమ్ ॥౧౧॥ నిష్కృతాహావమవటగ్ం సువర్త్రతగ్ంసుషేచనమ్ । ఉద్రిణగ్ంసించేఅక్షితగ్గ్స్వాహా ॥ అవటాయా క్షితాయేదమ్ ॥ ౧౨ ॥ సీరాయుఞ్జన్తి కవయోయుగా వితన్వతేపృథక్ । ధీరాదేవేషు సుమ్నయా స్వాహా ॥ సీరేభ్యః కవిభ్య ఇదమ్ ॥ ౧౩ ॥ యునక్తసీరా వియుగాతనోతకృతే యోనౌ వపతేహబీజమ్ । గిరాచశ్రుష్టి స్సభరా అసన్నో నేదీయ ఇత్సృణ్యాపక్వమాయతాన్స్వాహా ॥ సీరేభ్యః కవిభ్య ఇదమ్ ॥౧౪॥ లాఙ్గలంపవీరవగ్ం సుశేవగ్ం సుమతిత్సరు । ఉదిత్కృషతి గామవింప్రఫర్వ్యంచ పీవరీంప్రస్థావద్రథ వాహనగ్గ్ స్వాహా॥ లాఙ్గలా యేదమ్ ॥౧౫॥ శునంనఃఫాలా వితుదన్తుభూమిగ్ంశునంకీనాశా

అభియన్తువాహైః। శునంప్రజా న్త్యో మధునాపయోభి శ్శునాసీరా శున
షుస్మాసు ధత్తగ్గ్‌స్వాహా॥ ఫాలేభ్యః కీనాశేభ్యః పర్జన్యాయ శునా
సీరాభ్యా మిదమ్ ॥౧౬॥ కామ్యకామదుఘే ధుక్ష్వమిత్రాయ వరుణా
యచ। ఇన్ద్రాయాగ్నయే పూష్ణఓషధీభ్యః ప్రజాభ్య స్స్వాహా॥మిత్రా
య వరుణా యేన్ద్రాయాగ్నయే పూష్ణఓషధీభ్యః ప్రజాభ్య ఇదమ్॥౧౭॥
ఘృతేనసీతామధునాసమక్తా విశ్వైర్దేవై రనుమతామరుద్భిః। ఊర్జ
స్వతీపయసా సిన్వమానాస్మాన్సీతే పయసాభ్యావ వృత్స్వస్వాహా॥
ఊర్జస్వ త్యై భూమ్యా ఇదమ్ ॥౧౮॥ తేనచరుణా, అగ్నయే స్విష్ట
కృతేస్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదమ్॥ ఇధ్మసన్నహనాది బ్రహ్మ
విసర్జనాన్తం కుర్యాత్। అత్రశమ్యాః, అగ్నేః పురస్తాద్దర్భ స్తంబేషు,
బ్రహ్మజజ్ఞానం, పితావిరాజామితి ద్వాభ్యాం, హుత శేషమన్నంనివ
ధ్యాత్॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం......మసతశ్చవివః॥ పితావిరాజా
మృషభోరయీణామన్తరిక్షం విశ్వరూప ఆవివేశ। తమర్కైరభ్యర్చన్తి
వత్సంబ్రహ్మసన్తంబ్రహ్మణా వర్ధయన్తః॥ ఇతి నిధాయ॥ తతః, ఆత్మా
రోపణం కుర్యాత్॥ ఏవం, సంసృష్టేఽగ్నౌ వుభయోః పత్న్యోః।
పుంసవనాదికర్మ కుర్యాత్ ॥

సంపూర్ణమ్

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ రాగాద్గృహస్థస్య వివాహభూతే వత్న్యోభవేతాం యదితత్ర వహ్నౌ । వక్ష్యామినసంసర్గ మనుక్రమేణ గార్హస్థ్యతంత్రస్య సకృత్ప్రసిద్ధ్యై ॥ ద్వితీయవహ్నిం విధినాసమిద్ధే ద్వితీయపత్న్యా మవలంబితాయామ్ । సమస్తఆరభ్య తతఃపరస్తా ద్బ్రహ్మాఽరవేద స్త్వితిమన్త్రికేన ॥ చతుర్గృహీతం జుహుయాత్తదగ్నా వయస్తమన్త్రేణ సమిధ్యథాగ్నిమ్ । ఆరోప్యపూర్వం విధినాసమిద్ధే హ్యగ్నౌతతస్తాం సమిధంనిదధ్యాత్ । ఆజుహ్వఉద్బుధ్య పదద్వయేన దారైరుపస్పృశ్యత ఏవభర్తా । యోబ్రహ్మసూక్తేన చతుర్గృహీత్వా పరిస్తృతేగ్నౌ జుహుయా త్స్రుచైవ । సమాదిమన్త్రేణ పురోనువాక్యా మనూచ్యమన్త్రేణ పరేణహోమః । పురీష్య ఆరభ్య తతోనువాక శేషాభిరుగ్భి ర్జుహుయా ద్ధృతేన ॥ శ్లో॥ పూర్వవత్తేనచరుణా హోమస్స్విష్ట కృతఃపునః । జయాదీంశ్చ తతో హుత్వా బ్రహ్మణే దక్షిణాంతతః ॥

సంసృష్టాగ్ని విభాగః

సంశృష్టాగ్ని విభాగం కరిష్యఇతి సంకల్ప్య । తమగ్నింప్రతిష్ఠాప్య। అలంకృత్య । పరిస్తీర్య । చతుష్పాత్ర ప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాన్తే గ్నిం పరిషిచ్య । సప్తతేఅగ్న ఇతి, పూర్ణాహుతిం హుత్వా, అయన్తే యోనిరితి, తమగ్నిం ద్వయోస్సమిథో ర్యుగపదారోప్య । అచ్ఛాగిరో

మతయ ఇత్యృచా తమగ్నిం ద్వేధావిభజ్య। ఆజుహ్వానః, ఉద్బుధ్యస్వేతి, ద్వాభ్యాం తయోరగ్న్యోర్ద్వేసమిధా వాధాయ। ఆయాశ్చాగ్నేసీత్యే తయా వ్యాహృతిభిః,అ నాజ్ఞాత మిత్యాదిభిశ్చ, తయోరగ్న్యోః ప్రత్యేకం హుత్వా, దక్షిణపార్శ్వస్థేగ్నౌ జ్యేష్ఠాయాః, వామభాగస్థేగ్నౌ కనిష్ఠా యాశ్చ పుంసవనాది కుర్యాత్॥ పూర్వస్మిన్నగ్నౌ ద్వితీయ వివాహ హోమే ప్యేవమేవ విభాగంకుర్యాత్॥ బహుపత్నీకే ప్యేవమేవాగ్నీనాం సంసర్గం విభాగంచ కుర్యాత్॥

సమాప్తః

ఔపాసనాగ్ని ద్వయ సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తః

ఔపాసనాగ్నిద్వయ సంసర్గే, తమగ్నిం ద్వావపి, యుగపత్, అయన్తేయోనిరితి, ద్వయోస్సమిధా స్సమారోప్య, తమగ్నిం ద్వేధావిభజ్య, మమాయమంశో మమాయమంశ ఇతిద్వావపి, ప్రత్యేకమభిమన్త్ర్య। స్వస్మిన్ స్వస్మిన్నగ్నౌ స్వాంసాం సమిధం, ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వేతి ద్వాభ్యామాధాయ, చతుష్పాత్ర ప్రయోగంకృత్వా, పూర్వహోతా స్వాంశే, అగ్నయే వివిచయేస్వాహేతి హుత్వా ప్రాయశ్చిత్తాహుతీ ర్జుహుయాత్పునః పరిషించేత్॥ పశ్చాద్ధోతాస్వాంశే, అగ్నయే వివిచయే స్వాహాగ్నయే పథికృతేస్వాహేతి హుత్వా ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహుయాత్పునః పరిషించేత్॥ పశ్చాద్ధోతాస్వాంశే, అగ్నయే వివిచయేస్వాహాగ్నయే పథికృతేస్వాహేతి హుత్వాప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహుయాత్పునఃపరిషించేత్! తతస్తావుభౌ సహైవసమారోపయేతామ్॥

సమాప్తః

ఔపాసనాగ్నేర్లౌకికాగ్ని సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తః

ఔపాసనాగ్నే ర్లౌకికాగ్ని సంసర్గేచతుష్పాత్ర ప్రయోగంకృత్వా, అగ్నయే వివిచయేస్వాహేతి హుత్వా, పాహిపంచకం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చ జుహుయాత్ ॥

సమాప్తః

ద్వితీయ వివాహకాలః

శ్లో॥ ప్రమదా మృతి వాసరాదితః పునరుద్వాహ విధిర్వరస్యచ । విషమే పరివత్సరేశుభ స్సమవర్షేతు మృతిప్రదో భవేతే ॥ పత్నీ వియోగే ప్రథమేచవర్షే నోచేద్వివర్షే పునరుద్వహోత్సవః । అయుగ్మ మాసేతు శుభప్రదస్స్యా ద్వసిష్ఠ గార్గాత్రి పరాశరాద్యాః॥ కింతు॥ అపుత్రిణీ మృతాభార్యా భర్తుస్తస్యా విధిస్స్మృతః। యుగ్మాబ్దేఽయుగ్మ మాసేవా వివాహ శ్శుభదోమతః। మృతేజనన్యాం జనకేంగనాయాం ద్వితీయవర్షే ప్రకరోతి శోభనం । కరోతిమోహాత్ప్రథమేతు హానిం వదన్తి గర్గాత్రి పరాశరాద్యాః ॥ ఇత్యేకే ॥

అర్కవివాహః ప్రయోగః

అథాతోర్క వివాహ విధింవ్యాఖ్యాస్యామః ॥ మంగళ ఘోష వాద్యపూర్వకం బ్రాహ్మణైస్సహ గ్రామాద్బహిః ప్రాచీ ముదీచీంవా దిశ ముపనిష్క్రమ్య, తత్ర అర్కవృక్షస్యమూలేవేదికాంనిర్మాయ, అద్భిరభ్యుక్ష్య, గంధపుష్పాక్షతైస్సంప్రకీర్య, నూతనవస్త్రమాచ్ఛాద్య ।

తదుపరి యథాశక్తి తండులాన్నిధాయ ॥ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య, ఆచమ్య, పూర్వోక్తైవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ, మమ తృతీయ మానుషీ వివాహ జన్యదోష పరిహారార్థం, తృతీయ మర్క వివాహాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచమహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే!ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే। గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్॥ మమ' అర్కవివాహే, కన్యాదాతృత్వర్థం, ఆచార్యార్థంచ త్వామహంవృణే ॥ వృతోస్మి కరిష్యామి, ఇతి ప్రతివచనం॥ ఇతి వరణంకుర్యాత్। ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమార్కవివాహేసమస్త మంగళావాప్త్యర్థం అర్కపూజాంకరిష్యే। ఆకృష్ణేనరజసా......నిపశ్యన్॥ ఇతి మంటపపద్యే అర్కమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ తతః, అష్టదిక్పాలకా నావాహ్య॥ అర్కాయనమః ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్॥ అత్ర గుడోదనం నివేదయేత్ ॥శ్లో॥ త్రిలోకవాసిన్ సప్తాశ్వఛ్ఛాయయా సహితోరవే। తృతీయోద్వాహజం దోషం నివారయ సుఖంకురు॥ ఇతిప్రార్థనాం సమర్పయామి ॥శ్లో॥ మమప్రీతికరా యేయం మయాసృష్టా పురాతనీ। అర్కజా బ్రహ్మణా సృష్టా ఽద్యాస్మాన్త్సం ప్రతిరక్షతు॥ నమస్తే మంగళేదేవి నమస్సవితు రాత్మజే। త్రాహిమాం కృపయాదేవి పత్నీత్వంమ ఇహాగతా॥ అర్కత్వం బ్రహ్మణా సృష్ట స్సర్వప్రాణి హితాయచ। వృక్షాణా మధిభూత స్త్వం దేవానాం ప్రీతివర్ధని। తృతీయోద్వాహజం పాపం మృత్యుంచాశు వినాశయ ।, ఇతి ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...

శుభతిథౌ, మమ తృతీయ మానుషీ వివాహజన్య దోషపరిహారార్థం తృతీయ మర్కవివాహాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ అనుహవమితి మంత్రాన్ పఠిత్వా ॥ పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య ॥ రక్షాబంధనంబధ్వా యజ్ఞోపవీతం ధారయేత్, కన్యావరణంవినా గౌరీపూజాంచకుర్యాత్, బృహత్సామేతి, అర్కవృక్షే కంకణంబధ్వా ॥ పాదప్రక్షాళన మధువర్కాది పూజనం కృత్వా । మహాసంకల్ప ముచ్చార్య । నప్త్రేపౌత్రాయ పుత్రాయ గోత్రాయ శర్మణేవరాయ, కాశ్యప, వత్సార, నైధ్రువ, త్రయార్షేయ ప్రవరాన్విత కాశ్యపస గోత్రోద్భవస్య ఆదిత్యస్యనప్త్రీం, సవితుఃపౌత్రీం అర్కస్యపుత్రీం, కాశ్యపసగోత్రామర్కకన్యాం తుభ్యమహంసంప్రదదే॥ శ్లో॥ అర్కకన్యా మిమాంవిప్ర యథాశక్తి విభూషితాం। గోత్రాయ శర్మణేతుభ్యం దత్తాంవిప్ర సమాశ్రయ॥ తతః కన్యాదాన దక్షిణాతాం బూలాని దద్యాత్ ॥ మంగళాష్టక చూర్ణికాన్‌పఠిత్వా, బ్రహ్మగ్రంథి పర్యంతం కుర్యాత్॥ అర్కవృక్షస్య చతుర్దిక్షు కలశానావాహ్య,తేషు విష్ణుపూజాం కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ,అస్యాస్సమ్యగ్భార్యాత్వసిద్ధ్యర్థం, వివాహ ప్రధానహోమం కరిష్యే॥ లాజ హోమంవినా ప్రధాన హోమమాత్రంకుర్యాత్ ॥శ్లో॥ మయాకృత మిదంకర్మ స్థావరేషు జరాయుణా।అర్కాపత్యానినో దేహి తత్సర్వం క్షంతుమర్హసి ॥ ఇతి ప్రార్థనాం సమర్పయామి॥ తతః, పృథివీశాన్త్యేతి జపిత్వా, గోమిధున మాచార్యాయ దద్యాత్ ॥ పునఃపూజాం కుర్యాత్॥ అశీర్వచనంప్రాప్య, బ్రాహ్మణాన్‌తోషయేత్ ॥ అక్షతతండుల వస్త్రద్వయ సహిత వధూ మలంకారసహితా మాచార్యాయ దద్యాత్॥ శ్లో॥ ఆయుర్దేహి యశోదేహి ప్రజాందేహి పశూనపి। దేహి మేర్క శ్రియంపుష్టింస్వస్థానే త్వంస్థిరోభవ॥ ఇత్యుద్వాసనం కుర్యాత్॥ నచే

దం త్యజేత్, స్నాత్వాచమ్య, గోదానాది మహాదానాని పూర్వ వాయన దానంచ కుర్యాత్॥ యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్॥ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ తృతీయా మానుషీకన్యా నోద్వాహ్యా మ్రియతేహిసా విధవాసా భవేత్తస్మాత్తృతీయేర్కం సముద్వహేత్ ॥తథాచ॥ అకృత్వార్క వివాహన్తు తృతీయాం యదిచోద్వహేత్ । విధవాసా భవేత్కన్యాతస్మాత్కుర్యాద్విచక్షణః ॥ చతుర్థోద్వాహ సిద్ధ్యర్థ మర్కవృక్షం సముద్వహేత్ ॥ఇతి॥ బోధాయనః ॥ చతుర్థోద్వాహ సిద్ధ్యర్థం తృతీయే కన్యాంసముద్వహేత్॥ కదలీంవార్కవృక్షంవా హ్యంగులీయక మేనవా । ఉద్వహేత్కారయే త్పశ్చాద్వివాహం చతురీయకమ్॥ వివాహోక్త సులగ్నేచ సుముహూర్తే శుభేదినే । చంద్రతారా బలయుతే తృతీయేర్కంసముద్వహేత్ ॥వాక్యమ్॥ అయంచ, ద్వితీయాది వివాహః, ప్రజా సంపత్త్యభావే, మృతాయాంవా ద్రష్టవ్యః ॥ జాయమానోవై బ్రాహ్మణ స్త్రిభిర్ ఋణవా జాయతే బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యో యజ్ఞేన దేవేభ్యః ప్రజయా పితృభ్యః ॥ తస్మాదేకో ద్వేజాయేవిన్దతే, తస్మాదేకో బహ్వీర్జాయా విన్దత ఇత్యాదిశ్రుతితః ॥ ధర్మ ప్రజార్థ మనేకపత్నీ పరిగ్రహోవగమాత్ ॥

సమాప్తః

గృహారమ్భః

పత్నీముత్తరత ఉపవేశ్య,స్వయందక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త... ప్రీత్యర్థం, మమసమస్తమఙ్గళావాప్తిద్వారా, ఐహికాముష్మికఫలసిద్ధ్యర్థం, గృహనిర్మాణాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదఙ్గత్వేన... గణాధిపతిపూజాంపుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త... శుభతిథౌ, సమస్త మఙ్గళావాప్తిద్వారా, ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధ్యర్థం, గృహనిర్మాణాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ గృహస్య, ఈశాన్యదేశే స్థలశుద్ధిం కృత్వా, తత్ర, హస్తపరిమితమాత్రం చతురశ్రగర్తంఖాత్వా,తేషుకుంభోదకం నినీయ ॥ తత్ర వాస్తుపురుషాది నవగ్రహ పూజాంకృత్వా, తతస్సుముహూర్తే గర్తే, తిలమాషాది చతుర్దశౌషధీర్ద్వాదశవా. నవరత్నానిచ నిక్షిప్య । ధ్రువస్త్వఇతి మన్త్రేణ శంకుస్థాపనం కుర్యాత్ ॥ ధ్రువస్తే రాజా......రాష్ట్రం ధారయతాం ధ్రువమ్ ॥ శంకుస్థాపన ముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు.........ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ తతః, ఆశీర్వచనం ప్రాప్య । బ్రాహ్మణాన్ తోషయేత్ ॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ చైత్రవైశాఖ శ్రావణ్యాం కార్తికే మాఘఫాల్గుణే । గృహారంభశ్శుభకర స్సర్వశాస్త్రేషు సమ్మతమ్ ॥ కార్తిక్యాంశ్రావణేమాఘే వైశాఖేచ శుభంభవేత్ । గృహస్యారంభణం కుర్యా చ్ఛేషాన్ మాసాన్ పరిత్యజేత్ ॥ ఇత్యేకే ॥

నూతన గృహప్రవేశః

మఙ్గళఘోషవాద్య పూర్వకం, ధ్వజమఙ్గళ ద్రవ్యాణి, పుణ్యాఙ్గనాభి శ్చృతసృభి స్సోదకుంభాభి ర్వేదశాస్త్ర సంపన్నై బ్రాహ్మణైశ్చ సహ శుభదినే గృహం సంవిశేత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త......ప్రీత్యర్థం, మమ సమస్త మఙ్గళావాప్తిద్వారా, ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధ్యర్థం, నూతన గృహప్రవేశాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన......గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త... శుభతిథౌ, మమ సమస్త మఙ్గళావాప్తిద్వారా ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధ్యర్థం, నూతన గృహప్రవేశాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ ఔపాసనాగ్ని స్థానం గచ్ఛతి। ఔపాసనే పాలాశం, శమీమయం వేధ్మమాదీప్య। ఉద్ధ్రియమాణఇతి అగ్నిముద్ధృత్య॥ ఉద్ధ్రియమాణ ఉద్ధరపాప్మనోమ్యా యదవిద్వాన్ యచ్చవిద్వాగ్ శ్చకార। అహ్నాయదేనః కృతమస్తి పాపగ్ం రాత్ర్యాయదేనః కృతమస్తిపాపగ్ం సర్వస్మాన్మోద్ధృతో ముంచతస్మాత్॥ ఇంద్రస్య గృహేతి, యజుషాగారం ప్రపాద్య॥ ఇంద్రస్య గృహోవసుమన్తో వరూథినస్తానహగ్ం సుమనసః ప్రపద్యే॥ ఉత్తర పూర్వదేశే గారస్య అమృతాహుతిమితి, ఔపాసనాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ అమృతాహుతి మమృతాయాం జుహోమ్యగ్నిం పృథివ్యా మమృతస్యజిత్యై తయానన్తం కామమహం జయానిప్రజాపతిర్యం ప్రథమో జిగాయాగ్ని

మగ్నౌస్వాహా ॥ తస్మా దగ్నేర్దక్షిణ ముదధానాయతనం భవతి ॥ తస్మి న్విషూచీ నాగ్రాణ దర్భాన్థస్నగ్ స్త్రీర్య । తేషు, అన్నపతేతి, వ్రీహి యవాంశ్చ సంయుక్తాన్న్యుప్య ॥ అన్నపతేన్నస్యనో దేహ్యన మీవస్య శుష్మిణః । ప్రప్రదాతారం తారిష ఊర్జంనోధేహి ద్విపదేచతుష్పదే ॥ తేషు అరిష్టా అస్మాకమితి యజుషా చతుర ఉదకుంభా నానయతి ॥ అరి ష్టా అస్మాకం వీరాస్సన్తు మాపరాసేచి మేధనమ్ ॥ ప్రతికుంభం మన్త్రా వృత్తిః ॥ బ్రాహ్మణభోజన పరిసమాప్తేః ప్రాగ్దీర్ఘంచేత్తం భూమిర్భూమి మిత్యనుమన్త్ర్య ॥ భూమిర్భూమిమగా న్మా తా మాత ర మప్యగాత్ । భూయాస్మ పుత్రైః పశుభిర్యోనో ద్వేష్టిసభిద్యతామ్ ॥ ప్రాగ్దేశే నూతన వస్త్రేణ మంటపమాసాద్య । తదుపరి పంచప్రస్థపరిమిత, తండులాన్ని క్షిప్య ॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, నూతన గృహప్రవేశా ఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన, తదాదౌ, వాస్తుపురుషాది నవగ్రహా రాధనం కరిష్యే ॥ ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా ॥ వాస్తోష్పత్తే ప్రతిజానీ......చతుష్పదే ॥ ఇతి మంటపమధ్యే, వాస్తుపురుష మావా హయామి స్థాపయామి పూజయామి । తతః, నవగ్రహాష్ట దిక్పాలకా వాహనం కలాత్వా, ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమ సమస్త మఙ్గళావాప్తిద్వారా ఐహికా ముష్మిక ఫలసిద్ధ్యర్థం, నూతన గృహప్రవేశాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ

స్తదఙ్గత్వేన, దేవతాహ్వానాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ అత్ర దేవతాహ్వానం కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, సమస్తమఙ్గళావాప్తి ద్వారా ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధ్యర్థం వాస్తోష్పతి హోమంకరిష్యే॥ ఔపాసనాగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాన్తే॥ ముఖాహుతింకృత్వా, స్రువేణ చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా॥ ఏకమ్ ద్వే, త్రీణి, చత్వారి॥ వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీ ... ... శంచతుష్పదే స్వాహా॥ వాస్తోష్పతయ ఇదమ్ ॥౧॥ వాస్తోష్పతేశగ్మయా........స్వస్తిభిస్సదానస్స్వాహా॥ వాస్తోష్పతయ ఇదమ్ ॥౨॥ వాస్తోష్పతే ప్రతరణోనఏధి గోభిరశ్వేభి రిన్దో। అజరాసస్తే సఖ్యేస్యామ పితేవపుత్రాన్ప్రతినో జుషస్వస్వాహా॥ వాస్తోష్పతయ ఇదమ్ ॥౩॥ అమీవహా వాస్తోష్పతే ... ఏధినస్స్వాహా॥ వాస్తోష్పతయ ఇదమ్॥ ఇధ్మసన్నహనాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తంకుర్యాత్॥ అత్ర, సమంజనంవినా పరిధిప్రహరణం కుర్యాత్॥ శివగ్ంశివమితి, యజు షోదకుంభేన, త్రిఃపదక్షిణ మన్తరతోగారం, నివేశనంవా పరిషిచ్య॥ శివగ్ంశివమ్॥ తతః, ఆశీర్వచనం ప్రాప్య॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయే దపూ పైస్సక్తుభి రోదనేనేతి॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ కృత్వా వాస్తు మహాత్మనాంచ విధితః పూజాం సహోమాం సుతా నభ్యర్చ్యస్వ పితౄన్గ్రహాన్ గణపతిం దత్వాబలిం భోజనమ్। తద్గే హం స్సుకవాట గోపనయుతం భిత్త్యన్వితం సంవిశే ద్వాదిత్రధ్వజమఙ్గళై

శ్శుభదినే పుణ్యాఙ్గనాభి ద్విజైః ॥ శ్లో॥ అకవాటమనాచ్ఛన్న మదత్త బలిభోజనమ్ । గృహాన్న ప్రవిశేదేయు ర్విపదా మాకరంహి తత్ ॥ శ్లో॥ వాస్తుశాన్తి ర్దినైవోక్తా ప్రవేశస్తు నిశిక్వచిత్ । గృహాః ప్రవేశ పారంభ దినమాసాదితై శ్శుభః ॥ శ్లో॥ ప్రవేశో మధ్యమోజ్ఞేయ సౌమ్య కార్తిక మాసయోః । మాఘఫాల్గుణ వైశాఖ జ్యేష్ఠమాసేషు శోభనమ్ ॥ కర్మస్మార్తం వివాహాగ్నౌ హవిష్యాన్న ముఖాహుతిః । వివాహాదిషు సప్తస్వ పరిగణనాన్నశమ్యాః ॥ కింతు, పరిధయః ॥

పుత్రస్వీకార ప్రయోగః

ప్రతిగ్రహీతా పత్న్యాసహ, శుభేహని మఙ్గళస్నానం కృత్వా నూతనవస్త్రాణి, సువర్ణ మఙ్గుళీయకం. కుండలే చాదాయ, వేదపారగేణా చార్యేణ సహ, దాతృ సమక్షంగత్వా । పుత్రంమే దేహీతి, యాచ యేత్ ॥ దాతా, తుభ్యం దాస్యామీతి బ్రూయాత్ ॥ తతః, బంధూ నాం, రాజ్ఞాంచ నివేద్య ॥ దాతా సఙ్కల్ప్య, పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ గోత్రః...శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మమ ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధిద్వారా, పితౄణాం శాశ్వత స్వర్గలోకావాప్త్యర్థం, పుత్రదానా ఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన...స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే। ఆదౌ నిర్విఘ్నేన...శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే । గణాధిపతి పూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ గోత్రః ... మమ ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధిద్వారా పితౄణాం శాశ్వత స్వర్గలోకావాప్త్యర్థం మత్పుత్రదాన సమయే, దం

పతిపూజాం కరిష్యే॥ శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఉభాభ్యా మిదంవాం పాద్యం.................................. సకలారాధనై శ్శోభనమస్తు॥ అత్ర నూతనవస్త్రాదికం అన్యోన్యం దద్యాత్॥ దాతారం, సువర్ణేన తోషయిత్వా, కుమారం, వస్త్రాభ్యాం, కుండలాభ్యా మఙ్గుళీయకేన చాలంకృత్య। ప్రాఙ్ముఖాః ప్రయచ్ఛన్తి ప్రత్యఙ్ముఖాః ప్రతిగృహ్ణతే॥

— ॥ ప్రతిగ్రహీతృ సంకల్పః ॥ —

అచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, శ్రీమాన్గోత్రః...... శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మమ ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధ్యర్థం పైతృక ఋణాపాకరణ పున్నామ నరకత్రాణ సిద్ధిద్వారా, అపుత్రస్యమే పుత్రిత్వ సిద్ధ్యర్థం, పుత్రస్వీకరణం కరిష్యే॥ శ్లో॥ తవబీజ సముత్పన్నం సర్వా లంకార సంయుతం। ఐహికాముష్మికార్థాయ పుత్రందేహి వరంమమ॥ ఇతి యాచయేత్॥ తుభ్యందాస్యామి, ఇతి దాతాబ్రూయాత్॥ దాతా సఙ్కల్ప్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, మమ ఐహికాముష్మిక ఫలసిద్ధి ద్వారా పితౄణాం శాశ్వత స్వర్గలోకా వాప్త్యర్థం, మత్పుత్రదాన సమయే మహాసంకల్ప పఠనంకరిష్యే॥ అథానన్తవీర్యస్య......సంభా విత సకలపాపనివృత్తిద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం సాలంకృత పుత్రదానం సహిరణ్యోదక ధారాపూర్వకమహం కరిష్యే॥ కుశకుసుమ సహిరణ్యోదకాక్షతాన్ హస్తే పుత్రంగృహీత్వా॥ శ్లో॥ మమబీజ సము త్పన్నః సర్వాలంకార సంయుతః। ఐహికాముష్మికార్థాయ తుభ్యం దత్తో మయాసుతః॥ మమవంశ కులేజాతః పాలితః పంచ వత్సరాన్। తుభ్యం విప్రమయాదత్తః పుత్రపౌత్ర ప్రవర్ధకః॥ ఇన్ద్రాగ్ని యమ

నైర్‌రృతి వరుణానిల యక్షపాః । ఈశానో బ్రహ్మవిష్ణూచ సాక్షిణో భాస్కరాదయః ॥ విశ్వంభరా సర్వభూతా స్సాక్షిణ్య సర్వదేవతాః । ఇమం పుత్రం ప్రదాస్యామి పితౄణాం తారణాయవై ॥ తవ పైతృక ఋణాపాకరణ పున్నామ నరకత్రాణ సిద్ధిద్వారా, అపుత్రస్యతే, పుత్రిత్వ సిద్ధ్యర్థం, మత్పుత్రం కుమారం శ్రీ మహావిష్ణుప్రీతిం కామయ మాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ ధర్మాయత్వా గృహ్ణామి । సన్తత్యైత్వా గృహ్ణామి ॥ ఇతి ప్రతివచనం ॥ దేవస్యత్వా....ప్రతిగృహ్ణామి । రాజాత్వా వరుణోనయతు దేవి దక్షిణే ప్రజాపతయే పుత్రమ్ । తేనామృతత్వ మశ్యామ్ ...... ఉత్తానస్త్వాఙ్గీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ ఏతత్పుత్రదాన సాద్గుణ్యార్థం, సదక్షిణ తాంబూలం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ॥ శ్లో॥ సాక్షిణస్సోమ రుద్రాద్యా భాస్కరశ్చస చన్ద్రమాః । ఇమం కుమార మదదాం పరలోక సుఖేచ్ఛయా ॥ ఇతి దాతావదేత్ ॥ తత స్సభాశీర్వ చనం ప్రాప్య-బ్రాహ్మణా౯ తోషయేత్ ॥

అథ దత్తహోమః

మఙ్గళతూర్య ఘోషాభ్యాం కుమారసహితః ప్రతిగ్రహీతా స్వగృహం ప్రవిశ్య ॥ ఆచమ్య ॥ పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీమా౯ గోత్రః నామధేయః ధర్మపత్నీసమేతః, శ్రీమతః గోత్రస్య నామధే యస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య, మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా, శ్రీ పర మేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మమ ఐహికాముష్మిక

ఫలసిద్ధ్యర్థం, పైతృక ఋణాపాకరణ పున్నామనరకత్రాణ సిద్ధిద్వారా అపుత్రస్యమే స్వీకృతేన పుత్రేణ పుత్రిత్వ సిద్ధ్యర్థం, దత్తహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే మాణస్తదఙ్గత్వేన, తదాదౌ...............గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, మమ, ఐహికాముష్మిక ... దత్తహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ మాతేకుమారమితి కుమారం మాతురఙ్కే ఆధాయ। మాతేకుమారగ్ం......స్వేగృహే॥ అయంకుమారఇతి, మాతుర్దక్షిణగ్స్తనం ప్రతిధాప్య। అయంకుమారో ...... యశోబలమ్॥ తతః, ప్రాగ్దేశే మంటపమాసాద్య॥ ఆచమ్య పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ, శ్రీ పరమేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, దత్తహోమాఙ్గ, ఆదిత్యాది నవగ్రహాష్ట దిక్పాలకావాహనం కరిష్యే॥ ఆవాహనాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... ప్రీత్యర్థం, దత్తహోమాంగ లౌకికాగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥ పరిస్తరణాన్తం కృత్వా। తస్మిన్నగ్నౌ చరుగ్ శ్రపయిత్వా। అభిఘార్య। ప్రాచీన ముదీచీనంవోద్వాస్య। ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య। అగ్నింధనా ద్యాజ్యభాగాన్తే, తతస్స్రుచ్యుపస్తీర్య, చరుమధ్యా ద్ద్విరవదాయ। (చరుమధ్యా దఙ్గుష్ఠపర్వమాత్రం, హవిర్మధ్యమానామికాఙ్గుష్ఠై స్తిరశ్చీనమవదాయ। పూర్వార్థా ద్ద్వితీయ మనూచీనం। పశ్చార్థా త్తృతీయ మనూచీనం పంచావత్తినః) అభిఘార్య। ఓంఅగ్నయేస్వాహా। అగ్నయ ఇదంనమమ॥ ఇతి ముఖాహుతిం హుత్వా॥ అన్వారబ్ధే కుమారే, యస్త్వాహృదాయస్మైత్వగ్ం సుకృతేతి, ద్వాభ్యాం చరుహోమం కుర్యాత్॥ తతస్స్రుచ్యుపస్తీర్య।

చరుమధ్యా త్పూర్వవ ద్ద్విరవదాయ, అభిఘార్య। యస్త్వాహృదా......

శ్యాగ్ స్వాహా॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ॥ తతస్స్రుచ్యుపస్తీర్య। చరుమధ్యా త్పూర్వవ ద్ద్విరవదాయ॥ అభిఘార్య। హవిః ప్రత్యభిఘార్య। యస్మైత్వగ్ం......స్వస్తి స్వాహా॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదంనమమ॥ తతస్స్రువేణ చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వాన్వారబ్ధే కుమారే ప్రాత రగ్నిమితి సప్తాజ్యాహుతీ ర్జుహుయాత్॥ ఏకమ్, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి॥ ప్రాతరగ్నిం ప్రాతరిన్ద్రగ్ం హవామహే ప్రాతర్మిత్రావరుణా ప్రాతరశ్వినా। ప్రాతర్భగం పూషణం బ్రహ్మణస్పతిం ప్రాతస్సోమ ముతరుద్రగ్ం హువేమ స్వాహా॥ అగ్నీన్ద్ర మిత్రావరుణాశ్వి భగపూష బ్రహ్మణస్పతి సోమ రుద్రేభ్య ఇదంనమమ॥ ప్రాతర్జితం భగముగ్రగ్ంహువేమ వయంపుత్ర మది తేర్యోవిధర్తా। ఆద్రశ్చిద్యం మన్యమానస్తు రశ్చిద్రాజా చిద్యంభగం భక్షీత్యాహ స్వాహా॥ భగాయేదంనమమ॥ భగప్రణేతర్భగ సత్యరాధో భగేమాంధియ ముద వదదన్నః। భగప్రణో జనయగోభిరశ్వై ర్భగప్ర నృభి ర్నృవన్తస్స్యామ స్వాహా॥ భగాయేదంనమమ॥ ఉతేదానీం భగ వన్తస్స్యామో తప్రపిత్వఉతమధ్యే అహ్నామ్। ఉతోదితా మఘవన్థ్సూ ర్యస్య వయందేవానాగ్ం సుమతౌస్యామ స్వాహా॥ భగాయేదం నమమ॥ భగఏవభగవాగ్ం అస్తుదేవా స్తేన వయం భగవన్తస్స్యామ। తన్త్వాభగ

సర్వఇజ్జోహవీమి సనోభగపుర ఏతాభవేహ స్వాహా॥ భగాయేదంన మమ॥ సమధ్వరా యోషసోనమన్త దధిక్రావేవ శుచయే పదాయ। అర్వాచీనం వసువిదం భగన్నోరథ మివాశ్వావాజినఆవహన్తు స్వాహా॥ భగేభ్యో వాజిభ్య ఇదంనమమ॥ అశ్వావతీ ర్గోమతీర్న ఉషాసో వీరవతీ స్సదముచ్ఛన్తు భద్రాః। ఘృతందుహానా విశ్వతః ప్రపీనా యూయంపాత స్వస్తిభిస్సదాన స్స్వాహా॥ వాజిభ్య ఇదంనమమ॥ ఇధ్మ సన్నహనా న్యద్భిస్సగ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరాయేదంనమమ। అపఉపస్పృశ్య। అస్యకర్మణః హోమప్రతిష్ఠాసిద్ధ్యర్థం, వృద్ధికామః జయాదిహోమం కరిష్యే। జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాన్తం కుర్యాత్॥ అత్ర లేపకార్యం వినా పరిధిప్రహరణం కుర్యాత్॥ అపరేణాగ్నిం అఙ్గా దఙ్గాదితి ద్వాభ్యాం కుమార మభిమన్త్రయ్య। అఙ్గాదఙ్గా త్సంభవసి హృ దయా ... రోహిణః॥ తాభ్యామేవ మూర్ధన్యవఘ్రాణం। అఙ్గాదఙ్గా... రోహిణ॥ తతః నామకరణం, అభ్యుదయికం, కర్మణఃపుణ్యాహవాచ నంచ కుర్యాత్॥ తతః ఆశీర్వచనం ప్రాప్య, బ్రాహ్మణాన్ తోషయిత్వా। బన్ధుభిస్సహ భుంజీత, ఇత్యాహ భగవా న్బోధాయనః॥

దత్తహోమస్సమాప్తః

అత్రశ్లోకాః

వ॥ పున్నామ్నో నరకాత్త్రాయతీతి పుత్రః ॥ (పునాతి స్వవంశానితి పుత్రః, యద్వా. పిత్రాదీన్ పాలయతీతి పుత్రః) తదుక్తం ॥ శ్లో॥ పున్నామ్నో నరకాద్యస్మాత్పితరం త్రాయతేసుతః । తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువా ॥ ఇతి ॥ పుత్రశబ్దో దౌహిత్రాన్తవాచి ॥ తద్యథా॥ శ్లో॥ పుత్రః పౌత్రః ప్రపౌత్రశ్చ పుత్రికా పుత్రఏవచ । ఏషామభావే పూర్వస్యాః త్రాయతే ఉత్తరోత్తరః॥ ఏషామభావే, పుత్రీకరణం కర్తవ్యం ॥కిన్తు॥ శ్లో॥ పుత్రస్వీకారమాత్రేణ పితరం త్రాయతేసుతః। దత్తః పుత్రత్వ మాప్నోతి గృహీతా ముచ్యతేఋణాత్ ॥ తత్కథంచేత్ ॥ వ॥ భ్రాతృపుత్రస్య పుత్రీకరణసంభవే అన్యేషాం పుత్రీకరణం నిషిధ్యతే॥ కింతు ॥ శ్లో॥ భ్రాతౄణా మేకజాతానా మేకశ్చే త్పుత్రవాన్భవేత్ । సర్వేతే తేనపుత్రేణ పుత్రిణో మనురబ్రవీదితి న్యాయ్యేన ॥ తదభావే ॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణానాం సపిండేషు కర్తవ్యఃపుత్ర సంగ్రహః । తదభావేఽసపిండోవా అన్యత్రతు న కారయేత్ ॥ సపిండేష్వితి, సామాన్యశ్రవణాత్, సమానాఽసమానాగోత్రేష్వితర్థః ॥తథాచ॥ వ॥ సపిండాభావేఽసపిండ స్తదభావే భిన్నగోత్రోపి గ్రాహ్యః ॥ ఇత్యాహ ॥ శాకలః ॥ శ్లో॥ సపిండాపత్యకంచైవ సగోత్రజ మథాపివా। అపుత్రకో ద్విజోయస్మాత్పుత్రత్వే పరికల్పయేత్ ॥ సమాన గోత్రజాభావే పాలయే దన్యగోత్రజం । దౌహిత్రం భాగినేయంచ మాతృష్వసు సుతంవినా ॥ ఇతి ॥... నత్వేకంపుత్రం దద్యాన్న ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ॥ ... నజ్యేష్ఠం పుత్రం

దద్యాన్న ప్రతి గృహ్ణీయాత్ ॥ ... నస్త్రీ పుత్రందద్యాన్నప్రతి గృహ్ణీయాత్॥ తథాచ ॥ శ్లో॥ దౌహిత్రం త్వసపుండ మగ్రజమథో తత్పుష్టం పురాసంస్కృతం। పుత్త్రికం పరశాఖినంచ భగనీసూనుం నియుక్తం పురా। యేగృహ్ణన్తి దిశన్తి శాస్త్రవిముఖా ఆజ్ఞాప్రదా యేనరా స్తేసర్వే నిరయం వ్రజన్తిచ తతఃకార్యం విచార్యాఖిలైః ॥ ఇతి॥ శ్లో॥ ఆషష్ట్యబ్దమపుత్రకో యదితదా తజ్జన్మపత్రాదిభిశ్చే దల్పాయురితి స్వజన్మఖచరైర్జ్ఞాయతే తదిచ్ఛాబ్దకే । ఆయుష్మంతమపీహ కీర్తితనయ ప్రజ్ఞాది వృధ్యన్వితం । జ్ఞాత్వాసర్వ విధైస్సుతం శుభదినే ప్రాప్తేచ సౌమ్యాయనే ॥ శ్లో॥ నాడీకూట ముఖార్వణాది సహితం తంస్వీయ గోత్రోద్భవం । స్వీకుర్యా దనిలా దితీజ్య విధి మిత్రార్కాంత్య భేష్వాదిభే। దైత్యారిత్రియ భోత్తరాసుచ ఖలై ర్లగ్నే సుతే వర్జితే । తారా చంద్ర బలాన్వితే శుభఖగైర్యుక్తేక్షితే చోదయేత్ ॥ ఇతి॥

అక్షరాభ్యాసః

మౌంజీబన్ధనతః పూర్వం కుమారస్య జన్మదివసా త్పంచమే, సప్తమేవాబ్దే, ఉదగయనే, పూర్వపక్షే, శుభేదినే, అక్షరాభ్యాసంకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం; మమకుమారస్య, గురు దేవతానుగ్రహేణ, శ్రద్ధా మేధా జనన సిద్ధిద్వారా, సకల విద్యానైపుణ్య ఫలసిద్ధ్యర్థం, అక్షరాభ్యాసాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన ... ... స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ॥ గణాధిపతి పూజాం

పుణ్యాహ వాచనంచకుర్యాత్ । ప్రాగ్దేశే, మంటపమాసాద్య॥ అచమ్య, పూర్వోక్త......ప్రీత్యర్థం, మమకుమారస్య గురు దేవతా నుగ్రహేణ, శ్రద్ధామేధా జనన సిద్ధిద్వారా, సకలవిద్యా నైపుణ్య ఫలసిద్ధ్యర్థం, అక్షరాభ్యాసాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ అక్షరాభ్యాసాఙ్గత్వేన, అఙ్గదేవతాసహిత శ్రీమహా సరస్వతీ పూజాంకరిష్యే ॥ ఫలపుష్పాక్షత హిరణ్యాని గృహీత్వా॥ ప్రణోదేవీ సరస్వతీ......మవిత్ర్యవతు॥ ఇతి, మంటపమధ్యే సరస్వతీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఇదంవిష్ణుర్వి చక్రమే ...పాగ్ంసురే॥ ఇతి, మంటపోపరి, దక్షిణదిగ్భాగే, శ్రీమహావిష్ణు మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ సక్తుమివ తితఉనా ... ... ర్నిహితాధి వాచి ॥ ఇతి, విష్ణో ర్వామభాగే, శ్రీమహాలక్ష్మీమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ గౌరీమిమాయ... పరమేవ్యోమన్ ॥ ఇతి, మంటపోపరి, ఉత్తరదిగ్భాగే, గౌరీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ తతః, ప్రాణప్రతిష్ఠాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త....ప్రీత్యర్థం, మమ కుమారస్య గురు దేవతానుగ్రహేణ, శ్రద్ధామేధా జనన సిద్ధిద్వారా, సకలవిద్యా నైపుణ్య ఫలసిద్ధ్యర్థం, అక్షరాభ్యాసాఙ్గత్వేన, సరస్వత్యాదిదేవతా హోమంకరిష్యే ॥ తత్ర లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠా ప్యాలం కృత్య । పరిస్తీర్య। చతుష్పాత్రప్రయోగాద్యాజ్య సంస్కారాన్తేగ్నిం పరిషిచ్య ॥ అదితేను మన్యస్వ .... దేవసవితః ప్రసువ ॥ స్రువేణ చతుర్గృహీత

మాజ్యం గృహీత్వా న్వారబ్ధాయామ్। ఏకమ్-ద్వే-త్రీణి-చత్వారి॥ ప్రణో దేవీ సరస్వతీ......ధీనా మవిత్ర్యవతు ॥ సరస్వత్యై స్వాహా॥ సరస్వత్యా ఇదమ్॥ ఇదంవిష్ణు ర్విచక్రమే......పాగ్ంసురే స్వాహా॥ విష్ణవ ఇదమ్॥ సక్తుమివతితఉనా............వాచిస్వాహా॥ లక్ష్మ్యై ఇదమ్॥ గౌరీమిమాయ............ వరమేవ్యోమన్థ్స్వాహా॥ గౌర్యా ఇదమ్॥ పునఃపరిషిచ్య॥ అదితేన్వమగ్గ్‌స్థాః......దేవసవితః ప్రాసావీః॥ స్వస్తి శ్రద్ధాం మేధా మిత్యగ్నిప్రార్థనేన నమస్కారంకుర్యాత్॥ స్వస్తి శ్రద్ధాం మేధాం......పరిపూర్ణం తదస్తుతే॥ చతుస్సాగర పర్యన్తం... అహమ్భో అభివాదయే॥ గురుం వస్త్రాదిభి రలంకృత్య॥ తతశ్శ్రీగురుః ప్రాఙ్ముఖోభూత్వా, తండుల పూర్ణపాత్రే, సువర్ణేన, ఓనమశ్శివాయ సిద్ధంనమఇతి, విలిఖ్య। శ్శివాయనమః, ఇతి, అక్షరాణిచ సంపూజ్య। స్వాభిముఖాయ శిష్యాయ, ఓనమశ్శివాయేతి మన్త్రముపదిశ్య, లేఖయేత్॥ పునస్త్రిర్వాచయేత్॥ అస్య కుమారస్య, అక్షరాభ్యాస ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు। అక్షరాభ్యాస ముహూర్తకాలే, సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు॥ పునఃపూజా మంటపోద్వాసనంచ కుర్యాత్॥ తతః,ఆశీర్వచనం ప్రాప్య, బ్రాహ్మణాం స్తోషయేత్॥

అత్రశ్లోకాః

శ్లో॥ అక్షరస్వీకృతిం కుర్యా త్ప్రాప్తే పంచమ హాయనే। ఉత్త రాయణగే సూర్యే కుంభమాసం వివర్జయేత్॥ ద్వితీయ జన్మతః పూర్వ మక్షరా భ్యాసమాచరేత్। మౌంజీ బన్ధనతః పశ్చా ద్వేదా రంభో విధీయతే॥ అత్ర, ద్వితీయ జన్మశబ్ద, ఉపనయన పరః ॥ కించ॥ పంచమే సప్తమేవాబ్దే పూర్వంస్యా న్మౌంజిబన్ధనాత్। తత్ర చైవాక్ష రాభ్యాసః కర్తవ్య స్తూత్తరాయణే॥ సంపూజయే ద్గణాధీశం తథా చైన సరస్వతీమ్। హరిం లక్ష్మీంచ దేవీంచ తత్తన్మన్త్రేణ పూజయేత్॥ ఏతేషా మేవ దేవానాం నామ్నాతు జుహుయా ద్ఘృతమ్। ఏకైకాం చాహుతిం హుత్వాహోమశేషం సమాపయేత్॥ గురుం సంపూజయే త్పశ్చా ద్వస్త్రాలంకార భూషణైః। ప్రాఙ్ముఖో గురురాసీనః పశ్చిమాభి ముఖశ్శిశుః। తండులైఃపూరితేపాత్రేసువర్ణేన తతోలిఖేత్। ఓనమ శ్శివా యేత్యాదౌ సిద్ధంనమ ఇతిక్రమాత్॥ అక్షరాణిచ సంపూజ్య స్వయ ముక్త్వాథ వాచయేత్। స్వస్యాభి ముఖమాసీనం కుమారం తాని లేఖయేత్। లేఖయిత్వాగురుః పశ్చాద్బాలం త్రిర్వాచయే త్పునః॥ బ్రాహ్మణాన్ పూజయే ద్భక్త్యాగన్ధపుష్పాక్ష తాదిభిః। తోషయే ద్దక్షి ణాభిస్తు యథా విత్తానుసారతః॥

సమాప్తః

నక్షత్రమన్త్రాః

కృత్తిక

౧

అగ్నిర్నః పాతు కృత్తికాః । నక్షత్రం దేవ మిన్ద్రియమ్ ఇదమాసాం విచక్షణమ్ । హవి రాసం జుహోతన । యస్యభాన్తి రశ్మయో యస్యకేతవః । యస్యేమావిశ్వా భువనాని సర్వా । సకృత్తికాభి రభి సంవసానః । అగ్ని ర్నో దేవస్సువితే దధాతు ॥ కృత్తికానక్షత్ర దేవతా మగ్ని మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

రోహిణి

౨

ప్రజాపతే రోహిణీవేతు పత్నీ । విశ్వరూపా బృహతీ చిత్రభానుః । సానోయజ్ఞస్య సువితే దధాతు । యథాజీవేమ శరదస్సవీరాః ।

ఉపహోమాః.

౧

అగ్నయే స్వాహా । కృత్తికాభ్య స్స్వాహా ॥ అంబాయై స్వాహా । దులాయై స్వాహా । నితత్న్యై స్వాహా । అభ్రయన్త్యై స్వాహా । మేఘయన్త్యై స్వాహా । వర్షయన్త్యై స్వాహా । చుపుణీకాయై స్వాహా కృత్తికా నక్షత్ర దేవతాయై అగ్నయఇదం ॥

రోహిణీదేవ్యు దగాత్పురస్తాత్ । విశ్వా రూపాణి ప్రతిమోదమానా । ప్రజాపతిగ్ం హవిషా వర్ధయన్తీ । ప్రియా దేవానా ముపయాతు యజ్ఞమ్ ॥ రోహిణీ నక్షత్ర దేవతాం ప్రజాపతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

మృగశీర్ష —

౩

సోమోరాజా మృగ శీర్షేణ ఆగన్న్ । శివంనక్షత్రం ప్రియమస్య ధామ । ఆప్యాయ మానో బహుధా జనేషు । రేతః ప్రజాం యజమానేదధాతు । యత్తేనక్షత్రం మృగ శీర్షమస్తి । ప్రియగ్ంరాజన్ ప్రియతమంప్రియాణామ్ । తస్మైతేసోమ హవిషా విధేమ । శన్న ఏధి ద్విపదే శంచతుష్పదే ॥ మృగశీర్షా నక్షత్ర దేవతాం సోమ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః.

౨

ప్రజాపతయే స్వాహా । రోహిణ్యై స్వాహా । రోచమానాయై స్వాహా । ప్రజాభ్య స్వాహా ॥ రోహిణీ నక్షత్ర దేవతాయై ప్రజాపతయ ఇదం॥

౩

సోమాయ స్వాహా । మృగశీర్షాయ స్వాహా । ఇన్వకాభ్య స్వాహా । ఓషధీభ్య స్వాహా । రాజ్యాయ స్వాహా । అభిజిత్యై స్వాహా ॥ మృగశీర్షా నక్షత్ర దేవతాయై సోమాయేదం॥

ఆర్ద్రా

౬

ఆర్ద్రయా రుద్రః ప్రథమాన ఏతి। శ్రేష్ఠో దేవానాం పతిరఘ్నియానామ్। నక్షత్రమస్య హవిషా విధేమ। మానః ప్రజాగ్ం రీరిషన్మోత వీరాన్। హేతీరుద్రస్య పరిణో వృణక్తు। ఆర్ద్రానక్షత్రం జుషతాగ్ం హవిర్నః। ప్రముంచమానౌ దురితాని విశ్వా। అపాఘశగ్ంసన్నుదతామరాతిమ్॥ ఆర్ద్రానక్షత్ర దేవతాంరుద్ర మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

ఉప హోమాః.

౬

రుద్రాయ స్వాహా। ఆర్ద్రాయై స్వాహా। పిన్వమానాయై స్వాహా। పశుభ్యః స్వాహా॥ ఆర్ద్రానక్షత్ర దేవతాయై రుద్రాయేదం॥

పునర్వసు

౭

పునర్నో దేవ్యదితి స్పృణోతు। పునర్వసూనః పునరేతాం యజ్ఞమ్। పునర్నో దేవా అభియన్తు సర్వే। పునఃపునర్వో హవిషాయ

౭

అదిత్యై స్వాహా। పునర్వసుభ్యాగ్ం స్వాహా। ఆభూత్యై స్వాహా।

జామః। ఏషానదైవ్యదితిర్నక్షత్రమ్। విశ్వస్య భర్త్రీజగతః ప్రతిష్ఠా। పునర్వసూ హవిషా వర్ధయన్తీ। ప్రియన్దేవానా మప్యేతుపాథః॥ పునర్వసు నక్షత్ర దేవతా మదితి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

ఉప హోమాః.

ప్రజాత్యై స్వాహా॥ పునర్వసు నక్షత్ర దేవతాయై అదిత్యాఇదం॥

పుష్యమి

ఓ

బృహస్పతిః ప్రథమం జాయమానః। తిష్యంనక్షత్రమభిసంబభూవ। శ్రేష్ఠోదేవానాం పృతనాసుజిష్ణుః। దిశోనుసర్వా అభయన్నో అస్తు। తిష్యఃపురస్తా దుతమధ్యతోనః। బృహస్పతిర్నః పరిపాతు పశ్చాత్। బాధేతాం ద్వేషో అభయం కృణుతామ్। సువీర్యస్య పతయస్స్యామ। తిష్యమినక్షత్ర దేవతాం బృహస్పతి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

ఓ

బృహస్పతయే స్వాహా। తిష్యాయ స్వాహా। బ్రహ్మవర్చసాయ స్వాహా॥ తిష్యనక్షత్ర దేవతాయై బృహస్పతయ ఇదం॥

ఆశ్రేషా

౯

ఇదగ్ం సర్పేభ్యో హవిరస్తు జుష్టమ్। ఆశ్రేషాయేషా మనుయన్తి చేతః। యేఅన్తరిక్షంపృథివీం క్షియన్తి। తేనస్సర్పాసో హవమాగ మిష్ఠాః। యేరోచనే సూర్యస్యాపి సర్పాః। యేదివందేవీ మను సంచరన్తి। యేషామాశ్రేషా అనుయన్తికామమ్। తేభ్యస్సర్పేభ్యో మధుమ జ్జుహోమి॥ ఆశ్రేషానక్షత్రదేవతాం సర్పమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

ఉప హోమాః,

౯

సర్పేభ్య స్స్వాహా। ఆశ్రేషాభ్య స్స్వాహా। దన్దశూకేభ్య స్స్వాహా॥ ఆశ్రేషా నక్షత్ర దేవతాయై సర్పాయేదం।

మఘా

౧౦

ఉపహూతాః పితరో యేమఘాసు మనోజవస స్సుకృతస్సుకృత్యాః। తేనోనక్షత్రే హవమాగ మిష్ఠాః। స్వధాభిర్యజ్ఞం ప్రయతం జుషన్తామ్। యేఅగ్నిదగ్ధాయేనగ్నిదగ్ధాః।

౧౦

పితృభ్య స్స్వాహా। మఘాభ్య స్స్వాహా। అనఘాభ్య స్స్వాహా।

యేముంల్లోకం పితరః క్షియన్తి । యాగ్శ్చ పృదిమ్నయాగ్ం ఉచ్ఛన ప్రవృదిమ్న । మఘా సు యజ్ఞగ్ం సుకృతం జుషన్తామ్ ॥ మఘా నక్షత్ర దేవతాః పితౄ నావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః.

అగదాభ్యః స్వాహా। అరున్ధతీభ్యః స్వాహా। మఘానక్షత్ర దేవతాభ్యః పితృభ్య ఇదం॥

పూర్వ ఫల్గునీ

గవాంపతిః ఫల్గునీనా మసిత్వం । తదర్య మన్వరుణ మిత్రచారు । తన్త్వావయగ్ం సనితారగ్ం సనీనామ్ । జీవాజీవన్త ముపసం విశేమ । యేనేమావిశ్వా భువనాని సంజితా । యస్యదేవా అనుసంయన్తి చేతః । అర్యమా రాజాజ రస్తువిష్మాన్ । ఫల్గునీనా మృషభో రోరవీతి ॥ పూర్వఫల్గునీ నక్షత్ర దేవతాం సూర్య మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

అర్యమ్ణే స్వాహా। ఫల్గునీభ్యాగ్ స్వాహా। పశుభ్యః స్వాహా॥ పూర్వ ఫల్గునీ నక్షత్ర దేవతాయై సూర్యాయేదం ॥

ఉత్తర ఫల్గునీ

౧౨

శ్రేష్ఠోదేవానాం భగవోభగాసి । తత్త్వా విదుః ఫల్గునీ స్తస్యవిత్తాత్ । అస్మభ్యంక్షత్రమజరగ్ం సువీర్యమ్ । గోమదశ్వ వదుపసన్నుదేహ । భగోహదాతా భగఇత్ప్రదాతా । భగో దేవీః ఫల్గునీ రావివేశ । భగస్యేత్తం ప్రసవఙ్గమేమ । యత్రదేవైస్సధమా దం మ దే మ । ఉత్తరఫల్గునీ నక్షత్రదేవతాం భగ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమః.

౧౨

భ గా య స్వా హా । ఫల్గునీభ్యాగ్ం స్వా హా । శ్రైష్ఠ్యాయ స్వా హా॥ ఉత్తరఫల్గునీ నక్షత్ర దేవతాయైభగాయేదం॥

హస్తా

౧౩

ఆయాతు దేవస్సవితోపయాతు । హిరణ్యయేన సువృతా రథేన । వహన్ హ స్తగ్ం సుభగంవిద్మ నాపసమ్ । ప్రయచ్ఛన్తం పప్రిం పుణ్యమచ్ఛ । హస్తః ప్రయచ్ఛ త్వమృతం

౧౩

స వి త్రే స్వా హా। హస్తాయ స్వా హా । దదతే స్వాహా। పృణతే స్వాహా। ప్రయ

వసీయః। దక్షిణేన ప్రతి గృభ్ణీమ ఏనత్। ద్దాతారమద్య సవితా విదేయ। యోనో హస్తాయ ప్రసువాతి యజ్ఞమ్॥ హస్తానక్షత్ర దేవతాం అర్యమణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

ఉప హోమః।

చతే స్వాహా। పృతి గృభ్ణతే స్వాహా॥ హ స్తా నక్షత్ర దేవతాయై అర్యమ్ణ ఇదం ॥

చిత్రా

౧౨

త్వష్టానక్షత్ర మభ్యేతి చిత్రామ్॥ సుభగం ససంయు వతిగం రోచమానామ్। నివేశయ న్నమృతా న్మర్త్యాగ్ంశ్చ। రూపాణి పిగ్ంశ న్భువనాని విశ్వా। తన్న స్త్వష్టాతదుచిత్రావిచ ష్టామ్। తన్నక్షత్రం భూరిదా అస్తుమహ్యమ్। తన్నః ప్రజాం వీరవతీగం సనోతు। గోభిర్నో అశ్వైస్సమనక్తు యజ్ఞమ్॥ చిత్రానక్షత్ర దేవతాం త్వష్టార మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

౧౨

త్వష్ట్రే స్వాహా। చిత్రాయై స్వాహా। చై త్రాయ స్వాహా। ప్రజా యై స్వాహా ॥ చిత్రా నక్షత్ర దేవతాయై త్వ ష్ట్ర ఇదం॥

స్వాతీ

౧౩

వాయుర్నక్షత్ర మభ్యేతినిష్ట్యామ్॥ తిగ్మశృఙ్గో వృషభో రోరువాణః। సమీరయన్భువనా మాతరిశ్వా। అపద్వేషాగ్ంసి నుదతామ రాతీః। తన్నోవాయు స్తదునిష్ట్యా శృణోతు। తన్నక్షత్రంభూరిదా అస్తు మహ్యమ్। తన్నో దేవాసోఅనుజానన్తు కామమ్। యథా తరేమ దురితానివిశ్వా। స్వాతీనక్షత్ర దేవతాం వాయు మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః.

౧౩

వాయవే స్వాహా। నిష్ట్యాయై స్వాహా। కామచారాయ స్వాహా। అభిజిత్యైస్వాహా। స్వాతీనక్షత్ర దేవతాయై వాయవ ఇదం ॥

విశాఖా

౧౪

దూర మస్మచ్ఛత్రవోయన్తు భీతాః। తదిన్ద్రాగ్నీ కృణుతాం తద్విశాఖే। తన్నో దేవా అనుమదన్తు యజ్ఞమ్। పశ్చాత్పురస్తాదభయన్నో అస్తు। నక్షత్రాణా మధిపత్నీ విశాఖే। శ్రేష్ఠావిన్ద్రాగ్నీ భువనస్య గోపౌ।

౧౪

ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాగ్ స్వాహా। విశాఖాభ్యాగ్ స్వాహా। శ్రైష్ఠ్యాయ స్వాహా। అభిజిత్యై స్వాహా॥ విశాఖానక్షత్ర

విషూచశ్శత్రూ నపబాధ మానౌ। అపక్షు

ధన్నుద తామరాతిమ్ ॥ విశాఖానక్షత్ర దేవతే

ఇన్ద్రాగ్నీ ఆవాహయామి స్థాపయామి

పూజయామి ॥

ఉప హోమాః

దేవతాభ్యా మిన్ద్రాగ్ని

భ్యామిదం ॥

పూర్ణిమా

౧౫

పూర్ణాపశ్చా దుత పూర్ణా పురస్తాత్ ।
ఉన్మధ్యతః పౌర్ణ మాసీజిగాయ । తస్యాందేవా
అధి సంవస న్తః । ఉత్తమేనాక ఇహమాద
యన్తామ్ । పృథ్వీసువర్చా యువతి స్సజో
షాః । పౌర్ణ మాస్యుదగా చ్ఛోభమానా ।
ఆప్యాయయ న్తీ దురితాని విశ్వా । ఉరుందు
హాం యజమానయయజ్ఞమ్ ॥ పూర్ణిమాతిథి
దేవతాం చన్ద్రమస మావాహయామి స్థాప
యామి పూజయామి (చిత్రభానుర్యజమానే
దధాతు హవిర్నః పాథశ్చే తోజుషన్తాంచేతో
మదేమ రోచమానామరాతీ ర్గోపాయజ్ఞమ్ ॥)

౧౫

పౌర్ణమాస్యై స్వా
హా ॥ కామాయ స్వా
హా । అగత్యై స్వాహా ॥
పూర్ణిమాతిథి దేవతా
యై చన్ద్రమస ఇదం ।

అనూరాధా

౧౬

ఋధ్యాస్మ హవ్యై ర్నమసోప సద్య । మిత్రందేవం మిత్రధేయన్నో అస్తు ॥ అనూరాధాన్ హవిషా వర్ధయన్తః । శతంజీవేమ శరదస్సవీరాః । చిత్రం నక్షత్ర ముదగాత్పురస్తాత్ । అనూరాధాస ఇతి యద్వదన్తి । తన్మిత్రఏతి పథిభిర్దేవయానైః । హిరణ్యయై ర్వితతైరన్తరిక్షే ॥ అనూరాధా నక్షత్రదేవతాం మిత్ర మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

జ్యేష్ఠా

౧౭

ఇన్ద్రోజ్యేష్ఠా మనునక్షత్ర మేతి । యస్మిన్వృత్రం వృత్రతూర్యే తతార । తస్మిన్వయమమృతం దుహానాః । క్షుధన్తరేమ దురితిం దురిష్టిం । పురన్దరాయ వృషభాయధృష్ణవే ।

ఉప హోమాః

౧౬

మిత్రాయ స్వాహా । అనూరాధేభ్యస్స్వాహా । మిత్రధేయాయ స్వాహా । అభిజిత్యై స్వాహా ॥ అనూరాధా నక్షత్ర దేవతాయై మిత్రా యేదం ॥

౧౭

ఇన్ద్రాయ స్వాహా । జ్యేష్ఠాయై స్వాహా । జ్యైష్ఠ్యాయ స్వాహా । అభిజిత్యై స్వాహా ॥

అషాఢాయ సహమానాయ మీఢుషే ।
ఇన్ద్రాగ్నియజ్యేష్ఠా మధుమద్దుహానా । ఉరుంకృణోతు యజమానాయ లోకమ్॥ జ్యేష్ఠానక్షత్ర దేవతా మిన్ద్రాగ్ని మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః

జ్యేష్ఠానక్షత్ర దేవతాయై ఇన్ద్రాగ్ని యేదం ॥

మూలా

౧౮

మూలంప్రజాంవీరవతీంవిదేయ । పరాచ్యేతు నిర్ఋతిః పరాచా । గోభిర్నక్షత్రం పశుభిస్సమక్తమ్ । అహర్భూయా ద్యజమానాయ మహ్యమ్ । అహర్నో అద్య సువితే దధాతు । మూలం నక్షత్రమితి యద్వదన్తి । పరాచీం వాచా నిర్ఋతిం నుదామి । శివంప్రజాయై శివమస్తు మహ్యమ్ ॥ మూలానక్షత్ర దేవతా మసుర మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

౧౮

ప్రజాపతయే స్వాహా । మూలాయ స్వాహా । ప్రజాయై స్వాహా ॥ మూలానక్షత్ర దేవతాయై అసురా యేదం ॥

పూర్వాషాఢా

౧౯

యాద్దివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుః । యాఅన్తరిక్ష ఉతపార్థివీర్యాః । యాసామషాఢా అనుయన్తి కామమ్ । తానఆప శ్శగ్గ్ స్యోనాభవన్తు । యాశ్చ కూప్యా యాశ్చ నాద్యా స్సముద్రియాః ॥ యాశ్చవైశన్తీరుత ప్రాసచీర్యాః । యాసామషాఢా మధు భక్షయన్తి । తానఆప శ్శగ్గ్ స్యోనా భవన్తు ॥ పూర్వాషాఢా నక్షత్ర దేవతా అప ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉపహోమాః

౧౯

అద్భ్యస్స్వాహా । అషాఢాభ్య స్స్వాహా ॥ సముద్రాయ స్వాహా । కామాయ స్వాహా । అభిజిత్యై స్వాహా ॥ పూర్వాషాఢా నక్షత్ర దేవతాభ్యః అద్భ్య ఇదం ॥

ఉత్తరాషాఢా

౨౦

తన్నో విశ్వే ఉపశృణ్వన్తు దేవాః । తదషాఢా అభిసంయన్తు యజ్ఞమ్ । తన్నక్షత్రం ప్రథతాం పశుభ్యః । కృషిర్వృష్టిర్యజమానాయ

౨౦

విశ్వేభ్యో దేవేభ్య స్స్వాహా । అషాఢాభ్య స్స్వాహా । అనపజ

కల్పతామ్ । శుభ్రాః కన్యాయువత యస్సు పేశసః । కర్మకృతస్సు కృతోవీర్యావతీః । విశ్వాన్ దేవాన్ హవిషా వర్ధయన్తీః । అషాఢాః కామముపయాన్తు యజ్ఞమ్ ॥ ఉత్తరాషాఢా నక్షత్ర దేవతా విశ్వాన్ దేవానావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉపహోమాః.

యాయ స్వాహా । జిత్యై స్వాహా॥ ఉత్తరాషాఢా నక్షత్ర దేవతాభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం.

అభిజిత్

౨౧

యస్మిన్ బ్రహ్మ భ్యజయత్సర్వ మేతత్ । అముంచ లోక మిదమూచ సర్వమ్ । తన్నో నక్షత్ర మభిజి ద్విజిత్య । శ్రియందధాత్వహృణీయ మానమ్ । ఉభౌలోకౌ బ్రహ్మణా సంజితేమౌ । తన్నోనక్షత్ర మభిజి ద్విచష్టామ్ । తస్మిన్వయం పృతనా స్సంజయేమ । తన్నో దేవాసో అనుజానన్తు కామమ్ ॥ అభిజిన్నక్షత్ర దేవతాం బ్రహ్మాణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

౨౧

బ్రహ్మణే స్వాహా। అభిజితే స్వాహా। బ్రహ్మలోకాయ స్వాహా। అభిజితే స్వాహా అభిజిన్నక్షత్ర॥ దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదం ॥

శ్రవణమ్

౨౨

శృణ్వన్తి శ్రోణా మమృతస్య గోపామ్। పుణ్యామస్యా ఉపశృణోమి వాచమ్। మహీం దేవీం విష్ణుపత్నీ మజూర్యామ్। ప్రతీచీమే నాగ్ం హవిషా యజామః। త్రేధా విష్ణురు రుగాయోవిచక్రమే। మహీందివం పృథివీ మన్తరిక్షమ్। తచ్ఛ్రోణైతి శ్రవ ఇచ్ఛమానా। పుణ్యగ్గ్ శ్లోకం యజమానాయ కృణ్వతీ॥ శ్రవణనక్షత్ర దేవతాం విష్ణు మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

ఉపహోమాః

౨౨

విష్ణవే స్వాహా। శ్రోణాయై స్వాహా। శ్లోకాయ స్వాహా। శ్రుతాయ స్వాహా। శ్రవణ నక్షత్ర దేవతాయై విష్ణవ ఇదం॥

ధనిష్ఠ

౨౩

అష్టౌదేవా వసవ స్సోమ్యాసః। చతస్రో దేవీ రజరాశ్శ్రవిష్ఠాః। తేయజ్ఞంపాన్తు రజసః

౨౩

వసుభ్య స్స్వాహా। శ్రవిష్ఠాభ్య స్స్వాహా।

పరస్తాత్ । సంవత్సరీణ మమృతగ్గ్ స్వస్తి । యజ్ఞన్నఃపాన్తు వసవఃపురస్తాత్ । దక్షిణతోభి యన్తు శ్రవిష్ఠాః । పుణ్యం నక్షత్రి మభిసం విశామ । మానో అరాతి రఘశగ్ంసా సాగన్న్ ॥ ధనిష్ఠానక్షత్రి దేవతా వసూనావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః

అగ్రాయ స్వాహా । పరీత్యై స్వాహా ॥ ధనిష్ఠానక్షత్ర దేవతాభ్యో వసుభ్యఇదం ॥

శతభిషక్

౨౪

క్షత్రిస్యరాజా వరుణోధి రాజః । నక్షత్రాణాగ్ం శతభి షగ్వసిష్ఠః । తౌదేవేభ్యః కృణుతో దీర్ఘ మాయుః । శతగ్ సహస్రా భేషజాని ధత్తః । యజ్ఞన్నోరాజా వరుణ ఉప యాతు । తన్నో విశ్వే అభిసంయన్తు దేవాః । తన్నోనక్షత్రిగ్ం శతభి షగ్జుషాణమ్ । దీర్ఘమాయుః ప్రతిరద్భేషజాని ॥ శతభిషఙ్న క్షత్రి దేవతాం వరుణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

౨౪

వరుణాయ స్వాహా । శతభిషజే స్వాహా । భేషజేభ్య స్వాహా ॥ శతభిషా నక్షత్ర దేవతాయై వరుణాయేదం ॥

పూర్వాభాద్రా

—౨౫

అజఏకపా దుదగా త్పురస్తాత్ । విశ్వా భూతాని ప్రతిమోద మానః । తస్యదేవాః ప్రసవంయన్తి సర్వే ॥ ప్రోష్ఠపదాసో అమృతస్య గోపాః । విభ్రాజమాన స్సమిధాన ఉగ్రః । ఆన్తరిక్ష మరుహద గన్ద్యామ్ । తగ్ంసూర్యం దేవ మజమేకపాదమ్ । ప్రోష్ఠపదాసో అనుయన్తి సర్వే ॥ పూర్వాభాద్రా నక్షత్ర దేవతా మజమేకపాద మావాహ యామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉత్తరాభాద్రా

—౨౬

అహి ర్బుధ్నియః ప్రథమాన ఏతి । శ్రేష్ఠో దేవానా ముత మానుషాణామ్ । తంబ్రాహ్మ ణాస్సో మపా స్సోమ్యాసః । ప్రోష్ఠపదాసో

ఉపహోమాః

—౨౫

అజా యైక పదే స్వాహా । ప్రోష్ఠపదేభ్య స్స్వాహా । తేజసే స్వాహా । బ్రహ్మవర్చ సాయ స్వాహా ॥ పూర్వాభాద్రా నక్షత్ర దేవతాయై అజా యైక పాదాయేదం ॥

—౨౬

అహయే బుధ్నియాయ స్వాహా । ప్రోష్ఠపదేభ్య స్స్వాహా ।

అభిరక్షన్తి సర్వే । చత్వారఏక మభికర్మ దేవాః । ప్రోష్ఠపదాస ఇతియాన్ వదన్తి । తేబుధ్నియం పరిషద్యగ్గ్ స్తువన్తః । అహిగ్ం రక్షన్తి నమసోపసద్య । ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్ర దేవతా మహిర్బుధ్నియ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః.

ప్రతిష్ఠాయై స్వాహా ॥ ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్ర దేవతాయై అహిర్బుధ్నియా యేదం ॥

రేవతీ

౨౭

పూషా రేవత్యన్వేతి పన్థామ్ । పుష్టిపతీ పశుపావాజబస్త్యౌ । ఇమానిహవ్యా ప్రయతాని జుషాణా । సుగైర్నోయానై రుపయాతాం యజ్ఞమ్ । క్షుద్రాన్ పశూన్ రక్షతు రేవతీనః । గావోనో అశ్వాగ్ం అన్వేతు పూషా । అన్నగ్ం రక్షన్తౌ బహుధా విరూపమ్ । వాజగ్ం సనుతాం యజమానాయ యజ్ఞమ్ ॥ రేవతీనక్షత్ర దేవతాం పూషణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

౨౭

పూష్ణే స్వాహా । రేవత్యై స్వాహా । పశుభ్యస్స్వాహా ॥ రేవతీ నక్షత్ర దేవతాయై పూష్ణ ఇదం ॥

అశ్వినీ

ఇలా

తదశ్వినా వశ్వ యుజోప యాతామ్ । శుభఙ్గమిష్ఠౌ సుయమేభి రశ్వైః । స్వంనక్షత్రగ్ం హవిషా యజన్తౌ । మధ్వా సంపృక్తౌ యజుషా సమక్తౌ । యౌ దేవానాం భిషజౌ హవ్యవాహౌ । విశ్వస్యదూతా వమృతస్య గోపౌ । తౌనక్షత్రం జుజుషాణోపయాతామ్ । నమోఽశ్విభ్యాం కృణుమోఽశ్వ యుగ్భ్యామ్ ॥ అశ్వినీ నక్షత్ర దేవతే అశ్వినా వాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః.

ఇలా

అశ్విభ్యాగ్ స్వాహా । అశ్వయుగ్భ్యాగ్ స్వాహా ॥ శ్రోత్రాయ స్వాహా ॥ శ్రుత్యై స్వాహా । అశ్వినీనక్షత్ర దేవతాభ్యా మశ్విభ్యా మిదం ॥

భరణీ

ఇలా

అపపాప్మానం భరణీ ర్భరన్తు । తద్యమో రాజా భగవాన్ విచష్టామ్ । లోకస్య రాజా మహతో మహాన్‌హి । సుగన్నః పన్థా మభయ

ఇలా

యమాయస్వాహా । అపభరణీభ్య స్స్వాహా । రాజ్యాయ స్వా

శృణోతు । యస్మిన్నక్షత్రే యమఏతి రాజా । యస్మిన్నేన మభ్యషిఞ్చన్త దేవాః । తదస్య చిత్రగ్ం హవిషా యజామ । అపపాప్మానం భరణీర్భరన్తు ॥ భరణీనక్షత్ర దేవతాం యమ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

(నివేశనీ యత్తేదేవా అదధుః । తత్తా ర మహ్యం ప్రాసచీరాయాన్తు యజ్ఞం వాచగ్గ్ స్వస్తిదేవా అనుయన్తి సర్వే వాజబస్త్యా సమక్తా దేవా స్త్రీణీచ ।)

ఉప హోమాః.

హా । అభిజిత్యై స్వాహా । భరణీనక్షత్ర దేవతాయై యమాయేదం ॥

కృష్ణచతుర్దశీ

౩౦

నివేశనీ సఙ్గమనీ వసూనాంవిశ్వా రూపాణి వసూన్యావేశయన్తీ । సహస్రపోషగ్ం సుభగా రరాణాసాన్న ఆగన్ వర్చసా సంవిదానా ॥ కృష్ణ చతుర్దశీ తిథి దేవతా కలి మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

౩౦

కలయే స్వాహా భూతేభ్య స్వాహా । ఆగత్యై స్వాహా । కృష్ణ చతుర్దశీ తిథి దేవతాయైకలయఇదం ॥

అమావాస్య

౩౧

యత్తేదేవా అదధు ర్భాగధేయ మమావాస్యే సంవసన్తో మహిత్వా । సా నో యజ్ఞం పిపృహి విశ్వవారే రయిన్నో ధేహి సుభగే సువీరమ్ । అమావాస్యా తిథి దేవతాః, పితౄనావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

ఉప హోమాః.

౩౧

అమావాస్యాయై స్వాహా । కామాయ స్వాహా । ఆగత్యై స్వాహా ॥ అమావాస్యా తిథి దేవతాభ్యః పితృభ్య ఇదం ॥

విషఘటికా జపమన్త్రాః

ఇయత్తికా శకున్తికా సకాజఘా సతేవిషమ్ । సోచ్ఛిన్ను నమరాత్రినో వయం మరామారే అస్యయోజనం హరిష్ఠామధుత్వా మధులాచకార । త్రిస్సప్త విష్పులిఙ్గకా విషస్య పుష్పమక్షణ్ । తశ్చిన్ను నమరన్తినోవయం మరామారే అస్యయోజనం హరిష్ఠామధుత్వా మధులాచకార । నవానాంనవతీనాం విషస్య రోపుషీణామ్ । సర్వాసా మగ్రభన్నామారే అస్యయోజనం హరిష్ఠామధుత్వా మధులాచకార । త్రిస్సప్త మయూర్య స్సప్తస్వసారో అగ్రువః । తాస్తేవిషంవిజభ్రిర ఉదకం కుమ్భి

సీరివ । ఇయత్తకః కుషుమ్బక స్తకమ్భిన్ద దమ్మశ్మనా । తతోవిషం ప్రవావృత్తే వరాచీ రనుస్సంవతః । కుషుమ్బక స్తదబ్రవీద్గిరేః ప్రవర్త మానకః । వృశ్చికస్యారసం విషమరసం వృశ్చికతే విషమ్ ॥

నవగ్రహ మన్త్రాః

సూర్యః ౧

౧ ఆకృష్ణేన రజసావర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ । హిరణ్యయేన సవితారథేనా దేవోయాతి భువనా నిపశ్యన్ ॥

౨ అగ్నిందూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసమ్ । అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్ ॥

౩ కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే । వోచేమ శన్తమగ్ం హృదే ॥

చంద్రః ౨

౧ ఆప్యాయ స్వసమేతుతే విశ్వతస్సోమ వృష్ణియమ్ । భవా వాజస్య సఙ్గథే ॥

౨ అప్సుమే సోమోఅబ్రవీ దన్తర్విశ్వాని భేషజా । అగ్నించ విశ్వశమ్భువ మాపశ్చ విశ్వభేషజీః ॥

౩ గౌరీమిమాయ సలిలాని తక్షత్యేకపదీ ద్విపదీసా చతుష్పదీ ।
అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రాక్షరా పరమేవ్యోమన్ ॥

అఙ్గారకః ౩

౧ అగ్నిర్మూర్ధా దివఃకకుత్పతిః పృథివ్యా అయమ్ ।అపాగ్ంరేతాగ్ంసి జిన్వతి ॥

౨ స్యోనాపృథివి భవానృక్షరానివేశనీ । యచ్ఛానశ్శర్మసప్రథాః ।

౩ క్షేత్రస్య పతినావయగ్ం హితేనేవ జయామసి । గామశ్వం-పోషయిత్న్వా సనోమృడాతీదృశే ॥

బుధః ४

౧ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజా గృహ్యేనమిష్టా పూర్తే సగ్ంసృజేథామయఞ్చ । పునఃకృణ్వగ్గ్ స్త్వా పితరంయువాన మన్వాతాగ్ంస్తీ త్వయి తన్తు మేతమ్ ॥

౨ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదమ్ । సమూఢమస్య పాగ్ంసురే ॥

౩ సహస్రశీర్షా పురుషస్సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్ । సభూమిం విశ్వతో వృత్వాత్య తిష్ఠద్దశాఙ్గులమ్ ॥

బృహస్పతిః ౫

౧. బృహస్పతే అతియదర్యో అర్హాద్ద్యుమద్విభాతి క్రతుమజ్జనేషు। యద్దీదయ చ్ఛవసర్తప్రజా తతదస్మాసు ద్రవిణంధేహి చిత్రమ్॥

౨ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమమ్పురస్తా ద్విసీమత స్సురుచో వేనఆవః। సబుధ్నియా ఉపమాఅస్య విష్ఠాస్సతశ్చయోని మసతశ్చ వివః॥

౩ ఇన్ద్రంవో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాకమస్తు కేవలః॥

శుక్రః ౬

౧. శుక్రన్తే అన్యద్య జతన్తే అన్యద్విషురూపే అహనీ ద్యౌరివాసి। విశ్వాహిమాయా అవసిస్వధావో భద్రాతేపూష న్నిహరాతిరస్తు॥

౨ ఇన్ద్రాణీ మాసునారిషు సుపత్నీ మహమశ్రవమ్। నహ్యస్యా అపరంచన జరసా మరతేపతిః॥

౩ ఇన్ద్రమరుత్వ ఇహపాహి సోమం యథాశార్యాతే అపిబస్సుతస్య। తవప్రణీతీ తవశూర శర్మన్నావివాసన్తి కవయస్సుయజ్ఞాః॥

శనిః ౭

౧. శమగ్ని రగ్నిభిస్కర చ్ఛన్న స్త పతుసూర్యః। శంవాతో వాత్వ రపా అపస్రిధః॥

౨. యమాయ సోమగ్ం సునుత యమాయ జుహుతాహవిః। యమగ్ంహ యజ్ఞోగచ్ఛ త్యగ్నిదూతో అరఙ్కృతః॥

౩. ప్రజాపతేనత్వ దేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితాబభూవ। యత్కా మాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్గ్స్యామ పతయో రయీణామ్॥

రాహుః ౮

౧. కయానశ్చిత్ర అభువ దూతీ సదా వృధస్సఖా। కయా శచిష్ఠయా వృతా॥

౨. ఆయఙ్గౌః పృశ్నిరక్రమీ దసన న్మాతరం పునః। పితరంచ ప్రయన్థ్సువః॥

౩. నమోఅస్తు సర్పేభ్యో యేకేచ పృథివీమను। యే అన్తరిక్షే యేదివితేభ్యస్సర్పేభ్యో నమః॥

కేతుః ౘా

౧. కేతుం కృణ్వన్న కేతవే పేశోమర్యా అపేశసే। సముషద్భి రజాయథాః॥

౨. సచిత్రచిత్రం చితయన్తమస్మే చిత్రక్షత్ర చిత్రతమం వయోధామ్। చన్ద్రంరయిం పురువీరం బృహన్తం చన్ద్రచన్ద్రాభి ర్గృణతే యువస్వ ॥

౩. బ్రహ్మదేవానాం పదవీః కవీనా మృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్। శ్యేనో గృధ్రాణాగ్ స్వధితిర్వనా నాగ్ం సోమః పవిత్ర మత్యేతి రేభన్॥

ఉపదేవతా మన్త్రాః

జాతవేదసే సునవామ సోమమరాతీ యతోనిదహా తివేదః। సనః పర్షదతి దుర్గాణివిశ్వా నావేవసిన్ధుం దురితా త్యగ్నిః ॥౧॥ గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవింకవీనా ముపమశ్ర వస్తమమ్। జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వ న్నూతిభి స్సీద సాదనమ్ ॥౨॥ క్షేత్రస్య పతినావయగ్ం హితేనేవ జయామసి। గామశ్వం

పోషయిత్వాన్వ సనోమృడాతి దృశే ॥౩॥ స్వస్తిదా విశస్పతిర్వృత్రహా విమృధోవశీ। వృషేన్ద్రః పురఏతున స్వస్తిదా అభయఙ్కరః ॥౪॥ ఇన్ద్రంవో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః। అస్మాకమస్తుకేవలః ॥౫॥ అగ్నిందూతం వృణీమహేహోతారం విశ్వవేదసమ్। అస్యయజ్ఞస్య సుక్రతుమ్ ॥౬॥ యమాయ సోమగ్ంసునుత యమాయ జుహుతాహవిః। యమగ్ంహ యజ్ఞోగచ్ఛ త్యగ్నిదూతో అరఙ్కృతః ॥౭॥ మోషుణః పరా పరానిర్ ఋతిర్ దుర్హణావధీత్। పదీష్ట తృష్ణయా సహ ॥౮॥ ఇమంమేవరుణ శ్రుధీహవ మద్యాచ మృడయ। త్వామవస్యు రాచకే ॥౯॥ తవవాయ వృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతరద్భుత। అవాంస్యావృణీమహే॥౧౦॥ సోమోధేనుగ్ం సోమోఅర్వన్త మాశుగ్ం సోమోవీరం కర్మణ్యం దదాతు। సాదన్యంవిదథ్యగ్ం సభేయంపితుశ్శ్రవణంయోదదాశ దస్మై॥౧౧॥ తమీశానం జగత స్తస్థు షస్పతిం ధియంజిన్వ మవసే హూమహేవయమ్। పూషానోయథావేదసా మసద్వృధే రక్షితా పాయురదబ్ధస్స్వస్తయే ॥౧౨॥ ఊర్ధ్వఊషుణ ఊతయే తిష్ఠాదేవోన సవితా। ఊర్ధ్వోవాజస్య సనితాయ దఞ్జిభి ర్వాఘద్భి ర్విహ్వయామహే ॥౧౩॥ స్యోనాపృథివి భవానృక్షరా నివేశనీ। యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః ॥౧౪॥ బ్రహ్మాదేవానాం

పద్వతీః కవీనా మృషిర్విప్రాణాం మహిషో మృగాణామ్। శ్యేనోగృధ్రా ణాగ్ం స్వధితిర్వనానాగ్ం సోమః పవిత్ర మత్యేతి రేభన్ ॥౧౭॥ ప్రణో దేవీ సరస్వతీ వాజేభి ర్వాజినీవతీ। ధీనా మవిత్ర్యవతు ॥౧౮॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధేపదమ్। సమూఢమస్యపాగ్ం సురే ॥౧౯॥ సక్తుమివ తితఉనా పునన్తోయత్ర ధీరా మనసావాచ మక్రత। అత్రా సఖాయ స్సఖ్యానిజానతే భద్రైషాంలక్ష్మీ ర్నిహితాధి వాచి ॥౧౮॥ కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయ తవ్యసే। వోచేమ శన్తమగ్ం హృదే ॥౧౯॥ గౌరీమిమాయ సలిలాని తక్షత్యేకపదీ ద్విపదీసా చతుష్పదీ। అష్టాపదీ నవపదీ బభూవుషీ సహస్రాక్షరాపరమేవ్యోమన్ ॥౨౦॥ వాసోష్పతే ప్రతిజానీ హ్యస్మాన్త్స్వావేశో అనమీవోభవానః। యత్త్వేమహే ప్రతితన్నో జుషస్వ శంనఏధి ద్విపదేశం చతుష్పదే ॥౨౧॥ పరంమృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తేస్వ ఇతరోదేవ యానాత్। చక్షుష్మతే శృణ్వతేతే బ్రవీమి మానః ప్రజాగ్ం రీరిషో మోతవీరాన్ ॥౨౨॥ అపమృత్యు మపక్షుధ మపేతశ్శ పథంజహి। అధానో అగ్న ఆవహ రాయస్పోషగ్ం సహస్రిణమ్। యేతేసహస్ర మయుతంపాశా మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే। తాన్యజ్ఞస్య మాయయాసర్వా నవయజామహే ॥౨౩॥ త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పుష్టివర్ధనమ్।

ఉర్వారుక మివబన్ధనా న్మృత్యోర్ముక్షీ యమామృతాత్ ॥౨౪॥ అది
త్పుత్రన్య రేతసో జ్యోతిష్పశ్యన్తి వాసరమ్। పరోయ దిధ్యతేదివా॥
౨౫॥ క్రాణాశిశు ర్మహీనాం హిన్వన్నృతస్య దీధితిమ్। విశ్వా పరి
ప్రియా భువదధద్వితా ॥౨౬॥ ఏషోడుషా అపూర్వ్యావి వ్యుచ్ఛతిప్రియా
దివః। స్తుషేవా మశ్వినా బృహత్ ॥౨౭॥ ముంచామిత్వా హవిషా
జీవనాయకమజ్ఞాత యక్ష్మాదుతరాజ యక్ష్మాత్। గ్రాహిర్జగ్రాహ యది
వైతదేనం తస్యాఇన్ద్రాగ్నీ ప్రముముక్త మేనమ్ ॥౨౮॥ యదిక్షితాయు
ర్యదివాపరేతో యదిమృత్యోర న్తి కన్నీతఏవ। తమాహరామి నిరృతే
రుపస్థా దస్పార్షమేనం శతశారదాయ ॥౨౯॥ సుపర్ణోసి గరుత్మాన్
త్రివృత్తే శిరోగాయత్రం చక్షుస్తోమ ఆత్మా సామతే తనూర్వామదేవ్యం
బృహద్రథన్తరే పక్షౌయజ్ఞాయజ్ఞియం పుచ్ఛం ఛన్దాగ్ంస్యఙ్గాని ధిష్ణియా
శ్శఫా యజూగ్ంషి నామ। సుపర్ణోసి గరుత్మాన్ దివంగచ్ఛ సువః
పత ॥౩౦॥ సంసృష్టం ధనముభయం సమాకృత మస్మభ్యం దత్తాం వరు
ణశ్చమన్యుః। భియందధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితాసో అప
నిలయన్తామ్ ॥౩౧॥ ధన్వనాగా ధన్వనాజింజయేమధన్వనాతీ వ్రాస్సమ
దోజయేమ। ధనుశ్శత్రో రపకామంకృణోతి ధన్వనా సర్వాః ప్రదిశోజ
యేమ ॥౩౨॥

ముఖావలోకనమ్

యజమానః ప్రాతస్స్నాన సన్ధ్యావన్దనాదికం కృత్వా, అన్తరే పటం కల్పయేత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్తైవఙ్గుణ............శుభతిథౌ, శ్రీపరమేశ్వరముద్దిశ్య, శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, శ్రీమతః అముక గోత్రస్య అముక నామధేయస్య, మమ, ధర్మపత్న్యాః, పూర్వాషాఢా నక్షత్రే, ప్రథమచరణే, యుక్తగండే, ప్రథమ రజోదర్శనేన, యోదోష స్సమజని, తద్దోష పరిహారద్వారా, ఆవయోస్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, మమ ధర్మపత్నీ ముఖావలోకన పూర్వకం, పూర్వాషాఢా నక్షత్ర సహితాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తిమఖాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన......స్వస్తి పుణ్యాహవాచం కరిష్యే। ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం, శ్రీమహాగణాధిపతి పూజాంకరిష్యే। గణాధిపతి పూజాం కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీమతః, అముక గోత్రస్య, అముక నామధేయస్య, మమ ధర్మపత్న్యాః, పూర్వాషాఢానక్షత్రే, ప్రథమ చరణే, యుక్తగండే, ప్రథమ రజోదర్శనేన' యోదోష స్సమజని, తద్దోష పరిహారద్వారా, ఆవయోస్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, మమ ధర్మపత్నీ ముఖావలోకన సమయే, మృత్యుంజయ సదాశివ ముద్దిశ్య, మృత్యుంజయ సదాశివ ప్రీత్యర్థం, మృత్యుంజయ సదాశివ పూజాంకరిష్యే॥ మృత్యుంజయ సదాశివ దేవతాభ్యోనమః ధ్యానాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త......శుభతిథౌ, శ్రీమతః అముక గోత్రస్య అముక నామధేయస్య మమ ధర్మపత్న్యాః, పూర్వాషాఢా నక్షత్రే, ప్రథమచరణే,

యుక్తగండే, ప్రథమ రజోదర్శనేన, యోదోషస్సమజని తద్దోష పరిహార ద్వారా, ఆవయో స్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, మమ ధర్మపత్నీ ముఖావలోకనాఖ్యం కర్మకరిష్యే॥ తతః, తామ్రఖండ సంయుక్త తిలతైల పూరిత కాంస్యపాత్రే, రూపంరూపమితి ధర్మపత్నీ ముఖావలోకనం కుర్యాత్॥ రూపంరూపం ప్రతిరూపో బభూవ తదస్య రూపం ప్రతి చక్షణాయ। ఇన్ద్రో మాయాభిః పురురూప ఈయతే యుక్తాహ్యస్య హరయ శ్శతాదశ॥ శ్లో॥ కళ్యాణ జనకం పుణ్యం తథా కల్మష నాశనమ్॥ ఆయుర్వృద్ధికరం యస్మా త్కుర్యా దాజ్యావలోకనమ్॥ యజమానస్య ధర్మపత్నీ ముఖావలోకన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు। యజమానస్య ధర్మపత్నీ ముఖావలోకన ముహూర్తకాలే, సూర్యాదీ నాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు॥ పట ముత్తరతోఽ పాస్య॥ నిరీక్షితాజ్యేన శివాలయే దీపారాధనం కుర్యాత్॥

ప్రసూతి విషయే సంకల్ప విశేషః

పూర్వోక్త ... శుభ తిథౌ, శ్రీమతః అముక గోత్రస్య అముక నామధేయస్య, మమ ధర్మపత్న్యాం పూర్వాషాఢా నక్షత్రే ప్రథమ చరణే యుక్తగండే పుత్రజననేన (పుత్రికాజననేన) యోదోష స్సమ జని, తద్దోష పరిహారద్వారా, ఆవయో స్సకలగండ దుర్దోష పరిహా రార్థం, జాయాపత్యోశ్శిశోశ్చ, త్రయాణామాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థం, మమ కుమారస్య ముఖావలోకన పూర్వకం, పూర్వాషాఢా నక్షత్ర

సహితాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తిమఖాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన, తదాదౌ శుద్ధర్థం .... గణాధిపతిపూజాం కుర్యాత్ । శేషం పూర్వవత్॥ శ్లో॥ తండులాఢక మిశ్రంస్యాత్కృసరం తన్నిగద్యతే । తైలంతా మసమాయుక్త మాజ్యమిత్యభిధీయతే ॥

శాన్తి పీఠికా

గణాధిపతి పూజాం ముఖావలోకనం పుణ్యాహవాచనంచకృత్వా । ఆచమ్య, పూర్వోక్తైవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ అముక గోత్రః అముక నామధేయః, ధర్మపత్నీ సమేతః, శ్రీమతః, అముక గోత్రస్య అముక నామధేయస్య ధర్మపత్న్యాః, నక్షత్రే, ప్రథమ చరణే, యుక్తగండే, ప్రథమ రజోదర్శనేన, (పుత్రజననేన) (పుత్రికాజననేన) యోదోషస్సమజని, తద్దోష పరిహారద్వారా, అవయోస్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ఉద్దిశ్య, నక్షత్ర పూరవకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రీత్యర్థం, మమ జన్మనక్షత్ర జన్మరాశివశా న్నామనక్షత్ర నామరాశివశా జ్జన్మానుజన్మ త్రిజన్మ సాంఘాతిక సాముదాయిక, వధవైనాశిక మానస లత్తోపగ్రహ వేధవశా త్తిథివార నక్షత్ర యోగ కరణ ముహూర్త లగ్న వశా త్సర్వతో భద్ర చక్ర, రాశి గ్రహోపగ్రహ వేధ, కాలచక్ర, సింహావలోకన, మండూకగమన, మర్కట గమనాదివశాద్గోచరాష్టక వర్గాది జీవరూపాది బలై ర్యామళప్రోక్త వశాచ్చ, లగ్నహోరా ద్రేక్కాణ, నవాంశ ద్వాదశాంశ, త్రింశాంశానులోమ, విలోమదశా, మహాదశా న్తర్దశా న్తరాన్తర్దశా, సూక్ష్మదశా, ప్రాణదశా, వక్ర స్తంభాది సర్వగతివశా త్షడ్బలవేధ

వశా ద్వామవేధ వశా త్రివిధ శాస్త్రోక్త వేధవశా త్థానాది కాలచేష్టా నైసర్గిక దిగ్బలవశా ద్వాక్రగహవశా దజ్ఞ్రగహవశా న్మారకగ్రహవశా ద్భూతగ్రహ వశా న్మాసబల వశా త్పక్షబల వశా ద్దినబల వశా న్మాత్రాది షోడశస్వర బలవశా చ్ఛత్ర చామరాది తోరణ సింహాసన గజతురగ ఖడ్గకుంతల ఛురికాదిగ్బల ప్రవర్తక దశాఙ్కు రాహుచక్రాది నరపతి చతుష్పతి చక్రవశా దాధ్యాత్మి కాధిభౌతి కాధిదైవిక తాప త్రియ భూమ్యన్తరిక్ష దివ్య మహోత్పాత దుస్స్వప్న దుశ్శకున సూచిత సూచ్యమాన భూత భవిష్య ద్వర్తమాన కాలత్రయ పరకీయ మన్త్ర యన్త్ర తన్త్ర విషశల్య మూలికా చూర్ణ ప్రయోగా ద్యాభిచార క్రియాది జనిత దుష్టారిష్ట పరిహార ద్వారా మమ స్వేష్టదేవతా ప్రసాదాత్సంవత్స రాయనర్తు మాస పక్ష తిథ్యహోరాత్రాదిషు కళ్యాణ పరంపరాభి వృద్ధిద్వారా మమ క్షేమస్థైర్య విజయాభయాఽఽయురారోగ్యైశ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం। యేయేగ్రహాః శుభస్థానేషుస్థితాః తేషాంగ్రహాణా మత్యంత శుభ ఫలావాప్త్యర్థం। యేయేగ్రహాః-అరిష్టస్థానేషు స్థితాఃతైస్తైఃక్రియమాణ కరిష్యమాణ సూచిత భావిత ఆగామి వర్తమాన వర్తిష్యమాణ దుష్టారిష్ట పరిహారద్వారా సతతం శుభ ఫలావాప్త్యర్థం। అస్యాం గోమయేనాను లిప్తాయాం, భూమౌ రంగవల్లీ విరచిత, శ్వేతతండులోపరి, విరచితాష్టదళపద్మ కర్ణికోపరి, నవకోష్ఠాది మధ్యమకోష్ఠే, స్వర్ణ ప్రతిమా స్వరూపేణ నక్షత్ర మావాహ్య। తతః, ఏకైకగ్రహ మధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహితం తత్తద్దిక్షు తత్తన్మంత్రై రావాహ్య। తదుపరి, దుర్గాగణపతి క్షేత్రపాలకాభయఙ్కర ఇంద్రా ద్యష్టదేవతా స్తత్

న్మంత్రై స్తత్తస్థానేష్వావాహ్య। మార్జనార్థం చతుర్దిక్షు కలశా నావాహ్య। తేషాం, షోడశోపచార పూజాంచ॥ తతః, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ మన్త్రజప మశ్వత్థ ప్రదక్షిణ, సూర్యనమస్కారా భయఙ్కర, మహాశాన్తి మహాసౌర, మృత్యుంజయ నామత్రయ జపంచ । ఏతేషాం, తత్తత్సమిదాజ్య చరువ్రీహిభిః ప్రత్యేకం ప్రతిద్రవ్యం నక్షత్రపూర్వకే కైక గ్రహ స్యాష్టోత్తర శత సంఖ్యయా। దుర్గాగణపతి క్షేత్రపాలకా భయఙ్కర ఇంద్రాదీనా మేకైకస్య దశసంఖ్యయా హోమ కర్మచ। తతః, వ్యాహృతిభిస్తిలహోమంచ, తదఙ్గ నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దానానిచ, సర్వాపమృత్యు పరిహారార్థం అయఃఖండ కార్పాస దానంచ, మృత్యుంజయ సదాశివ ప్రీత్యర్థం, మహాన్యాస పూర్వక రుద్రాభిషేకాఖ్యం కార్మచ। తదఙ్గ బ్రహ్మర్త్విగ్భ్యో దక్షిణా తంబూల దానానిచ। సర్వేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యో మృష్టాన్న భూరి తాంబూల దానానిచ। ఏవం సాంగోపాఙ్గం బోధాయనోక్త ప్రకారేణ నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తి మఖాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥

ఋత్విగ్వరణాని

తదఙ్గత్వేన ఆచార్య బ్రహ్మ ఋత్విగ్వరణంకరిష్యే ॥ ॥మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి; ఆచార్యస్త్వా మహంవృణే॥ వృతోస్మి కరిష్యామి॥ ఇతి ప్రతివచనమ్...

౨ మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహశాన్తి కర్మణి। బ్రహ్మాణంత్వా మహం వృణే॥ వృతోస్మి కరిష్యామి...

౩ మయాసంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి । అధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ ప్రకాశక మంత్రజపంచ హోమంచ । అస్మదర్థం భవన్తఃకుర్వన్తు॥ వృతోస్మి కరిష్యామి॥ ౪ మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి, చతుర్దిక్షు కలశోదక మార్జన మస్మదర్థం భవన్తఃకుర్వన్తు॥ వృతోస్మి కరిష్యామి ॥ౕ మయా సంకల్పితే నక్షత్ర బూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి, మహాన్యాసపూర్వక రుద్రాభిషేకం, అసదర్థం భవన్తః కుర్వన్తు॥ వృతోస్మి కరిష్యామి ॥ ౬ మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి। సూర్యనమస్కారాన్, అస్మదర్థ భవన్తఃకుర్వన్తు॥వృతోస్మికరిష్యామి॥ ౭ మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి। అశ్వత్థప్రదక్షిణాని, అస్మదర్థంభవన్తః కుర్వన్తు॥ వృతోస్మికరిష్యామి। ౮ మయా సంకల్పితే నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ శాన్తికర్మణి। దుర్గా గణపతి క్షేత్రపాలకా భయంకర మహాశాన్తి మహాసౌర మృత్యుంజయ నామత్రయ జప మస్మదర్థం భవన్తఃకుర్వన్తు॥ వృతోస్మి కరిష్యామి॥ పర్యాప్త్యా ఇతి సభాశీర్వచనం కుర్యాత్ ॥ ఆచమ్య-పూర్వోక్త...శుభతిథౌ మమ ధర్మపత్న్యాః నక్షత్రే ప్రథమ చరణేయుక్త గండే ప్రథమ రజోదర్శనేన(పుత్రజననేన...పుత్రికాజననేన) యోదోష స్సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా ఆవయో స్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహారాధనాంగత్వేన ప్రతిమా శోధనం కరిష్యే ॥

ప్రతిమాశోధనమ్

౧. ఆప్యాయ స్వసమేతుతే విశ్వత స్సోమ వృష్ణియమ్ భవా వాజస్య సఙ్గథే॥ క్షీరేణ స్నపయామి॥ ౨. దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః। సురభినో ముఖాకర త్ప్రణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్॥ దధ్నా స్నపయామి॥ ౩. శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోసి దేవోవ స్సవితోత్పునా త్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః॥ ఆజ్యేన స్నపయామి॥ ౪. స్వాదుఃపవస్వ దివ్యాయ జన్మనే స్వాదురింద్రాయ సుహవీతు నామ్నే। స్వాదుర్మిత్రాయ వరుణాయ వాయవే బృహస్పతయే మధు మాంఅదాభ్యః॥ మధునా స్నపయామి॥ ౫. తాశ్శర్కరా అభవన్ తచ్ఛర్కరాణాగ్ం శర్కరత్వం వజ్రోవై శర్కరాః పశురగ్నిర్యచ్ఛర్కరాభి రగ్నిం పరిమినోతి వజ్రే ణైవాస్మై పశూన్ పరిగృహ్ణాతి తస్మాత్ వజ్రేణ పశవః పరిగృహీతా స్తస్మాత్స్థేయానస్థేయసో నోపహరతే త్రిసప్తాభిః పశుకామస్య॥ శర్కరయా స్నపయామి॥...

౬. యాఃఫలి నీర్యా అఫలా అపుష్పాయాశ్చ పుష్పిణీః। బృహస్పతి ప్రసూతాస్తానో ముఞ్చన్త్వగ్ంహసః॥ ఫలోదకేన స్నపయామి॥...

౭. ఆపో హిష్ఠామ యోభువస్తాన ... జనయ థాచనః। శుద్ధోదకేనస్నపయామి। తదఙ్గ ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥

ప్రాణ ప్రతిష్ఠా

అస్యశ్రీ నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ ప్రాణప్రతిష్ఠా మహా మంత్రస్య। బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరా ఋషయః। ఋగ్యజుస్సామాధర్వాణి ఛందాంసి। శుద్ధచైతన్య కరీ ప్రాణశక్తిః। పరాదేవతా హ్రాంబీజం। హ్రీంశక్తిః। క్రోంకీలకం। నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవ గ్రహ ప్రాణ ప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః॥...పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశాత్మనే హ్రాం-అఙ్గుష్ఠాభ్యాంనమః॥ శబ్దస్పర్శ రూప రసగంధాత్మనే-హ్రీం తర్జనీభ్యాంనమః॥ త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వా ఘ్రాణాత్మనే హ్రూం మధ్య మాభ్యాంనమః॥ వాక్పాణి పాద పాయూప స్థాత్మనే-హ్రైం అనామి కాభ్యాంనమః॥...మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారాత్మనే హ్రౌం, కనిష్ఠి కాభ్యాంనమః॥ .... వచనాదాన విహర ణోత్సర్గా నందాత్మనే హ్రః, కరతల కరపృష్ఠా భ్యాంనమః॥ -ఏవం హృదయాదిన్యాసః॥

౧ పృథివ్యప్తేజో వాయ్వా కాశాత్మనే-హ్రాం హృద యాయనమః॥ .... ౨ శబ్దస్పర్శ రూప రసగంధాత్మనే హ్రీం శిరసే స్వాహా ॥- ౩ త్వక్చక్షు శ్శ్రోత్ర జిహ్వా ఘ్రాణాత్మనే హ్రూంశిఖాయై వషట్॥- ౪ వాక్పాణి పాదపాయూప స్థాత్మనే హ్రైం కవచాయ హుం ॥ ..: ౫ మనోబుద్ధి చిత్తాహంకా రాత్మనే-హ్రౌం-నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ॥. ౬ వచనాదాన విహార ణోత్సరా నందాత్మనే-హ్రః అస్త్రాయ ఫట్॥ ... భూర్భు వస్సువరో మితి దిగ్బన్ధః। భూర్భు వస్సు వరోమ్ ॥......

ధ్యానం ॥శ్లో॥ రక్తాంభోధి స్థపోతోల్ల సదరుణ సరోజాధి రూఢా। కరాబ్జైఃపాశం కోదండ మిక్షూద్భవ మళిగుణ మప్యంకుశం పంచ బాణాన్।

బిభ్రాణా సృక్కపాలం త్రినయన విలస త్పీనవక్షో రుహాఢ్యా। దేవీ బాలార్కవర్ణా భవతు సుఖకరీ ప్రాణ శక్తిః వరానః॥...ఓం హ్రాం హ్రీం క్రోం-యంరంలంవంశంషంసంహంళంక్షం సోహం హంసః। నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రాణా, ఇహప్రాణాః నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా జీవ, ఇహస్థితః-నక్షత్ర పూర్వకాత్యాది నవగ్రహ దేవతా స్సర్వేంద్రియాణి వాజ్మన శ్శ్రోత్రత్వక్చక్షు జిహ్వా ఘ్రాణ ప్రాణాః ఇహైవాగత్య అస్మిన్ బింబే సుఖేన చిరంతిష్ఠంతుస్వాహా॥

ఓం-అసునీతే- మృళయాన స్వస్తి॥ వాఙ్మ ఆసన్న సోః ప్రాణః అక్ష్యోశ్చక్షుః। కర్ణయో శ్శ్రోత్రమ్। బాహువో ర్బలమ్। ఊర్వో రోజః। అరిష్టా విశ్వా న్యఙ్గాని తనూః। తనువామే సహనమస్తే అస్తుమా మాహిగ్ంసీః॥ అమృతం వైప్రాణా అమృత మాపః ప్రాణానేవయథా స్థాన ముపహ్వయతే॥ శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వ జగన్నాథ యావత్పూజా వసానకం। తావత్వం ప్రీతిభావేన బింబేస్మిన్ సన్నిధింకురు॥ నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతాః-ఆవాహితా భవన్తు। స్థాపితా భవన్తు। సన్నిహితా భవన్తు। సన్నికుంఠితా భవన్తు। సుస్థిరా భవన్తు। సుప్రసన్నా భవన్తు। వరదా భవన్తు। అభిముఖా భవన్తు। స్థిరాసన ఙ్కురుత॥...తతః-గృహస్యేశాన దిగ్భాగే నూతన వస్త్రేణ మంటప మాసాద్య। తస్యోపరి-పంచప్రస్థ పరిమిత గోధూమాది నవధాన్యాని తత్తద్గ్రహస్థానేషు నిధాయ॥ తదుపరి-

౧. మధ్యే వర్తుల మండల మాదిత్యాయ॥ ... ౨. ఆగ్నేయ్యాం చతురశ్రగ్ం సోమాయ॥ ... ౩. దక్షిణే త్రింకోణ మఙ్గారకాయ॥...

౪. ఈశాన్యాం బాణాకారం బుధాయ॥...౫. ఉత్తరే దీర్ఘ చతురశ్రం బృహస్పతయే॥...౬. ప్రాక్పంచ కోణగ్ం శుక్రాయ॥ ... ౭. పశ్చిమే ధనురాకారగ్ం శనైశ్చరాయ॥ ౮. నైర్ఋత్యాం శూర్పాకారం రాహవే॥...౯. వాయవ్యాం ధ్వజాకారం కేతవేతి మండలాని లిఖిత్వా॥ ఆచమ్య-పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ మమ ధర్మపత్న్యాః-నక్షత్రే ప్రథమ చరణే యుక్తగండే ప్రథమ రజోదర్శనేన(పుత్రజననేన-పుత్రికాజననేన) యోదోష స్సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా-ఆవయో స్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం-నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రీత్యర్థం-నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహారాధనం కరిష్యే॥...ఆదౌ అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత నక్షత్రావాహనం కుర్యాత్॥

సూర్యగ్రహారాధనమ్

ఆకృష్ణేన హిరణ్యస్తూప స్సవితా త్రిష్టుప్। ఆకృష్ణే నేత్యస్య మంత్రస్య, హిరణ్యస్తూప ఋషిః, సవితాదేవతా, త్రిష్టుప్ ఛన్దః, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత సూర్యగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే సూర్యగ్రహారాధనే వినియోగః॥ శ్లో॥ వేదీమధ్యే లలితకమలే కర్ణికాయాం రథస్థ స్సప్తాశ్వోర్కో రుణరుచివపు స్సప్తరజ్జు ర్ద్విబాహుః। గోత్రేరమ్యే బహువిధగుణే కాశ్యపాఖ్యే ప్రసూతః కాళిఙ్గాఖ్యే విషయజనితః ప్రాఙ్ముఖః పద్మహస్తః॥...త్రైలోక్య దీపకందేవం త్రిగుణాత్మ త్రయీమయం। స్థాపయామి సదాభక్త్యా భాస్కరం గ్రహనాయకం॥...ఆకృష్ణేనరజసా

...భువనా విపశ్యన్॥...ఓంభూర్భువస్సువః॥ సూర్యగ్రహే హఁగచ్ఛ। సూర్యగ్రహం। కపిలాగ్నిరక్తవర్ణం-రక్తగంధం-రక్తపుష్పం-రక్తమాల్యాంబరధరం-రక్తచ్ఛత్ర ధ్వజరథ పతాకాదిశోభితం-దివ్య రథసమారూఢం-మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం-ప్రాఙ్ముఖం-పద్మాసనస్థం-ద్విభుజం-సప్తాశ్వం-సప్తరజ్జుం-కళిఙ్గదేశాధిపతిం-కాశ్యపస గోత్రం-ప్రభవ సంవత్సర మాఖకృష్ణ సప్తమ్యాం। భానువాసరే విశాఖానక్షత్రజాతం-సింహరాశ్యధిపతిం-కిరీటినం సుఖాసీనం-పత్నీపుత్రపరివారసహితం-గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే మంటపమధ్యే గోధుమధాన్యస్యోపరి వర్తులాకారమండలేస్థాపిత తామ్రప్రతిమా రూపేణ సూర్యగ్రహమావాహయామిస్థాపయామి పూజయామి॥స్థాపనాన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయం॥-అగ్నిం దూతం...సుక్రతుమ్॥ సూర్మగ్రహాధిదేవతాం-అగ్నిం సాగం సాయుధం సవాహనం శక్తిపత్నీ పుత్ర పరివార సహితం, సూర్యగ్రహస్య దక్షిణభాగే-అగ్నిమావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥...కద్రుద్రాయ...శన్నమగ్ం హృదే॥ సూర్యగ్రహ ప్రత్యధిదేవతాం-రుద్రం, సాఙ్గం-సాయుధం-సవాహనం-శక్తి పత్నీపుత్ర పరివార సహితం-సూర్యగ్రహస్య వామభాగే-రుద్ర మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

చన్ద్రగ్రహారాధనమ్

ఆప్యాయస్వ గౌతమ సోమో గాయత్రీ। ఆప్యాయస్వేత్యస్య మన్త్రస్య-గౌతమఋషిః- సోమోదేవతా - గాయత్రీఛన్దః అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత-చన్ద్రగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే-చన్ద్రగ్రహారాధనే

వినియోగః ॥ శ్లో॥ ఆగ్నేయభాగే సరథో దశాశ్వ శ్చాత్రేయజో యా
మున దేశజశ్చ। ప్రత్యఙ్ముఖస్థ శ్చతురశ్రపీఠే గదాధరాఙ్గో హిమవ త్స్వ
భావః ॥ శాన్తం నక్షత్ర రాజంచ రోహిణీ వల్లభం ప్రభుం । కుందపు
ష్పో జ్వలాకారం స్థాపయామి నిశాకరం॥——ఆప్యాయ స్వసమేతుతే...
సఙ్గథే ॥ ఓంభూర్భు వస్సువః ॥ చన్ద్రగ్రహేహాగచ్ఛ-చన్ద్రగ్రహం-శ్వేత
వర్ణం - శ్వేతగంధాను లేపనం- శ్వేతపుష్పం - శ్వేతమాల్యాంబరధరం-
శ్వేతచ్ఛత్ర ధ్వజ రధపతాకాది శోభితం - దివ్యరథ సమారూఢం -
మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం - దశాశ్వ రథవాహనం - ప్రత్యఙ్ముఖం -
ద్విభుజం - దండధరం - యాముస దేశాధిపతిం - ఆత్రేయస గోత్రం -
నందనసంవత్సర కార్తీకశుక్ల పూర్ణిమాయాం - ఇన్దువాసరే - కృత్తికా
నక్షత్ర జాతం - కర్కాటక రాశ్యధిపతిం - కిరీటినం సుఖాసీనం - పత్నీ
పుత్ర పరివార సహితం - గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే సూర్య
గ్రహస్యాగ్నేయ దిగ్భాగే తండులధాన్యస్యోపరి సమచతురశ్ర మండలే-
స్థాపిత స్ఫటికప్రతిమా రూపేణ చంద్రగ్రహ మావాహయామి స్థాప
యామి పూజయామి ॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచ
మనీయం॥అప్సుమేసోమో...భేషజీః॥ చన్ద్రగ్రహాధిదేవతాః,అపః-సాఙ్గాః-
సాయుధాః - సవాహనాః - శక్తిపుత్ర పరివార సహితాః - చంద్రగ్ర
హస్య దక్షిణభాగే అపః ఆవాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥
గౌరీమిమాయ...వ్యోమన్ ॥ చంద్రగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాం - గౌరీం
సాంగాం-సాయుధాం-సవాహనాం-శక్తిపుత్రపరివార సహితాం, చంద్ర
గ్రహస్య వామభాగేగౌరీ మావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి ॥

అఙ్గారక గ్రహారాధనమ్

అగ్నిర్మూర్ధా విరూపోంగారక గ్రహోగాయత్రీ ॥ అగ్నిర్మూర్ధే త్యస్య మంత్రస్య - విరూప ఋషిః - అంగారకగ్రహోదేవతా-గాయత్రీ ఛన్దః - అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత అంగారకగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే అంగారక గ్రహారాధనే వినియోగః ॥ శ్లో॥ యామ్యేగదా శక్తిధరశ్చశూలీ వరప్రదోయామ్య ముఖోతిరిక్తః । కుజస్త్వవన్తీ విషయ స్త్రికోణ స్తస్మిన్ భరద్వాజ కులే ప్రసూతః ॥ తప్తకాంచన సంకాశం రక్తకింజల్క సన్నిభం । స్థాపయామి కుజంరౌద్రం రుద్రమూర్తిం మహా బలం ॥ అగ్నిర్మూర్ధా...జిన్వతి ॥ ఓంభూర్భు వస్సువః ॥ అఙ్గారకగ్రహే హాగచ్ఛ.అఙ్గారకగ్రహం-రక్తవర్ణం - రక్తగంధానులేపనం - రక్తపుష్పం- రక్తమాల్యాంబరధరం - రక్తచ్ఛత్ర ధ్వజరథ పతాకాది శోభితం - దివ్య రథ సమారూఢం - మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం - మేషవాహనం - దక్షి ణాభిముఖం - చతుర్భుజం - గదాశూల శక్తిధరం - అవన్తి దేశాధిపతిం - భారద్వాజస గోత్రం - అక్షయసంవత్సర శ్రావణశుక్ల త్రయోదశ్యాం, భౌమవాసరే - పూర్వాషాఢా నక్షత్ర జాతం - మేషవృశ్చిక రాశ్యధిపతిం కిరీటినం సుఖాసీనం - పత్నీపుత్ర పరివార సహితం-గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే సూర్యగ్రహస్య దక్షిణభాగే ఆఢక ధాన్యస్యోపరి త్రికో ణాకార మండలే స్థాపిత రక్తచందన ప్రతిమారూపేణ అంగారకగ్రహ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి - స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయం ॥ స్యోనాపృథివి...సప్రథాః॥ అంగారక

గ్రహాధిదేవతాం - పృథివీం సాంగాం సాయుధాం - సవాహనాం - శక్తి పుత్రపరివార సహితాం- అంగారక గ్రహస్య దక్షిణభాగే- పృథివీ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ క్షేత్రస్య...దృశే ॥ అంగారక గ్రహ ప్రత్యధి దేవతాం- క్షేత్రపాలకం- సాంగం- సాయుధం- సవాహనం- శక్తి పత్నీపుత్ర పరివారసహితం- అంగారకగ్రహస్య వామభాగే- క్షేత్రపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

బుధగ్రహారాధనమ్

ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే నారాయణబుధ త్రిష్టుప్ ॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే త్యస్య మంత్రస్య - నారాయణ ఋషిః - బుధగ్రహో దేవతా- త్రిష్టుప్ఛన్దః । అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత బుధగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే బుధగ్రహారాధనే వినియోగః ॥ శ్లో॥ ఉదఙ్ముఖో మాగధజో హరిస్థ శ్చాత్రేయ గోత్ర శ్శరమండలస్థః । సఖడ్గ చర్మోరు గదాధరోఙ్ఘ్రి స్త్వైశాన భాగే వరద స్సుపీతః ॥ చాంపేయపుష్ప సంకాశం విశుద్ధ కనక ప్రభం । స్థాపయామి సదాభక్త్యా బుధం సోమసుతం ప్రభుం ॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే...తన్తుమేతమ్॥ ఓంభూర్భు వస్సువః । బుధగ్రహం- పీతవర్ణం- పీతగంధానులేపనం - పీతపుష్పం - పీతమాల్యాంబర ధరం - పీతచ్ఛత్ర ధ్వజరథ పతాకాది శోభితం - దివ్యరథ సమారూఢం - మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం- సింహవాహనం- ఉదఙ్ముఖం- చతుర్భుజం- ఖడ్గ చర్మాంబర ధరం- మగధ దేశాధిపతిం- ఆత్రేయస గోత్రం- సౌమ్యసంవత్సర జ్యేష్ఠ

కృష్ణైకాదశ్యాం సౌమ్యవాసరే - భరణీనక్షత్ర జాతం - కన్యామిథున రాశ్యధిపతిం- కిరీటినం సుఖాసీనం - పత్నీపుత్ర పరివార సహితం, గ్రహ మండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే - సూర్యగ్రహ స్యేశాన దిగ్భాగే-ముద్గ ధాన్యస్యోపరి బాణాకార మండలే స్థాపిత స్వర్ణప్రతిమా రూపేణ బుధ గ్రహ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ స్థాపనానన్తర మిద మర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయం ॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే...స్సురే ॥

బుధగ్రహాధి దేవతాం- విష్ణుం. సాఙ్గం. సాయుధం- సవాహనం- శక్తి పత్నీపుత్ర పరివారసహితం- బుధగ్రహస్య దక్షిణభాగే విష్ణు మావాహ యామి- స్థాపయామి పూజయామి- సహస్రశీర్షా...ద్దశాఙ్గులమ్ ॥ బుధ గ్రహ ప్రత్యధిదేవతాం- నారాయణ- సాంగం-సాయుధం- సవాహనం- శక్తి పత్నీపుత్ర పరివార సహిత- బుధగ్రహస్య వామభాగే నారా యణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

బృహస్పతి గ్రహారాధనమ్

బృహస్పతే గృత్సమదోబృహస్పతి ర్జగతీ ॥ బృహస్పతే అతి యదర్యేత్యస్య మంత్రస్య । గృత్సమద ఋషిః- బృహస్పతిగ్రహో దేవతా । జగతీచ్ఛన్దః । అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత బృహస్పతి గ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే బృహస్పతి గ్రహారాధనే వినియోగః ॥ శ్లో॥ సౌమ్యేసుదీర్ఘే చతురశ్రపీఠే రథేఙ్గిరాః పూర్వ ముఖస్స్వభావః । దండాక్షమాలా జలపాత్రధారీ సింధ్వాఖ్యదేశే వరదస్సురేశః ॥ కాశ పుష్ప సమానాభం ముక్తాఫల సమప్రభం । స్థాపయామి సదాభక్త్యా ప్రసన్న వదనంగురుం ॥ బృహస్పతే...చ్చిత్రం॥ ఓంభూర్భువస్సువః॥

బృహస్పతిగ్రహే హాగచ్ఛ। బృహస్పతిగ్రహం, కనకవర్ణం-కనక గంధానులేపనం-కనకపుష్పం-కనక మాలాౕంబర ధరం । కనకచ్ఛత్ర ధ్వజ రథపతాకాది శోభితం-దివ్యరథ సమారూఢం, మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం, కనకాశ్వ వాహనం, ఉదఙ్ముఖం, పద్మాసనస్థం చతుర్భుజం, దండాక్షమాలా జలపాత్ర ధారిణం, సింధు దేశాధిపతిం, ఆఙ్గీరసగోత్రం, ఆంగీరస సంవత్సర వైశాఖ శుక్లైకాదశ్యాం గురువాసరే, ఉత్తరాఫల్గునీ నక్షత్ర జాతం, ధనుర్మీన రాశ్యాధిపతిం,కిరీటినం సుఖాసీనం, పత్నీపుత్ర పరివారసహితం, గ్రహమండలేప్రవిష్టమస్మిన్నధికరణే సూర్యగ్రహస్యో త్తర దిగ్భాగే, చణక ధాన్యస్యోపరి దీర్ఘ చతురశ్రమండలే స్థాపితస్వర్ణ ప్రతిమా రూపేణ బృహస్పతిగ్రహ మావాహయామి స్థాపయామిపూజ యామి, స్థాపనాన న్తరమిదమర్ఘ్య మిదంపాద్యమిద మాచమనీయం॥...

బ్రహ్మజజ్ఞానం ...మసతశ్చవివః॥బృహస్పతిగ్రహాధిదేవతాం,బ్రహ్మాణం, సాంగం, సాయుధం,సవాహనం,శక్తిపత్నీ పుత్రపరివార సహితం।బృహ స్పతిగ్రహస్య దక్షిణభాగేబ్రహ్మాణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజ యామి। ఇన్ద్రింనో...కేవలం॥ బృహస్పతిగ్రహ ప్రత్యధిదేవతాం, ఇన్ద్రిం, సాఙ్గం, సాయుధం, సవాహనం శక్తి, పత్నీపుత్ర పరివారసహి తం, బృహస్పతి గ్రహస్య వామభాగే, ఇన్ద్రి మావాహయామిస్థాప యామి పూజయామి॥

శుక్ర గ్రహారాధనం

శుక్రంతే అన్య భరద్వాజశ్శుక్రస్త్రిష్టుప్। శుక్రన్తే అన్య దిత్యస్య మన్త్రస్య, భరద్వాజ ఋషిః-శ్శుక్రగ్రహో దేవతా, త్రిష్టుప్ఛన్దః, అధి

దేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత శుక్రగ్రహ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే, శుక్రగ్రహా రాధనే వినియోగః ॥శ్లో॥ ప్రాచ్యాంభృగు ర్భోజకటి ప్రదేశస్సభార్గవః పూర్వముఖ స్వభావః। సపంచకోణే శరథాధిరూఢో దండాక్షమాలా వరదోంబు పాత్రః॥ కుందపుష్ప సమానాభం ముక్తాఫల సమప్రభం। స్థాపయామి సదాభక్త్యా భృగుం దైత్యగురుం ప్రభుం॥ శుక్రస్తే......

న్నిహరాతిరస్తు॥ ఓంభూర్భు వస్సువః॥ శుక్రగ్రహే హాగచ్ఛ, శుక్రగ్రహం, శ్వేతవర్ణం, శ్వేత గంధాను లేపనం, శ్వేతపుష్పం, శ్వేతమాల్యాంబర ధరం, శ్వేతచ్ఛత్ర ధ్వజరథ,పతాకాది శోభితం, దివ్యరథ సమారూఢం, మేరుం ప్రదక్షిణీ కుర్వాణం, శ్వేతాశ్వ వాహనం, ప్రాఙ్ముఖం, పద్మాసనస్థం, చతుర్భుజం, దండాక్షమాలా జటావల్కల ధారిణం, కాంభోజ దేశాధిపతిం, భార్గవస గోత్రం, మన్మథ సంవత్సర చైత్రశుక్లైకాదశ్యాం, భృగువాసరే, మఖానక్షత్ర జాతం, తులావృషభ రాశ్యధిపతిం, కిరీటినం, సుఖాసీనం, పత్నీపుత్రపరివారసహితం, గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే, సూర్యగ్రహస్యప్రాగ్భాగే రాజమాష ధాన్యస్యోపరి, పంచ కోణాకార మండలే స్థాపిత రజతప్రతిమా రూపేణ, శుక్రగ్రహ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిద మాచమనీయం॥...ఇన్ద్రాణీ ... మరత్తేపతిః॥ శుక్ర గ్రహాధి దేవతాం। ఇంద్రాణీం। సాంగాం। సాయుధాం। సవాహనాం శక్తిపుత్ర పరివార సహితాం, శుక్రగ్రహస్య దక్షిణభాగే. ఇన్ద్రాణీమా వాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ ఇన్ద్రమరుత్వ ... క్రవయస్సు యజ్ఞాః॥ శుక్రగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాం-ఇన్ద్రమరుత్వన్తం, సాంగం సా

యుధం, సవాహనం, శక్తిపత్నీ పుత్ర పరివార సహితం, శుక్రగ్రహస్య వామభాగే ఇన్ద్రమరుత్వన్త మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥

శనైశ్చరగ్రహారాధనం

శమగ్ని రగ్నిభి రిలింమిలి శనైశ్చర ఉష్ణిక్-శమగ్ని రగ్నిభి రిత్యస్య మన్త్రస్య, ఇలింమిలి ఋషిః, శనైశ్చరగ్రహో దేవతా, ఉష్ణిక్ఛన్దః-అధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత శనైశ్చరగ్రహప్రసాద సిద్ధ్యర్థేశనైశ్చర గ్రహారాధనే వినియోగః...శ్లో॥ చాపాసనో గృధ్రరథస్సునీలః ప్రత్యఙ్ముఖః కాశ్యపజః ప్రతీచ్యాం।సశూలచాపేషు వరప్రదశ్చ సౌరాష్ట్రదేశే ప్రభవశ్చ సౌరిః॥ ఇంద్రనీల సమానాభం నీలమేఘసమప్రభం, స్థాపయామి సదాభక్త్యా సూర్యపుత్రం శనైశ్చరం ॥ శమగ్ని... అప్రసిధః॥ ఓంభూర్భు వస్సువః॥ శనైశ్చరగ్రహే హాగచ్ఛ, శనైశ్చరగ్రహం, మహాతేజో నీలవర్ణం, నీలగంధానులేపనం, నీలపుష్పం, నీలమాల్యాంబరధరం, నీలచ్ఛత్ర ధ్వజరథ పతాకాదిశోభితం, దివ్యరథసమారూఢం, మేరుంప్రదక్షిణీ కుర్వాణం, గృధ్రరథం, చాపాసనస్థం, ప్రత్యఙ్ముఖం, చతుర్భుజం, శూలాయుధ ధరం, సౌరాష్ట్ర దేశాధిపతిం,కాశ్యపసగోత్రం విభవ సంవత్సర మాఘకృష్ణ చతుర్దశ్యాం। మందవాసరే, ధనిష్ఠా నక్షత్ర జాతం,మకరకుంభరాశ్యధిపతిం, కిరీటినం సుఖాసీనం, పత్నీపుత్రపరివార సహితం,గ్రహమండలే ప్రవిష్టమస్మిన్నధికరణే,సూర్యగ్రహస్య పశ్చిమ దిగ్భాగే, తిలధాన్యస్యోపరి ధనురాకారమండలే స్థాపితాయః ప్రతిమా రూపేణ శనైశ్చరగ్రహ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిదమాచమనీయం॥ యమాయ

సోమగ్ం...అరంకృతః॥ శనైశ్చర గ్రహాధి దేవతాం, యమం, సాంగం సాయుధం సవాహనం, శక్తిపత్నీపుత్ర పరివార సహితం, శనైశ్చరగ్రహస్య దక్షిణభాగే, యమ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ ప్రజాప తేనత్వ...రయీణామ్ ॥ శనైశ్చరగ్రహ ప్రత్యధిదేవతాం, ప్రజాపతిం, సాంగం,సాయుధం,సవాహనం, శక్తిపత్నీ పుత్ర పరివారసహితం, శనైశ్చర గ్రహస్య వామభాగే, ప్రజాపతి మావాహయామిస్థాపయామి పూజయామి ॥

రాహుగ్రహారాధనం

కయానశ్చిత్ర వామదేవో రాహుర్గాయత్రీ। కయాన శ్చిత్రేత్యస్య మంత్రస్య, వామదేవ ఋషిః, రాహుగ్రహో దేవతా, గాయత్రీ ఛన్దః, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత రాహుగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే రాహు గ్రహారాధనే వినియోగః, శ్లో॥ పైఠీనసో బర్బరదేశ జాతశ్శూర్పాసన స్సింహగత స్స్వభావః। యామ్యాననో నైరృత దిక్కరాళోవర ప్రదశ్శూల సచర్మఖడ్గః॥ కాలనీల సమానాభం నీలమేఘ సమన్వితం, స్థాపయామి సదాభక్త్యారాహుం చంద్రార్క మర్దనం ॥ కయానశ్చిత్ర ఆభువ... శచిష్ఠయా వృతా ॥ ఓంభూర్భు వస్సువః, రాహుగ్రహేహాగచ్ఛ, రాహుగ్రహం, నీలవర్ణం, నీలగంధాను లేపనం । నీలపుష్పంనీలమాల్యాంబర ధరం, నీలచ్ఛత్ర ధ్వజరథ పతాకాది శోభితం । దివ్యరథ సమారూఢం, మేరు మప్రదక్షిణీ కుర్వాణం, సింహాసనం, దక్షిణాభి ముఖం, శూర్పాసనస్థం, చతుర్భుజం, కరాళవక్త్రం, ఖడ్గ చర్మవరకరం,

బర్బర దేశాధిపతిం, పైఠీనస గోత్రం, పార్థివ సంవత్సర భాద్రపద పూర్ణిమాయాం, మందవాసరే, పూర్వాభాద్రనక్షత్ర జాతం - కన్యాలగ్న ప్రయుక్తం । కిరీటినం సుఖాసీనం, పత్నీపుత్ర పరివార సహితం । గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే, సూర్యగ్రహస్య నిర్ఋతిదిగ్భాగే, మాష ధాన్యస్యోపరి శూర్పాకార మండలే స్థాపిత సీసప్రతిమారూపేణ, రాహుగ్రహ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్యం మిదంపాద్య మిదమాచ మనీయం ॥ ఆయఙ్గౌః... ప్రియం త్సువః ॥ రాహుగ్రహాధిదేవతాం, గాం, సాంగాం, సాయుధాం సవాహనాం, శక్తిపుత్ర పరివార సహితాం, రాహుగ్రహస్య దక్షిణభాగే, గామావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ నమోఅస్తు సర్పేభ్యో...సర్పేభ్యో నమః॥ రాహుగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాః, సర్పాన్ సాంగాన్, సాయుధాన్, సవాహనాన్, శక్తిపత్నీ పుత్ర పరివార సహితాన్ రాహుగ్రహస్య వామభాగే సర్పానావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥

కేతుగణారాధనం

కేతుంకృణ్వ న్మధుచ్ఛన్ద కేతుర్గాయత్రీ ॥ కేతుంకృణ్వన్నిత్యస్య మన్త్రస్య, మధుచ్ఛన్ద ఋషిః, కేతుగణో దేవతా, గాయత్రీ ఛన్దః, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత, కేతుగణ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే కేతుగణారాధనే వినియోగః ॥ శ్లో॥ ధ్వజాననో జైమిని గోత్రజోన్త ర్వేదేషు దేశేషు విచిత్రవర్ణః । యామ్యాననో వాయుదిశి ప్రఖడ్గ శ్చర్మాసి భిశ్చా

ష్టసుతశ్చ కేతుః॥ భిన్నజిహ్వా సమానాభం నీలోత్పల సమప్రభం। స్థాపయామి సదాభక్త్యా కేతుం రాహు సమప్రభం॥ కేతుంకృణ్వన్న ...రజాయథాః॥ ఓంభూర్భువస్సువః। కేతుగణే హాగచ్ఛ, కేతుగణం చిత్రవర్ణం, చిత్రగంధాను లేపనం, చిత్రపుష్పం, చిత్రమాల్యాంబరధరం, చిత్రచ్ఛత్ర ధ్వజరథ పతాకాదిశోభితం, దివ్యరథ సమారూఢం, మేరు మప్రదక్షిణీ కుర్వాణం, ధ్వజాసనస్థం, దక్షిణాభిముఖం, ద్విబాహుం, గదాధరం-అన్తర్వేది దేశాధిపతిం-జైమినీగోత్రం, కీలకసంవత్సర మార్గ శిర అమాయాం భౌమవాసరే - మూలానక్షత్ర జాతం, మీనలగ్న ప్రయుక్తం-సింహాసనాసీనం - గ్రహమండలే ప్రవిష్ట మస్మిన్నధికరణే-సూర్యగ్రహస్య వాయవ్య దిగ్భాగే కుళుత్థ ధాన్యస్యోపరి ధ్వజాకార మండలే-స్థాపిత కాంస్యప్రతిమా రూపేణ కేతుగణ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదంపాద్య మిద మాచమనీయం॥ సచిత్రచిత్రం ... గృణతేయువస్వ॥ కేతుగణాధి దేవతాం-చిత్రగుప్తం-సాంగం సాయుధం-సవాహనం-శక్తిపత్నీపుత్ర పరి వార సహితం - కేతుగణస్య దక్షిణభాగే - చిత్రగుప్త మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ బ్రహ్మాదేవానాం ... రేభన్న్॥ కుతుగణ ప్రత్యధిదేవతాం - బ్రహ్మాణం-సాంగం - సాయుధం - సవాహనం-శక్తిప త్నీ పుత్ర పరిహార సహితం-కేతుగణస్య వామభాగే, బ్రహ్మాణమావా హయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ స్థాపనానన్తర మిదమర్ఘ్య మిదం పాద్య మిదమాచమనీయం॥ ఇతఃపరం బృహస్పతికేత్వన్తరాళే సర్వే

షాం దేవానా మావాహనం కుర్యాత్। జాతవేదసే ... దురితాత్యగ్నిః॥ బృహస్పతి కేత్వన్తరాళే, దుర్గా మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ గణానాంత్వా ... స్సీదసాదనమ్ ॥ గణపతి మావాహ... ...యామి ॥ క్షేత్రస్య పతినావయగ్ం ... దృశే ॥ క్షేత్రపాలక మా... పూజయామి॥ స్వస్తిదా విశస్పతి ర్వృత్రహా ... అభయఙ్కరః॥ అభయఙ్కర మావాహ...పూజయామి॥ ఇన్ద్రింవో విశ్వతస్పరి ... కేవలః॥ ఇన్ద్రిం లోకపాలక మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ అగ్నిం దూతం ... సుక్రతుమ్॥ అగ్నిం లోకపాలక మా ... పూజయామి॥ యమాయ ... అరఙ్కృతః ॥ యమం లోకపాలక మా ... పూజయామి॥ మోషుణః ... తృష్ణయా సహ॥ నిర్ఋతిం లోకపాలక మా ... యామి॥ ఇమంమే ... రాచకే ॥ వరుణం లోకపాలక మా ... యామి ॥ తవవాయ ... వృణీమహే ॥ వాయుం లోకపాలక మా ... యామి ॥ సోమోధేనుగ్ం ... దదాశదస్మై॥ కుబేరం లోకపాలక మా ... యామి॥ తమిశానం ... స్స్వస్తయే ॥ ఈశానం లోకపాలక మా ... యామి ॥ ఊర్ధ్వఊషుణ ... ర్విహ్వయామహే ॥ ఊర్ధ్వపురుష మా ... యామి ॥ స్యోనాపృధివి ... సప్రథాః॥ పృథివీ మా ... యామి ॥ బ్రహ్మదేవానాం ... రేభన్న్॥ బ్రహ్మాణ మా ... యామి ॥ ప్రణోదేవీసరస్వతీ ... మవిత్ర్యవతు॥ సరస్వతీ మా ... యామి॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే... స్సురే॥ విష్ణుమా ... యామి ॥ సక్షుమివతిత ఉనా . . విహితాధివాచి ॥

లక్ష్మీ మా...యామి ॥ కద్రుద్రాయ...శన్తమగంహృదే ॥ రుద్ర మా...యామి ॥ గౌరీమిమాయ...పరమేవ్యోమన్ ॥ గౌరీ మా... యామి ॥ వాస్తోష్పతే...చతుష్పదే ॥ వాస్తుపురుష మా...యామి । పరంమృత్యో...మోతవీరాన్ ॥ మృత్యు మా...యామి ॥ అపమృత్యు... యజామహే ॥ అపమృత్యు మా...యామి ॥ త్ర్యమ్బకం యజామహే...య్యమామృతాత్ ॥ త్ర్యమ్బక మా...యామి ॥ ఆదిత్ప్రత్నస్య...ద్దిధ్యతేదివా ॥ ఆకాశ మా...యామి ॥ ప్రాణాశిశుర్మహీనాం...భువదధద్విలా ॥ వాయు మా...యామి ॥ ఏషోఉషా...మశ్వినా బృహత్ ॥ అశ్వినీ మా...యామి ॥ ముంచామిత్వా...ప్రముముక్త మేనమ్ ॥ ఇన్ద్రాగ్నీ ఆవాహ...యామి ॥ యదిక్షితాయుర్యది... శతశారదాయ ॥ నిర్ఋతి మావాహ...యామి ॥ సుపర్ణోసి...సువః పత ॥ గరుడ మా...యామి ॥ సంసృష్టం ధనముభయం...అప నిలయన్తామ్ ॥ శత్రుఫల మా...యామి ధన్వనాగా...ప్రదిశోజయేమ ॥ ధన్వన్తరి మా...యామి ॥ శ్లో॥ అచ్యుతః కల్పవృక్షశ్చ అనన్తః కామధేనవః । చిన్తామణిస్తు గోవిన్దో నామత్రయ ముదాహృతమ్ ॥ అచ్యుత మానాహ...యామి ॥ అనన్త మావాహ....యామి॥ గోవిన్దమావాహ ...యామి॥ మంటపస్య చతుర్దిక్షు కలశానావాహ్య । అగ్నేయ కలశ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ నైర్ఋతి కలశ మావా

హాయామి స్థాపయామి పూజయామి ॥ వాయుకలశ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ ఈశానకలశ మావాహయామి స్థాపయామి పూజయామి॥ నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతాభ్యోనమః, మంటపస్థిత ఆవాహితేభ్యస్సర్వేభ్యో దేవేభ్యోనమః ధ్యానాదిషోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్॥ శ్లో॥ నమస్సూర్యాయ సోమాయ మఙ్గళాయ బుధాయచ। గురుశ్శుక్ర శనిభ్యశ్చ రాహవే కేతవే నమః॥ ఇతి ప్రార్థనాం సమర్పయామి॥ అనయా పూజయా మంటపస్థ దేవతా స్సుప్రీతాస్సుప్రసన్నావరదా భవంతు ।

నవగ్రహ జపం

ఆచమ్య, పూర్వోక్త . . . శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ అముకగోత్రః అముక నామధేయః, ధర్మపత్నీ సమేతః, శ్రీమతః, అముక గోత్రస్యాముక నామధేయస్య ధర్మపత్న్యాః నక్షత్రే ప్రథమచరణే, యుక్తగండే ప్రథమ రజోదర్శనేన (పుత్రజననేన, పుత్రికాజననేన) యోదోష స్సముజని తద్దోష పరిహారద్వారా, ఆవయో స్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, (దంపత్యోః, శరీరే వర్తమాన వర్తిష్యమాణ వాతపిత్తశ్లేష్మ కఫోద్భవ కుష్ఠజ్వర పాండుక్షయ శూలాతిసార ధాతుక్షయ వ్రణమేహ భగంధరాది నానారోగ నిదానభూత దురిత క్షయద్వారా, క్షిప్రమేవాయురారోగ్యైశ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం, భూతప్రేత పిశాచాది బాధా నిర్ హరణార్థం సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణాం మధ్యే యేయేగ్రహాః, అరిష్టస్థానేషుస్థితాః, తేషాం గ్రహాణా మనుకూలత్వ సిద్ధ్యర్థం, యేయేగ్రహాః, శుభస్థానేషు స్థితాః, తేషాం గ్రహాణా మత్యన్త శుభ ఫలావాప్త్యర్థం

నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రీత్యర్థం, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత, నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది, నవగ్రహ దేవతా ప్రకాశక మన్త్రజపం కరిష్యే ॥ జపాద్యవసానయోః, అధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతా సహిత, నక్షత్రజపం, నవగ్రహజపంచ కుర్యాత్ ॥ ఆదౌ నక్షత్ర జపం కుర్యాత్ ॥

సూర్యగ్రహ జపం

ఆకృష్ణేనేత్యస్య మన్త్రస్య, హిరణ్యస్తూపఋషిః, సవితాదేవతా, త్రిష్టుప్ఛన్దః, యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత సూర్యగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే, సూర్యగ్రహ ప్రకాశక మన్త్రజపం కరిష్యే ॥ శ్లో॥ పద్మాసనః పద్మకరో ద్విబాహుః పద్మద్యుతి స్సప్త తురఙ్గ వాహః॥ దివాకరో లోకవపుః కిరీటీ మయిప్రసాదం విదధాతు దేవః ॥ ఆకృష్ణేన రజసా వర్తమానో...భువనా విపశ్యన్॥ అగ్నిం దూతం వృణీమహే... సుక్రతుమ్ ॥ కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే...శన్తమగ్ం హృదే ॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత సూర్యగ్రహ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥

చన్ద్రగ్రహ జపం

ఆప్యాయస్వేత్యస్య మన్త్రస్య.........చంద్రగ్రహ ప్రకాశక మంత్రజపం కరిష్యే ॥ శ్లో॥ శ్వేతామ్బర శ్శ్వేతవపుః కిరీటీ శ్వేతద్యుతి ర్దండధరో ద్విబాహుః । చన్ద్రోఽమృతాత్మా వరదఃకిరీటీ శ్రేయాంసిమహ్యం విదధాతు దేవః ॥ ఆప్యాయ స్వసమేతుతే...వాజస్య సఙ్గథే ॥ అప్సుమే సోమోఅబ్రవీ...విశ్వ భేషజీః । గౌరీమిమాయ సలిలాని...ప

ర్షమే వ్యోమః ॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత చం
ద్రగ్రహ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥

అఙ్గారకగ్రహ జపం

అగ్నిర్మూర్ధేత్యస్య మంత్రస్య . . . అంగారకగ్రహ ప్రకాశక మం
త్రజపం కరిష్యే ॥ శ్లో॥ రక్తామ్బరో రక్తవపుః కిరీటీ చతుర్భుజో మేషగ
మో గదాభృత్ । ధరాసుత శ్శక్తిధరశ్చ శూలీ సదామ మస్యా ద్వరదః
ప్రశాన్తః ॥ అగ్నిర్మూర్ధా దివః కకుత్పతిః...రేతాగ్ంసి జిన్వతి ॥ స్యోనా
పృథివి భవానృక్షరా . . . స్సప్రథాః ॥ క్షేత్రస్య పతినా వయగ్ం...మృ
డాతీదృశే ॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత అంగారక
గ్రహ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥

బుధగ్రహ జపం

ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే త్యస్య మంత్రస్య...బుధగ్రహ ప్రకాశక మం
త్రజపం కరిష్యే ॥ శ్లో॥ పీతామ్బరః పీతవపుః కిరీటీ చతుర్భుజో దండధ
రశ్చ సౌమ్యః। చర్మాసి ధృత్సోమ సుతస్సుమేరు స్సింహాధిరూఢో వరదో
బుధశ్చ ॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజా...త్వాయితన్తు మేతమ్॥ ఇదంవిష్ణు
ర్విచక్రమే...పాగ్ంసురే ॥ సహస్రశీర్షా పురుషస్సహ...తిష్ఠద్దశాఙ్గు
లమ్ ॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహిత బుధగ్రహ ప్రసా
ద సిద్ధిరస్తు ॥

బృహస్పతిగ్రహ జపం

బృహస్పతే అతి యదర్యేత్యస్య మన్త్రస్య ... బృహస్పతిగ్రహ ప్రకాశక మంత్రజపం కరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణాంబర స్స్వర్ణవపుః కిరీటీ చతుర్భు జోదేవ గురుః ప్రశాన్తః। తథాఽసి దండాచ కమండలుంచ తథాక్షసూత్రం వర దోఽస్తు మహ్యం॥ బృహస్పతే అతి యదర్యో . . ద్రవిణంధేహి చిత్రమ్॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం..యోని మసతశ్చ వివః॥ ఇన్ద్రంవో విశ్వతస్పరి...అస్మాకమస్తు కేవలం॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత బృహస్పతిగ్రహ ప్రసాదసిద్ధిరస్తు॥

శుక్రగ్రహ జపం

శుక్రన్తే అన్యదిత్యస్య మంత్రస్య . . శుక్రగ్రహ ప్రకాశక మన్త్ర జపం కరిష్యే॥ శ్లో॥ శ్వేతాంబర శ్శ్వేతవపుః కిరీటీ చతుర్భుజో దైత్య గురుః ప్రశాన్తః। తథాఽసి దండాచ కమండలుంచ తథాక్ష సూత్రం వరదోఽస్తు మహ్యం॥ శుక్రన్తే ... న్నిహరాతిరస్తు॥ ఇన్ద్రాణీ...మరత్తేపతిః॥ ఇన్ద్రమరుత్వ ... యాజ్ఞాః॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత శుక్రగ్రహ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥

శనైశ్చరగ్రహ జపం

శమగ్నిరగ్నిభి రిత్యస్య మన్త్రస్య...శనైశ్చరగ్రహ ప్రకాశక మన్త్ర జపం కరిష్యే॥ శ్లో॥ నీలద్యుతి ర్నీలవపుః కిరీటీ గృధ్రస్థితశ్చాపకరో

ధనుష్మాన్। చతుర్భుజ స్సూర్యసుతః ప్రశాన్త స్సదాస్తు మహ్యం వర మన్దగామీ॥ శమగ్నిరగ్నిభిస్కరచ్ఛన్న స ... అపస్రిధః॥ యమాయ సోమగ్ం సునుత...అరజ్కృతః॥ ప్రజాపతేనత్వ దేతాన్యన్యోవిశ్వా ... పతయో రయీణామ్॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత శనైశ్చరగ్రహ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥

రాహుగ్రహ జపం

కయానశ్చిత్రేత్యస్య మంత్రస్య...రాహుగ్రహ ప్రకాశక మంత్రజపం కరిష్యే ॥శ్లో॥ నీలామ్బరో నీలవపుఃకిరీటీ కరాళవక్త్రః కరవాల శూలీ। చతుర్భుజ శ్చర్మధరశ్చ రాహుస్సింహాధిరూఢో వరదోస్తుమహ్యం ॥ కయానశ్చిత్ర ఆభువదూతీ...శచిష్ఠయా వృతా॥ ఆయఙ్గః పృశ్నిరక్రమీ...ప్రియంత్సువః॥ నమోఅస్తుసర్వేభ్యో యేకేచ...... సర్పేభ్యోనమః॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహితరాహుగ్రహ ప్రసాదసిద్ధిరస్తు॥

కేతుగణ మన్త్రజపం

కేతుంకృణ్వన్నిత్యస్య మన్త్రస్య ... కేతుగణ ప్రకాశక మన్త్రజపం కరిష్యే ॥ శ్లో॥ ధూమ్రోద్విబాహు ర్వరదో గదాభృ ద్గృధ్రాసనస్థో వికృతాననశ్చ । కిరీటకేయూర విభూషితాఙ్గః స్సదాస్తుమే కేతుగణః ప్రశాన్తః ॥ కేతుంకృణ్వన్న కేతవే... సముషద్భి రజాయథాః ॥ సచిత్ర

చిత్రం చిత్రయ న్తమస్మే...గృణతే యువస్వ ॥ బ్రహ్మాదేవానాం పద వీఃకవీనా...పవిత్రమత్యేతి రేభన్న ॥ యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత కేతుగణ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ జాతవేదసే సునవామ... దురితాత్యగ్నిః ॥ దుర్గాప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ గణానాంత్వా...సాదనమ్ ॥ గణపతి ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ క్షేత్రస్యపతినా...మృడాతీదృశే ॥ క్షేత్ర పాలక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ స్వస్తిదా విశస్పతిర్... అభయఙ్కరః ॥ అభ యఙ్కర ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ ఇన్ద్రంనో విశ్వతస్పరి...కేవలః ॥ ఇన్ద్ర లోక పాలక ప్రసాదసిద్ధిరస్తు ॥ అగ్నిందూతం...సుక్రతుమ్ ॥ అగ్నిలోక పాలక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ యమాయ...అరఙ్కృతః ॥ యమలోక పాల క ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ మోషణఃపరా...తృష్ణయాసహ ॥ నిర్ఋతి లో కపాలక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ ఇమంమేవరుణ...రాచకే ॥ వరుణలోకపా లక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ తవవాయ వృతస్పతే...వృణీమహే ॥ వాయు లోకపాలక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ సోమోధేనుగ్ం...దదాశదస్మై ॥ కు బేరలోకపాలక పాలకప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ తమీశానం...స్వస్తయే ॥ ఈశానలోకపాలక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ ఊర్ధ్వఊషణ...ర్విహ్వయామ హే ॥ ఊర్ధ్వపురుష ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ స్యోనాపృథివి...సప్రథాః ॥ పృథివీ ప్రసాదసిద్ధిరస్తు ॥ బ్రహ్మదేవానాం...రేభన్ ॥ బ్రహ్మణ్యప్ర

సాద సిద్ధిరస్తు॥ ప్రణోదేవీ...ధీనా మవిత్ర్యవతు॥ సరస్వతీప్రసాదసిద్ధి రస్తు॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే...సురే॥ విష్ణుప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ సక్తుమి వతిత ఉనా...హాచి॥ లక్ష్మీప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ కద్రుద్రాయ ప్రచేతసే ...హృదే॥ రుద్రప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ గౌరీమిమాయ...వర్తమేవ్యోమన్॥ గౌరీప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ వాస్తోష్పతే ... శంచతుష్పదే॥ వాస్తుపురుషప్ర సాద సిద్ధిరస్తు॥ పరంమృత్యో...మోతవీరాన్॥ మృత్యుప్రసాద సిద్ధిర స్తు॥ అపమృత్యు ... యజామహే॥ అపమృత్యు ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ త్ర్యమ్బకం యజామహే ... మృతాత్॥ త్ర్యమ్బక ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ ఆదిత్ప్రత్నస్య...దివా॥ అకాశ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు ॥ క్రాణాశిశుర్... దధద్రివా॥ వాయు ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ ఏషోఉషా ... మశ్వినాబృహత్॥ అశ్వినీ ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ ముంచామిత్వా...ముక్తమేనమ్॥ ఇన్ద్రాగ్ని ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ యదిక్షితా యుర్యది...శారదాయ॥ నిర్ఋతి ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ సుపర్ణోసి గరుత్మాన్....... సువఃపత॥ గరుడప్రసాద సిద్ధరస్తు॥ సంసృష్టం ధనముభయం....నిలయన్తామ్॥ శత్రుఫల ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ ధన్వనాగా ధన్వనా, జింజయేమ...యేమ॥ ధన్వన్తరి ప్రసాద సిద్ధిరస్తు॥ శ్లో॥ అచ్యుతః కల్పవృక్షశ్చ అనన్తః కామధేనవః। చింతామ ణిస్తుగోవిన్దో నామత్రయ ముదాహృతం॥ అచ్యుతానన్త గోవింద ప్రసాద

సిద్ధిరస్తు ॥ శ్లో॥ త్రియమ్బక మహాదేవ త్రాహిమాం శరణాగతం । జన్మ మృత్యు జరారోగైః పీడితం కర్మబన్ధనైః । తావక స్త్వద్గతప్రాణ స్త్వచ్చిత్తోహం సదామృడ । ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం జపేన్మంత్రం త్రియమ్బకం॥

క్షీరతర్పణ విధిః

గోమయేన చతురశ్రం స్థండిల ముపలిప్య । తత్రరంగవల్యాదిభి రలంకృత్య। తదుపరి తండులాన్నిక్షిప్య । తేషు, గుడమిశ్ర క్షీరకుంభం నిధాయ । తస్మిన్, పంచపల్లవాని, నవరత్నానిచ నిక్షిప్య । తత్కుంభే, ఆదిత్యాది నవగ్రహ పూజాం కుర్యాత్ । తేవక్షీ రేణ, నక్షత్ర పూర్వ కాదిత్యాది నవగ్రహ తర్పణాని కుర్యాత్ ॥

అథక్షీర తర్పణమ్

ఆచమ్య ... పూర్వోక్త... శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ గోత్రః నామ ధేయః ధర్మపత్నీసమేతః, శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మ పత్న్యాశ్చ... నక్షత్రపూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ జపదశాంశ క్షీరతర్ప ణాని కరిష్యే ॥ తర్పణా ద్యవసానయోః అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత, నక్షత్రతర్పణం, నవగ్రహ తర్పణానిచ కుర్యాత్॥ ఆదౌ నక్షత్ర తర్పణం కుర్యాత్ ॥ తతః, ఆకృష్ణేనేతస్య మంత్రస్య హిరణ్యస్తూప ఋషిః । సవితా దేవతా। త్రిష్టుప్ఛన్దః । యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత, సూర్యగ్రహ ప్రసాద సిద్ధ్యర్థం, సూర్యగ్రహ క్షీర తర్పణం కరిష్యే ॥ ఆకృష్ణేనరజసా ... భువనా విపశ్యన్ ॥ క్షీరేణ,

సూర్యగ్రహం తర్పయామి॥ అగ్నిందూతం ... స్సుక్రతుమ్॥ క్షీరేణ, సూర్యగ్రహాధిదేవతాం, అగ్నిం తర్పయామి॥ కద్రుద్రాయ......శన్త మగ్‌ంహృదే॥ క్షీరేణ, సూర్యగ్రహ ప్రత్యధిదేవతాం రుద్రం తర్పయామి॥ ఏవం ప్రకారేణ నవగ్రహ తర్పణాని కుర్యాత్॥

సర్వాసుదిక్షు, హస్తమాత్ర సమంకుండంఖాత్వా॥ అష్టదిక్షు, అశ్వత్థ దళాకార వక్త్రసహితమేఖలాత్రయం నిర్మాయ। తస్మిఞ్జుహుయాత్॥

అథ నవగ్రహ హోమః

ఆచమ్య - పూర్వోక్త ... శుభతిథౌ, శ్రీమాఞ్గోత్రః నామధేయః, ధర్మపత్నీసమేతః,శ్రీమతః, గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీ పరమేశ్వరప్రీత్యర్థఞ్ం,మమధర్మపత్నాశ్శః, నక్షత్రే ప్రథమచరణే యుక్త గండే ప్రథమ రజోదర్శనేన (పుత్రజననేన-పుత్రికాజననేన) యోదోషస్సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా ఆవయోస్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థఞ్ం, నక్షత్ర పూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతాప్రీత్యర్థఞ్ం, సమిదాజ్య చరుప్రీహిభిశ్చతుర్విధ హోమంకరిష్యే॥ తదఙ్గ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే॥ అగ్నే రుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాన్తే॥ తతస్స్రుచ్యుపస్తీర్య, చరుమధ్యాద్ద్విరవదాయ। అభిఘార్య। హవిః ప్రత్యభిఘార్య। ఓంఅగ్నయేస్వాహా। అగ్నయ ఇదంనమమ॥ ఇతి ముఖాహుతిం హుత్వా॥ విధిప్రకారేణ ఆదౌ నక్షత్రహోమంకుర్యాత్॥ హోమా ద్యవసానయోః అధిదేవతా ప్రత్యధి దేవతాసహిత నక్షత్ర హోమం నవగ్రహహోమంచ కుర్యాత్॥

(జిల్లేడు) అర్క సమిధ మాదిత్యాయ (గోధుమలు)

ఆకృష్ణేన రజసా వర్తమానో ... నివేశ్యన్త్స్వాహా ॥ సూర్యగ్రహా యేదంనమమ ॥ అగ్నిందూతం ... సుక్రతుగ్గ్‌స్వాహా॥ సూర్యగ్రహాధి దేవతాయై అగ్నయఇదంనమమ॥ కద్రుద్రాయ...హృదేస్వాహా॥ సూర్యగ్రహ ప్రత్యధిదేవతాయై రుద్రా యేదంనమమ॥

(మోదుగు) పాలాశీగ్ం సోమాయ (బియ్యం)

ఆప్యాయస్వస ... సఙ్గథేస్వాహా॥ చంద్రగ్రహా యేదంనమమ॥ అప్సుమే సోమో...భేషజీస్స్వాహా॥ చంద్రగ్రహాధిదేవతాభ్యఃఅద్భ్యఇదం నమమ॥ గౌరీమిమాయ ... పరమేవ్యోమన్త్స్వాహా॥ చంద్రగ్రహ ప్రత్యధిదేవతాయై గౌర్యా ఇదంనమమ॥

(చండ్ర) ఖాదిర మఙ్గారకాయ (కందులు)

అగ్నిర్మూర్ధా...జిన్వతిస్వాహా ॥ అంగారకగ్రహాయేదంనమమ॥ స్యోనాపృథివి ... సప్రథాస్స్వాహా ॥ అంగారక గ్రహాధిదేవతాయై పృథివ్యా ఇదంనమమ॥ క్షేత్రస్య పతినా ... దృశేస్వాహా॥ అంగారక గ్రహప్రత్యధిదేవతాయై క్షేత్రపాలకా యేదంనమమ॥

(ఉత్తరేణి) అపామార్గం బుధాయ (పెసలు)

ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ... మైతగ్గ్‌స్వాహా॥ బుధగ్రహా యేదంనమమ॥

ఇదంవిష్ణు ర్విచక్రమే ... స్సురేస్వాహా॥ బుధగ్రహాధి దేవతాయై విష్ణవ ఇదంనమమ। సహస్రశీర్షా ... ద్దశాఙ్గుళ లగ్గ్‌స్వాహా। బుధగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాయై నారాయణా యేదంనమమ॥

(రావి) అశ్వత్థం బృహస్పతయే (శనిగెలు)

బృహస్పతే అతి యదర్యో...చిత్రగ్గ్ స్వాహా॥ బృహస్పతిగ్రహా యేదంనమమ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానం ... వివస్స్వాహా॥ బృహస్పతి గ్రహాధి దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదంనమమ॥ ఇన్ద్రింవో విశ్వతస్పరి... కేవలస్స్వాహా॥ బృహస్పతిగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాయై ఇన్ద్రా యేదంనమమ॥

(మేడి) ఔదుమ్బరగ్ం శుక్రాయ (బొబ్బర్లు)

శుక్ర న్తేఅన్యద్య ... రాతిరస్తుస్వాహా॥ శుక్రగ్రహాయేదంనమమ॥ ఇన్ద్రాణీ మాసు ... పతిస్స్వాహా॥ శుక్రగ్రహాధి దేవతాయై ఇన్ద్రాణ్యా ఇదంనమమ॥ ఇన్ద్రమరుత్వ ... యజ్ఞాస్స్వాహా॥ శుక్రగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాయై ఇంద్రమరుత్వత ఇదంనమమ॥

(జంబి) శమీగ్ం శనైశ్చరాయ (నువ్వులు)

శమగ్ని రగ్నిభి స్కర్‌చ్ఛన్నస్త...అప్రసిధస్స్వాహా॥ శనైశ్చర గ్రహా యేదంనమమ॥ యమాయ ... కృతస్స్వాహా॥ శనైశ్చరగ్రహాధి దేవతాయై యమా యేదంనమమ॥ ప్రజాపతేనత్వ ... రయీణాగ్‌స్వాహా॥ శనైశ్చరగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాయై ప్రజాపతయ ఇదంనమమ॥

(౫౮౯) రాహవే దూర్వాః (మినుములు)

కయానశ్చిత్ర ఆభువ ... వృతాస్వాహా॥ రాహుగ్రహా యేదం నమమ ॥ ఆయఙ్గాః పృశ్నిరక్రమీ... ప్రయంత్సువస్స్వాహా ॥ రాహుగ్రహాధి దేవతాయైగవ ఇదంనమమ॥ నమోఅస్తు సర్పేభ్యో ... నమస్స్వాహా॥ రాహుగ్రహ ప్రత్యధి దేవతాభ్య స్సర్పేభ్య ఇదంనమమ ॥

(దర్భ) కేతవే కుశాః (ఉలవలు)

కేతుంకృణ్వన్న కేతవే ... రజాయథా స్వాహా ॥ కేతుగణాయేదంనమమ॥ సచిత్రచిత్రం ... గృణతే యువస్వ స్వాహా॥ కేతుగణాధి దేవతాయై చిత్రగుప్తా యేదంనమమ॥ బ్రహ్మాదేవానాం ... రేభన్త్స్వాహా॥ కేతుగణ ప్రత్యధి దేవతాయై బ్రహ్మణ ఇదంనమమ॥

ఇతఃపరం కేవలాజ్యహోమః కర్తవ్యః। స్రుచాజ్యమాదాయ.

జాతవేదసే ... త్యగ్నిస్స్వాహా॥ దుర్గాయా ఇదంనమమ॥ ౧ గణానాంత్వా...సాదనస్గ్స్వాహా॥ గణపతయ ఇదంనమమ ॥౨॥ క్షేత్రస్య పతినా ... దృశేస్వాహా॥ క్షేత్రపాలకా యేదంనమమ ॥౩॥ స్వస్తిదా విశస్పతి ... అభయఙ్కర్తస్వాహా॥ అభయంకరా యేదంనమమ॥ ౪॥ ఇన్ద్రింవో ... కేవలస్స్వాహా॥ ఇన్ద్రాయలోకపాలకాయేదంనమమ। ॥౫॥ అగ్నిందూతం...త్రుగ్గ్స్వాహా॥ అగ్నయేలోకపాలకాయేదనంనమమ॥౬॥

యమాయ...కృత్తస్వాహా ॥ యమాయలోకపాలకా యేదంనమమ ॥౭॥ మోషణః...స్సహస్వాహా ॥ నిర్ఋుతయే లోకపాలకా యేదంనమమ ॥ అపఉపస్పృశ్య ॥ ఇమంమే...రాచక్రేస్వాహా ॥ వరుణాయ లోకపాలకా యేదంనమమ ॥ తవవాయ...మహేస్వాహా ॥ వాయవేలోకపాలకా యేదం నమమ ॥ సోమోధేనుగ్ం...దస్మైస్వాహా ॥ కుబేరాయ లోకపాలకా యేదంనమమ ॥ తమీశానం...స్స్వ స్తయేస్వాహా ॥ ఈశానాయ లోక పాలకా యేదంనమమ ॥ ఊర్ధ్వఊషణ...మహేస్వాహా ॥ ఊర్ధ్వ పురుషా యేదంనమమ ॥ స్యోనాపృథివి...స్సప్రథాస్స్వాహా ॥ పృథివ్యాఇదం నమమ ॥ బ్రహ్మదేవానాం... రేభన్త్స్వాహా ॥ బ్రహ్మణఇదంనమమ ॥ ప్రణోదేవీ—వతుస్వాహా ॥ సరస్వత్యా ఇదంనమమ ॥ ఇదంవిష్ణు... స్సురేస్వాహా ॥ విష్ణవ ఇదంనమమ ॥ సక్తుమివతితౌ...వాచిస్వాహా ॥ లక్ష్మ్యై ఇదంనమమ ॥ కద్రుద్రాయ...హృదేస్వాహా ॥ రుద్రా యేదం నమమ ॥ గౌరీమిమాయ...వ్యోమన్త్స్వాహా ॥ గౌర్యా ఇదంనమమ ॥ వాస్తోష్పతే...చతుష్పదేస్వాహా ॥ వాస్తుపురుషా యేదంనమమ ॥ పరం మృత్యో...వీరాన్త్స్వాహా ॥ మృత్యవ ఇదంనమమ ॥ అపమృత్యు... యజామహే స్వాహా॥ అపమృత్యవ ఇదంనమమ ॥ త్ర్యంబకం...మృతాత్స్వాహా ॥ త్ర్యమ్బకా యేదంనమమ ॥ ఆదిత్యప్రత్నస్య...దివాస్వాహా॥

ఆక్రాశా యేదంనమమ॥ క్షాత్రిణాశిశుర్ ... ద్విభాసాస్వాహా॥ వాయవఇదం నమమ॥ ఏషోష్టఏషా ... బృహద్భాస్వాహా॥ అశ్విభ్యాం ఇదంనమమ॥ షుం డామిత్వా ... మేన్నగ్గ్‌స్వాహా॥ ఇంద్రాగ్నిభ్యా మిదంనమమ॥ యదిక్షి తాయుర్యది ... దాయస్వాహా॥ నిర్‌ఋతయ ఇదంనమమ॥ అపఉప స్పృశ్య॥ సుపర్ణోసి ... సువఃపతస్వాహా॥ గరుడా యేదంనమమ॥ సం సృష్టం ... నిలయన్తాదిస్వాహా॥ శత్రవ ఇదంనమమ॥ ధన్వనాగా... ప్రదిశోజయేమస్వాహా॥ ధన్వన్తరయ ఇదంనమమ॥ అచ్యుతాయస్వా హా॥ అచ్యుతా యేదంనమమ॥ అనన్తాయస్వాహా॥ అనన్తా యేదం నమమ॥ గోవిన్దాయస్వాహా॥ గోవిన్దా యేదంనమమ॥ తత స్స్రుచ్యు పస్తీర్య-ఉత్తరార్ధా త్సకృ త్స్విష్టకృతేవదాయ। ద్విరభిఘార్య। నహవిః ప్రత్యభిఘార్య॥ హవ్యవాహ మభిమాతి షాహమ్। రక్షోహణం పృత నాసుజిష్ణుమ్। జ్యోతిష్మన్తం దీద్యతం పురన్ధిమ్। అగ్నిగ్గ్ స్విష్టకృతమా హువేమ। స్విష్టమగ్నే అభితత్పృణాహి। విశ్వాదేవ పృతనా అభిష్య। ఉరుంనఃపన్థా ప్రదిశ న్విభాహి। జ్యోతిష్మద్ధేహ్యజరన్న ఆయుస్స్వాహా (ఇత్యుత్తరార్ధ పూర్వార్ధే) అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదంనమమ॥ ఇధ్మసన్న హనా న్యద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయ తన్తిచరాయేదం నమమ। అపఉపస్పృశ్య, అస్యకర్మణః, హోమప్రతిష్ఠా సిద్ధ్యర్థం,వృద్ధి కామఃజయాదిహోమ ఙ్కరిష్యే॥ జయాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతంకుర్యాత్॥ అత్రబర్హిస్సమంజనం కృత్వా, శమ్యా అపోహ్య, ఉత్తరపరిషేచనా త్పూర్వం పూర్ణాహుతిం కుర్యాత్॥

జపాది ధారాదత్తం

హేయజమాన, త్వన్నిమిత్తేన, మయాకృతేన, నక్షత్ర పూర్వకా దిత్యాది నవగ్రహ జపేన, తద్దశాంశ క్షీరతర్పణేన, తద్దశాంశ హోమేన చానేన పుణ్యేన, త్వం, పుణ్యవాన్ భవ । ఇత్యుదకం యజమానస్య హస్తే దద్యాత్ ॥ శతమానం భవతి...ప్రతితిష్ఠతి ॥

నవగ్రహదానాని

ఆచమ్య పూర్వోక్త .... శుభతిథౌ, శ్రీమాన్ గోత్రః నామధేయః ధర్మపత్నీ సమేతః శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య, మమ ధర్మపత్న్యాః పూర్వాషాఢా నక్షత్రే ప్రథమచరణే యుక్తగండే ప్రథమ రజోదర్శనేన (పుత్రజననేన-పుత్రికాజననేన) యోదోష స్సమజని తద్దోష పరిహారద్వారా, ఆయో స్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహిత నక్షత్ర పూర్యకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా ప్రీత్యర్థం, తత్త ద్ధాన్యదానాని కరిష్యే ॥ ప్రాఙ్ముఖాః ప్రయచ్ఛన్తి, ప్రత్యఙ్ముఖాః ప్రతిగృహ్ణాతే ॥ ప్రతిగ్రహీతారం బ్రాహ్మణ మభ్యర్చ్య ॥ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం । సుఖాసనం । ఉభాభ్యా మిదంవాం పాద్యం । సుపాద్యం, పూర్వం దక్షిణ పాదం ప్రక్షాళ్య । తతో వామపాదం ప్రక్షాళయేత్ । ప్రక్షాళయితారం దక్షిణబాహు ముపస్పృశ్య ॥—నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గో బ్రాహ్మణ హితాయచ । జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమో నమః ॥ నమో స్త్వనన్తాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరు బాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే। సహస్రకోటీ యుగధారిణేనమః ॥ ఇతి పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య ॥ ప్రతిగ్రహీతా బ్రాహ్మణో మయిమహఇతి యజుషాత్మానం ప్రత్యభి మృశేత్ । మయిమహో

మయ్యుయశో మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ।। అప ఉపస్పృశ్య ।। శ్రీ మహావిష్ణు స్వరూపా బ్రాహ్మణాః, యథాభాగశామీవో గన్ధాః, సుగన్ధాః, అలఙ్కరణార్థా ఇమే అక్షతాః, సన్త్వక్షతాః । సకలారాధనై శ్శోభనమస్తు ।। ఓం భూర్భువస్సువః । తథ్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి । ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ।। ఇత్యద్భిః ప్రోక్ష్య ।। అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహిత' నక్షత్రమన్త్రాన్ పఠిత్వా ।। అస్మై బ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపాయ, యజుశ్శాఖాధ్యాయినే, గోత్రోద్భవాయ' నామ బ్రాహ్మణాయ ప్రతిగ్రహీత్రే ।। శ్రీమాన్, గోత్రః నామధేయః దాతా ధర్మపత్నీ సమేతోహం, ఆవయోస్సకలగండ దుర్దోష పరిహారార్థం, అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహిత నక్షత్ర ప్రీతయే శ్వేతతండులాన్ తుభ్యమహం సమ్ప్రదదే నమమ ।। దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవే । అశ్వినో ర్బాహుభ్యామ్ ।। పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి ।। శ్రేయసే ప్రతిగృహ్ణాతు ।। ఏతద్దాన సాద్గుణ్యార్థం సదక్షిణ తామ్బూలం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదే నమమ ।। శతమానమ్భవతి శతాయుః పురుషశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతితిష్ఠతి ।।

ఏవం ప్రకారేణ—సూర్యగ్రహ ప్రీతయే గోధూమాన్ దద్యాత్ ।। చంద్రగ్రహ ప్రీతయే శ్వేతతండులాన్ దద్యాత్ ।। అంగారకగ్రహ ప్రీతయే ఆఢకాన్ దద్యాత్ ।। బుధగ్రహప్రీతయే ముద్గాన్ దద్యాత్ ।। బృహస్పతిగ్రహ ప్రీతయే చణకాన్ దద్యాత్ ।। శుక్రగ్రహ ప్రీతయే రాజమాషాన్ దద్యాత్ ।। శనైశ్చరగ్రహ ప్రీతయే తిలతండులాన్

దద్యాత్॥ రాహుగ్రహ ప్రీతయే మాషాన్ దద్యాత్॥ కేతుగణ ప్రీతయే కుళుత్థాన్ దద్యాత్॥ దుర్గా గణపతి క్షేత్రపాలకాభయఙ్కర ప్రీతయే శ్వేత తణ్డులాన్ దద్యాత్॥ అపమృత్యు ప్రీతయే, అయఃఖండ కార్పాస లవణాన్ దద్యాత్॥ బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వర ప్రీతయే, వ్రీహీన్ దద్యాత్॥

పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య॥ పూర్వోక్త...శుభతిథౌ, శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం, మంటపస్థిత దేవతానాం పునఃపూజాం కరిష్యే॥ మంటపస్థిత దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోప్రచార పూజాం కుర్యాత్॥ అనయా ధ్యానా వాహనాది షోడశోపచార పూజయా భగవాం త్సర్వాత్మకః నక్షత్రపూర్వకాదిత్యాది నవగ్రహ దేవతా స్సుప్రీతా స్సుప్రసన్నా వరదాభవన్తు॥ యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్త...దేవాః॥ మంటపస్థదేవతాః యథాస్థానం ప్రవేశయామి॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త...ర్థం మంటపదానం కరిష్యే॥ పూర్వోక్తమేవ బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య। మంటపం దద్యాత్॥ తత శ్చతుర్దిక్షు కలశోదకం ఆపోహిష్ఠామయోభువ ఇతి, తిసృభిః, హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయఃపావకా ఇతిచతసృభిః. పవమాన స్సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన, నమకేన, చమకేన పురుషసూక్తేన, దశ శాన్తిభిః, ఋత్విజో దంపత్యో శ్శిరసిమార్జయేయుః। తతో యజమానః నూతనవస్త్రాణి ధృత్వాశీర్వచనం ప్రాప్య, బ్రాహ్మణేభ్యో ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణా తాంబూలాని దద్యాద్బ్రాహ్మణా న్భోజయే దిత్యాహభగవాన్బోధాయనః॥

....అత్రశ్లోకాః....

గ్రహమండలాని

శ్లో॥ భానుస్తు మండలాకారం సోమస్తు చతురశ్రకమ్। అంగారకం త్రికోణన్తు బుధం బాణాకృతిం తథా। చతురశ్రం గురుంవిన్ద్యాత్పంచాశ్రం భార్గవం తథా। ధనుస్తుల్యం శనింవిన్ద్యా ద్రాహుం శూర్పాకృతిం తథా। కేతవస్తు ధ్వజాకారా గణేశం తత్స్వరూపిణమ్॥

గ్రహమన్త్రాః

వాక్యమ్॥ ఆ కృష్ణే నాగ్నింధూతం క్రద్రుద్రాయే త్యాదిత్యాయ॥ ఆప్యాయస్వాప్సుమే గౌరీమిమాయేతి సోమాయ.। అగ్నిర్మూర్ధా స్యోనాపృథివీ క్షేత్రస్య పతినావయ మిత్యంగారకాయ॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నేదం విష్ణు స్సహస్రశీర్షాపురుష ఇతి బుధాయ॥ బృహస్పతే బ్రహ్మజజ్ఞాన మిన్ద్రింవోవిశ్వతస్పరీతి బృహస్పతయే॥ శుక్రన్తేఅన్య దిన్ద్రాణీ స్ద్రిమరుత్వ శ్శుక్రాయ॥ శమగ్ని రయమాయ ప్రజాపతేనేతి శనైశ్చరాయ॥ కయానశ్చిత్ర ఆయంగౌ ర్నమోఅస్తు సర్పేభ్యఇతి రాహవే ॥ .... కేతుంకృణ్వన్ సద్రితచిత్రం బ్రహ్మదేవానా మితికేతవే॥

గ్రహదేశాః

శ్లో॥ కళింగో యామునశ్చైవ అవన్తీ మగధ స్తథా। సిన్ధుకాంభోజ సౌరాష్ట్రః బర్బరో న్తర వేదిచ। గ్రహాణాం దేశనామాని మునిభిః కీర్తితానితు॥...కించ॥శ్లో॥ ఉత్పన్నోర్కః కళింగేషు యమునాయాంచ చంద్రమాః! అంగారక స్త్వవంత్యాంచ మగధాయాం హిమాంశుజః। సింధుదేశే గురుర్జాత శ్శుక్రో భోజకటేతథా॥ శనైశ్చరస్తు సౌరాష్ట్రే రాహు ర్వైరాటినాంపురే। అన్తర్వేద్యాం తథాకేతు రిత్యేతా గ్రహభూమయః॥

గ్రహగోత్రాణి

శ్లో॥ ఆదిత్యః కాశ్యపే గోత్రే ఆత్రేయ శ్చన్ద్రమా భవేత్ భారద్వాజో భవేద్భౌమస్తథా త్రేయస్తుసోమజః । గురుశ్చైవాంగిరో గోత్రే శుక్రోవై భార్గవస్తథా। శనిఃకాశ్యప ఏవాథ రాహుఃపైఠీనస స్తథా। కేరవో జైమినీయాశ్చ గ్రహగోత్రాణి కీర్తయేత్॥

గ్రహవత్సరాః

శ్లో॥ ప్రభవోనంద నాక్షయ్య సౌమ్య అంగీర మన్మథాః। విభవః పార్థివశ్చైవ కీలకో గ్రహవత్సరాః॥

నవగ్రహాణాం జన్మాబ్ద మాస వక్ష తిథివార నక్షత్ర నిర్ణయః

శ్లో॥ ప్రభవాబ్దే మాఖకృష్ణ సప్తమ్యాం రవివాసరే। విశాఖభే రవిర్జాత స్సర్వగ్రహ పతిఃపురా॥...శ్లో॥ పూర్ణిమాయాం కార్తికికే కృత్తికా స్విన్దువాసరే। అజనిష్ట నిశానాథః పురానందన వత్సరే॥... శ్లో॥ కుజశ్శుక్ల త్రయోదశ్యాం శ్రావణే క్షయవత్సరే। పూర్వాషాఢా ఖ్య తారాయాం జాతో భూత్కుజవాసరే॥... శ్లో॥ సౌమ్యస్సౌమ్యే సౌమ్యవారే బహులై కాదశీ తిథౌ। భరణ్యాం జ్యేష్ఠమాసేచ తారా యా ముదభూ ద్విధోః॥...శ్లో॥ అంగీరసాబ్దే వైశాఖే శుక్లపక్షే స్వవా సరే। ఏకాదశ్యా ముత్తరాయా ముద్భూతో వాక్పతిఃపురా॥...... శ్లో॥ మన్మథాబ్దే చైత్రమాసే శుక్లపక్షే భృగోర్దినే। ఏకాదశ్యాం దై త్యగురు ర్మఖక్షే-ఒజని కేవలమ్॥ ...శ్లో॥ మాఖమాసే సూర్యసుతః కృష్ణపక్షే స్వవాసరే। చతుర్దశ్యాం ధనిష్ఠాయాం జాతో విభవవత్సరే॥ శ్లో॥ పార్థివాబ్దే భాద్రపదే పూర్వభాద్ర పదాఖ్యభే। పౌర్ణమాస్యాం మందవారే స్వర్భాను రజనిగ్రహః॥...శ్లో॥ మార్గశీర్షా హ్వయే మాసే మూలక్షే- భానువాసరే। దర్శే ఛాయాగ్రహోజాతః కేతుః కీలక వత్సరే॥

గ్రహముఖాని

శ్లో॥ శుక్రార్కౌ ప్రాఙ్ముఖౌ జ్ఞేయా గురుసౌమ్యా వుదఙ్ముఖౌ। ప్రత్యఙ్ముఖ శ్శనిస్సోమ శ్శేషా దక్షిణతో ముఖాః॥

గ్రహప్రతిమాః

శ్లో॥ తామ్రికా త్స్ఫటికా ద్రక్తచందనా త్స్వర్ణకా దుభౌ। రజతాదయస సీసా త్కాంస్యా త్కార్యా గ్రహాః[illegible]త్॥

గ్రహాణాం స్థానాని

శ్లో॥ మధ్యేతు భాస్కరం విద్యా చ్ఛశినం పూర్వదక్షిణే। దక్షిణే లోహితం విద్యా ద్బుధం పూర్వోత్తరేణతు। ఉత్తరేణతు గురుం విద్యా త్పూర్వేణైవతు భార్గవం। పశ్చిమేతు శనింవిద్యా ద్రాహుం దక్షిణపశ్చిమే। పశ్చిమోత్తరతః కేతుంస్థాపయే చ్ఛుక్లతండులే॥

గ్రహాణాం జాతినిర్ణయః

శ్లో॥ బ్రాహ్మణౌ భార్గవాచార్యౌ క్షత్రియా వర్కలోహితౌ। వైశ్యౌ సోమ బుధౌ జ్ఞేయా శ్శేషాః శూద్రాః వినిర్దిశేత్॥

గ్రహాణాం వర్ణాః

శ్లో॥ భాస్కరాంగారకౌ రక్తౌశుక్లౌ శుక్ర నిశాకరౌ। పీతవర్ణ స్సోమపుత్రో గురుః కనకవర్ణకః। కృష్ణం శనైశ్చరంవిద్యా ద్రాహుం చిత్రాశ్చ కేతవః॥

అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా స్థానాని

శ్లో॥ అధిదేవా దక్షిణేతు వామే ప్రత్యధి దేవతాః। స్థాపనీయాః ప్రయత్నేన వ్యాహృతీభిః పృథక్పృథక్॥...తథాచ॥ గ్రహస్య దక్షిణే

పార్శ్వే స్థాపయే దధిదేవతాః । గ్రహస్యోత్తర పార్శ్వేతు న్యసే త్ప్రత్యధి దేవతాః ॥

శ్లో॥ క్షేత్రస్యపతినాక్షేత్ర పాలం భూజోత్తరే న్యసేత్ ॥ భూజో భౌమః ॥—వినాయకం తథాదుర్గాం వాయుమాకాశ మేవచ । ఆవాహయే ద్వ్యాహృతీభి స్తథైవాశ్వి కుమారకౌ ॥— ఉత్తరే శనిసూర్యాభ్యాం గురోఃకేతోశ్చ దక్షిణే । గణాధిపం ప్రతిష్ఠాప్య సర్వదేవ నమస్కృతమ్ ॥— రాహుమంద దినేశానాం ఉత్తరస్యాం యథాక్రమం । గణేశ దుర్గావాయూంశ్చ రాహుకేతోశ్చ దక్షిణే । ఆకాశ మశ్వినౌ చేతి పంచైతాన్ స్థాపయేద్బుధః ॥

క్షీరతర్పణవిధిః

శ్లో॥ పరిష్కృతే భూమితలే గుడాదివిమిశ్రితం క్షీరఘటం నిధాయ । సంపూజ్య సూర్యాది నవగ్రహాదీం స్తేనైవకుర్యా ద్గ్రహతర్పణాని॥ తథాచ॥ శ్లో॥ చతురశ్రే గోమయోపలిప్తే సుస్థండలే ద్విజః । ధాన్యస్యోపరి నిక్షిప్య కుంభంక్షీర గుడాన్వితమ్ ॥ అలంకృత్య ఘటంరత్న పల్లవాద్యై ర్విశేషతః । క్షీరేణ తర్పణంకుర్యా త్పూజయిత్వా నవగ్రహాన్॥

హోమకుండ ప్రమాణమ్

శ్లో॥ నవగ్రహమఖే కుండం హస్తమాత్ర సమంభవేత్ । చతురశ్ర మథోహస్తం యోనివక్త్రం సమేఖలం । చతురంగుళ విస్తారో మేఖలా తద్వదుచ్ఛ్రితా । మానహీనాధికం కుండ మనేక భయదంస్మృతమ్॥ వితస్తిమాత్రా యోనిస్స్యా త్షట్సప్తాంగుళి విస్తృతా । కూర్మపృష్ఠోన్నతామధ్యే పార్శ్వయో శ్చాంగుళో చ్ఛ్రితా । మేఖలోపరి సర్వత్ర అశ్వత్థ దళసన్నిభా ॥ కుండాభావే స్థండిలంవా ॥—తథా॥ నిత్యంనైమిత్తికం హోమం స్థండిలేవా సమాచరేదితి శారదాతిలకాత్ ॥

గ్రహాసమిధః

శ్లో॥ అర్కఃపలాశః ఖదిరశ్చాపామార్గోథ పిప్పలః । ఔదుంబర శ్శమీదూర్వా కుశాశ్చ సమిధఃక్రమాత్॥

గ్రహధాన్యాని

శ్లో॥ గోధుమా స్తండులాః ఖల్వాముద్గాశ్చణక బర్బరాః।తిల మాష కుళత్థాశ్చ గ్రహధాన్యానిచ క్రమాత్॥

ఏకనక్షత్ర జననశాన్తిః

శ్లో॥ ఏకస్మిన్నేవ నక్షత్రే భ్రాత్రోర్వా పితృపుత్రయోః। ప్రసూతిశ్చేత్తయోర్మృత్యు ర్భవే దేకస్యనిశ్చితః ॥ తద్దోషపరిహారార్థం శాంతింకుర్యాద్యథావిధి॥

గ్రహణజనన శాన్తిః

శ్లో॥ ప్రసూతిర్యది జాయేతగ్రహణేచంద్రసూర్యయోః । వ్యాధి పీడా తదాస్త్రీణా మాదౌతు ఋతుదర్శనాత్॥ ... ఇత్థం సంజాయతే యస్య తస్యమృత్యు ర్నసంశయః। వ్యాధిపీడాచ దారిద్ర్యం శోకశ్చకలహోభవేత్ । శాన్తింతేషాం ప్రవక్ష్యామి నరాణాం హితకామ్యయా॥

యమళజనన శాన్తిః

శ్లో॥ స్త్రియా గోర్మడబాయాశ్చ యామళం చైవజాయతే। జానీయాద్యమతోభాతి మారుతీం శాన్తిమాచరేత్ ॥ ... తథాచ ॥ యమళాయత్రజాయన్తే నారీణాం గజవాజినాం। బ్రహ్మశాన్తిం తతఃకుర్యాద్యస్మాద్బ్రహ్మ ప్రశాన్తిదః॥ ఇత్యేకే॥

త్రికప్రసవ శాన్తిః

శ్లో॥ త్రిసుతావా సుతా స్త్రిసః జాతా యదిన్యూనాంతదా। మాతా

పిత్రోః కులస్యాపి తదనిష్టం మహద్భవేత్ ॥—తథాచ॥ సుతత్రయేస సుతాచేత్స్యా త్త్రయేవా సుతోయది । మాతాపిత్రోః కులస్యాపి తదానిష్టం మహద్భవేత్ ॥ జ్యేష్ఠనాశో విత్తహాని దుఃఖంవామమహద్భవేత్ ॥

సదన్త జననాది శాన్తిః

శ్లో॥ సదన్తజన్మ బాలానం లక్షణం తంనిబోధమే । ఉపరి ప్రథమంయస్య జాయన్తేచ శిశోర్ద్విజః । తంతైర్వాసహ యస్యస్యా జ్జన్మ భార్గవ సత్తమ । ద్వితీయేచ తృతీయేచ చతుర్థే పంచమేతథా । యదా దన్తాశ్చ జాయన్తే మాసేచైవ మహద్భయం । తత్రశాన్తిం ప్రవక్ష్యామి తాంమే నిగదతశ్శృణు ॥

ప్రసవ వైకృత శాన్తిః

శ్లో॥ అకాలప్రసవోనార్యాః కాలాతీత ప్రజాస్తథా । వికృత ప్రసవాశ్చైవ యుగ్మప్రసవనంతథా । అమానుషా అముండాశ్చ అజాత వ్యంజనాస్తథా । హీనాంగా అధికాంగాశ్చ జాయన్తే యదివాస్త్రియః ॥ పశవఃపక్షిణశ్చైవ తథైవచ సరీసృపాః। వినాశం తస్యదేశస్య కులస్యచ వినిర్దిశేత్ ॥ — శ్లో॥ నిర్వాసయేత్తాన్నృపతి స్స్వరాష్ట్రాత్స్త్రియశ్చ పూజ్యాశ్చ తతోద్విజేన్ద్రాః । చికిత్సనై బ్రాహ్మణతర్పణైశ్చ తతోస్య శాంతిం సముపైతిపాపం ॥— మానుషీజనయేద్యత్ర ద్విత్రిశీర్షం తథా పశూన్ । షణ్మాసోర్ధ్వం భయంతీవ్రం జాయతే నాత్రసంశయః ॥— బహుశీర్షా అశీర్షావా బహుకర్ణా అకర్ణకాః ॥ ఏకశృంగా ద్విత్రిశృంగాస్తథైవ త్రిచతుర్భుజాః । దీర్ఘకర్ణా మహాకర్ణా గజకర్ణాశ్చ మానవాః ॥ మానవాశ్చాప్యపదా వ్యాఘ్రము మార్జారా స్తనుధారిణీః । జాయన్తే పరుషాయత్ర తత్రసంగ్రామ మాదిశేత్ । రాజ్ఞ శ్రియా స్తతో నాశో ధనస్యచ కులస్యచ ॥

సింహాదౌ గవాది ప్రసూతి శాన్తిః

శ్లో॥ భానౌసింహగతేచైవ యస్యగౌ స్సంప్రసూయతే। మరణం తస్యనిర్దిష్టం షడ్భిర్మాసైర్నసంశయః। ప్రసూతాం తత్క్షణాదేవతాం గాం విప్రాయదాపయేత్॥.......తథాచ। సింహరాశౌ గతేసూర్యే గో ప్రసూతి ర్యదా భవేత్। పౌషేచ మాహిషీభూతే దినేవాశ్వతరీ తథా। తదానష్టం భవేత్కించి త్తచ్ఛాన్త్యై శాన్తికంచరేత్॥...కించ। మాఘే బుధేచ మహిషీ శ్రావణే బడబాదివా। సింహేగావః ప్రసూయన్తే స్వామినో మృత్యుదాయకాః॥ అత్ర తదుక్తాఽమృతాఖ్యా శాన్తిఃకార్యా। విశేషో నిర్ణయసిన్ధౌ జ్ఞేయః॥

నాళవేష్ట జనన శాన్తిః

శ్లో॥ నాళవేష్టనజాతస్య పితాభ్రాతాచ మాతులః। ఉపవీతాకృతిర్నాళ స్సవ్యాపసవ్య మాలికాః। పిత్రాదయో ద్వేషయుతా మాతులస్తువిశేషతః। తద్దోష శమనార్థాయ శాన్తింకుర్యా ద్యథావిధి॥

జననే దుష్టనక్షత్రాణి

శ్లో॥ అశ్విన్యాది చతుష్కంచ పుష్యప్రభృతి పంచకం। రాధేంద్ర భాతి త్రితయం పూర్వభాద్రాచ రేవతీ। చిత్రార్ద్రా బహుదోషాస్స్యుః పితృమాతృ వినాశకాః। సూతౌనష్టదశైతానిశాన్త్యక్షాణివినిర్దిశేత్॥ అత్రపాదభేదమాహ॥ ... అశ్వియామ్య హుతాశనా దితిహర బ్రహ్మాఖ్య భేషాద్వ్యప త్పుష్యేద్వ్యంఘ్రిమ భుజంగ మేఖలభగ త్వాష్ట్రద్విదైవత్యభే ష్వందేశ్చాంత్య పదం ప్రసూతిసమయే నింద్యానిషై సర్వదా, పూర్వాభాద్ర జలాసురాంత్యజననే కార్యాసుశాంతిజ్ఞైః॥

ప్రథమర్తౌ దుష్టనక్షత్రాణి

శ్లో॥ త్రిపూర్వాహి యమాగ్నేయ మఘా జ్యేష్ఠాఽఽదిమార్తవే। పునర్వసూ తథార్ద్రాచ శాన్త్యృక్షాణి వినిర్దిశేత్॥ అత్రవిశేషమాహ॥ శ్లో॥ భరణ్యాం దశమాసాస్తు త్రిపూర్వా స్వష్టమాసకాః। మఘాయాం ద్వాదశ ప్రోక్తాష్షణ్మాసా రౌద్రభేతథా। ఆశ్రేషా కృత్తికేన్ద్రేషు చతుర్మాసాః ప్రకీర్తితాః। పునర్వసౌపంచమాసా స్త్స్యాజ్యాస్స్యుర్భర్తృదర్శనే॥ భర్తృదర్శనంనామ, ఋతు సమావేశ ఇతి, కేషాం చిన్మతం॥

ప్రథమర్తౌ శుభనక్షత్రాణి

శ్లో॥ కరాది పంచోత్తర మూలపౌష్ణ విష్ణుత్రయాశ్వ్యజ్య విధీందు భేషు। ఆద్యం రజస్సౌఖ్య సుతాయురర్థాం సౌభాగ్యవృద్ధిం కురుతేంగనానాం॥ విశేషో నిర్ణయసిన్ధౌ జ్ఞేయః॥

విషఘటికా దేవతాః

శ్లో॥ విషనాడ్యాన్తు సంజాతః పితృమాతృ ధనాత్మహా। రుద్రో యమోఽగ్ని మృత్యుశ్చ విషనాడ్యధి దేవతాః

జపవిషయః

శ్లో॥ పూర్వజన్మకృతంపాపం వ్యాధిరూపేణ బాధతే। తచ్ఛాన్తి రౌషధైర్దానై ర్జపహోమసురార్చనైః॥......... అరిష్టకాలేచారిష్టగ్రహమంత్రం జపేత్సుధీః। మహాసౌరవిధానేన మండలం బ్రాహ్మణేనచ। అరుణోక్తప్రకారేణచార్క మారాధయేత్సుధీః॥...అయుతంచ సహస్రంచ షట్ఛతం ద్విసహస్రకం। చతుఃపంచసహస్రాణి త్రిశతం దివసే

జపేత్॥ ... గ్రహాణాం నవధాన్యాని సద్విప్రేభ్యో నివేదయేత్। గ్రహ దోషా వినశ్యన్తిగాగేణాయవచనం తథా॥

పూర్వోక్తా మన్యేషాంచ, దోషాణాం పరిహారార్థణాం, శాన్తి విధానాని, శాన్తికమలాకరే దృష్ట్వా కర్తవ్యాని.

శాన్తిప్రకరణం సమాప్తమ్.

యజుర్వేదాశీర్వచన మన్త్రాః

యో వైతాం బ్రహ్మణోవేద। అమృతేనా వృతామ్పురీమ్। తస్మై బ్రహ్మచ బ్రహ్మచ। ఆయుఃకీర్తిం ప్రజాందదుః। భాగధేయే నైవైనం ప్రణయతి। బ్రాహ్మణ ఆర్షేయ ఉద్ధరేత్। బ్రాహ్మణోవై సర్వా దేవతాః। సర్వాభి రేవైనం దేవతాభి రుద్ధరతి॥ యావతీర్వై దేవతా స్తాస్సర్వా వేదవిది బ్రాహ్మణేవసన్తి తస్మాద్బ్రాహ్మణేభ్యోవేదవిద్భ్యో దివేదివే నమస్కుర్యాన్నా శ్లీలంకీర్తయే దేతాఏవదేవతాః ప్రీణాతి॥ వ ర్యాప్త్యా-అనన్తరాయాయ సర్వస్తోమోతి రాత్రఉత్తమ మహర్భవతి స ర్వస్యాప్త్యైసర్వస్యజిత్యై సర్వమేవతేనాప్నోతి సర్వంజయతి॥ ... శతం జీవ శరదోవర్ధమాన ఇత్యపినిగమో భవతిశతమితి శతందీర్ఘమాయుర్మరు త ఏనావర్ధయన్తి శతమేనమేవ శతాత్మానంభవతి శతమనన్తం భవతిశత

మైశ్వర్యంభవతిశతమితిశతం దీర్ఘమాయుః॥ అగ్నేయశస్విన్ యశసేమ మర్పయేన్ద్రావతీమపచితీ మిహావహ। అయమ్మూర్ధా పరమేష్ఠీసువర్చా స్సమానానా ముత్తమశ్లోకోఅస్తు॥ ...అగ్నిరాయుష్మాన్ ఆయుష్మాన్థ్సః సవనస్పతిభిః। వనస్పతిభి రాయుష్మాన్। వనస్పతిభిరితివనస్పతి భిః॥ఆయుష్మాన్తేన। తేనత్వా। త్వాయుషా। ఆయుషాయుష్మన్తమ్। ఆయుష్మన్తంకరోమి। కరోమిసోమః। సోమఆయుష్మాన్। ఆయుష్మాన్థ్సః। సఓషధీభిః। ఓషధీభిర్యజ్ఞః। ఓషధీభిరిత్యోషధిభిః॥ యజ్ఞ ఆయుష్మాన్। ఆయుష్మాన్థ్సః। సదక్షిణాభిః। సదక్షిణాభిర్బ్రహ్మ। బ్రహ్మాయుష్మత్। ఆయుష్మత్తత్। తద్బ్రాహ్మణైః। బ్రాహ్మణైరా యుష్మత్ ॥ ఆయుష్మద్దేవాః। దేవాఆయుష్మన్తః। ఆయుష్మన్తస్తే। తేమృతేన। అమృతేన పితరః। పితర ఆయుష్మన్తః। ఆయుష్మన్తస్తే। తేన్స్వధయా। స్వధయాయుష్మన్తః। స్వధయేతిస్వ-ధయా। ఆయుష్మ న్తస్తేన। తేనత్వా। త్వాయుషా। ఆయుషాయుష్మన్తమ్ ఆయుష్మన్తం కరోమి। కరోమీతికరోమి॥ ... ఆశాస్తేయం యజమానోసౌ। ఆయు రాశాస్తే। సుప్రజాస్త్వ మాశాస్తే। సజాతవనస్యామాశాస్తే। ఉత్తరా న్దేవ యజ్యామాశాస్తే। భూయోహవిష్కరణ మాశాస్తే। దివ్యంధా మాశాస్తే। విశ్వంప్రియమాశాస్తే। యదనేనహవిషాశాస్తే। తదశ్యా

త్రద్ధ్యాత్। తదస్మై దేవారాసన్తామ్। తదగ్నిర్దేవో దేవేభ్యోవనతే।
వయమగ్నే ర్మానుషాః। ఇష్టంచవీతంచ। ఉభేచనో ద్యావాపృథివీఅగ్ం
హసస్పాతామ్। ఇహగతిర్వామ స్యేదంచ। నమోదేవేభ్యః॥

నయేదైభ్యోవృ శ్చ్యేతయ ద్వైశ్వకర్మణానిజుహోతిసదస్యానేవ త
త్రీణా త్యస్మైదేవాసోవపు షే చికిత్సతయమాశిరా దమ్పతీవా మమశ్ఞ్చ
తః। పుమాన్పుత్రోజాయతే విన్దతేవస్వథవిశ్వే అరపావిధతే గృహాః।
ఆశిర్దాయా దమ్పతీవామమశ్ఞ్చతా మరిష్టోరాయస్సచతాగ్ం సమోకసా।
యఆసిఞ్చత్సందుగ్ధం కుమ్భ్యాసహేష్టేన యామన్నమతిం జహాతుసః।
సర్పిర్గ్రీవీ పీవర్యస్యజాయా పీవానఃపుత్రా అకృశాసోఅస్య। సహజా ని
ర్యస్సుమఖస్యమాన ఇన్ద్రాగ్నియాశిరగ్ం సహకుమ్భ్యాదాత్। ఆశీర్మ
ఊర్జ ముతసుప్రజాస్త్వ మిషందధాతు ద్రవిణగ్ం నవర్చసమ్। సంజయన్
క్షేత్రాణి సహసాహ మిన్ద్రకృణ్వానో అన్యాగ్ం అధరాన్త్సపత్నాన్॥
ఆశిష మేవైతామాశాస్తే పూర్ణపాత్రే। అన్తతో నుష్టుభా। చతుష్పదావా
ఏతచ్ఛన్దః ప్రతిష్ఠితం పత్న్యై పూర్ణపాత్రేభవతి। అస్మిన్లోకే ప్రతితిష్ఠా
నీతి। అస్మిన్నేవలోకే ప్రతితిష్ఠతి॥ అథోవాగ్వా అనుష్టుక్। వాఙ్మిథు
నమ్। ఆపోరేతః ప్రజననమ్। ఏతస్మాద్వై మిథునా ద్విదోతమాన

స్తనయన్వర్షతి । రేతస్సిఞ్చన్ । ప్రజాః ప్రజనయన్ । యద్వై యజ్ఞస్య బ్రహ్మణా యుజ్యతే । బ్రహ్మణా వై తస్య విమోకః । అద్భిశ్శాన్తిః । విముక్తం వా ఏతర్హి యోక్త్రం బ్రహ్మణా । ఆదాయైనత్పత్నీ సహాప ఉపగృహ్ణీతే శాన్త్యై । అఞ్జలౌ పూర్ణపాత్ర మానయతి । రేత ఏవాస్యాం ప్రజాం దధాతి । ప్రజయా హి మనుష్యః పూర్ణః । ముఖం విమృష్టే । అవభృథస్యైవ రూపం కృత్వోత్తిష్ఠతి ॥

నేష్టః పత్నీ ముదానయేత్యాహాగ్నీ దేవ నేష్టరి రేతో దధాతి నేష్టా పత్నియా ముద్గాత్రా సంఖ్యాపయతి ప్రజాపతిర్వా ఏష యదుద్గాతా ప్రజానాం ప్రజననాయాప ఉప ప్రవర్తయతి రేత ఏవ తత్సించ త్యూరుణోప ప్రవర్తయ త్యూరుణా హి రేతస్సిచ్యతే నగ్నంకృత్యోరుముప ప్రవర్తయతి యదా హి నగ్న ఊరుర్భవత్యథ మిథునీ భవతోథ రేతస్సిచ్యతేథ ప్రజాః ప్రజాయన్తే ॥— సోమో రాజామృతగ్ం సుతః । ఋజీషేణా జహాన్మృత్యుమ్ । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ । విపానగ్ం శుక్రమన్ధసః । ఇన్ద్రస్యేన్ద్రియమ్ । ఇదం పయోమృతం మధు । సోమమద్భ్యో వ్యపిబత్ । ఛన్దసా హగ్ంసశ్శుచిషత్ । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ । అద్భ్యః క్షీరం వ్యపిబత్ ॥ క్రుఙ్ఙాఙ్గిరసో ధియా । ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్ । అన్నాత్పరిస్రుతో రసమ్।

బ్రహ్మణావ్య పిబత్క్షత్రమ్। ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్। రేతో మూత్రంవిజ హాతి। యోనిం ప్రవిశదిన్ద్రియమ్। గర్భోజరాయుణావృతః। ఉల్బంజహా తి జన్మనా। ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్॥ వేదేనరూపేవ్యకరోత్। సతా సతీ ప్రజాపతిః। ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్। సోమేన సోమౌవ్యపిబత్। సుతాసుతౌ ప్రజాపతిః। ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్। దృష్ట్వారూపే వ్యాక రోత్। సత్యానృతే ప్రజాపతిః। అశ్రద్ధామనృతే దధాత్। శ్రద్ధాగ్ం సత్యేప్రజాపతిః। ఋతేన సత్యమిన్ద్రియమ్। దృష్ట్వాపరిస్రుతోరసమ్। శుక్రేణ శుక్రంవ్యపిబత్। పయసోమం ప్రజాపతిః। ఋతేనసత్యమిన్ద్రి యమ్। విపానగ్ం శుక్రమన్ధసః। ఇన్ద్రస్యేన్ద్రియమ్। ఇదం పయోమృ తం మధు॥

అయమ్పురో భువస్తస్యప్రాణో భౌవాయనో వసన్తః ప్రాణాయ నో గాయత్రీవాసన్తీ గాయత్రియై గాయత్రం గాయత్రా దుపాగ్ంశురు పాగ్ంశో స్త్రివృత్త్రివృతో రథన్తరగ్ం రథన్తరా ద్వసిష్ఠఋషిః ప్రజా పతిగృహీతయా త్వయాప్రాణం గృహ్ణామి ప్రజాభ్యోయం దక్షిణావిశ్వ కర్మా తస్యమనో వైశ్వకర్మణం గ్రీష్మోమానస స్త్రిష్టుగ్గ్రైష్మీ త్రిష్టుభ

ఐడమైడా దన్తర్యామో నర్యామా త్వఞ్చదశఃపఞ్చదశా ద్బృహద్బృహతో భరద్వాజఋషిః ప్రజాపతిగృహీతయా త్వయామనః॥-

తేజస్వీ యశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీస్యామితి। ప్రాజాహోతుర్ధిష్ణ్యాదుత్సర్పేత్। యేయం ప్రాగాద్యశస్వతీ। సామా ప్రోర్ణోతు। తేజసా యశసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి। తేజస్వ్యేవ యశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీభవతి॥

ప్రాఙ్ఞైర్ధాధారాసీనః ప్రతిముఞ్చతేతస్మాదాసీనాః ప్రజాః ప్రజాయన్తే కృష్ణాజినముత్తరం తేజో వై హిరణ్యం బ్రహ్మకృష్ణాజినం తేజసా చైవైనం బ్రహ్మణాచోభయతః పరిగృహ్ణాతి షడుద్యామగ్ం శిక్యంభవతి షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవైనముద్యచ్ఛతే యద్ద్వాదశోద్యామగ్ం సంవత్సరేణైవ మౌఞ్జంభవత్యూర్గ్వై ముఞ్జా ఊర్జైవైనగ్ం సమర్ధయతి సుపర్ణోసి గరుత్మానిత్యవేక్షతే రూపమేవాస్యై తన్మహిమానం వ్యాచష్టే దివం గచ్ఛసువః పతేత్యాహ సువర్గమేవైనం లోకం గమయతి॥...సాగ్నిహోత్ర్యేష్ట్యాయజతే। ఇమాంజనతాగ్ం సంగృహ్ణానీతి। ద్వాదశారత్నీ రశనా భవతి। ద్వాదశమాసా స్సంవత్సరః। సంవత్సరమేవావరున్ధే। మౌఞ్జీ భవతి। ఊర్గ్వైముఞ్జాః। ఊర్జమేవావరున్ధే। చిత్రానక్షత్రంభవతి। చిత్రం వా ఏతత్కర్మ। యదశ్వమేధస్సమృద్ధ్యై॥

ఉదేనముత్తరాన్నయాగ్నే ఘృతేనాహుత । రాయస్పోషేణసగ్ంసృజ ప్రజయాచధనేనచ । ఇన్ద్రేమం ప్రతరాఙ్కృధి సజాతానా మసద్వశీ । సమేనంవర్చసాసృజ దేవేభ్యో భాగధాఅసత్ । యస్యకుర్మో హవిర్గృహేతమగ్నే వర్ధయాత్వమ్ । తస్మైదేవా అధిబ్రవన్నయఞ్చ బ్రహ్మణస్పతిః ॥— పర్వతఇవావిచాచలిః ఇన్ద్రఇవేహధ్రువస్తిష్ఠ । ఇహరాష్ట్రముధారయ । అభితిష్ఠపృతన్యతః । అధరేసన్తుశత్రవః । ఇన్ద్రఇవవృత్రహాతిష్ఠ । అపఃక్షేత్రాణి సంజయన్ । ఇన్ద్రఏణమదీధరత్ । ధ్రువంధ్రువేణహవిషా । తస్మైదేవా అధిబ్రవన్ । అయఞ్చబ్రహ్మణస్పతిః ॥

ఏవైనం దేవతేజ్యమానా భూత్యాఇన్ధే వసీయాన్భవతి సంవత్సరస్యపరస్తాదగ్నయేవ్రతపతయే పురోడాశ మష్టాకపాలం నిర్వపేత్సంవత్సరమేవైనం వృత్రంజఘ్నివాగ్ంస మగ్నిర్వ్రతపతిర్ వ్రతమాలమ్భయతి తతోధికామంయజేత ॥— ఏతైరాయుష్కామః । ప్రజాపశుకామోవా । పురస్తాద్దశహోతారముదఞ్చ ముపదధాతియావత్పదమ్ । హృదయంయజుషీపత్నీచ । దక్షిణతఃప్రాఞ్చంచతుర్ హోతారమ్ । పశ్చాదుదఞ్చం పఞ్చహోతారమ్ । ఉత్తరతః ప్రాఞ్చగ్ం షడ్ఢోతారమ్ । ఉపరిష్టాత్ప్రాఞ్చగ్ం సప్తహోతారమ్ । హృదయంయజూగ్ంషిపత్న్యౌ

శ్చ। యథావకాశంగ్రగహాణ। యథావకాశం ప్రతిగృహ్ణా లోకం పృణా శ్చ। సర్వాహాస్యై బాద్దేవతాః ప్రీతా అభీష్టా భవ న్తి॥

బృహస్పతే సవితర్బోధయైనగ్ంసగ్ంశితంచిత్సన్తరాగ్ంసగ్ంశిశాధి। వర్ధయైనం మహతేసౌభగాయ విశ్వఏన మనుమదన్తు దేవాః॥...

బృహస్పతిర్వా కామయత। బ్రహ్మవర్చసీస్యామితి। సఏతంబృహస్పతయేతిష్యాయ నైవారంచరుం పయసినిరవపత్। తతోవైస బ్రహ్మవర్చస్యభవత్। బ్రహ్మవర్చసీహవైభవతి॥

వాచామేద్ద్రియేణావిశ వసన్తమృతూనాం ప్రీణామి సమాప్రీతః ప్రీణాతు గ్రీష్మమృతూనాం ప్రీణామి సమాప్రీతః ప్రీణాతు వర్షాణ్యృతూనాం ప్రీణామి తామాప్రీతాః ప్రీణన్తు శరదమృతూనాం ప్రీణామి సామాప్రీతా ప్రీణాతు హేమన్తశిశిరావృతూనాం ప్రీణామి తౌమాప్రీతౌ ప్రీణీతా మగ్నీషోమయోరహందేవ యజ్యయాచక్షుష్మాణ భూయాస మగ్నేరహందేవ యజ్యయాన్నాదో భూయాసందబ్ధిః॥... శతాయ స్వాహేత్యాహ। శతాయుర్వై పురుషశ్శతవీర్యః। ఆయు రేవవీర్య మవరున్ధే। సహస్రాయ స్వాహేత్యాహ। ఆయుర్వైసహస్రమ్। ఆయు రేవావరున్ధే। సర్వస్మై స్వాహేత్యాహ। అపరిమితమేవావరున్ధే॥

యేదేవాదివిభాగాఇతి కృష్ణాజిన మవధూనోతీమ ఏవాస్మైలోకాః ప్రీతా అభీష్టాభవ న్తి॥ ... పూష్ణఃపోషేణ మహ్యామ్। దీర్ఘాయుత్వాయ

శతశారదాయ। శతగ్ంశరద్భ్య ఆయుషే వర్చసే। జీవాత్వైపుణ్యాయ।-

శతమానంభవతి శతాయుః పురుషశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రి యే ప్రతితిష్ఠతి॥... అమృతఏవ సువర్గేలోకే ప్రతితిష్ఠతి శతమానం భవతి। శతాయుః పురుషశ్శతేన్ద్రియః। ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతితిష్ఠతి। పుష్ట్యైవా ఏతద్రూపమ్। యదజా। త్రిస్సంవత్సరస్యాన్యా న్ప్రజూన్పరి ప్రజాయతే। బస్తాజిన మధ్యవరోహతి। పుష్ట్యామేవ ప్రజననే ప్రతితిష్ఠతి॥

ఓషధయ స్సంవదన్తే సోమేన సహరాజ్ఞా। యస్మైకరోతి బ్రాహ్మ ణ స్తగ్ంరాజ న్పారయామసి॥ ... బహ్వగ్నై బ్రహ్వశ్వాయై బహ్వజా వికాయై। బహువ్రీహి యవాయై బహుమాష తిలాయై। బహుహిర ణ్యాయై బహు హస్తికాయై। బహుదాసపూరుషాయై రయిమత్యై పుష్టి మత్యై। బహురాయస్పోషాయై రాజాఽస్తు॥

పశుమకుర్వతదార్శ్యం యజ్ఞమాగ్నేయం పశుమకుర్వత వైశ్వదే వం ప్రాతస్సవనమకుర్వత వరుణప్రఘాసాన్మాధ్యం దినగ్ం సవనగ్ంసాక మేధాన్పితృయజ్ఞం త్ర్యమ్బకాగ్ స్తృతీయ సవనమకుర్వత తమేషామసు రాయజ్ఞమన్వవాజిగాగ్ం స్తన్నాన్వవాయన్తే బ్రువన్నధ్వర్తవ్యావా ఇ మేదేవా అభూవన్నితి తదధ్వరస్యాధ్వరత్వం తతోదేవా అభవన్పరాసురా యఏవంవిద్వాన్త్సోమేన యజతే భవత్యాత్మనా పరాస్య భ్రాతృవ్యోభ

వతి ॥— దేవానాంవా ఇతరేయజ్ఞాః । తేనవాఏతత్పిత్రా లోకేచరతి । యత్పితృభ్యః కరోతి । సఈశ్వరః ప్రమేతోః । ప్రాజాపత్య యర్చాపు నరైతి । యజ్ఞోవై ప్రజాపతిః । యజ్ఞేనైవసహ పునరైతి । నప్రమాయుకో భవతి । పితృలోకేవా ఏతద్యజమానశ్చరతి । యత్పితృభ్యః కరోతి । సఈశ్వరఆర్తి మార్తోః । ప్రజాపతిస్త్వైవైనం తతఉన్నేతు మర్హతీత్యా హుః । యత్ప్రాజాపత్య యర్చాపునరైతి । ప్రజాపతిరేవైనం తతఉన్న యతి । నార్తిమార్చ్ఛతి యజమానః ॥

ఋగ్వేదాశీర్వాదః

ఇన్ద్రశ్రేష్ఠాని ద్రవిణానిధేహి చిత్తిందక్షస్య సుభగత్వ మస్మే । పోషంరయీణా మరిష్టింతనూనాం స్వాద్మానం వాచస్సుదినత్వమహ్నామ్॥ ఇన్ద్రశ్రేష్ఠాని । శ్రేష్ఠాని ద్రవిణాని । ద్రవిణానిధేహి । ధేహిచిత్తిమ్ । చిత్తిందక్షస్య । దక్షస్యసుభగత్వమ్। సు భ గ త్వ మ స్మే । సుభగత్వ మితి-సుభగ-త్వమ్ । అస్మేఇత్యస్మే । పోషంరయీణామ్ । రయీణా మరిష్టిమ్ । అరిష్టింతనూనామ్ । తనూనాం స్వాద్మానమ్ । స్వాద్మానం వాచః । వాచస్సుదినత్వమ్ । సుదినత్వమహ్నామ్ । సు ది న త్వమితి- సుదిన-త్వమ్ । అహ్నామిత్యహ్నామ్ ॥ తత్తోస్తు దేతాం ద్వంద్వమిన్ద్రేణ

దేవతాశ్శస్యన్తే ద్వంద్వంవై మిథునం తస్మాద్ద్వంద్వాన్మిథునం ప్రజాయతే ప్రజాత్యై ప్రజాయతే ప్రజయాప శుభిర్యఏవం వేద॥

సహస్రాక్షేణ శతశారదేన శతాయుషా హవిషాహార్షమేనమ్ । శతం యథేమం శరదోన యాతీన్ద్రో విశ్వస్య దురితస్యపారమ్ । శతంజీవ శరదోవర్ధమాన శ్శతం హేమన్తాం చ్ఛతమువసన్తాః । శతమిన్ద్రాగ్నీ సవితా బృహస్పతి శ్శతాయుషా హవిషేమం పునర్దుః॥ ఆహార్షన్త్వా విదన్త్వా పునరాగాః పునర్నవ । సర్వాఙ్గ సర్వన్తే చక్షుస్సర్వమాయుశ్చవిదమ్॥ తేతంజీవ శరదో వర్ధమాన ఇత్యపినిగమేశ భవతిశతమితిశతం దీర్ఘమాయుర్మత ఏనావర్ధయన్తి శతమేరమేవ శతాత్మానం భవతిశతమనంతం భవతిశతమైశ్వర్యం భవతిశతమితిశతం దీర్ఘమాయుః॥ శతమనూచ్య మాయుష్కామస్య శతాయుర్వైపురుష శ్శతవీర్యశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవైనంతద్వీర్య ఇన్ద్రియేదధాతి॥

సామవేదాశీర్వాదః

ఇమంస్తోమాం । అర్హాతేజ । తావేధసేహోయి । రాధామీవ । సంమాహేమ । మానీషయాహోయి । భద్రాహీనాహా । ప్రామాతీర । స్యాసంసతేహోయి । అగ్నాయీసాక్షాయి । దూరామూషామ । వాయన్తవాహోయిాడ । ఆయుర్విశ్వాయుర్విశ్వం విశ్వమాయురశీమహి ప్రజాంత్వష్టరధినిధేహ్య స్మేశతంజీవేమశరదో వయన్తే॥ అస్యయజమానస్య సర్వాన్కామానశీమహి॥

ఆశీర్వాద వచన గద్యమ్

మహద్భ్యోనమః

స్వస్తి, మన్త్రార్థాస్సత్యాస్సన్తు ఫలాస్సన్త్వితి, భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు॥... తథాస్తు...

(తథాస్త్వితి, తత్రభవద్భిః, సభాస్తారైః ప్రతిప్రార్థనా నుపదం ప్రతివచనం, అనుగ్రహీతవ్యమ్)

అస్యవటోః) అనయోర్దమ్పత్యోర్వేదోక్త, శతశరద్వర్ధమాన మఖిల సౌభాగ్యారోగ్యభరిత మాయతమాయుష్యం, భూయాదితి, భవన్తోమహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు॥

అయంపటుః, కృతోపనయన మఙ్గలశ్శౌచాచమనస్నానపుండ్రధారణ, సన్ధ్యావన్దన, సావిత్రీ జపాగ్నికార్య, మాతృపితృభ్రాతృమాతులాచార్య గురుదేవ, భూదేవ, పూజానిరతః, ధృతమేఖలాజిన, దణ్డామత్ర, భిక్షాటన నియమః, సతతమన్వాదిస్మృత్యుక్త, సకలబ్రహ్మచర్యానుష్ఠాన గరిష్ఠశ్చ, భూయాదితి, భవన్తోమహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు॥

అయంమాణవకః, వీణాక్వణిత, ఘనఘణ్టా ఘణఘణారవ,మధురకణ్ఠస్వరాధీత, ఋగ్యజుస్సామాధర్వణ సంహితాపదక్రమభేద వేదవేదాఙ్గః, పాణినీయ, గౌతమీయ, జైమినీయ, భాట్టప్రాభాకర నిగమాన్త మహాభాష్య, శ్రౌతస్మృతీతిహాసాగమ, పురాణ కావ్యనాటకాలంకార సరససాహిత్యాది,సకలవిద్యావినయసమ్పన్నః,పటుకృతిః, కటుమతిశ్చటు గతిర్వటుపతిర్భూయాదితి, భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు॥

అసౌబాలకః,వాచస్పతిరివ ప్రతివాదిసమ్మత,స్వమతసముద్ధతా,

పాణినిరివవ్యాకరణ సూత్రకర్తా. పతంజలిరివ మహాభాష్యార్థవ్యవహర్తా, వరరుచిరివ సకలకలాభావానుభావ వాక్యసమాహర్తా, మనురివ సమస్తధర్మశాస్త్రార్థ సారవచన స్మర్తా, తపస్వీ, తేజస్వీ, యశస్వీ తరస్వీ, మనస్వీ, గురుభక్తః, శుభయుక్తః, స్థిరచిత్తః, పురువిత్తః, భూయాదితి, భవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు ॥

అస్యవటోః ప్రణవశ్రద్ధామేధా ప్రజ్ఞాధారణాసిద్ధిర్భూయాదితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

అస్యవటోరనవద్య గద్యపద్యహృద్యవరవిద్యా వైశద్యబుద్ధిభూర్యాదితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

అస్య వటో శ్శమదమ తపశ్శౌచశాన్తి జ్ఞాదాజ్ఞవాస్తిక్యాది నానిత్యాత్మ గుణసమృద్ధిభూర్యాదితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

మహానీల నీలోత్పలనికాశ ప్రకాశో హనుమత్సీతాలక్ష్మణభరత శత్రుఘ్న పరివారసమేత శ్రీరామచన్ద్రః, ఏనయోర్దమ్పత్యోరతిశ్రేయసాం నిధయే, భూయాదితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥ (గృహ్ణన్తు)

మన్దాకినీ, చన్దన, లలాట, కాయమాన, మకుటోపనీయమాన, సుధాకరః పరమేశ్వరః ఏనయోర్దమ్పత్యోరతి శ్రేయసాంనిధయే, భూయాదితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

ఏనయోర్దమ్పత్యో ర్జన్మనక్షత్ర జన్మరాశ్యపేక్షయా, నామనక్షత్ర నామరాశ్యపేక్షయా, యేయేగ్రహాః, అరిష్టస్థానేషు స్థితాః, తైస్తైః క్రియమాణ కరిష్యమాణ సూచితభావితాగామి వర్తమాన వర్తిష్యమాణ దుష్టారిష్ట పరిహారద్వారా, సతతం శుభఫలావాప్తి ర్భూయాదితి, భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

ఏనయోర్దమ్పత్యో ర్గృహే, మాసిమాసి శుభత్రయం భూయాదితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

ఏనయోర్దమ్పత్యో ర్దేవ బ్రాహ్మణ పాదారవిన్దయో రచంచలా భక్తిర్భూయాదితి, భవన్తోమహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు॥

ఏనయోర్దమ్పత్యోర్గృహస్థాశ్రమ ధర్మకర్మ నిష్ఠాగరిష్ఠత్వం భూయాదితి, భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు॥

ఇమౌదమ్పతీ, అన్యోన్య ప్రీతియుక్తౌ సాలఙ్కారౌ సన్తాన సమృత్సమృద్ధౌ, కీర్తిమన్తౌ, సుఖభాగినౌ భూయాస్తామితి, భవన్తో మహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు॥

ఇమౌదమ్పతీ, గురుదేవతా ప్రసాదేన, నిశ్చిన్తౌ, నిరుపద్రవౌ, నీరోగౌ, నిర్వ్యసనౌ, నిర్దుఃఖౌ, భగవద్భక్తి భాజౌస్తామితి, భవన్తోమహాన్తోను గృహ్ణన్తు॥

ఇమౌదమ్పతీ, చక్షుశ్శ్రవోఽధ్యక్షతక్షక విపక్షవాత విక్షోభిత నికుమ్బలాక్షక్ష్యా పక్షపాత కమలాక్ష శుభలక్షణోపలక్షిత వక్షస్థిత లక్ష్మీకటాక్షాక్షయ నిధినిక్షేపాలక్షితకక్ష్యా భూయాస్తామితి భవన్తో మహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు॥

ఇమౌజాయాపతీ. వాణీహిరణ్యగర్భా వివపూజ్యౌ, లక్ష్మీనారాయణా వివపూర్ణానన్దౌ, గౌరీశంకరావివ నిత్యానపాయౌ, అరున్ధతీవసిష్ఠా వివతపస్సమృద్ధౌ, సీతారామవివ సకలభోగభాగ్యోపేతౌ, రాధాకృష్ణా వివ సఫలమనోరథౌ, అనసూయాత్రీ ఇవ పాతివ్రత్య సత్యశౌచపరాయణౌ, చిరాయుష్మన్తౌ, ధనకనక వస్తువాహన పుత్రపౌత్రాద్యభివృద్ధిమన్తౌ చ స్యాతామితి భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు॥

యదప్యస్మిన్మహోత్సవే, యత్కించిదపశబ్దితం యాజకానాం, యచ్చాశ్రావి పరుషంజనైః, యచ్చశ్రుతమశ్లీలంవా, తత్సర్వమపి, వేదఘోషేణ, బ్రాహ్మణాశీర్వచన బలేనచ, శాన్తకలుషం, సుమఙ్గలం, సుశ్లీలం శ్రావ్యం, స్వస్తికృచ్చభూయాదితి, భవన్తోమహాన్తో ఽనుగృహ్ణన్తు॥

సర్వేజనాస్సుఖినస్సన్త్వితి. భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥
సమస్తసన్మఙ్గళాని భవన్త్వితి, భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥
సత్యాఏతా ఆశిషస్సన్త్వితిచ, భవన్తోమహాన్తోఽను గృహ్ణన్తు ॥

శతమానంభవతి...ప్రతితిష్ఠతి ॥

శ్లో॥ మఙ్గళం భగవన్విష్ణో మఙ్గళం మధుసూదన । మఙ్గళం పుణ్డరీకాక్ష మఙ్గళం గరుడధ్వజ॥ నీలాచల నివాసాయ నిత్యాయ పరమాత్మనే। సుభద్రా ప్రాణనాథాయ జగన్నాథాయ మఙ్గళమ్ ॥

శ్లో॥ గుణదోషౌ బుధోగృహ్ణన్నిందుక్ష్వేళా వివేశ్వరః ।
శిరసాశ్లాఘతేపూర్వం పరంకంఠేనియచ్ఛతి ॥

శమాప్తోఽయ

మాపస్తమ్బీయ పఞ్చదశకర్మాను క్రమణికానామకగ్రన్థః.

శ్లో॥ శ్రీభారతీవంశపయోధిచన్ద్రమో రామావధాన్యాత్మభవోవిమృశ్యచ । శేషావధానీశ్వర వత్సరేయజుః కర్మక్రమగ్రన్థమముద్రయత్పృథక్ ॥౧॥ వస్వగ్ని శూన్యేషుషు హాయనేషు కలౌగతేష్వీశ్వర వత్సరాన్తే । అముద్రయత్పఞ్చదశాపిసుష్ఠు స్మార్తాని కర్మాణి సధర్మశాస్త్రమ్ ॥

శ్రీ గురుచరణారవిన్దార్పణమస్తు

హరిఃఓంతత్సత్